

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200941

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣಂ
(ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಸಹಿತ)

ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣಂ

ವೈಷ್ಣವಖಂಡ

೫-೬-೨

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ, ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ

ಮತ್ತು

ವೈಶಾಖಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳು

(ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಸಹಿತ)

ಅನುವಾದಕ

ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್

ಮೋಟಗಾನಹಳ್ಳಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀ

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್

ಮೈಸೂರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬

೧೯೪೬

ಅ ರಿ ಕೆ

ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ದ್ವಿತೀಯ ಮೂಲ ಖಂಡ ವಾದ ವೈಷ್ಣವ ಖಂಡದ ಐದು, ಆರು ಮತ್ತು ಏಳನೆಯ ಭಾಗಗಳಾದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ, ಭಾಗವತ ಮತ್ತು ವೈಶಾಖ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಈ ಖಂಡದ ಕಡೆಯ ಭಾಗಗಳಾದ ಆಯೋಧ್ಯಾ ಮತ್ತು ವಾಸುದೇವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳು ವರ್ಣಿತವಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ವೈಷ್ಣವಖಂಡವು ಸಮಾಪ್ತವಾಗುವುದು.

ಇಂತಹ ಅನೇಕಾನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳ ಸಂಪುಟವೆನಿಸಿರುವ ಈ ಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದದೊಡನೆ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮಹೋಪಕೃತಿಯೆನ್ನಿಸಿ ಅವರೆಲ್ಲರ ಚಿರಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪಾತ್ರ ರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನಾಳುವ ಶ್ರೀಮದ್ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರ್, ಜಿ.ಸಿ.ಎಸ್.ಐ., ಜಿ.ಸಿ.ಬಿ. ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳವರಿಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಇತೋಪ್ಯತಿಶಯವಾದ ಸಮಸ್ತ ಸನ್ಮಂಗಳಗಳನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸ ಲೆಂದು ಸಂಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮೋಟಿಗಾನಹಳ್ಳಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ

ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ

ಒಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಗೋಪೀಕೃತಸ್ನಾನ ಫಲಕಥನ ೧- ೫

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ತ್ರಿಪುಂಡ್ರಧಾರಣವಿಧಿಕಥನ ೬-೧೨

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಗೋಪೀಚಂದನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕಥನ ೧೩-೨೫

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶಂಖಪೂಜಾವಿಧಿಕಥನ ೨೬-೩೫

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶಂಖಪೂಜನಫಲಕಥನ ೩೬-೪೨

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಘಂಟಾನಾದ—ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠ—ಚಂದನಾರ್ಪಣಫಲಕಥನ ೪೩-೫೦

ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಜಾತೀಪುಷ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠ್ಯ—ಸಹಸ್ರಪುಷ್ಪಮಾಲಾರ್ಪಣಫಲಕಥನ ೫೧-೫೬

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದೀಪದಾನಮಹಾತ್ಮ್ಯಕಥನ ೫೭-೬೫

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ನೈವೇದ್ಯವಿಧಿಕಥನ ೬೬-೭೧

ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವಿಷ್ಣು ಪೂಜಾವಿಧಿ—ಉದ್ಯಾಪನೆಗಳ ಕಥನ ೭೨-೭೯

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಏಕಾದಶ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಥನ ೮೦-೯೫

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಖಂಡ್ಯಕಾದಶೀವ್ರತಕಥನ ೯೬-೧೦೭

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಏಕಾದಶೀ ಜಾಗರಣಫಲಕಥನ ೧೦೮-೧೧೮

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮತ್ಸ್ಯೋತ್ಸವಕಥನ ೧೧೯-೧೨೫

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೨೬-೧೩೭

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಭಾಗವತಶ್ರೇಷ್ಠ್ಯವರ್ಣನ ೧೩೮-೧೪೮

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಮಧುರಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೪೯-೧೬೧

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ

ಒಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವ್ರಜಭೂಮಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೬೩-೧೭೧

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಗೋವರ್ಧನಪರ್ವತಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದಾದಿಗಳಿಗೆ
ಉದ್ಧವನ ದರ್ಶನವಾದುದು ೧೭೨-೧೭೮

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶ್ರೀ ಭಾಗವತ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೧೭೯-೧೯೨

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶ್ರೀಭಾಗವತ ಸ್ವರೂಪ-ಪ್ರಮಾಣ-ಪುರಾಣಶ್ರವಣ-
ಶ್ರೋತೃವರ್ಣನ ೧೯೩-೨೦೧

ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ

ಒಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವೈಶಾಖಸ್ನಾನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೨೦೩-೨೦೮

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದಾನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ೨೦೯-೨೧೬

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದಾನಸಿದ್ಧಿಪಣಿ ೨೧೭-೨೨೬

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವೈಶಾಖಧರ್ಮಪ್ರಕರಣ ೨೨೭-೨೩೬

ವಿದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ನೈಶಾಖಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವನಿರೂಪಣೆ ೨೩೭-೨೪೪

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಗೃಹಗೋಧಿಕಾಖ್ಯಾನ ೨೪೫-೨೫೪

ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪಿಶಾಚವೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನ ೨೫೫-೨೬೫

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದಕ್ಷಯಜ್ಞಧ್ವಂಸ-ಪಾರ್ವತೀಜನ್ಮ-
ಕಾಮದಹನ ವರ್ಣನ ೨೬೬-೨೮೩

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕುಮಾರೋತ್ಪತ್ತಿ ಕಥನ ೨೮೪-೩೦೨

ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಹೇಮಕಾಂತನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾದುದು ೩೦೩-೩೧೮

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕೀರ್ತಿಮದ್ವಿಜಯವರ್ಣನ ೩೧೯-೩೪೧

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಯಮದುಃಖನಿರೂಪಣೆ ೩೪೨-೩೪೯

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಯಮದುಃಖಸಾಂತ್ವನ ೩೫೦-೩೬೩

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪಿಶಾಚಮುಕ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನ ೩೬೪-೩೭೩

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪಾಂಚಾಲರಾಜನ ಜಯಪ್ರಾಪ್ತಿ-ದಾರಿದ್ರ್ಯನಾಶವರ್ಣನ ೩೭೪-೩೮೯

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಪಾಂಚಾಲರಾಜನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಸಾಯುಜ್ಯವು ಲಭಿಸಿದುದು ೩೯೦-೪೦೩

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದಂತಿಲಕೋಹಲ ಮುಕ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತಿವೃತ್ತಾಂತವರ್ಣನ ೪೦೪-೪೧೬

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವ್ಯಾಧೋಪಾಖ್ಯಾನ-ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕಥನ ೪೧೭-೪೩೧

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವಾಯುಶಾಸಕಥನ ೪೩೨-೪೪೭

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಕಥನ ೪೪೮-೪೬೫

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವಾಲ್ಮೀಕಿಜನ್ಮಕಥನ ೪೬೬-೪೭೮

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಲಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯನಿರೂಪಣ-ಪಿತೃಮುಕ್ತಿ ವರ್ಣನ .. ೪೭೯-೫೦೦

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅಕ್ಷಯತೃತೀಯಾಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ ವರ್ಣನ .. ೫೦೧-೫೧೦

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಶುನೀಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ ವರ್ಣನ .. ೫೧೧-೫೩೦

ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಫಲಶ್ರುತಿ ಕಥನ .. ೫೩೧-೫೪೩

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಮಂಗಳಾಚರಣಶ್ಲೋಕಃ

ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿರಿಂಚಿಃ ಪಾಲಕೋ ಹರಿಃ |
ಸಂಹರ್ತಾ ಕಾಲರುದ್ರಾಭ್ಯೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಪಿನಾಕಿನೇ ||

ತಾತ್ಪರ್ಯ

ಯಾವ ಪ್ರಭುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ
ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವನಾಗಿಯೂ
ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿಯೂ
ಕಾಲರುದ್ರನೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸಂಹಾರಕರ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವರೋ
ಆ ಪಿನಾಕಪಾಣಿಯಾದ ಪರಮಶಿವನಿಗೆ
ನಮಸ್ಕಾರವು

ನೂರ್ಗಶೀರ್ಷನೂಸ ನೂಹಾತ್ಮ್ಯಂ

॥ ಶ್ರೀ ॥

॥ ಶ್ರೀಶಂಕರಃ ಶಂಕರಃ ॥

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾವುರಾಣಂ

ಅಥ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ

ಓಂ ಶ್ರೀ ಗಣೇಶಾಯ ನಮಃ । ಓಂ ನಮೋ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ ।
ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ । ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ॥

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಮೀಶಾನಂ ಶ್ರೀಮತ್ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಂ ।
ಷಣ್ಮುಖಂ ಸ್ಕಂದಮಾನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿಷ್ಣುಮಾಶ್ರಯೇ ॥
ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿರಿಂಚಿಃ ಪಾಲಕೋ ಹರಿಃ ।
ಸಂಹರ್ತಾ ಕಾಲರುದ್ರಾಪ್ಯೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಪಿನಾಕಿನೇ ॥

ಅಥ ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಗೋಪೀಕೃತಸ್ನಾನ ಫಲಕಥನಂ

ಸೂತ ಉವಾಚ:-

ದೇವಕೀನಂದನಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಜಗದಾನಂದಕಾರಕಂ ।

ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಂ ವಂದೇ ಮಾಧವಂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಂ ॥ ೧ ॥

ಶ್ವೇತದ್ವೀಪೇ ಸುಖಾಸೀನಂ ದೇವದೇವಂ ರಮಾಪತಿಂ ।

ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರೋ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಪಿತರಂ ತದಾ ॥ ೨ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಗೋಪೀಕೃತಸ್ನಾನ ಫಲಕಥನ

೧. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದೇವಕೀದೇವಿಯ ಕುಮಾರನೂ, ಲೋಕ ಕೈಲ್ಲ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ, ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡುವವನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನೂ, ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹತತ್ಪರನೂ ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು.

೨. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪರಮದೈವತವೂ, ಶ್ರೀದೇವಿಯ ಪತಿಯೂ ಆದ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವು ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿರಲು ಚತುರ್ಮುಖನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ತಂದೆಯಾದ ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಇಂತೆಂದು ಕೇಳತೊಡಗಿದನು.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ಹೃಷೀಕೇಶ ಜಗದ್ಧಾತಾ ಪುಣ್ಯಶ್ರವಣಕೀರ್ತನ |

ಪೃಷ್ಠಂ ಯದ್ಬ್ರೂಹಿ ದೇವೇಶ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸಕಲೇಶ್ವರ || ೩ ||

ಮಾಸಾನಾಂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋಽಹಮಿತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಾ ಪುರಾ |

ತಸ್ಯ ಮಾಸಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಜ್ಞಾತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ತತ್ಪತಃ || ೪ ||

ಕೋ ದೇವಸ್ತಸ್ಯ ಕಿಂ ದಾನಂ ಕಥಂ ಸ್ನಾನಂ ವಿಧಿಶ್ಚ ಕಃ |

ಪುರುಷೈಸ್ತತ್ರ ಕಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಕಿಂ ರಮಾಪತೇ || ೫ ||

ವಕ್ತವ್ಯಂ ಕಿಂ ತಥಾ ಪೂಜಾ ಧ್ಯಾನಮಂತ್ರಾದಿಕಂ ಚ ಯತ್ |

ತತ್ರ ಯತ್ಕ್ರಿಯತೇ ಕರ್ಮ ತತ್ಸರ್ವಂ ಬ್ರೂಹಿ ಮೇಚ್ಯುತ || ೬ ||

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ:-

ಸಾಧು ಪೃಷ್ಠಂ ತ್ವಯಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಸರ್ವಲೋಕೋಪಕಾರಿಣಾ |

ಯಸ್ಮಿನ್ ಕೃತೇ ಕೃತಂ ಸರ್ವಮಿಷ್ಟಾಪೂರ್ತಾದಿಕಂ ಭವೇತ್ || ೭ ||

೩. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನೂ, ಲೋಕಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನೂ, ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಂಪಾದ ಲೀಲಾವಿಲಾಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವನೂ, ದೇವಾಧಿದೇವನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸರ್ವಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೂ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಎಲೈ ತಂದೆಯೇ! ಈಗ ನಾನು ಕೇಳುವುದನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸು.

೪. ಮುನ್ನು ನೀನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ (ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ) ‘ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ನಾನು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸ’ವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ. ಆ ಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತತ್ಪಾರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

೫. ಎಲೈ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೆ! ಆ ಮಾಸಕ್ಕೆ ಅಧಿದೇವತೆಯಾರು? ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ದಾನವೇನು? ಸ್ನಾನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಬೇಕು? ಮನುಷ್ಯರು ಆಗ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಯಾವುವು? ಯಾವ ಆಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು?

೬. ನಾಶರಹಿತನಾದ ದೇವನೆ! ಆಗ ಯಾವ ಸಂಭಾಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು? ಯಾವ ಯಾವ ಪೂಜೆ, ಧ್ಯಾನ, ಮಂತ್ರ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಈ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವವನಾಗು.”

೭. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆ! ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲೆಳಸಿದ ನಿನ್ನಿಂದ ಬಹಳ ಯುಕ್ತವಾದ ವಿಷಯವೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತಾದಿ ಕರ್ಮಗಳೂ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುವು.

ಸರ್ವ ಯಜ್ಞೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಯತ್ಪಲಂ ।

ತತ್ಪಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಕೃತೇ ಸುತ ॥ ೮ ॥

ತುಲಾಪುರುಷದಾನಾದ್ವೈಯತ್ಪಲಂ ಲಭತೇ ನರಃ ।

ತತ್ಪಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಪುತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಶ್ರವಣಾತ್ಕಿಲ ॥ ೯ ॥

ಯಜ್ಞಾಧ್ಯಯನದಾನಾದ್ವೈಃ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾವಗಾಹನೈಃ ।

ಸಂನ್ಯಾಸೇನ ಚ ಯೋಗೇನ ನಾಹಂ ವಶ್ಯೋಽಭವಂ ನೃಣಾಂ ॥ ೧೦ ॥

ಸ್ನಾನೇನ ದಾನೇನ ಚ ಪೂಜನೇನ

ಧ್ಯಾನೇನ ಮೌನೇನ ಜಪಾದಿಭಿಶ್ಚ ।

ವಶ್ಯೋ ಯಥಾ ಮಾರ್ಗಶಿರೇ ಚ ಮಾಸಿ

ತಥಾ ನ ಚಾನ್ಯೇಷು ಚ ಗುಹ್ಯಮುಕ್ತಂ ॥ ೧೧ ॥

ಅನ್ಯೈರ್ಧರ್ಮಾದಿಭಿಃ ಕೃತ್ವಾ ಗೋಪಿತಂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಕಂ ।

ಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಕಾರಣಂ ಮತ್ವಾ ದೇವೈಸ್ಸರ್ವಗನಿವಾಸಿಭಿಃ ॥ ೧೨ ॥

೮. ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ಕೈಗೊಡುವುದೋ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆ ಫಲವೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು.

೯. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೇ! ತುಲಾಪುರುಷದಾನ (ಮನುಷ್ಯನ ತೂಕದಷ್ಟು ಚಿನ್ನ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದು) ಮುಂತಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮಾನವನು ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವನೋ, ಈ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಶ್ರವಣದಿಂದಲೂ ಆ ಫಲವೇ ಲಭಿಸುವುದು.

೧೦-೧೧. ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನದಿಂದಲೂ, ದಾನಾದಿ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರದಿಂದಲೂ, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ ನಾನು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನದಿಂದಲೂ, ದಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಪೂಜೆಗಳಿಂದಲೂ, ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೂ, ಮೌನವ್ರತದಿಂದಲೂ, ಜಪಾದಿಸಾಧನಗಳಿಂದಲೂ ಹೇಗೆ ವಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆನೋ, ಹಾಗೆ ಇತರ ಯಾವ ಉಪಾಯಗಳಿಂದಲೂ ವಶೀಕೃತನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪರಮ ಗುಹ್ಯವಾದ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು.

೧೨. ಧರ್ಮಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಅನೇಕ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೂ ಕೂಡ, ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಏಕಾಂತಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕನಿವಾಸಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಈ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷವ್ರತವು ಮರೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಯೇ ಕೇಚಿತ್ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಾಣೋ ಮನು ಭಕ್ತಿಪರಾಯಣಾಃ |
 ತೇಷಾಮವಶ್ಯಂ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋ ಮದಾಪನಃ || ೧೩ ||
 ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಂ ನ ಕುರ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾ ಭಾರತಾಃಜೀರೇ |
 ಪಾಪರೂಪಾಶ್ಚ ತೇ ಜ್ಞೇಯಾಃ ಕಲಿಕಾಲವಿನೋಹಿತಾಃ || ೧೪ ||
 ಅಷ್ಟಸ್ವಪಿ ಚ ಮಾಸೇಷು ಯತ್ಪಲಂ ಲಭತೇ ನರಃ |
 ತತ್ಪಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ವತ್ಸ ಮಾಘೇ ಮಕರಗೇ ರವೌ || ೧೫ ||
 ಮಾಘಾಚ್ಯುತಗುಣಂ ಪುಣ್ಯಂ ವೈಶಾಖೇ ಮಾಸಿ ಲಭ್ಯತೇ |
 ತಸ್ಮಾತ್ಸಹಸ್ರಗುಣಿತಂ ತುಲಾಸಂಸ್ಥೇ ದಿನಾಕರೇ || ೧೬ ||
 ತಸ್ಮಾತ್ಪೂಟಗುಣಂ ಪುಣ್ಯಂ ವೃತ್ತಿಕಸ್ಥೇ ದಿನಾಕರೇ |
 ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋಽಧಿಕಸ್ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವದಾ ಚ ಮನು ಪ್ರಿಯಃ || ೧೭ ||
 ಉಷಸ್ಯುತ್ಥಾಯ ಯೋ ಮರ್ತ್ಯಃ ಸ್ನಾನಂ ವಿಧಿವದಾಚರೇತ್ |
 ತುಷ್ಪೋಹಂ ತಸ್ಯ ಯಚ್ಛಾಮಿ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಮಪಿ ಪುತ್ರಕ || ೧೮ ||

೧೩. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ಯಾವ ಮಾನವರು ನನ್ನಲ್ಲಿನ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿರುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷವ್ರತವು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವುದು.

೧೪. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಕೂಡ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕಲಿಕಾಲದ ಮೋಹಕ್ಕೊಳಗಾದ ಪಾಪ ಸ್ವರೂಪರೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೫. ಎಲೈ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನೆ! ಇತರ ಎಂಟು ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೋ, ಅಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವನ್ನೇ ಸೂರ್ಯನು ಮಕರರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಪಡೆಯುವನು.

೧೬. ಮಾಸಮಾಸದ ಸೇವೆಗಿಂತಲೂ ನೂರು ಪಾಲಿನಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವುದು. ಆ ವೈಶಾಖಮಾಸಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೋಟಿಗುಣಿತವಾದ ಸತ್ಪಲವು ಸೂರ್ಯನು ತುಲಾರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಲಭಿಸುವುದು.

೧೭. ಆ ತುಲಾಮಾಸಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸೂರ್ಯನು ವೃತ್ತಿಕರಾಶಿಸ್ಥನಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಯು ಕೋಟಿಪಾಲಿನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿರುವುದು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸವು ಅತ್ಯಧಿಕಫಲದಾಯಕವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದು.

೧೮. ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಯಾವ ಮಾನವನು ವಿಧಿವೋಕ್ತವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ನನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವೆನು.

ಅತ್ರಾಪ್ಯುದಾಹರಂತೀಮಂ ಶೃಣು ಪುತ್ರ ಕಥಾನಕಂ ।
 ನಂದಗೋಪೋ ಮಹಾತ್ಮಾ ನೈ ಖ್ಯಾತೋ ಯೋ ಭೂತಲೇಽಭವತ್ ॥
 ತಸ್ಯ ನೈ ಗೋಕುಲೇ ರಮ್ಯೇ ಗೋಪಕನ್ಯಾಃ ಸಹಸ್ರಶಃ ।
 ತಾಸಾಂ ಚಿತ್ತಂ ಚ ನುದ್ರೂಪೇ ಲಗ್ನಮಾಸೀತ್ಪುರಾಸಃ ॥ ೨೦ ॥
 ತಾಸಾಂ ಬುದ್ಧಿರ್ಮಯಾ ದತ್ತಾ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಾಽವಗಾಹನೇ ।
 ತತಸ್ತಾಭಿಃ ಕೃತಂ ಸ್ನಾನಂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲೇ ಯಥಾವಿಧಿ ॥ ೨೧ ॥
 ಪೂಜಾ ಕೃತಾ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನಂ ಭುಕ್ತಂ ತಾಭಿಃ ಕೃತಾ ನತಿಃ ।
 ಏವಂ ಕೃತೇನ ವಿಧಿನಾ ಪ್ರಸನ್ನೋಽಹಂ ತತೋಽನಘಃ ॥ ೨೨ ॥
 ವರೋ ದತ್ತೋ ಮಯಾಽಽತ್ಮಾ ಹಿ ತಾಸಾಂ ತುಷ್ಠೇನ ನೈ ಕಿಲ ।
 ತಸ್ಮಾನ್ನರೈಸ್ತು ಕರ್ತವ್ಯೋ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋ ಯಥಾವಿಧಿ ॥ ೨೩ ॥
 ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ದ್ವಿತೀಯೇ ನೈಷ್ಕವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
 “ಗೋಪೀಕೃತ ಸ್ನಾನಫಲಕಥನಂ” ನಾಮ ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೯. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಕಥೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಉದಹರಿಸುವರು, ಕೇಳುವವನಾಗು. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಂದಗೋಪನೆಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಹಾತ್ಮನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು.

೨೦. ಪಾಪರಹಿತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆ! ಆತನ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಬುದ್ಧಿವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ನನ್ನ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಮುನ್ನು ನಟ್ಟವುಗಳಾಗಿದ್ದುವು.

೨೧. ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನಾನೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದೆನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸ್ನಾನಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದರು.

೨೨. ಅವರಿಂದ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯೂ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನೈವೇದ್ಯಾನ್ನವೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಮಸ್ಕಾರವೂ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸದಾಚಾರದಿಂದ ನಾನು ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾದೆನು.

೨೩. ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ನಾನು ನನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನೇ ಅವರಿಗೆ ವರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟೆನು. ಆದುದರಿಂದ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಮಾನವರೂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀಸಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ನೈಷ್ಕವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಗೋಪೀಕೃತ ಸ್ನಾನಫಲಕಥನಂ” ಎಂಬ ನೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ತ್ರಿಷಂಧ್ಯಧಾರಣವಿಧಿಕಥನಂ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚಃ—

ತ್ವಯೋಕ್ತೋ ವಿಧಿಸಂಯುಕ್ತೋ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋ ಮದಾಪನಃ ।

ಕೋ ವಿಧಿಸ್ತಸ್ಯ ದೇವೇಶ ಸರ್ವಂ ಮೇ ಬ್ರೂಹಿ ಕೇಶವ ॥ ೧ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚಃ—

ರಾತ್ರಾವಂತೇ ಸಮುತ್ತಾಯ ಉಪಸ್ಪೃಶ್ಯ ಯಥಾವಿಧಿ ।

ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಗುರುಂ ಸ್ವೀಯಂ ಸಂಸ್ಕರೇನ್ಮಾಮತಂದ್ರಿತಃ ॥ ೨ ॥

ಸಹಸ್ರನಾಮಭಿರ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕೀರ್ತಯೇದ್ವಾಗ್ಯತಃ ಶುಚಿಃ ।

ಬಹಿರ್ಗ್ರಾಮಾತ್ಸಮುತ್ತಸ್ಯ ಮಲಮೂತ್ರಂ ಯಥಾವಿಧಿ ॥ ೩ ॥

ಶೌಚಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾ ನ್ಯಾಯಮಾಚಮ್ಯ ಪ್ರಯತಶ್ಶುಚಿಃ ।

ದಂತಧಾವನಪೂರ್ವಂ ಚ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ ॥ ೪ ॥

ಆದಾಯ ತುಲಸೀಮೂಲಮೃದಂ ತತ್ಪತ್ರಸಂಯುತಾಂ ।

ಮೂಲಮಂತ್ರೇಣಾಭಿಮಂತ್ರ್ಯ ಗಾಯತ್ರಾ ವಾ ಮಹಾಮತೇ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ತ್ರಿಷಂಧ್ಯಧಾರಣವಿಧಿಕಥನಂ

೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ವಿಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದ ವ್ರತವು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಉತ್ತಮ ಸಾಧನ”ವೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿರುವೆಯಲ್ಲವೇ! ದೇವೇಶ್ವರನಾದ ಓ ಕೇಶವನೆ! ಆ ವ್ರತದ ವಿಧಿಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸು.

೨. ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಪ್ರತಿ ಮಾನವನೂ ರಾತ್ರಿಯ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ (ನಾಲ್ಕನೆಯ ಝಾವದಲ್ಲಿ) ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೆದ್ದು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಉದಕೋಪಸ್ಪರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಗುರುವನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಏಕಾಗ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕು.

೩-೬. ಮಿತಭಾಷಿಯೂ, ಶೌಚಪರನೂ ಆಗಿ ನನ್ನ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಗ್ರಾಮದ ಹೊರಗೆ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿ, ಯಥೋಚಿತವಾದ ಶೌಚವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶುಚಿಭೂತನಾಗಿ ದಂತಧಾವನಾದಿ

ಮಂತ್ರೇಣೈವಾನುಲಿಪ್ತಾಂಗಃ ಸ್ವಾಯಾದಸ್ವಸ್ವಘನುಷ್ಪಣಂ ।
 ಅನುದ್ಧೃತೈರುದ್ಧೃತೈರ್ವಾ ಜಲೈಃ ಸ್ನಾನಂ ವಿಧೀಯತೇ || ೬ ||
 ತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇದ್ವಿದ್ವಾನ್ಮಂತ್ರೇಣಾಸನೇನ ಮಂತ್ರವಿತ್ ।
 ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಮೂಲಮಂತ್ರ ಉದಾಹೃತಃ || ೭ ||
 ದರ್ಭಸಾಣೆಸ್ತು ವಿಧಿನಾ ಆಚಾಂತತಃ ಪುರತಃ ಶುಚಿಃ ।
 ಚತುರ್ಹಸ್ತಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಚತುರಸ್ರಂ ಸಮಂತತಃ ।
 ಪ್ರಕಲ್ಪಾಽನಾಹಯೇದ್ಗಂಗಾಮೇಭಿರ್ಮಂತ್ರೈರ್ವಿಚಕ್ಷಣಃ || ೮ ||
 ವಿಷ್ಣುಪಾದಪ್ರಸೂತಾಽಸಿ ವೈಷ್ಣವೀ ವಿಷ್ಣುದೇವತಾ ।
 ತ್ರಾಹಿ ನಸ್ತ್ವನುಘಾದಸ್ಮಾದಾಜನ್ಮಮರಣಾಂತಿಕಾತ್ || ೯ ||

ಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಳಿಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನುನುಸರಿಸಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತುಲಸೀಬೃಂದಾವನದ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನೂ, ಅದರ ದಳಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ಮೂಲ ಮಂತ್ರದಿಂದಾಗಲಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರದಿಂದಾಗಲಿ ಅಭಿಮಂತ್ರಣ ಮಾಡಿ, ಅದೇ ಮಂತ್ರದಿಂದಲೇ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಲೇಪನೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಸ್ನಾನವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು. ಕೂಪತಟಾಕಾದಿ ಜಲಾಶಯಗಳಿಂದ ಸೇದಿ ತಂದ ನೀರಿನಿಂದಾಗಲಿ ಆ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೭. ವಿದ್ವಾಂಸನೂ, ಮಂತ್ರಜ್ಞನೂ ಆದ ಮನುಷ್ಯನು ಆ ಜಲವನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರದ ಪುನರುಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ತಿರ್ಥೋದಕವನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. “ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ” ಎಂಬ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಿಯೇ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಮಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೮. ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಕ್ಷಣನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲ್ಕು ಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚೌಕವಾದ ಮಂಡಲವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ದರ್ಭೆಯ ಪವಿತ್ರವನ್ನು ಕೈಬೆರಳಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಿಧಾನದಿಂದ ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶುಚಿಯಾಗಿ ಆ ಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರಗಳ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯಿಂದ ಗಂಗಾದೇವಿಯನ್ನು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೯. “ದೇವಿ! ನೀನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿರುವೆ. ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರಿಯಳಾಗಿರುವೆ. ವಿಷ್ಣುವೇ ನಿನಗೆ ಆಧಿದೈವವಾಗಿರುವನು. ನಾವು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವ ಪರ್ಯಂತವೂ ಮಾಡಿರುವ ಮತ್ತು ಮಾಡುವ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

ತಿಸ್ರಃ ಕೋಟ್ಯೋಽರ್ಧಕೋಟೀ ಚ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ವಾಯುರಬ್ರವೀತ್ |
 ದಿವಿ ಭುವಂತರಿಕ್ಷೇ ಚ ತಾನಿ ತೇ ಸಂತಿ ಜಾಹ್ನವಿ || ೧೦ ||
 ನಂದಿನೀತ್ಯೇವ ತೇ ನಾನು ದೇವೇಷು ನಲಿನೀತಿ ಚ |
 ದಕ್ಷಪುತ್ರೀ ಚ ವಿಹಗಾ ವಿಶ್ವಗಾ ಯೋಗಿನಾಂ ಮತಾ || ೧೧ ||
 ವಿದ್ಯಾಧರೀ ಸುಪ್ರಸನ್ನಾ ತಥಾ ಲೋಕಪ್ರಸಾದಿನೀ |
 ಕ್ಷೇಮಾ ಚ ಜಾಹ್ನವೀ ಚೈವ ಶಾಂತಾ ಶಾಂತಿಪ್ರದಾಯಿನೀ || ೧೨ ||
 ಏತಾನಿ ಪುಣ್ಯನಾಮಾನಿ ಸ್ನಾನಕಾಲೇ ಸದಾ ಪಠೇತ್ |
 ಸದಾ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ತತ್ರ ಗಂಗಾ ತ್ರಿಪಥಗಾಮಿನೀ || ೧೩ ||
 ಸಪ್ತವಾರಾಭಿಜಪ್ತೇನ ಕರಸಂಪುಟಯೋಜಿತಂ |
 ಮೂರ್ಧ್ನಾ ಕೃತಾಂಜಲಿಭೂಯಸ್ತ್ರಿಚತುಃಪಂಚ ಸಪ್ತ ವಾ |
 ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ಯಾನ್ಮದಾ ತದ್ವದಾಮಂತ್ರಾಃ ಸುವಿಧಾನತಃ || ೧೪ ||

೧೦. ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ
 ಒಟ್ಟು ಮೂರುವರೆ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವೆಂದು ವಾಯುದೇವನು ನಿರೂಪಿಸಿ
 ರುವನು. ಎಲಾ ಜಹ್ನುಕನ್ಯೆಯಾದ ಗಂಗಾದೇವಿಯೆ! ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ
 ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುವು.

೧೧. ದೇವತೆಗಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ನಂದಿನಿಯೆಂದೂ, ನಳಿನಿಯೆಂದೂ
 ಹೆಸರುಗಳಿರುವುವು. ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಪುತ್ರಿಯೂ, ಆಕಾಶಗಾಮಿನಿಯೂ, ವಿಶ್ವ
 ವ್ಯಾಪಕಳೂ ಆದ ನೀನು ಯೋಗಿ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಜನಕಳಾಗಿರುವೆ.

೧೨. ನೀನೇ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೂ ಆಧಾರಭೂತಳು. ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನ
 ಳಾಗಿರುವವಳು; ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುವವಳು.
 ಕ್ಷೇಮಂಕರಳು; ಜಹ್ನುಮಹರ್ಷಿಯ ಪುತ್ರಿಯು; ಶಾಂತಸ್ವರೂಪಳು; ಸ್ನಾನ
 ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಮನಶ್ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳು!"

೧೩. ಗಂಗಾದೇವಿಯು ಈ ಪುಣ್ಯನಾಮಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೂ
 ಸ್ನಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಸ್ವರ್ಗ ಮರ್ತ್ಯ ಪಾತಾಳ
 ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಜನರನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸುವ ಗಂಗೆಯ ಆ ಸ್ನಾನದ
 ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತಳಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ.

೧೪-೧೫. ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಏಳುಸಲ ಅಭಿಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ
 ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಅಂಜಲಿಬದ್ಧನಾಗಿ ಮೂರು
 ಸಲವಾಗಲಿ, ಏಳು ಸಲವಾಗಲಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ
 ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಮಂತ್ರಪೂತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡ
 ಬೇಕು. ಅಶ್ವಗಳಿಂದಲೂ, ರಥಗಳಿಂದಲೂ ಆಶ್ರಾಂತಳಾಗಿ ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ

ಅಶ್ವಕ್ರಾಂತೇ ರಥಕ್ರಾಂತೇ ವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತೇ ವಸುಂಧರೇ ।
 ಮೃತ್ತಿಕೇ ಹರ ಮೇ ಸಾಪಂ ಯುನ್ಮಯಾ ದುಷ್ಕೃತಂ ಕೃತಂ ॥ ೧೫ ॥
 ಉದ್ಭೂತಾಸಿ ವರಾಹೇಣ ಕೃಷ್ಣೇನ ಶತಬಾಹುನಾ ।
 ನಮಸ್ತೇ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಭವಾಸರಣಿ ಸುವ್ರತೇ ॥ ೧೬ ॥
 ಏವಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತತಃ ಪಶ್ಚಾದಾಚಮ್ಯ ಚ ವಿಧಾನತಃ ।
 ಉತ್ಥಾಯ ವಾಸಸೀ ಶುಕ್ಲೇ ಕೂಲೇ ನೈ ಪರಿಧಾಯ ಚ ॥ ೧೭ ॥
 ಆಚಮ್ಯ ತರ್ಪಯೇದ್ವೇನಾನ್ವಿತ್ಯಾಂಶ್ಚೈವ ಋಷೀಂಸ್ತಥಾ ।
 ನಿಷ್ಪೀಡ್ಯ ವಸ್ತ್ರಮಾಚಮ್ಯ ಧಾತವಸ್ತ್ರೇಣ ವೇಷ್ಟಿತಃ ॥ ೧೮ ॥
 ವಿಮಲಾಂ ಮೃತ್ತಿಕಾಂ ರಮ್ಯಾಮಾದಾಯ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಾ ।
 ಮಂತ್ರೇಣೈವಾಭಿಮಂತ್ರಾಽಥ ಲಲಾಟಾದಿಷು ನೈಷ್ಣವಃ ।
 ಧಾರಯೇದೂರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಾಣಿ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಮತಂದ್ರಿತಃ ॥ ೧೯ ॥
 ಬ್ರಹ್ಮನ್ ದ್ವಾದಶಪುಂಡ್ರಾಣಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸತತಂ ವಹೇತ್ ।
 ಚತ್ವಾರಿ ಭೂಭೃತಾಂ ಪುತ್ರ ಪುಂಡ್ರಾಣಿ ದ್ವೇ ವಿಶಾಂ ಸ್ಪೃತೇ ।
 ಏಕಂ ಪುಂಡ್ರಂ ಚ ನಾರೀಣಾಂ ಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಚ ವಿಧೀಯತೇ ॥ ೨೦ ॥

ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ವ್ಯಾಪನೆಗೊಳಗಾದ ಭೂದೇವಿಯೆ! ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಸಮನ್ವಿತೆ ಯಾದ ನೀನು ನಾನೀವರೆಗೂ ಮಾಡಿರುವ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿಫಲರೂಪವಾದ ಪಾಪವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸು.

೧೬. ಅನಂತ ಬಾಹುಗಳುಳ್ಳ ವರಾಹ ರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ನೀನು ಉದ್ಭೂತಳಾಗಿರುವೆ. ಸಕಲ ಭೂತಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೂ ಅರಣಿಕಾಷ್ಠ ದಂತಿರುವ ಸದಾಚಾರಸಹಿತಳಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು.

೧೭-೧೮. ಈ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಗಳಿಂದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ಶುದ್ಧಾಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಜಲಾಶಯಗಳ ದಡದ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಗಳೆರಡನ್ನು ಧರಿಸಿದವನಾಗಿ ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ಋಷಿಗಳಿಗೂ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಒದ್ದೆಯಾದ ತನ್ನ ಆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಮತ್ತೆ ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಗೆದು ಮಡಿ ಮಾಡಿದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಡಬೇಕು.

೧೯. ಅಮೇಲೆ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ಮನೋಹರವೂ ಆದ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಲಲಾಟವೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ-ತನ್ನ ವರ್ಣಕ್ಕನುಸಾರವಾದ ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಉರ್ಧ್ವ ಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೨೦. ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದವನು

ಲಲಾಟ ಉದರೇ ಚೈವ ವಕ್ನೋ ವೈ ಕಂಠಕೂಬರೇ ।
 ಕುಕ್ನಾ ಬಾಹ್ನೋಃ ಕರ್ಣಯೋಶ್ಚ ಪೃಷ್ಠೇ ತ್ರಿಕೇ ಚ ವೈ ಶಿರಃ ।
 ತಿಲಕಾ ದ್ವಾದಶ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಸದಾನಘಃ ॥ ೨೧ ॥
 ಲಲಾಟೇ ಹೃದಿ ಬಾಹ್ನೋಶ್ಚ ಕ್ಷಾತ್ರಃ ಪುಂಡ್ರಾಣಿ ಧಾರಯೇತ್ ।
 ಲಲಾಟೇ ಹೃದಯೇ ವೈಶ್ಯೋ ಭಾಲೇ ವೈ ಶೂದ್ರಯೋಷಿತಾಂ ॥ ೨೨ ॥
 ಲಲಾಟೇ ಕೇಶವಂ ಧ್ಯಾಯೇನ್ನಾರಾಯಣಮುಪೋದರೇ ।
 ವಕ್ಷ್ಯಸ್ಥಲೇ ಮಾಧವಂ ಚ ಗೋವಿಂದಂ ಕಂಠಕೂಬರೇ ॥ ೨೩ ॥
 ವಿಷ್ಣುಂ ಚ ದಕ್ಷಿಣೇ ಕುಕ್ನಾ ಬಾಹೌ ಚ ಮಧುಸೂದನಂ ।
 ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಂ ಕರ್ಣಮೂಲೇ ವಾಮನಂ ವಾಮಪಾರ್ಶ್ವಕೇ ॥ ೨೪ ॥
 ಶ್ರೀಧರಂ ವಾಮಬಾಹೌ ಚ ಹೃಷೀಕೇಶಂ ಚ ಕರ್ಣಕೇ ।
 ಪೃಷ್ಠೇ ತು ಪದ್ಮನಾಭಃ ಸ್ಯಾತ್ತ್ರಿಕೇ ದಾಮೋದರಂ ನೃಸೇತ್ ॥ ೨೫ ॥
 ತತ್ರಕ್ಷಾಲನತೋಯೇನ ವಾಸುದೇವಂ ತು ಮೂರ್ಧನಿ ।
 ಏವಂ ಕಾರ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ಯೋಪಧಾರಯೇತ್ ॥ ೨೬ ॥

ಯಾವಾಗಲೂ ಹನ್ನೆರಡು ಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಪುಂಡ್ರಗಳೂ, ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಎರಡೂ ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ, ಶೂದ್ರರಿಗೂ ಒಂದು ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವು ಮಾತ್ರ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೨೧. ಹೆಣೆ, ಹೊಟ್ಟೆ, ಎದೆ, ಕತ್ತಿನ ಗಂಟು, ಪಕ್ಕಗಳು, ಭುಜಗಳು, ಕಿವಿಗಳು, ಬೆನ್ನು, ಮೂಳೆಯ ಮೂಲ, ತಲೆ—ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ತಿಲಕಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಯಮಿತವಾಗಿರುವುದು.

೨೨. ಹೆಣೆ, ಹೃದಯ ಮತ್ತು ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ವೈಶ್ಯನು ಹೆಣೆ ಮತ್ತು ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮತ್ತು ಶೂದ್ರರು ಲಲಾಟದಲ್ಲಿಯೂ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು.

೨೩-೨೫. ಹೆಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಶವನನ್ನೂ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನೂ, ಹೃದಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಧವನನ್ನೂ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಗೋವಿಂದನನ್ನೂ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಬಲಗಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ, ಬಲಭುಜದಲ್ಲಿ ಮಧುಸೂದನನನ್ನೂ, ಕಿವಿಯ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಮೂರ್ತಿಯನ್ನೂ, ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾಮನನನ್ನೂ, ಎಡಭುಜದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಧರನನ್ನೂ, ಎಡಗಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೃಷೀಕೇಶನನ್ನೂ, ಪೃಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮನಾಭನನ್ನೂ, ತ್ರಿಕಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದಾಮೋದರನನ್ನೂ ಆವಾಹನ ಮಾಡಬೇಕು.

೨೬. ಬಳಿಕ ಪ್ರಕ್ಷಾಲನಮಾಡಿದ ನೀರಿನಿಂದ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನನ್ನು

ಲಲಾಟೇ ಕೇಶವಂ ಧ್ಯಾಯೇದ್ಧೃದಯೇ ಮಾಧವಂ ತಥಾ |
 ಬಾಹ್ಯೋಶ್ವೋಭಯೋರ್ವತ್ಸ ಸ್ಮರೇದ್ವೈ ಮಧುಸೂದನಂ || ೨೭ ||
 ಕ್ಷೇತ್ರಿಯಸ್ಯ ವಿಧಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವೈಶ್ಯಕೃತ್ಯಂ ನಿಶಾಮಯ |
 ಲಲಾಟೇ ಕೇಶವಂ ಧ್ಯಾಯೇದ್ಧೃದಯೇ ಮಾಧವಂ ತಥಾ || ೨೮ ||
 ಯೋಷಿಚ್ಛಾದ್ರಾ ಸ್ಮರೇತಾಂ ಚ ಕೇಶವಂ ಭಾಲದೇಶಕೇ |
 ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪುಂಡ್ರಾಣಿ ನಮ ತುಷ್ಠಯೇ || ೨೯ ||
 ಶ್ಯಾಮಂ ಶಾಂತಿಕರಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ರಕ್ತಂ ವಶ್ಯಕರಂ ತಥಾ |
 ಶ್ರೀಕರಂ ಪೀತಮಿತ್ಯಾಹುಃ ಶ್ವೇತಂ ಮೋಕ್ಷಕರಂ ಶುಭಂ || ೩೦ ||
 ಏಕಾಂತಿನೋ ಮಹಾಭಾಗಾಃ ಸರ್ವಲೋಕಹಿತೇ ರತಾಃ |
 ಸಾಂತರಾಲಂ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ಪುಂಡ್ರಂ ಹರಿಪದಾಕೃತಿಂ || ೩೧ ||

ನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಇಂತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಇನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಿಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೇಳುವವನಾಗು.

೨೭. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಶವನನ್ನೂ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಾಧವನನ್ನೂ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ವತ್ಸ! ಎರಡು ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಧುಸೂದನನಿರುವಂತೆ ಮನನಮಾಡಬೇಕು.

೨೮. ಕ್ಷೇತ್ರಿಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಇನ್ನು ವೈಶ್ಯನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನು ಕೇಳು. ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ಕೇಶವನನ್ನೂ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಾಧವನನ್ನೂ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

೨೯. ಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಶೂದ್ರರೂ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ಕೇಶವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಈ ವಿಧಾನದಿಂದ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಕಲರೂ ಪುಂಡ್ರಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಬೇಕು.

೩೦. ಪುಂಡ್ರಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪದಾರ್ಥವು ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದರೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಕೆಂಪಾದ ಪುಂಡ್ರವು ಜನರನ್ನು ವಶಗೊಳಿಸುವುದು. ಹಳದಿಯ ತಿಲಕವು ಸಂಪತ್ತದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು. ಬಿಳಿಯ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವು ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವೂ, ಶೋಭನಯುಕ್ತವೂ ಆಗಿರುವುದು,

೩೧. ನನ್ನ ಏಕಾಂತಭಕ್ತರೂ, ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವರೂ, ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಹಿತವನ್ನೇ ಆಚರಿಸುವವರೂ ಆದ ಪುರುಷರು ವಿಷ್ಣುಪಾದಗಳ ಆಕೃತಿಯಿಂದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಛಿದ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವರು.

ಮಧ್ಯೇ ಭಿದ್ರೇಣ ಸಂಯುಕ್ತಂ ಏತದ್ಧಿ ಹರಿಮುಂದಿರಂ ।
 ಉರ್ಧ್ವಂ ಸೌಮ್ಯಮೃಜುಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಸುಪಾರ್ಶ್ವಂ ಸುಮನೋಹರಂ ॥
 ನಿರಂತರಾಲಂ ಯಃ ಕುರ್ಯಾದೂರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಂ ದ್ವಿಜಾಧಮಾಃ ।
 ಸ ಹಿ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತಂ ಲಕ್ಷಾತ್ಮಕ ಸಹ ನಾಂ ಚ ವ್ಯಪೋಹತಿ ॥ ೩೩ ॥
 ಅಚ್ಚಿದ್ರಮೂರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಂ ತು ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ದ್ವಿಜಾಧಮಾಃ ।
 ತೈರ್ಲಲಾಟೇ ಶುನಃ ಪಾದಂ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ ವೈ ನ ಸಂಶಯಃ ॥ ೩೪ ॥
 ತಸ್ಮಾಚ್ಛಿದ್ರಾನ್ವಿತಂ ಪುಂಡ್ರಂ ಮಹಚ್ಛಿದ್ರಂ ಶುಭಾಶುಭಂ ।
 ಧಾರಯೇದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನಿತ್ಯಂ ಹರಿಸಾಲೋಕ್ಯಸಿದ್ಧಯೇ ॥ ೩೫ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
 “ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರಧಾರಣ ವಿಧಿಕಥನಂ ” ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೨. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಿದ್ರದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದೂ, ಉರ್ಧ್ವಮುಖ
 ವಾಗಿರುವುದೂ, ಸೌಮ್ಯವೂ, ಮೃಜುವೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ, ಸುಪಾರ್ಶ್ವವೂ,
 ಮನೋಹರವಾದುದೂ ಆದ ಪುಂಡ್ರವೇ ಹರಿಯ ನಿವಾಸವಾಗಿರುವುದು.

೩೩. ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮನು ಅಂತರಾಳವಿಲ್ಲದಂತೆ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರ
 ವನ್ನು ಧರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಆ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ ವಾಸಿಸು
 ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೩೪. ಭಿದ್ರವಿಲ್ಲದ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವನ್ನು ಯಾವ ದ್ವಿಜಾಧಮರು
 ಧರಿಸುವರೋ, ಅವರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ಹಣೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳ ಕಾಲ
 ಗುರುತುಗಳನ್ನೇ ಧರಿಸಿದರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೩೫. ಆದುದರಿಂದ ಹರಿಯ ಸಾಲೋಕ್ಯಪದವಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಿತ್ಯವೂ ಭಿದ್ರಯುಕ್ತವೂ, ಮಹಚ್ಛಿದ್ರವೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯಯುಕ್ತವೂ
 ಆದ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವನ್ನೇ ಧರಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂಪು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
 ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರಧಾರಣವಿಧಿಕಥನ ” ಎಂಬ
 ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತೃತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಗೋಪೀಚಂದನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕಥನಂ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ಪುಂಡ್ರಂ ಕತಿವಿಧಂ ಕಾರ್ಯಂ ಪ್ರಬ್ರೂಹಿ ಮಮ ಕೇಶವ ।

ಪುಂಡ್ರಾಣಾಂ ಶ್ರವಣೇತೀವ ಕೌತುಕಂ ಮಮ ಜಾಯತೇ

॥ ೧ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ:-

ಶೃಣು ಪುತ್ರ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪುಂಡ್ರಂ ಚ ತ್ರಿವಿಧಂ ಸ್ತುತಂ ।

ತುಲಸೀ ಮೃತ್ಸ್ಮಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ಶ್ರೀಗೋಪೀಚಂದನೇನ ಚ

॥ ೨ ॥

ಹರಿಚಂದನತಃ ಕಾರ್ಯಂ ಪುಂಡ್ರಂ ತತ್ರ ವಿಚಕ್ಷಣೈಃ ।

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣತುಲಸೀಮೂಲಮೃದಮಾದಾಯ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ।

ಧಾರಯೇದೂರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಾಣಿ ಹರಿಸ್ತತ್ರ ಪ್ರಸೀದತಿ

॥ ೩ ॥

ಗೋಪೀಚಂದನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ನಿಬೋಧ ಗದತೋ ಮಮ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಗೋಪೀಚಂದನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕಥನ

೧. ಬ್ರಹ್ಮನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ಎಲೈ ಕೇಶವನೆ! ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವು ಎಷ್ಟು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ಈ ಪುಂಡ್ರಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಲು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದು.”

೨. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ಎಲೈ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನೆ! ನೀನು ಕೇಳಿ ದುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು. ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವು ಮೂರು ವಿಧಗಳಾಗಿರುವುದು. ಮೊದಲನೆಯದು ತುಲಸೀಮೃತ್ತಿಕೆಯದು. ಎರಡನೆಯದು ಗೋಪೀಚಂದನ ಯುಕ್ತವಾದುದು.

೩. ಮೂರನೆಯದೇ ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಎಷ್ಟುಭಕ್ತರು ಹರಿಚಂದನದಿಂದ ತಿದ್ದಿದ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವು. ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ತುಲಸಿಯ ಗಿಡದ ಮೂಲದಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಲು ಅದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸುಪ್ರ ಸನ್ನನಾಗುವನು.

೪. ಇನ್ನು ಗೋಪೀಚಂದನದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವವನಾಗು.

ಯೋ ಮೃತ್ತಿಕಾಂ ದ್ವಾರವತೀಸಮುದ್ಭವಾಂ

ಕರೇ ಸಮಾದಾಯ ಲಲಾಟಪಟ್ಟಿಕೇ ।

ಕರೋತಿ ನಿತ್ಯಂ ನರ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಧ್ರಂ

ಕ್ರಿಯಾಫಲಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ತದಾ ಭವೇತ್ ॥ ೫ ॥

ಕ್ರಿಯಾವಿಹೀನಂ ಯದಿ ಮಂತ್ರಹೀನಂ

ಶ್ರದ್ಧಾವಿಹೀನಂ ಯದಿ ಕಾಲವರ್ಜಿತಂ ।

ಕೃತ್ವಾ ಲಲಾಟೇ ಯದಿ ಗೋಪಿಚಂದನಂ

ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ತತ್ಕರ್ಮಫಲಂ ಸದಾಽವ್ಯಯಂ ॥ ೬ ॥

ಗೋಪಿಚಂದನ ಸಂಭವಂ ಸುರುಚಿರಂ ಪುಂಧ್ರಂ ಲಲಾಟೇ ದ್ವಿಜೋ

ನಿತ್ಯಂ ಧಾರಯತೇ ಯದಿ ಪ್ರತಿದಿನಂ ರಾತ್ರೌ ದಿವಾ ಸರ್ವದಾ ॥

ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಕುರುಜಾಂಗಲೇ ರವಿಗ್ರಹೇ ಮಾಘೇ ಪ್ರಯಾಗೇ ತಥಾ ।

ತತ್ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ತತೋಽಧಿಕಂ ಮನು ಗೃಹೇ ಸಂತಿಷ್ಠತೇ ದೇವವತ್ ॥ ೭ ॥

ಯಸ್ಮಿನ್ ಗೃಹೇ ತಿಷ್ಠತಿ ಗೋಪಿಚಂದನಂ

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಲಲಾಟೇ ಮನಜೋ ಬಿಭರ್ತಿ ಚೇತ್ ।

ತಸ್ಮಿನ್ ಗೃಹೇಽಹಂ ನಿವಸಾಮಿ ಸರ್ವದಾ

ಶ್ರಿಯಾನ್ವಿತಃ ಕಂಸನಿಹಾ ಚತುರ್ಮುಖ ॥ ೮ ॥

೫. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ದ್ವಾರಕಾಪ್ರದೇಶದ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಶಾಲವಾದ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಧ್ರವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಅವನು ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೋಟಿ ಗುಣಿತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

೬. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಚಂದನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಧ್ರಧಾರಿಯು ಕ್ರಿಯಾರಹಿತವಾದುದಾಗಲಿ, ಮಂತ್ರಹೀನವಾದುದಾಗಲಿ, ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಲ್ಲ ದುದಾಗಲಿ, ಉಚಿತಕಾಲವರ್ಜಿತವಾದುದಾಗಲಿ ಆದ ಯಾವ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ, ಆ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಆತನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಪಡೆಯುವನು.

೭. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದವನು ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಮನೋಹರವಾದ ಗೋಪಿ ಚಂದನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಧ್ರವನ್ನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಹಗಲಿನಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೋ ಆ ಫಲವನ್ನೇ ಹೊಂದುವನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನನ್ನ ನಿವಾಸ ವಾದ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಯಂತೆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

೮. ಯಾವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಚಂದನವಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಯಾವ

ಯೋ ಧಾರಯೇದ್ವಾರವತೀಸಮುದ್ಭವಾಂ
ಮೃತ್ಸಾಂ ಪನಿತ್ರಾಂ ಕಲಿಕಲ್ಮಷಾಪಹಾಂ ।
ನಿತ್ಯಂ ಲಲಾಟೇ ಮನು ಮಂತ್ರಸಂಯುತಾಂ

ಯಮಂ ನ ಪಶ್ಯೇದಪಿ ಪಾಪಸಂಯುತಃ ॥ ೯ ॥

ಯಸ್ಯಾಂತಕಾಲೇ ಸುತ ಗೋಪಿಚಂದನಂ
ಬಾಹ್ಯೋರ್ಲಲಾಟೇ ಹೃದಿ ಮಸ್ತಕೇ ಚ ।

ಪ್ರಯಾತಿ ಲೋಕೇ ಕಮಲಾಪತೇರ್ಮನು

ಗೋಬಾಲಘಾತೀ ಯದಿ ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಸ್ಯಾತ್ ॥ ೧೦ ॥

ಗ್ರಹಾ ನ ಪೀಡ್ಯಂತಿ ನ ರಕ್ಷಸಾಂ ಗಣಾ

ಯಕ್ಷಾಃ ಪಿಶಾಚೋರಗಭೂತನಾಯಕಾಃ ।

ಲಲಾಟಪಟ್ಟೇ ಸುತ ಗೋಪಿಚಂದನಂ

ಸಂತಿಷ್ಠತೇ ಯಸ್ಯ ಮನು ಪ್ರಭಾವಾತ್ ॥ ೧೧ ॥

ಉರ್ಧ್ವಪುಂಢ್ರಮೃಜುಂ ಸೌಮ್ಯಂ ಲಲಾಟೇ ಯಸ್ಯ ದೃಶ್ಯತೇ ।

ಸ ಚಂಡಾಲೋಽಪಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಪೂಜ್ಯ ಏವ ನ ಸಂಶಯಃ ॥ ೧೨ ॥

ಮನುಷ್ಯನು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಢ್ರವನ್ನು ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವನೋ, ಆತನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕಂಸನಿಷೂದನನಾದ ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ ಸತತವೂ ವಾಸಮಾಡುವೆನು.

೯. ಪವಿತ್ರವೂ, ಕಲಿಕಲ್ಮಷನಾಶಕವೂ, ದ್ವಾರವತೀಪ್ರದೇಶಸ್ಥವೂ ಆದ ಮೃತ್ತಿಕೆಯ ಪುಂಢ್ರವನ್ನು ನನ್ನ ಮಂತ್ರದ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯೊಡನೆ ಯಾವ ಮಾನವನು ನಿತ್ಯವೂ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾದರೂ ಯಮನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವು.

೧೦-೧೧. ಪುತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಚತುರ್ಮುಖನೆ! ದೇಹಾವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವನ ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಲಲಾಟದಲ್ಲಿಯೂ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿಯೂ ಗೋಪೀಚಂದನದ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಢ್ರಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುವೋ, ಅವನು ಗೋಹತ್ಯೆ, ಬಾಲಹತ್ಯೆ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ಮುಂತಾದ ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನಾದ ನನ್ನ ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನೇ ಸೇರುವನು. ಯಾವನ ಲಲಾಟಫಲಕದಲ್ಲಿ ಗೋಪೀಚಂದನದ ಪುಂಢ್ರವು ರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ, ಆತನನ್ನು ಕ್ರೂರಗ್ರಹಗಳು ಪೀಡಿಸಲಾರವು. ರಾಕ್ಷಸಗಣಗಳೂ, ಯಕ್ಷರೂ, ಪಿಶಾಚಗಳೂ, ನಾಗರೂ, ಭೂತಭೇತಾಳಾದಿಗಳೂ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕ್ಲೇಶಗೊಳಿಸಲಾರವು.

೧೨. ಋಜುವೂ, ಸೌಮ್ಯವೂ ಆದ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಢ್ರವು ಯಾವನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ

ಅಸ್ನಾತೋ ಯಃ ಕ್ರಿಯಾಂ ಕುರ್ಯಾದಶುಚಿಃ ಪಾಪಸಂಯುತಃ |

ಗೋಪೀಚಂದನಸಂಪರ್ಕಾತ್ ಪೂತೋ ಭವತಿ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ || ೧೩ ||

ಅಶುಚಿರ್ವಾಪ್ಯನಾಚಾರೋ ಮಹಾಪಾಪಂ ಸಮಾಚರೇತ್ |

ಶುಚಿರೇವ ಭವೇನ್ನಿತ್ಯಮೂರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಾಂಕಿತೋ ನರಃ || ೧೪ ||

ಮುತ್ತಿಯಾರ್ಥಂ ಶುಭಾರ್ಥಂ ವಾ ರಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಚತುರಾನನ |

ಮತ್ಪೂಜಾ ಹೋಮಕೇ ಚೈವ ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತಸ್ಸಮಾಹಿತಃ |

ಮಧ್ಯಕ್ಕೋ ಧಾರಯೇನ್ನಿತ್ಯಮೂರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಂ ಭವಾಪಹಂ || ೧೫ ||

ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಧರೋ ಮತ್ಯೋ ಮ್ರಿಯತೇ ಯದಿ ಕುತ್ರಚಿತ್ |

ಶ್ವಪಾಕೋಽಪಿ ವಿಮಾನಸ್ಥೋ ಮನು ಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೧೬ ||

ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಧರೋ ಮತ್ಯೋ ಯದಾ ಯಸ್ಯಾನ್ನಮಶ್ನುತೇ |

ತದಾ ವಿಂಶತ್ಕುಲಂ ತಸ್ಯ ನರಕಾದುದ್ಧರಾನ್ಮುಹಂ || ೧೭ ||

ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅವನು ಚಂಡಾಲಜಾತಿಯವನಾದರೂ ಪರಿಶುದ್ಧದೇಹವುಳ್ಳವನೂ, ಪೂಜಾರ್ಹನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು.

೧೩. ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಅಶುಚಿಯಾಗಿ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾದರೂ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಗೋಪೀಚಂದನದ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಪವಿತ್ರದೇಹಿಯಾಗುವನು.

೧೪. ಶೌಚಹೀನನಾಗಲಿ, ಆಚಾರಹೀನನಾಗಲಿ, ಮಹಾಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನಾಗಲಿ, ನಿತ್ಯವೂ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳಿಂದ ಚಿಹ್ನಿತವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾದವನು ಶುಚಿಯೆಂದೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು.

೧೫. ಎಲೈ ಚತುರ್ಮುಖನೆ! ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಶುಭಸೂಚಕವಾಗಿಯೂ, ತಾಪತ್ರಯಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೂ ಪ್ರತಿದಿವಸದಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾದವನು ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಕನಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗಲೂ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂಸಾರಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು.

೧೬. ಚಂಡಾಲನಾದರೂ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವಾಗ ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ದಿವ್ಯವಿಮಾನವನ್ನೇರಿದವನಾಗಿ ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು.

೧೭. ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವಾಗ ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಸೇವಿಸುವನೋ, ಆ ಅನ್ನದಾತೃವಿನ ಇಷ್ಟತ್ತು ಕುಲಗಳನ್ನು ನರಕದಿಂದ ನಾನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡುವೆನು.

ನೀಕ್ಷಾಃಪದರ್ಶೇ ಜಲೇ ವಾಃಸಿ ಯೋ ವಿದಧ್ಯಾತ್ಮಯತ್ನತಃ |
 ಊರ್ಧ್ವಂ ಪುಂಡ್ರಂ ಮಹಾಭಾಗ ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ || ೧೮ ||
 ಅನಾಮಿಕಾ ಶಾಂತಿದೋಕ್ತಾ ಮಧ್ಯಮಾಯುಷ್ಯರೀ ಭವೇತ್ |
 ಅಂಗುಷ್ಠಃ ಪುಷ್ಪಿಧಃ ಪ್ರೋಕ್ತಸ್ತರ್ಜನೀ ಮೋಕ್ಷದಾಯಿನೀ || ೧೯ ||
 ಗೋಪೀಚಂದನಖಂಡಂತು ಯೋ ದದಾತಿ ಚ ವೈಷ್ಣವೇ |
 ಕುಲನುಷ್ಣೋತ್ತರಂ ತೇನ ತಾರಿತಂ ನೈಭವಾಚ್ಛತಂ || ೨೦ ||
 ಯಜ್ಞೋ ದಾನಂ ತಪೋ ಹೋಮಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಃ ಪಿತೃತರ್ಪಣಂ |
 ವ್ಯರ್ಥಂ ಭವತಿ ತತ್ಸರ್ವಂ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವಿನಾಕೃತಂ || ೨೧ ||
 ಯಚ್ಛರೀರಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವಿನಾಕೃತಂ |
 ತನ್ಮುಖಂ ನೈವ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಸ್ಮಶಾನಸದೃಶಂ ಹಿ ತತ್ || ೨೨ ||
 ಊರ್ಧ್ವಂ ಪುಂಡ್ರಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾದಿಧಾರಣಂ |
 ಕುರ್ಯಾದ್ವಿಷ್ಣು ಪ್ರಸಾದಾರ್ಥಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣೋರತಿಪ್ರಿಯಂ || ೨೩ ||

೧೮. ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಯಾವನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ಅತ್ಯುತ್ತಮಗಳಾದ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೯. ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅನಾಮಿಕೆಯು ಶಾಂತಿ ದಾಯಕವೆಂದೂ, ಮಧ್ಯಮಾಂಗುಳಿಯು ಆಯುಷ್ಯಾರಕವೆಂದೂ, ಅಂಗುಷ್ಠವು ದೇಹಪುಷ್ಪಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೆಂದೂ, ತರ್ಜನಿಯು ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೨೦. ಯಾವನು ಗೋಪೀಚಂದನದ ಖಂಡವನ್ನು ವೈಷ್ಣವನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡುವನೋ, ಆತನಿಂದ ಒಂದುನೂರ ಎಂಟು ಕುಲಗಳು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಉದ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೨೧. ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಧಾರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಹೋಮ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಪಿತೃತರ್ಪಣ ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುವು.

೨೨. ಯಾವನ ಶರೀರವು ಊರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವರ ಮುಖಗಳನ್ನು ನಾನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವು. ಆ ಮುಖಗಳು ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುವುಗಳೇ ಸರಿ.

೨೩. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೂ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಕರಗಳಾದ

ಯತ್ಪುನಃ ಕಲಿಕಾಲೇ ತು ಮತ್ಪುರೀಸಂಭವಾಂ ಮೃದಂ ।
 ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾಂಕಿತಂ ಚಿದ್ಧಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಕುರುತೇ ನರಃ ॥ ೨೪ ॥
 ದೇಹೇ ತಸ್ಯ ಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ಮಾಂ ಜಾನೀಹಿ ತ್ರಿದಶೋತ್ತಮ ।
 ತಸ್ಯ ಮೇ ನಾಂತರಂ ಕಿಂಚಿತ್ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಶ್ರೇಯ ಇಚ್ಛತಾ ॥ ೨೫ ॥
 ಮಮಾನತಾರಚಿಹ್ನಾನಿ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಯಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹೇ ।
 ಮತ್ಕೋರ್ಮೇ ಮತ್ಕೋರ್ಮೇ ನ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಸ ನೂನಂ ಮಾಮಕೀ ತನುಃ॥೨೬॥
 ಪಾಪಂ ಸುಕೃತರೂಪಂ ತು ಜಾಯತೇ ತಸ್ಯ ದೇಹಿನಃ ।
 ಮಮಾಯುಧಾನಿ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಲಿಖಿತಾನಿ ಕಲಾಯುಗೇ ॥ ೨೭ ॥
 ಉಭಾಭ್ಯಾಮಪಿ ಚಿಹ್ನಾಭ್ಯಾಂ ಯೋಽಂಕಿತೋ ಮತ್ಸ್ಯಮುದ್ರಯಾ ।
 ಕೂರ್ಮಯಾ ಮಾಮಕಂ ತೇಜೋ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ ತಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹೇ ॥ ೨೮ ॥
 ಶಂಖಂ ಚ ಪದ್ಮಂ ಚ ಗದಾಂ ರಥಾಂಗಂ
 ಮತ್ಸ್ಯಂ ಚ ಕೂರ್ಮಂ ರಚಿತಂ ಸ್ವ ದೇಹೇ ।
 ಕರೋತಿ ನಿತ್ಯಂ ಸುಕೃತಸ್ಯ ಋದ್ಧಿಂ
 ಪಾಪಕ್ಷಯಂ ಜನ್ತು ಶತಾರ್ಜಿತಸ್ಯ ॥ ೨೯ ॥

ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳನ್ನೂ ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಅವತಾರಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನೂ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆಮಾಡಬೇಕು.

೨೪-೨೫. ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಟ್ಟಣವಾದ ದ್ವಾರಕೆಯ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಗಳ ಆಕಾರಗಳುಳ್ಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿರುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿ. ಎಲೈ ದೇವೋತ್ತಮನೆ! ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೂ ಆತನಿಗೂ ನನಗೂ ಎಂದಿಗೂ ಭೇದವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಾರದು.

೨೬. ನನ್ನ ಅವತಾರಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಯಾವಾತನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವೋ, ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಸಾಮಾನ್ಯಮಾನವನಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆತನು ನನ್ನ ಶರೀರವೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨೭. ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಯುಧಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಮುದ್ರಿತಗಳಾಗಿರುವುವೋ, ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳೂ ಪುಣ್ಯಫಲಪ್ರದಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುವು.

೨೮. ಮತ್ಸ್ಯಮುದ್ರೆ ಮತ್ತು ಕೂರ್ಮಮುದ್ರೆಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವನು ಚಿಹ್ನಿತನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತೇಜೋರೂಪವೇ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೨೯. ಶಂಖ, ಪದ್ಮ, ಗದೆ, ಚಕ್ರ, ಮತ್ಸ್ಯ, ಕೂರ್ಮ ಮುಂತಾದ

ನಾರಾಯಣಾಯುಧೈರ್ನಿತ್ಯಂ ಚಿಹ್ನಿತೋ ಯಸ್ಯ ನಿಗ್ರಹಃ |
 ಪಾಪಕೋಟಿಪ್ರಯುಕ್ತಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಕಿಂ ಕುರುತೇ ಯಮಃ || ೩೦ ||
 ಶಂಖೋದ್ಧಾರೇ ಚ ಯತ್ಪ್ರೋಕ್ತಂ ವಸತಾ ಕೋಟಿಜನ್ಮಭಿಃ |
 ತತ್ಪಲಂ ಲಭತೇ ಶಂಖೇ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ದಕ್ಷಿಣೇ ಭುಜೇ || ೩೧ ||
 ಯತ್ಪಲಂ ಪುಷ್ಕರೇ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷದರ್ಶನಾತ್ |
 ಶಂಖೋಪರಿ ಕೃತೇ ಪದ್ಮೇ ತತ್ಪಲಂ ಕೋಟಿಸಂಯುತಂ || ೩೨ ||
 ನಾನೇ ಭುಜೇ ಗದಾ ಯಸ್ಯ ಲಿಖಿತಾ ದೃಶ್ಯತೇ ಕಲಾ |
 ಗದಾಧರೋ ಗಯಾಪುಣ್ಯಂ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ತಸ್ಯ ಯಚ್ಛ್ರತಿ || ೩೩ ||
 ಯಚ್ಚಾನಂದಪುರೇ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಚಕ್ರಸ್ವಾಮಿಸಮೀಪತಃ |
 ಗದಾಚಕ್ರೇ ಚ ಲಿಖಿತೇ ತತ್ಪಲಂ ಲಿಂಗದರ್ಶನೇ || ೩೪ ||

ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಲು ನಿತ್ಯವೂ ಸುಕೃತದ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ನೂರಾರು ಜನ್ಮಗಳಿಂದ ಆರ್ಜಿಸಿದ ಪಾಪಕೋಟಿಗಳ ನಾಶವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುವು.

೩೦. ಯಾವನ ದೇಹವು ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಆಯುಧಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಂತಹವನು ಪಾಪಕೋಟಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾದರೂ ಯಮನು ಏನನ್ನು ತಾನೆ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವನು ?

೩೧. ಶಂಖೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳು ವಾಸಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಶಂಖಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬಲಭುಜದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ಆ ಫಲವೇ ಸಂಪಾದಿತವಾಗುವುದು.

೩೨. ಪುಷ್ಕರಕ್ಕೆತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಯಾವ ಫಲವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಕೋಟಿಗುಣಿತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಬಲಭುಜದಲ್ಲಿ ಶಂಖದ ಮೇಲೆ ಪದ್ಮದ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ಹೊಂದಬಹುದು.

೩೩. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವನ ಎಡಭುಜದಲ್ಲಿ ಗದಾಯುಧದ ಚಿಹ್ನೆಯು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅವನಿಗೆ ಗದಾಧರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಗಯಾಕ್ಷೇತ್ರದ ಸೇವೆಯ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವನು.

೩೪. ಗದಾಚಕ್ರಗಳನ್ನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಂಕನಮಾಡಿಕೊಂಡು ವೈಷ್ಣವತತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆನಂದಪುರದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಸ್ವಾಮಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು.

ಮನುಷ್ಯಧಾಂಕಿತಂ ದೇಹಂ ಗೋಪೀಚಂದನಮೃತ್ಸುಯಾ |
 ಪ್ರಯಾಗಾದಿಷು ತೀರ್ಥೇಷು ಸ ಗತ್ವಾ ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ || ೩೫ ||
 ಯದಾ ಯದಾ ಪ್ರಪಶ್ಯೇತ ದೇಹಂ ಶಂಖಾದಿಚಿಹ್ನತಂ |
 ತದಾ ತದಾ ಪ್ರಸನ್ನೋಽಹಂ ಪಾಪಂ ತಸ್ಯ ದಹಾಮಿ ವೈ || ೩೬ ||
 ತಿಷ್ಠತೇ ಯಸ್ಯ ದೇಹೇ ತ್ವಹೋರಾತ್ರಂ ದಿನೇ ದಿನೇ |
 ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಲಿಖಿತಂ ಸ ಮದಾತ್ಮಕಃ || ೩೭ ||
 ನಾರಾಯಣಾಯುಧೈರ್ಯುಕ್ತಂ ಕೃತ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಕಲಾಯುಗೇ |
 ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಕುರುತೇ ಮೇರುತುಲ್ಯಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೩೮ ||
 ಶಂಖಾಯುಧಾಂಕಿತೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯಶ್ಚಾತ್ಮದ್ಧಂ ಕುರುತೇ ಸುತ |
 ವಿಧಿಹೀನಂ ತು ಸಂಪೂರ್ಣಂ ಪಿತ್ರಾಣಾಂ ದತ್ತಮಕ್ಷಯಂ || ೩೯ ||
 ಯಥಾಗ್ನಿದರ್ಶನೇ ಕಾಷ್ಠಂ ವಾಯುನಾ ಪ್ರೇಷಿತೋ ಭೃಶಂ |
 ತಥಾ ದಹಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾನೇ ಆಯುಧಾನಿ ವೈ || ೪೦ ||

೩೫. ಗೋಪೀಚಂದನದಿಂದಾಗಲಿ ಮೃತ್ತಿಕೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಯಾವನು ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಯುಧಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವನೋ, ಆ ಮಾನವನು ಪ್ರಯಾಗವೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇನು?

೩೬. ಯಾವ ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಶಂಖಾದ್ಯಾಯುಧಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳುಳ್ಳ ದೇಹವನ್ನು ನೋಡುವೆನೋ, ಆಗಲೇ ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಪಾಪವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವೆನು.

೩೭. ಯಾವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ ಮತ್ತು ಪದ್ಮಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವೋ, ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೩೮. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಆಯುಧ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ ಅಂಕಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ಪುರುಷನು ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮೇರು ಸಮಾನವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೩೯. ಪುತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆ! ಶಂಖಾದ್ಯಾಯುಧಗಳಿಂದ ಚಿಹ್ನಿತವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನು ವಿಧಿರಹಿತವಾದ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಸಮಗ್ರವಾದುದೆನಿಸಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷಯದತ್ತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು.

೪೦. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆಮಾಡಿದ ನನ್ನ ಆಯುಧಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ವಾಯುವಿನ ಘಾತದಿಂದ ಜ್ವಾಲಿತವಾದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಭಸ್ಮೀಭೂತವಾದ ಕಾಷ್ಠದಂತೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಶವಾಗುವುವು.

ಮಮ ನಾಮಾಂಕಿತಾಂ ಮುದ್ರಾಂ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಸಮನ್ವಿತಾಂ ।
 ಶಂಖಾದಿ ಸ್ವಾಯುಧೈರ್ಯುಕ್ತಾಂ ಸ್ವರ್ಣತಾಪ್ಯಮಯೀಮಪಿ ॥ ೪೧ ॥
 ಧತ್ತೇ ಭಗವತೋ ಯಸ್ತು ಕಲಿಕಾಲೇ ವಿಶೇಷತಃ ।
 ಪ್ರಹ್ಲಾದಸ್ಯ ಸಮೋ ಜ್ಞೇಯೋ ನಾನ್ಯಥಾ ಮಮ ವಲ್ಲಭಃ ॥ ೪೨ ॥
 ಯಸ್ಯ ನಾರಾಯಣೇ ಮುದ್ರಾ ದೇಹಂ ಶಂಖಾದಿಚಿಹ್ನಿತಂ ।
 ಧಾತ್ರೀಫಲೈಃ ಕೃತಾ ಮಾಲಾ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಸಂಭವಾ ॥ ೪೩ ॥
 ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಸ್ತು ನಿಯುಕ್ತಾನಿ ಕಲೇವರೇ ।
 ಆಯುಧಾನಿ ಚ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಮತ್ಸನುಃ ಸ ಚ ವೈಷ್ಣವಃ ॥ ೪೪ ॥
 ಶಂಖಾಂಕಿತತನುವಿಪ್ರೋ ಭುಂಕ್ತೇ ವೈ ಯಸ್ಯ ನೇಶ್ವನಿ ।
 ತದನ್ತಂ ಸ್ವಯಮಶ್ವಾಮಿ ಪಿತೃಭಿಃ ಸಹ ಪುತ್ರಕ ॥ ೪೫ ॥
 ಕೃಷ್ಣಾಯುಧಾಂಕಿತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸನ್ಮಾನಂ ನ ಕರೋತಿ ಯಃ ।
 ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾರ್ಜಿತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಬಾಷ್ಪಲೇಯಾಯ ಗಚ್ಛತಿ ॥ ೪೬ ॥

೪೧-೪೨. ಶಂಖವೇ ಮುಂತಾದ ನನ್ನ ಆಯುಧಗಳ ರೂಪವನ್ನೂ ಹೊಂದಿ
 ಚಿನ್ನ ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಿಮಂತ್ರದಿಂದೊಡಗೂಡಿ
 ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತವಾದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ
 ಯಾವನು ಧರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನೆಂದು
 ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅವನೇ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾದವನು ; ಇದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲವು.

೪೩-೪೪. ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಮುದ್ರೆ
 ಯಿರುವುದೋ, ಶಂಖಾದ್ಯಾಯುಧಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿರುವುವೋ, ಧಾತ್ರೀಫಲ (ನೆಲ್ಲಿಯ
 ಕಾಯಿ)ಗಳಿಂದಾಗಲಿ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಮಾಡಿದ ಜಪಮಾಲೆಯು
 ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ, ಯಾವನು ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರಮಂತ್ರವನ್ನು
 ಜಪಿಸುತ್ತ ಕಲೇಬರದಲ್ಲಿ ಈ ಶುಭಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನೋ, ಆ ವೈಷ್ಣವನೇ
 ನನಗೆ ಸಮಾನನೆನಿಸಿರುವನು.

೪೫. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಿಹ್ನೆಯುಳ್ಳ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಆತನ ಭೋಜನವನ್ನು ನಾನೇ
 ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆನು.

೪೬. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಆಯುಧಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಮನುಷ್ಯ
 ನನ್ನು ಕಂಡು ಯಾವನು ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು
 ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನಿರರ್ಥಕವಾಗುವುದು.

ಕೃಷ್ಣಾಯುಧಾಂಕಿತೋ ಯಸ್ತು ಸ್ಮಶಾನೇ ಮ್ರಿಯತೇ ಯದಿ |
 ಪ್ರಯಾಗೇ ಯಾ ಗತಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಸಾಗತಿಸ್ತಸ್ಯ ಮಾನದ || ೪೭ ||
 ಮನುಷ್ಯಾಃ ಕಲಾ ನಿತ್ಯಂ ಪಂಡಿತೋ ಯಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹಃ |
 ತತ್ಪ್ರಾಶ್ನುಮಂ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ವಿಬುಧಾ ವಾಸವಾದಯಃ || ೪೮ ||
 ಯಃ ಕರೋತಿ ಚ ಮೇ ಪೂಜಾಂ ಮನು ಶಸ್ತ್ರಾಂಕಿತೋ ನರಃ |
 ಅಪರಾಧಸಹಸ್ರಾಣಿ ನಿತ್ಯಂ ತಸ್ಯ ಹರಾಮ್ಯಹಂ || ೪೯ ||
 ಕೃತ್ವಾ ಕಾಷ್ಠಮಯಂ ಬಿಂಬಂ ಮನು ಶಸ್ತ್ರೇ ಸುಚಿಹಿತಂ |
 ಯೋ ವಾಂಕಯತೇ ದೇಹಂ ತತ್ಸಮೋ ನಾಸ್ತಿ ವೈಷ್ಣವಃ || ೫೦ ||
 ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಾಂಕಿತಾ ಮುದ್ರಾ ಯಸ್ಯ ಧಾತುಮಯೀ ಕರೇ |
 ಶಂಖಪದ್ಮಾದಿಭಿರ್ಯುಕ್ತಾ ಪೂಜ್ಯತೇಽಸೌ ಸುರಾಸುರೈಃ || ೫೧ ||
 ಧೃತಾ ನಾರಾಯಣೇ ಮುದ್ರಾ ಪ್ರಹ್ಲಾದೇನ ಪುರಾ ಕರೇ |
 ವಿಭೀಷಣೇನ ಬಲಿನಾ ಧ್ರುವೇಣ ಚ ಶುಕೇನ ಚ |
 ಮಾಂಧಾತ್ರಾ ಹ್ಯಂಬರೀಷೇಣ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮುಖೈರ್ವಿದ್ವಿಜೈಃ || ೫೨ ||

೪೭. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಯುಧಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವನು ಯಾವ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೂ, ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉತ್ತಮ ಗತಿಯೇ ಆತನಿಗೂ ಲಭಿಸುವುದು.

೪೮. ನನ್ನ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವನ ದೇಹವು ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುವುದೋ, ಆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಶಾಶ್ವತಾವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

೪೯. ನನ್ನ ಆಯುಧಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಯಾವನು ನನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಆತನು ಮಾಡಿದ ಸಾವಿರಾರು ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ನಾನು ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸುವೆನು.

೫೦. ಶಂಖಚಕ್ರಾದ್ಯಾಯುಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಆ ನನ್ನ ಶುಭಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತವಾದ ವಿಗ್ರಹದಿಂದ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಸಮನಾದ ವೈಷ್ಣವನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಲ್ಲವು.

೫೧. ಯಾವನು ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖಪದ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರೀ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಂಕಿತವಾದ ಲೋಹಮುದ್ರೆಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿರುವವೋ, ಅವನು ದೇವದಾನವರಿಂದಲೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವವನಾಗುವನು.

೫೨. ಈ ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಮುದ್ರೆಯು

ಶಂಖಾದಿಚಿಹ್ನೈಃ ಶಸ್ತ್ರೈರ್ದೇಹಂ ಕೃತ್ವಾ ಚ ಮಾನದ |
 ಏವಮಾರಾಧ್ಯ ಮಾಂ ಸ್ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಸಮೀಹಿತಫಲಂ ಮಹತ್ || ೫೩ ||
 ಗೋಪೀಚಂದನವೃತ್ಸ್ನಯಾ ಲಿಖಿತೋ ಯಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹಃ |
 ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿಪದ್ಮಾಂಕೋ ದೇಹೇ ತಸ್ಯ ವಸಾಮ್ಯಹಂ || ೫೪ ||
 ಸೌವರ್ಣಂ ರಾಜತಂ ತಾಮ್ರಂ ಕಾಂಸ್ಯಮಾಯಸಮೇವಚ |
 ಚಕ್ರಂ ಕೃತ್ವಾ ತು ನೇಧಾನೀ ಧಾರಯೇತ್ತು ವಿಚಕ್ಷಣಃ |
 ದ್ವಾದಶಾರಂ ತು ಷಟ್ಕೋಣಂ ವಲಿತ್ರಯವಿಭೂಷಿತಂ || ೫೫ ||
 ಏವಂ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರಂ ಕಾರಯೇತ್ತು ವಿಚಕ್ಷಣಃ |
 ಉಪನೀತಾದಿನದ್ಧಾರ್ಯಾಃ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಃ ಸದಾ || ೫೬ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಶ್ಚ ವಿಶೇಷೇಣ ವೈಷ್ಣವೈಶ್ಚ ವಿಶೇಷತಃ |
 ಉಪನೀತಂ ಶಿಖಾ ಯದ್ವಚ್ಚಕ್ರಂ ಲಾಂಛನಸಂಯುತಂ || ೫೭ ||

ಹಿಂದೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ವಿಫೀಷಣ, ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಧ್ರುವ, ಶುಕಯೋಗಿ, ಮಾಂಧಾತ, ಅಂಬರೀಷರಿಂದಲೂ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನೇ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಂದಲೂ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೫೩. ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನೆ! ಶಂಖವೇ ಮೊದಲಾದ ನನ್ನ ಶಸ್ತ್ರಗಳ ಮುದ್ರೆಗಳಿಂದ ಅಂಕಿತವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆ ಆಯುಧಗಳನ್ನೇ ಧರಿಸಿ, ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಅಭೀಷ್ಟಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೫೪. ಗೋಪೀಚಂದನ ಮತ್ತು ಮೃತ್ತಿಕೆಗಳ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಗಳು ಯಾವನ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವುವೋ, ಯಾವನು ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಪದ್ಮಾದಿ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನೋ, ಅವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಾನೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು.

೫೫. ಚಿನ್ನದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಬೆಳ್ಳಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ತಾಮ್ರದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಕಂಚಿನಲ್ಲಾಗಲಿ, ಕಬ್ಬಿಣದಲ್ಲಾಗಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಅರಗಳೂ, ಆರು ಕೋಣಗಳೂ, ತ್ರಿವಳಗಳೂ ಉಳ್ಳಂತೆ ಒಂದು ಚಕ್ರದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅದರ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಭಾಗವತನು ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆಮಾಡಬೇಕು.

೫೬. ಇಂತು ವಿಚಕ್ಷಣನು ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಈ ಶಂಖಚಕ್ರಗದೆಗಳ ಮುದ್ರೆಗಳು ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವೂ ಯಜ್ಞೋಪವೀತದಂತೆ ಧರಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಾದುವು.

೫೭. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದಲೂ ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ವೈಷ್ಣವರಿಂದಲೂ ಶಿಖಾಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳಂತೆಯೇ ಚಕ್ರಲಾಂಛನವೂ ಸದಾಧಾರ್ಯವಾಗಿರುವುದು.

ಚಕ್ರಲಾಂಛನಹೀನಸ್ಯ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ವಿಫಲಂ ಭವೇತ್ |
 ಮನು ಚಕ್ರಾಂಕಿತೋ ದೇಹಃ ಪವಿತ್ರ ಇತಿ ವೈ ಶ್ರುತಿಃ || ೫೮ ||
 ಚಕ್ರಾಂಕಿತಾಯ ದಾತವ್ಯಂ ಹವ್ಯಂ ಕವ್ಯಂ ನಿಚಕ್ಷಣೈಃ |
 ಮನು ಚಕ್ರಾಂಕಕವಚಮುಭೇದ್ಯಂ ದೇವದಾನವೈಃ |
 ಅಜೇಯಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಶತ್ರುಣಾಂ ರಕ್ಷಸಾನುಪಿ || ೫೯ ||
 ಮನು ಚಕ್ರಾಂಕಕವಚಂ ಶರೀರೇ ಯಸ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ |
 ನಾಶುಭಂ ವಿದ್ಯತೇ ತಸ್ಯ ಗೃಹಪುತ್ರಾದಿಕಸ್ಯ ಹಿ || ೬೦ ||
 ದಕ್ಷಿಣೇ ಚ ಭುಜೇ ವಿಪ್ರೋ ಬಿಭೃಯಾದ್ವೈ ಸುದರ್ಶನಂ |
 ಸನ್ಯೇ ಚ ಶಂಖಂ ಬಿಭೃಯಾದಿತಿ ವೇದವಿದೋ ವಿದುಃ || ೬೧ ||
 ತತ್ತನ್ಮಂತ್ರೇಣ ಮಂತ್ರಜ್ಞಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ || ೬೨ ||
 ಲಲಾಟೇ ಚ ಗದಾ ಧಾರ್ಯಾ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಚಾಪಂ ಶರಸ್ತಥಾ |
 ನಂದಕಂ ಚೈವ ಹೃನ್ಮಧ್ಯೇ ಶಂಖಚಕ್ರೇ ಭುಜದ್ವಯೇ || ೬೩ ||

೫೮. ಚಕ್ರಾದಿಲಾಂಛನಗಳಿಲ್ಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಫಲಗಳಾಗುವುವು. ನನ್ನ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದಿಂದ ಚಿಹ್ನಿತವಾದ ದೇಹವು ಪರಮ ಪವಿತ್ರವೆಂದು ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೋಕ್ತವಾಗಿರುವುದು.

೫೯. ನಿಚಕ್ಷಣರಾದವರು ಚಕ್ರಾಂಕಿತಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ದೇವಪಿತೃಯಜ್ಞಶೇಷಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆಮಾಡಬೇಕು. ನನ್ನ ಚಕ್ರದ ಚಿಹ್ನವೆಂಬ ಕವಚವು ಸುರಾಸುರರಿಗೂ ಭೇದಿಸಲಸದಳವಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲಭೂತಗಳಿಂದಲೂ, ಶತ್ರುಗಳಿಂದಲೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ ಜಯಿಸಲ್ಪಡಲಾರನು.

೬೦. ಯಾವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಚಕ್ರಚಿಹ್ನೆಯ ರೂಪವಾದ ಕವಚವು ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದೋ, ಆತನಿಗೆ ಗೃಹ, ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಕಳತ್ರಾದಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಶುಭವೆಂಬುದುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು.

೬೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬಲಭುಜದಲ್ಲಿ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಎಡಭುಜದಲ್ಲಿ ಶಂಖವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ವೇದರಹಸ್ಯಗಳನ್ನರಿತವರು ತಿಳಿಯುವರು.

೬೨. ಆಯಾ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನುಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ದೇಹದಲ್ಲಿ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಧಾರಣಮಾಡಬೇಕು.

೬೩. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಗದೆಯನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಚಾಪವನ್ನೂ ಬಾಣವನ್ನೂ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಂದಕವೆಂಬ ಖಡ್ಗವನ್ನೂ ಎರಡು ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರಗಳನ್ನೂ ಧಾರಣೆಮಾಡಬೇಕು.

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಚಕ್ರಾದೀನ್ಧಾರಯೇತ್ಸದಾ ।

ಧಾರಣಾನಂತರಂ ಬ್ರೂಯಾತ್ತತ್ರ ಚೈವಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ॥ ೬೪ ॥

ಪುತ್ರಮಿತ್ರಕಲತ್ರಾದಿಯಃ ಕಶ್ಚಿನ್ನತ್ಪರಿಗ್ರಹಃ ।

ಸಹ ದೇಹೇನ ಸರ್ವೋಽಸೌ ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯೈ ಮಯಾರ್ಪಿತಃ ॥ ೬೫ ॥

ಪಶ್ಚಾತ್ ಸ್ವಧರ್ಮಮಾಸ್ಥಾಯ ತಿಷ್ಠೇದಾಜೀವನಂ ಮನು ।

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚಾನ್ಯಭಿಚಾರಿಣ್ಯಾ ಸರ್ವದಾಪ್ತಮನೋರಥಃ ॥ ೬೬ ॥

ಶಂಖಚಕ್ರಾಂಕಿತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಯೇ ನಿಂದಂತಿ ನರಾಧಮಾಃ ।

ಅನಲೋಕ್ಯ ಮುಖಂ ತೇಷಾಮಾದಿತ್ಯಮನಲೋಕಯೇತ್ ।

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಮ ಚೋಚ್ಚಾರ್ಯ ಶುದ್ಧೋ ಭವತಿ ನಾನ್ಯಥಾ ॥ ೬೭ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
“ಗೋಪೀಚಂದನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕಥನಂ” ನಾಮ ತೃತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೬೪. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಚಕ್ರಾದಿಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಾದವನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧರಿಸಬೇಕು.
ಮತ್ತು ಧಾರಣೆಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಪಠನ
ಮಾಡಬೇಕು.

೬೫. ಪುತ್ರರು, ಮಿತ್ರರು, ಹೆಂಡತಿ ಮುಂತಾಗಿ ನನ್ನದೆನಿಸಿದ ಯಾವ
ಪರಿಗ್ರಹವಿರುವುದೋ, ಅದೆಲ್ಲವೂ ಈ ನನ್ನ ದೇಹದೊಡನೆ ನನ್ನಿಂದ ವಿಷ್ಣು
ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೬೬. ಇಂತು ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿದಮೇಲೆ ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ
ಉಚಿತವಾದ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಲೋಕಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ
ಯಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೆ ನಟ್ಟ ನಿಶ್ಚಂಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾನವನು ಯಾವಾ
ಗಲೂ ಸಕಲ ಮನೋರಥಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು.

೬೭. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯಾಧಮರು ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ
ವೈಷ್ಣವನನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಂದೆಮಾಡುವರೋ, ಅವರ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡರೆ ತತ್
ಕ್ಷಣವೇ ಶುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
ನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಅಂತಹವನು ಪೂತನಾಗುವನಲ್ಲದೆ ಅದಕ್ಕೆ
ಅನ್ಯೋಪಾಯವಿಲ್ಲವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಗೋಪೀಚಂದನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕಥನಂ”ನೆಂಬ
ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶಂಖಪೂಜಾವಿಧಿಕಥನಂ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ತಪ್ತಚಕ್ರಾಂಕಿತಂ ಕೃತ್ವಾ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಮಥ ದೀಕ್ಷಿತಂ ।

ಪದ್ಮಾಕ್ಷತುಲಸೀಮಾಲಂ ಕಿಂ ಫಲಂ ಬ್ರೂಹಿ ಕೇಶವ

॥ ೧ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ:-

ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಸಂಭೂತಾಂ ಯೇ ಮಾಲಾಂ ನಹತೇ ದ್ವಿಜಃ ।

ಅಪ್ಯಶೌಚೋಪ್ಯನಾಚಾರೋ ಮಾಮೇವೈತಿ ನ ಸಂಶಯಃ

॥ ೨ ॥

ಧಾತ್ರೀಫಲಕೃತಾ ಮಾಲಾ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಸಂಭವಾ ।

ದೃಶ್ಯತೇ ಯಸ್ಯ ದೇಹೇತು ಸ ನೈ ಭಾಗವತೋ ನರಃ

॥ ೩ ॥

ತುಲಸೀದಲಜಾಂ ಮಾಲಾಂ ಕಂಠಸ್ಥಾಂ ನಹತೇ ತು ಯಃ ।

ಮನೋತ್ತೀರ್ಣಾಂ ವಿಶೇಷೇಣ ಸ ನಮಸ್ಕೋ ದಿವೌಕಸಾಂ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶಂಖಪೂಜಾವಿಧಿಕಥನವು

೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:- ತಪ್ತಾಂಕನಗಳನ್ನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಿತನಾಗಿ ಪದ್ಮಾಕ್ಷ ಮತ್ತು ತುಲಸಿಗಳ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವನು ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೨. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಜಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನೋ, ಅವನು ಶೌಚಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಸರಿಸದವನಾದರೂ ನನ್ನನ್ನೇ ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು.

೩. ಧಾತ್ರೀಫಲಗಳ ಮಾಲೆಯಾಗಲಿ, ತುಲಸೀಮಾಲೆಯಾಗಲಿ ಯಾವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದೋ ಅವನೇ ಭಾಗವತನಾದ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೪. ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ತುಲಸೀದಳಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಯಾವನು ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವನೋ, ಆತನು ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅರ್ಹನಾದವನು.

ತುಲಸೀದಲಜಾಂ ಮಾಲಾಂ ಧಾತ್ರೀಫಲಕೃತಾನುಪಿ ।

ದದಾತಿ ಪಾಪಿನಾಂ ಮುಕ್ತಿಂ ಕಿಂ ಪುನರ್ಮಮ ಸೇವಿನಾಂ || ೫ ||

ತುಲಸೀದಲಜಾಂ ಮಾಲಾಂ ಮನೋತ್ತೀರ್ಣಾಂ ವಹೇತ್ಯು ಯಃ ।

ಪತ್ರೇ ಪತ್ರೇಃ ಶ್ವಮೇಧಾನಾಂ ದಳಾನಾಂ ಲಭತೇ ಫಲಂ || ೬ ||

ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಸಂಭೂತಾಂ ಯೋ ಮಾಲಾಂ ವಹತೇ ನರಃ ।

ಫಲಂ ಯಚ್ಛಾನ್ಯಹಂ ವತ್ಸ ಪೃತ್ಯಹಂ ದ್ವಾರಕೋದ್ಭವಂ || ೭ ||

ನಿವೇದ್ಯ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಾಂ ಮಾಲಾಂ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಸಂಭವಾಂ ।

ವಹತೇ ಯೋ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯ ವೈ ನಾಸ್ತಿ ಪಾತಕಂ || ೮ ||

ಸದಾ ಪ್ರೀತಮನಾಸ್ತಸ್ಯಾಹಂ ಪ್ರಾಣವರೋ ಹಿ ಸಃ ।

ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಸಂಭೂತಾಂ ಯೋ ಮಾಲಾಂ ವಹತೇ ನರಃ ।

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ನ ತಸ್ಯಾಸ್ತಿ ನಾಶೌಚಂ ತಸ್ಯ ವಿಗ್ರಹೇ || ೯ ||

ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಸಂಭೂತಂ ಶಿರಸಃ ಕಾಷ್ಠಭೂಷಣಂ ।

ಬಾಹ್ವಾ ಕರೇ ಚ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ ದೇಹೇ ಯಸ್ಯ ಸ ಮೇ ಪ್ರಿಯಃ || ೧೦ ||

೫. ತುಲಸೀದಳಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಧಾತ್ರೀಫಲಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಮಾಡಿದ ಮಾಲೆಯು ಪಾಪಾತ್ಮರಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದೆಂದಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಭಕ್ತರ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಆವಶ್ಯಕತೆಯೇನು ?

೬. ನನಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯವಾದ ತುಲಸೀದಳಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಯಾವನು ಧರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಆ ಮಾಲೆಯ ದಳಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪತ್ರದಿಂದಲೂ ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞಗಳ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೭. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ತುಲಸಿಯ ಕಾಷ್ಠಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಯಾವನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಾನು ದ್ವಾರಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸೇವೆಯ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.

೮-೯. ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ನನಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿವೇದನಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಪಾಪದ ಲೇಪವೂ ಆಗಲಾರದು. ಆತನಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆನು. ಯಾವನು ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನೋ, ಅವನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕಾರ್ಯಗಳಾಗಲಿ, ಆಶೌಚಗಳ ಸಂಪರ್ಕಗಳಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಇರಲಾರವು.

೧೦. ಯಾವ ಮಾನವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಭುಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೈಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಗಳ ಮಣಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಭರಣಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುವೋ, ಅವನೇ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಸಾತ್ರನಾಗಿರುವನು.

ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಮಾಲಾಭಿಭೂಷಿತಃ ಪುಣ್ಯಮಾಚೇರೇತ್ |
 ಪಿತ್ಯಾಣಾಂ ದೇವತಾನಾಂ ಚ ಪುಣ್ಯಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ || ೧೧ ||
 ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಮಾಲಾಂ ತು ಪ್ರೇತರಾಜಸ್ಯ ದೂತಕಾಃ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಶ್ಯಂತಿ ದೂರೇಣ ವಾತೋದ್ಧೂತಂ ಯಥಾ ದಲಂ || ೧೨ ||
 ಯದ್ಗೃಹೇ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಂ ಪತ್ರಂ ಶುಷ್ಕಮುಥಾದ್ರ್ಯಕಂ |
 ಭವಂತಿ ತದ್ಗೃಹೇನೈವ ಪಾಪಂ ಸಂಕ್ರಮತೇ ಕಲೌ || ೧೩ ||
 ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಮಾಲಾಭಿಭೂಷಿತೋ ಭ್ರಮತೇ ಭುವಿ |
 ದುಃಸ್ವಪ್ನಂ ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಂ ಚ ನ ಭಯಂ ಶಾತ್ರವಂ ಕ್ವಚಿತ್ || ೧೪ ||
 ಧಾರಯಂತಿ ನ ಯೇ ಮಾಲಾಂ ಹೈತುಕಾಃ ಪಾಪಬುದ್ಧಯಃ |
 ನರಕಾನ್ ನಿನರ್ತಂತೇ ದಗ್ಧಾಃ ಕೋಪಾಗ್ನಿನಾ ಮಮ || ೧೫ ||
 ತಸ್ಮಾದ್ಧಾರ್ಯಾ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಮಾಲಾ ತುಲಸಿಸಂಭವಾ |
 ಪದ್ಮಾಕ್ಷನಿರ್ಮಿತಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಫಲೈರ್ಧಾರ್ತ್ರಾಃ ಸಪುಣ್ಯದಾ || ೧೬ ||

೧೧. ತುಲಸೀಮಣಿಗಳ ಮಾಲೆಯಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಯಾವನು ಸತ್ಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನ ಕಾರ್ಯವು ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಕೋಟಿಗುಣಿತವಾದ ಫಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

೧೨. ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಮಣಿಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಯಮದೂತರು ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ ದೂರಕ್ಕೊಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ತರಗಿಲೆಯಂತೆ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೩. ಯಾವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠವೂ, ಹಸಿಯ ಅಥವಾ ಒಣಗಿದ ತುಲಸಿಯ ದಳವೂ ಇರುವುವೋ, ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಪಗಳೂ ಉಂಟಾಗಲಾರವು; ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹೊಗಳಲೂ ಆರವು.

೧೪. ತುಲಸೀಮಣಿಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವನಿಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಸ್ವಪ್ನಗಳಾಗಲಿ ದುಶ್ಯಕುನಗಳಾಗಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಭಯವಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಸಂಭವಿಸಲಾರದು.

೧೫. ಯಾವ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಗಳು ಹೇತುವಾದಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ತುಲಸೀಮಾಲೆಗಳನ್ನು ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರು ನನ್ನ ಕೋಪವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಗೆ ಆಹುತಿಗಳಾಗಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಎಂದಿಗೂ ಉದ್ಧೃತರಾಗುವುದಿಲ್ಲವು.

೧೬. ಆದುದರಿಂದ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಪದ್ಮಾಕ್ಷಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಧಾತ್ರೀಫಲಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಮಾಡಿದ ಮಂಗಳಪ್ರದಗಳಾದ ಜಪಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಧರಿಸಬೇಕು.

ತದೂರ್ಧ್ವಪುಂಢ್ರಶಂಖಾದ್ವೈರ್ಯುಕ್ತಸ್ತುಲಸಿಮೂಲಕೇ |
 ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸ್ಯಾದಿಕಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಕುಶಸಾಣ್ಹಿಮಾಂ ಸ್ಮರನ್ || ೧೭ ||
 ಕೃತಸಂಧ್ಯಾದಿಕೋ ಭಕ್ತಸ್ತತಃ ಸಂಪೂಜಯೇಚ್ಛ ನಾಂ |
 ಗುರುಶ್ಚೇತ್ತತ್ರ ವರ್ತೇತ ಆದೌ ಗತ್ವಾ ನಮೇದ್ಗುರುಂ || ೧೮ ||
 ಕಿಂಚಿದ್ಧತ್ವೋಪಾಯನಂ ಚ ದಂಡವತ್ಪುಣಮೇನ್ಮದಾ |
 ಆಚಮೈಕಾಗ್ರಮನಸಾ ಪೂಜಾಮಂಡಪಮಾವಿಶೇತ್ || ೧೯ ||
 ಉಪವಿಶ್ಯಾಸನೇ ರಮ್ಯೇ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಕುಶೋತ್ತರೇ |
 ಸಮ್ಯಕ್ಪದ್ಮಾಸನಾಸೀನೋ ಭೂತಶುದ್ಧಿಂ ಸಮಾಚರೇತ್ || ೨೦ ||
 ಪ್ರಾಣಾಯಾಮತ್ರಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಮಂತ್ರೇಣ ಚ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |
 ಉದಚ್ಛುಖಸ್ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಹೃತ್ಪಂಕಜಮನುತ್ತಮಂ |
 ವಿಕಾಸಂ ತಸ್ಯ ಕುರ್ವೀತ ವಿಜ್ಞಾನರವಿಣಾ ಹೃದಿ || ೨೧ ||
 ಕರ್ಣಿಕಾಯಾಮಂ ನೃಸೇತ್ಸೂರ್ಯಂ ಶಶಿನಂ ಚಾಗ್ನಿಮೇವಚ |
 ತ್ರಯಂ ತ್ರಯಾತ್ಮಕೇ ತಸ್ಮಿಂಶ್ಚಿಂತಯೇದ್ವೈಷ್ಣವೋ ನರಃ |
 ನಾನಾರತ್ನಮಯಂ ಪೀಠಂ ತೇಷಾಮುಪರಿ ವಿನೃಸೇತ್ || ೨೨ ||

೧೭. ಆ ಮಾಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಉರ್ಧ್ವಪುಂಢ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಶಂಖಚಕ್ರಾ
 ದ್ವಾಯುಧಮುದ್ರೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ತುಲಸೀವೃಕ್ಷದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ
 ಕುಳಿತು ಕುಶದ ಪವಿತ್ರವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ
 ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೮. ಸಂಧ್ಯಾದಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದವನು
 ನನ್ನ ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗುರುವಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವವನಾದರೆ
 ಆತನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೯. ಆತನಿಗೆ ವಿನಯದರೂ ಉಪಾಯನವನ್ನಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಸಂತೋಷ
 ದಿಂದ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವನ್ನುಮಾಡಿ ಮರಳಿ ಬಂದು ಶುದ್ಧಾಚನವನ್ನು
 ಮಾಡಿ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಪೂಜಾಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು.

೨೦. ಕುಶಾಸ್ತರಣದ ಮೇಲೆ ಹಾಸಿರುವ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನದ ಮನೋಹರವಾದ
 ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪದ್ಮಾಸನವನ್ನು ಹಾಕಿ ಮೊದಲು ಭೂತ
 ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨೧. ಬಳಿಕ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರಸಹಿತವಾಗಿ ಮೂರು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ
 ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು
 ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ಹೃದಯ ಕಮಲವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಿಸಿರುವ ವಿಜ್ಞಾನ
 ವೆಂಬ ಸೂರ್ಯನ ರಶ್ಮಿಗಳಿಂದ ವಿಕಾಸವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೨೨. ಆ ಹೃದಯಪದ್ಮದ ಮಧ್ಯದ ಕರ್ಣಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ,

ತಸ್ಮಿನ್ಮುದುತ್ಸಕ್ನುತರಂ ಬಾಲಾರ್ಕಸದೃಶದ್ಯುತಿಂ ।

ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯದಲಂ ಪದ್ಮಂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಕಂ ನೃಸೇತ್ ॥ ೨೩ ॥

ತಸ್ಮಿನ್ದೇವಂ ಸಮಾಸೀನಂ ಕೋಟಿಶೀತಾಂಶುಸನ್ನಿಭಂ ।

ಚತುರ್ಭುಜಂ ಮಹಾಪದ್ಮಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಂ ॥ ೨೪ ॥

ಪದ್ಮಪತ್ರವಿಶಾಲಾಕ್ಷಂ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಂ ।

ಶ್ರೀವತ್ಸಕಾಸ್ತುಭೋರಸ್ಯಂ ಪೀತವಸ್ತ್ರಾನ್ನಿತಂ ಚ ಮಾಂ ॥ ೨೫ ॥

ವಿಚಿತ್ರಾಭರಣೈರ್ಯುಕ್ತಂ ದಿವ್ಯಮಂಡನಮಂಡಿತಂ ।

ದಿವ್ಯಚಂದನಲಿಸ್ತಾಂಗಂ ದಿವ್ಯಪುಷ್ಪೋಪಶೋಭಿತಂ ॥ ೨೬ ॥

ತುಲಸೀಕೋಮಲದಲವನಮಾಲಾವಿಭೂಷಿತಂ ।

ಕೋಟಿಬಾಲಾರ್ಕಸದೃಶಂ ಕಾಂತಂ ದಿವ್ಯಶ್ರಿಯಾ ಸಹ ॥ ೨೭ ॥

ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಣಾ ಸಮಾಶ್ಲಿಷ್ಟತನುಂ ಶಿವಂ ।

ಏನಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಜಪೇನ್ಮಂತ್ರಂ ಸಮಾಹಿತಮನಾಃ ಶುಚಿಃ ॥ ೨೮ ॥

ಚಂದ್ರನನ್ನೂ, ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ ಆವಾಹನಮಾಡಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಆ ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂವರನ್ನೂ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರ ಮೇಲೆ ನನರತ್ನ ಖಚಿತವಾದ ಉತ್ತಮ ಪೀಠವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

೨೩. ಆ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಮೃದುವೂ, ಮನೋಹರವೂ, ಬೆಳಗಿನ ಸೂರ್ಯ ನನ್ನು ಹೋಲುವ ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳದೂ, ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳೆಂಬ ಅಷ್ಟದಳ ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಮಂತ್ರ ಸಹಿತವೂ ಆದ ಶ್ರೀಪದ್ಮವನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

೨೪-೨೮. ಆ ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಿಕ ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕು. ಕೋಟಿ ಚಂದ್ರರಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿ, ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳುಳ್ಳ ವನಾಗಿ, ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದವನಾಗಿ, ತಾವರೆಹೂವಿನ ದಳಗಳಂತೆ ವಿಶಾಲಗಳಾದ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಕಲ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ರೂಪಸಹಿತನೂ, ಶ್ರೀವತ್ಸಚಿಹ್ನೆಯಿಂದಲೂ ಕಾಸ್ತುಭಮಣಿ ಯಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುವ ಎದೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯೂ, ವಿಚಿತ್ರಾ ಭರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಮಂಡಿತನಾದವನೂ, ದಿವ್ಯಚಂದನ ದಿಂದ ಅನುಲೇಪಿತವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನೂ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಪಾರಿಜಾತಾದಿ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ರಂಜಿಸುವವನೂ, ತುಲಸಿಯ ಎಳೆಯ ದಳಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವನಮಾಲಾವಿಭೂಷಿತನೂ, ಒಂದುಕೋಟಿ ಬಾಲಸೂರ್ಯರ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮನೋಹರನಾದವನೂ, ಸಕಲ ಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷಿತೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಿಂದ

ಸಹಸ್ರಂ ಶತವಾರಂ ವಾ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಜಪೇನ್ಮನುಂ ।
 ಮನಸ್ಯೆವಾರ್ಚನಂ ಕೃತ್ವಾ ತತೋ ವಿಧಿವದಾಚರೇತ್ ॥ ೨೯ ॥
 ಸಂಪ್ರದಾಯಾನುರೋಧೇನ ಶಂಖಂ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಮಮಾಗ್ರತಃ ।
 ದೂರ್ವಾಂಕುರೈಶ್ಚ ಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ಗಂಧೋದೇನ ಚ ಪೂರಿತಂ ॥ ೩೦ ॥
 ದಕ್ಷಿಣೇ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಣಾಂ ಪಾತ್ರಂ ಸ್ಥಾಪ್ಯಂ ಚ ದೇಶಿಕೈಃ ।
 ವಾಮಭಾಗೇ ನ್ಯಸೇತ್ಕುಂಭಂ ವಸ್ತ್ರಪೂತಂ ಸುವಾಸಿತಂ ॥ ೩೧ ॥
 ಪುರತೋ ಮಮ ಘಂಟಾಂಚ ದಿಕ್ಸು ದೀಪಾನಿ ಯೋಜಯೇತ್ ।
 ಅನ್ಯತ್ಸರ್ವಂ ಸಾಧನಂ ಚ ಯಥಾ ಸ್ಥಾನೇಷು ವಿನ್ಯಸೇತ್ ॥ ೩೨ ॥
 ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾಚಮನೀಯಮಧುಪರ್ಕಸ್ಯ ಕಾರಣಾತ್ ।
 ವಿನ್ಯಸೇತ್ಪುರತೋ ಮಹ್ಯಂ ಚತ್ವಾರ್ಯಮತ್ರಕಾಣಿ ವೈ ॥ ೩೩ ॥
 ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಾಕ್ಷತಪುಷ್ಪಾಣಿ ಕುಶಾಗ್ರಂ ತಿಲಚಂದನಂ ।
 ಫಲಂ ಯನಾಶ್ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೇ ವಿನಿಃಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥ ೩೪ ॥

ಆಲಿಂಗಿತವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನೂ ಅದ ನನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಶುಚಿ ಯಾಗಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರೀಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸ ಬೇಕು.

೨೯-೩೧. ಈ ಜಪವನ್ನು ಸಾವಿರಬಾರಿಯಾಗಲಿ, ನೂರು ಬಾರಿಯಾಗಲಿ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೊದಲು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ಬಾಹ್ಯಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ನೆರವೇರಿಸ ಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಕ್ತನೂ ತನ್ನ ಮನೆತನದ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನನು ಸರಿಸಿ ದೂರ್ವಾದಳಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಗಂಧೋದಕದಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ಶಂಖವನ್ನು ನನ್ನ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಬಲಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಕನು ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕೃತವಾಗಿ ಧೂಪವಾಸಿತವಾದ ಕುಂಭವೊಂದನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೩೨. ನನ್ನ ಮುಂದೆಯೇ ಘಂಟೆಯನ್ನೂ ಎಂಟು ದಿಕ್ಪುಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪ ಗಳನ್ನೂ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕು. ಇತರ ಸಾಧನಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಿನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು.

೩೩. ಅರ್ಘ್ಯ, ಪಾದ್ಯ, ಆಚಮನೀಯ ಮತ್ತು ಮಧುಪರ್ಕಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕು ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೩೪. ಎಲೈ ಪದ್ಮಾಸನನೆ! ಬಿಳಿಯ ಸಾಸುವೆ, ಅಕ್ಷತೆ, ಪುಷ್ಪಗಳು, ಕುಶಾಗ್ರಗಳು, ಎಳ್ಳು, ಚಂದನ, ಫಲಗಳು ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಿಗಳೆಂಬ ಎಂಟು ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರಬೇಕು.

ದೂರ್ವಾ ವಿಷ್ಣು ಪದೀ ಶ್ಯಾಮಾ ಪದ್ಮಂ ಚೈವ ಚತುರ್ಥಕಂ |
 ಪಾದ್ಯಪಾತ್ರೇ ನ್ಯಸೇತ್ಪುತ್ರ ದೇಶಿಕೋ ಮನು ತುಷ್ಪಯೇ || ೩೫ ||
 ಕಂಕೋಲಂ ಚ ಲವಂಗಂ ಚ ಫಲಮಾಲತಿಸಂಭವಂ |
 ಕುರ್ಯಾದ್ವೈ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪುತ್ರ ಪಾತ್ರ ಆಚಮನೀಯಕೇ || ೩೬ ||
 ಗಂಧಂ ಪಯೋದಧಿಮಧುಘೃತಂ ಖಂಡಸಮಸ್ಥಿತಂ |
 ಮಧುಪರ್ಕಸ್ಯ ಪಾತ್ರೇ ವೈ ದದ್ಯಾದ್ವೈ ಶ್ರದ್ಧಯಾರ್ಚಕಃ || ೩೭ ||
 ಉಕ್ತಾನಾಂ ದ್ರವ್ಯಜಾತೀನಾಮಲಾಭೇ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಯೋಃ |
 ತತ್ತದ್ಭಾವನಯಾ ಕುರ್ಯಾತ್ಸರ್ವದಾ ವಿಧಿಕೋವಿದಃ || ೩೮ ||
 ಕರನ್ಯಾಸಂ ತತಃ ಕುರ್ಯಾದಂಗನ್ಯಾಸಂ ತಥೈವಚ |
 ಪಂಚಾಂಗಂ ವಾ ಷಡಂಗಂ ವಾ ವಿನ್ಯಸೇತ್ಸಂಪ್ರದಾಯತಃ || ೩೯ ||
 ಮಮಾನುಸ್ಮರಣಂ ಕಾರ್ಯಮಾತ್ಮಾನಂ ಮತ್ಸಮಂ ಸ್ಮರೇತ್ |
 ಪೂಜಾರಂಭೇ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ಮಂಗಲಂ ತು ಪಠೇನ್ನರಃ || ೪೦ ||

೩೫. ಗರಿಕೆ, ಗಂಗೋದಕ, ಅರಿಸಿನ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ ಕಮಲ—
 ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದವನು ನನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ
 ಪಾದ್ಯಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಡಬೇಕು.

೩೬. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ಆಚಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಕೋಲ,
 ಲವಂಗ ಮತ್ತು ಜಾಯಿಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಒದಗಿಸಬೇಕು.

೩೭. ದೇವತಾರ್ಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದವನು ಮಧುಪರ್ಕದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ
 ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಕಳಿನ ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪಗಳನ್ನೂ, ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನೂ,
 ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆಯನ್ನೂ ಶೇಖರಿಸಿಡಬೇಕು.

೩೮. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವಾಗಲಿ ಕೆಲವಾಗಲಿ
 ಲಭಿಸದಿದ್ದರೆ ವಿಧಿಯನ್ವರಿತ ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಕೇವಲ ಪತ್ರಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನಾಗಲಿ
 ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಆ ಆ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೩೯. ಬಳಿಕ ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಂಗನ್ಯಾಸ ಕರನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು
 ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪಂಚಾಂಗ ಅಥವಾ ಷಡಂಗಸಹಿತವಾದುದನ್ನಾಗಿ
 ಮಾಡಬೇಕು.

೪೦. ಬಳಿಕ ನನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ತನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನು ನನ್ನ
 ಸಮಾನವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಚಿಂತನೆಮಾಡಬೇಕು. ಎಲೈ ಚತುರಾನನೆ! ಪೂಜೆಯನ್ನು
 ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ನಿರ್ವಿಘ್ನಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಮಂಗಳ
 ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಅಥ ಸಂಪೂಜಯೇಚ್ಛಂಖಂ ಪಾಂಚಜನ್ಯಂ ಮನು ಪ್ರಿಯಂ ।
ಯಸ್ಯ ಸಂಪೂಜನಾದ್ವತ್ಸ ಅನಂದಃ ಪರಮೋ ಮನು ।
ಶಂಖಸ್ಯ ಪೂಜನೇ ವತ್ಸ ಮಂತ್ರಾನೇತಾನುದೀರಯೇತ್ ॥ ೪೧ ॥
ತ್ವಂ ಪುರಾ ಸಾಗರೋತ್ಪನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುನಾ ವಿಧೃತಃ ಕರೇ ।
ನಿರ್ಮಿತಸ್ಸರ್ವದೇವೈಶ್ಚ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥ ೪೨ ॥
ತವ ನಾದೇನ ಜೀಮೂತಾ ವಿತ್ರಸಂತಿ ಸುರಾಸುರಾಃ ।
ಶಶಾಂಕಾಯುತದೀಪ್ತಾಭ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥ ೪೩ ॥
ಗರ್ಭಾ ದೇವಾರಿನಾರೀಣಾಂ ವಿಲೀಯಂತೇ ಸಹಸ್ರಧಾ ।
ತವ ನಾದೇನ ಪಾತಾಲೇ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥ ೪೪ ॥
ದರ್ಶನೇನೈವ ಶಂಖಸ್ಯ ಕಿಂ ಪುನಃ ಸ್ಪರ್ಶನೇ ಕೃತೇ ।
ವಿಲಯಂ ಯಾಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ಹಿಮವದ್ಭಾಸ್ಕರೋದಯೇ ॥ ೪೫ ॥
ನತ್ವಾ ಶಂಖಂ ಕರೇ ಧೃತ್ವಾ ಮಂತ್ರೈರೇಭಿಸ್ತು ವೈಷ್ಣವಃ ।
ಯಃ ಸ್ನಾಪಯತಿ ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಂ ॥ ೪೬ ॥

೪೧. ಪ್ರಿಯ ಬಾಲಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆ! ಆ ಬಳಿಕ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಪಾಂಚಜನ್ಯವೆಂಬ ಶಂಖವನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪರಮಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವುದು. ಆ ಶಂಖವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಚ್ಛರಿಸಬೇಕು.

೪೨. “ಎಲೈ ಶಂಖವೇ! ನೀನು ಮೊದಲು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆ. ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವ ಪಾಂಚಜನ್ಯವೆಂಬ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು!

೪೩. ನಿನ್ನ ಧ್ವನಿಯ ಆರ್ಭಟಕ್ಕೆ ಪರ್ವತಗಳೂ, ದೇವತೆಗಳೂ, ದೈತ್ಯರೂ ನಡುಗುವರು. ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಚಂದ್ರರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೊಳೆಯುವ ಓ ಪಾಂಚಜನ್ಯವೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು.

೪೪. ನಿನ್ನ ಭಯಂಕರ ನಾದದಿಂದ ಪಾತಾಲ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗರ್ಭಗಳು ಸಹ ಸಾವಿರ ಪಾಲುಗಳಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವುವು. ಅಂತಹ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಪಾಂಚಜನ್ಯವೆಂಬ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು!

೪೫. ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಮಾಯವಾಗುವ ಮಂಜಿನಂತೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು. ಇನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಲಭಿಸುವುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆ?”

೪೬. ಈ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತ ಶಂಖವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು

ಸುವಾಸಿತೇನ ತೈಲೇನ ಕುರ್ಯಾದಭ್ಯಂಜನಂ ತತಃ |

ಕಸ್ತೂರ್ಯಾ ಚಂದನೇನೈವ ಕುರ್ಯಾದುದ್ವರ್ತನಾದಿಕಂ || ೪೭ ||

ಸುಗಂಧವಾಸಿತೈಸ್ತೋಯೈಃ ಸ್ನಾಪ್ಯ ಮಂತ್ರಯುತೈಶ್ಚುಭೈಃ |

ಅಘ್ಯಂ ದತ್ವಾ ತತೋ ವತ್ಸ ಸಾದ್ಯಮಾಚಮನೀಯಕಂ |

ಮಧುಸರ್ಕಂ ತತೋ ದದ್ಯಾದಥ ಸರ್ವೋಪಚಾರಕಾನ್ || ೪೮ ||

ವಸ್ತ್ರೈರಾಭರಣೈರ್ದೀಪೈರಲಂಕೃತ್ಯ ಯಥಾವಿಧಿ |

ಪುಷ್ಪೈಸ್ಸಂಪೂಜಯೇತ್ಪೀಠಂ ತತ್ರ ದೇವಂ ನಿಧಾಯ ಚ || ೪೯ ||

ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಂಧಾದೀನರ್ಪಯೇಚ್ಛ್ರದ್ಧಯಾ ಮಮ |

ನೈವೇದ್ಯಂ ವಿವಿಧಂ ದದ್ಯಾತ್ ಸಾಯಸಾಪೂಷಮಿಶ್ರಿತಂ |

ಸಕರ್ಪೂರಂ ಚ ತಾಂಬೂಲಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚೈವ ನಿವೇದಯೇತ್ || ೫೦ ||

ಸುರಭೀಣಿ ಚ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಮ್ಯಜ್ಜಿನೇದಯೇತ್ |

ಧೂಪಂ ದಶಾಂಗಮಷ್ಟಾಂಗಂ ದೀಪಂ ಚ ಸುಮನೋಹರಂ || ೫೧ ||

ಯಾವ ವೈಷ್ಣವನು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ನನಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನ ಪುಣ್ಯವು ಅನಂತವಾಗುವುದು.

೪೭. ಬಳಿಕ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳೊಡಗೂಡಿದ ತೈಲದಿಂದ ನನಗೆ ಅಭ್ಯಂಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಕಸ್ತೂರಿ, ಚಂದನಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಉದ್ವರ್ತನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೪೮. ವತ್ಸ! ಸುಗಂಧ ವಿಶಿಷ್ಟಗಳೂ, ಮಂತ್ರಪೂತಗಳೂ, ನಿರ್ಮಲಗಳೂ ಆದ ತೀರ್ಥೋದಕಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅಘ್ಯವನ್ನೂ, ಬಳಿಕ ಪಾದ್ಯಾಚಮನೀಯಗಳನ್ನೂ ನಿವೇದಿಸಿ ಮಧುಸರ್ಕವನ್ನು ಆಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಇತರ ಉಪಚಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

೪೯-೫೦. ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಆಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಾಗಿ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಮೊದಲು ಆ ಪೀಠವನ್ನು ದಿವ್ಯಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಅರ್ಚಕನು ಶ್ರದ್ಧಾನ್ವಿತನಾಗಿ ನನಗೆ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ಗಂಧಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಸಾಯಸ, ಅಪೂಷಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಬಹುವಿಧ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಘಮಘಮಿಸುತ್ತಿರುವ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿವೇದನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೫೧. ಬಳಿಕ ಸುವಾಸನಾಯುಕ್ತಗಳಾದ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ, ದಶಾಂಗ ಅಥವಾ ಅಷ್ಟಾಂಗಸಹಿತವಾದ ಧೂಪವನ್ನೂ, ಮನೋಹರವಾದ ಚಿತ್ರದೀಪವನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪರಿಣೇಯ ಪ್ರಣಮ್ಯಾಥ ಸ್ತುತ್ವಾ ಸ್ತುತಿಭಿರಾದರಾತ್ |

ಶಾಯಯಿತ್ವಾ ತು ಪರ್ಯಂಕೇ ಮಂಗಲಾರ್ಘ್ಯಂ ನಿವೇದಯೇತ್ ||೫೨||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
“ ಶಂಖಪೂಜಾವಿಧಿಕಥನಂ ” ನಾನು ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫೨. ಆ ಮೇಲೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗನಮಸ್ಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಿ
ಭಕ್ತಿಭರಿತನಾಗಿ ಅನೇಕ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ
ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ಮಂಗಲಾರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದಾನಮಾಡಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ಶಂಖಪೂಜಾವಿಧಿಕಥನ ” ಎಂಬ
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಂಠಪೂಜನಫಲಕಥನಂ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ಪಂಚಾಮೃತಸ್ಯ ಸ್ವಪನಾತ್ ಯತ್ಕಲಂ ಲಭತೇ ಹರೇಃ ।

ಶಂಖೋದಕೇನ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಸ್ಮಾತ್ ಬ್ರೂಹ್ಮಜಿತಾಚ್ಯುತ ॥ ೧ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ:-

ಕ್ಷೀರಸ್ನಾನಂ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾ ಮಮ ಮೂರ್ಧನಿ ।

ಶತಾಶ್ವಮೇಧಜಂ ಪುಣ್ಯಂ ಬಿಂದುನಾ ಬಿಂದುನಾ ಸ್ತೂತಂ ॥ ೨ ॥

ಕ್ಷೀರಾದ್ವಶಗುಣಂ ದಧ್ನಾ ಘೃತೇನೈವ ದಶೋತ್ತರಂ ।

ಮಧುನಾ ತದ್ವಶಗುಣಂ ಸಿತಯಾ ತು ತತೋಽಧಿಕಂ ।

ಗಂಧಪುಷ್ಪೋದಕೇ ಮಂತ್ರಂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಂ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ ॥ ೩ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಂಠಪೂಜನಫಲಕಥನ

೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅಜೇಯ ಪರಾಕ್ರಮನಾದ ಅಚ್ಯುತನೆ! ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಪಂಚಾಮೃತದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವದೆಂಬುದನ್ನೂ ಶಂಖೋದಕದಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿದುದರ ಫಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು.

೨. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿಯ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ಆ ಕ್ಷೀರದ ಒಂದೊಂದು ಬಿಂದುವಿನಿಂದಲೂ ಒಂದು ನೂರು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೩. ಕ್ಷೀರಸ್ನಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ದಧಿಸ್ನಾನವು ಹತ್ತರಷ್ಟು ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಘೃತಸ್ನಾನವು ದಶಗುಣಿತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಅದಕ್ಕೂ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ಮಧುಸ್ನಾನದಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಫಲವನ್ನು ಶರ್ಕರಾಸ್ನಾನವು ಕೊಡುವುದು. ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಸುವಾಸಿತವಾದ ಶುದ್ಧೋದಕವು ಪುಣ್ಯಸಂಪಾದಕ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದು ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಪಂಚದಶ್ಯಾಂ ವಾ ಗನ್ಯೇನ ಪಯಸಾ ಮಮು ।
 ಸ್ನಾಪನಂ ದೇವಶಾದ್ದೂಲ ಮಹಾಸಾತಕನಾಶನಂ ॥ ೪ ॥
 ದಧ್ಯಾದೀನಾಂ ವಿಕಾರಾಣಾಂ ಕ್ಷೀರತಸ್ಸಂಭವೋ ಯಥಾ ।
 ತಥೈವ ಶೇಷಕಾಮಾನಾಂ ಕ್ಷೀರಸ್ಸ ಪನತೋ ಮಮು ॥ ೫ ॥
 ಕ್ಷೀರಸ್ನಾನೇನ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ದಧ್ನಾ ಮಿಷ್ಯಾನ್ನ ಭೋಜನಂ ।
 ಘೃತೇನ ಸ್ನಾಪಯೇದ್ಯೋ ಮಾಂ ನರೋ ಮಮು ಪುರಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥ ೬ ॥
 ಮಧುನಾ ಸಿತಯಾ ಯಸ್ತು ಕಾರಯನ್ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಕೇ ।
 ಸ ರಾಜಾ ಜಾಯತೇ ಲೋಕೇ ಪುನಃ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಹಾಗತಃ ॥ ೭ ॥
 ಗಜಾಶ್ವರಥಸಂಪೂರ್ಣಂ ಸ ರಾಜ್ಯಂ ಲಭತೇ ಭುವಿ ।
 ಕಾರಯೇನ್ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಕೇ ವೈ ಯಃ ಕ್ಷೀರಸ್ನಾಪನಂ ಮಮು ॥ ೮ ॥
 ಸ್ವರ್ಗೇ ಲೋಕೇ ಸ ಜಯತಿ ಚಂದ್ರೇಂದ್ರರುದ್ರಮಾರುತಾನ್ ।
 ಕ್ಷೀರಸ್ನಾನಂ ಪರಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಕೇ ಚ ಪುತ್ರಕ ॥ ೯ ॥

೪. ಎಲೈ ದೇವೋತ್ತಮನೆ! ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಪೌರ್ಣಮಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಆಕಳನ ಹಾಲಿನಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಮಹಾಸಾತಕಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೫. ದಧಿ, ಘೃತ, ನವನೀತಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಹಾಲೆಂಬ ಒಂದೇ ಪದಾರ್ಥದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಾಗಿರುವುವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಕಲ ಅಭಿಷ್ಕುಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ನನಗೆ ಕ್ಷೀರಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುವು.

೬. ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ನನಗೆ ಪಂಚಾಮೃತದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಕ್ಷೀರಸ್ನಾನದಿಂದ ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನೂ, ದಧಿ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನಭೋಜನವನ್ನೂ, ಘೃತಸ್ನಾನದ ಫಲವಾಗಿ ನನ್ನ ಪಟ್ಟಣವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೭. ಯಾವ ಮಾನವನು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಲೂ ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಬಳಿಕ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು.

೮. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ನನಗೆ ಕ್ಷೀರಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೯. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೇ! ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕ್ಷೀರಸ್ನಾನವನ್ನು ನನಗೆ ಯಾವನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಚಂದ್ರ, ಮಹೇಂದ್ರ, ರುದ್ರ, ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸುವನು.

ಕ್ಷೀರಸ್ಥಪನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವರ್ಚಸ್ಕಂ ಪುಷ್ಪಿವರ್ಧನಂ ।
 ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಂ ನಿಲಯಂ ಯಾತಿ ಕ್ಷೀರಸ್ಥಾನೇನ ಮೇ ಸುತ ॥ ೧೦ ॥
 ಸ್ಥಾಪಯೇನ್ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಮಾಂ ಯೋ ವೈ ಪಂಚಾಮೃತೇನ ತು ।
 ಸ ನ ಶೋಚ್ಯೋ ಭವೇಜ್ಜಂತುರ್ಬಂಧುನಾ ಭುವಿ ಮಾನದ ॥ ೧೧ ॥
 ಕಪಿಲಾಕ್ಷೀರಮಾದಾಯ ಯಃ ಸ್ಥಾಪಯತಿ ಮಾಂ ಸುತ ।
 ಕಪಿಲಾಶತದಾನಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ॥ ೧೨ ॥
 ಶಂಖೇ ತೀರ್ಥೋದಕಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಃ ಸ್ಥಾಪಯತಿ ದೇಶಿಕಃ ।
 ಬಿಂದುನಾಪಿ ಸಹೋಮಾಸೇ ಸ್ವಕುಲಂ ತಾರಯೇದ್ಧಿ ಸಃ ॥ ೧೩ ॥
 ಕಾಪಿಲಂ ಕ್ಷೀರಮಾದಾಯ ಶಂಖೇ ಕೃತ್ವಾ ಚ ಮಾನವಃ ।
 ಯಃ ಸ್ಥಾಪಯತಿ ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವತೀರ್ಥಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೧೪ ॥
 ಶಂಖೇ ಕೃತ್ವಾ ತು ಪಾನೀಯಂ ಸಾಕ್ಷ್ಯತಂ ಕುಶಸಂಯುತಂ ।
 ಯಃ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ ಸಹೋಮಾಸೇ ಸರ್ವತೀರ್ಥಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೧೫ ॥

೧೦. ಈ ಕ್ಷೀರಸ್ಥಪನವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತೇಜಸ್ಸನ್ನಂಟು ಮಾಡಿ ದೇವಪುಷ್ಪಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಎಲೈ ಸುತನೆ! ನನ್ನ ಈ ಕ್ಷೀರಸ್ಥಾನದಿಂದ ಅರ್ಚಕನಾದ ಭಕ್ತನ ಸಕಲ ಕಂಟಕಗಳೂ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು.

೧೧. ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಕಮಲಾಸನನೆ! ಯಾವನು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಪಂಚಾಮೃತದಿಂದ ಸ್ಥಾನಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಬಂಧುಮಿತ್ರರ ಅಗಲಿಕೆಯ ಶೋಕಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨. ಕಪಿಲವರ್ಣದ ಆಕಳಿನ ಹಾಲನ್ನು ತಂದು ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಯಾವನು ಸ್ಥಾನಮಾಡಿಸುವನೋ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಒಂದುನೂರು ಕಪಿಲೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೩. ಈ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬಿಂದು ಮಾತ್ರ ತೀರ್ಥೋದಕವನ್ನಾದರೂ ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಸುರಿದು ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾನವನು ತನ್ನ ಕುಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೪. ಕಪಿಲೆಯಾದ ಆಕಳಿನ ಹಾಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಯಾವ ಮಾನವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸೇವಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೫. ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ಕುಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಯಾವ ಭಕ್ತನು ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸರ್ವತೀರ್ಥಾವಗಾಹನದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಶಂಖಾಷ್ಟಕೇನ ಯಃ ಸ್ನಾನಂ ಕಾರಯೇನ್ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಕೇ |
 ಭಕ್ತ್ಯಾ ಭಗವತಃ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಮನು ಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೧೬ ||
 ಶಂಖೋಡಶಕೇನಾಥ ಯಃ ಸ್ನಾಪಯತಿ ಮಾಂ ಸುತ |
 ಸ ಪಾಪಮುಕ್ತಃ ಸುಚಿರಂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೧೭ ||
 ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸಂಖ್ಯಾಕೈಃ ಶಂಖೈರ್ಯಃ ಸ್ನಾಪಯೇಚ್ಛ ಮಾಂ |
 ಇಂದ್ರಲೋಕೇ ಚಿರಂ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಸ ರಾಜಾ ಭುವಿ ಜಾಯತೇ || ೧೮ ||
 ಶಂಖಾಷ್ಟೋತ್ತರಶತೇನೈವ ಸ್ನಾಪಯೇನ್ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಕೇ |
 ಶಂಖೇ ಶಂಖೇ ಸುವರ್ಣಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ || ೧೯ ||
 ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಭಕ್ತಿಮಾನ್ಯಃ ಕೃತ್ವಾ ಶಂಖಧ್ವನಿಂ ಹಿ ಮಾಂ |
 ಸ್ನಾಪಯೇತ್ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಂ ತಾನತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಃ || ೨೦ ||
 ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶಹಸ್ರಂತು ಶಂಖಸ್ನಾನಂ ತು ಯಶ್ಚರೇತ್ |
 ಸ ಗಣೋ ಮುಕ್ತಿಮಾಪ್ನೋತಿ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೨೧ ||

೧೬. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮನು ಭಕ್ತಿ ಸಮನ್ವಿತನಾಗಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಎಂಟುಸಲ ಶಂಖೋದಕದಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಭಗವಂತನಾದ ನನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ವನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೧೭. ಪುತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಹದಿನಾರು ಶಂಖಗಳಷ್ಟು ಉದಕದಿಂದ ನನಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಯಾವನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆವಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನೆನಿಸುವನು.

೧೮. ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಲ ಶಂಖೋದಕದಿಂದ ನನ್ನ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವ ಭಕ್ತನು ಇಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಾಲ ವಾಸಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು.

೧೯. ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ನೂರೊಂಟು ಶಂಖಗಳ ಉದಕದಿಂದ ನನಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಯಾವನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಒಂದೊಂದು ಶಂಖದ ಉದಕದಿಂದಲೂ ಸುವರ್ಣಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨೦. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಶಂಖ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನನಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕವು ಎದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು.

೨೧. ಒಂದುಸಾವಿರದ ಎಂಟುಸಲ ಶಂಖೋದಕದಿಂದ ಯಾವನು ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ನನ್ನ ಪರಿವಾರಗಣದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿ ಪಂಚಭೂತಗಳು ನಾಶವಾಗುವ ಮಹಾ ಪ್ರಳಯವಾಗುವವರೆವಿಗೂ ಸಂಸಾರ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಲಾರನು.

ನಿತ್ಯಂ ಸಂಸ್ಥಾಪಯೇದ್ಭೋ ಮಾಂ ಶಂಖೇನ ಸುರಸತ್ತಮ |
 ಗಂಗಾಸ್ನಾನಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ನಂದತಿ ದೇವವತ್ || ೨೨ ||
 ಶಂಖೇ ತೋಯಂ ಸಮಾದಾಯ ಯಃ ಸ್ನಾಪಯತಿ ಮಾಂ ಸುತ |
 ನಮೋ ನಾರಾಯಣೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷೈಃ || ೨೩ ||
 ಕೃತ್ವಾ ಸಾದೋದಕಂ ಶಂಖೇ ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ |
 ಯೋ ದದಾತಿ ತಿಲೋನ್ಮಿಶ್ರಂ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೨೪ ||
 ನಾದ್ಯಂ ತಡಾಗಜಂ ಚೈವ ವಾಪೀಕೂಪಾದಿಕಂ ಚ ಯತ್ |
 ಗಾಂಗೇಯಂ ಜಾಯತೇ ಸರ್ವಂ ಜಲಂ ಶಂಖಕೃತಂ ಚ ಯತ್ || ೨೫ ||
 ಗೃಹೀತ್ವಾ ಮಮ ಸಾದಾಂಬು ಶಂಖೇ ಕೃತ್ವಾ ತು ವೈಷ್ಣವಃ |
 ಯೋ ವಹೇತ್ ಶಿರಸಾ ನಿತ್ಯಂ ಸ ಮುನಿಸ್ತಪತಾಂ ವರಃ || ೨೬ ||
 ತೈಲೋಕ್ಯೇ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಮಮ ಚೈವಾಜ್ಞಯಾ ಸುತ |
 ಶಂಖೇ ತಾನಿ ವಸಂತೀಹ ತಸ್ಮಾತ್ ಶಂಖೋ ವರಃ ಸ್ಮೃತಃ || ೨೭ ||

೨೨. ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಯಾವನು ಶಂಖದಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಪ್ರತಿದಿವಸವೂ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಸುಖದಿಂದಿರುವನು.

೨೩. ಪುತ್ರನೆ! ಯಾವನು ಶಂಖದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು “ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೨೪. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣು ಸಾದೋದಕವನ್ನು ಶಂಖದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಿಲಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ ಯಾವನು ಕೊಡುವನೋ, ಅವನು ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨೫. ನದಿ, ಸರೋವರ, ಇಳಿಯುವ ಭಾವಿ, ಸೇರುವ ಭಾವಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಯಾವ ಜಲವಾದರೂ ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಅದು ಗಂಗಾ ಜಲದಂತೆಯೆ ಸವಿತೃವಾಗುವುದು.

೨೬. ಯಾವ ವೈಷ್ಣವನು ನನ್ನ ಸಾದೋದಕವನ್ನು ಶಂಖದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧಾರಣಮಾಡುವನೋ, ಆತನೇ ತಪಸ್ವಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮಹಾ ಮುನಿಯೆನಿಸುವನು.

೨೭. ಮಗನೆ! ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಯಾವ ತೀರ್ಥಗಳಿ ರುವುವೋ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶಂಖದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಶಂಖವು ಪರಮಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

ಸಾಂಬುಂ ಶಂಖಂ ಕರೇ ಧೃತ್ವಾ ಮಂತ್ರೈರೇತೈಸ್ತು ನೈಷ್ಠವಃ |
ಯಃ ಸ್ನಾಪಯೇತ್ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ತುಷ್ಟಸ್ತಸ್ಯ ಭವಾಮೃತಂ || ೨೮ ||
ಶಂಖಾದೌ ಚಂದ್ರದೈವತ್ಯಂ ಕುಕ್ಷೌ ವರುಣದೇವತಾ |
ಪೃಷ್ಠೇ ಪ್ರಜಾಪತಿಶ್ಚೈವ ಅಗ್ರೇ ಗಂಗಾ ಸರಸ್ವತೀ || ೨೯ ||
ತೇಷಾಮುಚ್ಚಾರಪೂರ್ವಂ ತು ಸ್ನಾಪಯೇನ್ಮಾನುತಂದ್ರಿತಃ |
ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯಾಂ ನೈ ಕರ್ತುಂ ನೈವ ಸುರಾ ಕ್ಷಮಾಃ || ೩೦ ||
ಪುರತೋ ಮನು ದೇವೇಶ ಸಪುಷ್ಪಸ್ಯ ಜಲಾಕ್ಷತಃ |
ಶಂಖಸ್ತ್ವಭ್ಯರ್ಚಿತಸ್ತಿಸ್ಥೇತ್ ತಸ್ಯ ಶ್ರೀಃ ಸರ್ವತೋಮುಖೀ || ೩೧ ||
ವಿಲೇಪನೇನ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ಶಂಖಂ ಕೃತ್ವಾ ತು ಮಾಂ ಭಜೇತ್ |
ತದಾ ಮೇ ಪರಮಾ ಪ್ರೀತಿರ್ಭವೇದ್ವೈ ಶತವಾರ್ಷಿಕೀ || ೩೨ ||
ಶಂಖೇ ಕೃತ್ವಾ ತು ಪಾನೀಯಂ ಸಪುಷ್ಪಂ ಸಜಲಾಕ್ಷತಂ |
ಅರ್ಘ್ಯಂ ದದಾತಿ ಯೋ ಮಾಂ ನೈ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಂ || ೩೩ ||
ಅರ್ಘ್ಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ವಯಂ ಶಂಖೇ ಯಃ ಕರೋತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ |
ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತಾ ತೇನ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ || ೩೪ ||

೨೮. ನೀರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಂಖವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಯಾವನು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವೆನು.

೨೯. ಶಂಖದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರದೇವತೆಯು; ಅಂತರದಲ್ಲಿ ವರುಣದೇವನು. ಪೃಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಅಗ್ರದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಸರಸ್ವತಿಯರೂ ಇರುವರು.

೩೦. ಈ ತೀರ್ಥಗಳ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚಾರಮಾಡಿ ಭಕ್ತನು ಆಲಸ್ಯರಹಿತನಾಗಿ ನನಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಆತನ ಪುಣ್ಯದ ಇಯತ್ತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಹೇಳಲು ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಶಕ್ತರಲ್ಲ.

೩೧. ಎಲೈ ದೇವದೇವನೆ! ಪುಷ್ಪ, ಜಲ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಶಂಖವನ್ನು ನನ್ನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಯಾವನು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಸಕಲಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು.

೩೨. ಗಂಧಾದಿ ಲೇಪನದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಶಂಖವನ್ನು ತುಂಬಿ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ನನಗೆ ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆವಿಗೂ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಆನಂದವುಂಟಾಗುವುದು.

೩೩. ಪುಷ್ಪಜಲಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಶಂಖದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಯಾವನು ನನಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವನೋ, ಅವನ ಪುಣ್ಯವು ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದುದೆನಿಸುವುದು.

೩೪. ಶಂಖದಲ್ಲಿ ಅರ್ಘ್ಯೋದಕವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಯಾವನು

ಭ್ರಾಮಯಿತ್ವಾ ಚ ಮೇ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಮಂದಿರಂ ಶಂಖವಾರಿಣಾ |
 ಪ್ರೋಕ್ಷಯೇದ್ವೈಷ್ಣವೋ ಯಸ್ತು ನಾಶುಭಂ ತದ್ಗೃಹೇ ಭವೇತ್ || ೩೫ ||
 ನಾಥಯೋ ನ ಕ್ಲಮಸ್ತಸ್ಯ ನಾರಕಂ ನ ಭಯಂ ಕ್ವಚಿತ್ |
 ಯಸ್ಯ ಪಾದೋದಕಂ ಶಂಖೇ ಕೃತಂ ಮೂರ್ಧಾನಮಾಲಭೇತ್ || ೩೬ ||
 ಗೃಹಾ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಪಿಶಾಚೋರಗದಾನವಾಃ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶಂಖೋದಕಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ವಿದ್ರವಂತಿ ದಿಶೋ ದಶ || ೩೭ ||
 ವಾದಿತ್ರನಿದೈರುಚ್ಚೈಃ ಗೀತಮಂಗಲನಿಸ್ಸನೈಃ |
 ಯಃ ಸ್ನಾಪಯತಿ ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತೋ ಭವೇದ್ಧಿ ಸಃ || ೩೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
 “ಶಂಖಪೂಜನಫಲಕಥನಂ” ನಾಮ ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಂದ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಸಹಿತವಾದ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ
 ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೩೫. ಶಂಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಮೆಯ ತಲೆಯಮೇಲೆಯೂ,
 ದೇವಾಗಾರವನ್ನೂ ಶಂಖೋದಕದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ವೈಷ್ಣವನ ಮನೆ
 ಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಅಮಂಗಳವುಂಟಾಗಲಾರದು.

೩೬. ಯಾವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಾದೋದಕವು ಶಂಖದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ
 ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ, ಅವನಿಗೆಂದಿಗೂ ಮನಃಕ್ಲೇಶವಾಗಲಿ, ದೇಹಾಲಸ್ಯ
 ವಾಗಲಿ, ನರಕವಾಸದ ಭಯವಾಗಲಿ ಸಂಭವಿಸಲಾರವು.

೩೭. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವ ಶಂಖೋದಕವನ್ನು
 ಕಂಡು ಗೃಹಗಳೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡರೂ, ಪಿಶಾಚಗಳೂ, ನಾಗರೂ,
 ದಾನವರೂ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಚಿದರಿಹೋಗುವರು.

೩೮. ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ವಾದ್ಯಘೋಷಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂಗೀತಗಳಿಂದಲೂ
 ಮಂಗಳಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು
 ನೆರವೇರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
 ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಶಂಖಪೂಜನಫಲಕಥನ”ವೆಂಬ
 ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಷಷ್ಠೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಘಂಟಾನಾದತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಚಂದನಾರ್ಪಣಫಲಕಥನಂ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ಘಂಟಾನಾದಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಚಂದನಸ್ಯ ತಥಾಚ್ಯುತ |
ಯತ್ಫಲಂ ಲಭತೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ ತತ್ಸರ್ವಂ ಬ್ರೂಹಿ ತತ್ತ್ವತಃ || ೧ ||
ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ:-

ಸ್ನಾನಾರ್ಚನಕ್ರಿಯಾಕಾಲೇ ಘಂಟಾನಾದಂ ಕರೋತಿ ಯಃ |
ಪುರತೋ ಮಮ ದೇವೇಶ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು || ೨ ||
ವರ್ಷಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ವರ್ಷಕೋಟಿಶತಾನಿ ಚ |
ವಸತೇ ಮಾಮಕೇ ಲೋಕೇ ಅಪ್ಸರೋಗಣಸೇವಿತಃ || ೩ ||
ಸರ್ವವಾದ್ಯಮಯೀ ಘಂಟಾ ಸರ್ವದೇವಮಯೀ ಯತಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಘಂಟಾನಾದಂ ತು ಕಾರಯೇತ್ || ೪ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಘಂಟಾನಾದತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಚಂದನಾರ್ಪಣಫಲಕಥನ

೧. ಬ್ರಹ್ಮನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಲೋಕನಾಯಕನಾದ ಓ ನಾರಾಯಣನೆ!
ಘಂಟಾನಾದದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ಚಂದನಾರ್ಪಣದ ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನೂ
ಇವುಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ಪುಣ್ಯಫಲವು ಲಭಿಸುವದೆಂಬುದನ್ನೂ ನನಗೆ
ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಸು.

೨. ಭಗವಂತನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾನೆ:- ಎಲೈ ದೇವೇಶ್ವರನೆ! ಸ್ನಾನ
ಮತ್ತು ಅರ್ಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ನನ್ನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಕ್ತನು
ಘಂಟಾನಾದವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವನ್ನು
ಕೇಳುವವನಾಗು.

೩. ಅಂತಹ ಭಕ್ತೋತ್ತಮನು ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳೂ,
ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ನೂರು ವರ್ಷಗಳೂ ಅಪ್ಸರೆಯರ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಸೇವೆಗಳನ್ನು
ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತ ನನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೪. ಘಂಟೆಯೆಂಬುದು ಸಕಲ ವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಸಮಸ್ತ
ದೇವತೆಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವುಳ್ಳುದೂ ಆಗಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಪೂಜಾಕಾಲ
ದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಘಂಟಾನಾದವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಸರ್ವವಾದ್ಯಮಯೀ ಘಂಟಾ ಸರ್ವದಾ ಮಮ ವಲ್ಲಭಾ |
 ವಾದನಾಲ್ಲಭತೇ ಪುಣ್ಯಂ ಯಜ್ಞಕೋಟಿಶತೋದ್ಭವಂ || ೫ ||
 ಘಂಟಾನಾದಃ ಸದಾ ಕಾರ್ಯಃ ಪೂಜಾಕಾಲೇ ವಿಶೇಷತಃ |
 ಮನ್ವಂತರಸಹಸ್ರಾಣಿ ಮನ್ವಂತರಶತಾನಿ ಚ || ೬ ||
 ಪ್ರೀತೋ ಭವಾಮಿ ಸತತಂ ಘಂಟಾನಾದೇನ ಪುತ್ರಕ |
 ಭೇರೀಶಂಖನಿನಾದೇನ ಘಂಟಾನಾದಾನ್ವಿತೇನ ಚ || ೭ ||
 ಮೃದಂಗಶಂಖೇನ ಯುತಂ ಪ್ರಣವೇನ ಸಮನ್ವಿತಂ |
 ಅರ್ಚನಂ ಮಮ ದೇವೇಶ ಸತತಂ ನೋಕ್ಷ್ಯದಂ ನೃಣಾಂ || ೮ ||
 ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠೇತ ಪುರತೋ ಘಂಟಾ ನಾದಾನ್ವಿತಾ ಮಮ |
 ಅರ್ಚಿತಾ ನೈಷ್ಠನೈರ್ಯತ್ರ ತತ್ರ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಪುತ್ರಕ || ೯ ||
 ವೈನತೇಯಾಂಕಿತಾ ಘಂಟಾ ಸುದರ್ಶನಯುತಾಃ ಥವಾ |
 ಮಮಾಗ್ರೇ ಸ್ಥಾಪಯೇದ್ಯಸ್ತು ತಸ್ಯ ಸಾಸಂ ಹರಾಮೃಹಂ || ೧೦ ||
 ಮದೀಯಾರ್ಚನವೇಲಾಯಾಂ ಘಂಟಾನಾದಂ ಕರೋತಿ ಯಃ |
 ನಶ್ಯಂತಿ ತಸ್ಯ ಸಾಸಾನಿ ಶತಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಾನ್ಯಪಿ || ೧೧ ||

೫. ಸಮಸ್ತ ವಾದ್ಯಮಯವಾಗಿರುವ ಘಂಟೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ನನಗೆ
 ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಬಾಜಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು
 ಕೋಟಿ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವನು.

೬-೮. ಘಂಟಾನಾದವನ್ನು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜೆಯ
 ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾವಿರಾರು ಮತ್ತು ನೂರಾರು ಮನ್ವಂತರ
 ಗಳವರೆವಿಗೂ ನಾನು ಆ ಘಂಟಾನಾದದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಪ್ರೀತನಾಗುವೆನು.
 ಭೇರಿ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ, ಘಂಟಾನಾದದಿಂದಲೂ, ಶಂಖ
 ನಿನಾದದಿಂದಲೂ, ಮೃದಂಗವಾದನದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಣವಘೋಷದಿಂದಲೂ, ನನ್ನ
 ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು.

೯. ಪುತ್ರನೆ! ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನಾದದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಘಂಟೆಯು
 ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, ಎಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪೂಜೆಯು ನಡೆಯು
 ತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿ.

೧೦. ವೈನತೇಯನ (ಗರುಡನ) ಪ್ರತಿಮೆಯುಳ್ಳ ಘಂಟೆಯನ್ನಾಗಲಿ,
 ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರದ ಲಾಂಛನವುಳ್ಳ ಘಂಟೆಯನ್ನಾಗಲಿ ನನ್ನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ
 ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವವನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ
 ಹೋಗಲಾಡಿಸುವೆನು.

೧೧. ನನ್ನ ಪೂಜೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಘಂಟೆಯನ್ನು ಬಾಜಿಸು

ಸ್ವಾಪಕಾಲೇ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಘಂಟಾನಾದಂ ಸ್ವಭಕ್ತಿತಃ |
ಮಮೈವಾರ್ಚನವೇಲಾಯಾಂ ಫಲಂ ಕೋಟಿಗುಣೋದ್ಭವಂ || ೧೨ ||
ಯೇ ಮಾನುರ್ಚಂತಿ ದೇವೇಶಂ ಸುಪರ್ಣೋಪರಿ ಸಂಸ್ಥಿತಂ |
ಶಂಖಪದ್ಮಗದಾಯುಕ್ತಂ ಸಚಕ್ರಂ ಚ ಶ್ರಿಯಾ ಯುತಂ || ೧೩ ||
ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯಂತಿ ತೇ ತೀರ್ಥೈರ್ದೇವತಾನಾಂ ಚ ದರ್ಶನೈಃ |
ಕಿಂ ಯಜ್ಞೈಃ ಕಿಂ ವ್ರತೈರ್ವಾಪಿ ಕಿಂ ದಾನೈಃ ಕಿಮುಪೋಷಣೈಃ || ೧೪ ||
ಮೂರ್ತಿನಾರಾಯಣೇ ಯೈಶ್ಚ ಮಾನುಕೇ ಗರುಡೋಪರಿ |
ಸ್ಥಾಪಿತಾ ತೇ ಕಲಾಯಾಂತಿ ಕಲ್ಪಕೋಟಿಂ ಪದಂ ಮಮ || ೧೫ ||
ಮಮಾಗ್ರೇ ಸ್ಥಾಪಯೇದ್ಯಸ್ತು ಪ್ರಾಸಾದೇಽಥ ಗೃಹೇಽಥವಾ |
ತೀರ್ಥಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ತತ್ರ ತಿಷ್ಠಂತಿ ದೇವತಾಃ || ೧೬ ||
ಯಸ್ತು ಪೂಜಯತೇ ಧನ್ಯೋ ಗರುಡೋಪರಿಸಂಸ್ಥಿತಂ |
ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ತಥಾ ರಾತ್ರೌ ವಾಸನಾಸಂಯುತೋ ಮಮ |
ಕೃತ್ವಾ ಗೀತಂ ಚ ನೃತ್ಯಂ ಚ ತಾರಯೇನ್ನರಕಾತ್ ಪಿತೃನ್ || ೧೭ ||

ವನೋ, ಅವನ ನೂರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಜಿಸಿದ ಪಾಪಗಳೂ ಕೂಡ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೧೨. ನನ್ನ ನಿರ್ದ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಘಂಟಾನಾದವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನನ್ನ ಅರ್ಚನೆಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಘಂಟಾನಾದವು ಕೋಟಿಗುಣಿತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೧೩-೧೫. ದೇವದೇವನೂ, ಗರುಡವಾಹನನೂ, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವವನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನೂ, ಆದ ನನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಪೂಜೆಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ತೀರ್ಥಸೇವನೆಗಳಿಂದಲೂ, ದೇವತಾದರ್ಶನಗಳಿಂದಲೂ, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ವ್ರತನಿಯಮಗಳಿಂದಲೂ, ದಾನಧರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪವಾಸಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾದುದೇನು? ಗರುಡವಾಹನನಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಯಾರು ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೊಳಿಸುವರೋ, ಅವರು ಕೋಟಿಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೂ ನನ್ನ ವೈಕುಂಠಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೬. ನನ್ನ ಸಮ್ಪುಟದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸಹಸ್ರಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳ ಉದಕಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವನೋ, ಅವನ ಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೧೭. ಯಾವ ಧನ್ಯಪುರುಷನು ಗರುಡವಾಹನನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಭಕ್ತಿಭಾವಭರಿತನಾಗಿ ಏಕಾದಶಿಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಗೀತನೃತ್ಯಾದಿ ಸಲಕರಣೆ

ಪುನಶ್ಚ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಶೃಣು ಘಂಟಾಮಹಂ ಸುತ || ೧೮ ||
 ಮಮ ನಾಮಾಂಕಿತಾ ಘಂಟಾ ಪುರತೋ ಯಾ ಚ ತಿಷ್ಠತಿ |
 ಅರ್ಚಿತಾ ವೈಷ್ಣವೀ ಯತ್ರ ತತ್ರ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಪುತ್ರಕ || ೧೯ ||
 ಯಸ್ತು ವಾದಯತೇ ಘಂಟಾಂ ವೈನತೇಯವಿಚಿಹ್ನಿತಾಂ |
 ಧೂಪೇ ನೀರಾಜನೇ ಸ್ನಾನೇ ಪೂಜಾಕಾಲೇ ವಿಲೇಪನೇ || ೨೦ ||
 ಮಮಾಗ್ರೇ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ವತ್ಸ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಲಭತೇ ಫಲಂ |
 ಮಖಾಯುತಂ ಗೋಽಯುತಂ ಚ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಶತೋದ್ಭವಂ ||
 ವಿಧಿಬಾಹ್ಯಕೃತಾ ಪೂಜಾ ಸಫಲಾ ಜಾಯತೇ ನೃಣಾಂ |
 ಘಂಟಾನಾದೇನ ತುಷ್ಪೋಽಹಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ಸ್ವಕಂ ಪದಂ || ೨೧ ||
 ನಾಗಾರೀಚಿಹ್ನಿತಾ ಘಂಟಾ ರಥಾಂಗೇನ ಸಮನ್ವಿತಾ |
 ವಾದನಾತ್ಮಕುರುತೇ ನಾಶಂ ಜನ್ಮಕೋಟಿಭಯಸ್ಯ ವೈ || ೨೨ ||

ಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವನು.

೧೮. ಎಲೈ ಸುತನೆ! ಪುನಃ ನಿನಗೆ ಘಂಟೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವವನಾಗು.

೧೯. ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಚಿಹ್ನಿತವಾಗಿರುವ ವಿಷ್ಣುಪ್ರಿಯವಾದ ಘಂಟೆಯು ನನ್ನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿಡಲ್ಪಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ನೆಲೆಸಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊ.

೨೦-೨೧. ವತ್ಸನೆ! ಯಾವನು ಗರುಡಲಾಂಛನದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಘಂಟೆಯನ್ನು ಧೂಪಾಘ್ರಾಣದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ದೀಪದೊಡನೆಯೂ, ಸ್ನಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಪುಷ್ಪಪೂಜೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಗಂಧಾದಿಲೇಪನೆಗಳೊಡನೆಯೂ ನನ್ನೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿವಸವೂ ಬಾಜಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಅವನು ಈ ಒಂದೊಂದು ಸೇವೆಗೂ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಯಜ್ಞಗಳ ಫಲವನ್ನೂ, ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಗೋದಾನಗಳ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ, ಒಂದು ನೂರು ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತಗಳ ಫಲವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೨೨. ವಿಧಿವಿಹೀನವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯೂ ಕೂಡ ಘಂಟಾನಾದದಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಫಲದಾಯಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು. ಘಂಟೆಯ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.

೨೩. ಗರುಡಚಿಹ್ನಿತವಾದ ಘಂಟೆಯೂ, ಚಕ್ರಾಂಕಿತವಾದ ಘಂಟೆಯೂ ವಾದನಮಾತ್ರದಿಂದ ಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪಾಪದ ಭಯವನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು.

ಗರುಡೇನಾಂಕಿತಾಂ ಘಂಟಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಹಂ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಮುದಾ |
 ಪ್ರೀತಿಂ ಕರೋಮಿ ದೇವೇಶ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಯಥಾಽಧನಃ || ೨೪ ||
 ಘಂಟಾದಂಡಸ್ಯ ಶಿರಸಿ ಸುಚಕ್ರಂ ಸ್ಥಾಪಯೇತ್ತು ಯಃ |
 ಮತ್ತ್ರಿಯಂ ವೈನತೇಯಂ ನಾ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಭುವನತ್ರಯಂ || ೨೫ ||
 ಘಂಟಾನಾದಂ ಸಚಕ್ರಂ ಚ ಅಂತಕಾಲೇ ಶೃಣೋತಿ ಯಃ |
 ಸಾಪಕೋಟಿಯುತಸ್ಯಾಸಿ ನಶ್ಯಂತಿ ಯಮುಕಿಂಕರಾಃ || ೨೬ ||
 ಸರ್ವೇ ದೋಷಾಃ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಘಂಟಾನಾದೇನ ವೈ ಸುತ |
 ದೇವತಾನಾಂ ಸ ರುದ್ರಾಣಾಂ ಪಿತೃಣಾಂ ಮುತ್ಸರ್ವೋ ಭವೇತ್ || ೨೭ ||
 ಅಭಾವೇ ವೈನತೇಯಸ್ಯ ಚಕ್ರಸ್ಯಾಸಿ ನ ಸಂಶಯಃ |
 ಘಂಟಾನಾದೇನ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಪ್ರಸಾದಂ ಪ್ರಕರೋಮ್ಯಹಂ || ೨೮ ||
 ಗೃಹೇ ಯಸ್ಮಿನ್ ಭವೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಘಂಟಾ ನಾಗಾರಿಸಂಯುತಾ |
 ಸರ್ಪಾಣಾಂ ನ ಭಯಂ ತತ್ರ ನಾಗ್ನಿವಿದ್ಯುತ್ಸಮುದ್ಭವಂ || ೨೯ ||

೨೪. ಎಲೈ ದೇವಮುಖ್ಯನೇ! ಗರುಡವಿಗ್ರಹಯುಕ್ತವಾದ ಘಂಟೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಬಡವನಂತೆ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಆ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆನು.

೨೫. ಘಂಟೆಯ ಹಿಡಿಯ ಮೇಲೆ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನಾಗಲಿ, ನನಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ಗರುಡನನ್ನಾಗಲಿ ಯಾವನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವನೋ, ಅವನಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೨೬. ಚಕ್ರಲಾಂಛನ ಸಹಿತವಾದ ಘಂಟೆಯ ನಾದವನ್ನು ದೇಹಾವಸಾನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳುವ ಮನುಷ್ಯನು ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಯಮುಕಿಂಕರರು ಅವನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸುಳಿಯಲಾರರು.

೨೭. ಮಗನೇ! ಘಂಟೆಯನ್ನು ಬಾಜಿಸುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ದೋಷಗಳೂ ದೂರವಾಗುವುವು. ಆ ನಾದವು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ರುದ್ರರಿಗೂ, ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

೨೮. ವೈನತೇಯ ಮತ್ತು ಸುದರ್ಶನಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಹ ಘಂಟೆಯನ್ನು ಬಾಜಿಸುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಾನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುವೆನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೨೯. ಯಾವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಗರುಡಚಿಹ್ನಿತವಾದ ಘಂಟೆಯ ನಾದವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಗಳ ಭಯವಾಗಲಿ, ಬೆಂಕಿ ಸಿಡಿಲುಗಳ ಉಪದ್ರವಗಳಾಗಲಿ ಸಂಭವಿಸಲಾರವು.

ಯಸ್ಯ ಘಂಟಾ ಗೃಹೇ ನಾಸ್ತಿ ಶಂಖೋ ನ ಪುರತೋ ಮಮ |
 ಕಥಂ ಭಾಗವತೋ ಜ್ಞೇಯಃ ಕಥಂ ಭವತಿ ವಲ್ಲಭಃ || ೩೦ ||
 ಚಂದನಸ್ಯ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತವ ಪುತ್ರಕ |
 ಯಸ್ಮಿನ್ ಕೃತೇ ಭವೇತ್ಪ್ರೀತಃ ಮಮಾತ್ಮ್ಯಂತಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೩೧ ||
 ಸಚಂದನಂ ಸಕುಸುಮಂ ಕರ್ಪೂರಾಂಗರುಮಿಶ್ರಿತಂ |
 ಮೃಗನಾಭಿಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಜಾತೀಫಲಸಮನ್ವಿತಂ || ೩೨ ||
 ತುಲಸೀಚಂದನೋಪೇತಂ ಮಮಾತ್ಮ್ಯಂತಮಖಾವಹಂ |
 ಯೋ ದದಾತಿ ಹಿ ಮಾಂ ನಿತ್ಯಂ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಸಂಭವಂ || ೩೩ ||
 ಯುಗಾನಿ ವಸತೇ ಸ್ವರ್ಗೇ ಹ್ಯನಂತಾನಿ ನರೋತ್ತಮಃ |
 ಮಹಾವಿಷ್ಣೋಃ ಕಲೌ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದತ್ತ್ವಾ ತುಲಸೀಚಂದನಂ || ೩೪ ||
 ಅರ್ಚಯೇನ್ಮಾಲತೀಪುಷ್ಪೈರ್ನ ಭೂಯಃ ಸ್ತನಪೋ ಭವೇತ್ |
 ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಸಂಭೂತಂ ಚಂದನಂ ಯಚ್ಛತೇ ಮಮ || ೩೫ ||
 ದಹಾಮಿ ಪಾತಕಂ ಸರ್ವಂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಶತೈಃ ಕೃತಂ |
 ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ದೇವಾನಾಂ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಚಂದನಂ || ೩೬ ||

೩೦. ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಘಂಟೆಯಿಲ್ಲವೋ, ನನ್ನೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಶಂಖವೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನನ್ನು ಭಾಗವತನೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಅವನು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾಗುವನು?

೩೧. ಪುತ್ರನೆ! ಇನ್ನು ಚಂದನ ಲೇಪನದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಅದನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಸಂತೋಷ ವುಂಟಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೩೨-೩೪. ಚಂದನ, ಪುಷ್ಪ, ಕರ್ಪೂರ, ಅಗರು, ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟು ಕಸ್ತೂರಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿ ಜಾಚಿಕಾಯಿಯ ಗಂಧದೊಡ ನೆಯೂ, ತುಲಸೀಚಂದನದೊಡನೆಯೂ, ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಗಳ ಗಂಧದೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಹ ಲೇಪನವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಯಾವನು ಸಮರ್ಪಿಸುವನೋ, ಆ ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮನು ಅನಂತ ಯುಗಗಳ ವರೆವಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೩೫-೩೬. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ತುಲಸೀಚಂದನ ವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ ಮಾಲತೀ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಮತ್ತೆ ತಾಯಿಯ ಸ್ತನ್ಯವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಗಳ ಗಂಧವನ್ನು ನನಗೆ ನಿವೇದನೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಪೂರ್ವದ ನೂರಾರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸುವೆನು.

ಪಿತ್ರಾಣಾಂ ಚ ವಿಶೇಷೇಣ ಸದಾಃಭೀಷ್ಠಂ ಯಥಾ ಮಮ || ೩೭ ||
 ಶ್ರೀಖಂಡಂ ಚಂದನಂ ತಾವತ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಕೃಷ್ಣಾಗರುಂ ತಥಾ |
 ಯಾವನ್ನ ದೀಯತೇ ಮಹ್ಯಂ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಚಂದನಂ || ೩೮ ||
 ತಾವತ್ಕಸ್ತೂರಿಕಾನೋದಃ ಕರ್ಪೂರಸ್ಯ ಸುಗಂಧಿತಾ |
 ಯಾವನ್ನ ದೀಯತೇ ಮಹ್ಯಂ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಚಂದನಂ || ೩೯ ||
 ಕಲೌ ಯಚ್ಛಂತಿ ಯೇ ಮಹ್ಯಂ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಚಂದನಂ |
 ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಶುಭೇ ಮಾಸೇ ತೇ ಕೃತಾರ್ಥಾ ನ ಸಂಶಯಃ || ೪೦ ||
 ಯೋ ಹಿ ಭಾಗವತೋ ಭೂತ್ವಾ ಕಲೌ ತುಲಸಿಚಂದನಂ |
 ನಾರ್ಪಯೇದ್ವೈ ಸಹೋಮಾಸೇ ನಾಸೌ ಭಾಗವತೋ ನರಃ || ೪೧ ||
 ಕುಂಕುಮಾಗರುಶ್ರೀಖಂಡಕರ್ದಮೈರ್ನುಮ ವಿಗ್ರಹಂ |
 ಆಲಿಂಪೇದ್ವೈ ಸಹೋಮಾಸೇ ಕಲ್ಪಕೋಟಿಂ ವಸೇದ್ವಿವಿ || ೪೨ ||
 ಕರ್ಪೂರಾಗರುಮಿಶ್ರೇಣ ಚಂದನೇನಾನುಲಿಂಪಯೇತ್ |
 ಮೃಗದರ್ಪಂ ವಿಶೇಷೇಣ ಅಭೀಷ್ಠಂ ಚಂದನಂ ಮಮ || ೪೩ ||

೩೭. ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಜನಿತವಾದ ಚಂದನವು ನನಗೆ ಹೇಗೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವುದು.

೩೮-೪೦. ಶ್ರೀಖಂಡ, ಚಂದನ. ಉತ್ತಮವಾದ ಕರಿಯ ಗುಗ್ಗುಲ, ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠಗಳ ಗಂಧ ಇವು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅರ್ಚಕನಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೂ ಕರ್ಪೂರದ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನೂ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಸುಗಂಧವನ್ನೂ ನನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠ ಚಂದನವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವರೋ, ಅವರು ಕೃತಕೃತ್ಯರೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು.

೪೧. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ನನಗೆ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ತುಲಸಿಚಂದನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಾಗವತನಲ್ಲ.

೪೨. ಯಾವನು ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕುಂಕುಮ, ಗುಗ್ಗುಲ, ಶ್ರೀಖಂಡ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಕರ್ದಮದಿಂದ ಲೇಪಿಸುವನೋ, ಅವನು ಕೋಟಿಕಲ್ಪಗಳವರೆವಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೪೩. ಕರ್ಪೂರ, ಗುಗ್ಗುಲಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರವಾದ ಚಂದನದಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಲೇಪಿಸಬೇಕು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಸ್ತೂರಿಯೇ ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಿತವೆನಿಸಿರುವುದು.

ವಿಲೇಪಯತಿ ಯೋ ಮಾಂ ನೈ ಶಂಖೇ ಕೃತ್ವಾ ತು ಚಂದನಂ ।

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ತದಾ ಪ್ರೀತಿಂ ಕರೋಮಿ ಶತವಾರ್ಷಿಕೀಂ ॥ ೪೪ ॥

ಸೇವತೇ ತುಲಸೀಪತ್ನೈರ್ನಿತ್ಯಮಾಮಲಕೈಶ್ಚ ಯಃ ।

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಸದಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ ಲಭೇದ್ವಾಂಛಿತಂ ಫಲಂ ॥ ೪೫ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ನೈಷ್ಠವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ

“ ಘಂಟಾನಾದ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠ ಚಂದನಾರ್ಪಣ ಫಲಕಥನಂ ”

ನಾಮ ಷಷ್ಠೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೪. ಯಾವನು ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಚಂದನವನ್ನು
ಶಂಖದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಲೇಪನೆಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ
ನಾನು ನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆವಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆನು.

೪೫. ಯಾವ ಭಕ್ತನು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ನನ್ನನ್ನು
ತುಲಸೀದಳಗಳಿಂದಲೂ ಅಮಲಕಪತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಸೇವಿಸುವನೋ, ಭಕ್ತಿ
ಯುಕ್ತನಾದ ಆತನೇ ಅಭೀಷ್ಟಿತವಾದ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ಘಂಟಾನಾದ ತುಲಸೀಕಾಷ್ಠ ಚಂದನಾರ್ಪಣಫಲಕಥನ ”

ವೆಂಬ ಅರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಜಾತಿಪುಷ್ಪಶೈಷ್ಯಂ — ಸಹಸ್ರಪುಷ್ಪಮಾಲಾರ್ಪಣ ಫಲಕಥನಂ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವದ ದೇವೇಶ ಪುಷ್ಪಜಾತಿಸಮುದ್ಭವಂ ।

ಯೇನ ಯೇನ ಚ ಪುಷ್ಪೇಣ ಯತ್ಫಲಂ ಲಭತೇ ನರಃ

॥ ೧ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ :-

ಶೃಣು ಪುತ್ರ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪುಷ್ಪಸಂಭವಂ ।

ಯೇನ ಪುಷ್ಪೇಣ ಮೇ ಪ್ರೀತಿರ್ಭವೇತ್ಸಮ್ಯಜ್ಞಾ ಸಂಶಯಃ

॥ ೨ ॥

ಮಲ್ಲಿಕಾ ಮಾಲತೀ ಚೈವ ಯೂಥಿಕಾ ಜಾತಿಮುಕ್ತಕಾ ।

ಪಾಟಲಾ ಕರವೀರಂ ಚ ಜಯಂತೀ ವಿಜಯಾ ತಥಾ

॥ ೩ ॥

ಕುಬ್ಜಕಸ್ತಬಕಶ್ಚೈವ ಕರ್ಣಿಕಾರಂ ಕುರಂಟಕಃ ।

ಚಂಪಕಶೂತಕಃ ಕುಂದೋ ಬಾಣಃ ಕರ್ಚೂರಮಲ್ಲಿಕಾ

॥ ೪ ॥

ಅಶೋಕಸ್ತಿಲಕಶ್ಚೈವ ತಥೈವಾಪರಯೂಥಿಕಃ ।

ಅಮೀ ಪುಷ್ಪಪ್ರಕಾರಾಸ್ತು ಶಸ್ತಾ ಮೇ ಪೂಜನೇ ಸುತ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಜಾತಿಪುಷ್ಪಶೈಷ್ಯಂ — ಸಹಸ್ರಪುಷ್ಪಮಾಲಾರ್ಪಣಫಲಕಥನ

೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ:— ಎಲೈ ದೇವನಾಯಕನೆ! ಯಾವ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವ ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಜಾತಿಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳು.

೨. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:— ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯನ್ನೂ ಯಾವ ಪುಷ್ಪದಿಂದ ನನಗೆ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.

೩-೫. ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಮಾಲತಿ, ಅಡವಿಮಲ್ಲಿಗೆ, ತಿನಿಶಿ, ಪಾದರಿ, ಕಣಗಲೆ, ಜಯಂತಿ, ವಿಜಯ, ಕುಬ್ಜಕ, ಕರ್ಣಿಕಾರ, ಕುರಂಟಕ (ಗೋರಂಟ), ಸಂಪಗೆ, ಚೂತಕ, ಮಲ್ಲೆ, ಬಾಣ, ಕರ್ಚೂರಮಲ್ಲಿಗೆ, ಅಶೋಕ, ತಿಲಕ, ಮತ್ತು ಅಪರಯೂಥಿಕಗಳೆಂಬ ಈ ಪುಷ್ಪಜಾತಿಗಳು ನನ್ನ ಪೂಜೆಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತಗಳಾದುವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕೇತಕೀಪತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಚ ಭೃಂಗರಾಜಸ್ತಥೈವ ಚ |
 ತುಲಸೀಪತ್ರಪುಷ್ಪಂ ಚ ಸದ್ಯಃ ಪ್ರೀತಿಕರಂ ನುನು || ೬ ||
 ಪದ್ಮಾನ್ಯಂಬುಸಮುತ್ಥಾನಿ ರಕ್ತನೀಲೋತ್ಪಲೇ ತಥಾ |
 ಪೀತೋತ್ಪಲಂ ಸಹೋಮಾಸೇ ಮಮಾತ್ಯಂತಂ ಹಿ ವಲ್ಲಭಂ || ೭ ||
 ತಾನ್ಯೇವ ಚ ಪ್ರಶಸ್ತಾನಿ ಕುಸುಮಾನಿ ಚ ಮೇ ಸುತ |
 ಯಾನಿ ಸ್ಕೃವರ್ಣಯುಕ್ತಾನಿ ರಸಗಂಧಯುತಾನಿ ಚ || ೮ ||
 ನಿರ್ಗಂಧಾನ್ಯಪಿ ಶಸ್ತಾನಿ ಕುಸುಮಾನಿ ಮತಾನಿ ಮೇ |
 ಸುರಭೀಣಿ ತಥಾನ್ಯಾನಿ ವರ್ಜಯಿತ್ವಾ ತು ಕೇತಕೀಂ || ೯ ||
 ಬಾಣಂ ಚ ಚಂಪಕಾಶೋಕಂ ಕರನೀರಂ ಚ ಯೂಥಿಕಾ |
 ಪಾರಿಭದ್ರಂ ಪಾಟಲಾ ಚ ಬಕುಲಂ ಗಿರಿಶಾಲಿನೀ || ೧೦ ||
 ಬಿಲ್ವಪತ್ರಂ ಶಮೀಪತ್ರಂ ಪತ್ರಂ ಭೃಂಗಿರಜಸ್ಯ ಚ |
 ತಮಾಲಾಮಲಕೀಪತ್ರಂ ಶಸ್ತಂ ಮೇ ಪೂಜನೇ ಸುತ || ೧೧ ||
 ಪುಷ್ಪೈರರಣ್ಯಸಂಭೂತೈಃ ಪತ್ರೈರ್ವಾ ಗಿರಿಸಂಭವೈಃ |
 ಅಪರ್ಯುಷಿತ ನಿಶ್ಪಿದೈಃ ಪೋಕ್ಷಿತ್ಯೈರ್ಜಂತುವರ್ಜಿತೈಃ || ೧೨ ||

೬. ಕೇದಿಗೆಯ ಪುಷ್ಪದ ಪತ್ರಗಳೂ, ಭೃಂಗರಾಜಪುಷ್ಪವೂ, ತುಲಸೀ ಪತ್ರ ಪುಷ್ಪಗಳೂ, ನನಗೆ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು.

೭. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಕಮಲಗಳೂ, ಕೆಂದಾವರೆಗಳೂ, ಕನ್ನೈದಿಲೆ ಗಳೂ, ಬಿಳಿದಾವರೆಗಳೂ, ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಹಿತವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುವು.

೮. ಪುತ್ರನೆ! ಯಾವ ಪುಷ್ಪಗಳು ವರ್ಣವಿಶಿಷ್ಟಗಳಾಗಿರುವುವೋ, ಮತ್ತು ರಸಗಂಧಾತ್ಮಗಳಾಗಿರುವುವೋ, ಅವುಗಳೇ ನನ್ನ ಪೂಜೆಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಶಸ್ತಗಳಾಗಿರುವುವು.

೯. ಗಂಧರಹಿತಗಳಾದ ಪುಷ್ಪಗಳೂ ಪ್ರಶಸ್ತಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ನನ್ನ ಮತ ವಾಗಿರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಕೇದಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಗಂಧಯುಕ್ತಗಳಾದ ಇತರ ಪುಷ್ಪಗಳೂ ಕೂಡ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು.

೧೦-೧೧. ಬಾಣ, ಸಂಪಗೆ, ಅಶೋಕ, ಕಣಿಗಲೆ, ಜಾಜಿ, ಪಾರಿಭದ್ರ, ಪಾಟಲ, ಬಕುಲ, ಗಿರಿಕರ್ಣಿಕೆ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ, ಶಮೀಪತ್ರೆ, ಭೃಂಗರಾಜಪತ್ರೆ, ತಮಾಲ ಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ಅಮಲಕಪತ್ರೆಗಳೇ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳೆನಿಸಿರುವುವು.

೧೨-೧೩. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಿದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಪರ್ವತಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಪತ್ರಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಕೃಷಿಮಾಡಿ ಬೆಳೆಸಿದ ತೋಟಗಳ ಹೂವು

ಅಥಾಃರಾನೋದ್ಭವೈರ್ವಾಪಿ ಪುಷ್ಪೈಸ್ಸಂಪೂಜಯೇಚ್ಛ ನಾಂ ।

ಪುಷ್ಪಜಾತಿವಿಶೇಷೇಣ ಭವೇತ್ಪುಣ್ಯಂ ವಿಶೇಷತಃ ॥ ೧೩ ॥

ತಪಃಶೀಲಗುಣೋಪೇತೇ ಸಾತ್ರೇ ದೇವಸ್ಯ ಪಾರಗೇ ।

ದಶ ದತ್ತ್ವಾ ಸುವರ್ಣಾನಿ ಯತ್ಫಲಂ ಲಭತೇ ನರಃ ।

ತತ್ಫಲಂ ಲಭತೇ ಮರ್ತ್ಯಃ ಸಹೇ ಕುಸುಮದಾನತಃ ॥ ೧೪ ॥

ದ್ರೋಣಪುಷ್ಪೇ ತಥೈಕಸ್ಮಿನ್ ಮಹ್ಯಂ ಚ ವಿನೀವೇದಿತೇ ।

ದಶ ದತ್ತ್ವಾ ಸುವರ್ಣಾನಿ ಫಲಂ ತದಧಿಕಂ ಸುತ ॥ ೧೫ ॥

ಪುಷ್ಪಾತ್ಪುಷ್ಪಾಂತರೇ ಭೇದೋ ಯಥಾಸೀತ್ತನ್ನಿಚೋಧ ನೇ ॥ ೧೬ ॥

ದ್ರೋಣಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರೇಭ್ಯಃ ಪಾದಿರಂ ತು ನಿಶಿಷ್ಯತೇ ।

ಪಾದಿರಾತ್ ಪುಷ್ಪಸಾಹಸ್ರಾತ್ ಶಮೀಪುಷ್ಪಂ ನಿಶಿಷ್ಯತೇ ॥ ೧೭ ॥

ಶಮೀಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರೇಭ್ಯೋ ಬಿಲ್ವಪುಷ್ಪಂ ನಿಶಿಷ್ಯತೇ ।

ಬಿಲ್ವಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರೇಭ್ಯೋ ಬಕಪುಷ್ಪಂ ನಿಶಿಷ್ಯತೇ ॥ ೧೮ ॥

ಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅರಳಿರುವುವೂ, ಭಿದ್ರಗಲಾಗ ದಿರುವುವೂ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಳೆದಿರುವುವೂ ಕೃಮಿವರ್ಜಿತಗಲಾಗಿರುವುವೂ ಆದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವಿಶೇಷ ಗಳಿದ್ದಷ್ಟೂ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷವು ಅರ್ಚಕನಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದು.

೧೪. ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಆಚಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಸತ್ಪಾತ್ರನೂ, ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಂಗತನೂ ಆದವನಿಗೆ ಹತ್ತು ಸುವರ್ಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದ ರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದೋ, ನನ್ನ ಭಕ್ತನು ಅದೇ ಫಲವನ್ನೇ ಮಾರ್ಗ ಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸುವನು.

೧೫. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ಒಂದೇ ಒಂದು ದ್ರೋಣಪುಷ್ಪವನ್ನು ನನಗೆ ನೀವೇದನೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹತ್ತು ಸುವರ್ಣಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೧೬. ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಪುಷ್ಪಗಳಿಗೂ, ಜಾತ್ಯಂತರ ಪುಷ್ಪಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಪೂಜಾಕಲ್ಪಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳು.

೧೭. ಒಂದು ಸಾವಿರ ದ್ರೋಣಪುಷ್ಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ಪಾದಿರ ಪುಷ್ಪವು ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ಪಾದಿರ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಒಂದು ಶಮೀ ಪುಷ್ಪವು ಮೀರಿಸುವುದು.

೧೮. ಶಮೀಪುಷ್ಪಗಳ ಒಂದು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಬಿಲ್ವಪುಷ್ಪವು ಹೆಚ್ಚಿನಿ ಸಿರುವುದು. ಸಾವಿರ ಬಿಲ್ವಪುಷ್ಪಗಳಿಗಿಂತ ಒಂದು ಬಕಪುಷ್ಪವು ಅಧಿಕವಾಗಿ ರುವುದು.

ಬಕಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರೇಭ್ಯೋ ನಂದ್ಯಾವರ್ತಂ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ |

ನಂದ್ಯಾವರ್ತಸಹಸ್ರಾದ್ಧಿ ಕರವೀರಂ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ || ೧೯ ||

ಕರವೀರಸಹಸ್ರಸ್ಯ ಕುಸುಮಂ ಶ್ವೇತಮುತ್ತಮಂ |

ಕರವೀರಶ್ವೇತಪುಷ್ಪಾತ್ಪಾಲಾಶಂ ಪುಷ್ಪಮುತ್ತಮಂ || ೨೦ ||

ಪಾಲಾಶಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರಾತ್ ಕುಶಪುಷ್ಪಂ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ |

ಕುಶಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರಾದ್ಧಿ ವನಮಾಲಾ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ || ೨೧ ||

ವನಮಾಲಾಸಹಸ್ರಾದ್ಧಿ ಚಂಪಕಂ ಚ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ |

ಚಂಪಕಸ್ಯ ಪುಷ್ಪಶತಾದಶೋಕಂ ಪುಷ್ಪಮುತ್ತಮಂ || ೨೨ ||

ಅಶೋಕಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರಾತ್ ಸೇವಂತೀಪುಷ್ಪಮುತ್ತಮಂ |

ಸೇವಂತೀಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರಾತ್ ಕುಜಕಂ ಪುಷ್ಪಮುತ್ತಮಂ || ೨೩ ||

ಕುಜಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರಾದ್ಧಿ ಮಾಲತೀಪುಷ್ಪಮುತ್ತಮಂ |

ಮಾಲತೀಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರಾತ್ ಸಂಧ್ಯಾಪುಷ್ಪಂ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ || ೨೪ ||

ಸಂಧ್ಯಾಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರಾದ್ಧಿ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಪುಷ್ಪಮುತ್ತಮಂ || ೨೫ ||

೧೯. ಸಾವಿರ ಬಕಪುಷ್ಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ನಂದ್ಯಾವರ್ತಪುಷ್ಪವು ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುದು. ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ನಂದ್ಯಾವರ್ತ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಕರವೀರಪುಷ್ಪವು ಮೀರಿಸುವುದು.

೨೦. ಆ ಕರವೀರಪುಷ್ಪ ಸಹಸ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ವೇತಪುಷ್ಪವು ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವುದು. ಕರವೀರ, ಶ್ವೇತಪುಷ್ಪಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪಲಾಶಪುಷ್ಪವು ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿರುವುದು.

೨೧. ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪಲಾಶಪುಷ್ಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕುಶಪುಷ್ಪವೊಂದು ಮಿಗಿಲಾಗಿರುವುದು. ಸಹಸ್ರ ಕುಶಪುಷ್ಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವನಮಾಲೆಯು ಅಧಿಕವಾಗಿರುವುದು.

೨೨. ಸಾವಿರ ವನಮಾಲೆಗಳಿಗಿಂತ ಒಂದು ಚಂಪಕಪುಷ್ಪವು ಉತ್ತಮವು. ನೂರು ಚಂಪಕ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಒಂದು ಅಶೋಕ ಪುಷ್ಪವು ಮೀರಿಸುವುದು.

೨೩. ಸಾವಿರ ಅಶೋಕಪುಷ್ಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ಸೇವಂತಿಗೆಯು ಉತ್ತಮವು. ಸಹಸ್ರ ಸೇವಂತಿಗೆಗಳಿಗಿಂತ ಒಂದು ಕುಜಪುಷ್ಪವು ವಿಶೇಷ ಫಲದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು.

೨೪. ಸಹಸ್ರ ಕುಜಪುಷ್ಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಾಲತೀ ಪುಷ್ಪವು ಉತ್ತಮವು. ಸಾವಿರ ಮಾಲತೀ ಪುಷ್ಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸಂಧ್ಯಾಪುಷ್ಪವು ಮಿಗಿಲಾಗಿರುವುದು.

೨೫. ಸಹಸ್ರ ಸಂಧ್ಯಾಪುಷ್ಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಪುಷ್ಪವು ಶ್ರೇಷ್ಠವು.

ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾರಕ್ತಸಾಹಸ್ರಾತ್ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಶ್ವೇತಮುತ್ತಮಂ ।
 ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಶ್ವೇತಸಾಹಸ್ರಾತ್ ಕುಂದಪುಷ್ಪಂ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ॥ ೨೬ ॥
 ಕುಂದಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರಾದ್ಧಿ ಜಾತೀಪುಷ್ಪಂ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ।
 ಸರ್ವಾಸಾಂ ಪುಷ್ಪಜಾತೀನಾಂ ಜಾತೀಪುಷ್ಪಮಿಹೋತ್ತಮಂ ॥ ೨೭ ॥
 ಜಾತೀಪುಷ್ಪಸಹಸ್ರೇಣ ಯಚ್ಛೇನ್ಮಾಲಾಂ ಸುಶೋಭನಾಂ ।
 ಮಹ್ಯಂ ಯೋ ವಿಧಿವದ್ವಿದ್ಯಾತ್ಮಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು ॥ ೨೮ ॥
 ಕಲ್ಪಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಕಲ್ಪಕೋಟಿಶತಾನಿ ಚ ।
 ಮತ್ಪುರೇ ವಸತೇ ನಿತ್ಯಂ ಮಮ ತುಲ್ಯಪರಾಕ್ರಮಃ ॥ ೨೯ ॥
 ಯೇಷಾಂ ಸಂತಿ ಚ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಪ್ರಶಸ್ತಾನಿ ಮಮಾರ್ಚನೇ ।
 ತೇಷಾಂ ಪತ್ರಾಣಿ ಶಸ್ತಾನಿ ತದಭಾವೇ ಫಲಾನಿಚ ॥ ೩೦ ॥
 ಏತೈಃ ಪತ್ಮೈಶ್ಚ ಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ಫಲೈಶ್ಚಾಪಿ ತಥಾ ಹಿ ಮಾಂ ।
 ಅರ್ಚನೇ ದಶಸುವರ್ಣಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಫಲಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೩೧ ॥

೨೬. ಕೆಂಸಾದ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಪುಷ್ಪಗಳ ಒಂದು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅದರ ಶ್ವೇತಜಾತಿಯ ಪುಷ್ಪವು ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿರುವುದು. ಆ ಶ್ವೇತತ್ರಿಸಂಧ್ಯಾಪುಷ್ಪ ಸಹಸ್ರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕುಂದಪುಷ್ಪವು ಉತ್ತಮಫಲದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು.

೨೭. ಸಾವಿರ ಕುಂದಪುಷ್ಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಜಾತೀಪುಷ್ಪವು ವಿಶೇಷ ಫಲದಾಯಕವು. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಾತೀಪುಷ್ಪವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿಸಿರುವುದು.

೨೮. ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ಪಾರಿಜಾತಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ವಿಧಿವಹಿತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವನು ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವನೋ, ಮಂಗಳಕರವಾದ ಆ ಮಾಲೆಯ ಸಮರ್ಪಣದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೇಳುವೆನಾಗು.

೨೯. ಸಾವಿರಾರು, ನೂರಾರು ಕಲ್ಪಕೋಟಿಗಳವರೆಗೂ ಆತನು ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನನ್ನ ಸ್ಥಳವಾದ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುವನು.

೩೦. ಯಾರಿಗೆ ನನ್ನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಪ್ರಶಸ್ತಗಳಾದ ಪುಷ್ಪಗಳು ಲಭಿಸುವುವೋ, ಅವರು ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರೆ ಉತ್ತಮವು. ಅವುಗಳ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಫಲಗಳನ್ನಾದರೂ ಶೇಖರಿಸಬೇಕು.

೩೧. ಈ ಪತ್ರಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ, ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಫಲಗಳಿಂದಾಗಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಒಂದೊಂದರಿಂದಲೂ ಹತ್ತು ಸುವರ್ಣಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯೆಸಗಿದ ಫಲವನ್ನು ಅರ್ಚಕನು ಹೊಂದುವನು.

ಏತಾಭಿಃ ಪುಷ್ಪಜಾತಿಭಿಃ ಸಹೋಮಾಸೇರ್ಚಯಂತಿ ಯೇ ।

ಭಕ್ತಿಂ ದದಾಮಿ ತೇಷಾಂ ನೈ ತುಷ್ಯಃ ಸನ್ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೩೨ ॥

ಧನಂ ಪುತ್ರಾನ್ ತಥಾ ದಾರಾನ್ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವಾಂಛತೇ ಹಿ ಸಃ ।

ತತ್ತದ್ದದಾಮಿ ದೇನೇಶ ಪುಷ್ಪೈರೇಭಿಃ ಪ್ರತೋಷಿತಃ ॥ ೩೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
“ಜಾತೀಪುಷ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠ್ಯಂ - ಸಹಸ್ರಪುಷ್ಪಮಾಲಾರ್ಪಣಫಲಕಥನಂ”
ನಾಮ ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೨. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ಪುಷ್ಪಜಾತಿಗಳಿಂದ ಯಾವ ಭಕ್ತನು
ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅಚಲಭಕ್ತಿ
ಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು.

೩೩. ಎಲೈ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಅಂತಹ ಭಕ್ತನು ಧನ,
ಸಂತತಿ, ಕಳತ್ರಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಯಾವ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿ
ಸುವನೋ, ಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೆಯಿಂದ ಅನಂದಿತಾಂತರಂಗನಾದ ನಾನು ಆತನಿಗೆ
ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿ ಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಜಾತೀಪುಷ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠ್ಯಂ - ಸಹಸ್ರಪುಷ್ಪಮಾಲಾರ್ಪಣಫಲಕಥನಂ”
ವೆಂಬ ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥಾಷ್ಟಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದೀಪದಾನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕಥನಂ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ಶ್ರೀಮತ್ತುಲಸಿನಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಯಥಾವದ್ವರ್ಣಯ ಪ್ರಭೋ ।

ಯಸ್ಯಾಃ ಸನ್ನಿಧಿಮಾತ್ರೇಣ ಪ್ರೀತಿರ್ಭವತಿ ತೇಽಧಿಕಾ ॥ ೧ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ :-

ಮಣಿಕಾಂಚನಪುಷ್ಪಾಣಿ ತಥಾ ಮುಕ್ತಾಮಯಾನಿ ಚ ।

ತುಲಸೀಪತ್ರದಾನಸ್ಯ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಂ ॥ ೨ ॥

ತುಲಸೀಮಂಜರೀಭರ್ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ವೈ ಮಮ ಪೂಜನಂ ।

ನ ಸ ಗರ್ಭಗೃಹಂ ಯಾಯಾತ್ ಮುಕ್ತಿಭಾಗೀ ಭವೇನ್ನರಃ ॥ ೩ ॥

ಆರೋಹ್ಯ ತುಲಸೀಂ ವತ್ಸ ಪೂಜಯೇತ್ತದ್ವೈಶ್ಚ ಮಾಂ ।

ದಿವಿ ಸಂಮೋದಮಾನಸ್ಯ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪೇ ಚ ಮೇ ಗೃಹೇ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದೀಪದಾನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕಥನ

೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಲೋಕನಾಥನೆ! ಇನ್ನು ಶ್ರೀತುಲಸಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ನನಗೆ ವಿವರಿಸು. ಅದರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವುದಲ್ಲವೆ.

೨. ಭಗವಂತನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾನೆ:—ನವರತ್ನಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಚಿನ್ನದಿಂದಾಗಲಿ, ಮುತ್ತುಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಮಾಡಿದ ಪುಷ್ಪಗಳೂ ಸಹ ನನಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಒಂದು ತುಲಸೀದಳದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನೂ ಪಡೆಯಲಾರವು.

೩. ತುಲಸೀದಳಗಳಿಂದ ಯಾವನು ನನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಪುನಃ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು.

೪. ಎಲೈ ವತ್ಸನೆ! ತುಲಸೀವೃಕ್ಷವನ್ನು ಬೆಳಸಿ ಅದರ ದಳಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಭಾಗವತನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ನಿವಾಸವಾದ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿಯೂ, ಅನಂದದಿಂದ ವಾಸಮಾಡುವನು.

ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರಲಸ್ಯಾರ್ಚಯತೇ ಸಕೃದ್ಧಿ ಮಾಂ

ಪತ್ನೈಸ್ಸುಗಂಧೈರ್ನಿಮಲೈರಖಂಡಿತೈಃ |

ಯಸ್ತಸ್ಯ ಪಾಪಂ ಪಟಿಸಂಸ್ಥಿತಂ ತದಾ |

ನಿರೀಕ್ಷಯಿತ್ವಾ ಪರಿಮಾರ್ಜಯೇದ್ಯಮಃ

|| ೫ ||

ತುಲಸೀ ನ ಯೇಷಾಂ ಮಮ ಪೂಜನಾರ್ಥಂ

ಸಂಪಾದಿತೈಕಾದಶಿಪುಣ್ಯವಾಸರೇ |

ಧಿಗ್ಯಾವನಂ ಜೀವಿತಮರ್ಥಸಂತತಿ

ಸ್ತೇಷಾಂ ಸುಖಂ ನೇಹ ಚ ದೃಶ್ಯತೇ ಪರೇ

|| ೬ ||

ಲಿಂಗಮಭ್ಯರ್ಚಿತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಹೋಮಾಸೇ ಚ ಮಾನುಕಂ |

ತುಲಸೀಪತ್ರನಿಕರೈ ಮುಚ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಯಾ

|| ೭ ||

ನಿತ್ಯಮಭ್ಯರ್ಚಯೇದ್ಯೋ ವೈ ತುಲಸ್ಯಾ ಮಾಂ ರಮೇಶ್ವರಂ |

ಮಹಾಪಾಪಾನಿ ನಶ್ಯಂತಿ ಕಿಂ ಪುನಶ್ಚೋಪಪಾತಕಂ

|| ೮ ||

ವಜ್ಯಂ ಪರ್ಯುಷಿತಂ ಪುಷ್ಪಂ ವಜ್ಯಂ ಪರ್ಯುಷಿತಂ ಜಲಂ |

ನ ವಜ್ಯಂ ತುಲಸೀಪತ್ರಂ ನ ವಜ್ಯಂ ಜಾಹ್ನವೀಜಲಂ

|| ೯ ||

೫. ಯಾವನು ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಸುಗಂಧಯುತಗಳೂ, ಪರಿಶುದ್ಧಗಳೂ, ಅಖಂಡಗಳೂ ಆದ ಪತ್ರಗಳುಳ್ಳ ತುಲಸೀದಳಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನ ಪರಮಾಂತರಂಗದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಯಮನು ತೊಡೆದು ಹಾಕುವನು.

೬. ಯಾರು ಏಕಾದಶಿಯ ಶುಭವಾಸರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ತುಲಸೀದಳಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರ ಯಾವನಕ್ಕೂ, ಜೀವಿತಕ್ಕೂ, ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೂ, ಪುತ್ರ ಸಂತತಿಗೂ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ. ಅವರಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲಿ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸೌಖ್ಯವುಂಟಾಗಲಾರದು.

೭. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷವಾಸದಲ್ಲಿ ತುಲಸೀದಳಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮಾನವನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೆಂಬ ಮಹಾಪಾತಕದಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೮. ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವನು ತುಲಸೀದಳಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನ ಮಹಾಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುವೆಂದ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾತಕಗಳ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದದೇ ಇಲ್ಲವು.

೯. ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಪುಷ್ಪಗಳೂ ಜಲವೂ ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ಪೂಜೆಗೆ ಅನರ್ಹಗಳೆನಿಸುವುವು. ಆದರೆ ತುಲಸೀಪತ್ರಗಳೂ, ಗಂಗೋದಕವೂ ಎಂದಿಗೂ ವಜ್ಯಗಳಾಗಲಾರವು.

ತಾವದ್ಗರ್ಜಂತಿ ಪುಷ್ಪಾಣಿ ಮಾಲತ್ಯಾದೀನಿ ಭೋಃ ಸುತ |
ಯಾವನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಪುಷ್ಪಾ ತುಲಸೀ ಮನು ವಲ್ಲಭಾ || ೧೦ ||
ಸಕೃದಭ್ಯರ್ಚಯೇದ್ಯೋ ನಾಂ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೇಣ ಮಾನವಃ |
ಮುಕ್ತಿಭಾಗೀ ನಿರಾಂತಕೋ ಮನು ಸಾರ್ವಗತೋ ಭವೇತ್ || ೧೧ ||
ಬಿಲ್ವಪತ್ರಾಚ್ಛಮೀಪತ್ರಾಜ್ಞಾತೀಪತ್ರಾತ್ಸರೋರುಹಾತ್ |
ವಲ್ಲಭಂ ತುಲಸೀಪತ್ರಂ ಕೌಸ್ತುಭಾದಧಿಕಂ ಮನು || ೧೨ ||
ಅಭಿನ್ನಪತ್ರಾ ತುಲಸೀ ಹೃದ್ಯಾ ಮಂಜರಿಸಂಯುತಾ |
ಕ್ಷೀರೋದಾರ್ಣವಸಂಭೂತಾ ಪದ್ಮೇನೇಯಂ ಸದಾ ಮನು || ೧೩ ||
ಅಕೃಷ್ಣಾಃಪೃಥವಾ ಕೃಷ್ಣಾ ತುಲಸೀ ಮನು ವಲ್ಲಭಾ |
ಸಿತಾ ವಾಪ್ಯಸಿತಾ ವಾಪಿ ದ್ವಾದಶೀ ವಲ್ಲಭಾ ಯಥಾ || ೧೪ ||
ಗೃಹೀತ್ವಾ ತುಲಸೀಪತ್ರಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಯೋ ನಾಂ ಸಮರ್ಚಯೇತ್ |
ಅರ್ಚಿತಂ ತೇನ ಸಕಲಂ ಸದೇವಾಸುರಮಾನುಷಂ || ೧೫ ||

೧೦. ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಿಯವಾದ ಪುಣ್ಯತಮವಾದ ತುಲಸಿಯು ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಲತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಪುಷ್ಪಗಳು ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುವುವು.

೧೧. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಲ್ವಪತ್ರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಆತಂಕಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದು ಮೋಕ್ಷಪದವಿಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿರುವನು.

೧೨. ಈ ಶ್ರೀತುಲಸಿಯೆಂಬುದು ಬಿಲ್ವಪತ್ರ, ಶಮೀಪತ್ರ, ಜಾತೀಪತ್ರ, ಕಮಲಗಳಿಗಿಂತ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದು. ಹೆಚ್ಚೇಕೆ, ನನ್ನ ಕೌಸ್ತುಭ ಮಣಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರೀತಿಕರವಾಗಿರುವುದು.

೧೩. ಕುಡಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಭಿನ್ನವಲ್ಲದ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತುಲಸೀ ದಳವು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದು ನನಗೆ ಅನಪಾಯಿನಿಯಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಂತೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದು.

೧೪. ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಗಳೆರಡರ ದ್ವಾದಶಿಗಳೂ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಶ್ರೀತುಲಸಿ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣತುಲಸಿಗಳ ದಳಗಳೆರಡೂ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು.

೧೫. ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತುಲಸೀದಳವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನಿಂದ ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ರಾಕ್ಷಸರುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟುವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು

ತಾವದ್ಗರ್ಜಂತಿ ರತ್ನಾನಿ ಕೌಸ್ತುಭಾದೀನ್ಯನಂತಶಃ ।

ಯಾವನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಕೃಷ್ಣತುಲಸೀ ಕೃಷ್ಣಮಂಜರೀ ॥ ೧೬ ॥

ಕೃಷ್ಣಂ ಕೃಷ್ಣತುಲಸ್ಯಾ ಹಿ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪೂಜಯೇನ್ನರಃ ।

ಸ ಯಾತಿ ಭುವನಂ ಶುಭ್ರಂ ಯತ್ರ ವಿಷ್ಣುಃ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ ॥ ೧೭ ॥

ಮಮಾರ್ಚನಾರ್ಥಂ ಭಿಕ್ಷುಣಾಂ ಯಚ್ಛಂತಿ ತುಲಸೀದಲಂ ।

ಅನ್ಯೇಷಾಮುಪಿ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಯಾಂತಿ ತೇ ಪದಮನ್ಯಯಂ ॥ ೧೮ ॥

ತುಲಸೀ ಕೃಷ್ಣಗೌರಾ ಯಾ ತಯಾ ಯೋ ಮಾಂ ಸಮರ್ಚಯೇತ್ ।

ನರೋ ಯಾತಿ ತನುಂ ತ್ವಕ್ತ್ವಾ ನೈಷ್ಣವೀಂ ಶಾರ್ವತೀಂ ಗತಿಂ ॥ ೧೯ ॥

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ಧೂಪದಾನಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ದೀಪಸ್ಯಾಪಿ ಚ ಕೇಶವ ।

ಯತ್ಫಲಂ ಲಭತೇ ಮರ್ತ್ಯಃ ತನ್ನೇ ಬ್ರೂಹಿ ಯಥಾರ್ಥತಃ ॥ ೨೦ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ:-

ಶೃಣು ಪುತ್ರ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಧೂಪದಾನಸ್ಯ ಯತ್ಫಲಂ ।

ದೀಪದಾನಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಮನು ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಪರಂ ॥ ೨೧ ॥

೧೬. ಕೃಷ್ಣತುಲಸಿಯ ದಳಗಳು ಎಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೆ ಪೂಜೆಗೆ ಲಭಿಸುವು ದಿಲ್ಲವೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೆ ಇತರ ರತ್ನಾದ್ಯಾಭರಣಗಳೂ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಯೂ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯಗಳಾಗಿರುವುವು.

೧೭-೧೮. ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣತುಲಸಿಯ ದಳಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ ಶ್ರೀಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪಾಪಲೇಪವಿಲ್ಲದ ಮೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವನು. ಯಾರು ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೂ ಇತರ ಭಕ್ತರಿಗೂ ನನ್ನ ಪೂಜೆ ಗಾಗಿ ತುಲಸೀದಳಗಳನ್ನು ಕೊಡುವರೋ, ಅವರು ನಾಶರಹಿತವಾದ ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೯. ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯಾವ ತುಲಸಿಯರು ವುದೋ, ಅದರ ದಳಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಯಾವ ಮಾನವನು ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಶಾರ್ವತವಾದ ಮೈಷ್ಣವಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೦. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಕೇಶವನೆ! ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಧೂಪದಾನ ವನ್ನೂ ದೀಪದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ, ಅವುಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂಬುದನ್ನೂ ನನಗೆ ಯಥಾರ್ಥ ವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವವನಾಗು.

೨೧. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಪುತ್ರನೆ! ಧೂಪದಾನದಿಂದುಂಟಾ

ಅಗುರುಂ ಚ ಸಕರ್ಪೂರಂ ದಿವ್ಯಚಂದನಸೌ ರಭಂ ।

ದತ್ವಾ ಮಾಂ ನೈ ಸಹೋಮಾಸೇ ಕುಲಾನಾಂ ತಾರಯೇಚ್ಛತಂ ॥ ೨೨ ॥

ಕೃಷ್ಣಾ ಗುರುಸಮುತ್ಥೇನ ಧೂಪೇನ ಚ ಮಮಾಲಯಂ ।

ಧೂಪಯೇದ್ವೈಷ್ಟವೋ ಯಸ್ತು ಸ ಮುಕ್ತೋ ನರಕಾರ್ಣವಾತ್ ॥ ೨೩ ॥

ಮಾಹಿಷಂ ಗುಗ್ಗುಲಂ ಯಸ್ತು ಅಜ್ಯಯುಕ್ತಂ ಸಶರ್ಕರಂ ।

ಧೂಪಂ ದದಾತಿ ಯೋ ನೈ ಮಾಂ ತಸ್ಯೇಚ್ಛಾಂ ಪ್ರದದಾಮ್ಯಹಂ ॥ ೨೪ ॥

ಗುಗ್ಗುಲೋ ಹಂತ್ಯಶೇಷಾಣಿ ಅರಿಷ್ಟಾನಿ ಚ ಧೂಪಿತಃ ।

ಕಾಮಾನ್ನಾನಾವಿಧಾಂಶ್ಚೈವ ಅಗುರುಃ ಸಂಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ॥ ೨೫ ॥

ದೇಹಂ ಗೇಹಂ ಪುನಾತ್ಯೇನ ಧೂಪಸ್ತ್ವಗುರುಸಂಭವಃ ।

ನಾಶಯೇದ್ಯಕ್ಷರಕ್ಷಾಂಸಿ ಧೂಪಃ ಸರ್ಜರಸೋದ್ಭವಃ ॥ ೨೬ ॥

ಜಾತಿಪುಷ್ಪಮಥೈಲಾ ಚ ಗುಗ್ಗುಲಶ್ಚ ಹರೀತಕೀ ।

ಕೂಟಃ ಸರ್ಜರಸಶ್ಚೈವ ಗುಡಃ ಸೈಲಾಚ್ಛದಸ್ತಥಾ ।

ನಖಯುಕ್ತಾನಿ ಚೈತಾನಿ ದಶಾಂಗೋ ಧೂಪಃ ಉಚ್ಯತೇ ॥ ೨೭ ॥

ಗುವ ಫಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ದೀಪದಾನದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.

೨೨. ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಗರುಧೂಪವನ್ನೂ, ಕರ್ಪೂರದ ಅರತಿಯನ್ನೂ, ದಿವ್ಯಚಂದನಗಂಧವನ್ನೂ ಯಾವನು ಸಮರ್ಪಿಸುವನೋ, ಅವನು ತನ್ನ ನೂರು ಕುಲಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವನು.

೨೩. ಕರಿಗುಗ್ಗುಲದ ಧೂಪದಿಂದ ಯಾವ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನು ನನ್ನ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ತುಂಬುವನೋ, ಅವನು ನರಕವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಉತ್ತೀರ್ಣನಾಗುವನು.

೨೪. ಎಮ್ಮೆಯ ತುಪ್ಪದಿಂದಲೂ ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಗುಗ್ಗುಲದ ಧೂಪವನ್ನು ಯಾವನು ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವನೋ, ಅವನ ಅಭೀಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಪೂರೈಸುವೆನು.

೨೫. ನನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗುಗ್ಗುಲದ ಧೂಪದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುವು. ಅಗರುಧೂಪವು ಅರ್ಚಕನಿಗೆ ಬಹು ವಿಧಗಳಾದ ವಾಂಛಿತಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಡಗೂಡಿಸಿಕೊಡುವುದು.

೨೬. ಅಗರುವಿನ ಧೂಪವು ಭಕ್ತನ ದೇಹವನ್ನೂ ಗೃಹವನ್ನೂ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವುದು. ಸರ್ಜಕ ವೃಕ್ಷದ ರಸದ ಧೂಪವು ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಾದಿಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು.

೨೭. ಜಾತಿಪುಷ್ಪ, ಎಲಕ್ಕಿ, ಗುಗ್ಗುಲ, ಅಳಲೆಕಾಯಿ, ಕೂಟ, ಸರ್ಜರಸ,

ಧೂಪಂ ದಶಾಂಗಂ ಯದಿ ಚೇತ್ಕರೋತಿ

ಮಾಸೇ ಸಹೇ ಮೇ ಅತಿವಲ್ಲಭೇ ಚ |

ದದಾಮಿ ಕಾಮಾನತಿದುರ್ಲಭಾನಸಿ

ಬಲಂ ಚ ಪುಷ್ಟಿಂ ಸುತದಾರಭಕ್ತಿಂ

|| ೨೮ ||

ಮುಸ್ತಾಧೂಪೇ ಮಾನುಷಾಣಾಂ ಪ್ರಿಯತ್ವಂ

ಮಾಂಗಲ್ಯಕಂ ವಶ್ಯಕರಂ ಗುಡಸ್ಯ |

ಕುರ್ಯಾತ್ಸಹೋಮಾಸಿ ಮಮಾಗ್ರತೋ ಯೋ

ವಿಹಾಯ ಪಾಪಾನಿ ಸ ಮಾಂ ಸಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೨೯ ||

ನ ಭಯಂ ವಿದ್ಯತೇ ತಸ್ಯ ದಿವ್ಯಭೌಮಾಂತರಿಕ್ಷಜಂ |

ಮನು ಧೂಪಾವಶೇಷೇಣ ಯಸ್ಯಾಂಗಂ ಪರಿಮಾರ್ಜಿತಂ || ೩೦ ||

ನ ಚಾಪದ್ವಿದ್ಯತೇ ತಸ್ಯ ಭವಂತಿ ಸಂಪದೋಽಖಿಲಾಃ |

ಧೂಪೇ ಕೃತೇ ಸಹೋಮಾಸೇ ಮಮಾಗ್ರೇ ಶ್ರದ್ಧಯಾಽನಿಶಂ || ೩೧ ||

ಗುಡ, ಏಲಾಚ್ಚಡ, ಶಂಖನಖಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧೂಪವೇ ದಶಾಂಗ ಧೂಪ ವೆನ್ನಲ್ಪಡುವುದು.

೨೮. ನನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮವಾದ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ದಶಾಂಗ ಸಹಿತವಾದ ಧೂಪವನ್ನು ಉಪಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭ ಗಳಾದ ಈ ಸ್ಥಿತಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ದೇಹಬಲವನ್ನೂ, ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ವಿಧೇಯರಾದ ಪುತ್ರಕಳತ್ರರನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆನು.

೨೯. ತುಂಗಮುಸ್ತೆಯ ಧೂಪದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವುಂಟಾಗುವುದು. ಗುಡಧೂಪದಿಂದ ಮಂಗಳವುಂಟಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೂ ವಶೀಕೃತರಾಗುವರು. ಈ ಧೂಪಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ನನಗೆ ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೩೦. ಯಾವನ ಶರೀರವು ನನ್ನ ಸೇವೆಯ ಅವಶೇಷವಾದ ಧೂಪದಿಂದ ಲೇಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, ಅವನಿಗೆ ಆಧಿದೈವಿಕ, ಆಧಿಭೌತಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭಯಗಳಾಗಲಿ, ಭೂಮ್ಯಂತರಿಕ್ಷಾಕಾಶಗಳ ಭಯಗಳಾಗಲಿ ಸಂಭವಿಸಲಾರವು.

೩೧. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಧೂಪಸೇವೆಯನ್ನು ನನಗೆ ನಡೆಸುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಅಪತ್ತುಗಳೂ ಉಂಟಾಗಲಾರವು. ಅವನಿಗೆ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಗಳೂ ಕೈಗೂಡಿಬರುವುವು.

ಧೂಪಸ್ವರೂಪತಾಂ ಧತ್ತೇ ಧೂಪಃ ಪವನಮುತ್ಪಮಂ ।

ವನಸ್ಪತಿರಸೋ ದಿವ್ಯಃ ಪರಮಃ ಸಾವನಶ್ಶುಚಿಃ ॥ ೩೨ ॥

ಅತಃ ಪರಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ದೀಪಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ಪಮಂ ।

ಯಸ್ಮಿನ್ ಕೃತೇ ನರೋ ಯಾತಿ ವೈಕುಂಠಂ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೩೩ ॥

ಬಹುವರ್ತಿಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಘೃತಪೂರಸಮನ್ವಿತಂ ।

ಕುರ್ಯಾದಾರಾತಿಕಂ ಯೋ ವೈ ಕಲ್ಪಕೋಟಿಂ ದಿವಂ ವಿಶೇತ್ ॥ ೩೪ ॥

ನೀರಾಜನಂ ತು ಯಃ ಪಶ್ಯೇತ್ ಸಹೋಮಾಸೇ ಮಮಾಗ್ರತಃ ।

ಸಪ್ತಜನ್ಮ ಭವೇದ್ವಿಪ್ರೋ ಹ್ಯಂತೇ ಚ ಪರಮಂ ಪದಂ ॥ ೩೫ ॥

ಕರ್ಪೂರೇಣ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಭಕ್ಷ್ಯಾ ಚೈವ ಮಮಾಗ್ರತಃ ।

ಆರಾತಿಕಂ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರವಿಶೇನ್ಮಾನುನಂತಕಂ ॥ ೩೬ ॥

ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಯತ್ಕೃತಂ ಪೂಜನಂ ಮಮ ।

ಸರ್ವಂ ಸಂಪೂರ್ಣತಾನೇತಿ ಕೃತೇ ನೀರಾಜನೇ ಸುತ ॥ ೩೭ ॥

೩೨. ಧೂಪವೇ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಧೂಪವೇ ಪವಿತ್ರಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿರುವುದು. ವನಸ್ಪತಿ ರಸವು ದಿವ್ಯವೂ, ಉತ್ತಮವೂ, ಪವಿತ್ರವೂ, ನಿರ್ಮಲವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೩೩. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮವಾದ ದೀಪದರ್ಶನದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು. ಆ ಸೇವೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೩೪. ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿದ ಅನೇಕ ಬತ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆರತಿಯನ್ನು ಯಾವನು ನನಗೆ ಬೆಳಗುವನೋ, ಅವನು ಒಂದು ಕೋಟಿಕಲ್ಪಗಳವರೆವಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೩೫. ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯು ನಡೆಯುವಾಗ ಮಾಡುವ ನೀರಾಜನದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಯಾವನು ನೋಡುವನೋ, ಅವನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳ ವರೆವಿಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಬಳಿಕ ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಖಿಸುವನು.

೩೬. ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನೆದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕರ್ಪೂರದ ಆರಾತಿಕವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುವನೋ, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೩೭. ಪುತ್ರನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಮಂತ್ರಹೀನವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಕ್ರಿಯಾರಹಿತ

ಯಃ ಕರೋತಿ ಸಹೋಮಾಸೇ ಕರ್ಪೂರೇಣ ಚ ದೀಪಕಂ ।

ಅಶ್ವಮೇಧಮನಾಪ್ನೋತಿ ಕುಲಂ ಚೈವ ಸಮುದ್ಧರೇತ್ ॥ ೩೮ ॥

ಮನಾಗ್ರೇ ವೈ ದ್ವಿಜಾನಾಂ ಚ ದೀಪಂ ದದ್ಯಾಚ್ಚತುಷ್ಟಥೇ ।

ಮೇಧಾವೀ ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನಃ ಚಕ್ಷುಷ್ಮಾನ್ ಜಾಯತೇ ನರಃ ॥ ೩೯ ॥

ಘೃತೇನ ವಾಘ ತೈಲೇನ ದೀಪಂ ಪ್ರಜ್ವಾಲಯೇನ್ನರಃ ।

ಸಹೋಮಾಸೇ ಮನಾಗ್ರೇ ಚ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು ॥ ೪೦ ॥

ವಿಹಾಯ ಸಕಲಂ ಪಾಪಂ ಸಹಸ್ರಾದಿತ್ಯಸಂನಿಭಃ ।

ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಾ ನಿಮಾನೇನ ಮಮ ಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ॥ ೪೧ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ದೀಪಂ ದದ್ಯಾದ್ವಿಚಕ್ಷುಣಃ ।

ತಂ ಚ ದತ್ವಾ ವಿಹಿಂಸೇದ್ಯಃ ಸ ಪತೇತ್ ನರಕೇ ಧ್ರುವಂ ॥ ೪೨ ॥

ವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆಯೂ ಕೂಡ ನೀರಾಜನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾತ್ರ ದಿಂದ ಸಕಲವೂ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು.

೩೮. ಯಾವನು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕರ್ಪೂರದ ನೀರಾಜನದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದು ವನಲ್ಲದೆ ಕುಲವನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವನು.

೩೯. ಭಾಗವತನು ನನ್ನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಮೂಹ ದಲ್ಲಿಯೂ, ಚತುಷ್ಟಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದೀಪ, ನೀರಾಜನಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡ ಬೇಕು. ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನೂ, ನೇತ್ರಪಾಟವ ವುಳ್ಳವನೂ ಆಗುವನು.

೪೦. ಪ್ರತಿಮಾನವನೂ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದಿಂದಾಗಲಿ, ಎಣ್ಣೆ ಯಿಂದಾಗಲಿ ಹೊತ್ತಿಸಿದ ದೀಪವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳುವವನಾಗು.

೪೧. ಆ ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸಾವಿರ ಸೂರ್ಯರನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾದ ವಿಮಾನ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ನನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯು ವನು.

೪೨. ಆದುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದವನು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ನನಗೆ ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ಯಾವನು ಹಚ್ಚಿದ ದೀಪಗಳನ್ನು ಬಲವಂತ ವಾಗಿ ಆರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನರಕವನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

ದೀಪಂ ಯೋ ವೈ ಹರೇತ್ಪಾಪೀ ಲೋಭಾದ್ವಿಸ್ವಾಧ್ವಿಸ್ವೋತ್ತಮಃ ।

ಉದ್ದೀಪಹರಣಾತ್ಸೋಽಪಿ ಮೂಕೋಽಂಧಶ್ಚ ಪ್ರಜಾಯತೇ ॥ ೪೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
“ ದೀಪದಾನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕಥನಂ ” ನಾಮಾಷ್ಟಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೩. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆ! ಯಾವ ಪಾಪಿಯು ಲೋಭದಿಂದಾಗಲಿ, ದ್ವೇಷದಿಂದಾಗಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗರ್ಪಿಸಿರುವ ದೀಪಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವನೋ, ಆ ದೀಪಹರಣದ ನೀಚಕೃತ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಅವನು ಮೂಗನೂ, ಅಂಧನೂ ಆಗಿ ಜನಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ದೀಪದಾನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕಥನ ” ಎಂಬ
ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಥ ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನೈವೇದ್ಯವಿಧಿಕಥನಂ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ನೈವೇದ್ಯಸ್ಯ ನಿಧಿಂ ಬ್ರೂಹಿ ದೇವ ಮೇ ತತ್ಸತಃ ಪ್ರಭೋ ।

ಅನ್ನಂ ಕತಿ ನಿಧಂ ಚೇಷ್ಟಂ ವ್ಯಂಜನಾದೀನ್ಯಶೇಷತಃ

॥ ೧ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ :-

ಸಾಧು ಪೃಷ್ಟಂ ತ್ವಯಾ ವತ್ಸ ಮಮ ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಪರಂ ।

ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ತೇನ್ನಪಾನಾದಿ ವ್ಯಂಜನಾದೀನ್ಯಶೇಷತಃ

॥ ೨ ॥

ಆದೌ ಹಿರಣ್ಮಯಂ ಪಾತ್ರಂ ತದಭಾವೇ ಚ ರಾಜತಂ ।

ತದಭಾವೇ ಚ ಸಾಲಾಶಂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಬಹುಸುಂದರಂ

॥ ೩ ॥

ಕಚೋಲಾ ಶತಶಃ ಕಾರ್ಯಾಃ ಪಾತ್ರೇ ವೈ ಪರಿತೋನಘಃ ।

ತನ್ಮಧ್ಯೇ ವ್ಯಂಜನಾ ದೇಯಾ ನಾನಾಫಲಮಯಾಶ್ಚುಭಾಃ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನೈವೇದ್ಯವಿಧಿಕಥನ

೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ :- ದೇವೇಶ್ವರನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೆ ! ನಿನಗೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನರ್ಪಿಸುವ ವಿಧಿಯನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು. ಎಷ್ಟುವಿಧಗಳ ಅನ್ನವು ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವು? ಯಾವ ವ್ಯಂಜನಾದಿಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು? ಇದನ್ನು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ಹೇಳುವವನಾಗು.

೨. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಪುತ್ರನೆ ! ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ಉಚಿತಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ನನಗೆ ನಿವೇದನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಅನ್ನಪಾನಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಂಜನದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

೩. ಮೊದಲು ಚಿನ್ನದ ತಟ್ಟೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೆಳ್ಳಿಯದಾಗಲಿ, ಅದಕ್ಕೂ ಅಭಾವವಾದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವೂ ಬಹಳ ಮನೋಹರವೂ ಆದ ಮುತ್ತುಗದ ಪತ್ರಾವಳಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೪. ಎಲೈ ನಿಷ್ಪಾಪನೆ ! ಆ ಪಾತ್ರೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ನೂರಾರು ದೊನ್ನೆಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿಡಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಫಲಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಬಡಿಸಿರಬೇಕು.

ಪಾಯಸಂ ಚಂದ್ರಸಂಕಾಶಂ ಪಾತ್ರೇ ವೈ ಶರ್ಕರಾಯುತಂ ।
 ಭಕ್ತಂ ಕುಮುದಸಂಕಾಶಂ ಮುದಗ್ಧಂ ಕಾಚಪ್ರಭಾನ್ ಶುಭಾನ್ ॥ ೫ ॥
 ನಾನಾವ್ಯಂಜನಸಮೃದ್ಧಂ ತ್ರಿಭಿಃ ಪಂಕ್ತಿಭಿರೇವ ಚ ।
 ನಿಂಬೂರಸೇನ ಚಂದ್ರೇಣ ಫಲಮೂಲಯುತೇನ ಚ ॥ ೬ ॥
 ವೈಕೃತಾಶ್ಚ ತದಾ ಕಾರ್ಯಾಃ ಶತಶೋ ಭೋಜನೇ ಮಮ ।
 ದ್ರಾಕ್ಷಾಸ್ತು ಮಿಶ್ರಿತಾ ಚೂತಕರಮರ್ದಕೃತಾಶ್ಚುಭಾಃ ॥ ೭ ॥
 ಮರೀಚಿಸಿಪ್ಪಲೀಸಾದ್ರ್ಯಕೈಲಾಚಂದ್ರಕಸಂಯುತಾಃ ।
 ಕ್ವಾಥಿತಾ ಕ್ವಥಿಕಾಃ ಕಾರ್ಯಾಃ ಶತಶೋ ಭೋಜನೇ ಮಮ ॥ ೮ ॥
 ಪ್ರಲೇಹನಾಸ್ತಥಾ ಕಾರ್ಯಾಃ ಕಚೋಲಶತಸಂಕುಲಾಃ ।
 ನಾನಾಕುಸುಮಸಂವೋದಯುಕ್ತಾ ಸಹಸಿ ಮೇ ಪ್ರಿಯಾಃ ॥ ೯ ॥
 ಹುಂಡಕಾ ವರ್ತುಲಾ ರಮ್ಯಾಃ ಸಮಾಸ್ಪರ್ಶತ್ರ ಬಿಂದುವತ್ ।
 ಸಿತಯಾ ಸಹಿತೇನಾಥ ದುಗ್ಧೇನ ಕ್ವಥಿತೇನ ಚ ॥ ೧೦ ॥
 ಮಧುವರ್ಣೇನ ಗವ್ಯೇನ ಯುಕ್ತೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಸುಭೋಜನೇ ।
 ಕಚೋಲೇ ಸುಪ್ರಭೇ ವತ್ಸ ಸ್ಥಿತಂ ಕಾಂಚನಸುಪ್ರಭಂ ॥ ೧೧ ॥

೫. ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಶುಭ್ರವರ್ಣ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪಾಯಸವನ್ನೂ, ಕುಮುದವನ್ನು ಹೋಲುವ ಅನ್ನವನ್ನೂ, ಗಾಜಿನಂತೆ ಮಿರುಗುತ್ತಿರುವ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಹೆಸರುಬೇಳೆಯನ್ನೂ ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು.

೬-೮. ಎಲೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಮೂರು ಪಜ್ಜಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂಬೆಯರಸದಿಂದಲೂ ಶೋಂಥಿಯಿಂದಲೂ ಪಾಕಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನೂರಾರು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗೆಡ್ಡೆಗಿಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ದ್ರಾಕ್ಷೆ, ಮಾವು, ಕರಮರ್ದ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶೋಂಥಿ, ಎಲಕ್ಕಿ, ಕರಿಮೆಣಸು ಮುಂತಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳ ನೂರಾರು ಕಷಾಯಗಳು ನನ್ನ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡಬೇಕು.

೯. ಕಚೋರವೇ ಮೊದಲಾದ ನೂರಾರು ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲೇಹ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಕುಸುಮಗಂಧಸಹಿತವಾಗಿ ನನಗೆ ನಿವೇದಿಸಲು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯಗಳಾಗಿರುವವು.

೧೦. ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳೂ, ಕಾಸಿದ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿದವುಗಳೂ, ಸಮನಾದ ಘನವುಳ್ಳವುಗಳೂ, ಗುಂಡಗೆ ಮನೋಹರಗಳೂ ಆದ ದೋಸೆಗಳನ್ನು ನನಗೆ ನಿವೇದಿಸಬೇಕು.

೧೧-೧೩. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೇ! ಜೇನುತುಪ್ಪಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಗೋಕ್ಷೀರಾದಿ

ಘೃತಂ ಸುವಾಸಿತಂ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ದೇಯಂ ಹಿ ಮನು ಭೋಜನೇ |
 ತತ್ರ ಗೋಧೂಮಸಾತ್ರೇಣ ಚಂದ್ರಕೇಣ ಹಿ ಚೋಜ್ಜ್ವಲಂ || ೧೨ ||
 ಸೌಬಾಹ್ನಿಕಾಃ ಪೂರಿಕಾಸ್ತು ಶತಭಿದ್ರಾಃ ಸವೇಷ್ಟಿಕಾಃ |
 ಅಪೂಪಾಂಶ್ಚ ತಥಾ ಕ್ಷೀರಪ್ರಕಾರಾಂಸ್ತು ಪ್ರಕಾರಯೇತ್ || ೧೩ ||
 ಮಣಯಃ ಸೂತ್ರಸಂಜ್ಞಾಶ್ಚ ಮಾಲತೀಕುಸುಮಾದಯಃ |
 ಪರ್ಪಟಾ ವರ್ಪಟಾ ರಮ್ಯಮಾಷಕೂಷ್ಮಾಂಡಸಂಭವಾಃ || ೧೪ ||
 ವಟಿಕಾನ್ ನವಧಾ ರಮ್ಯಾನ್ ಕುರ್ಯಾನ್ಮಾಸೇ ಸಹೇ ಮನು |
 ದ್ವಿಧಾ ಜಾತೀಮರೀಚೈಶ್ಚ ಪೂರಿತಾ ದ್ರೋಣಕೇ ಶುಭಾಃ || ೧೫ ||
 ಯುಕ್ತೇನ ಲವಣೇನಾತಿಶುದ್ಧತೈಲೇನ ಪೂರಿತಾಃ |
 ಕುಂಕುಮಾಭಾಃ ಸ್ನೇಹಹೀನಾಃ ಸಕ್ಷತಾ ಇವ ದುರ್ಜನಾಃ || ೧೬ ||
 ದಧಿದುಗ್ಧಯುತಾಃ ಕೇಚಿತ್ ಚಿಂಚೀಣೇಚೂತಸಂಭವಾಃ |
 ದ್ರಾಕ್ಷಾರಸಯುತಾಃ ಕೇಚಿತ್ ತಥೈವೇಕ್ಷುರಸೈರ್ಯುತಾಃ || ೧೭ ||

ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಮಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಬಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ
 ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಡಬೇಕು. ಮೆಣಸಿನಿಂದ
 ಕೂಡಿದ ಗೋಧಿಯ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮನೋಹರವಾಗಿರುವಂತೆ ಬಡಿಸಿ ಕೇಸರೀ
 ಯುಕ್ತಗಳೂ, ಶತಚ್ಚಿದ್ರಗಳೂ ಆದ ಪೂರಿಗಳನ್ನೂ, ವೇಷ್ಣನಸಹಿತಗಳಾದ
 ಅಪೂಪಗಳನ್ನೂ, ಹಾಲಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ನಿವೇದನೆ
 ಮಾಡಬೇಕು.

೧೪-೧೫. ಸೂತ್ರಸಂಜ್ಞಗಳೆಂಬ ಕಾಳುಗಳೂ, ಮಾಲತೀಪುಷ್ಪಸದೃಶ
 ಗಳಾದ ಉದ್ದು ಮತ್ತು ಕೂಷ್ಮಾಂಡಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಒಡೆಗಳೇ
 ಮುಂತಾದುವುಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ
 ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ವಿಧಗಳಾದ ವಟಕಗಳೆಂಬ ದೋಸೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
 ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಜಾಜಿಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಮೆಣಸುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿರ್ಮಲ
 ಗಳಾದ ಬಟ್ಟಲುಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು.

೧೬. ಈ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲವಣಯುಕ್ತಗಳಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ
 ತೈಲದಲ್ಲಿ ಪಕ್ವಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟು ಕುಂಕುಮವರ್ಣವಿಶಿಷ್ಟಗಳಾಗಿ ದುರ್ಜನರಂತೆ
 ಸ್ನೇಹಹೀನಗಳೂ, ಸಚ್ಚಿದ್ರಗಳೂ ಆಗಿರಬೇಕು.

೧೭. ಕೆಲವು ಮೊಸರು ಹಾಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಕೆಲವು ಹುಣಿಸೆ ಮಾವುಗಳ
 ಕಾಯಿಗಳಿಂದಲೂ, ಹಲವು ದ್ರಾಕ್ಷಾರಸದಿಂದಲೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕಬ್ಬಿನ
 ಹಾಲಿನಿಂದಲೂ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು.

ರಾಜಿಕಾ ಜಲನುಧ್ಯಸ್ಥಾಃ ತಥಾನ್ಯೇ ಸಿತಯಾ ಸಹ |
 ರಸೈಶ್ಚ ತುರ್ವಿಧೈಶ್ಚಾನ್ಯೈಃ ವಟಿಕಾ ನವಧಾ ಮತಾಃ || ೧೮ ||
 ವಜ್ರಪ್ರಭಾನುಕಣಿಕಾ ಚಾರಬೀಜಸುಖಾರಿಕ್ಯಃ |
 ಶಕಲ್ಪಿನಾರಿಕೇಳಸ್ಯ ಲವಂಗಶತಸಂಯುತಾಃ || ೧೯ ||
 ಘೃತಕ್ಷೀರಸಿತಾದ್ಯಾಸ್ತಾಃ ಕಟಾಹೇ ಸುಪ್ರಲೋಡಿತಾಃ |
 ಲಬ್ಧ್ವಾ ಸಿತಾದಿಕ್ಯಸರರಮ್ಯಾಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಾಶ್ಚ ಫೇಣಿಕಾಃ || ೨೦ ||
 ಪರಾಕಿಕಾಸು ವೈ ಪಕ್ಷಾಃ ಕೃತಾಶ್ಚಂದ್ರೇಣ ಪೋಲಿಕಾಃ |
 ಮೋದಕಾಸ್ತತ್ರ ವೈ ಕಾರ್ಯಾಃ ಚಾರಬೀಜಭವಾಃ ಪರೇ || ೨೧ ||
 ಸಿತಯಾ ಸಹಿತಾಃ ಕಾರ್ಯಾ ಅನ್ಯೇ ದುಗ್ಧೇನ ನಿರ್ಮಿತಾಃ |
 ನಾರಿಕೇಳಫಲೈಶ್ಚಾನ್ಯೇ ವೃಕ್ಷನಿರ್ಯಾಸನಿರ್ಮಿತಾಃ || ೨೨ ||
 ಬದಾಮೈಶ್ಚ ತುಭಾಶ್ಚಾನ್ಯೇ ತಿಲೈಶ್ಚ ಕಣಬೀಜಕೈಃ |
 ಈದೃಶಾನ್ ಮೋದಕಾಂಶ್ಚಾನ್ಯಾನ್ ತುಷ್ಪ್ಯರ್ಥಂ ಮಮ ಕಾರಯೇತ್ ||
 ಅಶೋಫಘ್ನಂ ಮೋಚನೀಕಂದಂ ತಥಾದ್ರ್ವಂ ಕರಮರ್ದಕಂ |
 ನಾರಿಂಗಂ ಚಿಂಚೀಣೀಕಂ ಚ ಕಂಕೋಲಫಲಮೇವ ಚ || ೨೪ ||

೧೮. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿದ ಮೆಣಸಿನಿಂದಲೂ, ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆಯಿಂದಲೂ, ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ, ಚತುರ್ವಿಧರಸಯುಕ್ತಗಳಾಗಿ ಮಾಡುವುವುಗಳೇ ಒಂಭತ್ತು ವಿಧಗಳಾದ ವಟಿಕಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು.

೧೯. ಈ ವಟಿಕಗಳು ವಜ್ರಸಮಾನಗಳಾದ ರವೆಯಿಂದಲೂ ಹೊಟ್ಟೆಲ್ಲದ ಕಾಳುಗಳಿಂದಲೂ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಚೂರುಗಳಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ಲವಂಗಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರಬೇಕು.

೨೦. ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ಸಕ್ಕರೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಾಣಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಗೆ ಕರೆದು ಸ್ನೇಹಯುಕ್ತಗಳಾಗಿರುವ ಫೇಣಿಗಳನ್ನೂ ಪಾಯಸದೊಡನೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕು.

೨೧-೨೩. ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟು ಕಾವಲಿಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ವಮಾಡಿರುವ ಹೋಳಿಗೆಗಳೂ, ಚಾರಬೀಜಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮೋದಕಗಳೂ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕು. ಕೆಲವನ್ನು ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೆಲವನ್ನು ಹಾಲಿನಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವನ್ನು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳಿಂದಲೂ, ಗಿಡಗಳ ಅಂಟಿನಿಂದಲೂ, ಮತ್ತೆ ಹಲವನ್ನು ಶುದ್ಧವಾದ ಬಾದಾಮಿಯಿಂದಲೂ, ಎಳ್ಳಿನಿಂದಲೂ, ಕಣಬೀಜಗಳಿಂದಲೂ, ಇತರ ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೨೪-೨೬. ಕಂದ, ಬಾಳೆಯ ದಿಂಡು, ಕೃಷ್ಣಪಾಕ, ಕಿತ್ತಳೆ, ಹುಣಿಸೆ,

ದಶಾರಂ ತ್ರಿಪುರೀಜಾತಂ ಶುಭಂ ನಿಂಬಫಲಂ ಬಿಸಂ ।
 ತಿಂದೂಫಲಂ ಲವಂಗಂ ಚ ಶ್ರೀಫಲಂ ತಿಲಕಂ ಲುತಿ || ೨೫ ||
 ವಲ್ಕಲಂ ವಂಶಕಾರೀರಂ ತಥಾ ಕಾಯಫಲಂ ಬಲಂ ।
 ದ್ರಾಕ್ಷಾಫಲಂ ಚೂತಫಲಂ ರಮ್ಯಂ ಕಂಟಕಿನೀಫಲಂ || ೨೬ ||
 ಧಾತ್ರೀಫಲಂ ಶುಕ್ತಿಭವಂ ಫಲಮುಂಬಾಡವಂ ತಥಾ ।
 ರಂಭಾಫಲಂ ಪಿಪ್ಪಲೀ ಚ ಮರೀಚಾಶ್ಚ ಮನೋಹರಾಃ || ೨೭ ||
 ಶುದ್ಧಸರ್ಪಿಷತ್ಯಲೇನ ಲವಣೇನ ಸುವೇಧಿತಂ ।
 ತಥಾ ರಾಜಿಕಯಾ ವಿದ್ಧಂ ತ್ರಿಭಿರ್ವರ್ಷೈರ್ಘಟೇ ಸ್ಥಿತಂ || ೨೮ ||
 ಏನಂನಿಧಾನಿ ಜಾತಾನಿ ವ್ಯಂಜನಾನಿ ಚ ಮಾನವ ।
 ಕರ್ತವ್ಯಾನಿ ಸಹೋಮಾಸೇ ಮಮು ಪ್ರೀತಿಕರಾಣಿ ವೈ || ೨೯ ||
 ಏತಾದೃಶೇ ಭೋಜನೇ ಚೇತ್ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಭವೇದ್ಯದಿ ।
 ಏನಂ ಕಾರ್ಯಂ ತದಾ ತೇನ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ಶೃಣುಷ್ವ ಮೇ || ೩೦ ||
 ಲಡ್ಡೂಕಮೇಕಂ ಘೃತಪೂರಮೇಕಂ
 ಫೇನದ್ವಯಂ ಕೋಕರಸತ್ರಯಂ ಚ ।
 ಘೃತಪ್ಲುತಂ ಮಂಡಕಷೋಡಶಾನಾಂ
 ವಟಾಷ್ಟದಾಯೀ ನರಕಂ ನ ಪಶ್ಯೇತ್ || ೩೧ ||

ಕಂಕೋಲಫಲ, ದಶಾರ, ತ್ರಿಪುರೀಫಲ, ನಿಂಬೆ, ಕಮಲ, ತಿಂದುಕ, ಲವಂಗ, ಬಿಲ್ವ, ತಿಲಕ, ವಲ್ಕಲ, ವಂಶಕಾರೀರ, ಕಾಯಫಲ, ದ್ರಾಕ್ಷೆ, ಮಾವು, ಹಲಸು, ನೆಲ್ಲಿ, ಶುಕ್ತಿಭವ, ಅಂಬಷ್ಕ, ಬಾಳೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮೆಣಸು ಮುಂತಾದ ಮನೋಹರ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಬೇಕು.

೨೮. ಶುದ್ಧವಾದ ಸಾಸುವೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪುಸಾಸುವೆಗಳೊಡನೆ ಕರೆದು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆವಿಗೂ ಭಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ವಗೊಳಿಸಿದ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನೂ ನಿವೇದಿಸಬೇಕು.

೨೯. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೩೦. ಈ ತೆರನಾದ ಉಪಹಾರವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭಕ್ತನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅದರ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕೇಳು.

೩೧. ಒಂದು ಲಡ್ಡೂಕವು, ಒಂದು ಜಿಲೇಬಿಯು, ಎರಡು ಸಂಡಿಗೆಗಳು, ಮೂರು ಕೋಕರಸಗಳು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಹದಿನಾರು ದೋಸೆಗಳು, ಎಂಟು ವಟಕಗಳು—ಇವುಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದವನು ಎಂದಿಗೂ ನರಕ ಭಾಜನನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅರ್ಧಾಢಕಂ ಸುಚಿರಪರ್ಯುಷಿತಂ ಚ ದುಗ್ಧಂ
 ಖಂಡಸ್ಯ ಪೋಡಶಪಲಾನಿ ಶಶಿಪ್ರಭಸ್ಯ |
 ಸರ್ಪಿಷ್ಠಲಂ ಮಧುಫಲಂ ಮರಿಚಂ ದ್ವಿಕರ್ಷಂ
 ಶುಂಠಾಃ ಪಲಾರ್ಧಮುಥವಾರ್ಧಪಲಂ ಚತುರ್ಣಾಂ ||
 ಶ್ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಟೇ ಲಲನಯಾ ಮೃದುಸಾಣೆಘೃಷ್ಣಾಂ
 ಕರ್ಪೂರಧೂಲಿಧನಲೀಕೃತಭಾಂಡಸಂಸ್ಥಾಂ |
 ಏತಾಂ ಶುಭಾಂ ರಸವತೀಂ ಪ್ರಕರೋತಿ ಯೋ ನೈ |
 ಕಾಮಾನ್ ದದಾಮಿ ಸಕಲಾನ್ ಮನುಜಸ್ಯ ತಸ್ಯ || ೩೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
 “ನೈವೇದ್ಯವಿಧಿಕಥನಂ” ನಾಮ ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೨-೩೩. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಕರೆದಿರಿಸಿದ ಹಾಲಿನ ಅರ್ಧ ಅಡಕವು, ಚಂದ್ರ
 ಮಂಡಲದಂತೆ ಶುಭ್ರವಾದ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆಯ ಹದಿನಾರು ಪಲಗಳು, ಸಾಸುವೆಯ
 ಒಂದು ಪಲವು, ಜೇನುತುಪ್ಪದ ಒಂದು ಪಲವು, ಮೆಣಸು ಎರಡು ಕರ್ಷಗಳು,
 ಅರ್ಧಪಲದಷ್ಟು ಶುಂಠಿ (ಅಥವಾ ಕೊನೆಯ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಅರ್ಧ
 ಪಲದಷ್ಟು) ಶುಭ್ರವಾದ ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮೃದುಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಶೋಧಿ
 ಸಲ್ಪಟ್ಟು ಕರ್ಪೂರಚೂರ್ಣದಿಂದ ಧವಳಿತವಾದ ಭಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಷಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ
 ಶುಭ್ರವಾದ ರಸಭಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಯಾವನು ನೈವೇದ್ಯಮಾಡುವನೋ, ಆ ಮನುಷ್ಯ
 ನಿಗೆ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ನಾನು ಕೈಗೂಡುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
 ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ನೈವೇದ್ಯವಿಧಿಕಥನಂ” ಎಂಬ
 ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಪೂಜಾಸಮಾಪನಂ — ತತ್ಪಲಕಥನಂ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ನೈವೇದ್ಯಾನಂತರಂ ತಾತ ಕಿಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ನೃಭಿಃ ಪ್ರಭೋ !

ಯತ್ಕರ್ತವ್ಯಂ ಸಹೋನಾಸೇ ತತ್ಸರ್ವಂ ಬ್ರೂಹಿ ತತ್ಪತಃ

॥ ೧ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ:-

ಅಥ ಭುಕ್ತವತೇ ದತ್ತ್ವಾ ಜಲೈಃ ಕರ್ಪೂರವಾಸಿತೈಃ |

ಅಚಮನಂ ಚ ತಾಂಬೂಲಂ ಚಂದನಂ ಕರಮಾರ್ಜನಂ

॥ ೨ ॥

ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಂ ತತಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಭಕ್ತ್ಯಾದರ್ಶಂ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್ |

ನೀರಾಜನಂ ತತಃ ಕಾರ್ಯಂ ಕರ್ಪೂರಂ ವಿಭವೇ ಸತಿ

॥ ೩ ॥

ಸಮರ್ಪ್ಯ ಮುಕುಟಾದೀನಿ ಭೂಷಣಾನಿ ವಿಚಕ್ಷಣಃ |

ತತಃ ಪಶ್ಚಾನ್ನಹಾಭಾಗ ಪ್ರಕಲ್ಪ್ಯ ಛತ್ರಚಾಮರೇ

॥ ೪ ॥

ಪ್ರಸಾದಸುಮುಖಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಶ್ಯಾಮಸುಂದರವಿಗ್ರಹಂ |

ಜಪೇದಷ್ಟೋತ್ರರಶತಂ ಸ್ತುವೀತ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಪ್ರಭುಃ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ವಿಷ್ಣು ಪೂಜಾವಿಧಿ-ಉದ್ಘಾತನಗಳ ಕಥನವು

೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು? ಮನುಷ್ಯರು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ, ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡು.

೨-೩. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಇಂತು ನೈವೇದ್ಯವನ್ನರ್ಪಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ಪೂರವಾಸನೆಯೊಡಗೂಡಿದ ನೀರಿನಿಂದ ಅಚಮನೋದಕವನ್ನಿತ್ತು ತಾಂಬೂಲವನ್ನೂ ಚಂದನವನ್ನೂ ಕರಮಾರ್ಜನವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬಳಕೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅಮೇಲೆ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಭಕ್ತನಿಗೆ ಉಪಪತ್ತಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆ ಕರ್ಪೂರದ ನೀರಾಜನವನ್ನು ಬೆಳಗಬೇಕು.

೪-೫. ಕಿರೀಟವೇ ಮೊದಲಾದ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ ಯಾದವನು ಛತ್ರಚಾಮರಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಪ್ರಸನ್ನ ಸುಮುಖನಾಗಿರುವ ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಅಷ್ಟೋತ್ತರ

ಶಂಖತಾಪ್ಯಮಯೀ ಮಾಲಾ ಕಾಂಚನೀ ಚ ವಿಶೇಷತಃ |
 ಪದ್ಮಾಕ್ಷೈಶ್ಚೈವ ಸುಭಗೈಃ ವಿದ್ರುನ್ಮೈರ್ಮಣಿಮೌಕ್ತಿಕೈಃ || ೬ ||
 ರಚಿತೇಂದ್ರಾಕ್ಷತೈರ್ಮಾಲಾ ತಥೈವಾಂಗುಲಿಸರ್ವಭಿಃ |
 ಪುತ್ರಜೀವಮಯೀ ಮಾಲಾ ಶಸ್ತ್ರಾ ವೈ ಜಪಕರ್ಮಣಿ || ೭ ||
 ನ ಚ ಕ್ರಮನ್ ಚ ಹಸನ್ ನ ಪಾರ್ಶ್ವಮವಲೋಕಯನ್ |
 ನ ಪದಾ ಪದಮಾಕ್ರಾನ್ಯ ಕರಪ್ರಾಪ್ತಶಿರಸ್ತಥಾ || ೮ ||
 ನೋತ್ತಿಷ್ಠನ್ ಮನ್ಮನುಂ ವಿದ್ವಾನ್ ನ ಜಪೇತ್ ವ್ಯಗ್ರಮಾನಸಃ |
 ಜಪಕಾಲೇ ನ ಭಾಷೇತ ವ್ರತಹೋಮಾರ್ಚನಾದಿಷು || ೯ ||
 ಗೃಹೇಷ್ಟೇಕಗುಣಂ ಜಾಪ್ಯಂ ಗೋಷ್ಟೇ ದಶಗುಣಂ ಭವೇತ್ |
 ನದೀತೀರೇ ಶತಂ ವಿದ್ಯಾತ್ ಅಗ್ನ್ಯಗಾರೇ ದಶಾಧಿಕಂ || ೧೦ ||
 ತೀರ್ಥಾದಿಷು ಸಹಸ್ರಂ ಸ್ಯಾದನಂತಂ ಮನು ಸನ್ನಿಧೌ |
 ಏವಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಹೋಮಾಸೇ ಯಃ ಕುರ್ಯಾಚ್ಚ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ || ೧೧ ||

ಶತನಾಮಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಲೋಕನಾಯಕನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಅನೇಕ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು.

೬-೮. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಅಥವಾ ಚಿನ್ನದ ದಾರದಿಂದ ಮಾಲೆಯು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟು ಶಂಖಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ ವಿಶೇಷ ಫಲದಾಯಕವು. ಸೌಭಾಗ್ಯಸಮನ್ವಿತಗಳಾದ ಪದ್ಮಾಕ್ಷಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಹವಳಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ರತ್ನಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಮುತ್ತುಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಇಂದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಗಜಕರ್ಣಿಕೆ- ಪುಷ್ಪಜೀವಿಗಳ ಕಾಷ್ಠಮಣಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಮಾಡಿದ ಮಾಲೆಗಳು ಜಪಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮಗಳೆನಿಸಿರುವುವು. ಜಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಬಾರದು; ನಗಬಾರದು. ಅಕ್ಕಪಕ್ಕಗಳನ್ನು ನೋಡಬಾರದು. ಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ ಕಾಲನ್ನು ಚಾಚಿಕೊಂಡಾಗಲಿ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಾಗಲಿ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

೯. ಜಪವು ಮುಗಿಯುವವರೆವಿಗೂ ಮೇಲಕ್ಕೇಳಬಾರದು. ನನ್ನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ವ್ಯಗ್ರಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಜಪಿಸಬಾರದು. ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದವನು ಜಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾಗಲಿ ಪೂಜಾಹೋಮ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗಲಾಗಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬಾರದು.

೧೦. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನೇ ಗೋಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ಹತ್ತರಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಅದೇ ಜಪವೇ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಶತಗುಣಿತವೂ, ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರ ಗುಣಿತವೂ ಅದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೧೧-೧೩. ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರ ಜಪಗಳ ಫಲವನ್ನೂ ನನ್ನ

ಸಪ್ತದ್ವೀಪವತೀಪುಣ್ಯಂ ಲಭತೇ ಸ ಪದೇಪದೇ |
 ಪತನ್ ನಾಮಸಹಸ್ರಂ ತು ಅಥವಾ ನಾಮ ಕೇವಲಂ || ೧೨ ||
 ಏಕಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದಹೇತ್ಪಾಪಂ ಸದಾಃಪ್ನಿಕಂ |
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತಾ ತೇನ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾ ವಸುಂಧರಾ || ೧೩ ||
 ದಿನಸಪ್ತೋದ್ಭವಂ ಪಾಪಂ ಮನು ತಿಸ್ರಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಃ |
 ತತ್ಕ್ಷಣಾನ್ನಾಶಯನ್ತ್ರೇವ ಪಾಪಂ ದೇಹೇ ದಶಾಪ್ನಿಕಂ || ೧೪ ||
 ಕೃತಾಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ಯೇನ ಏಕವಿಂಶತಿ ಭಕ್ತಿತಃ |
 ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾದಿಪಾಪಾನಿ ನಾಶಮಾಯಂತಿ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ || ೧೫ ||
 ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಂ ಯೇನ ಕೃತಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಃ |
 ತೇನೇಷ್ಟಂ ಕೃತುಭಿಸ್ಸರ್ವಂ ಸಮಾಪ್ತವರದಕ್ಷಿಣೈಃ || ೧೬ ||
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತಾ ತೇನ ಶಾವದ್ವಾರಂ ವಸುಂಧರಾ |
 ಮಾತುಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಸ್ತದ್ವತ್ ಭೂತಧಾತ್ರೀಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಃ || ೧೭ ||

ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಫಲವನ್ನೂ ಆ ಜಪವೇ ಕೊಡುವುದು. ಇಂತು ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನಾದವನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಒಂದೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ನನ್ನ ಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಒಂದೇ ನಾಮವನ್ನಾಗಲಿ ಜಪಿಸುತ್ತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯೂ ಒಂದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು. ಆ ಭಾಗವತನಿಂದ ಸಪ್ತದ್ವೀಪವತಿಯಾದ ಭೂಮಿಯೇ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಂತಾಗುವುದು.

೧೪. ಏಳು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳೂ ಸೂತಕಾದಿಗಳಿಂದ ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳವರೆವಿಗೆ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಮೈಲಿಗೆಗಳೂ ನನ್ನ ಮೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೧೫. ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ನನಗೆ ಇವೃತ್ತೊಂದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿರಬಹುದಾದ ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾದಿ ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳೂ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ವಿನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು.

೧೬. ಯಾವನಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಸಹಿತವಾದ ನೂರೆಂಟು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಡುವುವೋ, ಅವನಿಂದ ಸಾಂಗದಕ್ಷಿಣೆಗಳೊಡನೆ ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳೂ ನೆರವೇರಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೧೭-೨೦. ಆತನಿಂದ ಅಷ್ಟೇ ಸಲ ಭೂಲೋಕವು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ತಾಯಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ವಿಷ್ಣು ಸಾಲಗ್ರಾಮದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು

ಕಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲಾಯಾಶ್ಚ ಸಮಮೇತತ್ವಯಂ ಸ್ಫುತಂ ।
 ಏಕೋ ದಂಡಪ್ರಸಾತಶ್ಚ ಸಹೇ ಸಪ್ತ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಃ ॥ ೧೮ ॥
 ಸಮಮೇತದ್ವಯಂ ನೋ ವಾ ದಂಡಸಾತೋ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ।
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇ ದಂಡಸಾತಂ ಯಃ ಕರೋತಿ ಸದಾ ಮಮ ॥ ೧೯ ॥
 ಸಹೋಮಾಸೇ ವಿಶೇಷೇಣ ಆಕಲ್ಪಂ ಸ ವಸೇದ್ಧಿವಿ ।
 ಕಲ್ಪಾದನಂತರಂ ತಾತ ಚಕ್ರವರ್ತೀ ಪ್ರಜಾಯತೇ ॥ ೨೦ ॥
 ಚಿರಾಯುರ್ಧನವಾನ್ ಭೋಗೀ ದಾನವಾನ್ ಧರ್ಮವತ್ಸಲಃ ।
 ಸಹಸ್ರನಾಮಪಠನಾತ್ ಪಾಪಂ ನಶ್ಯೇತ್ ತ್ರಿಧಾ ಕೃತಂ ॥ ೨೧ ॥
 ಅಥ ಕಿಂ ಬಹುನೋಕ್ತೇನ ಶೃಣು ಗುಹ್ಯಂ ಚ ಮೇ ಸುತ ।
 ದಾಮೋದರೇತಿ ನಾಮ್ನಾ ವೈ ಭವೇತ್ಪೀತಿರ್ಮಮಾತುಲಾ ॥ ೨೨ ॥
 ಗುಣಸಂಬಂಧಿ ಮನ್ನಾಮ ಕೃತಂ ಮಾತ್ರಾ ಯಶೋದಯಾ ।
 ಯದಾ ಮೇ ದಧಿಭಾಂಡಸ್ಯ ಸ್ಫೋಟನಂ ಗೋಕುಲೇ ಕೃತಂ ॥ ೨೩ ॥

ಮಾಡುವುದು—ಈ ಮೂರು ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಸಮಾನ ಫಲದಾಯಕಗಳೆಂದು ಸ್ಫುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ದಂಡಪ್ರಣಾಮವು ಏಳು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದುದು. ಅಥವಾ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲ. ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವೇ ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಸರ್ವಕಾಲ ದಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡುವಾಗ ಲಿಲ್ಲ ದಂಡಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಯಾವನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಕಲ್ಪಾಂತದ ವರೆವಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿ ಕಲ್ಪಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುವನು.

೨೦. ಆತನು ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವನೂ, ಧನವಂತನೂ, ಭೋಗೈಶ್ವರ್ಯ ಸಮಸ್ಥಿತನೂ, ದಾನಶೀಲನೂ, ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಯೂ ಆಗುವನು. ನನ್ನ ಸಹಸ್ರ ನಾಮದ ಪಠನದಿಂದ ಕಾಯಿಕ ಮಾನಸಿಕ ವಾಚಿಕ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು.

೨೧. ಪ್ರಿಯ ಪುತ್ರನೆ! ಹೆಚ್ಚು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು? ಗುಹ್ಯವಾದ ವಿಷಯವೊಂದನ್ನು ಕೇಳುವವನಾಗು. ದಾಮೋದರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಆನಂದವುಂಟಾಗುವುದು.

೨೨-೨೪. ಗುಣಸೂಚಕವಾದ ಈ ನನ್ನ ನಾಮವು ತಾಯಿಯಾದ ಯಶೋದೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ನನಗುಂಟಾಯಿತು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾನು ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಅವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಸರಿನ ಮಡಿಕೆಯನ್ನು ಒಡೆದು ಹಾಕಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಶೋದೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಹಗ್ಗದಿಂದ ಒರಳುಕಲ್ಲಿಗೆ

ತದಾ ಯಶೋದಯಾ ಗಾಢಂ ಬದ್ಧೋ ದಾಮ್ನಾ ಹ್ಯುಲೂಖಲೇ |

ತತಃ ಪ್ರಭೃತಿ ಮೇ ನಾಮ ಖ್ಯಾತಂ ದಾಮೋದರೇತಿ ಚ || ೨೪ ||

ನಮೋ ದಾಮೋದರಾಯೇತಿ ಜಪೇದ್ಯಃ ಸುಸಮಾಹಿತಃ |

ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಶುಚಿಭೂತಾ ತ್ರಿಸಹಸ್ರಂ ದಿನೇ ದಿನೇ || ೨೫ ||

ಸಾರ್ಥಲಕ್ಷತ್ರಯಂ ಯಾವತ್ ತತ ಉದ್ಯಾಪಯೇದ್ಬುಧಃ |

ತರ್ಪಣಂ ಹವನಂ ಚೈವ ಬ್ರಹ್ಮಭೋಜ್ಯಂ ದಶಾಂಶತಃ || ೨೬ ||

ಏವಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಯಚ್ಛಾಮಿ ನಾಂಭಿತಂ |

ಧನಂ ಧಾನ್ಯಂ ತಥಾ ದಾರಾನ್ ಪುತ್ರಾಂಶ್ಚಾನ್ಯಚ್ಚ ನಾಂಭಿತಂ || ೨೭ ||

ತ್ರಿಸತ್ಯೇನ ಮಯಾ ಚೋಕ್ತಂ ಶ್ರದ್ಧತ್ಸ್ಯ ತ್ವಂ ಮಹಾನುತೇ |

ಮಂತ್ರರಾಜಮಿಮಂ ಪುತ್ರ ಕೃಪಯಾ ಮೇ ಪ್ರಕಾಶಿತಂ || ೨೮ ||

ದಾಮೋದರಾಯೇತಿ ಪಠನ್ನಿತ್ಯಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ |

ದಂಡಪಾತಂ ತಥಾ ಪುತ್ರ ಅಷ್ಟಾಂಗೇನ ಸಮನ್ವಿತಂ || ೨೯ ||

ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ನನಗೆ ದಾಮೋದರನೆಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಗೆ ಬಂದಿತು.

೨೪-೨೬. ನನ್ನ ಭಕ್ತನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸೂರ್ಯೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶುಚಿಭೂತನಾಗಿ ಏಕಾಗ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೂರು ಸಾವಿರ ಸಲ “ಓಂ ನಮೋ ದಾಮೋದರಾಯ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸು ತ್ತಿರಬೇಕು. ಇಂತು ಮೂರುವರೆಲಕ್ಷ ಸಂಖ್ಯೆಯಾಗುವವರೆವಿಗೂ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದೇವ, ಋಷಿ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನೂ, ಹೋಮವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಜಪ ಸಂಖ್ಯೆಯ ದಶಾಂಶದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೨೭. ಇಂತು ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಪುತ್ರ ಕಳತ್ರ ಧನಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಇತರ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ದಯೆ ವಾಲಿಸುವೆನು.

೨೮. ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೆ! ಮೂರು ಸಲ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೇಳುವ ಈ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಡುವವನಾಗು. ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ಮಂತ್ರವು ನಿನಗೆ ಕೃಪಶಾಲಿಯಾದ ನನ್ನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶ ಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೨೯. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! “ನಮೋ ದಾಮೋದರಾಯ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಜಪಿಸುತ್ತ ನಿತ್ಯವೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯುಕ್ತವಾದ ದೀರ್ಘದಂಡಪ್ರಣಾಮವನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪದ್ವ್ಯಾಂ ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಜಾನುಭ್ಯಾಮುರಸಾ ಶಿರಸಾ ತಥಾ |
 ಮನಸಾ ನಚಸಾ ದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಪ್ರಣಾಮೋಽಷ್ಟಾಂಗ ಉಚ್ಯತೇ || ೩೦ ||
 ಶಿರೋ ಮತ್ಪಾದಯೋಃ ಕೃತ್ವಾ ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ಚ ಪರಸ್ಪರಂ |
 ಪ್ರಪನ್ನಂ ಸಾಹಿ ಮಾಮೀತ ಭೀತಂ ಮೃತ್ಯುಗ್ರಹಾರ್ಣವಾತ್ || ೩೧ ||
 ಪಶ್ಚಾಚ್ಛೇಷಾಂ ನುಯಾ ದತ್ತಾಂ ಶಿರಸ್ಯಾದಾಯ ಸಾದರಂ |
 ಏವಂ ಬ್ರೂಯಾತ್ ತತೋ ವತ್ಸ ಮಮ ಪೂಜಾಪ್ರಪೂರ್ತಯೇ || ೩೨ ||
 ಮಂತ್ರಹೀನಂ ಕ್ರಿಯಾಹೀನಂ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ಜನಾರ್ದನ |
 ಯತ್ಸೌಜಿತಂ ನುಯಾ ದೇವ ಪರಿಪೂರ್ಣಂ ತದಸ್ತು ಮೇ || ೩೩ ||
 ಮೃದಂಗವಾದ್ಯೇನ ಸಮಂ ಪ್ರಣವೇನ ಸುಸಂಯುತಂ |
 ಏವಂ ಕಾರ್ಯಂ ಸಹೋಮಾಸೇ ನೃತ್ಯಂ ಪುಣ್ಯಪ್ರದಂ ನೃಣಾಂ || ೩೪ ||
 ಗೀತಂ ವಾದ್ಯಂ ಚ ನೃತ್ಯಂ ಚ ತಥಾ ಪುಸ್ತಕವಾಚನಂ |
 ಪೂಜಾಕಾಲೇ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ಸರ್ವದಾ ಮಮ ಚ ಪ್ರಿಯಂ || ೩೫ ||

೩೦. ಕಾಲುಗಳು, ಕೈಗಳು, ಮೊಣಕಾಲುಗಳು, ಎದೆಯು, ತಲೆಯು, ಮನಸ್ಸು, ಮಾತು, ದೃಷ್ಟಿ—ಈ ಎಂಟರಿಂದ ಮಾಡುವ ನಮಸ್ಕಾರಗಳೇ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವೆನ್ನಲ್ಪಡುವುದು.

೩೧-೩೨. ತಲೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೈಗಳಿಂದ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು “ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಮೃತ್ಯುವೆಂಬ ಮೊಸಳೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಭಯಗೊಂಡು ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕಾನಾಡು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ನನ್ನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಆದರದಿಂದ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಪೂಜೆಯು ಸಾಫಲ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

೩೩. ದೇವದೇವನಾದ ಜನಾರ್ದನನೇ! ಮಂತ್ರಹೀನವಾಗಿಯೂ, ಕ್ರಿಯಾ ಲೋಪಸಹಿತವಾಗಿಯೂ, ಭಕ್ತಿರಹಿತವಾಗಿಯೂ ನಾನು ಯಾವ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನೋ, ಆ ಪೂಜೆಯೇ ನನಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಫಲದಾಯಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

೩೪. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷವಾಸದಲ್ಲಿ ಮೃದಂಗವಾದ್ಯದೊಡನೆ ಪ್ರಣವ ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ನೃತ್ಯದ ಸೇವೆಯನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಆ ಕಾರ್ಯವು ಮಾನವರಿಗೆ ಮಹಾಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾಗಿರುವುದು.

೩೫. ಚತುರಾಸನೇ! ನನ್ನ ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ, ವಾದ್ಯಘೋಷ, ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಾಣವಾಚನಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಕರಗಳಾಗಿರುವುವು.

ಗೀತವಾದ್ಯಾದ್ಯಭಾವೇ ಚ ಮಮ ನಾಮಸಹಸ್ರಕಂ ।
 ಸ್ತವರಾಜಂ ತಥಾ ಪುತ್ರ ಗಜೇಂದ್ರಸ್ಯ ಚ ಮೋಕ್ಷಣಂ ॥ ೩೬ ॥
 ಅನುಸ್ಮೃತಿಶ್ಚ ಗೀತಾ ಚ ಸ್ತವನಂ ಪಂಚಧಾ ಮತಂ ।
 ಪಂಚಸ್ತವಂ ಮಹಾಭಾಗ ಮಮ ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಪರಂ ॥ ೩೭ ॥
 ಪಾದೋದಕಂ ಪಿಬೇದ್ಯೋ ವೈ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಸಮುದ್ಭವಂ ।
 ಪಂಚಗವ್ಯಸಹಸ್ರೈಸ್ತು ಪ್ರಾಶಿತೈಃ ಕಿಂ ಪ್ರಯೋಜನಂ ॥ ೩೮ ॥
 ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಶಿಲಾತೋಯಂ ಯಃ ಪಿಬೇದ್ಬಿಂದುನಾ ಸಮಂ ।
 ಮಾತುಃ ಸ್ತನ್ಯಂ ಪುನರ್ನೈವ ಸ ಪಿಬೇನ್ಮುಕ್ತಿಭಾಜ್ನರಃ ॥ ೩೯ ॥
 ಆಶಾಚಂ ನೈವ ವಿದ್ಯೇತ ಸೂತಕೇ ಮೃತಕೇಽಪಿ ಚ ।
 ಯೇಷಾಂ ಪಾದೋದಕಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಪ್ರಾಶನಂ ಯೇ ಪ್ರಕುರ್ವತೇ॥೪೦॥
 ಅಂತಕಾಲೇಽಪಿ ಯಸ್ಯೇದಂ ದೀಯತೇ ಪಾದಯೋರ್ಜಲಂ ।
 ಸೋಽಪಿ ಸದ್ಗತಿಮಾಪ್ನೋತಿ ಸದಾಚಾರಬಹಿಷ್ಕೃತಃ ॥ ೪೧ ॥
 ಅಪೇಯಂ ಪಿಬತೇ ಯಸ್ತು ಭುಂಕ್ತೇ ಯದ್ಯಪ್ಯಭೋಜನಂ ।
 ಅಗಮ್ಯಾಗಮನೋ ಯೋ ವೈ ಪಾಪಾಚಾರಶ್ಚ ಯೋ ನರಃ ॥ ೪೨ ॥

೩೬-೩೮. ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಾದಿಗಳು ಲಭಿಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಹಸ್ರನಾಮಾ ವಳಿಯನ್ನೂ, ಭೀಷ್ಮಸ್ತವರಾಜವನ್ನೂ, ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ, ಅನುಸ್ಮೃತಿಯನ್ನೂ, ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಪಾರಾಯಣಮಾಡಬೇಕು. ಇವುಗಳಿಗೇ ಪಂಚಸ್ತವಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಎಲೈ ಮಹಾಶಯನೆ! ಈ ಪಂಚಸ್ತವವು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದು. ಯಾವನು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಅಭಿಷೇಕದ ಪಾದೋದಕವನ್ನು ಸೇವಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪಂಚಗವ್ಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟಾದೀತು ?

೩೯. ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದ ನಿರ್ಜೀವನೋದಕದ ಬಿಂದುಮಾತ್ರವನ್ನಾದರೂ ಯಾವನು ಪಾನಮಾಡುವನೋ, ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಪುನಃ ತಾಯಿಯ ಸ್ತನ್ಯವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಪದವಿಗೆ ಅರ್ಹನಾಗುವನು.

೪೦. ಯಾರ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪಾದೋದಕವು ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, ಯಾರು ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿರುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಬಂಧುಬಳಗಗಳ ಹುಟ್ಟುಸಾವುಗಳಿಂದ ಆಶಾಚವೆಂಬುದು ಎಂದಿಗೂ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲವು.

೪೧. ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲೊಂದು ಯಾವ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಇರುವವನಾದರೂ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪಾದೋದಕವು ಯಾವನಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುವುದೋ, ಅವನೂ ಕೂಡ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೪೨-೪೩. ಪಾನಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹಗಳಾದ ಮದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವನೂ,

ಸೋಽಪಿ ಪೂತೋ ಭವತ್ಯಾಶು ಸದ್ಯಃ ಸಾದಾಂಬುಧಾರಣಾತ್ |
 ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾತ್ಪಾದಕೃಚ್ಛಾದಧಿಕಂ ಸಾದಯೋರ್ಜಲಂ || ೪೩ ||
 ಅಗುರುಂ ಕುಂಕುಮಂ ವಾಪಿ ಕರ್ಪೂರಂ ಚಾನುಲೇಪನಂ |
 ಮನು ಸಾದಾಂಬುಸಂಸ್ಪೃಷ್ಟಂ ತದ್ವೈ ಸಾವನಸಾವನಂ || ೪೪ ||
 ದೃಷ್ಟಿಪೂತಂ ತು ಯತ್ತೋಯಂ ಭವೇದ್ವೈ ವಿಪ್ರಸತ್ತಮ |
 ತದ್ವೈ ಸಾಪಹರಂ ನೃಣಾಂ ಕಿಂ ಪುನಃ ಸಾದಯೋರ್ಜಲಂ || ೪೫ ||
 ಪ್ರಿಯಸ್ತ್ವಂ ಮೇಽಗ್ರಜಃ ಪುತ್ರೋ ವಿಶೇಷೇಣ ಚ ಮತ್ತಿಯಃ |
 ತದರ್ಥಂ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ರಹಸ್ಯಂ ಯಚ್ಚ ಮೇ ಸ್ಥಿತಂ || ೪೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
 “ ಪೂಜಾಸಮಾಪನಂ — ತತ್ಪಲಕಥನಂ ” ನಾಮ ದಶನೋಡ್ಯಾಯಃ

ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಮಾಂಸಾದಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದವನೂ, ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ
 ಅರ್ಹರಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕೂಡಿದವನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಇತರ ಪಾಪ
 ಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವವನೂ ಕೂಡ ವಿಷ್ಣು ಪಾದೋದಕವನ್ನು (ತೀರ್ಥ
 ಅಥವಾ ಗಂಗೋದಕವನ್ನು) ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ತತ್ಕೃಣದಲ್ಲಿಯೇ ಪುನೀತ
 ಸಾಗುವನು. ಚಾಂದ್ರಾಯಣ, ಪಾದಕೃಚ್ಛಗಳೆಂಬ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಗಿಂತಲೂ
 ಪಾದತೀರ್ಥವು ಅಧಿಕ ಪುಣ್ಯಫಲದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು.

೪೪. ಅಗುರು, ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿ, ಕರ್ಪೂರ, ಗಂಧ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ
 ಸುವಾಸಿತವಾದ ನನ್ನ ಪಾದೋದಕದ ಅನುಲೇಪನವೇ ಪವಿತ್ರ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ
 ಪವಿತ್ರತಮವಾಗಿರುವುದು.

೪೫. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆ! ಯಾವ ಜಲವು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಮಾತ್ರದಿಂದ
 ಕೂಡಿರುವುದೋ, ಅದೂ ಸಹ ಮನುಷ್ಯರ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸು
 ವುದೆಂದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಪಾದೋದಕದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳಬೇಕಾ
 ದುದೇನು ?

೪೬. ನೀನು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯನು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಪುತ್ರನಾದುದರಿಂದಲೂ
 ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾಗಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ರಹಸ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ
 ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
 ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ವಿಷ್ಣು ಪೂಜಾವಿಧಿ-ಉದ್ಯಾಪನೆಗಳ ಕಥನವು ” ಎಂಬ
 ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಧ್ಯೈಕಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಏಕಾದಶಾಖ್ಯಾನಕಥನಂ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ಏಕಾದಶಾಕ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಮೂರ್ತೀನಾಂ ಚ ವಿಧಾನಕಂ ।

ಸರ್ವಂ ಬ್ರೂಹಿ ಮಮ ಸ್ವಾಮಿನ್ ಕೃಪಯಾ ಭೂತಭಾವನ ॥ ೧ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ:-

ಶೃಣುಷ್ವ ದ್ವಿಜಶಾರ್ದೂಲ ಕಥಾಂ ಪಾಪಪ್ರಣಾಶಿನೀಂ ।

ಯಾಂ ಶೃತ್ವಾ ಯಾತಿ ವಿಲಯಂ ಪಾಪಂ ಬ್ರಹ್ಮವಧಾದಿಕಂ ॥ ೨ ॥

ಕಾಂಪಿಲ್ಯೇ ನಗರೇ ರಾಜಾ ವೀರಬಾಹುರಿತಿ ಸ್ಪೃತಃ ।

ಸತ್ಯವಾದೀ ಜಿತಕ್ರೋಧೋ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞೋ ಮಮ ತತ್ಪರಃ ॥ ೩ ॥

ಭಾವವಾನ್ ಸ ದಯಾಶೀಲೋ ರೂಪವಾನ್ ಬಲವಾನ್ ನರಃ ।

ಭಕ್ತೋ ಭಾಗವತಾನಾಂ ಚ ಸದಾ ಮಮ ಕಥಾರುಚಿಃ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಏಕಾದಶಾಖ್ಯಾನಕಥನವು

೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಏಕಾದಶಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ, ಮೂರ್ತಿಗಳ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳುವವನಾಗು.

೨. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆ! ಪಾಪಪ್ರಣಾಶಕವೆನಿಸಿದ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ಕೇಳು. ಆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಮಹಾಪಾತಕಗಳೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು.

೩. ಮುನ್ನು ಕಾಂಪಿಲ್ಯವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವೀರಬಾಹುವೆಂಬ ರಾಜನೆಂಬುದ್ದನು. ಆತನು ಸತ್ಯವಾಕ್ಯಪರನೂ, ಕ್ರೋಧಾದಿ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನೂ, ವೇದವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವನೂ ಆಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿಭರಿತನಾಗಿದ್ದನು.

೪. ಆತನು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯೂ, ದಯಾಶಾಲಿಯೂ, ಸೌಂದರ್ಯಬಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ನಿರಂತರವೂ ಭಾಗವತರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ನನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದಿದ್ದನು.

ಸದಾ ಮನು ಕಥಾಸಕ್ತಃ ಸದಾ ಜಾಗರಣಪ್ರಿಯಃ |

ದಾತಾ ವಿದ್ವಾನ್ ಕ್ಷಮಾಶೀಲೋ ವಿಕ್ರಮೀ ವಿಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೫ ||

ವಿಜಯೀ ರಣಶೀಲಶ್ಚ ಮದ್ಭಯಾ ಧನದೋಷಮಃ |

ಪುತ್ರನಾನ್ ಪಶುಮಾಂಶ್ಚೈವ ಸ್ವದಾರನಿರತಸ್ತಥಾ || ೬ ||

ತಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ ಕಾಂತಿಮತೀ ರೂಪೇಣಾಪ್ರತಿಮಾ ಭುವಿ |

ಪತಿವ್ರತಾ ಮಹಾಸಾಧ್ವೀ ಮನು ಭಕ್ತಿರತಾ ಸದಾ || ೭ ||

ತಯಾ ಸಹ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೋ ಬುಭುಜೇ ಮೇದಿನೀಂ ಯುವಾ |

ಮುಕ್ತೈವಕಂ ಮಾಂ ಮಹಾಬಾಹೋ ನಾನ್ಯಜ್ಞಾನಾತಿ ದೈವತಂ || ೮ ||

ಏಕಸ್ಮಿನ್ ದಿವಸೇ ಪುತ್ರ ಭಾರದ್ವಾಜೋ ಮಹಾಮುನಿಃ |

ಸಮಾಗತೋ ಗೃಹೇ ತಸ್ಯ ವೀರಬಾಹೋರ್ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೯ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಮಾಗತಂ ದೂರಾತ್ ಭಾರದ್ವಾಜಂ ಮಹಾಮುನಿಂ |

ಸ್ವಾಗತಂ ಕಾರಯಾಮಾಸ ದತ್ತಾಘ್ಯಂ ವಿಧಿವತ್ತದಾ || ೧೦ ||

೫. ನಿರಂತರವೂ ನನ್ನ ಕಥೆಗಳನ್ನೇ ಕೇಳುವ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಜಾಗರಣಾದಿವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ದಾನಶೀಲನೂ, ವಿದ್ಯಾ ವಂತನೂ, ಸೈರಣೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

೬. ವಿಜಯಶಾಲಿಯೂ, ಯುದ್ಧಕುಶಲನೂ, ಏಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಬೇರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದವನೂ, ಪುತ್ರವಂತನೂ, ಪಶುಸಂಪದ್ಯುಕ್ತನೂ, ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತ ನಿರತನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

೭. ಆತನಿಗೆ ಅನ್ಯಾದೃಶರೂಪಸಹಿತಳಾದ ಕಾಂತಿಮತಿಯೆಂಬ ಪತ್ನಿಯು ಇದ್ದಳು. ಆಕೆಯು ಪತಿವ್ರತೆಯೂ, ಸಾಧುಗುಣಾನ್ವಿತೆಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು.

೮. ವಿಶಾಲನೇತ್ರನೂ, ಯೌವನಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಆಕೆಯೊಡನೆ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಲೈ ಮಹಾಬಾಹುವೆ! ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಯಾವ ದೈವವನ್ನೂ ಆತನು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

೯. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ವೀರ ಬಾಹುವಿನ ಆರಮನೆಗೆ ಭರದ್ವಾಜಮಹಾಮುನಿಯು ಯಾದೃಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ತೈಸಿದನು.

೧೦. ಆ ಮಹಾರಾಜನಾದರೂ ಮಹಾಮುನಿಯಾದ ಭರದ್ವಾಜನನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಕಂಡು ವಿಧಿವಿಹಿತರೀತಿಯಿಂದ ಅಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸ್ವಾಗತ ವನ್ನು ಬಯಸಿ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಆಸನಂ ಕಲ್ಪಯಾಮಾಸ ಸ್ವಯಮೇವ ಮಹೀಪತಿಃ ।

ಪ್ರಣಮ್ಯ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯಾ ಮುನಿವರಾಗ್ರತಃ

॥ ೧೧ ॥

ರಾಜೋವಾಚಃ—

ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ಜನ್ಮ ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ದಿನಂ ।

ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ರಾಜ್ಯಂ ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ಗೃಹಂ

॥ ೧೨ ॥

ಪ್ರಸನ್ನೋ ಮಮ ವಿಪ್ರರ್ಷೇ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಜನಾರ್ದನಃ ।

ಯತ್ತ್ವಂ ಸಮಾಗತೋ ಹ್ಯದ್ಯ ಗೃಹೇ ಯೋಗಿವರಸ್ತಥಾ

॥ ೧೩ ॥

ಮುಕ್ತೋಽಹಂ ಪಾಪಕೋಟ್ಯಾದ್ಯ ಯತ್ತ್ವಯಾಹಂ ನಿರೀಕ್ಷಿತಃ ।

ರಾಜ್ಯಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಗಜಾಶ್ವಾಶ್ಚ ಮಯಾ ತುಭ್ಯಂ ನಿವೇದಿತಾಃ

॥ ೧೪ ॥

ವೈಷ್ಣವೋಽಸಿ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾಸ್ಯದೇಯಂ ಮಯಾ ತವ ।

ಮೇರುತುಲ್ಯಂ ಭವೇತ್ಸರ್ವಂ ವೈಷ್ಣವಸ್ಯ ವರಾಟಿಕಾ

॥ ೧೫ ॥

ನಾಯಾತಿ ಹಿ ಗೃಹೇ ಯಸ್ಯ ವೈಷ್ಣವೋ ವೈ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ।

ತದ್ವಿನಂ ವಿಫಲಂ ತಸ್ಯ ಕಥಿತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ಮಮ

॥ ೧೬ ॥

೧೧. ಆ ಭೂಮಿಪತಿಯು ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಆಸನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದನು. ಅಪಾರವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತನ ಇದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತನು.

೧೨. ರಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:— “ಇಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಜನ್ಮವು ಸಾಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಇಂದೇ ನನಗೆ ಸುದಿನವಾಯಿತು. ಇಂದು ನನ್ನ ರಾಜ್ಯಭಾರವು ಸಫಲವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಗೃಹವೂ ಇಂದಿಗೆ ಪವಿತ್ರವೆನಿಸಿತು.

೧೩. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ನೀನು ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದುದರಿಂದ ಇಂದು ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಜನಾರ್ದನನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾದನು.

೧೪. ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಪಥಕ್ಕೆ ಗೋಚರನಾದ ನಾನು ಪಾಪಕೋಟಿಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆನು. ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವೂ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ ಅನೇಗಳೂ, ಕುದುರೆಗಳೂ ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು.

೧೫. ಎಲೈ ಮುನಿವರನೇ! ನೀನು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ನಾನು ಕೊಡಬಾರದ ಪದಾರ್ಥವೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ವೈಷ್ಣವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಕವಡೆಯಾದರೂ ಮೇರುಪರ್ವತದ ಸಮಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ. *

೧೬. ಯಾವ ಗೃಹಸ್ಥನ ಮನೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಾದ ವೈಷ್ಣವನು ಎಂದು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಆ ದಿನವು ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ನಿಷ್ಫಲವೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ನನಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಾಶ್ಚ ಯೇ ಕೇಚಿತ್ ಸರ್ವೇ ವರ್ಣಾ ದ್ವಿಜಾತಯಃ |
 ಕಥಿತಂ ಮನು ಗಾಂಧೀಣ ಗೌತಮೇನ ಸುಮಂತುನಾ || ೧೭ ||
 ಯೇ ತ್ವಭಕ್ತಾ ಹೃಷೀಕೇಶೇ ಪಿಶಾಚಾಸ್ತೇ ಹಿ ಮಾನವಾಃ |
 ಮಹಾಪಾತಕಲಿಪ್ತಾಸ್ತೇ ಯೇ ಭುಜಂತಿ ಹರೇದಿರ್ನೇ || ೧೮ ||
 ಶಿವವ್ರತಸಹಸೈಸ್ತು ಸೌರೈರ್ಬ್ರಾಹ್ಮೈಶ್ಚ ಕೋಟಿಭಿಃ |
 ಯತ್ಪಲಂ ಕವಿಭಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ವಾಸರೈಕೇನ ತದ್ಧರೇಃ || ೧೯ ||
 ಗರ್ವಮುದ್ವಹತೇ ತಾವತ್ ತಿಥಿಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಚ ಶಾಂಕರೀ |
 ಯಾವನ್ನ ಯಾತಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ದ್ವಾದಶೀ ಚ ಮನು ಪ್ರಿಯಾ || ೨೦ ||
 ತಾವತ್ಪ್ರಭಾವಸ್ತಾರಾಣಾಂ ಯಾವನ್ನೋದಯತೇ ಶಶೀ |
 ತಿಥಿಸ್ತಥಾ ಚ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಯಾವನ್ನಾಯಾತಿ ದ್ವಾದಶೀ || ೨೧ ||
 ನಾರದೇನ ಪುರಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ವಸಿಷ್ಠೇನ ಮಮಾಗ್ರತಃ |
 ತ್ವಂ ನೇತ್ಯಾ ಸರ್ವಧರ್ಮಾಣಾಂ ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ಮಹಾಮುನೇ || ೨೨ ||

೧೭. ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರಾದವರು ಯಾರಿರುವರೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಗಾಂಧೀನೂ, ಸುಮಂತುವೂ, ಗೌತಮನೂ ಹೇಳಿರುವರು.

೧೮. ಯಾರು ಇಂದ್ರಿಯನಿಯಾಮಕನಾದ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಮನುಷ್ಯರು ಪಿಶಾಚಸದೃಶರೇ ಸರಿ. ಯಾರು ಹರಿವಾಸರಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳ ಪಾಪವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೯. ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ಶಿವವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ, ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವದೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳಿರುವರೋ, ಆ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಹರಿವಾಸರವನ್ನು ನಿಯಮವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು.

೨೦. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿಲಷಿತವಾದ ದ್ವಾದಶಿಯು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮತ್ತು ಶಂಕರನ ತಿಥಿಗಳು ತಾವೇ ದೊಡ್ಡವುಗಳೆಂದು ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವುವು.

೨೧. ಚಂದ್ರನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಉದಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೇ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾಗಿರುವುವು. ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವಾದಶಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವವರೆಗೂ ಇತರ ತಿಥಿಗಳು ಪವಿತ್ರಗಳೆನಿಸುವುವು.

೨೨. ಎಲೈ ಮಹಾಮುನಿಯೆ! ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಸಕಲ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮ

ಭಾರದ್ವಾಜ ಉವಾಚ :-

ಸಾಧುಪೃಷ್ಠಂ ಮಹಾಭಾಗ ಯತ್ತ್ವಂ ಭಕ್ತೋಽಸಿ ವೈಷ್ಣವಃ |
 ಸಾ ಸುಪ್ರಜಾ ಮಹೀ ಧನ್ಯಾ ಯಾಂ ತ್ವಂ ರಕ್ಷಸಿ ಭೂಮಿಪ | ೨೩ ||
 ತಸ್ಮಿನ್ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ನ ವಸ್ತವ್ಯಂ ಯತ್ರ ರಾಜಾ ನ ವೈಷ್ಣವಃ |
 ವರಂ ವಾಸೋ ನನೇ ತೀರ್ಥೇ ನ ತು ರಾಷ್ಟ್ರೇ ತ್ವವೈಷ್ಣವೇ | ೨೪ ||
 ಯತ್ರ ಭಾಗವತೋ ರಾಜಾ ಸಂಪ್ರಶಾಸ್ತಿ ಚ ಮೇದಿನೀಂ |
 ವೈಕುಂಠಮಿತಿ ಮಂತವ್ಯಂ ತದ್ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಪಾಪವರ್ಜಿತಂ | ೨೫ ||
 ಚಕ್ಷುರ್ಹೀನಂ ಯಥಾ ದೇಹಂ ಪತಿಹೀನಾ ಯಥಾ ಸ್ತ್ರಿಯಃ |
 ದ್ವಾದಶೀ ದಶಮೀಯುಕ್ತಾ ತಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಮವೈಷ್ಣವಂ | ೨೬ ||
 ಯಥಾ ಪುತ್ರೋ ಮಹೀಪಾಲ ಮಾತಾಪಿತೋರತೋಷಕಃ |
 ದ್ವಾದಶೀ ದಶಮೀಯುಕ್ತಾ ತಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಮವೈಷ್ಣವಂ | ೨೭ ||
 ದಾನಹೀನೋ ಯಥಾ ರಾಜಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ರಸವಿಕ್ರಯೀ |
 ದ್ವಾದಶೀ ದಶಮೀಯುಕ್ತಾ ತಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಮವೈಷ್ಣವಂ | ೨೮ ||

ಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನೆಂದು ನನಗೆ ಹಿಂದೆಯೇ ನಾರದನೂ ವಸಿಷ್ಠನೂ ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು.

೨೩. ಭರದ್ವಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಜನೆ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ನೀನೇ ವೈಷ್ಣವನೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನೂ ಆಗಿರುವೆ. ನೀನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸತ್ತ್ವಜಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಈ ಭೂಭಾಗವೂ ಧನ್ಯವಾದುದೇ ಸರಿ.

೨೪. ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಜನು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನಾಗಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರು ವಾಸಮಾಡಬಾರದು. ವೈಷ್ಣವರಹಿತವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವಾಸಕ್ಕಿಂತ ವನದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ತೀರ್ಥಸ್ಥಳದಲ್ಲಾಗಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದೊಳ್ಳಿಯದು.

೨೫. ಯಾವ ದೇಶದ ರಾಜನು ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿರುವನೋ, ಆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಪಾಪರಹಿತವಾಗಿ ವೈಕುಂಠಸಮಾನವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೨೬. ನೇತ್ರಹೀನವಾದ ದೇಹದಂತೆಯೂ, ಗಂಡಂದಿರಿಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀಯಂತೆಯೂ, ದಶಮಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ದ್ವಾದಶಿಯಂತೆಯೂ ವೈಷ್ಣವರಿಲ್ಲದ ರಾಷ್ಟ್ರವು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವು.

೨೭. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ತಾಯಿತಂದೆಗಳನ್ನು ಪೋಷಣೆ ಮಾಡದ ಪುತ್ರನಂತೆಯೂ, ದಶಮಿಯೊಡಗೂಡಿದ (ಅವಮಾಹದ) ದ್ವಾದಶಿಯಂತೆಯೂ ವೈಷ್ಣವಹೀನವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರವು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವು.

೨೮. ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡದ ರಾಜನಂತೆಯೂ, ರಸವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು

ದಂತಹೀನೋ ಯಥಾ ಹಸ್ತೀ ಪಕ್ಷುಹೀನೋ ಯಥಾ ಬಿಗಃ |
 ದ್ವಾದಶೀ ದಶಮೀ ಯುಕ್ತಾ ತಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಮನೈಷ್ಠನಂ || ೨೯ ||
 ಪ್ರತಿಗ್ರಹಾರ್ಥಂ ವೇದಾದಿ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಂ ಸುಕೃತಂ ಯಥಾ |
 ದ್ವಾದಶೀ ದಶಮೀಯುಕ್ತಾ ತಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಮನೈಷ್ಠನಂ || ೩೦ ||
 ದರ್ಭಹೀನಾ ಯಥಾ ಸಂಧ್ಯಾ ಯಥಾ ಶ್ರಾದ್ಧಮದಕ್ಷಿಣಂ |
 ದ್ವಾದಶೀ ದಶಮೀಯುಕ್ತಾ ತಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಮನೈಷ್ಠನಂ || ೩೧ ||
 ಸತಿಬಶ್ಚ ಯಥಾ ಶೂದ್ರೋ ಕಪಿಲಾಕ್ಷೀರಪಾಯಕಃ |
 ದ್ವಾದಶೀ ದಶಮೀಯುಕ್ತಾ ತಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಮನೈಷ್ಠನಂ || ೩೨ ||
 ಶೂದ್ರಶ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಗಾಮೀ ಹೇಮಘ್ನೋ ಧರ್ಮದೂಷಕಃ |
 ದ್ವಾದಶೀ ದಶಮೀಯುಕ್ತಾ ತಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಮನೈಷ್ಠನಂ || ೩೩ ||
 ಹರಿಸೂರ್ಯಾದಿವೃಕ್ಷಾಣಾಂ ಯಥಾ ಭೇದೋ ನರೋತ್ತಮ |
 ದ್ವಾದಶೀ ದಶಮೀಯುಕ್ತಾ ತಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಮನೈಷ್ಠನಂ || ೩೪ ||

ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಂತೆಯೂ ದಶಮಿಯೊಡನೆ ಬರುವ ದ್ವಾದಶಿಯಂತೆಯೂ ವೈಷ್ಣವರಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯವು ಕಳಾಹೀನವು.

೨೯-೩೦. ದಂತಗಳಿಲ್ಲದ ಗಜದಂತೆಯೂ, ರೆಕ್ಕೆಗಳಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷಿಯಂತೆಯೂ, ದಶಮಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ದ್ವಾದಶಿಯಂತೆಯೂ ವೈಷ್ಣವರಿಲ್ಲದ ರಾಷ್ಟ್ರವು ನಿರರ್ಥಕವು. ಯಾಚನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ವೇದಾಧ್ಯಯನದಂತೆಯೂ, ದ್ರವ್ಯ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮದಂತೆಯೂ, ದಶಮಿಯೊಡನಿರುವ ದ್ವಾದಶಿಯಂತೆಯೂ ವೈಷ್ಣವರಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯವು ಫಲಹೀನವು.

೩೧. ಪವಿತ್ರವಾದ ದರ್ಭೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಂತೆಯೂ, ದಕ್ಷಿಣೆಯಿಲ್ಲದ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮದಂತೆಯೂ ದಶಮಾಯುಕ್ತವಾದ ದ್ವಾದಶಿಯಂತೆಯೂ ವೈಷ್ಣವಹೀನವಾದ ರಾಜ್ಯವು ಫಲಕಾರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೨. ಶಿಖೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಪಿಲೆಯಾದ ಆಕಳಿನ ಹಾಲನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡುವ ಶೂದ್ರನಂತೆಯೂ, ದಶಮಾ ಸಹಿತವಾದ ದ್ವಾದಶಿಯಂತೆಯೂ ವೈಷ್ಣವರಿಲ್ಲದ ರಾಷ್ಟ್ರವು ನಿರರ್ಥಕವು.

೩೩. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೂಡಿದ ಶೂದ್ರನಂತೆಯೂ, ಧರ್ಮದ್ವೇಷಿಯಾದ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನಂತೆಯೂ, ದಶಮಾಯುಕ್ತವಾದ ದ್ವಾದಶಿಯಂತೆಯೂ ವೈಷ್ಣವರಹಿತವಾದ ರಾಜ್ಯವು ನಿಂದ್ಯವು.

೩೪. ಎಲೈ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ! ಹರಿದ್ರುಮ, ಅರ್ಕದ್ರುಮಗಳ ಭೇದದಂತೆಯೂ, ದಶಮಿಯೊಡನಿರುವ ದ್ವಾದಶಿಯಂತೆಯೂ ವೈಷ್ಣವಹೀನವಾದ ರಾಜ್ಯವು ನೀಚನೆನಿಸುವುದು.

ಯಥಾಹುತಿಮುಂತ್ರಹೀನಾ ಮೃತವತ್ಸಾಪಯೋ ಯಥಾ |

ದ್ವಾದಶೀ ದಶಮೀಯುಕ್ತಾ ತಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಮವೈಷ್ಣವಂ || ೩೫ ||

ಸಕೇಶಾ ವಿಧವಾ ಯದ್ವತ್ ವ್ರತಂ ಸ್ನಾನವಿವರ್ಜಿತಂ |

ದ್ವಾದಶೀ ದಶಮೀಯುಕ್ತಾ ತಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಮವೈಷ್ಣವಂ || ೩೬ ||

ಸ ರಾಜಾ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಸದ್ಭಿಃ ಯೋ ಭಕ್ತೋ ಮಧುಸೂದನೇ |

ತದ್ರಾಷ್ಟ್ರಂ ವರ್ಧತೇ ನಿತ್ಯಂ ಸುಖೀ ಭವತಿ ಸಪ್ರಜಃ || ೩೭ ||

ದೃಷ್ಟಿರ್ನೇ ಸಫಲಾ ರಾಜನ್ ಯನ್ಮಯಾ ತ್ವಂ ನಿರೀಕ್ಷಿತಃ |

ಅದ್ಯ ನೇ ಸಫಲಾ ವಾಣೀ ಜಲ್ಪತೇ ಯಾ ತ್ವಯಾ ಸಹ || ೩೮ ||

ದೂರನೇವ ಹಿ ಗಂತವ್ಯಂ ಶ್ರೂಯತೇ ಯತ್ರ ವೈಷ್ಣವಃ |

ದರ್ಶನಾತ್ ಭವೇತ್ಪುಣ್ಯಂ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಸಮುದ್ಭವಂ || ೩೯ ||

ಸ ತ್ವಂ ರಾಜನ್ಮಯಾ ದೃಷ್ಟೋ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿರತಃ ಶುಚಿಃ |

ಸ್ವಸ್ತಿ ತೇಽಸ್ಮಿ ಗಮಿಸ್ಯಾಮಿ ಸುಖೀ ಭವ ನರಾಧಿಪ || ೪೦ ||

೩೫. ಮಂತ್ರಪರನವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಆಹುತಿಯಂತೆಯೂ, ಸತ್ತ ಕರುವುಳ್ಳ ಆಕಳಿನ ಹಾಲಿನಂತೆಯೂ, ದಶಮಿಯೊಡಗೂಡಿದ ದ್ವಾದಶಿಯಂತೆಯೂ ವೈಷ್ಣವರಿಲ್ಲದ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸತ್ಪಲವರ್ಜಿತವು.

೩೬. ಸಕೇಶಿಯಾದ ವಿಧವೆಯಂತೆಯೂ, ಸ್ನಾನಶೌಚಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ವ್ರತದಂತೆಯೂ, ದಶಮಿಯೊಡನಿರುವ ದ್ವಾದಶಿಯಂತೆಯೂ ವೈಷ್ಣವರಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯವು ನಿರರ್ಥಕವು.

೩೭. ಯಾವನು ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನೇ ನಿಜವಾದ ರಾಜನೆಂದು ಸಜ್ಜನರು ಹೇಳುವರು. ಆತನ ರಾಜ್ಯವು ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಆತನೂ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳೊಡನೆ ಸುಖಿಯಾಗಿರುವನು.

೩೮. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ನಿನ್ನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದುದರಿಂದ ಇಂದಿಗೆ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಸಫಲವಾಯಿತು. ಇಂದೇ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ವಾಣಿಯೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು.

೩೯. ಎಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವನಿರುವನೋ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಎಷ್ಟು ದೂರದ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲವೆ. ಆತನ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು.

೪೦. ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಅಂತಹ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನೂ ಶೌಚಾಚಾರಪರನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಂದು ನಾನು ನೋಡಿದೆನು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನಾನು ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು. ನೀನು ಸುಖಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರು.

ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ರಾಜ್ಞಾಃ ಕಾಂತಿಮತ್ಯಾ ನಮಸ್ಕೃತಃ |
 ಭಾರದ್ವಾಜೋ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಪ್ರವರಃ ಸರ್ವಯೋಗಿನಾಂ || ೪೧ ||
 ಅನ್ಯೈಧವ್ಯಂ ವರಾರೋಹೇ ಭಕ್ತಾ ಭವ ಸ್ವಭರ್ತರಿ |
 ನಿಶ್ಚಲಾ ಕೇಶವೇ ಭಕ್ತಿಃ ಸದಾ ಭವತು ತೇ ಶುಭೇ || ೪೨ ||
 ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ರಾಜಾ ಭಾರದ್ವಾಜಂ ಮಹಾಮುನಿಂ |
 ಉವಾಚ ಪ್ರೀಣಯನ್ವಾಚಾ ಮೇಘನಾದಗಭೀರಯಾ || ೪೩ ||

ರಾಜೋವಾಚ :-

ವಿಪ್ರಲಾ ನೇ ಕಥಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಕಿಂ ಕೃತಂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಿ |
 ಸರ್ವಂ ಬ್ರೂಹಿ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃಪಾ ಯದಿ ಮನೋಹರಿ || ೪೪ ||
 ಏತನ್ಮಯಾ ಕಥಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ರಾಜ್ಯಂ ನಿಹತಕಂಟಕಂ |
 ಪುತ್ರೋ ಮೈ ಗುಣವಾನ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಪ್ರಿಯಾ ಚ ಸುಮನೋಹರಾ || ೪೫ ||
 ಮಚ್ಚಿತ್ತಾ ಮದ್ಗತಪ್ರಾಣಾ ಚಿಂತಯಂತೀ ಜನಾರ್ದನಂ |
 ಕೋಟಂ ಮುನೇ ಕಥಂ ಚೈಷಾ ಕಶ್ಚ ಧರ್ಮೋ ಮಯಾ ಕೃತಃ || ೪೬ ||

೪೧. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣಿಯಾದ ಕಾಂತಿಮತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವನಾಗಿ, ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ ಆದ ಭರದ್ವಾಜನು ಆಕೆಗೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದನು.

೪೨. “ಎಲಾ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೆ! ಕೋಮಲಗಾತ್ರಕೆ! ನಿನಗೆ ವೈಧವ್ಯ ವೆಂಬುದಿಲ್ಲದಿರಲಿ. ನಿನ್ನ ಪತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುರಕ್ತಳಾಗಿರು. ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನಗೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಅಚಂಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಲಿ.”

೪೩. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನೂ ಕೂಡ ಮಹಾ ಮುನಿಯಾದ ಭರದ್ವಾಜನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ ಮೇಘಗಂಭೀರವಾದ ವಾಣಿಯೊಡನೆ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೪೪. ರಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ಎಲೈ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಈ ಐಶ್ವರ್ಯವು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು? ನಾನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೆನು? ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಕೃಪೆಯಿರುವುದಾದರೆ ಈ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು.

೪೫. ನಿಹತಶತ್ರುಕವಾದ ಈ ಸಮೃದ್ಧರಾಜ್ಯವು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು? ಸದ್ಗುಣವಂತನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಆದ ಮಗನೂ ಮನೋನುಕೂಲಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯೂ ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಲಭಿಸಿದರು?

೪೬. ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟವಳೂ ನನ್ನನ್ನೇ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾಗಿ

ಕಿಂಚಾನಯಾಪಿ ಚಾರ್ವಂಗ್ಯಾ ಮಮ ಪತ್ನಾ ಕೃತಂ ಮುನೇ |
 ಕೇನ ಪುಣ್ಯೇನ ಮೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀವ್ಯುತ್ಕುಲೋಕ್ತೇ ಸುದುರ್ಲಭಾ || ೪೭ ||
 ಅಶೇಷಾ ಭೂಮಿಪಾಲಾ ವೈ ವರ್ತಂತೇ ಯಸ್ಯ ಮೇ ವಶೇ |
 ವಿಕ್ರಮಂ ಚಾಪ್ರತಿಹತಂ ಶರೀರಾರೋಗ್ಯತಾ ತಥಾ || ೪೮ ||
 ಮಮಾಪಿ ವಿಪುಲಂ ತೇಜೋ ನ ಕಶ್ಚಿತ್ಸಹತೇ ಮುನೇ |
 ಇಚ್ಛಾಮ್ಯದ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತುಂ ಯಥಾ ಚೇಯಮನಿಂದಿತಾ || ೪೯ ||
 ಮಯಾಪಿ ಸುಕೃತಂ ವಿಪ್ರ ಕಿಂ ಕೃತಂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಿ |
 ಇತಿ ಪೃಷ್ಟೋ ನರೇಂದ್ರೇಣ ಪೂರ್ವಜನ್ಮವಿಚೇಷ್ಟಿತಂ || ೫೦ ||
 ಸ್ವಪತ್ನಾ ಚೇಷ್ಟಿತಂ ಚೈವ ಸಂಪದಾಂ ಚೈವ ಕಾರಣಂ |
 ಯೋಗೋತ್ತಮಂ ಸ ಚಿರಂ ಕಾಲಂ ತಥಾವಿಂದತ ಮಾನಸೇ || ೫೧ ||

ಭರದ್ವಾಜ ಉವಾಚ :-

ವಿಜ್ಞಾತಮೇತನ್ಮುಪತೇ ಪೂರ್ವಜನ್ಮವಿಚೇಷ್ಟಿತಂ |
 ತವ ಪತ್ನಾಶ್ಚ ರಾಜರ್ಷೇ ಕೃಣುಸ್ವ ಕಥಯಾಮ್ಯಹಂ || ೫೨ ||

ತಿಳಿದವಳೂ ಆಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಜನಾರ್ದನನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಳು. ಮುನಿವರ್ಯನೆ! ನಾನು ಯಾರು! ಈಕೆಯು ಹೇಗೆ ನನಗೆ ಲಭಿಸಿದಳು? ನಾನು ಯಾವ ಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿದೆನು?

೪೭. ಸುಂದರಿಯೂ ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯೂ ಆದ ಈಕೆಯಿಂದ ಯಾವ ಸತ್ಕರ್ಮವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು? ಯಾವ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ಈ ಐಶ್ವರ್ಯವು ನನಗೆ ಲಭಿಸಿತು?

೪೮. ನನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರಾಜರು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವರು. ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವೂ ದುರಾಸದವಾಗಿರುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ದೇಹಾರೋಗ್ಯವೂ ನನಗೆ ಅಖಂಡವಾಗಿರುವುದು.

೪೯. ಮಹಾ ಮುನಿಯೆ! ನನ್ನ ಅಪಾರವಾದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಸಹಿಸಲಾರರು. ಈ ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪನ್ನೆಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಕುತೂಹಲಪಡುತ್ತಿರುವೆನು.

೫೦-೫೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ನನ್ನಿಂದಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸುಕೃತವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು?" ಇಂತು ರಾಜನಿಂದ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಆತನ ಪತ್ನಿಯ ಪೂರ್ವಜನ್ಮ ಸುಕೃತವನ್ನೂ ಅವರ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲು ಭರದ್ವಾಜನು ಬಹಳಕಾಲ ಯೋಗದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದನು.

೫೨. ಭರದ್ವಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- “ಎಲೈ ರಾಜರ್ಷಿಯೆ! ನೀನು

ಕೃಣು ಭೂಪಾಲ ಸಕಲಂ ಯಸ್ಯೇದಂ ಕರ್ಮಣಃ ಫಲಂ |
 ತ್ವಮಾಸೀಃ ಶೂದ್ರಜಾತೀಯೋ ಜೀವಹಿಂಸಾಪರಾಯಣಃ || ೫೩ ||
 ನಾಸ್ತಿ ಕೋ ದುಷ್ಟಚಾರಿತ್ರಃ ಪರದಾರಪ್ರಧರ್ಷಕಃ |
 ಕೃತಘ್ನೋ ದುರ್ವಿನೀತಶ್ಚ ಸುಷ್ಣಾಚಾರವಿವರ್ಜಿತಃ || ೫೪ ||
 ಇಯಂ ಯಾ ಭವತೋ ಭಾರ್ಯಾ ಪೂರ್ವಮಪ್ಯಾಯತೇಕ್ಷಣಾ |
 ಕರ್ಮಣಾ ಮನಸಾ ನಾಚಾ ನಾನ್ಯದಸ್ಯಾಸ್ತ್ವಯಾ ವಿನಾ || ೫೫ ||
 ಪತಿವ್ರತಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ಭಜಮಾನಾ ನಿರಂತರಂ |
 ಭಾವಂ ನ ಕುರುತೇ ದುಷ್ಟಂ ತವೋಪರಿ ತಥಾ ಸತೀ || ೫೬ ||
 ಸಖಿಭಿಶ್ಚ ಸರಿತ್ಯಕ್ತೋ ಬಂಧುಭಿಃ ಪಾಪಕರ್ಮಕೃತ್ |
 ಕ್ಷಯಂ ಜಗಾಮ ಚಾಂಧೋ ಯಃ ಸಂಚಿತಸ್ತವ ಪೂರ್ವಜೈಃ || ೫೭ ||
 ನಷ್ಟೇ ದ್ರವ್ಯೇ ಫಲಾಕಾಂಕ್ಷೀ ತ್ವಮಾಸೀರ್ಜಗತೀಪತೇ |
 ಪೂರ್ವಕರ್ಮವಿಸಾಕೇನ ಕೃಷಿಶ್ಚ ವಿಫಲಾ ಗತಾ || ೫೮ ||

ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆನು. ನಾನು ಕೇಳುವ ಚರಿತ್ರೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅದರದಿಂದ ಲಾಲಿಸು.

೫೩. ಎಲೈ ಭೂಪಾಲಕನೇ! ಈ ಸಮಗ್ರವಿಭವವೂ ಯಾವ ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿರುವುದೋ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳು. ಮುನ್ನಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ಶೂದ್ರಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಸಕಲ ಜೀವಜಂತುಗಳ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ.

೫೪. ನೀನು ನಾಸ್ತಿಕನೂ, ದುಷ್ಟಚರಿತ್ರನೂ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಲದಿಂದ ಉಪಭೋಗಿಸುವವನೂ, ಕೃತಘ್ನನೂ, ಗುರುಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ವಿನಯಭಾವವಿಲ್ಲದವನೂ, ಸದಾಚಾರರಹಿತನೂ ಆಗಿದ್ದೆ.

೫೫. ಈ ವಿಶಾಲನೇತ್ರಿಯೇ ಆಗಲೂ ನಿನಗೆ ಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಕರ್ಮದಿಂದಾಗಲಿ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಮಾತಿನಿಂದಾಗಲಿ ಈಕೆಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

೫೬. ಆಕೆಯು ಪ್ರತಿವ್ರತೆಯೂ, ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿನಿಯೂ, ನಿರಂತರವೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವವಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ನೀನು ಇಂತಹ ಅಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈಕೆಯು ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೫೭. ಇಂತು ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಬಾಂಧವರೂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದರು. ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಜರು ಶೇಖರಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಧನವೂ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯವನ್ನು ಹೊಂದಿತು.

೫೮. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ! ನಿನ್ನ ದ್ರವ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗಲು ನೀನು

ತತೋ ವಿತ್ತೇ ಪರಿಕ್ಷೀಣೇ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಶ್ಚ ಬಾಂಧವೈಃ ।

ಕ್ಷೀಯಮಾಣಾಪಿ ಸಾಧ್ವೀಯಮತ್ಯಜತ್ವಾಂ ನ ಭಾಮಿನೀ ॥ ೫೯ ॥

ತ್ವಂ ಭಗ್ನಃ ಸರ್ವಕಾಮೇಭ್ಯೋ ಗತವಾನ್ ನಿರ್ಜನೇ ವನೇ ।

ಹತ್ವಾ ಜೀವಾನನೇಕಾಂಶ್ಚ ಚಕಾರಾತ್ಮನಿಪೋಷಣಂ ॥ ೬೦ ॥

ಏವಂ ಪ್ರವೃತ್ತಸ್ಯ ತವ ಸಹಸತ್ತ್ವಾ ತದಾ ನೃಪ ।

ಗತಾನಿ ಬಹುವರ್ಷಾಣಿ ಪಾಪವೃತ್ತಾ ಮಹೀತಲೇ ॥ ೬೧ ॥

ಅನ್ಯಸ್ಮಿನ್ ವಾಸರೇ ರಾಜನ್ ಮಾರ್ಗಭ್ರಷ್ಟೋ ಮಹಾಮುನಿಃ ।

ನ ದಿಶಂ ವಿದಿಶಂ ವೇತ್ತಿ ದೇವಶರ್ಮಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ॥ ೬೨ ॥

ಕ್ಷುತ್ರೃಷಾಪೀಡಿತೋತ್ಕರ್ಷಂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಗದಿವಾಕರೇ ।

ಪತಿತೋ ವನಮಧ್ಯೇ ತು ಮಾರ್ಗಭ್ರಷ್ಟೋ ಮಹೀಪತೇ ॥ ೬೩ ॥

ದಯಾ ಜಾತಾ ಚ ತೇ ಭೂಪ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದುಃಖೇನ ಪೀಡಿತಂ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವೃದ್ಧಮಜ್ಞಾತಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತು ಕರೇಣ ವೈ ॥ ೬೪ ॥

ಮತ್ತೆ ಸಂಸಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾದೆ. ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವ ಪಾಪಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಕೃಷಿಕರ್ಮವೂ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡದಂತಾಯಿತು.

೫೯. ಬಳಿಕ ಧನವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷೀಣವಾಗಲು ಸಕಲ ಬಾಂಧವರಿಂದಲೂ ತ್ಯಜಿಸಲ್ಪಡುವವನಾದೆ. ಆದರೆ ಕ್ಷುಧಾದಿಗಳಿಂದ ಕೃಶಳಾದರೂ ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಎಡಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

೬೦. ನೀನು ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಗ್ನಮನೋರಥನಾಗಿ ನಿರ್ಜನವಾದ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಆತ್ಮ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವನಾದೆ.

೬೧. ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಇಂತು ಹಿಂಸಾವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರಲು ಪತ್ತೀ ಸಮೇತನಾದ ನಿನಗೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ಪಾಪಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುಹೋದುವು.

೬೨-೬೩. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಮುನಿವರ್ಯನಾದ ದೇವಶರ್ಮನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಾಣದವನಾಗಿ ದಿಕ್ಕು ವಿದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೇ ತಿಳಿಯದೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲಗಳಾದ ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸೂರ್ಯನು ನೆತ್ತಿಯನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿರಲು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಾರ್ಗಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು.

೬೪. ಎಲೈ ಭೂಪಾಲಕನೆ! ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದವನೂ ದಾರಿಗಾಣದವನೂ ವೃದ್ಧನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕಂಡು 'ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪವುಂಟಾಯಿತು. ನೀನು ಆತನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೆ.

ಉತ್ಥಾಪನಾ ಪತಿತಂ ಭೂಮೌ ತ್ವಯೋಕ್ತಂ ಹಿ ತದಾ ನೃಪ ।
 ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ವಿಪ್ರರ್ಷೇ ಆಗಚ್ಛ ತ್ವಂ ಮನೂಶ್ರಮಂ ॥ ೬೫ ॥
 ಜಲಪೂರ್ಣಂ ತಡಾಗಂ ಚ ಪದ್ಮಿನೀಖಂಡಮಂಡಿತಂ ।
 ವೃಕ್ಷೈರ್ಮನೋಹರೈರ್ಯುಕ್ತಂ ಫಲೈಃ ಪುಷ್ಪೈರ್ಮನೋರಮೈಃ ॥ ೬೬ ॥
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸುಶೀತಲೇ ತೋಯೇ ಕೃತ್ವಾ ಕರ್ಮ ಚ ನೈತಿಕಂ ।
 ಕುರು ವಿಪ್ರ ಫಲಾಹಾರಂ ಪಿಬ ನಾರಿ ಸುಶೀತಲಂ ॥ ೬೭ ॥
 ಸುಖೇನ ಕುರು ವಿಶ್ರಾಮಂ ಮಯಾ ಸಂರಕ್ಷಿತಃ ಸ್ವಯಂ ।
 ನಿಶ್ರೇಂದ್ರ ತೃಪ್ತಿಪರ್ಯಂತಂ ವಸ ತ್ವಂ ಚ ಮನೂಶ್ರಮೇ ॥ ೬೮ ॥
 ಉತ್ತಿಷ್ಠ ಚ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರಸಾದಂ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ ।
 ಲಬ್ಧಸಂಜ್ಞಸ್ತದಾ ನಿಪ್ರಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ಭಾಷಿತಂ ॥ ೬೯ ॥
 ಕರೇ ಜಗ್ರಾಹ ತಂ ಶೂದ್ರಂ ಗತೋ ಯತ್ರ ಜಲಾಶಯಃ ।
 ಉಪವಿಷ್ಣೋ ಮಹಾಬಾಹೋ ಛಾಯಾಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ತತ್ತಟೇ ॥ ೭೦ ॥

೬೫. ಆಗ ನೀನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸಿ ಇಂತೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. “ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯೇ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡು. ನೀನು ನನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿ ಬಾ.

೬೬. ಆ ಆಶ್ರಮವು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಕಮಲವೃಂದದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ತಟಾಕವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಮನೋಹರಗಳಾದ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಫಲಗಳಿಂದಲೂ ಮನೋರಮವಾದ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ರಂಜಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

೬೭. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ಆ ತಟಾಕದ ತಂಪಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ನಿತ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಂಡು ನಾವು ಕೊಡುವ ಹಲವು ಫಲಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಶೀತಲವಾದ ನೀರನ್ನು ಪಾನಮಾಡು.

೬೮. ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನನ್ನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ನೀನು ಸುಖವಾದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವವನಾಗು. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ನನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರು.

೬೯. ಎಲೈ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನೇ! ಇನ್ನು ಏಳು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಲು ನೀನೇ ಅರ್ಹನಾಗಿರುವೆ.” ಆಗ ಶೂದ್ರನ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮೂರ್ಛೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತನು.

೭೦. ಬಳಿಕ ಆ ಶೂದ್ರನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸರೋವರವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಎಲೈ ಮಹಾಬಾಹುವೇ! ಆಗಲಾತನು ಅದರ ತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮರದ ನೆರಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತನು.

ಸ್ನಾನಂ ಚಕಾರ ವಿಧಿವತ್ ಪೂಜಯಾಮಾಸ ಕೇಶವಂ ।

ತರ್ಪಯಿತ್ವಾ ಪಿತೃಣಾಂ ದೇವಾಣಾಂ ಪಪೌ ನೀರಂ ಸುಶೀತಲಂ ॥ ೨೧ ॥

ವಿಶ್ರಾಂತೋ ವೃಕ್ಷಮೂಲೇಽಭೂತ್ ದೇವಶರ್ಮಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ।

ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಮುನಯೇ ಕೃತ್ವಾ ನಮಸ್ಕಾರಂ ಸಹ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ॥ ೨೨ ॥

ಶೂದ್ರಸ್ತು ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರೋವಾಚ ಮುನಿಸನ್ನಿಧೌ ।

ಅವಯೋಸ್ತರಣಾರ್ಥಾಯ ಅತಿಥಿಸ್ತ್ವಂ ಸಮಾಗತಃ ॥ ೨೩ ॥

ದರ್ಶನಾತ್ತವ ವಿಪ್ರರ್ಷೇ ಜಾತಃ ಪಾಪಸ್ಯ ಸಂಕ್ಷಯಃ ।

ಪ್ರಿಯೇ ಫಲಾನಿ ಸ್ವಾದೂನಿ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಸ್ಮೈ ದ್ವಿಜಾತಯೇ ।

ಮೃದೂನಿ ರಸಯುಕ್ತಾನಿ ಸುಪಕ್ವಾನಿ ಪ್ರಿಯಾಣಿ ಚ ॥ ೨೪ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ :-

ತ್ವಾಮಹಂ ನೈವ ಜಾನಾಮಿ ಸ್ವಜಾತಿಂ ಕಥಯಸ್ವ ಮೇ ।

ನಾಜ್ಞಾತಸ್ಯ ಹಿ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯಾಪಿ ಪುತ್ರಕ ॥ ೨೫ ॥

೨೧. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಆತನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಧಿ ವಿಹಿತಕ್ರಮದಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಂಪಾದ ಆ ಕೊಳದ ನೀರನ್ನು ಬಳಕೆ ಕೂಡಿದನು.

೨೨-೨೩. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಾದ ಆ ದೇವಶರ್ಮನು ಒಂದಾನೊಂದು ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು ಶೂದ್ರನು ಆ ಮುನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪತ್ತೀಸಮೇತನಾಗಿ ಆತನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. “ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅತಿಥಿಯಾದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರುವೆ.

೨೪. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯೇ! ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದುವು. ಎಲಾ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯೇ! ರುಚಿಕರಗಳೂ, ಮೃದುಗಳೂ, ರಸಯುಕ್ತಗಳೂ, ಅಭೀಪ್ಸಿತಗಳೂ ಆದ ಫಲಗಳನ್ನು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ತಂದೊಪ್ಪಿಸು.”

೨೫. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- “ಆಯ್ಯಾ! ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲವನಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಕುಲಗೋತ್ರಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳುವವನಾಗು. ಮಗನೇ! ಕುಲಗೋತ್ರಗಳು ತಿಳಿಯದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿಯೂ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.”

ಶೂದ್ರ ಉವಾಚ:-

ಶೂದ್ರೋಽಹಂ ದ್ವಿಜಶಾರ್ದೂಲ ನ ಕಾರ್ಯಃ ಸಂಶಯಸ್ತ್ವಯಾ |

ಅತ್ಮಜೈರ್ದುರ್ಜನೈರ್ವಿಪ್ರ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಃ ಸ್ವಬಂಧುಭಿಃ || ೨೬ ||

ತಯೋಸ್ಸಂವದತೋರೇವಂ ಶೂದ್ರಪತ್ನಾ ಫಲಾನಿ ಚ |

ದತ್ತಾನಿ ತಸ್ಮೈ ವಿಪ್ರಾಯ ತೇನ ಭುಕ್ತಾನಿ ತಾನಿ ವೈ || ೨೭ ||

ಅಭೂತ್ಪ್ರೀತಮನಾ ವಿಪ್ರಃ ಪೀತ್ವಾ ನೀರಂ ಸುಶೀತಲಂ |

ಸುಖಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ ಮುನಿಃ ವಿಶ್ರಾಂತಸ್ತರುಮೂಲಕೇ || ೨೮ ||

ಸ ಚ ಶೂದ್ರಃ ಸಪತ್ನೀಕೋ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಚ ಪುನರಾಗತಃ |

ಸ್ವಾಗತಂ ತೇ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಕುತಸ್ತ್ವಮಿಹ ಚಾಗತಃ || ೨೯ ||

ಶೂನ್ಯಾಟಿನೀಂ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ದುಷ್ಟಸತ್ತ್ವಭಯಾಕುಲಾಂ |

ನಿರ್ಮನುಷ್ಯಾಂ ದುಃಖಯುಕ್ತಾಂ ದಿವಾರಾತ್ರಂ ಭಯಾನಕಾಂ || ೩೦ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ:-

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಹಂ ಮಹಾಭಾಗ ಪ್ರಯಾಗಗಮನಂ ಪ್ರತಿ |

ಅಹಮಜ್ಞಾತಮಾರ್ಗೇಣ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ದಾರುಣೇ ವನೇ || ೩೧ ||

೨೬. ಶೂದ್ರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮ! ನಾನು ಶೂದ್ರ ಜಾತಿಯವನು. ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಂದೇಹಪಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮೇಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ದುರ್ಜನರಾದ ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೂ ಬಾಂಧವರಿಂದಲೂ ತ್ಯಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆನು.”

೨೭. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಇಂತು ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಶೂದ್ರ ಪತ್ನಿಯು ಹಲವು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಂದು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದಳು. ಆತನೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದನು.

೨೮. ಬಳಿಕ ತಂಪಾದ ತಟಾಕೋದಕವನ್ನು ಕುಡಿದು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸುಪ್ರೀತಮನಸ್ಸನಾದನು. ದೇಹಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಒಂದು ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೨೯-೩೦. ಆ ಶೂದ್ರನೂ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮರಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. “ಎಲೈ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ನಿನಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತವಾಗಲಿ. ನೀನು ಈ ಜನಶೂನ್ಯವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗೌರವದಿಂದ ಬರುವವನಾದೆ? ಈ ಘೋರಕಾನನವು ದುಷ್ಟಮೃಗಗಳಿಂದ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಜನರಹಿತವಾದುದೂ, ಕ್ಲೇಶದಾಯಕವಾದುದೂ, ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಯಂಕರವಾದುದೂ ಆಗಿರುವುದು.”

೩೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ಮಹಾತ್ಮನೆ! ನಾನೊಬ್ಬ

ಮನು ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇಣ ಜಾತೋಽಸಿ ವರಬಾಂಧವಃ ।

ಜೀವಿತಂ ಮೇ ತ್ವಯಾ ದತ್ತಂ ಬ್ರೂಹಿ ಕಿಂ ಕರವಾಣಿ ತೇ || ೮೨ ||

ಭವಾನಸಿ ಕುತಃ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ನಿರ್ಮನುಷ್ಯೇ ವನೇ ಖಲು ।

ಕೋ ಭವಾನ್ ಕಾರಣಂ ಕಿಂ ಸ್ವಿತ್ಕಥಯಸ್ವ ಮಮಾಗ್ರತಃ || ೮೩ ||

ಶೂದ್ರ ಉವಾಚ :—

ವಿದರ್ಭನಗರೀರಾಜ್ಞಾ ಭೀಮಸೇನೇನ ರಕ್ಷಿತಾ ।

ವಾಸೋ ಮನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೇ ಶೂದ್ರೋಽಹಂ ಪಾಪಲಂಕಟಃ || ೮೪ ||

ಸ್ವಕರ್ಮವಿಹಿತೋ ಧರ್ಮೋ ಮಯಾ ತ್ಯಕ್ತೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ।

ತ್ಯಕ್ತೋಽಹಂ ಬಂಧುವರ್ಗೇಣ ತತೋಽಹಂ ವನಮಾಗತಃ || ೮೫ ||

ಕೃತ್ವಾ ಜೀವನಧಂ ನಿತ್ಯಂ ಜೀವೇಯಂ ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಹ ।

ಸಾಂಪ್ರತಂ ಪಾತಕಾತ್ ಸಮ್ಯಕ್ ನಿರ್ವಿಣ್ಣೋಽಸ್ಮಿ ಮಹಾಮುನೇ || ೮೬ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ಪ್ರಯಾಗಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೊರಟು ನಾನು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಈ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದೆನು.

೮೨. ನನ್ನ ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿಯೇ ನೀನು ಈಗ ನನಗೆ ಉತ್ತಮ ಬಂಧುವಾಗಿರುವೆ. ನೀನು ನನಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆಯಾದುದರಿಂದ ನಿನಗಾಗಿ ನಾನು ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಲಿ ?

೮೩. ನೀನೂ ಸಹ ನಿರ್ಮಾನುಷವಾದ ಈ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣ ದಿಂದ ಸೇರುವವನಾದೆ ? ನೀನು ಯಾರೆಂಬ ವಿಚಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನ್ನೆದುರಿನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವವನಾಗು.”

೮೪. ಶೂದ್ರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :—“ ಭೀಮಸೇನ ಮಹಾರಾಜನಿಂದ ಪಾಲಿ ಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದೇಶದ ವಿದರ್ಭಪಟ್ಟಣವೇ ನನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳವು. ನಾನು ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾದ ಒಬ್ಬ ಶೂದ್ರನು.

೮೫. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ ! ನನ್ನಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತವಾದ ಧರ್ಮವು ಪರಿತ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸಿದರು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಈ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಸೇರಲು ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು.

೮೬. ಎಲೈ ಮಹಾಮುನಿಯೆ ! ಇಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ನಾನು ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಈಗ ಆ ಪಾಪರಾಶಿಯನ್ನು ಕಂಡು ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾಗಿರುವೆನು.

ಕುರುಷ್ವಾನುಗ್ರಹಂ ಕಿಂಚಿತ್ ಪಾಪಯುಕ್ತಸ್ಯ ಮೇ ಪ್ರಭೋ |
 ಮನು ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇಣ ಆಗತಸ್ತ್ವಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ || ೮೭ ||
 ನ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಯಥಾ ಸೌರಿಂ ಪತ್ನ್ಯಾ ಸಹ ಮಹಾಮುನೇ |
 ಉಪದೇಶಪ್ರಭಾವೇಣ ಪ್ರಸಾದಂ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ || ೮೮ ||
 ನಾನ್ಯದಿಚ್ಛಾಮ್ಯಹಂ ಕಿಂಚಿತ್ ಮುಕ್ತ್ವಾ ದೇವಂ ಜನಾರ್ದನಂ |
 ಕುರುಷ್ವಾನುಗ್ರಹಂ ಮೇಽದ್ಯ ಪ್ರಸಾದಂ ಋಷಿಸತ್ತಮ || ೮೯ ||

ಭಾರದ್ವಾಜ ಉವಾಚ :-

ಇತಿ ತೇನ ಸಮಾಪೃಷ್ಠೋ ದೇವಶರ್ಮಾ ದ್ವಿಜಾಗ್ರಣೇಃ |
 ಶೂದ್ರೇಣ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಹಸನ್ ವಾಕ್ಯಮುಬ್ರವೀತ್ || ೯೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
 “ ಏಕಾದಶ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಥನಂ ” ನಾಮ ಏಕಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೮೭. ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನೆ! ಪಾಪಯುಕ್ತನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಗುರುವಾದ ನೀನು
 ಸ್ವಲ್ಪ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡು. ನನ್ನ ಯತ್ನಿಂಚಿತ್ತಾದ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿಯೇ
 ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆ.

೮೮. ಮುನಿವರ್ಯನೆ! ಹೆಂಡತಿಯೊಡಗೂಡಿದ ನಾನು ಯಾವ ಉಪದೇಶದ
 ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಯಮನನ್ನು ಕಾಣದಿರುವೆನೋ, ಅಂತಹ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು
 ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ನೀನು ನನಗೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೮೯. ಈಗ ನಾನು ದೇವದೇವನಾದ ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ
 ಯಾವುದನ್ನೂ ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ಋಷಿವರ್ಯನೆ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹ
 ವನ್ನೂ ಉಪದೇಶವನ್ನೂ ಮಾಡುವವನಾಗು.”

೯೦. ಭರದ್ವಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಇಂತು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾದ
 ಶೂದ್ರನಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಗ್ರೇಸರನಾದ ಆ ದೇವಶರ್ಮನು
 ನಗುತ್ತ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
 ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ಏಕಾದಶ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಥನಂ ” ಎಂಬ
 ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಅಖಂಡ್ಯಕಾದಶೀವೃತಕಥನಂ

ದೇವಶರ್ಮೋವಾಚ :-

ತನೇದ್ಯಶೀ ಮತಿರ್ಜಾತಾ ಸಹಸಾ ಕೇಶವೋಪರಿ ।

ಏತಸ್ಮಾನ್ನೇ ಗತಂ ಪಾಪಂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಶತೋದ್ಯವಂ ॥ ೧ ॥

ವಿನಾ ವ್ರತೈರ್ವಿನಾ ತೀರ್ಥೈರ್ಮುಕ್ತಸ್ತ್ವಂ ಪಾಪಕೋಟಿಭಿಃ ।

ಮಮಾತಿಥ್ಯೇನ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚ ಜಾತಂ ತವ ಹರೇಃ ಪದಂ ॥ ೨ ॥

ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇಣ ಮತಿರ್ಜಾತಾ ತನೇದ್ಯಶೀ ।

ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಮನಸಾ ಜ್ಞಾತಂ ಪೂರ್ವವಿಚೇಷ್ಟಿತಂ ॥ ೩ ॥

ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಿ ವಿಪ್ರಸ್ತ್ವಮವಂತ್ಯಾಂ ಧರ್ಮತತ್ಪರಃ ।

ಸದಾಧ್ಯಯನಶೀಲಶ್ಚ ಸುಶೀಲಶ್ಚ ಸದಾ ವ್ರತೀ ॥ ೪ ॥

ಏಕಾತು ದ್ವಾದಶೀ ವಿಷ್ಣೋಃ ಕೃತಾ ಚ ದಶಮೀಯುತಾ ।

ತತ್ಪಾಪಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವೇಣ ಸಮಸ್ತಂ ಸುಕೃತಂ ಗತಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಖಂಡ್ಯಕಾದಶೀವೃತಕಥನಂ

೧. ದೇವಶರ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ನಿನಗೆ ಕೇಶವನಲ್ಲಿ ಈ ವಿಧವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿರುವುದು. ಇದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ನೂರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಯಿತು.

೨. ವ್ರತಾಚಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ, ತೀರ್ಥಸೇವನೆಗಳಿಲ್ಲದೆ, ನೀನು ಕೋಟಿವಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಆತಿಥ್ಯದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ನಿನಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಿಲಯವಾದ ಮೈಕುಂಠವು ಲಭಿಸಿರುವುದು.

೩. ಆ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯು ಉಂಟಾಗಿರುವುದು. ಧ್ಯಾನಾವಸ್ಥಿತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ವಿಚಾರವೆಲ್ಲವೂ ತಿಳಿಯಿತು.

೪. ಮುನ್ನಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ಅವಂತೀ ನಗರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯ ನಿರತನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಅಧ್ಯಯನಪರನೂ, ಸೌಶೀಲ್ಯವಂತನೂ, ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಜನಿಸಿದೆ.

೫. ನೀನು ಒಮ್ಮೆ ದಶಮೀಯುಕ್ತವಾಗಿ ಅವಮಾಹೈಕಾದಶಿಯೊಡನಿದ್ದ ದ್ವಾದಶಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿದೆ. ಆ ಪಾಪದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಿನ್ನ ಸಮಸ್ತಪುಣ್ಯವೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿತು.

ಸರ್ವಂ ತದ್ವಿಫಲಂ ಜಾತಂ ಯಥಾ ಶೂದ್ರಾಪತಿರ್ದೀಜಃ |

ಬಹುವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸ್ರಾಪ್ತಾ ನರಕಯಾತನಾಃ

|| ೬ ||

ತಸ್ಮಾದೇವಂ ತ್ವಯಾ ಪೂರ್ವಂ ಕೃತಂ ದುಷ್ಟಂ ಚಿರಂ ಬಹು |

ಕೃತಾ ತು ದಶಮೀಮಿಶ್ರಾ ತಿಥಿರ್ವಿಷ್ಣೋರ್ಮಹಾತ್ಮನಃ

|| ೭ ||

ತೇನ ಶೂದ್ರೋ ಭವಾನ್ ಜಾತಃ ಸಾಪೇ ತವ ಮತಿಸ್ತಥಾ |

ಧರ್ಮೇ ನ ರಮತೇ ಚಿತ್ತಂ ದಶಮೀವೇಧದೂಷಿತಂ

|| ೮ ||

ವಿದರ್ಭನಗರೇ ವತ್ಸ ಅಸ್ತಿ ತೇ ಪುತ್ರಿಕಾಸುತಃ |

ಕೃತಂ ತೇನ ವಿಧಾನೋಕ್ತಂ ಹರೇರೇಕಾದಶೀವ್ರತಂ

|| ೯ ||

ಪ್ರದತ್ತಂ ತೇನ ತತ್ಪುಣ್ಯಮುಖಂಡೈಕಾದಶೀವ್ರತಂ |

ಧರ್ಮೋಪರಿ ಮತಿರ್ಜಾತಾ ಜಾತಃ ಸಾಪಸ್ಯ ಸಂಕ್ಷಯಃ

|| ೧೦ ||

ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇಣ ಏಕಾದಶ್ಯಾ ವ್ರತೇನ ಚ |

ದಶಮೀವೇಧಜಂ ಸಾಪಂ ಯಮೇನ ಪರಿಮಾರ್ಜಿತಂ

|| ೧೧ ||

೬. ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರೀಯಳ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಮಾಡಿದ ದ್ವಿಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯದಂತೆ ನಿನ್ನ ಸಕಲ ಸತ್ಕರ್ಮವೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆವಿಗೂ ನೀನು ನರಕಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ.

೭. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘವೂ ದೊಡ್ಡದೂ ಆದ ದುಷ್ಟತವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ದಶಮಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿದ ದ್ವಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ನೀನು ಆಚರಿಸಿದೆ.

೮. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನೀನು ಶೂದ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ದಶಮೀವೇಧಿಯಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೯. ಎಲೈ ವತ್ಸನೆ! ವಿದರ್ಭನಗರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಗಳ ಮಗನೊಬ್ಬನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆತನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ವೈಷ್ಣವೈಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೦. ಅವನು ಅಖಂಡೈಕಾದಶಿಯ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ನಿನಗೆ ದಾನಮಾಡಿದನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಂಟಾಗಿ ಪಾತಕದ ನಾಶವುಂಟಾಯಿತು.

೧೧. ಆ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ ಏಕಾದಶೀವ್ರತದಿಂದಲೂ ದಶಮೀವೇಧಿಯಿಂದಂಟಾದ ನಿನ್ನ ಪಾಪವು ಯಮನಿಂದ ತೊಡೆದುಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಇಹ ಜನ್ಮನಿ ಯತ್ಪಾಪಂ ಜನ್ಮಾಯುತಕೃತಾನಿ ಚ |
 ಮಾರ್ಜಿತಾನಿ ಯಮೇನೈವ ಪಾಪಾನಿ ತವ ಸಾಂಪ್ರತಂ || ೧೨ ||
 ತಯೋರ್ವಿವದತೋರೇವಂ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಸ್ಸಮಾಗತಃ |
 ವರ್ಣಾವರ ಸ್ವಾಗತಂ ತೇ ತುಷ್ಟಸ್ತೇಷಾಂ ಜನಾರ್ದನಃ || ೧೩ ||
 ವಿಪ್ರಸ್ಯಾತಿಥ್ಯಹೇತುತ್ವಾತ್ ಜಾತಃ ಪಾಪಸ್ಯ ಸಂಕ್ಷಯಃ |
 ಪರದತ್ತೇನ ಪುಣ್ಯೇನ ಏಕಾದಶ್ಯಾ ವ್ರತೇನ ಚ || ೧೪ ||
 ದಶಮೀನೇಧಜಂ ಪಾಪಂ ತವ ಶೂದ್ರ ಲಯಂ ಗತಂ |
 ವ್ರತಂ ಕೃತ್ವಾ ದದೌ ಪುಣ್ಯಂ ದೌಹಿತ್ರಸ್ತೇನ ತಾರಿತಃ || ೧೫ ||
 ಪತ್ನ್ಯಾ ಸಹ ಮಹಾಭಾಗ ಮೈನತೇಯಂ ಸಮಾರುಹ |
 ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದೇವದೇವೇನ ವಿಮಾನೇ ಸ್ಥಾಪಿತಸ್ಸದಾ || ೧೬ ||
 ಸ್ವರ್ಗಂಗತಸ್ಸ ಪತ್ತೀಕಃ ಶೂದ್ರತ್ವೇನ ನೃಪೋತ್ತಮ |
 ದೇವಶರ್ಮಾ ತು ವಿಪ್ರೋ ವೈ ತೀರ್ಥರಾಜಂ ಯಯೌ ಪುನಃ || ೧೭ ||

೧೨. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೂ ಹಿಂದಿನ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳೂ ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಯಮನಿಂದ ಧ್ವಂಸಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟುವು.

೧೩. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಇಂತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ರಾಯಣನು ಪ್ರಾಪ್ತನಾದನು. ಮತ್ತು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. ಹೀನಜಾತಿಯ ಭಕ್ತನೆ! ನಿನಗೆ ಸ್ವಾಗತವಾಗಲಿ. ಜನಾರ್ದನನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿರುವೆನು.

೧೪-೧೫. ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾಪದ ನಾಶವುಂಟಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನು ಕೊಟ್ಟ ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನೀನು ಮಾಡಿದ ದಶಮೀ ವೇಧಿಯ ವ್ರತದ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಯಿತು. ಎಲೈ ಶೂದ್ರನೆ! ನಿನ್ನ ದೌಹಿತ್ರನು ಉತ್ತಮವಾದ ಏಕಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕದರ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದನು. ಅದರಿಂದ ನೀನು ಮುಕ್ತನಾದೆ.

೧೬. ಮಹಾತ್ಮನೆ! ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಗರುಡವಾಹನವನ್ನೇರುವವ ನಾಗು. ಇಂತೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆತನನ್ನು ಆಗ ದಿವ್ಯವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು.

೧೭. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಶೂದ್ರನಾಗಿಯೇ ಆತನು ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ದೇವಶರ್ಮನು ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದನು.

ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಯತ್ತ್ವಯಾ ಪರಿಪೃಚ್ಛಿತಂ ।
ಅಖಂಡೈಕಾದಶೀಪುಣ್ಯಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯಾತಿಥ್ಯಕಾರಣಾತ್ ।
ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಮತೀ ಭಾರ್ಯಾ ರಾಜ್ಯಂ ನಿಹತಕಂಟಕಂ

॥ ೧೮ ॥

ರಾಜೋವಾಚ :-

ಬ್ರಹ್ಮನ್ನಖಂಡೈಕಾದಶ್ಯಾ ವಿಧಿಂ ಸನ್ಯುಕ್ ಸಮಾದಿಶ ।
ವಿಷ್ಣೋಸ್ಸಂಪ್ರೀಣನಾರ್ಥಾಯ ಪ್ರಸಾದಂ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ

॥ ೧೯ ॥

ಯುಷಿರುವಾಚ :-

ಶೃಣುಷ್ವ ನೃಪಶಾರ್ದೂಲ ಏಕಾದಶ್ಯಾ ವಿಧಿಂ ಶುಭಂ ।

ಪುರಾಸ್ಸೀತ್ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ನಾರದಾಯ ಯದುಕ್ತಿವಾನ್ ।

ತತ್ತೇಹಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಉದ್ಯಾಪನವಿಧಿಂ ಶುಭಂ ॥ ೨೦ ॥

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಾದಿನಾಸೇಷು ದ್ವಾದಶೀಷು ನರೋತ್ತಮ ।

ವ್ರತಂ ಶುಭಮಿದಂ ಕಾರ್ಯಂ ಅಖಂಡೈಕಾದಶೀವ್ರತಂ ॥ ೨೧ ॥

ದಶಮ್ಯಾಂ ಚೈವ ನಕ್ತಂ ಚ ಏಕಾದಶ್ಯಾನುಪೋಷಣಂ ।

ದ್ವಾದಶ್ಯಾಮೇಕಭುಕ್ತಂ ಚ ಅಖಂಡಾ ಇತಿ ಕಥ್ಯತೇ ॥ ೨೨ ॥

೧೮. ನೀನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿರಾದಿದಂತೆ ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಜನಿಂದ ಚರಿತ್ರೆಯೆಲ್ಲವೂ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂತು ಅಖಂಡೈಕಾದಶೀವ್ರತದ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೂ, ಗೃಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ಅತಿಥಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕಾರದಿಂದಲೂ, ನಿನಗೆ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯುತಳಾದ ಈ ಹೆಂಡತಿಯೂ ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾದ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುವು.

೧೯. ರಾಜನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸುಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಅಖಂಡೈಕಾದಶೀಯ ವಿಧಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಹೇಳು. ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಲು ನೀನೇ ಅರ್ಹನಾಗಿರುವೆ.

೨೦. ಭರದ್ವಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಎಲೈ ರಾಜಶಾರ್ದೂಲನೆ! ಏಕಾದಶೀವ್ರತದ ಪವಿತ್ರವಾದ ವಿಧಿಯನ್ನು ಕೇಳುವವನಾಗು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ನಾರದಮಹರ್ಷಿಗೆ ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಯಾವ ಉದ್ಯಾಪನೆಯ ವಿಧಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದನೋ, ಅದನ್ನೇ ನಿನಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವೆನು.

೨೧. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಾಸಗಳ ಪ್ರತಿ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಖಂಡೈಕಾದಶೀಯೆಂಬ ಈ ಶುಭವ್ರದವಾದ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು.

೨೨. ದಶಮಿಯ ರಾತ್ರಿಯೂ ಏಕಾದಶೀಯ ಪೂರ್ತಿಯೂ ಉಪವಾಸದಿಂದ

ದಿವಸಸ್ಯಾಷ್ಟಮೇ ಭಾಗೇ ಮಂದೀಭೂತೇ ದಿವಾಕರೇ |
 ತದ್ಧಿ ನಕ್ತಂ ವಿಜಾನೀಯಾತ್ ನ ನಕ್ತಂ ನಿಶಿ ಭೋಜನಂ || ೨೩ ||
 ಕಾಂಸ್ಯಂ ಮಾಂಸಂ ಮಸೂರಾಂಶ್ಚ ಚಣಕಾನ್ ಕೋದ್ರವಾಂಸ್ತಥಾ ||
 ಶಾಕಂ ಮಧು ಪರಾನ್ನಂ ಚ ಪುನರ್ಭೋಜನಮೈಥುನೇ |
 ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತೋ ನರೋ ವಾಪಿ ದಶಮ್ಯಾಂ ದಶ ವರ್ಜಯೇತ್ || ೨೪ ||
 ದಶಮ್ಯಾ ವಿಧಿರುಕ್ತೋಽಯಂ ಏಕಾದಶ್ಯಾಸ್ತಥಾ ಶೃಣು |
 ಅಸಕೃಜ್ಜಲಪಾನಂ ಚ ಹಿಂಸಾಶೌಚಮಸತ್ಯತಾ || ೨೫ ||
 ತಾಂಬೂಲಂ ದಂತಕಾಷ್ಠಂ ಚ ದಿನಾಶಯನಮೈಥುನೇ |
 ದ್ಯೂತಂ ಕ್ರೀಡಾ ನಿಶಿ ಸ್ನಾಪಃ ಪತಿತ್ಯೈಸ್ಸಹಭಾಷಣಂ |
 ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ದಶೈತಾನಿ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಸ್ತು ವರ್ಜಯೇತ್ || ೨೬ ||
 ಅದ್ಯ ಮೇ ಸ್ತ್ರೀಸುಖಂ ನಾಸ್ತಿ ಭೋಜನಂ ನಾಸ್ತಿ ಕೇಶವ |
 ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ತವ ದೇನೇಶ ನಿಯಮಸ್ತು ದಿವಾನಿಶಿ || ೨೭ ||

ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಏಕಭುಕ್ತವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಅಖಂಡೈಕಾ ದಶಿಯೆನಿಸುವುದು.

೨೩. ಹಗಲನ್ನು ಎಂಟು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸೂರ್ಯನು ಮಂದರಶ್ಶಿ ಯಾಗಿರುವ ಕಡೆಯಭಾಗಕ್ಕೆ ನಕ್ತವೆಂದು ಹೆಸರು. ಆಗಲಾಗಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾ ಗಲಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

೨೪-೨೫. ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಮಾಂಸ, ತೊಗರಿ, ಕಡಲೆ, ಕೋದ್ರವ, ಸೊಪ್ಪಿನ ಪಲ್ಯಗಳು, ಜೇನು ತುಪ್ಪ, ಪರಗೃಹಭೋಜನ, ರಾತ್ರಿಭೋಜನ, ಗ್ರಾಮ್ಯಧರ್ಮ—ಈ ಹತ್ತನ್ನೂ ದಶಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮಾನವನೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನೂ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೨೬-೨೭. ಇಂತು ದಶಮಿಯ ನಿಯಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೇಳುವವನಾಗು. ಅಡಿಗಡಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದು, ಪರಹಿಂಸೆಯು, ಅಶೌಚವು, ಅಸತ್ಯಭಾಷಣವು, ತಾಂಬೂಲ ಚರ್ವಣದ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನಿಡುವುದು, ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಶಯನ ಮೈಥುನಗಳು, ಜೂಜಾಟವು, ಕ್ರೀಡೆಯು, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯು, ಜಾತಿ ಭ್ರಷ್ಟರೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣೆ—ಈ ಹತ್ತನ್ನೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನಾದ ಮಾನವನು ಏಕಾದಶಿ ಯಲ್ಲಿ ವರ್ಜನಮಾಡಬೇಕು.

೨೮. ಕೇಶವನೆ! ಇಂದು ನನಗೆ ಸ್ತ್ರೀ ಸೌಖ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಇಂದು ಅಹೋರಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ನಿಯಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸಪ್ತೇಂದ್ರಿಯೈಸ್ತು ವೈಕ್ಲವ್ಯಂ ಭೋಜನಂ ಯಚ್ಚ ಮೈಥುನಂ |
 ದಂತಾಂತರವಿಲಗ್ನಾನ್ನಂ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ | ೨೯ ||
 ಉಪಾವೃತ್ತಿಸ್ತು ಸಾಪೇಭ್ಯೋ ಯಸ್ತು ವಾಸೋ ಗುಣೈಸ್ಸಹ |
 ಉಪವಾಸಸ್ತು ವಿಜ್ಞೇಯೋ ನ ಶರೀರಸ್ಯ ಶೋಷಣಂ | ೩೦ ||
 ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾನಿ ದಶೈತಾನಿ ಪರಾನ್ನಂ ಚ ತಥಾ ಮಧು |
 ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತೋ ವೈ ವರ್ಜಯೇನ್ಮರ್ದನಾದಿಕಂ | ೩೧ ||
 ಅದ್ಯ ನೇ ದ್ವಾದಶೀ ಪುಣ್ಯಾ ಪವಿತ್ರಾ ಪಾಪನಾಶಿನೀ |
 ಪಾರಣಂ ಚ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಪ್ರಸೀದ ಗರುಡಧ್ವಜ | ೩೨ ||
 ವಿಷ್ಣೋಸ್ಸಂತೋಷಣಾರ್ಥಾಯ ಯೋ ಮಯಾ ನಿಯಮಃ ಕೃತಃ |
 ಅದ್ಯಾಹಂ ಭೋಜಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾದ್ವಿಜೋತ್ತಮಂ | ೩೩ ||
 ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ಕಾರ್ಯಾ ಯಾವದ್ವರ್ಷಂ ಸಮಾಪ್ಯತೇ |
 ಸಂಪೂರ್ಣೇ ತು ತತೋ ವರ್ಷೇ ಕುರ್ಯಾದುದ್ಯಾಪನಂ ಬುಧಃ | ೩೪ ||
 ಆದೌ ಮಧ್ಯೇ ತಥಾ ಚಾಂತೇ ವ್ರತಸ್ಯೋದ್ಯಾಪನಂ ಸ್ಮೃತಂ |
 ಉದ್ಯಾಪನಂ ನ ಕುರ್ಯಾದ್ಯಃ ಕುಷ್ಠೀ ಚಾಂಧಶ್ಚ ಜಾಯತೇ | ೩೫ ||

೨೯. ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆ! ಸಪ್ತೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೂ, ಭೋಜನವನ್ನೂ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವನ್ನೂ, ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಅನ್ನಶೇಷವನ್ನೂ ಕ್ಷಮೆಮಾಡು.

೩೦. ಸಕಲಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ವಿಮುಖಗೊಳಿಸಿ, ಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿವಾಸಗೊಳಿಸುವುದೇ ಉಪವಾಸವೆಂದೂ, ಕೇವಲ ದೇಹಶೋಷಣ ಮಾತ್ರವಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೩೧. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಹತ್ತನ್ನೂ, ಪರಭೋಜನವನ್ನೂ, ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನೂ, ಅಭ್ಯಂಗನಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನೂ ವೈಷ್ಣವನು ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೩೨-೩೩. ಇಂದು ನನಗೆ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ ಪವಿತ್ರವೂ ಪಾಪನಾಶಕವೂ ಆದ ದ್ವಾದಶೀತಿಥಿಯು. ಗರುಡವಾಹನನೆ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಇಂದು ಪಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವೆನು. ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಾನು ಯಾವ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದೆನೋ, ಅದನ್ನು ಸಾಂಗಗೊಳಿಸಲು ಇಂದು ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವೆನು.

೩೪. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವವರೆವಿಗೂ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು. ವರ್ಷವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಲು ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದವನು ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು.

೩೫. ಈ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ವ್ರತಪಾಲನೆಯ ಆದಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮಧ್ಯ

ತಸ್ಮಾದ್ಬಾಪನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಯಥಾ ವಿಭವಸಾರತಃ ।

ಕ್ರಿಯತೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಚ ಮಾಸೇ ಮಾರ್ಗಶಿರೇ ಶುಭೇ || ೩೬ ||

ಆನುಂತ್ಯ ದ್ವಾದಶಮಿತಾನ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ವಿಧಿಕೋವಿದಾನ್ ।

ತ್ರಯೋದಶಂ ಸಪತ್ನೀಕಮಾಚಾರ್ಯಂ ವಿಧಿಕೋವಿದಂ || ೩೭ ||

ಯಜಮಾನಃ ಶುಚಿಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶ್ರದ್ಧಾಯುಕ್ತೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।

ಪಾದಶೌಚಾರ್ಘ್ಯವಸ್ತ್ರಾದ್ಯೈರಾಚಾರ್ಯಾದೀಂಸ್ತತೋಽರ್ಚಯೇತ್ || ೩೮ ||

ಆಚಾರ್ಯಸ್ತು ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಮಂಡಲಂ ವರ್ಣಕೈಃ ಶುಭೈಃ ।

ಚಕ್ರಾಬ್ಜಂ ಸರ್ವತೋಭದ್ರಂ ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರೇಣ ವೇಷ್ಟಿತಂ || ೩೯ ||

ಜಲಪೂರ್ಣಂ ಚ ಕುಂಭಂ ತು ಪಂಚರತ್ನಸಮನ್ವಿತಂ ।

ಪಂಚಪಲ್ಲವಸಂಯುಕ್ತಂ ಕರ್ಪೂರಾಗರುವಾಸಿತಂ || ೪೦ ||

ವೇಷ್ಟಿತಂ ರಕ್ತವಸ್ತ್ರೇಣ ತಾಮ್ರಪಾತ್ರೆಣ ಸಂಯುತಂ ।

ವೇಷ್ಟಿತಂ ಪುಷ್ಪಮಾಲಾಭಿರ್ಮಂಡಲೋಪರಿ ನಿನ್ಯಸೇತ್ || ೪೧ ||

ದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಯಾವನು ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಕುಷ್ಠರೋಗವುಳ್ಳವನೂ ಕುರುಡನೂ ಆಗುವನು.

೩೬. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಉದ್ಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪವಿತ್ರವಾದ ಮಾರ್ಗ ಶೀರ್ಷ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು.

೩೭-೩೮. ವಿಧಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಹ್ವಾನಮಾಡಿ ಪತ್ನೀ ಸಮೇತನಾದ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಪನ್ನನಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಆಚಾರ್ಯನನ್ನೂ ಕರೆದು, ಯಜಮಾನನು ಶೌಚ, ಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಿರೋಧಿಸಿ, ಆಚಾರ್ಯನೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಪಾದ್ಯ, ಆಚಮನೀಯ, ಅಘ್ಯಾ, ವಸ್ತ್ರಗಳೇ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೩೯. ಬಳಿಕ ಆಚಾರ್ಯನು ಸರ್ವತೋಭದ್ರವೂ ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ವೇಷ್ಟಿತವೂ ಆದ ಚಕ್ರ ಅಥವಾ ಕಮಲದ ಆಕಾರದ ಮಂಡಲವನ್ನು ನಾನಾ ವರ್ಣಗಳ ಶುಭದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ರಚಿಸಬೇಕು.

೪೦. ಅದರಲ್ಲಿ ಜಲಪೂರ್ಣವೂ, ಪಂಚರತ್ನಯುಕ್ತವೂ, ಪಂಚಪಲ್ಲವೋಪೇತವೂ, ಕರ್ಪೂರಾಗರುವದ್ರವ್ಯ ಸುವಾಸಿತವೂ ಆದ ಕಳಶವೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.

೪೧. ಆ ಕಳಶವು ತಾಮ್ರದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರದಿಂದ

ತಸ್ಯೋಪರಿ ನ್ಯಸೇದ್ವೇವಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ನೃಪ |
 ಸೌವರ್ಣೇ ಪ್ರತಿಮಾ ಕಾರ್ಯಾ ಏಕಕರ್ಷಪ್ರಮಾಣತಃ || ೪೨ ||
 ನಾಹನಾಸಯುಧಸಂಯುಕ್ತಾ ಪ್ರಮಾಣಂ ಚತುರಂಗುಲಂ |
 ಕಿಂ ನಾ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ವಿತ್ತಶಾತ್ಯಂ ವಿನರ್ಜಯೇತ್ || ೪೩ ||
 ತತಃ ಸಂಸ್ಥಾಪಯೇನ್ಮೂರ್ತಿಂ ಮಂಡಲೇ ದ್ವಾದಶೈವ ಹಿ |
 ಮಾಸಾನಾನುಧಿಪಃ ಪೂಜ್ಯಃ ಚಾಖಂಡನ್ರತಹೇತವೇ || ೪೪ ||
 ಮಂಡಲಾತ್ಸೂರ್ವದಿಗ್ಭಾಗೇ ಶಂಖಂ ಸಂಸ್ಥಾಪಯೇಚ್ಛುಭಂ |
 ತ್ವಂ ಪುರಾ ಸಾಗರೋತ್ಪನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುನಾ ವಿಧೃತಃ ಕರೇ |
 ನಿರ್ಮಿತಃ ಸರ್ವದೇವೈಸ್ತ್ವಂ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ || ೪೫ ||
 ತತಸ್ತು ಸ್ಥಂಧಿಲಂ ಕಾರ್ಯಂ ಮಂಡಲಾದುತ್ತರಾಂ ದಿಶಂ |
 ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ಹವನಂ ಕಾರ್ಯಂ ಮಂತ್ರೈರ್ವೇದೋಕ್ತವೈಷ್ಣವೈಃ || ೪೬ ||

ಆಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಅನೇಕ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತವಾದ ಈ ಕಳಶ ವನ್ನು ಮಂಡಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

೪೨. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅದರ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನ ಪ್ರತಿಮೆ ಯೊಂದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಒಂದು ಕರ್ಷದ ಪ್ರಮಾಣದ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಆ ವಿಗ್ರಹ ವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿರಬೇಕು.

೪೩. ನಾಲ್ಕುಗುಲದ ಎತ್ತರವುಳ್ಳ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯು ನಾಹನನಾದ ಗರುಡ ನಿಂದಲೂ, ಆಯುಧಗಳಾದ ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯ ವಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬಹುದು. ಧನಲೋಭವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಲಾಗದು.

೪೪. ಅಖಂಡೈಕಾದಶಿಯ ವ್ರತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಸಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ದ್ವಾದಶಾತ್ಮಕನಾದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಆ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಮಾಡಬೇಕು.

೪೫. ಆ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಶುಭವಾದ ಶಂಖವನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ನೀನು ಮೊದಲು ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆ. ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ನಿರ್ಮಿತ ವಾದ ಪಾಂಚಜನ್ಯವೆನಿಸಿದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು.

೪೬. ಬಳಿಕ ಮಂಡಲದ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸ್ಥಂಧಿಲೋಲ್ಲೇಖನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂಕಲ್ಪಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವೇದೋಕ್ತಗಳಾದ ವಿಷ್ಣುದೇವತಾಕಮಂತ್ರ ಗಳಿಂದ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ವಸ್ಥಾನೇ ಸ್ಥಾಪಯೇದ್ವಿಷ್ಣುಂ ಸ್ಥಾಪಯೇಚ್ಛ ಹರಿಂ ಪ್ರತಿ |
 ಪೂಜಯೇತ್ಪುರುಷಸೂಕ್ತೇನ ಮಂತ್ರೈಃ ಪೌರಾಣಿಕೈಃ ಶುಭೈಃ || ೪೭ ||
 ನೈವೇದ್ಯಾರ್ಥಂ ಚ ವೈ ಕಾರ್ಯಾ ಮೋದಕಾ ಬಹವೋಽಪಿ ಚ |
 ಧೂಪದೀಪೋಪಹಾರಾಣಿ ಕೃತ್ವಾ ನೀರಾಜನಂ ತತಃ || ೪೮ ||
 ಯಕ್ಷಕರ್ದಮೇನ ಸಂಪೂಜ್ಯ ತತಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ |
 ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನಕೈರ್ವಿಘ್ನೈಃ ನಮಸ್ಕಾರಂ ತತೋ ನೃಪ || ೪೯ ||
 ತತಸ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಕಾರ್ಯ ಆಚಾರ್ಯಕ್ರಮಶೋ ಜಪಃ |
 ಜಪಶ್ಚ ಸಾವನಾನೀಯೋ ಮಂಡಲಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಮಧು || ೫೦ ||
 ತೇಜೋಽಸಿ ಶುಕ್ರಜಂ ವಾತಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಮಾದನಂತರಂ |
 ಪವಿತ್ರವಂತಂ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋರ್ನುಹಸಿ ಸಂಹಿತಾಂ || ೫೧ ||
 ಜಪಾಂತೇ ಕಲಶೇ ವಿಷ್ಣುಂ ಸೋಪಾಂಗಮುಪರಿ ನೃಸೇತ್ |
 ದಿವಸಸ್ಯೋದಯೇ ಚೈವ ಹೋಮಂ ಕುರ್ಯಾದನುಕ್ರಮಂ || ೫೨ ||

೪೭. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ಹರಿ
 ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅದಕ್ಕೈದುರಾಗಿ ಸ್ಥಾಪನೆಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಪುರುಷ
 ಸೂಕ್ತದಿಂದಲೂ ಮಂಗಳಪ್ರದಗಳಾದ ಪೌರಾಣಿಕ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಅರ್ಚನೆ
 ಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೪೮-೪೯. ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಪಕ್ವ
 ಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಧೂಪದೀಪ ನೈವೇದ್ಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ನೀರಾಜನವನ್ನು
 ಬೆಳಗಬೇಕು. ಯಕ್ಷಕರ್ದಮವೆಂಬ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಲೇಪನವನ್ನುಮಾಡಿ
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸ್ವಸ್ತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನುಚ್ಚರಿಸು
 ತ್ತಿರಲು ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೫೦-೫೧. ಬಳಿಕ ಆಚಾರ್ಯನು ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು
 ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪವನಾನ ಸೂಕ್ತ, ಮಂಡಲಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಮಧು
 ಸೂಕ್ತ, 'ತೇಜೋಽಸಿ' ಸೂಕ್ತ, 'ಶುಕ್ರಜಂ ವಾತಂ' ಎಂಬ ಸೂಕ್ತ, ಬ್ರಹ್ಮ
 ವಲ್ಲಿಯ ಪಠನ, 'ಪವಿತ್ರವಂತಂ' ಎಂಬ ಸೂಕ್ತ, 'ಸೂರ್ಯಸ್ಯ' ಎಂಬ
 ಸೂಕ್ತ, 'ವಿಷ್ಣೋರ್ನುಹಂ' ಎಂಬ ಸೂಕ್ತ, 'ಮಹಸಿ' ಎಂಬ ಸಂಹಿತೆಯು
 ಇವುಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

೫೨. ಜಪವು ಮುಗಿದೊಡನೆಯೇ ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ಅಲಂಕೃತವಾದ ವಿಷ್ಣು
 ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋದಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಜಪ
 ಕ್ರಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಪ್ರಥಮಂ ಸಾತ್ರಂ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ |
 ಸ್ತವನಂ ಚ ತತೋ ಹೋಮಃ ಕರ್ತವ್ಯಶ್ಚ ರೂಪೂರ್ವಕಃ || ೫೩ ||
 ಸ್ವಗೃಹ್ಯೋಕ್ತವಿಧಾನೇನ ಯಜನಾಗ್ನಿಕ್ರಿಯಾಪರಃ |
 ಚರುದ್ವಯಂ ಚ ಕುರ್ವೀತ ಸಾಯಸಂ ವೈಷ್ಣವಂ ಚರುಂ || ೫೪ ||
 ಜುಹುಯಾತ್ಪುರುಷಸೂಕ್ತೇನ ಚರೋಃ ಷೋಡಶ ಚಾಹುತೀಃ |
 ತಥಾ ಚತುರ್ಗೃಹೀತೇನ ಘೃತಯುಕ್ತಾ ವರಾಹುತಿಂ || ೫೫ ||
 ಪ್ರಾದೇಶಮಾತ್ರಾಃ ಸಾಲಾಶಸಮಿಧಶ್ಚ ಘೃತಪ್ಲುತಾಃ |
 ಇದಂ ವಿಷ್ಣ್ವಿತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಹೋತವ್ಯಾಃ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಯೇ || ೫೬ ||
 ಶತಮೇಕಂ ತು ಜುಹುಯಾತ್ ದ್ವಿಗುಣಾಶ್ಚ ತಿಲಾಃ ಹುತೀಃ |
 ಕೃತೇ ಚ ವೈಷ್ಣವೇ ಹೋಮೇ ಗ್ರಹಯಜ್ಞಂ ಸಮಾರಭೇತ್ || ೫೭ ||
 ಸಮಿದ್ಧಿಶ್ಚ ರೂಪೂರ್ವಕಂ ಚ ತಿಲಹೋಮಂ ಕ್ರಮೇಣ ತು |
 ಉಭಯೋಃ ಸ್ವಸ್ತಿಕಂ ನಾಚ್ಯಂ ತತಃ ಪೂಜಾಂ ಸಮಾಚರೇತ್ || ೫೮ ||

೫೩. ಮೊದಲನೆಯ ಕಲಶವನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆಮಾಡಿ ವಿಧಿಸಹಿತವಾದ ಪೂಜೆಯನ್ನುಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ಸ್ತೋತ್ರವೂ, ಚರುದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಹೋಮವೂ ಮಾಡಲ್ಪಡಬೇಕು.

೫೪. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಕ್ತನೂ ಎರಡು ಚರುದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಯಸವು ವೈಷ್ಣವ ಚರುವು. ತನ್ನ ಶಾಖೆಯ ಗೃಹ್ಯಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಭಕ್ತನು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ದ್ಯುಕ್ತನಾಗಬೇಕು.

೫೫. ಆ ಚರುವಿನ ಹದಿನಾರು ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಪುರುಷಸೂಕ್ತದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಹೋಮಮಾಡಬೇಕು. ಪುನಃ ಚತುರ್ಗೃಹೀತವಾದ ಚರುವಿನಿಂದ ಘೃತಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೫೬. ಈ ಕರ್ಮವು ಸಮಗ್ರವಾಗಲು ಪ್ರಾದೇಶದ ಅಳತೆಯ ಪಲಾಶ ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿ “ಇದಂ ವಿಷ್ಣ್ವರ್ವಿಚಕ್ರಮೇ” ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಹೋಮಮಾಡಬೇಕು.

೫೭. ಈ ಕಾಷ್ಠಗಳ ಒಂದು ನೂರು ಆಹುತಿಗಳನ್ನಿತ್ತಮೇಲೆ ತಿಲಗಳ ಎರಡು ನೂರು ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇಂತು ವಿಷ್ಣುದೇವತೆಯ ಹೋಮವು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ನವಗ್ರಹ ಹೋಮವನ್ನು ಅರಂಭಮಾಡಬೇಕು.

೫೮. ಸಮಿತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಮೊದಲು ಚರುಹೋಮವನ್ನೂ ಬಳಿಕ ತಿಲ ಹೋಮವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಎರಡು ಹೋಮಗಳಿಗೂ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಋತ್ವಿಜಾಂ ಚ ತತೋ ದದ್ಯಾತ್ ಧೇನ್ವಾದಿಗ್ರಹದಕ್ಷಿಣಾಃ |
 ದೇವಸ್ಯ ತೃಪ್ತ್ಯೈ ದದ್ಯಾಚ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಯಥಾವಿಧಿ || ೫೯ ||
 ಗಾಂ ನೈ ಪಯಸ್ವಿನೀಂ ದದ್ಯಾತ್ ಋಷಭಂ ಚ ಸುಶೋಭನಂ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ತತೋ ದದ್ಯಾತ್ ತ್ರಯೋದಶಪದಾನಿ ಚ || ೬೦ ||
 ಅಚಾರ್ಯಂ ತು ಸಪತ್ನೀಕಂ ವಸ್ತ್ರೈಶ್ಚ ಪರಿತೋಷಯೇತ್ |
 ತೋಷಯಿತ್ವಾ ಮಹಾದಾನೈಃ ತಂ ಸಾರ್ಥಂ ಚ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ || ೬೧ ||
 ಪಂಚವಿಂಶತಿಕುಂಭಾಂಶ್ಚ ಸೋದಕಾನ್ ವಸ್ತ್ರವೇಷ್ಟಿತಾನ್ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಶ್ಚ ತತೋ ದದ್ಯಾತ್ ಕೃತೇ ಪಾರಣಿಕೇ ನಿಶಿ || ೬೨ ||
 ಭೂರಿದಾನಂ ಚ ದಾತವ್ಯಂ ಬಂಧೂನಾಮಿಷ್ಟಭೋಜನಂ |
 ಪೂರ್ಣಸಾತ್ರಂ ತತೋ ದದ್ಯಾದಾಚಾರ್ಯಾಯ ಸದಕ್ಷಿಣಂ || ೬೩ ||
 ಪೂರ್ಣಸಾತ್ರಪ್ರದಾನೇನ ಕಾರ್ಯಂ ಸಂಪೂರಿತಂ ಭವೇತ್ |
 ಉಪವಾಸವ್ರತಂ ಚೈವ ಸ್ನಾನಂ ತೀರ್ಥಫಲಂ ಭವೇತ್ || ೬೪ ||
 ವಿಪ್ರೈಸ್ಸಂಭಾಷಿತಂ ತಸ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ತದ್ಭವೇತ್ಪಲಂ |
 ವಿತ್ತಶಕ್ತಿಗೃಹೇ ನಾಸ್ತಿ ಕೃತಂ ಚೈಕಾದಶೀವ್ರತಂ || ೬೫ ||

೫೯-೬೦. ಋತ್ವಿಜರಿಗೆ ಗೋದಾನಾದಿಗಳನ್ನೂ ದಕ್ಷಿಣೆಮೊದಲಾದುವು
 ಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಪರಮಾತ್ಮನ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಯಥಾ
 ವಿಧಿಯಾಗಿ ಹಾಲುಕರೆಯುತ್ತಿರುವ ಆಕಳನ್ನೂ ಹೃಷ್ಯವುಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಹೋರಿ
 ಯನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಆ ಹದಿಮೂರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ
 ಯಥೋಚಿತದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೬೧. ಪತ್ನೀಸಹಿತನಾದ ಅಚಾರ್ಯನನ್ನು ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸ
 ಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಮಹಾದಾನಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವ
 ವನ್ನೂ ಆತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು.

೬೨. ಪಾರಣೀಯ ದಿನದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆದು ನೀರಿನಿಂದ
 ತುಂಬಿ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊದಿಸಿರುವ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಕುಂಭಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ದಾನ
 ಮಾಡಬೇಕು.

೬೩. ಹಾಗೆಯೇ ಭೂರಿದಾನವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಬಂಧುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ
 ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅಚಾರ್ಯನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯೊಡನೆ ಕಳಶದ
 ಪೂರ್ಣಸಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

೬೪. ಆ ಪೂರ್ಣಸಾತ್ರೆಯ ದಾನದಿಂದ ಕಾರ್ಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾಗುವುದು.
 ಇಂತು ಉಪವಾಸವ್ರತವೂ ಸ್ನಾನವೂ ತೀರ್ಥಸೇವೆಯ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

೬೫-೬೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರು ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡು ಯಜಮಾನನನ್ನು

ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ ಚೈವ ಕರ್ತವ್ಯಂ ತಥಾ ಚೋದ್ಯಾಪನಾದಿಕಂ ।

ಏತತ್ತೇ ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಮಖಂಡೈಕಾದಶೀವ್ರತಂ

|| ೬೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
“ ಅಖಂಡೈಕಾದಶೀ ವ್ರತಕಥನಂ ” ನಾಮ ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಾತನಾಡಿಸಲು ಆತನಿಗೆ ಆ ವ್ರತದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.
ಏಕಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಧನದ ಅನುಕೂಲ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಾದರೂ ಉದ್ಯಾಪನೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು
ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂತು ಅಖಂಡೈಕಾದಶೀವ್ರತದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸರ್ವ
ವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ಅಖಂಡೈಕಾದಶೀವ್ರತ ಕಥನ ” ಎಂಬ
ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಏಕಾದಶೀಜಾಗರಣಫಲಕಥನಂ

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ :-

ಶೃಣು ಪುತ್ರ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಜಾಗರಸ್ಯ ಚ ಲಕ್ಷಣಂ ।
ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾತಮಾತ್ರೇಣ ಸುಲಭೋಽಹಂ ಸದಾ ಕಲೌ ॥ ೧ ॥
ಗೀತಂ ವಾದ್ಯಂ ಚ ನೃತ್ಯಂ ಚ ಪುರಾಣಪಠನಂ ತಥಾ ।
ಧೂಪಂ ದೀಪಂ ಚ ನೈವೇದ್ಯಂ ಪುಷ್ಪಂ ಗಂಧಾನುಲೇಪನಂ ॥ ೨ ॥
ಫಲಾರ್ಪಣಂ ಚ ಶ್ರದ್ಧಾ ಚ ದಾನಮಿಂದ್ರಿಯಸಂಯಮಂ ।
ಸತ್ಯಾನ್ವಿತಂ ವಿನಿದ್ರಂ ಚ ಮುದಾ ಮದ್ಯಜನಾನ್ವಿತಂ ॥ ೩ ॥
ಸಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಚೈವ ಸೋತ್ಸಾಹಂ ಪಾಪಾಲಸ್ಯಾದಿವರ್ಜನಂ ।
ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನಮಸ್ಕಾರಪುರಃಸರಂ ॥ ೪ ॥
ನೀರಾಜನಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಅತಿಹೃಷ್ವೇನ ಚೇತಸಾ ।
ಯಾಮೇ ಯಾಮೇ ಮಹಾಭಾಗ ಕುರ್ಯಾದಾರಾತಿಹಂ ಮಮ ॥ ೫ ॥
ಷಡ್ವಿಂಶದ್ಗುಣಸಂಯುಕ್ತಮೇಕಾದಶ್ಯಾಂ ಚ ಜಾಗರಂ ।
ಯಃ ಕರೋತಿ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನ ಪುನರ್ಜಾಯತೇ ಭುವಿ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಏಕಾದಶೀವ್ರತಜಾಗರಣಫಲಕಥನವು

೧. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ಕೇಳು; ಇನ್ನು ನಿನಗೆ ಏಕಾದಶೀ ಜಾಗರಣದ ಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಾತ್ರ ದಿಂದಲೇ ನಾನು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವೆನು.

೨-೫. ಸಂಗೀತ, ವಾದ್ಯಘೋಷ, ನೃತ್ಯ, ಪುರಾಣಪಠನ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯ, ಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೆ, ಗಂಧಲೇಪನ, ಫಲಸಮರ್ಪಣ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ದಾನ, ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯಮನ, ಸತ್ಯವಾಕ್ಯತೆ, ನಿದ್ರಾರಹಿತ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಉತ್ಸಾಹ, ಪಾಪಾಲಸ್ಯಗಳ ತ್ಯಾಗ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ, ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ, ಕರ್ಪೂರಾದಿಗಳ ನೀರಾಜನ-ಇವುಗಳೊಡನೆ ಭಾಗವತನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಅಂತರಂಗ ಪುಳ್ಳವನಾಗಿ ಏಕಾದಶಿಯ ರಾತ್ರಿಯ ಪ್ರತಿ ಯಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ಮಂಗಳಾರತಿ ಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೬. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಗುಣಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಏಕಾದಶಿಯ

ಯ ಏವಂ ಕುರುತೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಿತ್ತಶಾತ್ಯವಿವರ್ಜಿತಃ |
 ಜಾಗರಂ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ ಲೀನೋ ಜಾಯತೇ ಮಯಿ || ೭ ||
 ದಷ್ಟಾಃ ಕಲಿಭುಜಂಗೇನ ಸ್ವಪಂತೇ ಯೇ ದಿನೇ ಮನು |
 ಕುರ್ವಂತಿ ಜಾಗರಂ ನೈವ ಮಾಯಾಪಾಶವಿನೋಹಿತಾಃ || ೮ ||
 ಪ್ರಾಪ್ತಾಪ್ಯೇಕಾದಶೇ ಯೇಷಾಂ ಗತಾ ಜಾಗರಣಂ ವಿನಾ |
 ತೇ ವಿನಷ್ಟಾ ನ ಸಂದೇಹೋ ಯಸ್ಮಾಜ್ಜೀವಿತಮುಧ್ರುವಂ || ೯ ||
 ಉದ್ಭೂತಂ ನೇತ್ರಯುಗ್ಮಂ ಚ ದತ್ವಾ ವೈ ಹೃದಯೇ ಪದಂ |
 ಕೃತಂ ಯೇ ನೈವ ಪಶ್ಯಂತಿ ಪಾಪಿನೋ ಮನು ಜಾಗರಂ || ೧೦ ||
 ಅಭಾವೇ ವಾಚಕಸ್ಯಾಥ ಗೀತಂ ನೃತ್ಯಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ |
 ವಾಚಕೇ ಸತಿ ದೇವೇಶ ಪುರಾಣಂ ಪ್ರಥಮಂ ಪಠೇತ್ || ೧೧ ||
 ಅಶ್ವಮೇಧಸಹಸ್ರಸ್ಯ ವಾಜಪೇಯಶತಸ್ಯ ಚ |
 ಪುಣ್ಯಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಪುತ್ರ ಮನು ಜಾಗರಣೇ ಕೃತೇ || ೧೨ ||

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಜಾಗರಣವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಆ ಮಾನವನ ಮತ್ತೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತುವುದಿಲ್ಲ.

೭-೮. ಇಂತು ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಧನಲೋಭವನ್ನು ತೊರೆದು ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖಪಡುವನು. ಕಾಲವೆಂಬ ಕಾಳಸರ್ಪದಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವರೂ, ಮಾಯಾ ಪಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದವರೂ ಆದ ಮನುಷ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವರಲ್ಲದೆ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

೯. ಯಾರು ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರು ನಷ್ಟಜೀವರೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಜೀವಿತವೇ ಅಶಾಶ್ವತವಾಗಿರುವುದಲ್ಲವೇ?

೧೦. 'ಉನ್ಮೀಲಿತ ನೇತ್ರಗಳನ್ನೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರೇ ಪಾಪಿಗಳು.

೧೧. ಪೌರಾಣಿಕನು ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೆ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಗಮಕಿಯಾದವನು ಮೊರೆತರೆ ಮೊದಲು ಪುರಾಣಪಠನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೧೨. ಪುತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಒಂದು ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧಗಳನ್ನೂ ನೂರು ವಾಜಪೇಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದುದರ ಕೋಟಿ ಗುಣಿತವಾದ ಫಲವು ಏಕಾದಶಿಯ ಜಾಗರಣದಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು.

ಪಿತೃಪಕ್ಷೇ ಮಾತೃಪಕ್ಷೇ ಭಾರ್ಯಾಪಕ್ಷೇ ಚ ಮಾನದ |
 ಕುಲಾನ್ಯದ್ಧರತೇ ಚೈತನ್ಮಮ ಜಾಗರಣೇ ಕೃತೇ || ೧೩ ||
 ಉಪೋಷಣದಿನೇ ವಿಘ್ನೇ ಪ್ರಾರಬ್ಧೇ ಜಾಗರೇ ಸತಿ |
 ವಿಹಾಯ ಸ್ಥಾನಂ ತತ್ರಾಹಂ ಶಾಪಂ ದತ್ವಾ ವ್ರಜಾಮ್ಯಹಂ || ೧೪ ||
 ಅವಿದ್ಧವಾಸರೇ ಯೇ ಮೇ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ಹಿ ಜಾಗರಂ |
 ತೇಷಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಪ್ರಹೃಷ್ಟಸ್ಪೃಷ್ಟೃತ್ಯಂ ವೈ ಪ್ರಕರೋಮ್ಯಹಂ || ೧೫ ||
 ಯಾವದ್ವಿನಾನಿ ಕುರುತೇ ಜಾಗರಂ ಮಮ ಸನ್ನಿಧೌ |
 ಯುಗಾಸಯುತಾನಿ ತಾವಂತಿ ವಸತೇ ಮಮ ವೇಶ್ವನಿ || ೧೬ ||
 ನ ಗಯಾಪಿಂಡದಾನೇನ ನ ತೀರ್ಥೈರ್ಬಹುಭಿರ್ಮುಖೈಃ |
 ಪೂರ್ವಜಾ ಮುಕ್ತಿಮಾಯಾಂತಿ ವಿನೈಕಾದಶಿಜಾಗರಾತ್ || ೧೭ ||
 ಯಃ ಕುರ್ಯಾಜ್ಜಾಗರೇ ಪೂಜಾಂ ಕುಸುಮೈರ್ಮಮ ವಾಸರೇ |
 ಪುಷ್ಪೇ ಪುಷ್ಪೇಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ || ೧೮ ||

೧೩. ಪ್ರಿಯ ಸುತನೆ! ಪಿತೃಪಕ್ಷದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮಾತೃಪಕ್ಷದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಪತ್ನೀಪಕ್ಷದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮಾಡಿದ ಏಕಾದಶೀ ರಾತ್ರಿಯ ಜಾಗರಣೆಯು ಮಾಡಿದವನ ಕುಲವನ್ನೇ ಉದ್ಧರಿಸುವುದು.

೧೪. ಉಪವಾಸದ ದಿನದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನವೊದಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ನಾನು ಹೊರಟು ಹೋಗುವೆನು.

೧೫. ವೇದಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ ಹರಿವಾಸರದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಜಾಗರಣೆಯನ್ನಾಚರಿಸುವರೋ, ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ನೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು.

೧೬. ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಎಷ್ಟು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅಷ್ಟು ಆಯುತ (ಹತ್ತುಸಾವಿರ) ಯುಗಗಳವರೆವಿಗೂ ಆತನು ನನ್ನ ನಿಲಯವಾದ ಮೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೧೭. ಏಕಾದಶೀ ರಾತ್ರಿಯ ಜಾಗರಣವನ್ನು ಯಾವನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಗಯಾಪಿಂಡದಾನಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ತೀರ್ಥಸೇವೆಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಯಾಗಯಜ್ಞಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಲಾರರು.

೧೮. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಹರಿವಾಸರದಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಯಾಮಯಾಮಕ್ಕೂ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಆತನು ಒಂದೊಂದು ಪುಷ್ಪಕ್ಕೂ ಒಂದು ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ವೀಪದಾನಂ ಚ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣೇ ಮನು |
 ನಿಮಿಷೇ ನಿಮಿಷೇ ಪುತ್ರ ಲಭತೇ ಗೋಽಯುತಂ ಫಲಂ || ೧೯ ||
 ಯೋ ದದ್ಯಾಜ್ಜಾಗರೇ ಪುತ್ರ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನಸಮುದ್ಭವಂ |
 ನೈವೇದ್ಯಂ ಲಭತೇ ಪುಣ್ಯಂ ಶಾಲಿಶೈಲಸಮುದ್ಭವಂ || ೨೦ ||
 ಪಕ್ಷಾನ್ನಾನಿ ಚ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ ಫಲಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ |
 ಜಾಗರೇ ನೇ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ಲಭತೇ ಗೋಶತಂ ಫಲಂ || ೨೧ ||
 ಕರ್ಪೂರೇಣ ಚ ತಾಂಬೂಲಂ ದದಾತಿ ಮನು ಜಾಗರೇ |
 ಮದ್ಭಕ್ತೋ ಮತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾಧಿಪೋ ಭವೇತ್ || ೨೨ ||
 ಜಾಗರೇ ಮನು ದೇವೇಶ ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಪುಷ್ಪಮಂಡಪಂ |
 ಸ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನೇನ ಕ್ರೀಡತೇ ಮನು ಸದ್ಮನಿ || ೨೩ ||
 ಜಾಗರೇ ನೇ ತು ಯೋ ಧೂಪಂ ಸಕರ್ಪೂರಂ ಸಗುಗ್ಗುಲಂ |
 ದದಾತಿ ದಹತೇ ಪಾಪಂ ಜನ್ಮಲಕ್ಷ್ಯಸಮುದ್ಭವಂ || ೨೪ ||

೧೯. ಪುತ್ರನೆ! ಯಾವನು ಜಾಗರಣೆಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ದೀಪವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವನೋ, ಆತನು ಒಂದೊಂದು ನಿಮಿಷಕ್ಕೂ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಗೋದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೦. ಯಾವನು ಜಾಗರಣದ ಯಾಮ ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನವನ್ನು ನೈವೇದ್ಯವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುವನೋ, ಅವನು ಅನ್ನಕೂಟದ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨೧. ಓ ಚತುರಾನನ! ನನ್ನ ಜಾಗರಣಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಾನ್ನಗಳನ್ನೂ ಬಹು ವಿಧ ಫಲೋಪಹಾರಗಳನ್ನೂ ಯಾವನು ಸಮರ್ಪಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ನೂರು ಗೋದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೨೨. ಕರ್ಪೂರಾದಿ ವಾಸನಾದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಜಾಗರಣೆಯ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿಸುವ ಮಾನವನು ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾಗಿ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಯುತವಾದ ಭೂಮಿಗಿಲ್ಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುವನು.

೨೩. ಎಲೈ ದೇವಮುಖ್ಯನೆ! ಯಾವನು ಜಾಗರಣೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪುಷ್ಪಮಂಟಪದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೨೪. ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಕರ್ಪೂರ ಗುಗ್ಗುಲಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಧೂಪವನ್ನು ನನಗೆ ಆಘ್ರಾಣಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಲಕ್ಷ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

ಸ್ನಾಪಯೇಜ್ವಾಗರೇ ಯೋ ಮಾಂ ದಧಿಕ್ಷೀರಘೃತಾಂಬುಕೈಃ |
 ಭೋಗಾನಿಹ ಲಭೇದ್ವೈ ಸ ಹ್ಯಂತೇ ಚ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ || ೨೫ ||
 ದಿನ್ಯಾಂಬರಾಣಿ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ ಫಲಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ |
 ಸ ಚಿರಂ ವಸತೇ ಸ್ವರ್ಗೇ ತಂತುಸಂಖ್ಯಾಸಮಾನಿ ಮೈ || ೨೬ ||
 ದದ್ಯಾದಾಭರಣಂ ಯೋ ಮೇ ಹೇಮಜಂ ರತ್ನಸಂಭವಂ |
 ಸಪ್ತಕಲ್ಪಾನಿ ವಸತೇ ಸೋತ್ಸಂಗೇ ಮತ್ಪ್ರಿಯೋ ಮನು || ೨೭ ||
 ಘೃತೇನ ದೀಪಕಂ ಯೋ ಮೇ ಗವ್ಯೇನ ಚ ವಿಶೇಷತಃ |
 ಜ್ವಾಲಯೇಜ್ವಾಗರೇ ರಾತ್ರೌ ನಿಮಿಷೇ ಗೋಽಯುತಂ ಫಲಂ || ೨೮ ||
 ಜಾಗರೇ ಮೇ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ಕರ್ಪೂರೇಣ ಚ ದೀಪಕಂ |
 ಯೋ ಜ್ವಾಲಯೇತ ನೀರಾಜಂ ಕಪಿಲಾದಾನಜಂ ಫಲಂ || ೨೯ ||
 ಯಃ ಪುನಃ ಕುರುತೇ ದೀಪಂ ಗೀತಂ ನೃತ್ಯಂ ಚ ಪೂಜನಂ |
 ಶತಕ್ರತುಸಮಂ ಪುಣ್ಯಂ ವ್ರತೈರ್ಧ್ವಾದಶಕೈರಪಿ || ೩೦ ||

೨೫. ಯಾವನು ಅಂದು ಮೊಸರು, ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ, ಶುದ್ಧೋದಕಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು.

೨೬. ದಿವ್ಯಪೀತಾಂಬರಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ವಿವಿಧ ಫಲಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಯಾವನು ನನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವನೋ, ಅವನು ಆ ವಸ್ತುಗಳ ಅಥವಾ ಫಲಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗನು ಗುಣವಾದಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳವರೆವಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೨೭. ಯಾವನು ಚಿನ್ನದ ಅಥವಾ ನವರತ್ನಗಳ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವನೋ, ಅವನು ಏಳುಕಲ್ಪಗಳವರೆವಿಗೂ ನನ್ನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾಗಿ ನೆಲಸಿರುವನು.

೨೮. ತುಪ್ಪದ (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪದ) ದೀಪವನ್ನು ಯಾವ ಭಕ್ತನು ಜಾಗರಣೆಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತಿಸಿಡುವನೋ, ಅವನು ಒಂದೊಂದು ನಿಮಿಷಕ್ಕೂ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಗೋದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨೯. ಎಲೈ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರನೆ! ಜಾಗರಣೆಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಪೂರದ ಉತ್ತರನೀರಾಜನವನ್ನು ಯಾವನು ನನಗೆ ಬೆಳಗುವನೋ, ಅವನು ಕಪಿಲೆಯಾದ ಆಕಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು.

೩೦. ಯಾವನು ದೀಪೋತ್ಸವವನ್ನೂ, ಸಂಗೀತವನ್ನೂ, ನರ್ತನವನ್ನೂ, ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಒಂದು ನೂರು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ವ್ರತಗಳನ್ನೂ, ದಾನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಸ್ವಯಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ಗೀತಂ ವಿಲಜ್ಜೋ ನೃತ್ಯತೇ ಯದಿ |
 ಸ ಲಭೇನ್ನಿಮಿಷಾರ್ಥೇನ ಕೋಟಿಯಜ್ಞಕೃತಂ ಫಲಂ || ೩೧ ||
 ನಿವಾರಯತಿ ಯೋ ಗೀತಂ ನೃತ್ಯಂ ಜಾಗರಣೇ ಮನು |
 ಪಷ್ಠಿಯುಗಸಹಸ್ರಾಣಿ ಪಚ್ಯತೇ ರೌರವಾದಿಷು || ೩೨ ||
 ನೃತ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ ಯೇ ಕೇಚಿನ್ನಿಕಟೇ ಗತಾಃ |
 ವಿಮುಕ್ತಾ ಧರ್ಮರಾಜೇನ ಮುಕ್ತಾ ಯಾಂತಿ ಚ ಮತ್ಪದಂ || ೩೩ ||
 ನೃತ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ ಉಪಹಾಸಂ ಕರೋತಿ ಯಃ |
 ಜಾಗರೇ ಯಾಂತಿ ನಿರಯಂ ಯಾವದಿಂದ್ರಾಶ್ವತುರ್ದಶ || ೩೪ ||
 ಜಾಗರೇ ಮನು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪುಸ್ತಕವಾಚನಂ |
 ಶ್ಲೋಕಸಂಖ್ಯಾಯುಗಾನ್ಯೇವ ಸ ವಸೇನ್ಮಮ ಸನ್ನಿಧೌ || ೩೫ ||
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಪ್ರದಾನೇನ ಯತ್ಫಲಂ ಕಥಿತಂ ಬುಧೈಃ |
 ನ ತತ್ಕೋಟಿಮುಖೈಃ ಪುಣ್ಯಂ ಯುಗಸಂಖ್ಯೈರವಾಪ್ಯತೇ || ೩೬ ||

೩೧. ಯಾವನು ತಾನೇ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ನಾಚಿಕೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ ನರ್ತನಸೇವೆಯನ್ನನುಸರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಅರ್ಥನಿಮಿಷದ ಸೇವೆಯಿಂದಲೇ ಕೋಟಿಯಜ್ಞಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೩೨. ಜಾಗರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ನೃತ್ಯ ಗೀತಾದಿಗಳನ್ನು ಯಾವನು ತಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವನೋ, ಅವನು ಅರವತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ರೌರವಾದಿ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾತನೆಯನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

೩೩. ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಯಾವ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದವರಾದರೂ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವರು.

೩೪. ಜಾಗರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವ ಭಾಗವತನನ್ನು ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವ ಮಾನವನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೂ ನರಕವನ್ನನು ಭವಿಸುವನು.

೩೫. ಜಾಗರಣದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಪುರಾಣಾದಿ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪಠನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಪಠಿಸಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ನನ್ನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೩೬. ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುಕಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯವು ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರಿಗೆ ಕೋಟಿ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ ಅಷ್ಟೇ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲಭಿಸಲಾರದು.

ದೀಪಮಾಲಾ ಮಮಾಗ್ರೇ ವೈ ಯಃ ಕುರ್ಯಾಜ್ಜಾಗರೇ ಸುತ ।

ವಿಮಾನಕೋಟಿಸಂಯುಕ್ತ ಅಕಲ್ಪಂ ವಸತೇ ದಿವಿ ॥ ೩೭ ॥

ಮಮ ಬಾಲಚರಿತ್ರಾಣಿ ಜಾಗರೇ ಪಠತೇ ಹಿ ಯಃ ।

ಯುಗಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪೇ ವಸೇನ್ನರಃ ॥ ೩೮ ॥

ತಸ್ಯಾಜ್ಜಾಗರಣಂ ಕಾರ್ಯಂ ಪಕ್ಷಯೋಃ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಯೋಃ ॥ ೩೯ ॥

ಯೋ ಗೀತಾಂ ಪಠತೇ ರಾತ್ರೌ ಮಮ ನಾನುಸಹಸ್ರಕಂ ।

ವೇದೋಕ್ತಾನಾಂ ಪುರಾಣಾನಾಂ ಜಾಗರಾತ್ಪುಣ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೪೦ ॥

ಭೇನುದಾನಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಜಾಗರೇ ಮಮ ಪುತ್ರಕ ।

ಲಭತೇ ನಾತ್ರ ಸಂದೇಹಃ ಸಪ್ತದ್ವೀಪವತೀಫಲಂ ॥ ೪೧ ॥

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಪುಣ್ಯಾನಾಂ ಮಹತ್ಪುಣ್ಯಂ ಮಹೀತಲೇ ।

ದ್ವಾದಶೀಜಾಗರಂ ಪುತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಭುವನತ್ರಯೇ ॥ ೪೨ ॥

ಜಾಗರಂ ಯೇ ಚ ಕುರ್ವಂತಿ ಕರ್ಮಣಾ ಮನಸಾ ಗಿರಾ ।

ನ ತೇಷಾಂ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರ್ಮಮ ಲೋಕಾತ್ಕಥಂಚನ ॥ ೪೩ ॥

೩೭. ಮಗನೆ! ಯಾವನು ಜಾಗರಣೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ದೀಪಮಾಲೆ ಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸುವನೋ, ಅವನು ಕೋಟಿ ವಿಮಾನಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಾಂತದವರೆವಿಗೂ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೩೮. ನನ್ನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಜಾಗರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಚನ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಾವಿರಕೋಟಿ ಯುಗಗಳವರೆವಿಗೂ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು.

೩೯. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಗಳ ಏಕಾದಶಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

೪೦. ಜಾಗರಣೆಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಸಹಸ್ರ ನಾಮಾವಳಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಪಠಿಸಲು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೪೧. ಪುತ್ರನೆ! ಯಾವನು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಏಕಾದಶೀ ಜಾಗರಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಗೋದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳಿಂದೊಡ ಗೊಡಿದ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವನು.

೪೨. ಪುತ್ರನೆ! ಸಕಲ ಪುಣ್ಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶೀ ಜಾಗರಣೆಯೇ ಮಹಾ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೆನಿಸಿರುವುದು. ಈ ಜಾಗರಣೆಯು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು.

೪೩. ಯಾವ ಮನನವರು ಶರೀರದಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಮಾತು

ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಯತ್ವಾ ಲೋಕಾನ್ಯಃ ಕುರುತೇ ಜಾಗರಂ ನಿಶಿ ।
 ಸ್ವಾಪ್ನೋತಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವಂ ಸತ್ಯಂ ನೇ ವ್ಯಾಹೃತಂ ಸುತ ॥ ೪೪ ॥
 ಸಂಮಾನಿತಾಃ ಕಕುತ್ಸ್ಥೇನ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಕಾರಿಣಃ ।
 ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ ಚೈವ ದಾನೇನ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ರಾಜ್ಯಂ ಸುದುರ್ಲಭಂ ॥ ೪೫ ॥
 ಯೇ ಕೇಚಿದ್ಗಾಯಕಾ ವಿಸ್ವಾ ವಾದಕಾ ನರ್ತಕಾಶ್ಚ ಯೇ ।
 ನರ್ತಕೀಸಹಿತಾ ಯಾಂತಿ ಮಮ ಲೋಕೇ ಸನಾತನೇ ॥ ೪೬ ॥
 ದುರ್ಯೋನಿಷು ಗತೈಸ್ಸರ್ವೈಃ ಕೃತ್ವಾ ಜಾಗರಣಂ ಮಮ ।
 ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ಪೃಥಿವೀಶತ್ವಂ ಕಾಮುಕೈರ್ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥ ೪೭ ॥
 ನಿಷ್ಕಾಮಾ ಮುಕ್ತಮಾಪನ್ನಾಃ ಶ್ವಪಚಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಜಾಗರಾತ್ ।
 ವಿವೇಕೋ ನಾಸ್ತಿ ವರ್ಣಾನಾಂ ಮಮ ಜಾಗರಕಾರಿಣಾಂ ॥ ೪೮ ॥
 ನ ತಥಾ ಸಾವನಂ ಧ್ಯಾನಂ ನ ತಥಾ ಜಾಹ್ನುವೀಜಲಂ ।
 ನ ತಥಾ ಸಾವನಂ ಜಾಹ್ನಂ ಮುಕ್ತ್ವೈಕಂ ಜಾಗರಂ ಮಮ ॥ ೪೯ ॥

ಗಳಿಂದಲೂ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಲೋಕದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಪತನವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೪೪. ಯಾವನು ಸಕಲಜನರನ್ನೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಈ ನನ್ನ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾದುದು.

೪೫. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಕುತ್ಸ್ಥ ಮಹಾರಾಜನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಜನರಿಗೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಅನೇಕ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿದನು. ಅದುದರಿಂದ ಅತನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾದ ರಾಜ್ಯವೂ ಮತ್ತೆ ಲಭಿಸಿತು.

೪೬. ಜಾಗರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರಾದ ಗಾಯಕರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ವಾದ್ಯಗಾರರೂ, ನರ್ತಕರೂ, ನರ್ತಕಿಯರೂ ಕೂಡ ಶಾಶ್ವತವಾದ ನನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೪೭. ನೀಚಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ವಾಸರದಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವರಿಗೆ ಅಭಿಲಷಿತಗಳಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪದವಿಗಳು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವಾದುವು.

೪೮. ನಿಷ್ಕಾಮರಾಗಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಚಂಡಾಲಾದಿ ನೀಚರೂ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊರದಿದರು. ನನಗಾಗಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಯಾವ ವರ್ಣವಿಭೇದಗಳನ್ನೂ ಎಣಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

೪೯. ಈ ಜಾಗರಣೆಯೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನವಾಗಲಿ,

ದ್ವಾದಶೀದಿನಸೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ಹಿ ಜಾಗರಂ ।

ತೇ ಧನ್ಯಾಸ್ತೇ ಕೃತಾರ್ಥಾ ವೈ ಕಲಿಕಾಲೇ ನ ಸಂಶಯಃ ॥ ೫೦ ॥

ನ ಭೂಯಾನ್ಮಾನುಷೇ ಲೋಕೇ ದ್ವಾದಶೀವಿಮುಖೋ ನರಃ ।

ಅತೀತಾನಾಗತಾನ್ವಾಪಿ ಪಾತಯೇನ್ನರಕೇ ಹಿ ಸಃ ॥ ೫೧ ॥

ವರಮೇಕೋ ಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತಃ ಕಿಂ ಜಾತ್ಯೆರ್ಬಹುಭಿಸ್ಸುತೈಃ ।

ದ್ವಾದಶೀಜಾಗರಾತ್ಪರ್ವಾನ್ ತಾರಯೇದ್ಯೋ ಹಿ ಪೂರ್ವಜಾನ್ ॥ ೫೨ ॥

ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪಠತೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಯೋಕ್ತಂ ಜಾಗರೋದ್ಭವಂ ।

ದ್ವಾದಶೀಸಂಭವಃ ಪುತ್ರಃ ಕುಲಾನಾಂ ತಾರಯೇಚ್ಛತಂ ॥ ೫೩ ॥

ಅಗಮ್ಯಾಗಮನೇ ಪಾಪಂ ಅಭಕ್ತ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಭಕ್ತೇಣ ।

ಪಾಪಂ ವಿಲಯಮಾಯಾತಿ ಕೃತೇ ಜಾಗರಣೇ ಸುತ ॥ ೫೪ ॥

ಅಜ್ಞಾನಾದ್ಯತ್ಯತಂ ಪಾಪಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಯತ್ಪಾತಕಂ ಕೃತಂ ।

ಪೂರ್ವಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ಪಾಪಂ ಇಹ ಜನ್ಮನಿ ಯತ್ಕೃತಂ ॥ ೫೫ ॥

ಗಂಗೋದಕ ಪ್ರಾಶನವಾಗಲಿ, ಜಪತಪಗಳಾಗಲಿ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಲಾರವು.

೫೦. ದ್ವಾದಶೀಯ ದಿನಸವು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಯಾರು ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಈ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಧನ್ಯರು. ಅವರೇ ಕೃತಾರ್ಥರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ.

೫೧. ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನೂ ದ್ವಾದಶೀವ್ರತ ವಿಮುಖನಾಗಬಾರದು. ಆ ಮಾನವನು ಹಿಂದೆ ಆಗಿಹೋದವರ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಬರುವವರ ಸಂತತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನರಕದಲ್ಲಿ ತಳ್ಳುವನು.

೫೨. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅನೇಕ ಪುತ್ರರಾಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ದ್ವಾದಶೀಯ ಜಾಗರಣದಿಂದ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕರನ್ನೆಲ್ಲ ಉದ್ಧಾರಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾದ ಸದ್ಗುಣವಂತನಾದ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರನೇ ಇದ್ದರೆ ಸಾಕು.

೫೩. ದ್ವಾದಶೀಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಪುತ್ರನು ನನ್ನಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಜಾಗರಣೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪಾರಾಯಣಮಾಡಲು ಒಂದು ನೂರು ಕುಲಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವನು.

೫೪. ಪುತ್ರನೆ! ಅಗಮ್ಯಸ್ತ್ರೀಯ ಸಹವಾಸದ ಪಾಪವೂ, ಅಭಕ್ಯಭಕ್ತಣದೋಷವೂ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು.

೫೫. ಅಜ್ಞಾನಮೂಲಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಾಗಲಿ, ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಾಗಲಿ, ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮಗಳಿಂದ ಅನುಗತವಾದ ಪಾಪ

ಸಿದ್ಧ್ಯಂತಿ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಿ ಮನಸಾ ಚಿಂತಿತಾನ್ಯಪಿ |
 ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ನೈ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣೇ ಕೃತೇ || ೫೬ ||
 ದ್ವಾದಶೀ ಜಾಗರಣೈವ ಮುಕ್ತಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ಮಾನವಾಃ || ೫೭ ||
 ನ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಪ್ರಯಾಗೇ ವಸತಾಂ ತಥಾ |
 ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವಸತಾಂ ಪುಂಸಾಂ ಯತ್ಫಲಂ ದ್ವಾದಶೀಷು ಚ || ೫೮ ||
 ನಾಶ್ವಮೇಧಸಹಸ್ತೈಸ್ತು ತೀರ್ಥಕೋಟೈವಗಾಹನಾತ್ |
 ತತ್ಫಲಂ ಸ್ತ್ರಾಪ್ಯತೇ ಪುತ್ರ ದ್ವಾದಶೀಜಾಗರೇ ಕೃತೇ || ೫೯ ||
 ಪಠೇದ್ವಾ ಶೃಣುಯಾದ್ವಾಽಪಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ದ್ವಾದಶೀಭವಂ |
 ಸರ್ವಸಾಪನಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಸ ಲಭೇಚ್ಛಾಶ್ವತೀಂ ಗತಿಂ || ೬೦ ||
 ಸರ್ವೇ ದುಷ್ಟಾಃ ಸಮಸ್ತಾಶ್ಚ ಸೌಮ್ಯಾಸ್ತಸ್ಯ ಸದಾ ಗ್ರಹಾಃ |
 ಸಂತತೇರ್ನ ವಿಯೋಗಸ್ತು ದ್ವಾದಶೀ ಯಸ್ಯ ಕಾರಣಂ || ೬೧ ||

ಗಳಾಗಲಿ, ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪಾತಕಗಳಾಗಲಿ, ಎಲ್ಲವೂ ದ್ವಾದಶಿಯ ಜಾಗರಣೆಯಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೫೬-೫೭. ಎಲೈ ಚತುರಾಸನನೆ! ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಕೂಡ ದ್ವಾದಶಿಯ ರಾತ್ರಿಯ ಜಾಗರಣೆಯಿಂದ ನಿಷ್ಪ್ರತ್ಯಾಹವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುವು. ಈ ದ್ವಾದಶಿಯ ರಾತ್ರಿಯ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದ ರಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೫೮. ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಿಯ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಆ ಪುಣ್ಯವು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ವಾಸಮಾಡುವವರಿಗೂ ಲಭಿಸಲಾರದು.

೫೯. ಪುತ್ರನೆ! ದ್ವಾದಶಿಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದ ರಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯವು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳ ಸ್ನಾನಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾರದು.

೬೦. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ದ್ವಾದಶೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಓದುವನೋ, ಅಥವಾ ಕೇಳುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪರಿಶುದ್ಧ ನಾಗಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೬೧. ಯಾವನ ವಿಭವಕ್ಕೆ ದ್ವಾದಶಿಯು ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದೋ, ಅವನಿಗೆ ಸಕಲ ದುರ್ಜನರೂ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗುವರು. ಸಕಲಗ್ರಹಗಳೂ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸೌಮ್ಯಗಳಾಗಿರುವುವು. ಅವನ ವಂಶವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ವಿಯೋಗ ವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಮನು ಕೀರ್ತಿರುಚಿರ್ನಿತ್ಯಂ ನ ವಿಪದ್ಯೇತ ಕರ್ಮಚಿತ್ |
 ರಣೇ ರಾಜಕುಲೇ ಚೈವ ಸರ್ವದಾ ವಿಜಯೀ ಭವೇತ್ || ೬೨ ||
 ಧರ್ಮೋಪರಿ ಮುನಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಭಕ್ತಿರ್ಮಯಿ ಸುನಿರ್ಮಲಾ |
 ಸಾತಕಂ ನೈವ ಲಿಪ್ಯೇತ ದ್ವಾದಶೀಭಕ್ತಿತೋ ನರಂ || ೬೩ ||
 ಪ್ರೇತತ್ವಂ ನೈವ ತಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಕೃತೇ ಜಾಗರಣೇ ಮನು |
 ಏಕಾದಶ್ಯಾ ವಿಹೀನಸ್ಯ ಪರಲೋಕಗತಿರ್ನ ಹಿ |
 ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ತಥಾ ಕಾರ್ಯಂ ಹಿ ತದ್ವಿನಂ || ೬೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾದಶೀಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
 “ಏಕಾದಶೀ ಜಾಗರಣ ಫಲಕಥನಂ” ನಾಮ ತ್ರಯೋದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೬೨. ಪ್ರತಿಮಾನವನೂ ನಿತ್ಯವೂ ನನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ ಕಥನದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ
 ಜುಗುಪ್ಸೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬಾರದು. ಅಂತಹವನು ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ
 ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಜಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೬೩. ದ್ವಾದಶೀವ್ರತದ ನಿಯಮವಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ
 ಶಾಶ್ವತವಾದ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವುದು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಅಂತರಂಗ ಭಕ್ತಿ
 ಯುಂಟಾಗುವುದು. ಆತನನ್ನು ಸಾಪವು ಎಂದಿಗೂ ಮುಟ್ಟಲಾರದು.

೬೪. ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಯಾವನು ಮಾಡುವನೋ,
 ಅವನಿಗೆ ಪ್ರೇತಭಾವವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕಾದಶೀವ್ರತಹೀನನಾದವನಿಗೆ
 ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸದ್ಗತಿಯು ಸಿಕ್ಕಲಾರದು. ಅದುದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ
 ದಿಂದಲೂ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಆ ದಿನದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲೇಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
 ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಏಕಾದಶೀ ಜಾಗರಣಫಲಕಥನಂ”ವೆಂಬ
 ಹದಿನೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುರ್ದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಮತ್ತೋತ್ಸವಕಥನಂ

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ:-

ತತಃ ಪ್ರಭಾತೇ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಕಾರ್ಯೋ ಮತ್ತೋತ್ಸವೋ ಬುಧೈಃ ।

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಯಥಾವಿಧ್ಯುಪಚಾರತಃ ॥ ೧ ॥

ಅಥ ಮಾರ್ಗಶೀರೇ ಮಾಸೇ ದಶಮ್ಯಾಂ ನಿಯತಾತ್ಮನಾನ್ ।

ಕೃತ್ವಾ ದೇವಾರ್ಚನಂ ಧೀಮಾನಗ್ನಿಕಾರ್ಯಂ ಯಥಾವಿಧಿ ॥ ೨ ॥

ಶುಚಿವಾಸಾಃ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ಹವ್ಯಮನ್ನಂ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಂ ।

ಪಕ್ತ್ವಾ ಪಂಚಪದೇ ಗತ್ವಾ ಪುನಶ್ಚೌಚಂ ತು ಪಾದಯೋಃ ॥ ೩ ॥

ಕೃತ್ವಾಷ್ಟಾಂಗುಲಮಾನಂ ತು ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷಸಮುದ್ಭವಂ ।

ಭಕ್ಷಯೇದ್ದಂತಕಾಷ್ಠಂತು ತತಶ್ಚಾಚಮ್ಯ ಯತ್ನತಃ ॥ ೪ ॥

ದೃಷ್ಟ್ವಾಕಾಶಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ನೈ ಮಾಂ ಗದಾಧರಂ ।

ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಪಾಣಿಂ ಕಿರೀಟಂ ಪೀತವಾಸಸಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮತ್ತೋತ್ಸವಕಥನ

೧. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದ ಶುಕ್ಲವಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಸ್ವಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಥಾವಿಧಿಯಾದ ಉಪಚಾರಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಮತ್ತೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨. ಮಾರ್ಗಶೀರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲದಶಮಿಯ ದಿವಸ ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯಮ ದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದವನು ದೇವಾರ್ಚನೆಯನ್ನುಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

೩-೪. ಶುಭ್ರವಾದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು, ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಅಂತಃಕರಣವುಳ್ಳವ ನಾಗಿ, ಘೃತಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನವನ್ನು ಪಾಕ ಮಾಡಿ, ಐದು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ನಡೆದು, ಮತ್ತೆ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು, ಎಂಟು ಅಂಗುಲ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಶ್ವತ್ಥ ಅಥವಾ ಅಲದ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಅಗಿದು ದಂತಗಳನ್ನುಜ್ಜಿಕೊಂಡು, ಮತ್ತೆ ಶುದ್ಧಾಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೫-೬. ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಗದಾಧರನೂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾ ದ್ವಾಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಕಿರೀಟದಿಂದಲೂ ಪೀತಾಂಬರದಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸು ವವನೂ, ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮುಖಕಮಲವುಳ್ಳವನೂ, ಸಕಲ ಶುಭಲಕ್ಷಣಾನ್ವಿತನೂ

ಪ್ರಸನ್ನವದನಾಂಭೋಜಂ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷತಂ ।
 ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಪುನರ್ಜಲಂ ಹಸ್ತೇ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಭಾನುಮಧ್ಯಗಂ ॥ ೬ ॥
 ಧ್ಯಾತ್ವಾಘೃತಂ ದಾಪಯೇತ್ತ್ವ ಕರತೋಯೇನ ಮಾನವಃ ।
 ಏವಮುಚ್ಚಾರಯೇದ್ವಾಚಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ಚತುರ್ಮುಖ ॥ ೭ ॥
 ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ನಿರಾಹಾರಃ ಸ್ಥಿತ್ವಾಹನಿ ಪರೇ ಹೃದಂ ।
 ಭೋಕ್ತ್ವಾಽಪಿ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಶರಣಂ ನೇ ಭವಾಚ್ಯುತ ॥ ೮ ॥
 ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ತತೋ ರಾತ್ರೌ ಮಮ ಮೂರ್ತೇಶ್ಚ ಸನ್ನಿಧೌ ।
 ಜಪೇನ್ನಾರಾಯಣಾಯೇತಿ ಸ್ವಯಂ ತತ್ರ ವಿಧಾನತಃ ॥ ೯ ॥
 ತತಃ ಪ್ರಭಾತೇ ವಿಮಲಾಂ ನದೀಂ ಗತ್ವಾ ಸಮುದ್ರಗಾಂ ।
 ಇತರಾಂ ವಾ ತಡಾಗಂ ವಾ ಗೃಹೇ ವಾ ನಿಯತಾತ್ಮವಾನ್ ॥ ೧೦ ॥
 ಅನೀಯ ಮೃತ್ತಿಕಾಂ ಶುದ್ಧಾಂ ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ಮಾನವಃ ।
 ವಂದಯೇದ್ದೇವದೇವೇಶಂ ತದಾ ಶುದ್ಧೋ ಭವೇನ್ನರಃ ॥ ೧೧ ॥
 ಧಾರಣಂ ಪೋಷಣಂ ತ್ವತ್ತೋ ಭೂತಾನಾಂ ದೇವಿ ಸರ್ವದಾ ।
 ತೇನ ಸತ್ಯೇನ ನೇ ಸಾಪಂ ಯಾವನ್ಮೋಚಯ ಸುವ್ರತೇ ॥ ೧೨ ॥

ಆದ ನನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತ, ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಎಲೈ ಚತುರ್ಮುಖನೆ! ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

೮. “ಎಲೈ ಕಮಲಸೇತ್ರನೆ! ನಾಳೆ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು. ಅಚ್ಯುತ! ನನಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡು.”

೯. ಇಂತು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ‘ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ’ ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

೧೦. ಪ್ರಾತಃಕಾಲವಾಗಲು ಸಮುದ್ರಗಾಮಿನಿಯಾದ ಅಥವಾ ಇತರ ನದಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಸರೋವರವನ್ನಾಗಲಿ, ಸೇರಬೇಕು. ಅನಾನುಕೂಲವಾದಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೧. ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ತಂದು ಪ್ರತಿಮನುಷ್ಯನೂ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮಂತ್ರದಿಂದ ದೇವದೇವನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಲು ಶುದ್ಧನಾಗುವನು.

೧೨. “ಸುವ್ರತಿಯಾದ ಭೂದೇವಿಯೆ! ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಸಕಲ

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡೋದರತೀರ್ಥಾನಿ ಕರೈಸ್ಸುಷ್ಪಾನಿ ದೇವತೈಃ |

ತೇನೇನಾಂ ಮೃತ್ತಿಕಾಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾಮಾಽಲಭಾನಿ ತ್ವಯೋದ್ಧೃತಾಂ ||

ತ್ವಯಿ ನಿತ್ಯಂ ರಸಾಸ್ಸರ್ವೇ ಸ್ಥಿತಾ ವರುಣ ಸರ್ವದಾ |

ತೇನೇನಾಂ ಮೃತ್ತಿಕಾಂ ಪ್ಲಾವ್ಯ ಪೂತಾಂ ಕುರುಷ್ವ ಮಾ ಚಿರಂ || ೧೪ ||

ಏವಂ ಮೃದಂ ತಥಾ ತೋಯಂ ಪ್ರಸಾದ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾಲಭೇತ್ |

ತ್ರಿಃ ಕೃತ್ವಾ ಶೇಷಮೃದಯಾ ಪಿಂಡಮಾಲಿಪ್ಯ ವೈ ಜಲೇ || ೧೫ ||

ತಸ್ಮಿನ್ನರಃ ಸದಾ ಸಮ್ಯಕ್ ನಕ್ರಕಚ್ಛಪದೂರತಃ |

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚಾವಶ್ಯಕಂ ಕೃತ್ವಾ ಪುನರ್ಮಮ ಗೃಹಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೧೬ ||

ತತ್ರಾರಾಧ್ಯ ಮಹಾಯೋಗಿನ್ ದೇವಂ ನಾರಾಯಣಂ ಹರಿಂ |

ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ ಪಾದೌ ಕಟಿಂ ದಾಮೋದರಾಯ ಚ || ೧೭ ||

ಜಾನುಯುಗ್ಮಂ ನೃಸಿಂಹಾಯ ಉರಶ್ಚ್ರೀವತ್ಸಧಾರಿಣೇ |

ಕಂಠೇ ಕೌಸ್ತುಭನಾಭಾಯ ವಕ್ಷ್ಯಶ್ಚ್ರೀಪತಯೇ ತಥಾ || ೧೮ ||

ಭೂತಗಳ ಧಾರಣವೂ ಪೋಷಣವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುವು. ಆ ಸತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ದಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಸಕಲಪಾತಕಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸು.

೧೩. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲತೀರ್ಥಗಳೂ ದೇವತೆಗಳ ಕೈಗಳಿಂದ ಮುಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಅದುದರಿಂದ ಅವರ ಸ್ಪರ್ಶಸಹಿತವಾಗಿ ನಿನ್ನಿಂದ ತೆಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

೧೪. ಎಲೈ ವರುಣದೇವನೆ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಕಲ ರಸಗಳೂ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳಾಗಿರುವುವು. ಅವುಗಳಿಂದ ಈ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ನೆನೆಸಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸು.”

೧೫. ಇಂತು ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನೂ ಜಲವನ್ನೂ ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಸರ್ವ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಮೂರು ಭಾಗವನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ ಆ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿ ಮೂರು ಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೬. ಆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಮೊಸಳೆ, ಆಮೆಗಳಿಂದ ದೂರವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಸೇರಬೇಕು.

೧೭-೨೦. ಎಲೈ ಯೋಗಿವರ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಅಲ್ಲಿ ದೇವದೇವನೂ, ಭಕ್ತರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವವನೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ‘ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ’ ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪಾದಗಳನ್ನೂ, ‘ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕಟಿಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ, ‘ನೃಸಿಂಹಾಯ ನಮಃ’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೊಳಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ‘ಶ್ರೀವತ್ಸಧಾರಿಣೇ

ತ್ವಲೋಕ್ಯವಿಜಯಾಯೇತಿ ಬಾಹುಂ ಸರ್ವಾತ್ಮನೇ ಶಿರಃ ।

ರಥಾಂಗಧಾರಿಣೇ ವಕ್ತ್ರಂ ಶ್ರೀಕರಾಯೇತಿ ನಾರಿಜಂ ॥ ೧೯ ॥

ಗಂಭೀರಾಯೇತಿ ಚ ಗದಾನುಂಭೋಜಂ ಶಾಂತಮೂರ್ತಯೇ ।

ವನಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ದೇವೇಶಂ ದೇವಂ ನಾರಾಯಣಂ ಪ್ರಭುಂ ॥ ೨೦ ॥

ಪುನಸ್ತಸ್ಯಾಗ್ರತಃ ಕುಂಭಾನ್ ಚತುರಸ್ಥಾಪಯೇದ್ಭುಧಃ ।

ಜಲಪೂರ್ಣಾನ್ ಸಮಾಲಾಂಶ್ಚ ಸಿತಚಂದನಲೇಪಿತಾನ್ ॥ ೨೧ ॥

ಚೂತಪಲ್ಲವಸಂಯುಕ್ತಾನ್ ಸಿತವಸ್ತ್ರಾವಗುಂಠಿತಾನ್ ।

ಭಾಧಿತಾಂಸ್ತಾಮ್ರಪಾತ್ಮಶ್ಚ ತಿಲಪೂರ್ಣೈಸ್ಸಕಾಂಚನೈಃ ॥ ೨೨ ॥

ಚತ್ವಾರಸ್ತು ಸಮುದ್ರಾಶ್ಚ ಕಲಶಾಃ ಸಂಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ ।

ತೇಷಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಶುಭಂ ಪೀಠಂ ಸ್ಥಾಪಯೇದ್ವಸ್ತ್ರಗರ್ಭಿತಂ ॥ ೨೩ ॥

ತಸ್ಮಿನ್ ಸುವರ್ಣಂ ರೌಪ್ಯಂ ವಾ ತಾಮ್ರಂ ವಾ ದಾರವಂ ತಥಾ ।

ಅಲಾಭೇ ಸರ್ವಪಾತ್ರಾಣಾಂ ಪಲಾಶಂ ಪಾತ್ರಮಿಷ್ಯತೇ ॥ ೨೪ ॥

ನಮಃ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಎದೆಯನ್ನೂ, 'ಕೌಸ್ತುಭನಾಭಾಯ ನಮಃ' ಎಂದು ಕಂಠವನ್ನೂ, 'ಶ್ರೀಪತಯೇ ನಮಃ' ಎಂಬುದಾಗಿ ವಕ್ಷಸ್ಥಳವನ್ನೂ, 'ತ್ವಲೋಕ್ಯವಿಜಯಾಯ ನಮಃ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಬಾಹುಗಳನ್ನೂ, 'ಸರ್ವಾತ್ಮನೇ ನಮಃ' ಎಂಬುದಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನೂ, 'ರಥಾಂಗಧಾರಿಣೇ ನಮಃ' ಎಂದು ಮುಖವನ್ನೂ, 'ಶ್ರೀಕರಾಯ ನಮಃ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಶಂಖವನ್ನೂ, 'ಗಂಭೀರಾಯ ನಮಃ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಗದೆಯನ್ನೂ, 'ಶಾಂತಮೂರ್ತಯೇ ನಮಃ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಪದ್ಮವನ್ನೂ ಪೂಜೆಮಾಡಬೇಕು.

ವಸ್ತು' ೨೧-೨೨. ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಅಚ್ಚುವುಗಳೂ, ಪುಷ್ಪಾಲಂಕೃತಗಳೂ, ಬಿಳಿಯ ಚಂದನದಿಂದ ಲೇಪಿತಗಳೂ, ಮಾವಿನ ಎಳೆದಳಿರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳೂ, ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತಗಳೂ, ಚಿನ್ನದನಾಣ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಎಳ್ಳಿನಿಂದಲೂ ತುಂಬಲ್ಪಟ್ಟ ತಾಮ್ರ ಪಾತ್ರೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳೂ, ಅದಂತಹ ನಾಲ್ಕು ಕುಂಭಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆಮಾಡಬೇಕು.

೨೩. ಈ ನಾಲ್ಕು ಕಲಶಗಳೂ ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರಾಚ್ಛಾದಿತವಾದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಒಂದು ಆಸನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು.

೨೪. ಆ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ, ಮರಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ತಟ್ಟೆ, ಯನ್ನಾಗಲಿ, ಯಾವುವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತುಗದ ದೊನ್ನೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ತೋಯಪೂರ್ಣಂ ಚ ತತ್ಕತ್ವಾ ತಸ್ಮಿನ್ ಪಾತ್ರೇ ತತೋ ನ್ಯಸೇತ್ |
 ಸೌವರ್ಣಂ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಂ ಚ ಕೃತ್ವಾ ದೇವಂ ಜನಾರ್ದನಂ || ೨೫ ||
 ದೇವದೇವಾಂಗಸಂಯುಕ್ತಂ ಶೃತಿಶ್ರುತಿವಿಭೂಷಿತಂ |
 ತತ್ರಾನೇಕವಿಧೈರ್ಭಕ್ಷ್ಯೈಃ ಫಲೈಃ ಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ಶೋಭಿತಂ || ೨೬ ||
 ಗಂಧೈರ್ಧೂಪೈಶ್ಚ ವಸ್ತ್ರೈಶ್ಚ ಅರ್ಚಯಿತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ |
 ರಸಾತಲಗತಾ ನೇದಾ ಯಥಾ ದೇವ ತ್ವಯೋದ್ಧೃತಾಃ || ೨೭ ||
 ಮತ್ಸ್ಯರೂಪೇಣ ತದ್ವನ್ಮಾಂ ಭವಾನುದ್ಧರ ಕೇಶವ |
 ಏನಮುಚ್ಛಾಯ ತಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಜಾಗರಂ ತತ್ರ ಕಾರಯೇತ್ || ೨೮ ||
 ಯಥಾವಿಭವಸಾರೇಣ ಪ್ರಭಾತೇ ವಿಮಲೇ ತಥಾ |
 ಚತುರ್ಣಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಚ ಚತುರೋ ದಾಸಯೇದ್ವಟಾನ್ || ೨೯ ||
 ಪೂರ್ವಂ ಚ ಬಹ್ವುಚೇ ದದ್ಯಾತ್ ಛಾಂದೋಗೈ ದಕ್ಷಿಣಂ ತಥಾ |
 ಯಜುಶ್ಯಾಖಾನ್ವಿತೇ ದದ್ಯಾತ್ ಪಶ್ಚಿಮಂ ಘಟಮುತ್ತಮಂ || ೩೦ ||

೨೫-೨೮. ಆ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಡಬೇಕು. ಆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳೇ ಅಂಗಗಳೂ, ಶೃತಿ ಶ್ರುತಿಗಳೇ ಆಭರಣಗಳೂ ಆಗಿರುವಂತೆ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಮತ್ಸ್ಯವನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಫಲಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಗಂಧಲೇಪನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಧೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು. 'ಎಲೈ ದೇವನೆ! ಕೇಶವನೆ! ರಸಾತಲದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿದ್ದ ವೇದಗಳನ್ನು ನೀನು ಮತ್ಸ್ಯರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹೇಗೆ ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿದೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನನ್ನೂ ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಾಗರದದೇಸೆಯಿಂದ ಉದ್ಧಾರಮಾಡು.' ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ರಾತ್ರಿಯ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೯. ಬಳಿಕ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಾನಗಳೊಡನೆ ನಾಲ್ಕು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಆ ನಾಲ್ಕು ಘಟಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೩೦. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಘಟವನ್ನು ಮುಗ್ಧೀದಾಧ್ಯಯನಪರನಾದವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ಕುಂಭವನ್ನು ಸಾಮವೇದಾಧ್ಯಾಯಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಘಟವನ್ನು ಯಜುಶ್ಯಾಖೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡುವವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉತ್ತರಂ ಕಾಮತೋ ದದ್ಯಾತ್ ಏಷ ಏವ ವಿಧಿಸ್ತುತಃ |
 ಋಗ್ವೇದಃ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಪೂರ್ವೇ ಸಾಮನೇದಸ್ತು ದಕ್ಷಿಣೇ || ೩೧ ||
 ಯಜುರ್ವೇದಃ ಪಶ್ಚಿಮತೋ ಹೃಥರ್ವಶ್ಲೋತ್ತರೇಣ ತು |
 ಅನೇನ ಕ್ರಮಯೋಗೇನ ಪ್ರೀಯತಾಮಿತಿ ವಾಚಯೇತ್ || ೩೨ ||
 ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಂ ತು ಸೌವರ್ಣಂ ಆಚಾರ್ಯಾಯ ನಿವೇದಯೇತ್ |
 ಗಂಧಧೂಪಾದಿವಸ್ತ್ರೈಸ್ತು ಸಂಪೂಜ್ಯ ವಿಧಿವತ್ಕ್ರಮಾತ್ || ೩೩ ||
 ಯಸ್ತಿಸ್ವಾಮಿಂ ಸರಹಸ್ಯಂ ಚ ಮಂತ್ರೈಃಪೂಜ್ಯೋಪಸಾದಯೇತ್ |
 ವಿಧಾನಂ ವಿಧಿವದ್ವತ್ತ್ವಾ ದಾತಾ ಕೋಟಿಗುಣೋತ್ತರಂ || ೩೪ ||
 ಪ್ರತಿಸದ್ಯ ಗುರುಂ ಯಸ್ತು ನೋಹಾದ್ವಿಪ್ರತಿಸದ್ಯತೇ |
 ಸ ಜನ್ಮಕೋಟಿಂ ನರಕೇ ಪಚ್ಯತೇ ಪುರುಷಾಧಮಃ || ೩೫ ||
 ವಿಧಾನಸ್ಯ ಪ್ರದಾತಾ ಯೋ ಗುರುರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ |
 ಏವಂ ದತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ದ್ವಾದಶಶ್ಯಾಂ ಮಾಂ ಸಮರ್ಚಯೇತ್ || ೩೬ ||

೩೧-೩೨. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಕುಂಭವನ್ನು ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಧಿಯು. 'ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಋಗ್ವೇದವು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳಲಿ. ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮವೇದವು ಸಂತುಷ್ಟವಾಗಲಿ. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಯಜುರ್ವೇದವು ಪ್ರೀತಿಗೊಳ್ಳಲಿ. ಅಥರ್ವವೇದವು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರೀತವಾಗಲಿ. ಈ ಕ್ರಮಯೋಗದಿಂದ ಭಗವಂತನು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

೩೩. ಬಳಿಕ ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು ಕರೆದು ಗಂಧ, ಧೂಪ, ವಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಧಿಸ್ತುಕಾರವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಆ ಮತ್ಸ್ಯದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ನಿವೇದನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೩೪. ಯಾವನು ರಹಸ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಈ ವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿದು ಉಚಿತಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ವ್ರತವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನ ದಾನವು ಕೋಟಿಗುಣಿತವಾದ ಫಲವನ್ನೀಯುವುದು.

೩೫. ಗುರುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪಡೆದೂ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ನೋಡದಿಂದ ವ್ರತವಿಮುಖನಾಗುವನೋ, ಆ ಮಾನವಾಧಮನು ಕೋಟಿಜನ್ಮಗಳವರೆಗೂ ನರಕದಲ್ಲಿ ಯಾತನೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

೩೬. ಯಾವನು ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುವನೋ, ಅವನನ್ನೇ ಬಲ್ಲವರು ಗುರುವೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಇಂತು ಮತ್ಸ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ವಿಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಭೋಜನಂ ದದ್ಯಾತ್ ಯಥಾಶಕ್ತ್ಯಾ ಚ ದಕ್ಷಿಣಾಂ |
 ಭೂರಿಣಾ ಪರಮಾನ್ನೇನ ತತಃ ಪಶ್ಚಾತ್ಸ್ವಯಂ ನರಃ || ೩೭ ||
 ಭುಂಜೀತ ಸಹಿತೋ ವಿಪ್ರೈರ್ವಾಗ್ಯತಸ್ಸಂಯತೇಂದ್ರಿಯಃ |
 ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ಯಸ್ತು ಕುರ್ಯಾನ್ಮತ್ಸೋತ್ಸವಂ ನರಃ || ೩೮ ||
 ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಚಾಗ್ರೇ ಶೃಣು ಸತ್ಯವತಾಂ ವರ |
 ಯದಿ ವಕ್ತ್ರಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಭವಂತಿ ಹಿ || ೩೯ ||
 ಆಯುಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ತುಲ್ಯಂ ಲಭೇದ್ಯದಿ ಮಹಾವ್ರತ |
 ತದಾ ವೈ ಹ್ಯಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಫಲಂ ಕಥಯಿತುಂ ಭವೇತ್ || ೪೦ ||
 ಯ ಇನುಂ ಶ್ರಾವಯೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ದ್ವಾದಶೀಕಲ್ಪಮುತ್ತಮಂ |
 ಶೃಣೋತಿ ನಾ ಸ ಪಾಪೈಸ್ತು ಸರ್ವೈರೇವ ವಿಮುಚ್ಯತೇ || ೪೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
 “ಮತ್ಸೋತ್ಸವಕಥನಂ” ನಾಮ ಚತುರ್ದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೩೭-೪೦. ಬಳಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಮಾನ್ನ ಸಹಿತವಾದ
 ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.
 ಬಳಿಕ ಭಾಗವತನು ತಾನೇ ಮೌನವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ, ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹಾ
 ನಿತ್ತನೂ ಆಗಿ ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸತ್ಯ
 ವಂತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಯಾವನು ಮತ್ಸೋತ್ಸವವನ್ನು ನೆರವೇ
 ರಿಸುವನೋ, ಅವನ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳುವವನಾಗು.
 ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಮುಖಗಳುಂಟಾದರೂ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಯುಷ್ಯಕ್ಕೆ
 ಸಮಾನವಾದ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿದರೂ, ಆ ಭಾಗವತನ ಧರ್ಮಚರಣೆಯ
 ಫಲವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು.

೪೧. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ದ್ವಾದಶೀ
 ವ್ರತಕಲ್ಪವನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಶ್ರವಣಮಾಡಿಸುವನೋ, ಮತ್ತು ಯಾವನು ಶ್ರದ್ಧೆ
 ಯಿಂದ ಕೇಳುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು
 ಹೊಂದುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
 ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಮತ್ಸೋತ್ಸವಕಥನಂ”ವೆಂಬ
 ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಥ ಪಂಚದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಮೂಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ:-

ಯೇ ತ್ವಯಾ ಮೈ ಕೃತಾಃ ಪ್ರಶ್ನಾಃ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಶ್ನವಿದಾಂ ವರ ।
ತಾನ್ ವರ್ಣಯಿಷ್ಯೇ ಕ್ರಮಶೋ ನಿಶಾಮಯು ಸುನಿಶ್ಚಿತಂ ॥ ೧ ॥
ಸಹೋಮಾಸೇ ಚ ದೇವೋ ಮೈ ಕೀರ್ತಿಯುಕ್ತೋ ಹಿ ಕೇಶವಃ ।
ತಸ್ಯ ಪೂಜಾ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಾ ಯಥಾಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಭಾಷಿತಂ ॥ ೨ ॥
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಕೇಶವಂ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ತತ್ಪತ್ನೀಂ ಕೀರ್ತಿಮೇವ ಚ ।
ದಂಪತೀ ವಿಧಿವತ್ಪೂಜ್ಯಾ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಧೇನುಭಿಃ ॥ ೩ ॥
ದಂಪತೀ ಪೂಜಿತೌ ವತ್ಸ ಪೂಜಿತೋಽಹಂ ನ ಸಂಶಯಃ ।
ತಸ್ಮಾದವಶ್ಯಂ ಸಂಪೂಜ್ಯಾ ದಂಪತೀ ಮನು ತುಷ್ಪಿದೌ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಮೂಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನ

೧. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಪೃಚ್ಛಕರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವ ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೆಯೋ, ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಶ್ಚಿತಗಳಾದ ಅವುಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳು.

೨. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಕೇಶವನು ಕೀರ್ತಿ ದೇವೀ ಸಮೇತನಾಗಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಆತನ ಪೂಜೆಯು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಲ್ಪಡಬೇಕು.

೩. ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಆತನೇ ಕೇಶವನೆಂದೂ ಪತ್ನಿಯೇ ಕೀರ್ತಿಯೆಂದೂ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಭಕ್ತನು ವಸ್ತ್ರ ಭೂಷಣ ಗೋದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೪. ಪುತ್ರನೆ! ದಂಪತಿಗಳು ಪೂಜಿತರಾದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಾನೇ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೆಂದು ತಿಳಿ. ಆದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಮಾಡುವ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಪೂಜೆಮಾಡಬೇಕು.

ದಾನಂ ಚ ವಿವಿಧಂ ಕಾರ್ಯಂ ಮಮ ತುಷ್ಟಿಕರಂ ಪರಂ |
 ಗೋದಾನಂ ಭೂಮಿದಾನಂ ಚ ಸ್ವರ್ಣದಾನಂ ವಿಶೇಷತಃ || ೫ ||
 ವಸ್ತ್ರದಾನಂ ತಥಾ ಶಯ್ಯಾ ತಥಾಽಲಂಕರಣಾನಿ ಚ |
 ಸದ್ಮದಾನಂ ಪ್ರಕರ್ತವ್ಯಂ ಮಮ ಸಂತೋಷಕಾರಕಂ || ೬ ||
 ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ದಾನಾನಾಂ ವಿಶೇಷಂ ಚ ತ್ರಿಕಂ ಸ್ಮೃತಂ |
 ವಸುಂಧರಾ ತಥಾ ಧೇನುಃ ವಿದ್ಯಾದಾನಂ ತಥೈವ ಚ || ೭ ||
 ದತ್ತೇ ದಾನತ್ರಿಕೇ ವತ್ಸ ಭವೇತ್ಪ್ರೀತಿರ್ಮಮಾತುಲಾ |
 ತಸ್ಮಾನ್ನ ರೈಸ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಂ ಸಹೋಮಾಸೇ ತ್ರಿಕಂ ಶುಭಂ || ೮ ||
 ಸ್ನಾನಸ್ಯ ಚ ವಿಧಿಸ್ಸಮ್ಯಕ್ ಪುರೈವೋಕ್ತೋ ಮಯಾನಘ |
 ಪೂಜಾ ಸ್ನಾನಂ ಚ ದಾನಂ ಚ ವಿಧಿರೇಷ ನ ಸಂಶಯಃ || ೯ ||
 ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಸಮಗ್ರಂ ತು ಏಕಭಕ್ತೇನ ಯಃ ಕ್ಷಿಪೇತ್ |
 ಭೋಜಯೇದ್ಭೋಜ್ಯಾ ದ್ವಿಜಾನ್ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸ ಮುಚ್ಯೇದ್ವ್ಯಾಧಿಕಲ್ಪಿಷೈಃ || ೧೦ ||

೫-೬. ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಕರಗಳಾದ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ದಾನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಗೋದಾನ, ಭೂಮಿದಾನ, ಹಿರಣ್ಯದಾನ, ವಸ್ತ್ರದಾನ, ಶಯ್ಯಾದಾನ, ಭೂಷಣದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಪರಮಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಕಾರಣವಾದ ಗೃಹದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

೭. ಸಕಲ ದಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರುದಾನಗಳು ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷ ಫಲದಾಯಕಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಅವುಗಳೇ ಭೂದಾನ, ಗೋದಾನ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾದಾನಗಳು.

೮. ಈ ಮೂರು ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಶುಭವಾದ ಈ ದಾನತ್ರಯವು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನಿಗೂ ಅವಶ್ಯಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವುದು.

೯. ಎಲೈ ಪಾಪರಹಿತನೆ! ಸ್ನಾನದ ವಿಧಿಯು ನನ್ನಿಂದ ಮೊದಲೇ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಪೂಜೆ, ಸ್ನಾನ ಮತ್ತು ದಾನ-ಇವುಗಳೇ ವಿಧಿವಿಹಿತಗಳೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೦. ಯಾವನು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಏಕಭುಕ್ತದಿಂದಲೇ ಕಳೆಯುತ್ತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ವ್ಯಾಧಿಗಳಾಗಲಿ ಪಾಪಗಳಾಗಲಿ ಸೋಕಲಾರವು.

ಕೃಷಿಭಾಗೀ ಬಹುಧನೋ ಬಹುಧಾನ್ಯಶ್ಚ ಜಾಯತೇ |
 ಕಿಮತ್ರ ಬಹುನೋಕ್ತೇನ ಶೃಣು ಗುಹ್ಯಂ ಪರಂ ಮಮ || ೧೧ ||
 ಹುತಭುಗ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ಚೈವ ವದನಂ ಮಮ ಮಾನದ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಖ್ಯಂ ಮುಖಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ನ ತಥಾ ಹವ್ಯವಾಹನಃ || ೧೨ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಖ್ಯೇ ಮುಖೇ ಪುತ್ರ ಹುತಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ |
 ಅಗ್ನ್ಯಾಖ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧೀನಂ ಸ್ವತಂತ್ರಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಕಿಲ || ೧೩ ||
 ಸಶರ್ಕರಂ ಘೃತಯುತಂ ಪಾಯಸಂ ಶಶಿಸನ್ನಿಭಂ |
 ಹೋತವ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮುಖೇ ಮಮತುಷ್ಟಿಕರಂ ಸುತ || ೧೪ ||
 ಶುಭಮಂಡಲಮೋದಕ ಕೋಕರಸಂ
 ಸುತ ಫೇನಿಕಯಾ ಘೃತಪೂರಯುತಂ |
 ಯಜ ವಿಪ್ರಮುಖೇ ಮಮ ತುಷ್ಟಿಕರಂ
 ಯದಿ ಚೇಚ್ಛಸಿ ದಾರಸುತಾದಿ ಸುಖಂ || ೧೫ ||

೧೧. ಆತನು ಕೃಷಿಭೂಮಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ಬಹುಧನವಂತನೂ, ಬಹು ಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧನೂ ಆಗುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದ ರಿಂದೇನು? ನಾನು ಹೇಳುವ ಅತ್ಯಂತ ಗುಹ್ಯವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳು.

೧೨. ಎಲೈ ಪ್ರಿಯಸುತನೆ! ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ನನಗೆ ಮುಖಗಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂಬ ಮುಖವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿರುವಷ್ಟು ಅಗ್ನಿಮುಖವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಲ್ಲವು.

೧೩. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂಬ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಿದುದು ಕೋಟಿ ಗುಣಿತ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಗ್ನಿಯೆಂಬ ಮುಖವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಧೀನವೇ ಆಗಿರುವುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾತ್ರ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಗಿರುವರೇ ಅಲ್ಲವೇ!

೧೪. ಪುತ್ರನೆ! ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದಲೂ, ತುಪ್ಪದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಚಂದ್ರ ಮಂಡಲದಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರುವ ಪಾಯಸವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಲ್ಪಡಬೇಕು. ಅದೇ ನನಗೆ ಸಂತೋಷಕರವಾದುದು.

೧೫. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆ! ಪತ್ನೀಪುತ್ರಾದಿಗಳ ಸುಖವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವೆ ಯಾದರೆ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛಗಳಾದ ದೋಸೆಗಳು, ಮೋದಕಗಳು, ಕೋಕರಸಗಳು, ಫೇಣಿಗಳು, ಜಿಲೇಬಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಬೇಕು.

ಕುಮುದೇನ ಸಮಪ್ರಭಸೌ ರಭದಂ

ಶುಭಭಕ್ತಯುತಂ ತ್ವಥ ಮುದ್ಗಯುತಂ ।

ಸುರಭೀಕೃತಪುಷ್ಕಲಸರ್ಪಿಸಮಂ

ಕುರುವಿಪ್ರಮುಖೇ ಹವನಂ ಸಹೇ

॥ ೧೬ ॥

ಪಯಸಾ ಸಹ ಸರ್ಪಿಷಿ ಚ ಕ್ವಥಿತಂ

ಬಹುಖಾರಿಕ ಚಾರುಫಲೈಸ್ಸಿತಯಾ ।

ಸಹ ಕರ್ಪುರನಾರಿಫಲೇನ ಸಮಂ

ಯುತಸೀಕರಕಂ ಸುತಶುಭ್ರಕರಂ

॥ ೧೭ ॥

ವ್ಯಂಜನಾನಿ ಚ ಶುಭ್ರಾಣಿ ಮನೋಜ್ಞಾನಿ ಪ್ರಿಯಾಣಿ ಚ ।

ಕರ್ತವ್ಯಾನಿ ಸಹೋಮಾಸೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರ್ಥೇ ಚತುರ್ಮುಖ

॥ ೧೮ ॥

ಪ್ರಿಯಾ ಶಿಖರಿಣೀ ಕಾರ್ಯಾ ಚಾನ್ಯತ್ತೇಷಾಂ ಪ್ರಿಯಂ ಚ ಯತ್ ।

ಕೃತ್ವೈವಂ ಭೋಜಯೇದ್ವಿಪ್ರಾನ್ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪರಯಾ ಸುತ

॥ ೧೯ ॥

ರಸಾಸ್ವಾದನಪೂರ್ವಂ ಹಿ ಭುಂಜತೇ ವೈ ಯಥಾ ಯಥಾ ।

ತಥಾ ತಥಾ ಮನು ಪ್ರೀತಿರ್ಜಾಯತೇ ಭುವಿ ದುರ್ಲಭಾ

॥ ೨೦ ॥

೧೬. ಕುಮುದಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದ ಕಾಂತಿಸೌರಭ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಅನ್ನದಿಂದಲೂ, ಹೆಸರುಬೇಳೆಗಳಿಂದಲೂ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಾಸುವೆಯನ್ನು ಒಗ್ಗರಿಸಿದ ಉಪಹಾರಗಳಿಂದಲೂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರ ಮುಖವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡು.

೧೭. ಎಲೈ ಸುತನೆ! ಹಾಲು, ಸಾಸುವೆ, ಖಾರವಾದ ಚಾರುಫಲಗಳು, ಸಕ್ಕರೆ, ಪಚ್ಚಕರ್ಪುರ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸೀಕರಕವು ಮಂಗಳಪ್ರದವಾದುದು.

೧೮. ಓ ಚತುರ್ಮುಖ! ಪರಿಶುದ್ಧಗಳೂ ಮನೋಹರಗಳೂ, ಅಪೇಕ್ಷಿತಗಳೂ, ಆದ ಅನೇಕ ವ್ಯಂಜನಗಳು ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೋಸ್ಕರ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು.

೧೯. ನನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನಾದ ಶಿಖರಿಣಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಪ್ರಿಯಗಳಾದ ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇಂತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೨೦. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರು ಷಡ್ರಸಗಳನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವರೋ, ಅಷ್ಟೂ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ಸಂತೋಷವು ನನಗೆ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವುದು.

ತಸ್ಮಾತ್ತತ್ತಥಾ ಕಾರ್ಯಂ ಯಥಾ ತುಷ್ಯಂತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ।
 ತುಷ್ಯಂತೈಶ್ಚಾಪ್ಯಹಂ ತುಷ್ಯೋ ಭವಾಮಿಹ ನ ಸಂಶಯಃ ॥ ೨೧ ॥
 ಶ್ರದ್ಧತ್ವೈತ್ಯಂ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ನ ತೇ ಮಿಥ್ಯಾ ಬ್ರವೀಮ್ಯಹಂ ।
 ಏತದ್ಗುಹ್ಯಂ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಶ್ರೇಯೋರ್ಥಂ ತವ ಮಾನದ ॥ ೨೨ ॥
 ಆಕ್ರೋಶಯಂತಿ ಯದಿ ತೇ ಹ್ಯಥನಾ ಪ್ರಹರಂತಿ ಚೇತ್ ।
 ತಥಾಪಿ ತೇ ನಮಸ್ಯಾ ನೈ ಮನು ಪ್ರೀತ್ಯಾಹಿ ಮಾನದ ॥ ೨೩ ॥
 ಏನಂ ಕಾರ್ಯಂ ಸದಾ ಪುತ್ರ ಮಾಗಶೀರ್ಷೇ ವಿಶೇಷತಃ ।
 ಯದುಕ್ತಂ ಭವತಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಕಿಂ ಶೃಣುಷ್ವ ತತ್ ॥ ೨೪ ॥
 ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಮನು ಚೋಚ್ಛಿಷ್ಯಂ ಮನು ಭಕ್ತಿಪರಾಯಣೈಃ ।
 ಪವಿತ್ರಕರಣಂ ಪುತ್ರ ಪಾಸಿನಾಮುಪಿ ಮುಕ್ತಿದಂ ॥ ೨೫ ॥
 ಮಮಾಸನಸ್ಯ ಶೇಷಂ ಚ ಯೋ ಭುನಕ್ತಿ ದಿನೇ ದಿನೇ ।
 ಸಿಕ್ಕೇ ಸಿಕ್ಕೇ ಭವೇತ್ಪುಣ್ಯಂ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಶತೋದ್ಭವಂ ॥ ೨೬ ॥

೨೧. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೇಗೆ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರು ಸಂತುಷ್ಟರಾದರೆ ನಾನೂ ಸಂತೋಷ ಪಡುವೆನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೨೨. ಎಲೈ ಚತುರಾಸನನೆ! ನನ್ನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳವನಾಗು, ನಾನು ನಿನಗೆ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿಯೇ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಗೂಢತರವಾದ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆನು.

೨೩. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೋಪಗೊಂಡರೂ, ಭಾಗವತನನ್ನು ಹೊಡೆದರೂ, ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲೆಳಸುವವನು ಅವರಿಗೆ ಕೂಡ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

೨೪. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ಇಂತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನಾದಿಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ನಿಯಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಏನನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಮೊದಲು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳು.

೨೫. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿರುವವರು ನನಗಿತ್ತ ನೈವೇದ್ಯದ ಶೇಷವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಊಟಮಾಡಬೇಕು. ಪುತ್ರನೆ! ನನ್ನ ನೈವೇದ್ಯವು ಶುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದೂ, ಪಾಪಿಗಳಿಗೂ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವಾದುದೂ ಆಗಿರುವುದು.

೨೬. ನನ್ನ ನೈವೇದ್ಯಾನ್ನವನ್ನು ಯಾವನು ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತುಟ್ಟಿಗೂ ನೂರು ಚಾಂದ್ರಾಯಣಗಳ ನಷ್ಟಚರಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು.

ಅನಶಿಷ್ಟಂ ತಥೋಚ್ಛಿಷ್ಟಂ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಭೋಜನದ್ವಯಂ |
 ನಾನ್ಯದ್ವೈ ಭೋಜನಂ ತೇಷಾಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಂ ಚರೇತ್ ||
 ಅನರ್ಪಯಿತ್ವಾ ಯೋ ಭುಂಕ್ತೇ ಅನ್ನಪಾನಾದಿಕಂ ಚ ಯತ್ |
 ಶ್ವಾನವಿಷ್ಣಾಸಮಂ ಚಾನ್ನಂ ಪಾನಂ ಚ ಮದಿರಾಸಮಂ || ೨೮ ||
 ತಸ್ಮಾನ್ನಾಮರ್ಪಯೇತ್ಪುತ್ರ ಅನ್ನಪಾನಾದಿ ಚೌಷಧಂ |
 ಭಕ್ಷಯೇತ್ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಅಶುಚೇಶ್ಚುಚಿಕಾರಕಂ || ೨೯ ||
 ತೀರ್ಥಯಜ್ಞಾದಿಕಫಲಂ ಕಲಿದೋಷವಿನಾಶನಂ |
 ಮನೋಚ್ಛಿಷ್ಟಂ ಸುಗತಿದಂ ಅಪಿ ದುಷ್ಕೃತಕರ್ಮಣಾಂ || ೩೦ ||
 ಅನ್ಯೇಷಾಂ ದೇವತಾನಾಂ ಚ ನಗೃಹ್ಣೀಯಾಚ್ಚ ಭಕ್ಷಿತಂ |
 ಅಭಕ್ತಾನಾಂ ಚ ಪಕ್ವಾನ್ನಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಚ ನರಕಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೩೧ ||
 ವಕ್ತವ್ಯಮೇವ ಯತ್ರೋಕ್ತಂ ತಚ್ಛೃಣುಷ್ವ ಸಮಾಹಿತಃ |
 ಕಥಯಿಷ್ಯೇ ತವ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ಅಪಿಗುಹ್ಯತರಂ ಮಮ || ೩೨ ||

೨೭. ನನ್ನ ಯಜ್ಞಾವಶೇಷ ಮತ್ತು ನೈವೇದ್ಯಶೇಷ ಇವೆರಡೇ ನನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭೋಜನಪದಾರ್ಥಗಳು. ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತೆಯಾವುದೂ ಆಹಾರವಾಗಲಾರದು. ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರೆ, ಆ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತಾಚರಣೆಯಿಂದ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೨೮. ಯಾವನು ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸದೆ ಭೋಜನ ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ತಿನ್ನುವ ಅನ್ನವು ನಾಯಿಯ ಅಮೇಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು. ಮತ್ತು ಪಾನವು ಹೆಂಡಕ್ಕೆ ಸಮವಾದುದು.

೨೯. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ಆದುದರಿಂದ ಅನ್ನಪಾನಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಅವುಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭೋಜನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಶುಚಿಯಾದವನೂ ಕೂಡ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗುವನು.

೩೦. ನನ್ನ ನೈವೇದ್ಯವು ದುಷ್ಕೃತನಿರತರಿಗೂ ಕೂಡ ಸಕಲತೀರ್ಥಗಳ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞಗಳ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಕಲಿಕೃತ ಸಕಲದೋಷಗಳನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು. ಮತ್ತು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೩೧. ನನ್ನ ಭಕ್ತನು ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದು. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಲ್ಲದವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಕ್ವಾನ್ನಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದರಿಂದ ಭಾಗವತನಾದವನು ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೩೨. ಇನ್ನು ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ. ಅದರ ಉತ್ತರವನ್ನು ಶಾಂತಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ಕೇಳು. ಈ ವಿಷಯವು

ಮನು ನಾನು ಪ್ರವಕ್ತವ್ಯಂ ಸಹೇ ಚೈವ ವಿಷೇಷತಃ ।

ಕೃಷ್ಣಕೃಷ್ಣೇತಿ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಮನು ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಪರಂ ॥ ೩೩ ॥

ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಸಾ ಚ ಮೇ ಪುತ್ರ ನ ಜಾನಂತಿ ಸುರಾಸುರಾಃ ।

ಮನಸಾ ಕರ್ಮಣಾ ವಾಚಾ ಯೋ ಮೇ ಶರಣಮಾಗತಃ ॥ ೩೪ ॥

ಸಹಿ ಸರ್ವಾಮನಾಪೋತಿ ಕಾಮನಾಮಿಹ ಲೌಕಿಕೀಂ ।

ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಂ ಚ ವೈಕುಂಠಂ ಮತ್ತಿಯಾಂ ಕಮಲಾನುಪಿ ॥ ೩೫ ॥

ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣೇತಿ ಕೃಷ್ಣೇತಿ ಯೋ ಮಾಂ ಸ್ಮರತಿ ನಿತ್ಯಶಃ ।

ಜಲಂ ಭಿತ್ವಾ ಯಥಾ ಪದ್ಮಂ ನರಕಾದುದ್ಧರಾಮ್ಯಹಂ ॥ ೩೬ ॥

ವಿನೋದೇನಾಪಿ ದಂಭೇನ ಮೌಢ್ಯಾಲೋಭಾಚ್ಛಲಾದಪಿ ।

ಯೋ ಮಾಂ ಭಜತ್ಯಸೌ ವತ್ಸ ಮದ್ಭಕ್ತೋ ನಾಪಸೀದತಿ ॥ ೩೭ ॥

ಯೇ ವೈ ಪಠಂತಿ ಕೃಷ್ಣೇತಿ ಮರಣೇ ಪರ್ಯುಪಸ್ಥಿತೇ ।

ಯದಿ ಪಾಪಯುತಾಃ ಪುತ್ರ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಯಮಂ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ ೩೮ ॥

ಅತ್ಯಂತ ಗುಹ್ಯತಮವಾದರೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು.

೩೩. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ “ಕೃಷ್ಣ, ಕೃಷ್ಣ” ಎಂಬ ನನ್ನ ನಾಮವನ್ನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆ ನಾಮವೇ ನನಗೆ ವಿಶೇಷ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

೩೪-೩೫. ಪುತ್ರನೆ! ನನ್ನದೊಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಯಾವ ದೇವತೆಗಳೂ ದಾನವರೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಯಾವನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ವಾಕ್ಯ ನಿಂದಲೂ, ಶರೀರದಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನೇ ಶರಣುಹೊಂದಿರುವನೋ, ಅವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು. ನನಗೆ ಪ್ರಿಯೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೩೬. ‘ಕೃಷ್ಣ, ಕೃಷ್ಣ’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವನು ನನ್ನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಜಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ ಪದ್ಮದಂತಿರುವ ಅವನನ್ನು ನಾನು ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವೆನು.

೩೭-೩೮. ಎಲೈ ವತ್ಸನೆ! ಹಾಸ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ, ಗರ್ವದಿಂದಾಗಲಿ, ಮೌಢ್ಯ ದಿಂದಾಗಲಿ, ಲೋಭದಿಂದಾಗಲಿ, ಹಟದಿಂದಾಗಲಿ ಯಾವನು ನನ್ನ ನಾಮವನ್ನು ಜಪಿಸುವನೋ, ಅವನೇ ನನ್ನ ಭಕ್ತನು. ಅವನು ಎಂದಿಗೂ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಗೊಳ ಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಜನರು ಮೃತ್ಯುವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾದಾಗಲಾದರೂ ನನ್ನ ನಾಮವನ್ನು ಪಠಿಸುವರೋ, ಅವರು ಜನ್ಮಾರಭ್ಯ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಆ ನಾಮದ ಬಲದಿಂದ ಯಮನನ್ನೆಂದಿಗೂ ನೋಡಲಾರರು.

ಪೂರ್ವೇ ವಯಸಿ ಪಾಪಾನಿ ಕೃತಾನ್ಯಸಿ ಚ ಕೃತ್ಸುಶಃ |
 ಅಂತಕಾಲೇ ಚ ಕೃಷ್ಣೇತಿ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಮಾಮೇತ್ಯಸಂಶಯಂ || ೩೯ ||
 ನಮಃ ಕೃಷ್ಣಾಯ ಮಹತೇ ವಿವಶೋಽಸಿ ವದೇದ್ಯದಿ |
 ಧ್ರುವಂ ಪದಮನಾಪೋತಿ ಮರಣೇ ಪರ್ಯುಪಸ್ಥಿತೇ || ೪೦ ||
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣೇತಿ ಕೃತೋಚ್ಚಾರೈಃ ಪ್ರಾಣೈರ್ಯದಿ ವಿಯುಜ್ಯತೇ |
 ದೂರಸ್ಥಃ ಪಶ್ಯತಿ ಚ ತಂ ಸ್ವರ್ಗತಂ ಪ್ರೇತನಾಯಕಃ || ೪೧ ||
 ಸ್ಮಶಾನೇ ಯದಿ ರಥಾಯಾಂ ಕೃಷ್ಣಕೃಷ್ಣೇತಿ ಜಲ್ಪತಿ |
 ಮ್ರಿಯತೇ ಯದಿ ಚೇತ್ಪುತ್ರ ಮಾಮೇವೈತಿ ನ ಸಂಶಯಃ || ೪೨ ||
 ದರ್ಶನಾನ್ಮನುಭಕ್ತಾನಾಂ ನೃತ್ಯಮಾಪೋತಿ ಯಃ ಕ್ವಚಿತ್ |
 ವಿನಾ ಮತ್ಸ್ಮರಣಾತ್ಪುತ್ರ ಮುಕ್ತಿನೇತಿ ಸ ಮಾನವಃ || ೪೩ ||
 ಪಾಪಾನಲಸ್ಯ ದೀಪ್ತಸ್ಯ ಭಯಂ ಮಾ ಕುರು ಪುತ್ರಕ |
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಮೇಘೋತ್ಥೈಃ ಸಿಚ್ಯತೇ ನೀರಬಿಂದುಭಿಃ || ೪೪ ||

೩೯. ಪೂರ್ವವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ಅನೇಕವೇಳೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ನನ್ನ ನಾಮವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿಯೂ ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುವನು.

೪೦. ಮರಣವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರಲು, 'ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ನುಡಿದರೂ ಕೂಡ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮೈಕುಂಠಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೧. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಾಮವನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುತ್ತಲೇ ಯಾವನು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಯಮನು ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿರುವನು.

೪೨. ಮಗನೆ! ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಬೀದಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ 'ಕೃಷ್ಣ, ಕೃಷ್ಣ' ಎಂಬುದಾಗಿ ನನ್ನ ನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ಯಾವನು ಸಾಯುವನೋ, ಅವನು ನನ್ನನ್ನೇ ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೪೩. ಯಾವ ಮಾನವನು ನನ್ನ ಭಕ್ತರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ, ಅವನು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯಿಲ್ಲದೆಯೂ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೪. ಪುತ್ರನೆ! ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಪಾಪಗಳೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ನೀನು ಭಯಪಡಬೇಡ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಾಮವೆಂಬ ಮೇಘದಿಂದ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ನೀರಿನ ಹನಿಗಳಿಂದ ಆ ದಾವಾನಲವು ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ಆರಿಹೋಗುವುದು.

ಕಲಿಕಾಲಭುಜಂಗಸ್ಯ ತೀಕ್ಷ್ಣದಂಷ್ಟಸ್ಯ ಕಿಂ ಭಯಂ ।
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಾಮದಾರೋತ್ಥ ವಹ್ನಿದಗ್ಧಃ ಸ ನಶ್ಯತಿ ॥ ೪೫ ॥
 ಪಾಪಪಾವಕದಗ್ಧಾನಾಂ ಕರ್ಮಚೇಷ್ಟಾವಿವೇಕಿನಾಂ ।
 ಭೇಷಜಂ ನಾಸ್ತಿ ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸ್ಮರಣಂ ವಿನಾ ॥ ೪೬ ॥
 ಪ್ರಯಾಗೇ ವೈ ಯಥಾ ಗಂಗಾ ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥೇ ಚ ನರ್ಮದಾ ।
 ಸರಸ್ವತೀ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ತದ್ವಚ್ಛ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕೀರ್ತನಂ ॥ ೪೭ ॥
 ಭವಾಂಬೋಧಿನಿಮಗ್ನಾನಾಂ ಮಹಾಪಾಪೋರ್ಮಿಪಾತಿನಾಂ ।
 ನ ಗತಿರ್ಮಾನವಾನಾಂಚ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸ್ಮರಣಂ ವಿನಾ ॥ ೪೮ ॥
 ಮೃತ್ಯುಕಾಲೇಽಪಿ ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಪಾಪಿನಾಂ ತದನಿಚ್ಛತಾಂ ।
 ಗಚ್ಛತಾಂ ನಾಸ್ತಿ ಪಾರ್ಥೇಯಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸ್ಮರಣಂ ವಿನಾ ॥ ೪೯ ॥
 ತತ್ರ ಪುತ್ರ ಗಯಾ ಕಾಶೀ ಪುಷ್ಕರಂ ಕುರುಜಾಂಗಲಂ ।
 ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಮಂದಿರೇ ಯಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣೇತಿ ಕೀರ್ತನಂ ॥ ೫೦ ॥

೪೫. ಕಲಿಯುಗವೆಂಬ ತೀಕ್ಷ್ಣದಂಷ್ಟಾಯುಧಗಳುಳ್ಳ ಕಾಲಸರ್ಪಕ್ಕೆ ಮಾನವರು ಏಕೆ ಹೆದರಬೇಕು? ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಮವೆಂಬ ಕಾಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬೆಂಕಿಯು ಅದನ್ನು ಸುಟ್ಟು ನಾಶಮಾಡುವುದು.

೪೬. ಪಾಪವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟು ಸತ್ಕರ್ಮವ್ಯಾಪಾರವರ್ಜಿತ ರಾದವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಸ್ಮರಣೆಯೊಂದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಔಷಧವೂ ದೊರೆಯಲಾರದು.

೪೭. ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾವ್ರವಾಹದಂತೆಯೂ, ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನರ್ಮದಾನದಿಯಂತೆಯೂ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯಂತೆಯೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯು ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವಾದುದು.

೪೮. ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮಹಾಪಾತಕಗಳೆಂಬ ಅಲೆಗಳ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಧಾರೋಪಾಯವಿಲ್ಲ.

೪೯. ಪಾಪಿಗಳಾದ ಮಾನವರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೂ ಮೃತ್ಯುವು ಖಂಡಿತ ವಾಗಿಯೂ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಪಾರ್ಥೇಯವೂ ಸಂಗಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

೫೦. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷ್ಣ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಗಯೆ, ಕಾಶಿ, ಪುಷ್ಕರ, ಕುರುಜಾಂಗಲ ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳಾಗಿರುವುವು.

ಜೀವಿತಂ ಜನ್ಮಸಾಫಲ್ಯಂ ಸುಖಂ ತಸ್ಯೈವ ಸಾರ್ಥಕಂ ।	
ಸತತಂ ರಸನಾ ಯಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಕೃಷ್ಣೇತಿ ಜಲ್ಪತಿ	೫೧
ಸಕೃದುಚ್ಚರಿತಂ ಯೇನ ಹರಿರಿತ್ಯಕ್ಷರದ್ವಯಂ ।	
ಬದ್ಧಃ ಪರಿಕರಸ್ತೇನ ಮೋಕ್ಷಾನ್ಯಾಯ ಗಮನಂ ಪ್ರತಿ	೫೨
ನಾನೋಽಸ್ಯ ಯಾವತೀ ಶಕ್ತಿಃ ಪಾಪನಿರ್ದಹನೇ ಮಮ ।	
ತಾವತ್ಕರ್ತುಂ ನಶಕ್ನೋತಿ ಪಾತಕಂ ಪಾತಕೇ ಜನಃ	೫೩
ನಾಪನಿದ್ಧಂ ಭವೇತ್ಸ್ಯ ಶರೀರಂ ನೈವ ಮಾನಸಂ ।	
ನ ಸಾಪಂ ನ ಚ ವೈಕ್ಲವ್ಯಂ ಕೃಷ್ಣಕೃಷ್ಣೇತಿ ಕೀರ್ತನಾತ್	೫೪
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣೇತಿ ವಚಃ ಪಥ್ಯಂ ನತ್ಯಜೇದ್ಯಃ ಕಲೌ ನರಃ ।	
ಪಾಪಾಮಯೋ ವೈ ನ ಭವೇತ್ ಕಲೌ ತಸ್ಯೈವ ಮಾನಸೇ	೫೫
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣೇತಿ ಪ್ರಜಲ್ಪಂತಂ ದಕ್ಷಿಣಾಶಾಪತಿರ್ನರಂ ।	
ಕೃತ್ವಾ ಮಾರ್ಜಯತೇ ಸಾಪಂ ತಸ್ಯ ಜನ್ಮಶತಾರ್ಜಿತಂ	೫೬
ಚಾಂದ್ರಾಯಣಶತೈಃ ಸಾಪಂ ಪರಾಕಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರಕೈಃ ।	
ಯನ್ನಾಪಯಾತಿ ತದ್ಯಾತಿ ಕೃಷ್ಣಕೃಷ್ಣೇತಿ ಕೀರ್ತನಾತ್	೫೭

೫೧. ಯಾವನ ನಾಲಿಗೆಯು ಸಂತತವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅವನ ಜೀವನ, ಜನ್ಮಗಳೇ ಸಫಲಗಳು. ಅವನ ಸುಖವೇ ಸಾರ್ಥಕವು.

೫೨. ಯಾವನು ಒಮ್ಮೆ ಹರಿಯೆಂಬ ಎರಡು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಾಯಿ ಯಿಂದ ಉಚ್ಚಾರಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಪಾಠೇಯ ವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೫೩. ಈ ನನ್ನ ನಾಮದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಯಿರುವುದೋ, ಅಷ್ಟು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಯಾವ ಪಾತಕಿಯೂ ಮಾಡಲಾರನು.

೫೪. ಯಾವನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ದೇಹವ್ಯಾಧಿಗಳಾಗಲಿ, ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಥೆಗಳಾಗಲಿ, ಪಾಪಲೇಪವಾಗಲಿ, ಚಿತ್ತವಿಕ್ಷೇಪವಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರವು.

೫೫-೫೬. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಮಸ್ಮರಣೆಯೆಂಬ ಪಥ್ಯವಾಕ್ಯ ವನ್ನು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ತ್ಯಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪಾಪವೆಂಬ ರೋಗವು ಎಂದಿಗೂ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಹೆಸರನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಯಮರಾಜನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನು ಹಿಂದಿನ ನೂರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಡೆದುಹಾಕುವನು.

೫೭. ಒಂದು ನೂರು ಚಂದ್ರಾಯಣವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ, ಸಾವಿರ ಪರಾಕ

ನಾನ್ಯಾಭಿನಾಮಕೋಟೀಭಿಸ್ತೋಷೋ ಮಮ ಭವೇತ್ಸಚಿತ್ |

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣೇತಿ ಕೃತೋಚ್ಛಾರೇ ಪ್ರೀತಿರೇವಾಧಿಕಾಧಿಕಾ || ೫೮ ||

ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯೋಪರಾಗೃಸ್ತು ಕೋಟಿಭಿರ್ಯತ್ಪಲಂ ಸ್ಕೃತಂ |

ತತ್ಪಲಂ ಸಮನಾಪ್ನೋತಿ ಕೃಷ್ಣಕೃಷ್ಣೇತಿ ಕೀರ್ತನಾತ್ || ೫೯ ||

ಗುರುದಾರಾಭಿಗಮನಂ ಹೇಮಸ್ತೇಯಾದಿ ಪಾತಕಂ |

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕೀರ್ತನಾದ್ಯಾತಿ ಘರ್ನತಪ್ತಂ ಹಿಮಂ ಯಥಾ || ೬೦ ||

ಯುಕ್ತೋ ಯದಿ ಮಹಾಪಾಪೈರಗಮ್ಯಾಗಮನಾದಿಭಿಃ |

ಮುಚ್ಯತೇ ಚಾಂತಕಾಲೇಽಪಿ ಸಕೃಚ್ಛ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕೀರ್ತನಾತ್ || ೬೧ ||

ಅವಿಶುದ್ಧಮನಾ ಯಸ್ತು ವಿನಾಶ್ಯಾಚಾರವರ್ತನಾತ್ |

ಪ್ರೇತತ್ವಂ ಸೋಽಪಿ ನಾಪ್ನೋತಿ ಅಂತೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕೀರ್ತನಾತ್ || ೬೨ ||

ಮುಖೇ ಭವತು ನಾ ಜಿಹ್ವಾಸತೀ ಯಾತು ರಸಾತಲಂ |

ನ ಸಾ ಚೇತ್ಕಲಿಕಾಲೀಯಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಗುಣವಾದಿನೀ || ೬೩ ||

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವ ಪಾಪವು ಕಳೆಯಲಾರದೋ, ಅದೂ ಸಹ ಕೃಷ್ಣ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು.

೫೮. ಇತರ ಕೋಟಿನಾಮಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗಲಾರದು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ನಾಮವನ್ನು ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಿದಂತೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿನ ಆನಂದವುಂಟಾಗಿ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಅಧಿಕವಾಗುವುದು.

೫೯. ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಗಳಿಂದಲೂ, ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, ಆ ಫಲವನ್ನೇ ಭಕ್ತನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸುವನು.

೬೦. ಗುರುಪತ್ತೀಸಂಸರ್ಗ, ಪರಸ್ಪರ್ಣಾಪಹರಣ ಮುಂತಾದ ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಮಸಂಸ್ಕರಣೆಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಬೇಸಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾಗುವ ಹಿಮದಂತೆ ಮಾಯವಾಗುವುವು.

೬೧-೬೨. ಮನುಷ್ಯನು ಜನ್ಮದ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಅಗಮ್ಯಸ್ತ್ರೀಸಹವಾಸ ಮುಂತಾದ ಮಹಾಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಯಾದರೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಲಿ ಅಚಾರವ್ಯವಹಾರವಿಲ್ಲದವ ನಾಗಲಿ, ಅವನಿಗೂ ಕೂಡ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ನಾಮವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸು ವುದರಿಂದ ಪ್ರೇತತ್ವವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೬೩. ಈ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಯಾವ ನಾಲಿಗೆಯು

ಸ್ವನಕ್ರೇ ಪರನಕ್ರೇ ಚ ವಂಧ್ಯಾ ಜಿಹ್ವಾ ಪ್ರಯತ್ನತಃ |
 ಕುರುತೇ ಯಾ ಕಲೌ ಪುತ್ರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಗುಣಕೀರ್ತನಾತ್ || ೬೪ ||
 ಸಾಪನಲ್ಲಿ ನುಖೇ ತಸ್ಯ ಜಿಹ್ವಾರೂಪೇಣ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ |
 ಯಾ ನ ವಕ್ತ್ರಿ ದಿನಾರಾತ್ರೌ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಗುಣಕೀರ್ತನಾತ್ || ೬೫ ||
 ಪತಾಂ ಶತಖಂಡಾತು ಸಾ ಜಿಹ್ವಾ ರೋಗರೂಪಿಣೀ |
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣೇತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣೇತಿ ನ ಜಲ್ಪತಿ || ೬೬ ||
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಾಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪ್ರಾತರುತ್ಥಾಯ ಯಃ ಪಠೇತ್ |
 ತಸ್ಯಾಹಂ ಶ್ರೇಯಸಾಂ ದಾತಾ ಭವಾಮ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ || ೬೭ ||
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ಹಿ ಪಠೇತ್ತು ಯಃ |
 ಸರ್ವಾನ್ಯಾಮಾನವಾಪ್ನೋತಿ ಸ ಮೃತಃ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ || ೬೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂಧೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಹಾಸಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
 “ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ ಸಂಚರಶೋಧನಾಧ್ಯಾಯಃ

ಗಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಆ ನಾಲಿಗೆಯು ಇದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದಂತೆಯೇ ಸರಿ.
 ಅಂತಹ ನಾಲಿಗೆಯು ಯಾರ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ.

೬೪-೬೬. ತನ್ನ ಮುಖದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಮುಖದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಯಾವ
 ನಾಲಿಗೆಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಗುಣಗಳ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೋ, ಅದು ಪ್ರತಿ
 ಯೋಬ್ಬನ ವಿಶೇಷವೆಂದನೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಗಿರುವುದು. ಯಾವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹಗಲು
 ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಗುಣಗಳು ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನ ಮುಖ
 ದಲ್ಲಿರುವುದು ಜಪ್ತಿಯ ರೂಪದಿಂದಕಾಣುವ ಸಾಪದ ಬಳ್ಳಿಯೆಂದೇ ತಿಳಿಯ
 ಬೇಕು. ಯಾವನ ಮುಖವು ನಿರಂತರವೂ ಕೃಷ್ಣನಾಮದ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡು
 ವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನ ನಾಲಿಗೆಯು ಅನೇಕ ರೋಗಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ನೂರು
 ಖಂಡಗಳಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳಲಿ.

೬೭. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಮದ ಈ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದಿದ್ದು
 ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಪಠಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಸಕಲ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು
 ಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವೆನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೬೮. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಈ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿ
 ದಿನದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವನು
 ಪಠನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ
 ಅನುಭವಿಸಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀಸ್ವಾಂಧಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
 ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
 ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಷೋಡಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಭಾಗವತಶ್ಲೋಕೈಃ ಪೂರ್ಣಂ

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ:-

ಶೃಣು ಧ್ಯಾನಂ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪ್ರೀತಮಾನಸಃ ।

ಶೃತೇನೈವ ಚ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ಲಭತೇ ಮಾನವೋ ಭುವಿ ॥ ೧ ॥

ಅಥ ಶ್ರೀ ಮದುದ್ಯಾನ ಸಂವೀತ ಹೈಮ

ಸ್ಥ ಲೋದ್ಭಾಸಿ ರತ್ನ ಸ್ಫುರಂತಂಽಪಾಂತಃ ।

ಲಸತ್ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷೋದಿತೋ ದೀಪ್ತರತ್ನ

ಸ್ಥಲಾಧಿಷ್ಠಿತಾಂಭೋಜಪೀಠಾಧಿರೂಢಂ ॥ ೨ ॥

ಮಹಾನೀಲನೀಲಾಭಮತ್ಯಂತಬಾಲಂ

ಗುಡಸ್ಥಿಗ್ಧವಕ್ತ್ರಾಂತ ವಿಶ್ರಸ್ತಕೇಶಂ ।

ಅಲಿವ್ರಾತ ಪರ್ಯಾಕುಲೋತ್ಫುಲ್ಲಪದ್ಮ

ಪ್ರಮುಗ್ಧಾನನಂ ಶ್ರೀಮದಿಂದೀವರಾಕ್ಷಂ ॥ ೩ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಭಾಗವತಶ್ಲೋಕೈಃ ಪೂರ್ಣಂ

೧. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಚತುರ್ಮುಖನೆ! ಇನ್ನು ಧ್ಯಾನದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೇಳು. ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೇಳುವೆನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನು ಸಮಸ್ತ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೨. ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಉದ್ಯಾನವನದಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಚಿನ್ನದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ನವರತ್ನಮಯವಾದ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ ರತ್ನವೇದಿಕೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಮಲಾಸನದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸುಖಾಸೀನವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೩. ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಇಂದ್ರನೀಲದಂತೆ ನೀಲವರ್ಣವಿಶಿಷ್ಟನೂ, ಕೇವಲ ಬಾಲಕನೂ, ಗುಡಸ್ಥಿಗ್ಧವಾದ ಮುಖದ ಸುತ್ತಲೂ ಕೆದರಿರುವ ಮುಂಗುರುಳುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಆ ಮುಖದಿಂದಲೇ ತುಂಬಿವಿಂಡಿನಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಕಮಲವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವವನೂ, ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಯುತಗಳಾದ ಕನ್ನೈದಿಲೆಗಳಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವನು.

ಚಲತ್ಕುಂಡಲೋಲ್ಲಾಸಿತೋತ್ಫಲ್ಲಗಲ್ಲಂ

ಸುಘೋಣಂ ಸುಶೋಣಾಧರಂ ಸುಸ್ಥಿತಾಸ್ಯಂ ।

ಅನೇಕೋಲ್ಲಸತ್ಕಂಠಭೂಷಾಲಸಂತಂ

ನಹಂತಂ ನಖಂ ಪಾಂಡರೀಕಂ ಸುನೇತ್ರಂ

॥ ೪ ॥

ಸಮುಧ್ಘಾಸರೋರಃಸ್ಥಲಂ ಧೇನುಧೂಲ್ಯಾ

ಸುಪುಷ್ಪಾಂಗಮುಷ್ಪಾಪದಾಕಲ್ಪದೀಪ್ತಂ ।

ಕಟೀರಸ್ಥಲೇ ಚಾರುಜಂಘೋರುಯುಗ್ಮೇ

ಪಿನದ್ಧಂ ಕ್ವಣತ್ಕಿಂಕಣೇ ಜಾಲದಾಮ್ನಾ

॥ ೫ ॥

ಹಸಂತಂ ಲಸದ್ವಂಧುಜೀವಪ್ರಸೂನ

ಪ್ರಭಾಸಾಣಿಸಾದಾಂಬುಜೋದಾರಕಾಂತ್ಯಾ ।

ಕರೇ ದಕ್ಷಿಣೇ ಸಾಯಸಂ ವಾನುಹಸ್ತೇ

ದಧಾನಂ ನವಂ ಶುದ್ಧ ಹೈಯಂಗವೀನಂ

॥ ೬ ॥

ಮಹೀಭಾರಭೂತಾಃ ಮರಾರಾತಿಯೂಘಾಃ-

ನಲಂ ಪೂತನಾದೀನ್ನಿಹಂತುಂ ಪ್ರವೃತ್ತಂ ।

ಪ್ರಭುಂ ಗೋಪಿಕಾಗೋಪವೃಂದೇನ ವೀತಂ

ಸುರೇಂದ್ರಾದಿಭಿರ್ವಂದಿತಂ ದೇವ ದೇವಂ

॥ ೭ ॥

೪. ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಕವೋಲಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಂದರನಾಸಿಕದಿಂದಲೂ, ಸೊಂಪಾದ ಕೆಂದುಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಖದಿಂದಲೂ, ಅನೇಕ ಕಂಠಭೂಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಒಪ್ಪಿಕಮಲದಳಗಳಂತೆ ತೋರುವ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿರುವನು.

೫. ಗೋವುಗಳ ಪಾದಧೂಳಿಗಳಿಂದ ಲೇಪಿತವಾದ ವಕ್ಷಸ್ಥಳವುಳ್ಳವನೂ, ದುಂಡಾದ ಅನಯವಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಚಿನ್ನದ ಆಭರಣಗಳುಳ್ಳವನೂ, ನಡುವಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಮೊಳಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತೊಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆಗಳ ದಾರಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವನೂ ಆಗಿರುವನು.

೬. ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಬಂಧೂಕಪುಷ್ಪಗಳಂತೆ ಕೆಂಪಾದ ಅಂಗೈ ಅಂಗಾಲುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಕಮಲದಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತನೂ, ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಪಾಯಸದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನೂ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವನೂ ಆಗಿರುವನು.

೭-೮. ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರಪ್ರಾಯರಾದ ರಾಕ್ಷಸ ಸಮೂಹವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯನ್ನೂ ಪೂತನಾದಿ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದವನೂ, ಲೋಕೇಶ್ವರನೂ, ಗೋಪಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನೂ,

ಪ್ರಗೇ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ತ್ವನುಸ್ತುತ್ಯ ಕೃಷ್ಣಂ
ಭುಜಂಗೇಂದ್ರ ವಜ್ರಾದಿಭಿರ್ಭಕ್ತಿನಮಃ |

ಸಿತಾಂಭೋಜ ಹೈಯಂಗವೀನೈಶ್ಚ ದಧ್ನಾ
ವಿಮಿಶ್ರೇಣ ದುಗ್ಧೇನ ಸಂಪ್ರೀಣಯೇತುಂ || ೮ ||

ಇತಿ ಪ್ರಾತರೇನಾರ್ಚಯೇದಚ್ಯುತಂ ಯೋ
ನರಃ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಶಶ್ವದಾಸ್ತಿಕ್ಯಯುಕ್ತಃ |

ಲಭೇತ್ಸೋಚಿರೇಣೈವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಸಮಗ್ರಾ
ಮಿಹ ಪ್ರೇತ್ಯ ಶುದ್ಧಂ ಪರಂಧಾನು ಭೂಯಾತ್ || ೯ ||

ಮಂತ್ರಶ್ಲೋಕತಃ ಪುರಾಪುತ್ರ ಆದೌ ಲೋಕಮನೋಹರಃ |

ಶ್ರೀಮದ್ಧಾನೋದರಾಖ್ಯೋಹಿ ಶೃಣು ತಸ್ಯಾಧಿಕಾರಿಣಃ || ೧೦ ||

ಅಯೋಗ್ಯಾಯ ನ ದಾತವ್ಯೋ ಮಂತ್ರರಾಜಸ್ವಯಾ ಸುತ |

ಯತ್ನೇನ ಗೋಪನೀಯಂ ಚ ರಹಸ್ಯಂ ಶೀಘ್ರಸಿದ್ಧಿದಂ || ೧೧ ||

ಅಲಸಂ ಮಲಿನಂ ಕ್ಲಿಷ್ಟಂ ದಂಭಮೋಹಸಮನ್ವಿತಂ |

ದರಿದ್ರಂ ರೋಗಿಣಂ ಕೃದ್ಧಂ ರಾಗಿಣಂ ಭೋಗಲಾಲಸಂ || ೧೨ ||

ಮಹೇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಸಂಪೂಜ್ಯನೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಹಾದೇವನೂ ಆಗಿರುವನು. ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿ ಆತನ ಕೃಷ್ಣ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಆದಿಶೇಷ ವ್ರಜಾದಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿತನಾದ ಆತನಲ್ಲಿ ನಮ್ರನಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನುಪಾಡಿ, ಬಿಳಿದಾವರೆ, ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಹಾಲಿನಿಂದ ಕಡೆದ ಬೆಣ್ಣೆ, ಮೊಸರು, ಹಾಲು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೯. ಇಂತು ಯಾವ ಮಾನವನು ನಿರಂತರವಾದ ಆಸ್ತಿತ್ವಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿದಿವಸವೂ ಅಚ್ಯುತನನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಲ್ಲದೆ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ದುಃಖರಹಿತವಾದ ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೦. ಪುತ್ರನೆ! ಹಿಂದೆಯೇ ನಿನಗೆ 'ಶ್ರೀ ದಾಮೋದರಾಯ ನಮಃ' ಎಂಬ ಲೋಕಮನೋಹರವಾದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವೆನಲ್ಲವೆ. ಅದಿವ್ಯ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು.

೧೧. ಈ ಮಂತ್ರವು ರಹಸ್ಯವೂ ಕ್ಷಿಪ್ರಫಲಾದಾಯಕವೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಉತ್ತಮ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನೀನು ಅಯೋಗ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದು. ಅಂತಹವರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದಾದರೂ ರಹಸ್ಯವಾಗಿಟ್ಟಿರಬೇಕು.

೧೨-೧೬. ಅಲಸ್ಯವಂತನು, ಅಂತರ್ಬಾಹ್ಯಶುದ್ಧಿಹೀನನು, ಕಷ್ಟಜೀವಿಯು

ಅಸೂಯಾಮತ್ಸರಗ್ರಸ್ತಂ ಶತಂ ಪರುಷವಾದಿನಂ ।

ಅನ್ಯಾಯೇನಾರ್ಜಿತಧನಂ ಪರದಾರರತಂ ಸದಾ ॥ ೧೩ ॥

ವಿದುಷಾಂ ನೈರಿಣಂ ನಿತ್ಯಮಜ್ಞಂ ಪಂಡಿತಮಾನಿನಂ ।

ಭ್ರಷ್ಟವ್ರತಂ ಕ್ಲಿಷ್ಟವೃತ್ತಿಂ ಪಿಶುನಂ ದುಷ್ಟಮಾನಸಂ ॥ ೧೪ ॥

ಬಹ್ವಾಶಿನಂ ಕ್ರೂರಚೇಷ್ಟಮಗ್ರಗಣ್ಯಂ ದುರಾತ್ಮನಾಂ ।

ಕೃಪಣಾಂ ಪಾಪಿನಂ ರೌದ್ರಮಾಶ್ರೀತಾನಾಂ ಭಯಂಕರಂ ॥ ೧೫ ॥

ಏನಮಾದಿಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತಂ ಶಿಷ್ಯಂ ನೈವ ಪರಿಗ್ರಹೇತ್ ।

ಗೃಹ್ಣೀಯಾದ್ಯದಿ ತದ್ವೋಷಃ ಪ್ರಾಯೋ ಗುರುಮುಪಸ್ಪೃಶೇತ್ ॥ ೧೬ ॥

ಅನಾತ್ಯದೋಷೋ ರಾಜಾನಂ ಜಾಯಾದೋಷಃ ಪತಿಂ ಯಥಾ ।

ತಥಾ ಶಿಷ್ಯಕೃತೋ ದೋಷೋ ಗುರುಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಸಂಶಯಂ ॥ ೧೭ ॥

ತಸ್ಮಾಚ್ಛಿಷ್ಯಂ ಗುರುರ್ನಿತ್ಯಂ ಪರೀಕ್ಷೈವ ಪರಿಗ್ರಹೇತ್ ।

ಕಾಯೇನ ಮನಸಾ ವಾಚಾ ಗುರುಶುಶ್ರೂಷಣೇ ರತಂ ॥ ೧೮ ॥

ಅಸ್ತೇಯವೃತ್ತಿಮಾಸ್ತಿತ್ಯಯುಕ್ತಂ ಮೋಕ್ಷಕೃತೋದ್ಯಮಂ ।

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾರತಂ ನಿತ್ಯಂ ದೃಢವ್ರತಮಕಲ್ಮಷಂ ॥ ೧೯ ॥

ಅಹಂಕಾರವೋಹಸಹಿತನು, ದರಿದ್ರನು, ರೋಗಾವಿಷ್ಟನು, ಕೋಪಸ್ವಭಾವದವನು, ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನು, ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾದವನು, ಅಸೂಯೆ ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನು, ಮೊಂಡುಸ್ವಭಾವದವನು, ಕೂರಭಾಷಿಯಾದವನು, ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಧನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದವನು, ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುವವನು, ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವನು, ಮೂಢನು, ತಾನೇ ಪಂಡಿತನೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಗೊಳ್ಳುವವನು, ವ್ರತನಿಯಮಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನು, ಕಷ್ಟಜೀವಿಯಾದವನು, ಲೋಭಿಯು, ಕೆಟ್ಟಮನಸ್ಸಿನವನು, ಅಮಿತಾಹಾರಿಯು, ಕ್ರೂರವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳವನು, ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಮುಖಂಡನಾದವನು, ಕೃಪಣನು, ಪಾಪಿಯು, ರೌದ್ರಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿದವನು, ತನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವವರಿಗೆ ಭಯಂಕರನು—ಇಂತಹ ದುರ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಶಿಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಆ ದೋಷವು ಗುರುವಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೭. ಮಂತ್ರಿಯ ದೋಷವು ರಾಜನನ್ನೂ, ಹೆಂಡತಿಯ ದೋಷವು ಗಂಡನನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಆಶ್ರಯಿಸುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಶಿಷ್ಯನ ದೋಷಗಳು ಗುರುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೧೮-೨೧. ಆದುದರಿಂದ ಪುನಃಪುನಃ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಶರೀರ ಮನಸ್ಸು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಗುರು ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ

ಪ್ರಸನ್ನಹೃದಯಂ ಶುದ್ಧಮಶತಂ ವಿಮಲಾಶಯಂ ।
 ಪರೋಪಕಾರನಿರತಂ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ಚ ವಿಗತಸ್ಪೃಹಂ ॥ ೨೦ ॥
 ಸ್ವಚಿತ್ತನಿತ್ತ ದೇಹೈಸ್ತು ಪರಿತೋಷಕರಂ ಗುರೋಃ ।
 ಅಶ್ರಿತಾನಾಂ ತಥಾ ಪುತ್ರ ಪರಿತೋಷಕರಂ ಶುಚಿಂ ॥ ೨೧ ॥
 ಈದೃಗ್ವಿಧಾಯ ಶಿಷ್ಯಾಯ ಮಂತ್ರಂ ದದ್ಯಾತ್ತು ನಾನ್ಯಥಾ ।
 ಯದ್ಯನ್ಯಥಾ ವದೇತ್ಸ್ಮಿನ್ ದೇವತಾಶಾಪ ಅಪತೇತ್ ॥ ೨೨ ॥
 ಶೃಣು ಪುತ್ರ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಗುರೋರಪಿ ಚ ಲಕ್ಷಣಂ ।
 ಏಭಿಸ್ತು ಲಕ್ಷಣೈರ್ಯುಕ್ತೋ ಗುರುರೇವ ಭವೇನ್ಮುಣಾಂ ॥ ೨೩ ॥
 ಸಮಚೇತಾಃ ಪ್ರಶಾಂತಾತ್ಮಾ ವಿಮನ್ಯುಶ್ಚ ಸುಹೃನ್ಮುಣಾಂ ।
 ಸಾಧುರ್ಮಹಾನ್ ಸಮೋ ಲೋಕೇ ಸ ಗುರುಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ॥ ೨೪ ॥
 ಮನು ವ್ರತಧರೋ ನಿತ್ಯಂ ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ಸುಸಂಮತಃ ।
 ಮದಾಶ್ರಯಕಥಾಸಕ್ತೋ ಮಮೋತ್ಸವರತಸ್ಸದಾ ॥ ೨೫ ॥

ನಿರತನಾದವನೂ, ಪರದ್ರವ್ಯಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ಪರಲೋಕ ಪರಮಾತ್ಮ
 ರಿರುವರೆಂದು ನಂಬಿರುವವನೂ, ಮೋಕ್ಷಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವವನೂ,
 ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವನೂ, ನಿತ್ಯವೂ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವುಳ್ಳವನೂ,
 ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿರತನೂ, ಸ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ತನ್ನ
 ಮನಸ್ಸು, ಧನ, ದೇಹಗಳಿಂದ ಗುರುವಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನಂಟುಮಾಡುವವನೂ,
 ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನಂಟುಮಾಡುವವನೂ, ಶುಚಿಭೂತ
 ನೂ ಆದವನು ಸಚ್ಚಿಷ್ಠನೆನಿಸುವನು.

೨೦. ಈ ವಿಧವಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನಿಗೆ ಈ ಉತ್ತಮಮಂತ್ರವನ್ನು
 ಉಪದೇಶಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ಇತರರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಬಾರದು. ಹಾಗೆ
 ಅಯೋಗ್ಯನಿಗೆ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶವಾದಲ್ಲಿ ಗುರುವಾದವನೂ ಶಿಷ್ಯನೂ ಸಹ
 ದೇವತೆಗಳ ಶಾಸಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವರು.

೨೩. ಪುತ್ರನೆ! ಇನ್ನು ಗುರುವಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು. ಮುಂದೆ
 ಹೇಳುವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನೇ ಜನರಿಗೆ ಗುರುವಾಗಲು ಯೋಗ್ಯ
 ನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೨೪. ಸಮಚಿತ್ತನು, ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು, ಕೋಪರಹಿತನು,
 ಸಕಲ ಜನರಿಗೂ ಸ್ನೇಹಿತನು, ಸಾಧುಸ್ವಭಾವದವನು, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮದೃಷ್ಟಿ
 ಯುಳ್ಳವನು-ಇವನೇ ಗುರುವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೨೫-೨೬. ನನ್ನ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವನು, ವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಅಭಿವಂದ್ಯ
 ಮಾನನಾದವನು, ನನ್ನ ಲೀಲಾ ವಿನೋದಗಳ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದವನು,

ಕೃಪಾಸಿಂಧುಃ ಸುಪೂರ್ಣಾರ್ಥಃ ಸರ್ವಸತ್ಕೋಪಕಾರಕಃ |

ನೀಸ್ಪೃಹಸ್ಸರ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಿಶಾರದಃ || ೨೬ ||

ಸರ್ವಸಂಶಯಸಂಘೇತಾಃ ನಲಸೋ ಗುರುರಾದೃತಃ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸರ್ವಕಾಲಜ್ಞಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಸರ್ವೇಷ್ಟನುಗ್ರಹಂ || ೨೭ ||

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣೈರ್ಯುಕ್ತಃ ಶಿಷ್ಯಃ ಈದೃಗ್ವಿಧಾದ್ಗುರೋಃ |

ಗೃಹ್ಣೀಯಾತ್ಪುತ್ರ ತನ್ಮಂತ್ರಂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ ಮದಾಯನೇ || ೨೮ ||

ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ವ್ರತಾನಾಂ ಚ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸ್ವೀಕರಣಂ ಬುಧಃ |

ಮತ್ತ್ರಿಯಂ ಶೃಣುಯಾಚ್ಛೃತ್ವಚ್ಛ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಪರಂ || ೨೯ ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ನಾನು ಪುರಾಣಂ ಲೋಕ ವಿಶ್ವತಂ |

ಶೃಣುಯಾಚ್ಛೃದ್ಧಯಾ ಯುಕ್ತೋ ಮಮ ಸಂತೋಷಕಾರಣಂ || ೩೦ ||

ನಿತ್ಯಂ ಭಾಗವತಂ ಯಸ್ತು ಪುರಾಣಂ ಪಠತೇ ನರಃ |

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಭವೇತ್ಸ್ಯ ಕಪಿಲಾದಾನಜಂ ಫಲಂ || ೩೧ ||

ನನ್ನ ಪೂಜಾರ್ಥವಗಲಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರತನಾದವನು, ಕೃಪಾ ಸಮುದ್ರನು, ಆಪ್ತಮನೋರಥನು, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಉಪಕಾರವನ್ನೆಣಿಸುವವನು, ಆಶಾರಹಿತನು, ಸಿದ್ಧನು, ಸಕಲವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತನು, ಶಿಷ್ಯನ ಸಕಲ ಸಂಶಯಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸಲು ಶಕ್ತನಾದವನು, ಆಲಸ್ಯರಹಿತನು, ಆದರವುಳ್ಳವನು, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯು, ತ್ರಿಕಾಲಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವನು, ಸಕಲ ರಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು—ಈ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನೇ ಗುರುವೆನಿಸುವನು.

೨೬. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸಾಧನಸಂಪತ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಿಷ್ಯನು ಈ ವಿಧವಾದ ಗುರುವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ಉತ್ತರಾಯಣದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆತನಿಂದ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

೨೯. ವಿದ್ವಾಂಸನಾದವನು ಸಮಸ್ತ ವೈಷ್ಣವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನಿತ್ಯವೂ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವೂ, ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೂ ಆದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಬೇಕು.

೩೦. ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತವಾದುದಾಗಿ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಪುರಾಣವನ್ನು ನನ್ನ ಭಕ್ತನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನಾಗಿ ನಿತ್ಯವೂ ಕೇಳಬೇಕು.

೩೧. ಪ್ರತಿದಿವಸವೂ ಭಾಗವತವನ್ನು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಪುರಾಣ ರೂಪವಾಗಿ ಪಠನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಪಠಿಸಿದ ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರಕ್ಕೂ ಕಪಿಲಿಯಾದ ಗೋವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಂ ಶ್ಲೋಕಸಾದಂ ನಾ ನಿತ್ಯಂ ಭಾಗವತೋದ್ಭವಂ ।
 ಪಠತೇ ಶೃಣುಯಾದ್ಯಸ್ತು ಗೋಸಹಸ್ರಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೩೨ ॥
 ಯಃ ಪಠೇತ್ಪ್ರಯತೋ ನಿತ್ಯಂ ಶ್ಲೋಕಂ ಭಾಗವತಂ ಸುತ ।
 ಅಷ್ಟಾದಶಪುರಾಣಾನಾಂ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ॥ ೩೩ ॥
 ನಿತ್ಯಂ ಮಮ ಕಥಾ ಯತ್ರ ತತ್ರ ತಿಷ್ಠಂತಿ ವೈಷ್ಣವಾಃ ।
 ಕಲಿಬಾಹ್ಯಾ ನರಾಸ್ಮೇನೈ ಯೇರ್ಚಯಂತಿ ಸದಾ ಮಮ ॥ ೩೪ ॥
 ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ತು ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಯೇರ್ಚಯಂತಿ ಗೃಹೇ ನರಾಃ ।
 ಸರ್ವಸಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಭವಂತಿ ಸುರವಂದಿತಾಃ ॥ ೩೫ ॥
 ಯೇರ್ಚಯಂತಿ ಗೃಹೇ ನಿತ್ಯಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಭಾಗವತಂ ಕಲೌ ।
 ಆಸ್ಥೋಟಿಯಂತಿ ವಲ್ಗಂತಿ ತೇಷಾಂ ಪ್ರೀತೋ ಭವಾಮ್ಯಹಂ ॥ ೩೬ ॥
 ಯಾವದ್ವಿನಾನಿ ಹೇ ಪುತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಭಾಗವತಂ ಗೃಹೇ ।
 ತಾವತ್ಪಿಬಂತಿ ಪಿತರಃ ಕ್ಷೀರಂ ಸರ್ಪಿರ್ಮಧೂದಕಂ ॥ ೩೭ ॥

೩೨. ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥವನ್ನಾಗಲಿ ಪಾದಮಾತ್ರವನ್ನಾಗಲಿ ಭಾಗವತಮಹಾಪುರಾಣದಿಂದ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವನು ಓದುವನೋ, ಯಾವನು ಕೇಳುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಗೋದಾನಗಳ ಫಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು.

೩೩-೩೪. ಪುತ್ರನೆ! ಯಾವನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಭಾಗವತದ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನಾದರೂ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವನೋ, ಆ ಮಾನವನು ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ ಪಠನ ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ನಿತ್ಯವೂ ನನ್ನ ಸತ್ಯಭಯಲ್ಲಿ ನೆಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರು ನೆರೆದಿರುವರು. ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಪೂಜೆಮಾಡುವರೋ, ಆ ಮನುಷ್ಯರು ಕಲಿಕಲ್ಪಪಗಳಿಂದ ದೂರರಾಗಿರುವರು.

೩೫. ವಿಷ್ಣು ಪ್ರತಿಪಾದಕಗಳಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಯಾವ ಮಾನವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವುವೋ, ಅವರು ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪೂಜ್ಯರಾಗಿರುವರು.

೩೬. ಯಾರು ನಿತ್ಯವೂ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವರೋ, ಯಾರು ಅರ್ಥ ವಿನರಣವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಯಾರು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವರೋ, ಅವರಲ್ಲಿ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಾಗುವೆನು.

೩೭. ಎಲೈ ಸುತನೆ! ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳ ವರೆಗೂ ಭಾಗವತವೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿಯ

ಯಚ್ಚಂತಿ ವೈಷ್ಣವೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಭಾಗವತಂ ಹಿ ಯೇ |

ಕಲ್ಪಕೋಟಿ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಮನು ಲೋಕೇ ವಸಂತಿ ತೇ || ೩೮ ||

ಯೇರ್ಚಯಂತಿ ಸದಾ ಗೇಹೇ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಭಾಗವತಂ ನರಾಃ |

ಪ್ರೀಣಿತಾಸ್ತೈಶ್ಚ ವಿಬುಧಾ ಯಾವದಾಃ ಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೩೯ ||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಂ ಶ್ಲೋಕಪಾದಂ ನಾ ವರಂ ಭಾಗವತಂ ಗೃಹೇ |

ಶತಶೋಢ ಸಹಸ್ರೈಶ್ಚ ಕಿಮನ್ಯೈಃ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಗ್ರಹೈಃ || ೪೦ ||

ನ ಯಸ್ಯ ತಿಷ್ಠತೇ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಗೃಹೇ ಭಾಗವತಂ ಕಲೌ |

ನ ತಸ್ಯ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಾಮ್ಯಸಾಶಾತ್ಕದಾಚನ || ೪೧ ||

ಕಥಂ ಸ ವೈಷ್ಣವೋ ಜ್ಞೇಯಃ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಭಾಗವತಂ ಕಲೌ |

ಗೃಹೇ ನ ತಿಷ್ಠತೇ ಯಸ್ಯ ಶ್ವಪಚಾದಧಿಕೋಹಿ ಸಃ || ೪೨ ||

ಸರ್ವಸ್ವೇನಾಪಿ ಲೋಕೇಶ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಗ್ರಹಃ |

ವೈಷ್ಣವಸ್ತು ಸದಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತುಷ್ಯಾರ್ಥಂ ಮನು ಪುತ್ರಕ || ೪೩ ||

ವರೆಗೂ ಯಜಮಾನನ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಸಾಸುವೆ ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೩೮. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾದವನಿಗೆ ಯಾರು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ಸಹಸ್ರಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗಳ ವರೆಗೂ ನನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವರು.

೩೯-೪೦. ಯಾರು ನಿತ್ಯವೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ಮಹಾ ಪ್ರಳಯಪರ್ಯಂತವೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿದವರಾಗುವರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಭಾಗವತದ ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕವನ್ನಾಗಲಿ ಶ್ಲೋಕಪಾದವನ್ನಾಗಲಿ ಪಠನಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಇತರ ನೂರಾರು ಸಾವಿರಾರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಲಭಿಸುವುದೇನು ?

೪೧. ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಭಾಗವತ ಗ್ರಂಥವಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನಿಗೆ ಯಮನ ಪಾಶಗಳಿಂದ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬಿಡುಗಡೆ ಯೆಂಬುದುಂಟಾಗಲಾರದು.

೪೨. ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಗ್ರಂಥವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ವೈಷ್ಣವನೆಂದು ಹೇಗೆತಾನೆ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಅಮಾನವನು ಚಂಡಾಲನಿಗಿಂತಲೂ ನೀಚನಾದವನೇ ಸರಿ.

೪೩. ಪುತ್ರನೆ! ನನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವೈಷ್ಣವರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು.

ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಭವೇತ್ಪುಣ್ಯಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂಭಾಗವತಂ ಕಲೌ ।

ತತ್ರ ತತ್ರ ಸದೈವಾಹಂ ಭವಾಮಿ ತ್ರಿದಶೈಃ ಸಹ

॥ ೪೪ ॥

ತತ್ರ ಸರ್ವಾಣಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ನದೀನದಸರಾಂಸಿಚ ।

ಯಜ್ಞಾಃ ಸಪ್ತಪುರೀ ನಿತ್ಯಂ ಪುಣ್ಯಾಃ ಸರ್ವೇ ಶಿಲೋಚ್ಚಯಾಃ ॥ ೪೫ ॥

ಶ್ಲೋತವ್ಯಂ ಮನು ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಹಿ ಯಶೋಧರ್ಮಜಯಾರ್ಥಿನಾ ।

ಪಾಪಕ್ಷಯಾರ್ಥಂ ಲೋಕೇಶ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿನಾ ॥ ೪೬ ॥

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಪುಣ್ಯಮಾಯುರಾರೋಗ್ಯಪುಷ್ಪಿದಮ್ ।

ಪಠನಾಚ್ಛ್ರವಣಾದ್ವಾಪಿ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ

॥ ೪೭ ॥

ನ ಶೃಣ್ವಂತಿ ನ ಹೃಷ್ಯಂತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಪಠಂ ।

ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಹಿ ಲೋಕೇಶ ತೇಷಾಂ ಸ್ವಾಮೀ ಸದಾ ಯಮುಃ ॥ ೪೮ ॥

ನ ಯಚ್ಛ್ರತಿ ಯದಾ ಮರ್ತ್ಯಃ ಶ್ಲೋತುಂ ಭಾಗವತಂ ಸುತ ।

ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ನಿಶೇಷೇಣ ನಾಸ್ತಿ ಪಾಪರತಸ್ತತಃ

॥ ೪೯ ॥

೪೪. ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಭಾಗವತಶಾಸ್ತ್ರವು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಮುವತ್ತುಮೂರುಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು.

೪೫. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ನದಿಗಳೂ, ನದಗಳೂ, ಸರೋವರಗಳೂ, ಅಯೋಧ್ಯಾದಿ ಸಪ್ತಪುರಿಗಳೂ, ಪುಣ್ಯತಮಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ ಪರ್ವತಗಳೂ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುವು.

೪೬. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು ಕೀರ್ತಿಧರ್ಮಗಳ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಪಾಪನಿವಾರಣೆಗಾಗಿಯೂ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರಬೇಕು.

೪೭. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ, ಆಯುಸ್ಸಿನ ಆಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ದೇಹಾರೋಗ್ಯವನ್ನೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವುದು. ಆದನ್ನು ಪಠನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು.

೪೮. ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಶ್ರೀಭಾಗವತಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಮತ್ತು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷವುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರಿಗೆ ಯಮಧರ್ಮರಾಯನೇ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂಬುದು ಸತ್ಯವು.

೪೯. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ! ಯಾವನು ಭಾಗವತದ ಅನುವಾದವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಪಾಪಿಷ್ಠನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋಕಂ ಭಾಗವತಂ ಚಾಪಿ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಂ ಸಾದಮೇವ ಚ |
 ಲಿಖಿತಂ ತಿಷ್ಠತೇ ಯಸ್ಯ ಗೃಹೇ ತಸ್ಯ ವಸಾಮ್ಯಹಂ || ೫೦ ||
 ಸರ್ವಾಶ್ರಮಾಭಿಗಮನಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾವಗಾಹನಂ |
 ನ ತಥಾ ಸಾವನಂ ನ್ಯೂಣಾಂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಯಥಾ || ೫೧ ||
 ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಭವೇತ್ |
 ಗಚ್ಛಾಮಿ ತತ್ರ ತತ್ರಾಹಂ ಗೌರ್ಯಥಾ ಸುತವತ್ಸಲಾ || ೫೨ ||
 ಮತ್ಕಥಾನಾಚಕಂ ನಿತ್ಯಂ ಮತ್ಕಥಾಶ್ರವಣೇರತಂ |
 ಮತ್ಕಥಾಪ್ರೀತಮನಸಂ ನಾಹಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾಮಿ ತಂ ನರಂ || ೫೩ ||
 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಪುಣ್ಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನೋತ್ತಿಷ್ಠತೇ ಹಿ ಯಃ |
 ಸಾಂವತ್ಸರಂ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಂ ನಿಲಯಂ ಯಾತಿ ಪುತ್ರಕ || ೫೪ ||
 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನಾಭಿನಾದನೈಃ |
 ಸಂಮಾನಯೇತ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭವೇತ್ಪ್ರೀತಿರ್ಮಮಾತುಲಾ || ೫೫ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭಾಗವತಂ ದೂರಾತ್ ಪ್ರಕ್ರಮೇತ್ಸಂಮುದಂ ಹಿ ಯಃ |
 ಪದೇಪದೇಶ್ಚಮೇಧಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಸಂಶಯಂ || ೫೬ ||

೫೦. ಭಾಗವತದ ಪೂರ್ಣ ಗ್ರಂಥವಾಗಲಿ, ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವಾಗಲಿ, ಅರ್ಧಶ್ಲೋಕವಾಗಲಿ, ಸಾದವಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನೇ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆನು.

೫೧. ಸಕಲ ಆಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳ ಅನುಸರಣೆಯೂ, ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳ ಸೇವೆಯೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಶ್ರೀಭಾಗವತದಂತೆ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಲಾರವು.

೫೨. ಎಲೈ ಚತುರಾಸನೇ! ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಪುರಾಣದ ಅನುವಾದವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಾನು ಕರುವಿನ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವ ಆಕಳಿನಂತೆ ಬಂದು ಸೇರುವೆನು.

೫೩. ನನ್ನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಓದುವವನನ್ನೂ, ನನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುವವನನ್ನೂ, ನನ್ನ ಲೀಲೆಗಳಿಂದ ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನನ್ನೂ ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಕೈಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.

೫೪. ಪುತ್ರನೆ! ಪವಿತ್ರವಾದ ಶ್ರೀಭಾಗವತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕಂಡು ಯಾವನು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುವುದು.

೫೫. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿ ಮನುಷ್ಯನೂ ಶ್ರೀಭಾಗವತನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಅದಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅವನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಧಿಕವಾದ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೫೬. ಭಾಗವತವನ್ನು ಕಂಡು ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಯಾವನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ

ಉತ್ಥಾಯ ಪ್ರಣಮೋದ್ಯೋ ವೈ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ನರಃ |

ಧನಂ ಪುತ್ರಾಂಸ್ತಥಾ ದಾರಾನ್ ಭಕ್ತಿಂ ಚ ಪ್ರದದಾಮ್ಯಹಂ || ೫೭ ||

ಮಹಾರಾಜೋಪಚಾರೈಸ್ತು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಸುತ |

ಶೃಣ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತೇಷಾಂ ವಶ್ಯೋ ಭವಾಮ್ಯಹಂ || ೫೮ ||

ಮಮೋತ್ಸನೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಪರಂ |

ಶೃಣ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಮ ಪ್ರೀತ್ಯೈಚ ಸುವ್ರತ || ೫೯ ||

ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕರಣೈಃ ಪುಷ್ಪೈಃ ಧೂಪದೀಪೋಪಹಾರಕೈಃ |

ವಶೀಕೃತೋ ಹ್ಯಹಂ ತೈಶ್ಚ ಸತ್‌ಸ್ತ್ರಿಯಾ ಸತ್ಪತಿಯಥಾ || ೬೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
“ಭಾಗವತಶ್ರೀಷ್ಠ್ಯ ವರ್ಣನಂ” ನಾಮ ಷೋಡಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಓಡಿಬರುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಅಡಿಗಡಿಗೂ ಅಶ್ವಮೇಧದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೫೭. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಎದ್ದು ಭಾಗವತ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಧನವನ್ನೂ, ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಹೆಂಡದಿರನ್ನೂ, ಭಕ್ತಿಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

೫೮. ಪ್ರಿಯನೆ! ವಿಶೇಷಗಳಾದ ರಾಜೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಭಾಗವತ ಪುರಾಣವನ್ನು ಯಾವ ಮಾನವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ನಾನು ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿರುವೆನು.

೫೯-೬೦. ಎಲೈ ಪುತ್ರನೆ! ನನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರಗಳು, ಆಭರಣಗಳು, ಪುಷ್ಪಗಳು, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಭಾಗವತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಿ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪುರಾಣಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯಳ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ಸತ್ಪುರುಷನಂತೆ ವಶೀಕೃತನಾಗಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಭಾಗವತಶ್ರೀಷ್ಠ್ಯ ವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ
ಪದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತದರ್ಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಮಧುರಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ಕಸ್ಮಿನ್ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಹಿ ದೇವೇಶ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೋಽಧಿಕಸ್ತೃತಃ |

ಕಂ ಫಲಂ ಚ ಭವೇತ್ಸಸ್ಮಿನ್ನೇತತ್ಸರ್ವಂ ವದ ಪ್ರಭೋ || ೧ ||

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ:-

ಮಧುರೇತಿ ಸುನಿಖ್ಯಾತಂ ಅಸ್ತಿ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಪರಂ ಮನು |

ಸುರನ್ಯಾ ಚ ಪ್ರಶಸ್ತಾ ಚ ಜನ್ಮಭೂಮಿಃ ಪ್ರಿಯಾ ಮನು || ೨ ||

ಪದೇ ಪದೇ ತೀರ್ಥಫಲಂ ಮಧುರಾಯಾಂ ಚತುರ್ಮುಖ |

ಯತ್ರಯತ್ರ ನರಸ್ನಾತೋ ಮುಚ್ಯತೇ ಘೋರಕಲ್ಪಿಷಾತ್ || ೩ ||

ಸರ್ವಧರ್ಮನಿಹೀನಾನಾಂ ಪುರುಷಾಣಾಂ ದುರಾತ್ಮನಾಂ |

ನರಕಾರ್ತಿಹರಾ ಪುತ್ರ ಮಧುರಾ ಪಾಪನಾಶಿನೀ || ೪ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮಧುರಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಎಲೈ ದೇವೋತ್ತಮನೆ! ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಫಲದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು? ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಲಾಭವೇನಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಹೇಳುವವನಾಗು.

೨. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ನನಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯವಾದ ಮಧುರಾ ನಗರಿಯೆಂಬ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೊಂದಿರುವುದು. ಆ ಪ್ರದೇಶವು ಮನೋಹರವೂ ಪ್ರಶಸ್ತವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಅದು ನನಗೆ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೩. ಚತುರ್ಮುಖನೆ! ಮಧುರಾನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ತೀರ್ಥಫಲವುಂಟು. ಅಲ್ಲಿಯ ಯಾವ ಯಾವ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೂ, ಘೋರಪಾತಕಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೪. ಪುತ್ರನೆ! ಸಕಲ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಹೀನರೂ, ದುರಾತ್ಮರೂ ಆದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಕೂಡ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಮಧುರಾನಗರಿಯು ನರಕಗಳ ಭಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು.

ಕೃತಘ್ನಶ್ಚ ಸುರಾಪಶ್ಚ ಚೋರೋ ಭಗ್ನವ್ರತಸ್ತಥಾ |
 ಮಧುರಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನುಜೋ ಮುಚ್ಯತೇ ಘೋರಪಾತಕಾತ್ || ೫ ||
 ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ತನೋನಶ್ಯೇತ್ ಯಥಾ ವಜ್ರಭಯಾನ್ನಗಾಃ |
 ತಾಕ್ಷ್ಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಯಥಾಸರ್ಪಾ ಮೇಘಾ ವಾತಹತಾಯಥಾ || ೬ ||
 ತತ್ಪಜ್ಞಾನಾದ್ಯಥಾ ದುಃಖಂ ಹರಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಯಥಾ ಗಜಾಃ |
 ತಥಾ ಪಾಪಾನಿ ನಶ್ಯಂತಿ ಮಧುರಾದರ್ಶನಾತ್ಸುತ || ೭ ||
 ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಸ್ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಧುಪುರಿಂ ನರಃ |
 ಬ್ರಹ್ಮಹಾಪಿ ವಿಶುದ್ಧೇತ ಕಿಂ ಪುನಸ್ತ್ಯನ್ಯಪಾತಕೇ || ೮ ||
 ಮಧುರಾಂ ಸ್ನಾತುಕಾಮಸ್ಯ ಗಚ್ಛತಸ್ತು ಪದೇ ಪದೇ |
 ನಿರಾಶಾನಿ ವ್ರಜಂತ್ಯೇವ ಪಾಪಾನಿ ಚ ಶರೀರತಃ || ೯ ||
 ಅನುಷಂಗೇಣ ಗಚ್ಛಂತಿ ವಾಣಿಜ್ಯೇನಾಪಿ ಸೇವಯಾ |
 ಮಧುರಾಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ದಿವಂ ಯಾಂತಿ ಗತಾಂಹಸಃ || ೧೦ ||

೫. ಕೃತಘ್ನನಾಗಲಿ, ಸುರಾಪಾನಮಾಡಿದವನಾಗಲಿ, ಚೋರನಾಗಲಿ, ವ್ರತನಿಯವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಲಿ, ಮಧುರೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಮನುಜನು ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೬-೮. ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದ ಕೂಡಲೆ ಕತ್ತಲೆಯೂ, ಮಹೇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧವೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಪತಗಳೂ, ಗರುಡನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಗಳೂ, ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಘಗಳೂ, ತತ್ಪಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಂಸಾರ ದುಃಖವೂ, ಸಿಂಹದ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳೂ, ಹೇಗೆ ಓಡಿಹೋಗುವುವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಧುರಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುವು. ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಮಧುರಾಕ್ಷೇತ್ರದ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೆಂಬ ಮಹಾ ಪಾತಕದಿಂದಲೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂದಮೇಲೆ ಮಿಕ್ಕ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಲೇಕೆ?

೯. ಮಧುರಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುವು.

೧೦. ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾಗಿಯಾಗಲಿ, ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಹೋಗಿ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮನುಜರು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ನಾಮಾಪಿ ಗೃಹ್ಯತಾಮುಷ್ಯಾಃ ಸದಾಮುಕ್ತಿಸಂಶಯಃ |

ಸದಾ ಕೃತಯುಗಂ ತತ್ರ ಸದಾಚೈವೋತ್ತರಾಯಣಂ || ೧೧ ||

ಯಃ ಶೃಣೋತಿ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ಮಾಧುರಂ ಮನು ಮಂದಿರಂ |

ಅನ್ಯೇನೋಚ್ಚಾರಿತೇ ಸದ್ಯಃ ಸೋಽಪಿ ಪಾಪಾತ್ಪಮುಚ್ಯತೇ || ೧೨ ||

ತ್ರಿರಾತ್ರಮಪಿ ಯೇ ತತ್ರ ವಸಂತಿ ಮನುಜಾ ಸುತ |

ತೇಷಾಂ ಪುನಂತಿ ಸಂದೃಷ್ಟ್ವಾಃ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾಶ್ಚ ರಣರೇಣವಃ || ೧೩ ||

ಯಥಾ ತೃಣಸಮೂಹಂ ತು ಜ್ವಲಯಂತಿ ಸ್ಫುಲಿಂಗಕಾಃ |

ತಥಾ ಮಹಾಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ದಹತೇ ಮಧುರಾಪುರೀ || ೧೪ ||

ಸ್ನಾನೇನ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಾಂ ಯಸ್ಯಾತ್ ಸುಕೃತಸಂಚಯಃ |

ತತೋಽಧಿಕತರಂ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಮಧುರಾ ಸರ್ವಮಂಡಲೇ || ೧೫ ||

ಚತುರ್ಣಾಮಪಿ ನೇದಾನಾಂ ಪುಣ್ಯಮಧ್ಯಯನಾಚ್ಚಯತ್ |

ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಜಾಯತೇ ತತ್ರ ಮಧುರಾಂ ಸ್ಮರತಾಂ ನೃಣಾಂ || ೧೬ ||

೧೧. ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಧುರಾಕ್ಷೇತ್ರದ ನಾಮವು ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆಲ್ಲ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೃತಯುಗವೂ ಉತ್ತರಾಯಣ ಕಾಲವೂ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳಾಗಿರುವುವು.

೧೨. ಚತುರಾನನನೆ! ಇತರರು ಮಾಡುವ ಮಧುರಾನಗರಿಯ ಕೀರ್ತನೆ ಯನ್ನು ಯಾವನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವನೋ, ಅವನೂ ಸಹ ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

೧೩. ಪುತ್ರನೆ! ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳವರೆಗಾದರೂ ಯಾರು ವಾಸಮಾಡುವರೋ, ಅವರ ಚರಣ ಧೂಳಿಯ ದರ್ಶನಸ್ಪರ್ಶನಗಳಿಂದಲೇ ಇತರ ಮನುಷ್ಯರು ಪುನೀತರಾಗುವರು.

೧೪. ಬೆಟ್ಟದಂತಿರುವ ಹುಲ್ಲಿನ ರಾಶಿಯನ್ನು ಬೆಂಕಿಯ ಕಿಡಿಯು ಹೇಗೆ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮಮಾಡುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಧುರಾಪುರಿಯೂ ಭಕ್ತರ ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವುದು.

೧೫. ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವನ್ನು ಮಧುರಾನಗರಿಯು ಕೊಡುವುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೧೬. ಪುತ್ರನೆ! ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನೂ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾಯನ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವುಂಟಾಗುವುದೋ, ಮಧುರಾನಗರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ಮಾನವರಿಗೂ ಅದೇ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು.

ಅನ್ಯತ್ರ ಹಿ ಕೃತಂ ಪಾಪಂ ತೀರ್ಥಮಾಸಾದ್ಯ ನಶ್ಯತಿ |
 ತೀರ್ಥೇಷು ಯತ್ಕೃತಂ ಪಾಪಂ ವಜ್ರಲೇಪೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೧೭ ||
 ಮಧುರಾಯಾಂ ಕೃತಂ ಪಾಪಂ ಮಧುರಾಯಾಂ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ |
 ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮನೋಕ್ಷಾಖ್ಯಂ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ತತ್ರ ಲಭೇನ್ನರಃ || ೧೮ ||
 ಅನ್ಯತ್ರ ದಶಭಿರ್ವರ್ಷೈಃ ಪ್ರಾರಬ್ಧಂ ಭುಜ್ಯತೇ ಹಿ ಯತ್ |
 ಕಲ್ಪಿಷಂ ಚ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ಮಾಧುರೇ ದಶಭಿದಿನೈಃ || ೧೯ ||
 ದಿನಿ ನೈವ ನ ಪಾತಾಲೇ ನಾಂತರಿಕ್ಷೇ ನ ಮಾನುಷೇ |
 ಸಮಂತು ಮಧುರಾಯಾಂ ಹಿ ಪ್ರಿಯಂ ಮಮ ಸದೈವ ಹಿ || ೨೦ ||
 ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಮಾಧುರಂ ಪರಮಂ ಮಹತ್ |
 ಬಾಲಕ್ರೀಡನರೂಪಾಣಿ ಕೃತಾನಿ ಸಹರೋಪಕೈಃ || ೨೧ ||
 ತ್ರಿಂಶದ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ತ್ರಿಂಶದ್ವರ್ಷಶತಾನಿ ಚ |
 ಯತ್ಫಲಂ ಭಾರತೇ ವರ್ಷೇ ತತ್ಫಲಂ ಮಧುರಾಂ ಸ್ಮರನ್ || ೨೨ ||

೧೭. ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ತೀರ್ಥಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಆ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ವಜ್ರಲೇಪದಂತೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುವು.

೧೮. ಆದರೆ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಾಶವಾಗುವುವು. ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧವುರೂಪಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೧೯. ಚತುರ್ಮುಖನೆ! ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮದ ಫಲಗಳನ್ನು ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ದಿನಗಳಿಂದಲೇ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೨೦-೨೧. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಪಾತಾಲದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಧುರಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಅದೇ ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದು. ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಧುರೆಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮವು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಬಾಲಲೀಲೆಗಳ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಗೋಪಬಾಲಕರೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.

೨೨. ಪವಿತ್ರನಾದ ಈ ಭರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮುವತ್ತುಸಾವಿರದ ಮುವತ್ತು ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಆ ಫಲವೇ ಮಧುರಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸ್ಮರಣೆಯ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು.

ಸನ್ನಿಹತ್ಯಾಂ ತು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ರಾಹುಗ್ರಸ್ತೇ ದಿವಾಕರೇ |
 ತತೋಽಧಿಕಂ ಲಭೇತ್ ಪುತ್ರ ಮಧುರಾಯಾಂ ದಿನೇ ದಿನೇ || ೨೩ ||
 ಪೂರ್ಣೇ ವರ್ಷಸಹಸ್ರೇ ತು ತೀರ್ಥರಾಜೇ ತು ಯತ್ಪಲಂ |
 ತತ್ಪಲಂ ಲಭತೇ ಪುತ್ರ ಸಹೋಮಾಸೇ ಮಧೋಃಪುರೇ || ೨೪ ||
 ಪೂರ್ಣೇ ವರ್ಷ ಸಹಸ್ರೇ ತು ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ಚ ಯತ್ಪಲಂ |
 ತತ್ಪಲಂ ಲಭತೇ ಪುತ್ರ ಮಧುರಾಯಾಂ ಸಹೋದಿನೇ || ೨೫ ||
 ಗೋದಾವರೀ ದ್ವಾರಕಯೋ ನರೋ ಯಃ
 ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಕರುಣಾಂ ಕ್ಷಿತಿದಾಯಕೋ ಯಃ |
 ಷಾಣ್ಮಾಸಕಾತ್ ಸಾಧಯತೇ ಗಯಾಯಾಂ
 ಸಮಂ ಭವೇನ್ನೋ ದಿನಮೇಕ ಮಾಧುರಂ || ೨೬ ||
 ನ ದ್ವಾರಕಾ ಕಾಶೀ ಕಾಂಚೀ ನ ಮಾಯಾ
 ಗದಾಧರೋ ಯಸ್ಯ ಸಮಂ ನ ತೀರ್ಥಂ |
 ಸಂತರ್ಪಿತಾ ಯದ್ಯಮುನಾಜಲೇನ
 ನಾಞ್ಞಂತಿ ನೋ ವೈ ಪಿತರಃ ಪಿಂಡದಾನಂ || ೨೭ ||

೨೩. ಸೂರ್ಯನು ರಾಹುಗ್ರಸ್ತನಾಗಿರುವಾಗ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮದಿಂದ ಯಾವ ಫಲವೊದಗುವುದೋ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಪುಣ್ಯವು ಪ್ರತಿದಿನ ದಲ್ಲಿಯೂ ಮಧುರಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದು.

೨೪. ಪುತ್ರನೆ! ತೀರ್ಥರಾಜವೆಂಬ ಪ್ರಯಾಗಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಆ ಫಲವನ್ನು ಮಾನವನು ಮಧುರಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದ ಸೇವೆಯಿಂದ ಹೊಂದುವನು.

೨೫. ವಾರಾಣಸೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಒಂದುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಅದನ್ನು ಮಧುರಾನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಮಾಸದ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ಪಡೆಯಲನುವಾಗುವುದು.

೨೬-೨೭. ಗೋದಾವರಿ, ದ್ವಾರಕೆ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭೂದಾನಗಳನ್ನು ಯಾವನು ಮಾಡುವನೋ, ಗಯಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳು ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಮಧುರೆಯ ಒಂದು ದಿನದ ಸೇವೆಗೆ ಸಮಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲವು: ದ್ವಾರಕೆ, ಕಾಶಿ, ಕಂಚಿ, ಮಾಯಾನಗರಿ, ಗಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಗದಾಧರನ ಸನ್ನಿಧಿ—ಇವುಗಳಾವುವೂ ಈ ಮಧುರೆಗೆ ಸಮಾನಗಳಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲಿಯ ಯಮುನೆಯ ಜಲದಿಂದ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪಿತೃಗಳು ಮತ್ತೆ ಪಿಂಡದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಧುರಾಯಾಂ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ಪುರೀಸಾಧಾರಣೇದೃಶಂ ।
ಯೇ ನರಾಸ್ತೇಪಿ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ಪಾಪರಾಶಿಭಿರನ್ನಿತಾಃ ॥ ೨೮ ॥
ನ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಧುರಾ ಯೇನ ದಿದೃಕ್ಷಾ ಯಸ್ಯ ಜಾಯತೇ ।
ಯತ್ರ ತತ್ರ ಮೃತಸ್ಯಾಪಿ ಮಾಧುರೇ ಜನ್ಮ ಜಾಯತೇ ॥ ೨೯ ॥
ಭೂನೇ ರಜಾಂಸಿ ಗಣಯೇತ್ ಕಾಲೇನಾಪಿ ಚತುರ್ಮುಖ ।
ಮಾಧುರೇ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ತೇಷಾಂ ಸಂಖ್ಯಾ ನ ವಿದ್ಯತೇ ॥ ೩೦ ॥
ಕುರು ಭೋಃ ಕುರು ಭೋ ವಾಸಂ ಮಧುರಾಖ್ಯಾಂ ಪುರೀಂ ಪ್ರತಿ ।
ವಸಾಮಿ ಸತತಂ ತಸ್ಯಾಂ ಗೋಪಕನ್ಯಾಭಿರಾವೃತಃ ॥ ೩೧ ॥
ರೇ ರೇ ಸಂಸಾರಮಗ್ನಾಶ್ಚ ಶಿಷ್ಯಾ ನೇ ಶೃಣುತಾಃಪರೇ ।
ಯದೀಚ್ಛತ ಸುಖಂ ಸಾಂದ್ರಂ ವಾಸಂ ಕುರುತ ಮತ್ಪುರೀ ॥ ೩೨ ॥
ಅಹೋ ಲೋಕೋ ಮಹಾನಂದೋ ನೇತ್ರಯುಕ್ತೋ ನ ಪಶ್ಯತಿ ।
ಮಾಧುರೇ ವಿದ್ಯಮಾನೋಽಪಿ ಸಂಸೃತಿಂ ಭಜತೇ ಸದಾ ॥ ೩೩ ॥

೨೮. ಮಧುರಾನಗರಿಯು ಸಾಧಾರಣ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಯಾರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ, ಆ ಮನುಷ್ಯರೇ ಪಾಪರಾಶಿಗಳಿಂದ ಅಭಿಭೂತರಾದವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೨೯. ಯಾವನು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಧುರೆಯನ್ನು ನೋಡದೆ ಅದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಆಶೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಯುವನೋ, ಅವನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತುವನು.

೩೦. ಚತುರ್ಮುಖನೆ! ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಭೂಮಂಡಲದೊಳಗಿನ ಧೂಳಿನ ಕಣಗಳನ್ನಾದರೂ ಎಣಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಮಧುರಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ತೀರ್ಥಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಗಣನೆಗೆ ಮೀರಿರುವುದು.

೩೧. ಎಲೈ ಜನರಾ! ಮಧುರೆಯೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲರೂ ವಾಸಮಾಡುವರಾಗಿರಿ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಗೋಪಕನ್ಯೆಯರ ಪರಿವಾರಸಹಿತನಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು.

೩೨. ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವ ಭಕ್ತೋತ್ತಮರುಗಳಿರಾ! ನಿಮಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಪಟ್ಟಣವಾದ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿರಿ.

೩೩. ಮಹಾನಂದಾಭಿಲಾಷೆಯಾಗಿರುವ ಲೋಕವು ಕಣ್ಣುಗಳಿದ್ದರೂ ಕಾಣದಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ. ಮಾನವನು ಮಧುರಾಪುರಿಯೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಸಾರದ ಕ್ಲೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೇ?

ಮಾನುಷೀಂ ಯೋನಿಮತುಲಾಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಭಾಗ್ಯಸ್ಯ ಯೋಗತಃ |
 ವೃಥೈವಾಯುರ್ಗತಂ ತೇಷಾಂ ನ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಧುರಾಪುರೀ || ೩೪ ||
 ಅಹೋ ಮತೇಸ್ಸದೌರ್ಬಲ್ಯಂ ಅಹೋ ಭಾಗ್ಯಸ್ಯ ದುರ್ವಿಧಿಃ |
 ಅಹೋ ಮೋಹಸ್ಯ ಮಹಿಮಾ ಮಧುರಾ ನೈವ ಸೇವ್ಯತೇ || ೩೫ ||
 ಮಧುರಾಂ ತು ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಯೋಃಸ್ಯತ್ರ ಕುರುತೇ ಮತಿಂ |
 ಮೂಢೋ ಭ್ರಮತಿ ಸಂಸಾರೇ ಮೋಹಿತೋ ಮಮ ಮಾಯಯಾ ||
 ಮಧುರಾನುಪಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಯೋಃಸ್ಯತ್ರ ಕುರುತೇ ಶ್ರಮಂ |
 ದುರ್ಬುದ್ಧೇಸ್ತಸ್ಯ ಕಿಂ ಜ್ಞಾನಂ ಸೋಃಜ್ಞಾನೇನ ವಿಜೃಂಭಿತಃ || ೩೬ ||
 ಮಾತ್ರಾ ಸಿತ್ರಾ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಯೇ ತ್ಯಕ್ತಾ ನಿಜಬಂಧುಭಿಃ |
 ಯೇಷಾಂ ಕ್ವಾಪಿ ಗತಿನಾಸ್ತಿ ತೇಷಾಂ ಮಮ ಪುರೀ ಗತಿಃ || ೩೭ ||
 ಸಾಪರಾಶಿಭಿರಾಕ್ರಾಂತಾ ಯೇ ದಾರಿದ್ರ್ಯಪರಾಜಿತಾಃ |
 ಯೇಷಾಂ ಕ್ವಾಪಿ ಗತಿನಾಸ್ತಿ ತೇಷಾಂ ಮಮ ಪುರೀ ಗತಿಃ || ೩೮ ||

೩೪. ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಪೂರ್ವ ಪುಣ್ಯದ ಬಲದಿಂದ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಯಾರು ಮಧುರಾಪುರಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಯಾದರೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರ ಜೀವಿತವು ವ್ಯರ್ಥವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೩೫. ಯಾರು ಮಧುರಾಕ್ಷೇತ್ರದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರ ಚಿತ್ತದ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನೂ, ಪುಣ್ಯದ ಸ್ವಲ್ಪತ್ವವನ್ನೂ, ಮೋಹದ ಬಲಮೆ ಯನ್ನೂ ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು?

೩೬. ಯಾವನು ಮಧುರಾಪುರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಆ ಮೂಢನು ನನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವನು.

೩೭. ಮಧುರಾಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದರೂ ಯಾವನು ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನ್ನಿಡುವನೋ, ಆ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಗೆ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲಿಯದು? ಅವನಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವೇ ತುಂಬಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವುದು.

೩೮. ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳಿಂದ ವಿಸರ್ಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೂ, ಬುಂಧುಬಳಗಗಳಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತರಾದವರೂ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನಿಲ್ಲಲು ಮನೆಯಿಲ್ಲದವರೂ ಯಾರಿರುವರೋ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ನನ್ನ ನಗರವೇ-ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವುದು.

೩೯. ಅನೇಕ ಪಾಪಗಳ ರಾಶಿಯಿಂದ ಆಕ್ರಾಂತರಾದವರಿಗೂ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ ದಿಂದ ನಿರ್ಗತಿಕರಾಗಿರುವವರಿಗೂ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಗತಿಗಾಣದವರಿಗೂ ನನ್ನ ಮಧುರಾಪುರಿಯೇ ಗತಿದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು.

ಸಾರಾತ್ಸಾರತರಂ ಸ್ಥಾನಂ ಗುಹ್ಯಾದ್ಗುಹ್ಯತರಂ ಪರಂ ।

ಗತಿಮನ್ವೇಷಮಾಣಾನಾಂ ಮಧುರಾ ಪರಮಾಗತಿಃ ॥ ೪೦ ॥

ನ ತತ್ಪುಣ್ಯೈರ್ನತದ್ವಾನ್ಯೈಃ ನ ತಪೋಭಿರ್ನತು ಸ್ತನ್ಯೈಃ ।

ನ ಲಭ್ಯಂ ವಿವಿಧೈರ್ಯೋಗೈರ್ಲಭ್ಯಂ ಮದನುಭಾವತಃ ॥ ೪೧ ॥

ಮಯಿ ಯೇಷಾಂ ಸ್ಥಿರಾ ಭಕ್ತಿಭರ್ತೃಯಸೀ ಯೇಷು ಮತ್ಪ್ರಸಾ ।

ತೇಷಾನ್ಯೇನ ಹಿ ಧನ್ಯಾನಾಂ ಮಧುರಾಯಾಂ ಭವೇದ್ಗತಿಃ ॥ ೪೨ ॥

ಯಾ ಗತಿಯೋಗಯುಕ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಸ್ಯ ಮನೀಷಿಣಃ ।

ಸಾ ಗತಿಸ್ತೃಜತಃ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಮಧುರಾಯಾಂ ನರಸ್ಯಚ ॥ ೪೩ ॥

ಕಾಶ್ಯಾದಿಪುರ್ಯೋ ಯದಿ ಸಂತಿ ಲೋಕೇ

ತಾಸಾಂ ತು ಮಧ್ಯೇ ಮಧುರೈವ ಧನ್ಯಾಃ ।

ಯಾ ಜನ್ಮಮೌಂಜೀವ್ರತಮುಕ್ತಿದಾನ್ಯೈಃ

ನ್ಯುಜಾಂ ಚತುರ್ಥಾ ವಿದಧಾತಿ ಮುಕ್ತಿಂ ॥ ೪೪ ॥

೪೦. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಸಾರತರಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೆನಿಸಿರುವುದು. ಗುಪ್ತಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿರುವುದು. ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಸದ್ಗತಿದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು.

೪೧. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಾಸವು ಮಾನವರಿಗೆ ಕೇವಲ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವೊಂದರಿಂದಲೇ ದೊರಕುವುದಲ್ಲದೆ ಯಾವ ವಿಧಗಳಾದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ದಾನಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಸಿಕ್ಕಲಾರದು.

೪೨. ಯಾರಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿರುವುದೋ, ಯಾರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿಶೇಷವಾದ ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿರುವುದೋ, ಆ ಧನ್ಯಪುರುಷರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮಧುರಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಸದ್ಗತಿಯು ದೊರೆಯುವುದು.

೪೩. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸತತ್ಪರನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ಸದ್ಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೋ, ಆ ಗತಿಯು ಯಾವ ಸಾಧನೆಯ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಮಧುರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವವರಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದು.

೪೪. ಕಾಶಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮಧುರಾನಗರಿಯೇ ಧನ್ಯತಮವಾದುದು. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಜನನ, ಉಪನಯನ, ವ್ರತೋಪವಾಸ, ಮೋಕ್ಷದಾನಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಮಾನವರಿಗೆ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವುದು.

ನ ಯೋಗೈರ್ಯಾಗತಿರ್ಲಭ್ಯಾ ಮನ್ವಂತರಶತ್ಪರಸಿ ।
 ಅನ್ಯತ್ರ ಹೇಲಯಾ ಸಾತ್ರ ಲಭ್ಯತೇ ಮತ್ಪ್ರಸಾದತಃ ॥ ೪೫ ॥
 ನಾ ಸಾಪೇಭ್ಯೋ ಭಯಂ ಯತ್ರ ನ ಭಯಂ ಯತ್ರ ನೈ ಯಮಾತ್ ।
 ನ ಗರ್ಭವಾಸಭೀರ್ಯತ್ರ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಕೋ ನ ಸಂಶಯೇತ್ ॥ ೪೬ ॥
 ಮಧುರಾಯಾಂ ಚ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ತತ್ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಫಲಂ ಶೃಣು ।
 ಮಧುರಾಯಾಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಮಧುರಾಯಾಂ ಮೃತಾ ಹಿ ಯೇ ॥ ೪೭ ॥
 ಅಪಿ ಕೋಟಿಪತಂಗಾದ್ಯಾ ಜಾಯಂತೇ ತೇ ಚತುರ್ಭುಜಾಃ ।
 ಕೂಲಾತ್ಪತಂತಿ ಯೇ ವೃಕ್ಷಾಃ ತೇಽಪಿ ಯಾಂತಿ ಪರಾಂ ಗತಿಂ ॥ ೪೮ ॥
 ಮೂಕಾ ಜಢಾಂಧಬಧಿರಾಸ್ತಪೋನಿಯಮನರ್ಜಿತಾಃ ।
 ಕಾಲೇನೈವ ಮೃತಾ ಯೇ ಚ ಮಮ ಲೋಕಂ ವ್ರಜಂತಿ ತೇ ॥ ೪೯ ॥
 ಸರ್ಪದಷ್ಟಾಃ ಪಶುಹತಾಃ ಸಾನಕಾಂಬುನಾಶಿತಾಃ ।
 ಲಬ್ಧಾಪಮೃತ್ಯವೋ ಯೇ ಚ ಮಾಧುರೇ ಮಮ ಲೋಕಗಾಃ ॥ ೫೦ ॥

೪೫. ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಮನ್ವಂತರಗಳವರೆಗೂ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಯಾವ ಸದ್ಗತಿಯು ದುರ್ಲಭವಾಗಿರುವುದೋ, ಆ ಗತಿಯು ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದ ಬಲದಿಂದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಮಾನವರಿಗೆ ದೊರೆಯುವುದು.

೪೬. ಎಲ್ಲಿ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಭಯವೆಂಬುದಿಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿ ಯಮನಿಂದ ಭಯವುಂಟಾಗಲಾರದೋ, ಎಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಗರ್ಭವಾಸದ ಭಯವಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಯಾವನು ತಾನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ ?

೪೭-೪೮. ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು. ಮಧುರೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡುವ ಜೀವರು ಕೀಟ, ಪತಂಗಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ನೀಚ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಚತುರ್ಭುಜಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ವಿಷ್ಣು ಕಿಂಕರರಾಗುವರು. ಯಮುನಾ ನದಿಯ ದಡದಿಂದ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುವು.

೪೯. ಮೂಗರೂ, ರೋಗಿಗಳೂ, ಕುರುಡರೂ, ಕಿವುಡರೂ, ತಪಸ್ಸು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾರದವರೂ ಯಥಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಯುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವರು.

೫೦. ಸರ್ಪದಂಶನದಿಂದಾಗಲಿ, ಪಶುಹಿಂಸೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಬೆಂಕಿನೀರುಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಇತರ ಅಪಮೃತ್ಯುಗಳಿಂದಾಗಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವರೂ ಸಹ ಮಧುರಾನಗರಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವರು.

ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರುನೇ ಶಪಥಪೂರ್ವಕಂ |
 ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದಂ ನಾನ್ಯತ್ ಮಧುರಾಯಾಸ್ಸಮಂ ಕ್ವಚಿತ್ || ೫೧ ||
 ತ್ರಿವರ್ಗದಾ ಕಾಮಾನಾಂ ಯಾ ಮುಮುಕ್ಷೂಣಾಂ ಚ ಮುಕ್ತಿದಾ |
 ಭಕ್ತೀಚ್ಛೋರ್ಭಕ್ತಿದಾ ಕಸ್ತಾಂ ಮಧುರಾಂ ನಾಽಶ್ರಯೇದ್ವಿಧಃ ||
 ಏತಾದೃಶೀ ಮಧುಪುರೀ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಕೇ |
 ತದಭಾವೇ ಪುಷ್ಕರಂ ಹಿ ಕರ್ತವ್ಯಂ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ || ೫೨ ||
 ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಃಕುಂಡಂ ಮಧ್ಯಂ ಕುಂಡಂ ಚ ವೈಷ್ಣವಂ |
 ಕನಿಷ್ಠಂ ರುದ್ರದೈವತ್ಯಮಿತಿ ಜಾನೀಹಿ ಬುದ್ಧಿಮನ್ || ೫೩ ||
 ಏಷು ಸ್ನಾನಂ ಚ ದಾನಂ ಚ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಚ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ |
 ಪೂಜಾ ಚ ಮಹತೀ ಕಾರ್ಯಾ ಮಮ ಪ್ರೀತಿಕರಾ ಸುತ || ೫೪ ||
 ಪೂರ್ಣಾ ಯಾ ತು ಭವೇತ್ಪುತ್ರ ಸಹೋಮಾಸೇ ಮಮ ಪ್ರಿಯ |
 ತಸ್ಯಾಂ ಯತ್ಕ್ರಿಯತೇ ಪುಣ್ಯಂ ಮಮ ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಭವೇತ್ || ೫೫ ||

೫೧. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆ! ನಾನು ಶಪಥಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸತ್ಯವೆಂದೇ ನಂಬುವವನಾಗು. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಧುರಾಪುರಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲವು.

೫೨. ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸುವುದೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುವವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿದಾಯಕವೂ, ಭಕ್ತಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪ್ರದವೂ ಆದ ಮಧುರಾನಗರಿಯನ್ನು ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯು ತಾನೆ ಆಶ್ರಯಿಸದಿರುವನು?

೫೩. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಧವಾದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಮಧುರಾಪುರಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಕರಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾದರೂ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೫೪. ಎಲೈ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೆ! ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಕುಂಡವೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠವೆಂದೂ, ವಿಷ್ಣುಕುಂಡವು ಮಧ್ಯಮವೆಂದೂ ರುದ್ರಕುಂಡವು ಕನಿಷ್ಠವೆಂದೂ ತಿಳಿ.

೫೫. ಈ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವೂ, ದಾನವೂ, ವಿಧಿವಿಹಿತವಾದ ಶ್ರಾದ್ಧವೂ, ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ಮಹತ್ಪೂಜೆಯೂ ಮಾಡಲ್ಪಡಬೇಕು.

೫೬. ಎಲೈ ಸುತನೆ! ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮವಾದ ಯಾವ ಪೌರ್ಣಮಿಯು ಬರುವುದೋ, ಆ ದಿವಸ ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕರ್ಮವೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಗೋದಾನಮನ್ನದಾನಂ ಚ ಹೇಮದಾನಂ ಚ ಪುತ್ರಕ ।

ಧರಾದಾನಂ ಚ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಪೂರ್ಣಾಯಾಂ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ ॥ ೫೭ ॥

ಸಹೋಮಾಸೇ ಹಿ ಪೂರ್ಣಾಯಾಂ ಸದ್ವಿದಾನಂ ಚ ಕಾರಯೇತ್ ।

ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಕ್ರಿಯತೇ ಪೂರ್ಣಂ ತದಕ್ಷಯ್ಯುಫಲಂ ಭವೇತ್ ॥ ೫೮ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಭೋಜ್ಯಂ ಹಿ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಯಥಾವಿಭವಸಾರತಃ ।

ಪೂರ್ಣಾಯಾನೇನ ಕರ್ತವ್ಯ ಉತ್ಸವೋ ವ್ರತಪೂರ್ತಯೇ ॥ ೫೯ ॥

ಯಾದೃಶೀ ಮಧುರಾ ಪುತ್ರ ಸಹೋಮಾಸೇ ಮನು ಪ್ರಿಯ ।

ನ ತಥಾ ತೀರ್ಥರಾಜಾಡ್ಯಾಃ ತದಭಾವೇ ಚ ಪುಷ್ಕರಂ ॥ ೬೦ ॥

ಪುಷ್ಕರೇ ಮಧುರಾಯಾಂ ನೈ ಪೂರ್ಣಾ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಕ್ಷಣೈಃ ।

ಯತ್ರ ಕುತ್ರಾಪಿ ನಾ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಧಿಯುಕ್ತಾ ಚ ಪೂರ್ಣಮಾ ॥ ೬೧ ॥

ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ತಥಾ ಪೂಜಾಂ ಪೂರ್ಣಾಯಾಂ ನ ಕರೋತಿ ಯಃ ।

ಷಷ್ಠಿವರ್ಷ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಪಚ್ಯತೇ ರೌ ರವಾದಿಷು ॥ ೬೨ ॥

೫೭. ಆ ಪೌರ್ಣಮಾತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗೋದಾನ, ಅನ್ನದಾನ, ಹಿರಣ್ಯದಾನ, ಭೂದಾನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

೫೮. ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದ ಪೂರ್ಣಮೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗೃಹದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದು ಮಾಡಿದ ಅತ್ಯಲ್ಪಸತ್ಕರ್ಮವೂ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದುದೆನಿಸಿ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೫೯. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಈ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷವ್ರತದ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪೂರ್ಣಮೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು.

೬೦. ಪುತ್ರನೆ! ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಧುರಾನಗರಿಯು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಿಯವೋ, ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಪುಷ್ಕರಕ್ಷೇತ್ರವೆಂತು ಪ್ರೀತಿಕರವೋ, ಹಾಗೆ ಪ್ರಯಾಗವೇ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರವು.

೬೧. ಈ ಪೂರ್ಣಮಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಚಕ್ಷಣರಾದವರು ಪುಷ್ಕರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಮಧುರಾನಗರಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಂದಿನ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು.

೬೨. ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದ ಪೌರ್ಣಮಾತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಅರುವತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ರೌರವಾದಿ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾತನೆಗಳನ್ನುನುಭವಿಸುವನು.

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಮಾನ್ಯಾ ಪೂರ್ಣಾ ವಿಚಕ್ಷಣೈಃ |
 ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇಣ ಸಂಯುಕ್ತಾ ಅನಂತ ಫಲದಾಯಿನೀ || ೬೩ ||
 ಯಥಾ ಮೇ ಕಥಿತಂ ವತ್ಸ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಂ ಮನು ಪ್ರಿಯಂ |
 ಕರೋತಿ ಯೋ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು || ೬೪ ||
 ತೀರ್ಥಾಯುತೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ವ್ರತಕೋಟಿಭಿಃ |
 ಸರ್ವಯಜ್ಞೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೬೫ ||
 ಅಪುತ್ರೋ ಲಭತೇ ಪುತ್ರಂ ನಿರ್ಧನೋ ಧನಮೇವ ಚ |
 ವಿದ್ಯಾರ್ಥೀ ಚ ತಥಾ ವಿದ್ಯಾಂ ರೂಪಾರ್ಥೀ ರೂಪಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೬೬ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ವೀ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋ ವಿಜಯಿ ಭವೇತ್ |
 ವೈಶ್ಯೋ ನಿಧಿಪತಿತ್ವಂ ಚ ಶೂದ್ರಶುದ್ಧೈತ ಸಾತಕಾತ್ || ೬೭ ||
 ಯದ್ಬಲಭಂಚ ದುಷ್ಟಾಪ್ಯಂ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ಮಾನದ |
 ತತ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾನ್ಮರ್ತ್ಯಃ ಸಹೋಮಾಸೇ ನ ಸಂಶಯಃ || ೬೮ ||

೬೩. ಆದುದರಿಂದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಪೂರ್ಣಮಾಪೂಜೆಯು ಸಕಲ ವಿಪ್ಲವಜನರಿಗೂ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಅನಶ್ಯಕರ್ತವ್ಯವಾದುದು. ಆ ಪೂಜೆಯು ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೬೪. ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನೆ! ನಾನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಮಾರ್ಗ ಶೀರ್ಷಮಾಸದ ವ್ರತವನ್ನು ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುವಂತೆ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ನೆರವೇರಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.

೬೫-೬೬. ಹತ್ತುಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದಲೂ, ಒಂದುಕೋಟಿ ವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ, ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಯಾವ ಪುಣ್ಯ ಗಳು ಲಭಿಸುವವೋ, ಈ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆಯೇ ಸಂಪಾದಿಸುವನು. ಸಂತತಿಯಿಲ್ಲದವನು ಪುತ್ರಸಂತಾನವನ್ನೂ, ದರಿದ್ರನು ಧನವನ್ನೂ, ವಿದ್ಯಾಭಿಲಾಷಿಯು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ, ದೇಹಾಭಿಮಾನಿಯು ಸುಂದರರೂಪವನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು.

೬೭. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ವೈಶ್ಯನು ಧನದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗುವನು. ಶೂದ್ರನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖಿಸುವನು.

೬೮. ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನೆ! ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದುರ್ಲಭವೂ, ದುಷ್ಟಾಪ್ಯವೂ ಆದ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳಿರುವವೋ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷವ್ರತದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ವಿರಲಾರದು.

ಯದ್ಯಪ್ಯೇತೇಷು ಕಾಮೇಷು ಸಕ್ತಾಯೇ ಮಾನವಾಸ್ಸುತ |
 ತುಷ್ಠಾ ಹ್ಯಂತೇ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ನ ಕಾಮಾರ್ಹಾ ಮಹಾಭುಜ || ೬೯ ||
 ಸುದುರ್ಲಭಾ ಹಿ ಸದ್ಭಕ್ತಿಃ ಮನು ವಶ್ಯಕರೀ ಶುಭಾ |
 ಸಾ ವೈ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಪುತ್ರ ಸಹೋಮಾಸೇ ಶೃತೇ ತಥಾ || ೭೦ ||
 ಮನು ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಮಾಸಂ ಸರ್ವದಾ ಮನು ವಲ್ಲಭಂ |
 ಸರ್ವಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯತೇಽಮುಷ್ಮಾನ್ಮತ್ಮಸಾದಾಚ್ಚ ತುರ್ನುಖ || ೭೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದೇ
 “ಮಧುರಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ ಸಪ್ತದಶೋಧಾಯಃ

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ

೬೯. ಮಹಾಭುಜನಾದ ಚತುರಾನನನೆ! ಈ ಮಾನವರು ಲೌಕಿಕ ತುಚ್ಛ ಕಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದರೆ ಈ ಕಾಮಭೋಗಗಳಿಗೆಂದಿಗೂ ವಶರಾಗಲಾರರು.

೭೦. ನನ್ನನ್ನು ವಶಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವು. ಈ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಅದೂ ಜನರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವುದು.

೭೧. ಚತುರ್ನುಖನೆ! ಈ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸವು ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ನನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು. ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ವ್ರತನಿಯಮಗಳ ಪಾಲನೆಯಿಂದ ಸಕಲವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಮಧುರಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು

ಶ್ರೀ ಮದ್ಭಗವತನೂಹಾತ್ಮ್ಯಂ

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

॥ ಶ್ರೀಶಂಕರಃ ಶಂಕರಃ ॥

ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಂದಮಹಾವುರಾಣಂ

ಅಥ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ

ಓಂ ಶ್ರೀ ಗಣೇಶಾಯ ನಮಃ | ಓಂ ನಮೋ ಬೃಹಸ್ಪತಯೇ |
ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ | ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ||

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಮಾಶಾಸಂ ಶ್ರೀಮತ್ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಂ |
ಷಣ್ಮುಖಂ ಸ್ಯಂದಮಾನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿಷ್ಣು ಮಾಶ್ರಯೇ ||
ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಪ್ರಪ್ತಾ ವಿರಿಂಚಿಃ ಪಾಲಕೋ ಹರಿಃ |
ಸಂಹರ್ತಾ ಕಾಲರುದ್ರಾಬ್ಧೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಪಿನಾಕಿನೇ ||

ಅಥ ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶಾಂಡಿಲ್ಯೋಪದಿಷ್ಟವ್ರಜಭೂಮಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ:-

ಶ್ರೀಸಚ್ಚಿದಾನಂದಘನಸ್ವರೂಪಿಣೇ
ಕೃಷ್ಣಾಯ ಚಾನಂತಸುಖಾಭಿವರ್ಷಿಣೇ |
ವಿಶ್ವೋದ್ಭವಸ್ಥಾನನಿರೋಧಹೇತವೇ
ನುಮೋ ವಯಂ ಭಕ್ತಿರಸಾಹ್ತಯೇನಿಶಂ

॥ ೧ ॥

ನೈಮಿಷೇ ಸೂತಮಾಸೀನಮುಭಿನಾದ್ಯ ಮಹಾಮತಿಂ |

ಕಥಾಮೃತರಸಾಸ್ವಾದಕುಶಲಾ ಋಷಯೋಽಬ್ಯವನ್

॥ ೨ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ವ್ರಜಭೂಮಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನ

೧. ವ್ಯಾಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾನಂದಾತ್ಮಕವಾದ ದೇಹ ವುಳ್ಳವನೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಪಾರ ಸುಖಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ, ಸಕಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾದವನೂ ಎನಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯದ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ನಿತ್ಯವೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು.

೨. ಉಚಿತಾಸನದಲ್ಲಿ ಸುಖಾಸೀನನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸೂತನನ್ನು

ಮುಷಯ ಉಚುಃ :-

ವಜ್ರಂ ಶ್ರೀ ಮಾಥುರೇ ದೇಶೇ ಸ್ವಪಾತ್ರಂ ಹಸ್ತಿನಾಪುರೇ |

ಅಭಿಷಿಚ್ಯ ಗತೇ ರಾಜ್ಞಿ ತೌ ಕಥಂ ಕಿಂ ಚ ಚಕ್ರತುಃ

|| ೩ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ನಾರಾಯಣಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ನರಂ ಚೈವ ನರೋತ್ತಮಂ |

ದೇನೀಲಂ ಸರಸ್ವತೀಂ ವ್ಯಾಸಂ ತತೋ ಜಯಮುದೀರಯೇತ್

|| ೪ ||

ಮಹಾಪಥಂ ಗತೇ ರಾಜ್ಞಿ ಪರೀಕ್ಷಿತ್ಪುಥಿನೀಪತಿಃ |

ಜಗಾಮ ಮಥುರಾಂ ನಿಪ್ರಾ ವಜ್ರನಾಭದಿದೃಕ್ಷ್ಯಯಾ

|| ೫ ||

ಪಿತೃವ್ಯಮಾಗತಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಜ್ರಃ ಪ್ರೇಮಪರಿಪುತಃ |

ಅಭಿಗಮ್ಯಾಭಿನಾದ್ಯಾಥ ನಿನಾಯ ನಿಜಮಂದಿರಂ

|| ೬ ||

ಪರಿಷ್ವಜ್ಯ ಸ ತಂ ವೀರಃ ಕೃಷ್ಣೈಕಗತಮಾನಸಃ |

ರೋಹಿಣ್ಯಾದ್ಯಾ ಹರೇಃ ಪತ್ನೀರ್ವಂದಾಯತನಾಗತಃ

|| ೭ ||

ಕಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹರಿಕಥಾ ಮೃತವಾನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ಇಂತೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದರು.

೩. ಮುಷಿಗಳು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ :- ವಜ್ರನಾಭನನ್ನು ಮಥುರಾನಗರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನನ್ನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷಿಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಧರ್ಮರಾಯನು ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದರು ?

೪. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ನಾರಾಯಣನನ್ನೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ನರನನ್ನೂ, ವಾಗಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ, ವ್ಯಾಸಮಹಾಮುನಿಯನ್ನೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬಳಿಕ ಪೌರಾಣಿಕನು ವಿಷಯನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೫. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರಾ ! ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಒಮ್ಮೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ವಜ್ರನಾಭನನ್ನು ನೋಡುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಮಥುರಾಪುರಿಗೆ ಹೊರಟನು.

೬. ಚಕ್ರವೃತ್ತನು ಬಂದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ವಜ್ರನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ ಆತನ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು.

೭. ಪರೀಕ್ಷಿತನೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಆ ಲಿಂಗನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆತನ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ರೋಹಿಣಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಕೃಷ್ಣಮಹಿಷಿಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

ತಾಭಿಃ ಸಂಮಾನಿತೋಽತ್ಯರ್ಥಂ ಪರೀಕ್ಷಿತ್ವೃಥಿವೀಪತಿಃ |

ವಿಶ್ರಾಂತಃ ಸುಖಮಾಸೀನೋ ವಜ್ರನಾಭಮುನಾಚ ಹ

|| ೮ ||

ಶ್ರೀ ಪರೀಕ್ಷಿದುನಾಚ :—

ತಾತ ತ್ವತ್ಪಿತೃಭಿರ್ನೂನಂ ಅಸ್ಮತ್ಪಿತೃಪಿತಾಮಹಾಃ |

ಉದ್ಭೂತಾ ಭೂರಿದುಃಖಾಘಾದಹಂ ಚ ಪರಿರಕ್ಷಿತಃ

|| ೯ ||

ನ ಸಾರಯಾಮ್ಯಹಂ ತಾತ ಸಾಧು ಕೃತ್ಯೋಪಕಾರತಃ |

ತ್ವಾಮತಃ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮ್ಯಂಗ ಸುಖಂ ರಾಜ್ಯೇನುಯುಜ್ಯತಾಂ || ೧೦ ||

ಕೋಶಸೈನ್ಯಾದಿಜಾ ಚಿಂತಾ ತಥಾರಿದಮನಾದಿಜಾ |

ಮನಾಗಪಿ ನ ಕಾರ್ಯಾ ತೇ ಸುಸೇವ್ಯಾಃ ಕಿಂತು ಮಾತರಃ

|| ೧೧ ||

ನಿವೇದ್ಯ ಮಯಿ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಸರ್ವಾಧಿಪರಿವರ್ಜನಂ |

ಶೃತ್ವೈತತ್ಪರಮಪ್ರೀತೋ ವಜ್ರಸ್ತಂ ಪ್ರತ್ಯುನಾಚ ಹ

|| ೧೨ ||

೮. ಅವರಿಂದ ಉಚಿತರೀತಿಯ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದು ಪರೀಕ್ಷಿತ್ವೃಥಾ ರಾಜನು ಮಾರ್ಗಾಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಜ್ರನಾಭನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸತೊಡಗಿದನು.

೯. ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅಪ್ಪಾ ! ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಿಂದ ನನ್ನ ತಂದೆ ತಾತಂದಿರೂ ಮಹತ್ತರವಾದ ದುಃಖಸಮುದ್ರದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ನಾನೂ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಆತನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆನು.

೧೦. ಎಷ್ಟೇ ನಿಷ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಆತನ ಮಹದುಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದು. ಎಲೈ ಪ್ರಿಯನೆ ! ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ನೀನು ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುಖದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊಂಡಿರು.

೧೧. ಭಂಡಾರ ಅಥವಾ ಸೈನ್ಯಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಡ.

೧೨. ನಿನಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಕಷ್ಟವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ನನಗೆ ನಿವೇದಿಸುವುದು ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಅದರ ನಿವಾರಣೋಪಾಯವು ನನಗೆ ಸೇರಿರುವುದು. ಇಂತೆಂದ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ವಜ್ರನಾಭನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದನು

ಶ್ರೀ ವಜ್ರನಾಭ ಉವಾಚ :-

ರಾಜನ್ನು ಚಿತನೇತತ್ತೇ ಯದಸ್ಮಾಸು ಪ್ರಭಾಷತೇ |

ತ್ವತ್ಪ್ರೀತೋಪಕೃತಶ್ಚಾಹಂ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾಪ್ರದಾನತಃ || ೧೩ ||

ತಸ್ಮಾನ್ನಾಲೃಪಿ ಮೇ ಚಿಂತಾ ಕ್ಷಾತ್ರಂ ದೃಢಮುಪೇಯುಷಃ |

ಕಿಂ ತ್ವೇಕಾ ಪರಮಾ ಚಿಂತಾ ತತ್ರ ಕಿಂಚಿದ್ವಿಚಾರ್ಯತಾಂ || ೧೪ ||

ಮಾಥುರೇ ತ್ವಭಿಷ್ಠಿಕೋಽಪಿ ಸ್ಥಿತೋಽಹಂ ನಿರ್ಜನೇ ವನೇ |

ಕ್ಷಗತಾ ವೈ ಪ್ರಜಾಃ ತ್ರತ್ಯಾ ಯತ್ರ ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರರೋಚತೇ || ೧೫ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣು ರಾತಸ್ತು ನಂದಾದೀನಾಂ ಪುರೋಹಿತಂ |

ಶಾಂಡಿಲ್ಯಮಾಜುಹಾವಾಶು ವಜ್ರಸಂದೇಹನುತ್ಪಯೇ || ೧೬ ||

ಅಥೋಟಿಜಂ ವಿಹಾಯಾಶು ಶಾಂಡಿಲ್ಯಃ ಸಮುಪಾಗತಃ |

ಪೂಜಿತೋ ವಜ್ರನಾಭೇನ ನಿಷಸಾದಾಸನೋತ್ತಮೇ || ೧೭ ||

೧೩. ವಜ್ರನಾಭನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹಾರಾಜನೆ! ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಕ್ಕವುಗಳೇ ಆಗಿರುವುವು. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಆತನಿಂದ ಮಹೋಪಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆನು.

೧೪. ಆದುದರಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇತರ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಮಹತ್ತರವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವು ಕೇವಲ ಚಿಂತಾಜನಕವಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡೋಣ.

೧೫. ಮಥುರಾನಗರಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾದರೂ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಜನಶೂನ್ಯವಾದ ಅರಣ್ಯದಂತಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಯಾವ ರಾಜ್ಯವು ನನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು?

೧೬. ಇಂತೆಂದ ವಜ್ರನಾಭನನ್ನು ಕಂಡು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಆತನ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಂದಾದಿ ಗೋಪಾಲಕರ ಕುಲ ಗುರುಗಳಾದ ಶಾಂಡಿಲ್ಯರನ್ನು ಬೇಗ ಕರೆಸಿದನು.

೧೭. ಆಗ ಶಾಂಡಿಲ್ಯಮುನಿಯು ತನ್ನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಥುರೆಗೆ ಬಂದನು. ಮತ್ತು ವಜ್ರನಾಭನಿಂದ ಉಚಿತ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಉತ್ತಮ ವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ಉಪೋದ್ಭೂತಂ ನಿಷ್ಕುರಾತಶ್ಚ ಕಾರಾಶು ತತಸ್ತ್ವಸೌ ।

ಉನಾಚ ಪರಮುಪ್ರೀತಸ್ತಾ ಪುಭೌ ಪರಿಸಾಂತ್ವಯನ್

॥ ೧೮ ॥

ಶ್ರೀ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಉನಾಚ :-

ಶೃಣುತಂ ದತ್ತಚಿತ್ತಾ ನೇ ರಹಸ್ಯಂ ವ್ರಜಭೂಮಿಜಂ ।

ವ್ರಜನಂ ವ್ಯಾಪ್ತಿರಿತ್ಯುಕ್ತ್ಯಾ ವ್ಯಾಪನಾದ್ವ್ರಜ ಉಚ್ಯತೇ

॥ ೧೯ ॥

ಗುಣಾತೀತಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವ್ಯಾಪಕಂ ವ್ರಜ ಉಚ್ಯತೇ ।

ಸದಾನಂದಂ ಪರಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಪದಮವ್ಯಯಂ

॥ ೨೦ ॥

ತಸ್ಮಿನ್ನಂದಾತ್ಮಜಃ ಕೃಷ್ಣಃ ಸದಾನಂದಾಂಗನಿಗ್ರಹಃ ।

ಆತ್ಮಾರಾಮಶ್ಚಾಪ್ತಕಾಮಃ ಪ್ರೇಮಾದ್ರೋಷರನುಭೂಯತೇ

॥ ೨೧ ॥

ಆತ್ಮಾತು ರಾಧಿಕಾ ತಸ್ಯ ತಯೈವ ರಮಣಾದಸೌ ।

ಆತ್ಮಾರಾಮತಯಾ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಗೌಢವೇದಿಭಿಃ

॥ ೨೨ ॥

ಕಾಮಾಸ್ತು ವಾಂಛಿತಾಸ್ತಸ್ಯ ಗಾವೋ ಗೋಪಾಶ್ಚ ಗೋಪಿಕಾಃ ।

ನಿತ್ಯಾಃ ಸರ್ವೇ ವಿಹಾರಾದ್ಯಾ ಆಪ್ತಕಾಮಸ್ತತಸ್ತ್ವಯಂ

॥ ೨೩ ॥

೧೮. ಬಳಿಕ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಬೇಗ ಆತನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದನು. ಆತನೂ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಂತೈಸುತ್ತ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೧೯. ಶಾಂಡಿಲ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ವ್ರಜಭೂಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರಹಸ್ಯವೊಂದನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ವ್ರಜನವೆಂದರೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು. ಈ ಶಬ್ದವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕವಾದ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ವ್ರಜವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು.

೨೦. ಸತ್ತವ, ರಜ, ತಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಪರಾತ್ಪರನಾಗಿ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕವೂ, ಆನಂದಮಯವೂ, ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪವೂ, ಮುಕ್ತಾತ್ಮರಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಶಾಶ್ವತಪದವೂ ಎನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವೇ ವ್ರಜಶಬ್ದದ ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಥವು.

೨೧. ಅಲ್ಲಿ ನಂದಗೋಪನ ಮಗನೂ, ಸದಾನಂದ ಶರೀರನೂ, ಸ್ವಾತ್ಮ್ಯ ರಾಮನೂ, ಸಂಪೂರ್ಣಕಾಮನೂ ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರೇಮಾದ್ರೋಷದಯ ರಾದ ಭಕ್ತರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ವಿಷಯನಾಗುವನು.

೨೨. ಆತನ ಆತ್ಮವೇ ರಾಧಿಕೆಯು. ಆಕೆಯೊಡನೆ ರಮಿಸುವವನಾದುದ ರಿಂದ ಕೃಷ್ಣನು ಆತ್ಮಾರಾಮನೆಂದು ಪ್ರಾಜ್ಞರೂ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವರೂ ಹೇಳುವರು.

೨೩. ಕಾಮಗಳೆಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಗಳಾಗಿರುವ ಗೋವುಗಳು,

ರಹಸ್ಯಂ ತ್ವಿದಮೇತಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪರಮುಚ್ಯತೇ |
 ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ ಖೇಲತಸ್ತಸ್ಯ ಲೀಲಾನ್ಯೈರನುಭೂಯತೇ || ೨೪ ||
 ಸರ್ಗಸ್ಥಿತ್ಯಸ್ಯಯಾ ಯತ್ರ ರಜಃಸತ್ಯತನೋಗುಣೈಃ |
 ಲೀಲೈವಂ ದ್ವಿವಿಧಾ ತಸ್ಯ ವಾಸ್ತವೀ ವ್ಯವಹಾರಿಕೀ || ೨೫ ||
 ವಾಸ್ತವೀ ತತ್ತ್ವಸಂವೇದ್ಯಾ ಜೀವಾನಾಂ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕೀ |
 ಆದ್ಯಾಂ ವಿನಾ ದ್ವಿತೀಯಾ ನ ದ್ವಿತೀಯಾ ನಾದ್ಯಗಾ ಕ್ವಚಿತ್ || ೨೬ ||
 ಅವಯೋರ್ಗೋಚರೇಯಂ ತು ತಲ್ಲಿಲಾ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕೀ |
 ಯತ್ರ ಭೂರಾದಯೋ ಲೋಕಾ ಭುವಿ ಮಾಧುರಮಂಡಲಂ || ೨೭ ||
 ಅತ್ರೈವ ವ್ರಜಭೂಮಿಃ ಸಾ ಯತ್ರ ತತ್ತ್ವಂ ಸುಗೋಪಿತಂ |
 ಭಾಸತೇ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣಾನಾಂ ಕದಾಚಿದಪಿ ಸರ್ವತಃ || ೨೮ ||
 ಕದಾಚಿದ್ವಾಪರಸ್ಯಾಂತೇ ರಹೋಲೀಲಾಧಿಕಾರಿಣಃ |
 ಸಮನೇತಾ ಯದಾಽತ್ರಸ್ಯುಃ ಯಥೇದಾನೀಂ ತದಾ ಹರಿಃ || ೨೯ ||

ಗೋಪಾಲಕರು, ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು. ಅವರೊಡನೆ ನಿತ್ಯವೂ ವಿಹಾರಾದಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಆಸ್ತಕಾಮನೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದು.

೨೪. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವು ಹೀಗಿರುವುದು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಕೃತಿ ಗಿಂತಲೂ ಪರಾತ್ಪರನು. ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಆತನ ಲೀಲೆಯೇ ಸಕಲರಿಂದಲೂ ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದು.

೨೫. ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸತ್ತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವುವು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಈ ಲೀಲೆಯು ವಾಸ್ತವವೆಂದೂ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವೆಂದೂ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿರುವುದು.

೨೬. ವಾಸ್ತವಲೀಲೆಯು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೋಚರವಾಗಿರುವುದು. ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಲೀಲೆಗಳು ಸಕಲ ಜೀವರ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಗೂ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವುವು. ಮೊದಲನೆಯದು ಇಲ್ಲದೆ ಎರಡನೆಯದಾಗಲಾರದು. ಎರಡನೆಯದು ಮೊದಲನೆಯದನ್ನೊದಗಿಗೂ ಸರಿ ಹೋಲಲಾರದು.

೨೭. ನಮಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳೂ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಮಧುರಾನಗರಿಯೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಲೀಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವುಗಳು.

೨೮. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಆ ವ್ರಜಭೂಮಿಯಿರುವುದು. ಈ ತತ್ತ್ವವು ಬಹಳ ರಹಸ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದು. ಅದರೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದವರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಲೀಲೆಯು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು.

೨೯-೩೦. ಒಮ್ಮೆ ದ್ವಾಪರಯುಗದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ರಹಸ್ಯ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು

ಸ್ವೈಃ ಸಹಾವತರೇತ್ಸೇಷು ಸಮಾವೇಶಾರ್ಥಮಾಪ್ನಿತಾಃ
 ತದಾ ದೇವಾದಯೋಃ ಪೃನ್ಯೇವತರಂತಿ ಸಮಂತತಃ || ೩೦ ||
 ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಾಂಛಿತಂ ಕೃತ್ವಾ ಹರಿರಂತರ್ಹಿತೋಽಭವತ್ |
 ತೇನಾತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಾ ಲೋಕಾಃ ಸ್ಥಿತಾಃ ಪೂರ್ವಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೩೧ ||
 ನಿತ್ಯಾಸ್ತಲ್ಲಿಪ್ಸವಶ್ಚೈವ ದೇವಾದ್ಯಾಶ್ಚೇತಿ ಭೇದತಃ |
 ದೇವಾದ್ಯಾಸ್ತೇಷು ಕೃಷ್ಣೇನ ದ್ವಾರಿಕಾಂ ಪ್ರಾಪಿತಾಃ ಪುರಾ || ೩೨ ||
 ಪುನರ್ಮೌಠಲಮಾರ್ಗೇಣ ಸ್ವಾಧಿಕಾರೇಷು ಚಾಪಿತಾಃ |
 ತಲ್ಲಿಪ್ಸಂಶ್ಚ ಸದಾ ಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರೇಮಾನಂದೈಕರೂಪಿಣಃ || ೩೩ ||
 ವಿಧಾಯ ಸ್ವೀಯನಿತ್ಯೇಷು ಸಮಾವೇಶಿತವಾಂಸ್ತದಾ |
 ನಿತ್ಯಾಃ ಸರ್ವೇಃಪೃಯೋಗ್ಯೇಷು ದರ್ಶನಾಭಾವತಾಂ ಗತಾಃ || ೩೪ ||
 ವ್ಯಾಪ್ತಹಾರಿಕಲೀಲಾಸ್ಥಾಸ್ತತ್ರ ಯನ್ನಾಧಿಕಾರಿಣಃ |
 ಪಶ್ಯಂತ್ಯತ್ರಾಗತಾಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ನಿರ್ಜನತ್ವಂ ಸಮಂತತಃ || ೩೫ ||

ತಿಳಿಯಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಭಕ್ತರನ್ನೇಕರು ಈಗಿನಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಕಲ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವತಾರವನ್ನು ಎತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನೊಡನೆ ದೇವತೆಗಳೇ ನೊಡಲಾದ ಸಮಸ್ತರೂ ಅಸಂಖ್ಯಾಕರಾಗಿ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದರು.

೩೦. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಕಲರ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟು ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧರಾದ ಜೀವರು ನೆಲಸಿದ್ದರೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೩೧. ಅವರೇ ನಿತ್ಯರು, ಲಿಪ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ದೇವಾದಿಗಳೆಂಬ ಭೇದದಿಂದ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೇ ಮುಂತಾದವರು ಹಿಂದೆಯೇ ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು ಸೇರುವವರಾದರು.

೩೨-೩೪. ಮತ್ತು ಮುಸಲ ಯುದ್ಧದ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಭೂಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರೇಮಾನಂದಗಳೇ ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡಂತಿದ್ದ ಲಿಪ್ತುಗಳಾದ ಜೀವರನ್ನು ಕೃಷ್ಣನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ತನ್ನ ನಿತ್ಯಭಕ್ತರಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಈ ನಿತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಅಯೋಗ್ಯರಾದವರ ನೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅದೃಶ್ಯರಾಗಿ ನಿಂತರು.

೩೫. ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತಹಾರಿಕ ಲೀಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಜೀವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ಆ ನಿತ್ಯಭಕ್ತರನ್ನು ನೋಡಲಾರರು. ಆದಕಾರಣ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಜನಶೂನ್ಯವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು.

ತಸ್ಮಾಚ್ಚಂತಾ ನ ತೇ ಕಾರ್ಯಾ ವಜ್ರನಾಭ ಮದಾಜ್ಞಯಾ ।
 ವಾಸಯಾತ್ರ ಬಹೂನ್ ಗ್ರಾಮಾನ್ ಸಂಸಿದ್ಧಿಸ್ತೇ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥ ೩೬ ॥
 ಕೃಷ್ಣ ಲೀಲಾನುಸಾರೇಣ ಕೃತ್ವಾ ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವತಃ ।
 ತ್ವಯಾ ವಾಸಯತಾ ಗ್ರಾಮಾನ್ ಸಂಸೇವ್ಯಾ ಭೂರಿಯಂ ಪರಾ ॥ ೩೭ ॥
 ಗೋವರ್ಧನೇ ದೀರ್ಘಪುರೇ ಮಥುರಾಯಾಂ ಮಹಾವನೇ ।
 ನಂದಿಗ್ರಾಮೇ ಬೃಹತ್ಸಾನೌ ಕಾರ್ಯಾ ರಾಜ್ಯಸಿದ್ಧಿತ್ವಯಾ ॥ ೩೮ ॥
 ನದ್ಯದ್ರಿದ್ರೋಣಿಕುಂಡಾಕುಂಜಾನ್ ಸಂಸೇವತಸ್ತವ ।
 ರಾಜ್ಯೇ ಪ್ರಜಾಃ ಸುಸಂಪನ್ನಾಸ್ತ್ವಂ ಚ ಪ್ರೀತೋ ಭವಿಷ್ಯಸಿ ॥ ೩೯ ॥
 ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಭೂರೇಷಾ ತ್ವಯಾ ಸೇವ್ಯಾ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ।
 ತವ ಕೃಷ್ಣ ಸ್ಥಲಾನ್ಯತ್ರ ಸ್ಫುರಂತು ಮದನುಗ್ರಹಾತ್ ॥ ೪೦ ॥
 ವಜ್ರ ಸಂಸೇವನಾದಸ್ಯಾ ಉದ್ಧವಸ್ತ್ವಾಂ ಮಿಲಿಷ್ಯತಿ ।
 ತತೋ ರಹಸ್ಯಮೇತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ಯಸಿ ತ್ವಂ ಸಮಾತ್ಮಕಃ ॥ ೪೧ ॥

೩೬. ಎಲೈ ವಜ್ರನಾಭನೆ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಚಿಂತೆಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡು. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದು.

೩೭. ಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತರುವಂತೆ ಈ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಸೇವಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು.

೩೮. ಗೋವರ್ಧನ, ದೀರ್ಘಪುರ, ಮಥುರೆ ಮತ್ತು ಮಹಾವನಗಳು, ನಂದಿಗ್ರಾಮ, ಬೃಹತ್ಸಾನುಗಳೆಂಬ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರು.

೩೯. ನದಿಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ಕಣಿವೆಗಳು, ಕುಂಡಗಳು, ಪುಷ್ಪವನಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ನೀನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಲು ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಬಂದು ಸೇರುವರು. ನೀನೂ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವೆ.

೪೦. ಈ ಭೂಮಿಯು ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾ ನಾನಂದಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆಗಳು ನಡೆದ ಸ್ಥಳಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜ್ಞಾನಗೋಚರಗಳಾಗಲಿ.

೪೧. ಎಲೈ ವಜ್ರನಾಭ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಈ ತೀರ್ಥಸೇವನೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಉದ್ಧವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಂದು ಸೇರುವನು. ಆತನಿಂದ ತಾಯಿಯರೊಡನೆ ನೀನು ಈ ಸ್ಥಳದ ರಹಸ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವೆ.

ಏನಮುಕ್ತ್ವಾ ತು ಶಾಂಡಿಲ್ಯೋ ಗತಃ ಕೃಷ್ಣಮನುಸ್ಮರನ್ ।

ವಿಷ್ಣುರಾತೋಽಥ ವಜ್ರಶ್ಚ ಪರಾಂ ಪ್ರೀತಿಮವಾಪತುಃ

॥ ೪೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಥಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ
“ವ್ರಜಭೂಮಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೪೨. ಇಂತೆಂದು ಶಾಂಡಿಲ್ಯಮುನಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ತನ್ನ
ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೂ, ವಜ್ರನಾಭನೂ ಅಪಾರವಾದ
ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀಸ್ಥಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ
“ವ್ರಜಭೂಮಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಗೋವರ್ಧನಪರ್ವತಸಮೀಪೇ ಪರೀಕ್ಷಿದಾದೀನಾಂ ಉದ್ಧವನರ್ಚನಾರ್ಥನಂ

ಶ್ರೀ ಮುಷಯ ಉಚುಃ:-

ಶಾಂಡಿಲೈ ತೌ ಸಮಾದಿಶ್ಯ ಪರಾವೃತ್ತೇ ಸ್ವಮಾಶ್ರಮಂ ।

ಕಥಂ ಕಿಂ ಚಕ್ರತುಸ್ತೌ ತು ರಾಜಾನ್ ಸೂತ ತದ್ವದ

॥ ೧ ॥

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ:-

ತತಸ್ತು ವಿಷ್ಣುರಾತೇನ ಶ್ರೇಣೀಮುಖ್ಯಾಃ ಸಹಸ್ರಶಃ ।

ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥಾತ್ಸಮಾನಾಯು ಮಧುರಾಸ್ಥಾನಮಾಪಿತಾಃ

॥ ೨ ॥

ಮಾಧುರಾನ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಸ್ತತ್ರ ವಾನರಾಂಶ್ಚ ಪುರಾತನಾನ್ ।

ವಿಜ್ಞಾಯ ಮಾನನೀಯತ್ವಂ ತೇಷು ಸ್ಥಾಪಿತವಾನ್ ಸ್ವರಾಟ್

॥ ೩ ॥

ವಜ್ರಸ್ತು ತತ್ಪಹಾಯೇನ ಶಾಂಡಿಲ್ಯಸ್ಯಾಪ್ಯನುಗ್ರಹಾತ್ ।

ಗೋವಿಂದಗೋಪಗೋಪೀನಾಂ ಲೀಲಾಸ್ಥಾನಾನ್ಯನುಕ್ರಮಾತ್

॥ ೪ ॥

ವಿಜ್ಞಾಯಾಭಿಧಯಾಃ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಗ್ರಾಮಾನಾವಾಸಯದ್ಬಹೂನ್ ।

ಕುಂಡಕೂಪಾದಿಪೂರ್ತೇನ ಶಿವಾದಿಸ್ಥಾಪನೇನ ಚ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ಯಡದ ಅನುವಾದ

ಗೋವರ್ಧನಪರ್ವತಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿದಾದಿಗಳಿಗೆ ಉದ್ಧವನ ದರ್ಶನವಾದುದು

೧. ಮುಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಎಲೈ ಸೂತನೇ! ಇಂತು ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮಹಾಮುನಿಯು ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಆ ರಾಜರು ಏನನ್ನು ಯಾವ ವಿಧವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ರೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸು.

೨. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಎಲೈ ಮುನಿಗಳಿರಾ! ಬಳಿಕ ಪರೀಕ್ಷಿ ನೃಹಾರಾಜನಿಂದ ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಹಸ್ರಾರು ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಪ್ರಮುಖರು ಕರಿತರಲ್ಪಟ್ಟು ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು.

೩. ಮಧುರಾನಗರಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಪುರಾತನಗಳಾದ ಕಪಿಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಅವರಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನಿಡುವವನಾದನು.

೪-೫. ವಜ್ರನಾಭನಾದರೂ, ಅವರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೂ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮುನಿಯ ಅನುಗ್ರಹದ ಬಲದಿಂದಲೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಗೋಪಾಲಕ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರ ಲೀಲೆಗಳು ನಡೆದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿ ಬಹುಜನರು ವಾಸಿಸುವಂತೆ

ಗೋವಿಂದಹರಿದೇವಾದಿ ಸ್ವರೂಪಾಃ ಸರೋಪಣೇನ ಚ |

ಕೃಷ್ಣೈಕಭಕ್ತಿಂ ಸ್ವೇ ರಾಜ್ಯೇ ತತಾನ ಚ ಮುನೋದ ಹ || ೬ ||

ಪ್ರಜಾಸ್ತು ಮುದಿತಾಸ್ತಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಕೀರ್ತನತತ್ಪರಾಃ |

ಪರಮಾನಂದಸಂಪನ್ನಾ ರಾಜ್ಯಂ ತಸ್ಯೈವ ತುಷ್ಟುವುಃ || ೭ ||

ಏಕದಾ ಕೃಷ್ಣಪತ್ನಸ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವಿರಹಾತುರಾಃ |

ಕಾಲಿಂದೀಂ ಮುದಿತಾಂ ನೀಕ್ಷ್ಯ ಪಪ್ರಚ್ಛುರ್ಗತಮತ್ಪರಾಃ || ೮ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪತ್ನ ಉಚುಃ:-

ಯಥಾ ವಯಂ ಕೃಷ್ಣಪತ್ನಃ ತಥಾ ತ್ವಮಪಿ ಶೋಭನೇ |

ವಯಂ ವಿರಹದುಃಖಾರ್ತಾಃ ತ್ವಂ ನ ಕಾಲಿಂದಿ ತದ್ವದ || ೯ ||

ತಚ್ಛೃತ್ವಾ ಸ್ಮಯಮಾನಾ ಸಾ ಕಾಲಿಂದೀ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ |

ಸಾಪತ್ನ್ಯಂ ನೀಕ್ಷ್ಯ ತತ್ತಾಸಾಂ ಕರುಣಾಪರಮಾನಸಾ || ೧೦ ||

ಸ್ನಾನಕುಂಡಗಳು, ಕೂಪಗಳು, ಮುಂತಾದ ಪೂರ್ತಗಳಿಂದಲೂ ಶಿವಲಿಂಗ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದಲೂ ಅನುಕೂಲಗೊಳಿಸಿದನು.

೬. ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ, ಶ್ರೀಹರಿ, ದೇವತೆಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಯಿಂದ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತಭಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನೇ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

೭. ಆತನ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾಗಿ ಆತನ ರಾಜ್ಯಭಾರಕ್ರಮವನ್ನೇ ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು.

೮. ಒಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣಪತ್ನಿಯರು ಆತನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಕಾತುರರಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾಲಿಂದಿಯು ಮಾತ್ರ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಪತ್ನೀಮಾತ್ಸರ್ಯವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಕೇಳತೊಡಗಿದರು.

೯. ಕೃಷ್ಣಪತ್ನಿಯರು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ:- “ಎಲಾ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೇ! ನಾವು ಹೇಗೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ನೀನೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾಗಿರುವೆ. ನಾವು ವಿರಹಾತುರರಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ಮಾತ್ರ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಲೇ ಇರುವೆ ಯಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸು.”

೧೦. ಇಂತೆಂದ ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನ ಸಂತೋಷಭಾವದಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರಿಗಿರುವ ಅಸೂಯೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನಗುತ್ತಲೇ ಕರುಣೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅಂತಃಕರಣವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಕಾಳಿಂದಿಯು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು.

ಶ್ರೀ ಕಾಲಿಂದುವಾಚ :-

ಆತ್ಮರಾಮಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಧ್ರುವಮಾತ್ಮಾಸ್ತಿ ರಾಧಿಕಾ ।
 ತಸ್ಯಾ ದಾಸ್ಯಪ್ರಭಾವೇಣ ವಿರಹೋಽಸ್ಮಾನ್ನ ಸಂಸ್ಪೃಶೇತ್ ॥ ೧೧ ॥
 ತಸ್ಯಾ ಏವಾಂಶವಿಸ್ತಾರಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಯಿಕಾಃ ।
 ನಿತ್ಯಸಂಯೋಗ ಏವಾಸ್ತಿ ತಸ್ಯಾ ಸಾಂಮುಖ್ಯಯೋಗತಃ ॥ ೧೨ ॥
 ಸ ಏವ ಸಾ ಸ ಸೈವಾಸ್ತಿ ವಂಶೀ ತತ್ಪ್ರೇಮರೂಪಿಕಾ ।
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಖಚಂದ್ರಾಲಿಸಂಗಾಚ್ಚಂದ್ರಾವಲೀ ಸ್ತೃತಾ ॥ ೧೩ ॥
 ರೂಪಾಂತರಂ ಚ ಗೃಹ್ಣಾನ್ವಾ ತಯೋಃ ಸೇವಾತಿಲಾಲಸಾ ।
 ರುಕ್ಮಿಣ್ಯಾದಿಸಮಾವೇಶೋ ಮಯಾತ್ಮೈವ ವಿಲೋಕಿತಃ ॥ ೧೪ ॥
 ಯುಷ್ಮಾಕಮಪಿ ಕೃಷ್ಣೇನ ವಿರಹೋ ನೈವ ಸರ್ವತಃ ।
 ಕಿಂತು ಏವಂ ನ ಜಾನೀಥ ತಸ್ಮಾದ್ವ್ಯಾಕುಲತಾಮಿತಾಃ ॥ ೧೫ ॥
 ಏವಮೇವಾತ್ರ ಗೋಪೀನಾಮುಕ್ತಾರಾವಸರೇ ಪುರಾ ।
 ವಿರಹಾಭಾಸ ಏವಾಸೀದುದ್ಧವೇನ ಸಮಾಹಿತಃ ॥ ೧೬ ॥

೧೧. ಕಾಳಿಂದಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—“ಆತ್ಮರಾಮನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ರಾಧಿಕೆಯೇ ನಿತ್ಯಳಾಗಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಳಾಗಿರುವಳು. ಆಕೆಯ ದಾಸ್ಯದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದಲೇ ವಿರಹದುಃಖವು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಸಮಸ್ತ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಆಕೆಯ ಅಂಶಗಳ ಭಿನ್ನರೂಪಗಳೇ ಆಗಿರುವರು. ಆಕೆಯು ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಸಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸಂಯೋಗವಿರುವುದು.

೧೩. ಕೃಷ್ಣನೇ ರಾಧೆಯು. ರಾಧೆಯೇ ಕೃಷ್ಣನು. ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೇಮವೆಂಬ ಬಂಧನವು ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಗಳ ನಖಚಂದ್ರಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವಳಾದುದರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಚಂದ್ರಾವಳಿಯೆಂಬ ಹೆಸರೂ ಇರುವುದು.

೧೪. ಅವರಿಬ್ಬರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಬೇರೆ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆನು. ರುಕ್ಮಿಣಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಿಷಿಯರೊಡನೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಸಮಾಗಮವಾದುದನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡೆನು.

೧೫. ನಿಮಗೂ ಕೃಷ್ಣನ ದೆಸೆಯಿಂದ ವಿರಹವು ಯಾವಾಗಲೂ ಉಂಟಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತನು ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವನೆಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನೀವು ತಿಳಿದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಿರಿ.

೧೬. ಈ ವಿಧವಾಗಿಯೇ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಕ್ರೂರನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು

ತೇನೈವ ಭವತೀನಾಂ ಚೇದ್ಭವೇದತ್ರ ಸಮಾಗಮಃ |

ತಹಿಂ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವಕಾಂತೇನ ವಿಹಾರಮಪಿ ಲಪ್ಸ್ಯಥ

|| ೧೭ ||

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ಏವಮುಕ್ತಾಸ್ತು ತಾಃ ಪತ್ನ್ಯಃ ಪ್ರಸನ್ನಾಂ ಪುನರಬ್ರವನ್ |

ಉದ್ಧವಾಲೋಕನೇನಾತ್ಮಪ್ರೇಷ್ಯಸಂಗಮಲಾಲಸಾಃ

|| ೧೮ ||

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಪತ್ನ್ಯ ಉಚುಃ :-

ಧನ್ಯಾಸಿ ಸಖಿ ಕಾಂತೇನ ಯಸ್ಯಾ ನೈವಾಸ್ತಿ ವಿಚ್ಯುತಿಃ |

ಯತಸ್ತೇ ಸ್ವಾರ್ಥಸಂಸಿದ್ಧಿಸ್ತಸ್ಯಾ ದಾಸ್ಯೋ ಬಭೂವಿಮು

|| ೧೯ ||

ಪರಂ ತೂದ್ಧವಲಾಭೇ ಸ್ಯಾದಸ್ಮತ್ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧನಂ |

ತಥಾ ವದಸ್ವ ಕಾಲಿಂದಿ ತಲ್ಲಾಭೋಽಪಿ ಯಥಾ ಭವೇತ್

|| ೨೦ ||

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ಏವಮುಕ್ತಾ ತು ಕಾಲಿಂದೀ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚಾಥ ತಾಸ್ತಥಾ |

ಸ್ವರಂತೀ ಕೃಷ್ಣ ಚಂದ್ರಸ್ಯ ಕಲಾಷೋಡಶರೂಪಿಣೀ

|| ೨೧ ||

ಮಧುರಾಪುರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಾಗ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಿರಹದುಃಖದ ಆಭಾಸವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅದು ಉದ್ಧವನಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೧೭. ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಸಮಾಗಮ ಸಂದರ್ಶನಗಳೇ ನಿಮಗೂ ಸಂಭವಿಸುವುದಾದರೆ ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ಕಾಂತನೊಡನೆ ವಿಹಾರಸೌಖ್ಯವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಪಡೆಯುವಿರಿ”.

೧೮. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಉದ್ಧವನ ಸಂದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯತಮನನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಾಲಿಂದಿಯನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಕೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು.

೧೯. ಕೃಷ್ಣ ಪತ್ನಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :- “ಸಖಿಯೆ ! ಕಾಂತನ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯೆಂಬುದನ್ನೆಂದಿಗೂ ಅರಿಯದಿರುವ ನೀನೇ ಧನ್ಯಳು. ಇಂತಹ ಪರಮ ಪ್ರಯೋಜನವು ನಿನಗುಂಟಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಾವುಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿನಗೆ ದಾಸಿಯರಾಗಿರುವೆವು.

೨೦. ಆದರೆ ಉದ್ಧವನ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧನವು ಆಗುವದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆಯಲ್ಲವೆ. ಎಲಾ ಕಾಳಿಂದಿಯೆ ! ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ದರ್ಶನದ ಲಾಭವು ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುವದೆಂಬ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡುವವಳಾಗು.”

೨೧. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಇಂತು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ ಕಾಳಿಂದಿಯು

ಸಾಧನಭೂಮಿರ್ಬದರೀ ವ್ರಜತಾ ಕೃಷ್ಣೇನ ಮಂತ್ರಿಣೀ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ।

ತತ್ರಾಸ್ತೇ ಸ ತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರದ್ವಯುನಂ ಗ್ರಾಹಯನ್ ಲೋಕಾನ್ ॥೨೨॥

ಫಲಭೂಮಿರ್ವ್ರಜಭೂಮಿರ್ದತ್ತಾ ತಸ್ಮೈ ಪುರೈವ ಸರಹಸ್ಯಂ ।

ಫಲಮಿಹ ತಿರೋಹಿತಂ ಸತ್ತದಿಹೇದಾನೀಂ ಸ ಉದ್ಧವೋಽಲಕ್ಷ್ಯಃ ॥೨೩॥

ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿನಿಕಟೇ ಸಖೀಸ್ಥಲೇ ತದ್ರಜಃಕಾಮಃ ।

ತತ್ರತ್ಯಾಜ್ಞುರವಲ್ಲಿರೂಪೇಣಾಸ್ತೇ ಸ ಉದ್ಧವೋ ನೂನಂ ॥ ೨೪ ॥

ಆತ್ಮೋತ್ಸವರೂಪತ್ವಂ ಹರಿಣಾ ತಸ್ಮೈ ಸಮರ್ಪಿತಂ ನಿಯತಂ ।

ತಸ್ಮಾತ್ತತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಕುಸುಮಸರಃಪರಿಸರೇ ಸವಚ್ಚಾಭಿಃ ॥ ೨೫ ॥

ವೀಣಾನೇಣುಮೃದಂಗೈಃ ಕೀರ್ತನಕಾವ್ಯಾದಿಸರಸಸಂಗೀತೈಃ ।

ಉತ್ಸವ ಆರಬ್ಧವ್ಯೋ ಹರಿರತಲೋಕಾನ್ ಸಮಾನಾಯುಃ ॥ ೨೬ ॥

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಚಂದ್ರನ ಹದಿನಾರನೆಯ ಕಳೆಯ ರೂಪಳಾದುದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ಮರಣೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳ ತೊಡಗಿದಳು.

೨೨. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಧವನನ್ನು ಕುರಿತು ಬದರೀಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾಧನಭೂಮಿಯೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ಲೋಕಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಿರುವನು.

೨೩. ವ್ರಜಭೂಮಿಯೇ ಫಲಪ್ರದವಾದ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ತಿಳಿದೇ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ರಹಸ್ಯಸಹಿತವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಉದ್ಧವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಕ್ಷೇತ್ರಫಲವು ಇಲ್ಲಿ ತಿರೋಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದರಿಂದ ಉದ್ಧವನೂ ಕೂಡ ಈಗ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿರುವನು.

೨೪. ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಸಖನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಸ್ಥಳವೆನಿಸಿದ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಆ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ ಉದ್ಧವನು ಇಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಚೆಗುರಿನ ಬಳ್ಳಿಯ ರೂಪದಿಂದ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

೨೫-೨೬. ಆತ್ಮೋತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡುವ ಭಾಗ್ಯವು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಆತನಿಗೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ನೀವುಗಳೆಲ್ಲರೂ ವಜ್ರನಾಭನೊಡನೆ ಕುಸುಮಸರೋವರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಶ್ರೀ ಹರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿರುವ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆದುಕೊಂಡು ವೀಣಾ, ವೇಣು, ಮೃದಂಗಾದಿ ವಾದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಹರಿಕೀರ್ತನ, ಕಾವ್ಯವಾಚನ, ಮುಂತಾದ ಮನೋಹರ ಸಂಗೀತಗಳಿಂದಲೂ ಮಹೋತ್ಸವವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು.

ತತ್ರೋದ್ಧವಾನಲೋಕೋ ಭವಿತಾ ನಿಯತಂ ಮಹೋತ್ಸವೇ ವಿತತೇ ।
ಯೌಷ್ಮಾಕೀಣಾಮುಭಿನುತಸಿದ್ಧಿಂ ಸವಿತಾ ಸ ಏವ ಸವಿತಾನಾಂ ॥ ೨೭ ॥

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ:-

ಇತಿ ಶೃತ್ವಾ ಪ್ರಸನ್ನಾಸ್ತಾಃ ಕಾಲಿಂದೀಮುಭಿನಂದ್ಯ ತತ್ ।
ಕಥಯಾಮಾಸುರಾಗತ್ಯ ವಜ್ರಂ ಪ್ರತಿ ಪರೀಕ್ಷಿತಂ ॥ ೨೮ ॥
ವಿಷ್ಣುರಾತಸ್ತು ತಚ್ಛೃತ್ವಾ ಪ್ರಸನ್ನಸ್ತದ್ಯುತಸ್ತದಾ ।
ತತ್ರೈವಾಗತ್ಯ ತತ್ಸರ್ವಂ ಕಾರಯಾಮಾಸ ಸತ್ಸರಂ ॥ ೨೯ ॥
ಗೋವರ್ಧನಾದದೂರೇಣ ವೃಂದಾರಣ್ಯೇ ಸಖೀಸ್ಥಲೇ ।
ಪ್ರವೃತ್ತಃ ಕುಸುಮಾಂಬೋಧೌ ಕೃಷ್ಣಸಂಕೀರ್ತನೋತ್ಸವಃ ॥ ೩೦ ॥
ವೃಷಭಾನುಸುತಾಕಾಂತವಿಹಾರೇ ಕೀರ್ತನಶ್ರಿಯಾ ।
ಸಾಕ್ಷಾದ್ಧಿವಸಮಾವೃತ್ತೇ ಸರ್ವೇಽನನ್ಯದೃಶೋಽಭವನ್ ॥ ೩೧ ॥
ತತಃ ಪಶ್ಯತ್ಸು ಸರ್ವೇಷು ತೃಣಗುಲ್ಮಲತಾಚಯಾತ್ ।
ಆಜಗಾಮೋದ್ಭವಃ ಸ್ವಗ್ವೀಶ್ಯಾಮಃ ಪೀತಾಂಬರಾವೃತಃ ॥ ೩೨ ॥

೨೭. ಇಂತು ನೀವು ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿರಲು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿಮಗೆ ಉದ್ಧವನ ದರ್ಶನವು ಲಭಿಸುವುದು. ಕೃಷ್ಣದರ್ಶನ ಲಾಲಸರಾಗಿರುವ ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಡಲು ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವನು.

೨೮. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಸನ್ನಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಕಾಲಿಂದಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವಜ್ರನಾಭನೂ, ಪರೀಕ್ಷಿತನೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅವರಿಗೆ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರು.

೨೯. ಪರೀಕ್ಷಿತನಾದರೂ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಅವರ ಮಾತಿನಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದನು.

೩೦. ಗೋವರ್ಧನಸರ್ವತಕ್ಕೈ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಸಖೀಸ್ಥಳವೆನಿಸಿದ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಕುಸುಮ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಹಿಮಾನುಕೀರ್ತನೆಯ ಮಹೋತ್ಸವವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

೩೧. ಆ ಕೀರ್ತನೆಯ ವೈಭವದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವನವಿಹಾರವು ಪುನಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರಲು ಸಕಲರೂ ತದೇಕದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರಾದರು.

೩೨. ಇಂತು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಹುಲ್ಲು, ಪೊದೆ, ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಕುಂಜದಿಂದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣಾನ್ವಿತನೂ, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯೂ ಆದ ಉದ್ಧವನು ಹೊರಟು ಬಂದನು.

ಗುಂಜಾಮಾಲಾಧರೋ ಗಾಯನ್ ವಲ್ಲವೀವಲ್ಲಭಂ ಮುಹುಃ |

ತದಾಗಮನತೋ ರೇಜೇ ಭೃತಂ ಸಂಕೀರ್ತನೋತ್ಸವಃ || ೩೩ ||

ಚಂದ್ರಿಕಾಗಮನೋ ಯದ್ವತ್ ಸ್ನಾತಿಕಾಟ್ಯಾಲಭೂಮಿಷು |

ಅಥ ಸರ್ವೇ ಸುಖಾಂಬೋಧೌ ಮಗ್ನಾಃ ಸರ್ವಂ ವಿಸ್ಮರುಃ || ೩೪ ||

ಕ್ಷಣೇನಾಗತವಿಜ್ಞಾನಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರೂಪಿಣಿಂ |

ಉದ್ಧವಂ ಪೂಜಯಾಂಚಕ್ರುಃ ಪ್ರತಿಲಬ್ಧಮನೋರಥಾಃ || ೩೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಶಾಹಸ್ತ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ “ಗೋವರ್ಧನ
ಪರ್ವತಸಮೀಪೇ ಪರೀಕ್ಷಿದಾದಿನಾಂ ಉದ್ಧವದರ್ಶನವರ್ಣನಂ”
ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೩೩-೩೪. ಆತನು ಗುಲಗಂಜಿಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಕೊಳಲೊಂದನ್ನು ಬಾಜಿಸುತ್ತ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಲು ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಿಂದ ಅಮೃತ ಶಿಲೆಯು ಕಟ್ಟಿದ ಭೂಮಿಯು ಶೋಭಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯ ಉತ್ಸವವು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶೋಭಿಸತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಸಮಸ್ತರೂ ಅನಂದದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವರಾಗಿ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

೩೫. ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಅನಂತರ ಪುನಃ ಜ್ಞಾನವು ಬಂದಂತಾಗಲು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಉದ್ಧವನನ್ನು ಕಂಡು ತಮ್ಮ ಮನೋರಥವು ಈಡೇರುವುದೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಉಚಿತ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ “ಗೋವರ್ಧನಪರ್ವತಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿದಾದಿಗಳಿಗೆ ಉದ್ಧವನ ದರ್ಶನವಾದುದು” ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತೃತೀಯೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ಭಾಗವತ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ಅಥೋದ್ಧವಸ್ತು ತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೃಷ್ಣಕೀರ್ತನತತ್ಪರಾನ್ ।

ಸತ್ಯತ್ಯಾಥ ಪರಿಷ್ವಜ್ಯ ಪರೀಕ್ಷಿತಮುವಾಚ ಹ

॥ ೧ ॥

ಉದ್ಧವ ಉವಾಚ :-

ಧನ್ಯೋಽಸಿ ರಾಜನ್ ಕೃಷ್ಣೈಕಭಕ್ತ್ಯಾಪೂರ್ಣೋಽಸಿ ನಿತ್ಯದಾ ।

ಯಸ್ತ್ವಂ ನಿಮಗ್ನಚಿತ್ತೋಽಸಿ ಕೃಷ್ಣಸಂಕೀರ್ತನೋತ್ಸವೇ

॥ ೨ ॥

ಕೃಷ್ಣಪತ್ನೀಷು ವಜ್ರೇ ಚ ದಿಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರೀತಿಃ ಪ್ರವರ್ತಿತಾ ।

ತನ್ಮೋಚಿತಮಿದಂ ತಾತ ಕೃಷ್ಣದತ್ತಾಂಗನೈಭವ

॥ ೩ ॥

ದ್ವಾರಕಾಸ್ಥೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಧನ್ಯಾ ಏತೇ ನ ಸಂಶಯಃ ।

ಯೇಷಾಂ ವ್ರಜನಿವಾಸಾಯ ಪಾರ್ಥಮಾದಿಷ್ಟವಾನ್ ಪ್ರಭುಃ

॥ ೪ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಮನಶ್ಚಂದ್ರೋ ರಾಧಾಸ್ಯಪ್ರಭಯಾನ್ವಿತಃ ।

ತದ್ವಿಹಾರವನಂ ಗೋಭಿರ್ಮಂಡಯನ್ಮೋಚತೇ ಸದಾ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶ್ರೀ ಭಾಗವತ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸಂಕೀರ್ತನದಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಉದ್ಧವನು ಅವರಿಗೆ ಉಚಿತಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರೀಕ್ಷಿತ್ಯಹಾರಾಜನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

೨. ಉದ್ಧವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನದ ಈ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯವಿಷಯಕವಾಗಿ ಮುಳುಗಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ನೀನೇ ಧನ್ಯನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೀನೇ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದವನು.

೩. ದೈವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೃಷ್ಣಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿಯೂ, ವಜ್ರನಾಭನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಶರೀರ ಸೌಷ್ಠವವುಳ್ಳ ನಿನಗೆ ಈ ಪ್ರೇಮವು ಉಚಿತವಾದುದೇ ಸರಿ.

೪. ಸ್ವಾಮಿಯು ಪಾರ್ಥನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ರಜಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿವಾಸಮಾಡುವಂತೆ ಆಪ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ದ್ವಾರಕಾನಿವಾಸಿಗಳಾದ ವರಲ್ಲಿ ಇವರೇ ಅತ್ಯಂತ ಧನ್ಯತಮರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೫. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಚಂದ್ರನು ರಾಧೆಯ

ಕೃಷ್ಣ ಚಂದ್ರಃ ಸದಾಪೂರ್ಣಸ್ತಸ್ಯ ಷೋಡಶ ಯಾಃ ಕಲಾಃ |

ಚಿತ್ಸಹಸ್ರಪ್ರಭಾಭಿನ್ನಾ ಅತ್ರಾಸ್ತೇ ತತ್ಸ್ವರೂಪತಾ

|| ೩ ||

ಏವಂ ವಜ್ರಸ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಪನ್ನಭಯಭಂಜಕಃ |

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದಕ್ಷಿಣೇ ಪಾದೇ ಸ್ಥಾನಮೇತಸ್ಯ ವರ್ತತೇ

|| ೪ ||

ಅವತಾರೇತ್ರ ಕೃಷ್ಣೇನ ಯೋಗಮಾಯಾತಿಭಾವಿತಾ |

ತದ್ಬಲೇನಾತ್ಮನಿಸ್ತೃತ್ಯಾ ಸೀದಂತೈತೇ ನ ಸಂಶಯಃ

|| ೫ ||

ಋತೇ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಕಾಶಂ ತು ಸ್ವಾತ್ಮಬೋಧೋ ನ ಕಸ್ಯಚಿತ್ |

ತತ್ಪ್ರಕಾಶಸ್ತು ಜೀವಾನಾಂ ಮಾಯಯಾ ಪಿಹಿತಃ ಸದಾ

|| ೬ ||

ಅಷ್ಟಾವಿಂಶೇ ದ್ವಾಪರಾಂತೇ ಸ್ವಯಮೇವ ಯದಾ ಹರಿಃ |

ಉತ್ಸಾರಯೇನ್ನಿಜಾಂ ಮಾಯಾಂ ತತ್ಪ್ರಕಾಶೋ ಭವೇತ್ತದಾ

|| ೭ ||

ಸ ತು ಕಾಲೋ ವ್ಯತಿಕ್ರಾಂತಸ್ತೇನೇದಮಪರಂ ಶೃಣು |

ಅನ್ಯದಾ ತತ್ಪ್ರಕಾಶಸ್ತು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾಧ್ಯನೇತ್

|| ೮ ||

ಮುಖವೆಂಬ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ವಿಹಾರಯೋಗ್ಯವಾದ ಈ ಉದ್ಯಾನ ವನವನ್ನು ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಬೆಳಗಿಸುತ್ತ ನಿತ್ಯವೂ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೬. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಚಂದ್ರನು ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಪೂರ್ಣ ನಾಗಿರುವನು. ಅವನ ಹದಿನಾರು ಕಲೆಗಳೂ ಇಲ್ಲಿರುವ ಸಾವಿರಾರು ಚೈತನ್ಯ ಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದುವಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ರೂಪಗಳ ದರ್ಶನವು ಇಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗು ತ್ತಿರುವುದು.

೭. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇಂತು ವಜ್ರನಾಭನೂ ಶರಣಾಗತರ ಭಯ ವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸುವನು. ಈತನಿಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಬಲಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವೇರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೮. ಈ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಸ್ವಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಯೋಗ ಮಾಯೆಯು ಬಹುವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರ ಬಲದಿಂದಲೇ ಈ ಗೋಪ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ವಿರಹಾತುರರಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೯. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನವು ಲಭಿಸಿದ ಹೊರತು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೂ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾತಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಯೆಯಿಂದ ತಿರೋಹಿತವಾಗಿರುವುದು.

೧೦. ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಮಹಾಯುಗದ ದ್ವಾಪರಯುಗದ ಅಂತ್ಯಭಾಗ ದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ತಾನೇ ತನ್ನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದೂರ ಗೊಳಿಸುವನೋ, ಆಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆತ್ಮಪ್ರಕಾಶವು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವುದು.

೧೧. ಈಗ ಆ ಕಾಲವೂ ಕಳೆದು ಹೋಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಯತ್ರ ಭಾಗವತ್ಪರ್ಯದಾ |
 ಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಶ್ರೋತೃಯತೇ ಚಾಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸ್ತತ್ರ ನಿಶ್ಚಿತಂ || ೧೨ ||
 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಯತ್ರ ಶ್ಲೋಕಂ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಮೇವ ಚ |
 ತತ್ರಾಪಿ ಭಗವಾನ್ ಕೃಷ್ಣೋ ವಲ್ಲವೀಭಿರ್ವಿರಾಜತೇ || ೧೩ ||
 ಭಾರತೇ ಮಾನವಂ ಜನ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಭಾಗವತಂ ನ ಯೈಃ |
 ಶೃತಂ ಪಾಪಪರಾಧೀನೈರಾತ್ಮಘಾತಸ್ತು ತೈಃ ಕೃತಃ || ೧೪ ||
 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ನಿತ್ಯಂ ಯೈಃ ಪರಿಸೇವಿತಂ |
 ಪಿತುರ್ಮಾತುಶ್ಚ ಭಾರ್ಯಾಯಾಃ ಕುಲಪಂಜುಃ ಸುತಾರಿತಾ || ೧೫ ||
 ವಿದ್ಯಾಪ್ರಕಾಶೋ ವಿಸ್ತಾಣಾಂ ರಾಜ್ಞಾಂ ಶತ್ರುಜಯೋ ವಿಶಾಂ |
 ಧನಂ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಂ ಚ ಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾದ್ಭವೇತ್ || ೧೬ ||
 ಯೋಷಿತಾಮುಪರೇಷಾಂ ಚ ಸರ್ವವಾಂಛಿತಪೂರಣಂ |
 ಅತೋ ಭಾಗವತಂ ನಿತ್ಯಂ ಕೋನ ಸೇವೇತ ಭಾಗ್ಯವಾನ್ || ೧೭ ||

ಮತ್ತೊಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ಇತರ ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಶ್ರವಣದಿಂದಂಟಾಗುವುದು.

೧೨. ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭಾಗವತವೆಂಬ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ ಮತ್ತು ಕೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವನೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವಾದ ವಿಷಯವು.

೧೩. ಎಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತವಾಗಲಿ ಅದರ ಶ್ಲೋಕವೊಂದಾಗಲಿ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವಾದರೂ ಆಗಲಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ನಾಯಕಿಯರೊಡನೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೧೪-೧೫. ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದೂ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಪರಾಧೀನರಾಗಿ ಯಾರು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರನ್ನು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಮಾಡಿಕೊಂಡವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಯಾರಿಂದ ಶ್ರೀಭಾಗವತ ರೂಪವಾದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರವು ನಿತ್ಯವೂ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುವುದೋ, ಅವರ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಹೆಂಡತಿಯರ ಕುಲಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವವು.

೧೬. ಶ್ರೀಭಾಗವತದ ಪಠನ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಬಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶವೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಶತ್ರುವಿಜಯವೂ, ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಧನಲಾಭವೂ, ಶೂದ್ರರಿಗೆ ದೇಹಾರೋಗ್ಯವೂ ಲಭಿಸುವವು.

೧೭. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಇತರ ಮಾನವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಭೀಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವವು. ಆದುದರಿಂದ ಭಾಗ್ಯವಂತನಾದ ಯಾವ ಪುರುಷನು ತಾನೆ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ ?

ಅನೇಕ ಜನ್ಮಸಂಸಿದ್ಧೇಃ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಲಭೇತ್ |

ಪ್ರಕಾಶೋ ಭಗವದ್ಭಕ್ತೇರುದ್ಭವಸ್ತತ್ರ ಜಾಯತೇ || ೧೮ ||

ಸಾಂಖ್ಯಾಯನಪ್ರಸಾದಾತ್ತಂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಪುರಾ |

ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ದತ್ತವಾನ್ಮೇ ತೇನಾಹಂ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಭಃ || ೧೯ ||

ಆಖ್ಯಾಯಿಕಾಂ ಚ ತೇನೋಕ್ತಾಂ ವಿಷ್ಣುರಾತ ನಿಬೋಧ ತಾಂ |

ಜ್ಞಾಯತೇ ಸಂಪ್ರದಾಯೋಽಪಿ ಯತ್ರ ಭಾಗವತಶೃತೇಃ || ೨೦ ||

ಬೃಹಸ್ಪತಿರುವಾಚ :-

ಈಕ್ಷಾಂಚಕ್ರೇ ಯದಾ ಕೃಷ್ಣೋ ಮಯಾ ಪುರುಷರೂಪಧೃಕ್ |

ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಶಿವಶ್ಚಾಪಿ ರಜಃಸತ್ವತಮೋಗುಣೈಃ || ೨೧ ||

ಪುರುಷಾಸ್ತ್ರಯ ಉತ್ಪಸ್ಥರಧಿಕಾರಾಂಸ್ತದಾದಿತತ್ |

ಉತ್ಪತ್ತೌ ಪಾಲನೇ ಚೈವ ಸಂಹಾರೇ ಪ್ರಕ್ರಮೇಣ ತಾನ್ || ೨೨ ||

೧೮. ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಭಾಗವತವು ಲಭಿಸುವುದು. ಅದರಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವೂ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯ ಉದ್ಭವವೂ ಉಂಟಾಗುವುವು.

೧೯. ಈ ಶ್ರೀಭಾಗವತವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಂಖ್ಯಾಯನ ಮಹರ್ಷಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆನು.

೨೦. ಪರೀಕ್ಷೆನ್ನಹಾರಾಜನೆ! ಆ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯನು ನನಗೆ ಹೇಳಿದ ಚರಿತ್ರೆಯೊಂದನ್ನು ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು, ಕೇಳು. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಭಾಗವತ ಪುರಾಣಶ್ರವಣದ ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನೋಗತವಾಗುವುದು.

೨೧. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಯಾವಾಗ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಮಾಯಾಮಾನುಷರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನೋ, ಆಗ ರಜಸ್ಸತ್ವತಮೋಗುಣಗಳ ಪ್ರಾಚುರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದನು.

೨೨. ಇಂತು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅವರಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಪಾಲನ ಮತ್ತು ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ಬ್ರಹ್ಮಾ ತು ನಾಭಿಕಮಲಾದುತ್ತನ್ನಸ್ತಂ ವ್ಯಜಿಜ್ಞಾಸತ್ |

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ನಾರಾಯಣಾದಿಪುರುಷ ಪರಮಾತ್ಮನ್ನನೋಽಸ್ತು ತೇ || ೨೩ ||

ತ್ವಯಾ ಸರ್ಗೇ ನಿಯುಕ್ತೋಽಸ್ಮಿ ಪಾಪೀಯಾನ್ ನಾಂ ರಜೋಗುಣಃ |

ತ್ವತ್ಸ್ಮೃತೌ ನೈವ ಬಾಧೇತ ತಥೈವ ಕೃಪಯಾ ಪ್ರಭೋ || ೨೪ ||

ಶ್ರೀ ಬೃಹಸ್ಪತಿರುವಾಚ :-

ಯದಾ ತು ಭಗವಾಂಸ್ತಸ್ಮೈ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಪುರಾ |

ಉಪದಿಶ್ಯಾಬ್ರವೀದ್ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಸೇವಸ್ಯೇನಂ ಸ್ವಸಿದ್ಧಯೇ || ೨೫ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾ ತು ಪರಮಪ್ರೀತಸ್ತೇನ ಕೃಷ್ಣಾಪ್ತಯೇನಿಶಂ |

ಸಪ್ತಾವರಣಭಂಗಾಯ ಸಪ್ತಾಹಂ ಸಮವರ್ತಯತ್ || ೨೬ ||

ಶ್ರೀ ಭಾಗವತ ಸಪ್ತಾಹಸೇವನಾಪ್ತಮನೋರಥಃ |

ಸೃಷ್ಟಿಂ ವಿತನುತೇ ನಿತ್ಯಂ ಸಸಪ್ತಾಹಃ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೨೭ ||

೨೩. ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆಗ ಇಂತೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಆದಿಪುರುಷನೂ, ಪರಾತ್ಪರನೂ, ಅಂತರಾತ್ಮನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನೆ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು.

೨೪. ಲೋಕದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಾನು ನಿಯೋಜಿತನಾಗಿರುವೆನು. ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಪಾಪಲೇಪದಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಜೋಗುಣವು ಆವರಿಸಿ ನಿನ್ನ ವಿಸ್ಮರಣೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡದಂತೆ ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ಉದ್ಧರಿಸು.

೨೫. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನೇ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿ, ‘ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ನಿನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಇದನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪಾರಾಯಣಾದಿಗಳ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರು’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೨೬. ಅದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ತೃಕ್ಷುರ್ಮಾದಿ ಸಪ್ತ ದೇಹಾವರಣಗಳ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಏಳು ದಿವಸಗಳು ನಿರಂತರವೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಭಾಗವತವನ್ನು ಸಪ್ತಾಹಕ್ರಮದಿಂದ ಪಠನಮಾಡಿದನು.

೨೭. ಇಂತು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದವನಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಆ ಸಪ್ತಾಹದ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ವಿಷ್ಣು ರಸ್ಯರ್ಥಯಾಮಾಸ ಪುಮಾಂಸಂ ಸ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯೇ |

ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪಾಲನೇ ಪುಂಸಾ ಯದನೇನಾಪಿ ಕಲ್ಪಿತಃ

|| ೨೮ ||

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುರುನಾಚ :-

ಪ್ರಜಾನಾಂ ಪಾಲನಂ ದೇವ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಯಥೋಚಿತಂ |

ಪ್ರವೃತ್ತಾ ಚ ನಿವೃತ್ತಾ ಚ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಪ್ರಯೋಜನಾತ್

|| ೨೯ ||

ಯದಾ ಯದೈವ ಕಾಲೇನ ಧರ್ಮಗ್ಲಾನಿರ್ಭವಿಷ್ಯತಿ |

ಧರ್ಮಂ ಸಂಸ್ಥಾಪಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಹ್ಯವತಾರೈಸ್ತದಾ ತದಾ

|| ೩೦ ||

ಭೋಗಾರ್ಥಿಭ್ಯಸ್ತು ಯಜ್ಞಾದಿ ಫಲಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ |

ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಭ್ಯೋ ವಿರಕ್ತೇಭ್ಯೋ ಮುಕ್ತಿಂ ಪಂಚವಿಧಾಂ ತಥಾ || ೩೧ ||

ಯೇಽಪಿ ಮೋಕ್ಷಂ ನ ವಾಂಛಂತಿ ತಾನ್ ಕಥಂ ಪಾಲಯಾಮ್ಯಹಂ |

ಆತ್ಮಾನಂ ಚ ಶ್ರಿಯಂ ಚಾಪಿ ಪಾಲಯಾಮಿ ಕಥಂ ವದ

|| ೩೨ ||

ತಸ್ಮಾ ಅಪಿ ಪುಮಾನಾದ್ಯಃ ಶ್ರೀಭಾಗವತಮಾದಿಶತ್ |

ಉನಾಚ ಚ ಪಠಸ್ವೈನತ್ತವ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯೇ

|| ೩೩ ||

೨೮. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೂ ಕೂಡ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಾಲನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆದಿಪುರುಷನಾದ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

೨೯. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಗಳಾಗಿರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಉಚಿತ ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು.

೩೦. ಯಾವ ಯಾವ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟರಿಂದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಗ್ಲಾನಿ ಯುಂಟಾಗುವುದೋ, ಆಯಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ದುಷ್ಟ ನಿಗ್ರಹಮೂಲಕವಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವೆನು.

೩೧-೩೨. ಸ್ವರ್ಗಾದಿಭೋಗಗಳನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವವರಿಗೆ ವೇದವಚನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಯಜ್ಞಾದಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ಕರ್ಮದಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಐದು ವಿಧವಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುವೆನು. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಾಲಿಸಬೇಕು? ನನ್ನನ್ನೂ ನನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸು.

೩೩. ಆತನಿಗೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಭಾಗವತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿ, 'ನಿನ್ನ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಇದನ್ನು ಪಠನ ಮಾಡುತ್ತಿರು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು.

ತತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ಪರಮಾರ್ಥಕಪಾಲನೇ |
 ಸಮರ್ಥೋಽಭೂತ್ ಶ್ರಿಯಾ ಮಾಸಿ ಮಾಸಿ ಭಾಗವತಂ ಸ್ಮರನ್ || ೩೪ ||
 ಯದಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ವಯಂ ವಕ್ತಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ಚ ಶ್ರವಣೇ ರತಾ |
 ತದಾ ಭಾಗವತಶ್ರಾವೋ ಮಾಸೇನೈವ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೩೫ ||
 ಯದಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಸ್ವಯಂ ವಕ್ತ್ರೇ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚ ಶ್ರವಣೇ ರತಃ |
 ಮಾಸದ್ವಯಂ ರಸಾಸ್ವಾದಸ್ತದಾತೀನ ಸುಶೋಭತೇ || ೩೬ ||
 ಅಧಿಕಾರೇ ಸ್ಥಿತೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ನಿಶ್ಚಿಂತಮಾನಸಾ |
 ತೇನ ಭಾಗವತಾಸ್ವಾದಸ್ತಸ್ಯಾ ಭೂರಿ ಪ್ರಕಾಶತೇ || ೩೭ ||
 ಅಥ ರುದ್ರೋಽಪಿ ತಂ ದೇವಂ ಸಂಹಾರಾಧಿಕೃತಃ ಪುರಾ |
 ಪುಮಾಂಸಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಾಸ ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿವೃದ್ಧಯೇ || ೩೮ ||
 ಶ್ರೀ ರುದ್ರ ಉವಾಚ :-

ನಿತ್ಯೇ ನೈಮಿತ್ತಿಕೇ ಚೈವ ಸಂಹಾರೇ ಪ್ರಾಕೃತೇ ತಥಾ |
 ಶಕ್ತಯೋ ಮಮ ವಿದ್ಯಂತೇ ದೇವದೇವ ಮಮ ಪ್ರಭೋ || ೩೯ ||

೩೪. ಆಗ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ ತಿಂಗಳಿಗೊಂದು ಸಲದಂತೆ ಭಾಗವತದ ಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸಕಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಪಾಲನಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾದನು.

೩೫. ಯಾವಾಗ ವಿಷ್ಣುವು ತಾನೇ ಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಅದನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವಳೋ, ಆಗ ಪುನಃ ಪುನಃ ಭಾಗವತ ಶ್ರವಣವು ಒಂದೊಂದು ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುವುದು.

೩೬. ಯಾವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತಾನೇ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವವಳಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವು ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗುವನೋ, ಆಗ ಭಾಗವತದ ಅಮೃತಪಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಆನಂದಮಯವಾದ ಕಾಲವು ಕಳೆಯುವುದು.

೩೭-೩೮. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತನಾಗಿರುವನು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯಾದರೂ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿರುವಳು. ಆದುದರಿಂದ ಭಾಗವತಾಮೃತದ ಸೇವನೆಯ ಫಲವು ಆಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಜಗತ್ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯುಕ್ತನಾದ ರುದ್ರನೂ ಕೂಡ ದೇವದೇವನಾದ ಆದಿಪುರುಷನನ್ನು ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು.

೩೯. ರುದ್ರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಎಲೈ ದೇವೇಶ್ವರನೆ! ಸ್ವಾಮಿಯೆ! ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಸಂಹಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಕಾರಗಳ ಸಂಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರುವುದನ್ನು ಬಲ್ಲೆನು.

ಆತ್ಯಂತಿಕೇ ತು ಸಂಹಾರೇ ಮಮ ಶಕ್ತಿರ್ನ ವಿದ್ಯತೇ ।

ಮಹದ್ಬುಃಖಂ ಮನ್ಯೈತತ್ ತೇನ ತ್ವಾಂ ಸಾರ್ಥಯಾಮ್ಯಹಂ ॥ ೪೦ ॥

ಬೃಹಸ್ಪತಿರುವಾಚ :-

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ತಸ್ಮಾದಪಿ ನಾರಾಯಣೋ ದದೌ ।

ಸ ತು ಸಂಸೇವನಾದಸ್ಯ ಜಿಗ್ಮೇ ಚಾಪಿ ತಮೋಗುಣಂ ॥ ೪೧ ॥

ಕಥಾ ಭಾಗವತೀ ತೇನ ಸೇವಿತಾ ವರ್ಷಮಾತ್ರತಃ ।

ಲಯೇ ತ್ವತ್ಯಂತಿಕೇ ತೇನಾನಾಪ ಶಕ್ತಿಂ ಸದಾಶಿವಃ ॥ ೪೨ ॥

ಉದ್ಧವ ಉವಾಚ :-

ಶ್ರೀ ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮಿನಾಮಾಖ್ಯಾಯಿಕಾಂ ಗುರೋಃ ।

ಶೃತ್ವಾ ಭಾಗವತಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಮುಮುದೇಽಹಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ತಂ ॥ ೪೩ ॥

ತತಸ್ತು ವೈಷ್ಣವೀಂ ರೀತಿಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಮಾಸಮಾತ್ರತಃ ।

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾಸ್ವಾದೋ ಮಯಾ ಸನ್ಮುಜ್ಜಿಷೇವಿತಃ ॥ ೪೪ ॥

ತಾವತ್ಪ್ರೇಮ ಬಭೂವಾಹಂ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ದಯಿತಃ ಸಖಾ ।

ಕೃಷ್ಣೇನಾಥ ನಿಯುಕ್ತೋಽಹಂ ವ್ರಜೇ ಸ್ವಪ್ರೇಮಸೀಗಣೇ ॥ ೪೫ ॥

೪೦. ಆದರೆ ಆತ್ಯಂತಿಕವಾದ ಜಗತ್ಪ್ರಲಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯವು ನನಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

೪೧. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಆತನಿಗೂ ಸಹ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆತನೂ ಅದರ ಸೇವನೆಯ ಫಲವಾಗಿ ತನ್ನ ತಮೋಗುಣವನ್ನು ಜಯಿಸಿದನು.

೪೨. ಆತನಿಂದ ಭಾಗವತೇತಿಹಾಸವು ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆವಿಗೂ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಸದಾಶಿವನು ಆತ್ಯಂತಿಕ ಪ್ರಳಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡನು.

೪೩. ಉದ್ಧವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ಗುರು ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿದವನಾಗಿ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದೆನು.

೪೪. ಬಳಿಕ ವೈಷ್ಣವೋಚಿತವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ನಾನು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಭಾಗವತದ ಅಮೃತವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾನ ಮಾಡಿದೆನು.

೪೫. ಅಷ್ಟಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಾನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನಾದ

ವಿರಹಾತ್ತಾಸು ಗೋಪೀಷು ಸ್ವಯಂ ನಿತ್ಯವಿಹಾರಿಣಾಃ |
 ಶ್ರೀಭಾಗವತಸಂದೇಶೋ ಮನ್ಮುಖೇನ ಪ್ರಯೋಜಿತಃ . || ೪೬ ||
 ತಂ ಯಥಾಮತಿ ಲಬ್ಧ್ವಾ ತಾ ಅಸನ್ನಿರಹವರ್ಜಿತಾಃ |
 ನಾಜ್ಞಾಸಿಷಂ ರಹಸ್ಯಂ ತಚ್ಚ ಮತ್ಕಾರಸ್ತು ಲೋಕಿತಃ || ೪೭ ||
 ಸ್ವರ್ನಾಸಂ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ಕೃಷ್ಣಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯೇಷು ಗತೇಷು ನೇ |
 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಕೃಷ್ಣಸ್ತದ್ರಹಸ್ಯಂ ಸ್ವಯಂ ದದೌ || ೪೮ ||
 ಪುರತೋಽಶ್ವತ್ಥಮೂಲಸ್ಯ ಚಕಾರ ಮಯಿ ತದ್ವೃಥಂ |
 ತೇನಾತ್ರ ನ್ರಜವಲ್ಲಿಷು ವಸಾಮಿ ಬದರೀಂ ಗತಃ || ೪೯ ||
 ತಸ್ಮಾನ್ನಾರದಕುಂಡೇಽತ್ರ ತಿಷ್ಠಾಮಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಸದಾ |
 ಕೃಷ್ಣಪ್ರಕಾಶೋ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾಧ್ಯನೇತ್ || ೫೦ ||

ಸ್ನೇಹಿತನಾದೆನು. ಮತ್ತು ಆತನಿಂದ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ವಿರಹಾತುರರಾಗಿದ್ದ
 ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆತನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು
 ಹೋಗುವವನಾದೆನು.

೪೬. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹದಿಂದ ಆರ್ತರಾಗಿದ್ದ ಗೋಪಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ನಿತ್ಯ
 ಲೀಲಾವಿನೋದಿಯಾದ ಆತನೇ ನನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ
 ಸಾರಭೂತವಾದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿಸಿದನು.

೪೭. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧ್ಯನುಸಾರ
 ವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ವಿರಹದುಃಖದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.
 ನಾನು ಅದರ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದವನಾದರೂ ಅವರ ಮನೋಧರ್ಮ
 ಗಳಲ್ಲಾದ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಂಡೆನು.

೪೮. ಕೃಷ್ಣಾವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವರ್ಗವಾಸವನ್ನು
 ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು ತಾನೇ ಭಾಗವತ
 ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದನು.

೪೯. ಮತ್ತು ಒಂದು ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅದನ್ನು ನನಗೆ
 ಜಿನ್ನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಅದುದರಿಂದಲೇ
 ನಾನು ಬದರೀಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆನಾದರೂ, ಈ ಬೃಂದಾವನದ ಗುಲ್ಮಲತೆ
 ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

೫೦. ಅದುದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಬೃಂದಾವನದ
 ಈ ನಾರದ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗ
 ವತಶ್ರವಣದಿಂದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಸಂದರ್ಶನವು ಲಭಿಸುವುದು.

ತದೇಷಾಮುಪಿ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ತ್ವಹಂ ।

ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಸಹಾಯೋಽತ್ರ ತ್ವಯೈವಾನುಷ್ಠಿತೋ ಭವೇತ್ ॥ ೫೧ ॥

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ವಿಷ್ಣುರಾತಸ್ತು ಶೃತ್ವಾ ತದುದ್ಧವಂ ಪ್ರಣತೋಽಬ್ರವೀತ್ ।

ಶ್ರೀ ಪರೀಕ್ಷಿದುವಾಚ :-

ಹರಿದಾಸ ತ್ವಯಾ ಕಾರ್ಯಂ ಶ್ರೀಭಾಗವತಕೀರ್ತನಂ ॥ ೫೨ ॥

ಆಜ್ಞಾಪ್ರೋಽಹಂ ಯಥಾ ಕಾರ್ಯಂ ಸಹಾಯೋಽತ್ರ ಮಯಾ ತಥಾ ।

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ಶೃತ್ವೈತದುದ್ಧವೋ ವಾಕ್ಯಮುವಾಚ ಪ್ರೀತಮಾನಸಃ ॥ ೫೩ ॥

ಉದ್ಧವ ಉವಾಚ :-

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣೇನ ಪರಿತ್ಯಕ್ತೇ ಭೂತಲೇ ಬಲವಾನ್ ಕಲಿಃ ।

ಕರಿಷ್ಯತಿ ಪರಂ ನಿಘ್ನಂ ಸತ್ಕಾರ್ಯೇ ಸಮುಪಸ್ಥಿತೇ ॥ ೫೪ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ವಿಗ್ವಿಜಯಂ ಯಾಹಿ ಕಲಿನಿಗ್ರಹಮಾಚರ ।

ಅಹಂ ತು ಮಾಸಮಾತ್ರೇಣ ವೈಷ್ಣವೀಂ ರೀತಿಮಾಸ್ಥಿತಃ ॥ ೫೫ ॥

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾಸ್ವಾದಂ ಪ್ರಚಾರ್ಯ ತ್ವತ್ಸಹಾಯತಃ ।

ಏತಾನ್ ಸಂಸ್ರಾಪಯಿಷ್ಯಾಮಿ ನಿತ್ಯಧಾನ್ವಿ ಮಧುದ್ವಿಷಃ ॥ ೫೬ ॥

೫೧. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪತ್ನಿಯರಾದ ಇವರ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಾನು ಶ್ರೀಭಾಗವತವನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವೆನು. ಅದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಸಹಾಯವೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಮಾಡಲು ನೀನು ಸಿದ್ಧನಾಗಬೇಕು.

೫೨. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಉದ್ಧವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು. ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರನೆ! ನಿನ್ನಿಂದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಕೀರ್ತನವು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಡೆಯಬೇಕು.

೫೩. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ಹೇಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರೆ ನೆರವೇರಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಉದ್ಧವನು ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗನಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೫೪. ಉದ್ಧವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಭೂಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಕಲಿವುರುಷನು ಸತ್ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

೫೫-೫೬. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟು ಕಲಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗು. ನಾನು ವೈಷ್ಣವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ:—

ಶೃತ್ವೈವಂ ತದ್ವಚೋ ರಾಜಾ ಮುದಿತಶ್ಚಿಂತಯಾತುರಃ |

ತದಾ ನಿಜ್ಞಾಪಯಾನಾಸ ಸ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯಂ ತಮುದ್ಧವಂ || ೫೭ ||

ಶ್ರೀ ಪರೀಕ್ಷಿದುವಾಚ:—

ಕಲಿಂ ತು ನಿಗ್ರಹಿಷ್ಯಾಮಿ ತಾತ ತೇ ವಚಸಿ ಸ್ಥಿತಃ |

ಶ್ರೀ ಭಾಗವತಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಕಥಂ ಮನು ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೫೮ ||

ಅಹಂ ತು ಸಮನುಗ್ರಾಹ್ಯಸ್ತವಸಾದತಲೇ ಶ್ರಿತಃ |

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ:—

ಶೃತ್ವೈತದ್ವಚನಂ ಭೂಯೋಽಪ್ಯುದ್ಧವಸ್ತಮುವಾಚ ಹ

|| ೫೯ ||

ಉದ್ಧವ ಉವಾಚ:—

ರಾಜಂಶ್ಚಿಂತಾ ತು ತೇ ಕಾಸಿ ನೈವ ಕಾರ್ಯಾ ಕಥಂಚನ |

ತನ್ಮೈವ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಯತೋ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿತಾ || ೬೦ ||

ಏತಾನತ್ಕಾಲಪರ್ಯಂತಂ ಪ್ರಾಯೋ ಭಾಗವತಶೃತೇಃ |

ವಾರ್ತಾಮಸಿ ನ ಜಾನಂತಿ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಕರ್ಮತತ್ಪರಾಃ || ೬೧ ||

ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಅಮೃತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿ ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಶಾಶ್ವತ ನಿವಾಸವಾದ ಮೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು.

೫೭. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರೀಕ್ಷಿನ್ಮಹಾರಾಜನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರೂ ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ದೀರ್ಘಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಗಿ ಉದ್ಧವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ದುಗುಡವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

೫೮. ಎಲೈ ಉದ್ಧವನೆ! ನಿನ್ನ ವಚನವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕಲಿಪುರುಷನನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿಗ್ರಹಿಸುವೆನು. ಆದರೆ ಈ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಭಾಗವತ ಶ್ರವಣವು ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದು. ಮತ್ತೆ ನನಗೆ ಈ ಭಾಗವತ ಶ್ರವಣದ ಪುಣ್ಯವು ಯಾವಾಗ ಲಭಿಸುವುದು ?

೫೯. ನಿನ್ನ ಪಾದತಲದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಿತನಾಗಿರುವ ನಾನು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದವನು. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಉದ್ಧವನು ಮತ್ತೆ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೬೦. ಉದ್ಧವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹಾರಾಜನೆ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಚಿಂತೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀಭಾಗವತ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿನಗೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಧಿಕಾರವಿರುವುದು.

೬೧. ಈ ಸಮಯದವರೆವಿಗೂ ಲೋಕದ ಜನರು ಪ್ರಾಯಶಃ ಕೇವಲ

ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಬಹವೋ ಮನುಷ್ಯಾ ಭಾರತಾಜಿರೇ ।

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಸ್ರಾಪ್ತ ಸುಖಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಂತಿ ಶಾಶ್ವತಂ || ೬೨ ||

ನಂದನಂದನರೂಪಸ್ತು ಶ್ರೀಶುಕೋ ಭಗವಾನ್ ಋಷಿಃ ।

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ತುಭ್ಯಂ ಶ್ರಾವಯಿಷ್ಯತ್ಯಸಂಶಯಃ || ೬೩ ||

ತೇನ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ರಾಜಂಸ್ತ್ವಂ ನಿತ್ಯಂ ಧಾಮ ವ್ರಜೇಶಿತುಃ ।

ಶ್ರೀಭಾಗವತಸಂಚಾರಸ್ತತೋ ಭುವಿ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೬೪ ||

ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ಗಚ್ಛ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕಲಿನಿಗ್ರಹಮಾಚರ ।

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ಇತ್ಯುಕ್ತಸ್ತಂ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಗತೋ ರಾಜಾ ದಿಶಾಂ ಜಯೇ || ೬೫ ||

ವಜ್ರಸ್ತು ನಿಜರಾಜ್ಯೇಶಂ ಪ್ರತಿಬಾಹುಂ ವಿಧಾಯ ಚ ।

ತತ್ತ್ವೇನ ಮಾತೃಭಿಃ ಸ್ನಾಕಂ ತಸ್ಮಾ ಭಾಗವತಾಶಯಾ || ೬೬ ||

ಅಥ ವೃಂದಾವನೇ ಮಾಸಂ ಗೋವರ್ಧನಸಮಾಪತಃ ।

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಾಸ್ವಾದಸ್ತಾದ್ಧನೇನ ಪ್ರವರ್ತಿತಃ || ೬೭ ||

ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತತ್ಪರರಾಗಿ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತಶಾಸ್ತ್ರದ ಶ್ರವಣದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನೇ ಕೇಳಿದವರಾಗಿರುವರು.

೬೨. ನಿನ್ನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನರು ಈ ಭಾಗವತಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೬೩. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀ ಶುಕ ಮಹರ್ಷಿಯೇ ನಿನಗೆ ಭಾಗವತವನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿಯೂ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿಸುವನು.

೬೪. ಆ ಕಾರಣವಾಗಿ ನೀನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಶಾಶ್ವತಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ. ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ಭಾಗವತ ಗ್ರಂಥವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬರುವುದು.

೬೫. ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಹೊರಟು ಕಲಿನಿಗ್ರಹಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತ ನಾಗಿರು. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಇಂತು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪರೀಕ್ಷೆನೃಹಾರಾಜನು ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಟನು.

೬೬. ವಜ್ರನಾಭನಾದರೂ ಪ್ರತಿಬಾಹುವನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾಧಿ ಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಾಗವತದ ಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿಯೇ ತಾಯಿಯರೊಡನೆ ನಿಂತನು.

೬೭. ಬಳಿಕ ಗೋವರ್ಧನ ಗಿರಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ

ತಸ್ಮಿನ್ನಾಸ್ವಾದ್ಯಮಾನೇ ತು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದರೂಪಿಣಿ ।
 ಪ್ರಚಕಾರೇ ಹರೇರ್ಲೀಲಾ ಸರ್ವತಃ ಕೃಷ್ಣ ಏನ ಚ ॥ ೬೮ ॥
 ಆತ್ಮಾನಂ ಚ ತದಂತಸ್ಥಂ ಸರ್ವೇಽಪಿ ದದೃಶುಸ್ತದಾ ।
 ವಜ್ರಸ್ತು ದಕ್ಷಿಣೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೃಷ್ಣಪಾದಸರೋರುಹೇ ॥ ೬೯ ॥
 ಆತ್ಮಾನಂ ಕೃಷ್ಣ ವೈಧುರ್ಯಾನ್ಮುಕ್ತಸ್ತದ್ಭವ್ಯಶೋಭತ ।
 ತಾಶ್ಚ ತನ್ಮಾತರಃ ಕೃಷ್ಣೇ ರಾಸರಾತ್ರಿಪ್ರಕಾಶಿನೀ ॥ ೭೦ ॥
 ಚಂದ್ರೇ ಕಲಾಪ್ರಭಾರೂಪಾಮಾತ್ಮಾನಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ವಿಸ್ಮಿತಾಃ ।
 ಸ್ವಪ್ರೇಷ್ಯವಿರಹವ್ಯಾಧಿವಿಮುಕ್ತಾಸ್ಸಪದಂ ಯಯುಃ ॥ ೭೧ ॥
 ಯೇಽನ್ಯೇ ಚ ತತ್ರ ತೇ ಸರ್ವೇ ನಿತ್ಯಲೀಲಾಂತರಂ ಗತಾಃ ।
 ವ್ಯಾವಹಾರಿಕಲೋಕೇಭ್ಯಃ ಸದ್ಯೋಽದರ್ಶನಮಾಗತಾಃ ॥ ೭೨ ॥
 ಗೋವರ್ಧನನಿಕುಂಜೇಷು ಗೋಷು ವೃಂದಾವನಾದಿಷು ।
 ನಿತ್ಯಂ ಕೃಷ್ಣೇನ ಮೋದಂತೇ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಪ್ರೇಮತತ್ಪರೈಃ ॥ ೭೩ ॥

ಒಂದು ತಿಂಗಳವರೆಗೂ ಭಾಗವತಾಮೃತದ ಪಾನದ ಉತ್ಸವವು ಉದ್ಭವನಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೬೮. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಅಮೃತಾಸ್ವಾದನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಲೀಲೆಯು ಅವರ ಮನಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಫುರಿಸಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು.

೬೯-೭೧. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಸರಮಾತ್ಮನು ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಕಂಡರು. (ಅಥವಾ ಸಕಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಗಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅಂತಃಸ್ಥವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು.) ವಜ್ರನಾಭನು ತನ್ನ ರೂಪವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಲಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಂಡು ಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನ ತಾಯಿಯರೂ ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯ ರಾತ್ರಿಯ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಷೋಡಶಕಲೆಗಳ ಪ್ರಭೆಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಯಾವಿಷ್ಟರಾದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯನ ವಿರಹದಿಂದಂಟಾದ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಆತನ ಲೋಕವನ್ನೇ ಸೇರಿದರು.

೭೨. ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಇತರ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಈ ನಿತ್ಯಲೀಲೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿತವರಾಗಿ ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯವಹಾರದಶೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಜನರಿಗೆ ಅದೃಶ್ಯರಾದರು.

೭೩. ಗೋವರ್ಧನಪರ್ವತದ ಪುಷ್ಪವಾಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಗೋವು ಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೃಂದಾವನಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಇಂದಿಗೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ಯ ಏತಾಂ ಭಗವತ್ ಸ್ರಾಪ್ತಿಂ ಶೃಣುಯಾಚ್ಛಾಪಿ ಕೀರ್ತಯೇತ್ |

ತಸ್ಯ ವೈ ಭಗವತ್ ಸ್ರಾಪ್ತಿದುಃಖಹಾನಿಶ್ಚ ಜಾಯತೇ || ೭೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ

“ಶ್ರೀಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ ತೃತೀಯೋಧ್ಯಾಯಃ

ನೊಡನೆ ನಿರಂತರವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವರು. ಅವರು ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನರಾದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಿರುವರು.

೭೪. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪತ್ನಿಯರು ಭಗವಂತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆದುದನ್ನು ಯಾವನು ಕೇಳುವನೋ, ಯಾವನು ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಸಂಸಾರ ದುಃಖ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ “ಶ್ರೀಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀಭಾಗವತ ಸ್ವರೂಪ-ಪ್ರಮಾಣ-ಪುರಾಣಕ್ರಮಣ-ಶ್ಲೋಕೈಶ್ಚಾರ್ಣವಂ

ಯುಷಯ ಉಚುಃ:-

ಸಾಧು ಸೂತ ಚಿರಂ ಜೀವ ಚಿರಮೇವಂ ಪ್ರಶಾಧಿ ನಃ ।

ಶ್ರೀ ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯನುಪೂರ್ವಂ ತ್ವನ್ಮುಖಾಚ್ಛೃತಂ

॥ ೧ ॥

ತತ್ಸ್ವರೂಪಪ್ರಮಾಣಂ ಚ ವಿಧಿಂ ಚ ಶ್ರವಣೇ ವದ ।

ತದ್ವಕ್ತುರ್ಲಕ್ಷಣಂ ಸೂತ ಶ್ರೋತುಶ್ಚಾಪಿ ವದಾಧುನಾ

॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀ ಸೂತ ಉವಾಚ:-

ಶ್ರೀ ಮದ್ಭಾಗವತಸ್ಯಾಥ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತಃ ಸದಾ ।

ಸ್ವರೂಪಮೇಕಮೇವಾಸ್ತಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಲಕ್ಷಣಂ

॥ ೩ ॥

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಸಕ್ತಭಕ್ತಾನಾಂ ತನ್ಮಾಧುರ್ಯಪ್ರಕಾಶಕಂ ।

ಸಮುಜ್ಜೃಂಭತಿ ಯದ್ವಾಕ್ಯಂ ವಿಧಿ ಭಾಗವತಂ ಹಿ ತತ್

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶ್ರೀಭಾಗವತ ಸ್ವರೂಪ-ಪ್ರಮಾಣ-ಪುರಾಣಕ್ರಮಣ-ಶ್ಲೋಕೈಶ್ಚಾರ್ಣವಂ

೧. ಯುಷಿಗಳು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ:-ಸೂತನೆ! ನಿನ್ನ ನಿರೂಪಣೆಯು ಬಹಳ ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುದು. ನೀನು ಚಿರಂಜೀವಿಯಾಗಿರು. ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಹೀಗೆಯೇ ನಮಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರು. ಅಪೂರ್ವವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ನಮಗೆ ಶ್ರುತವಾಯಿತು.

೨. ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಪ್ರಮಾಣವನ್ನೂ, ಅದನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ವಿಧಿಯನ್ನೂ ನಮಗೆ ಹೇಳು. ಎಲೈ ಸೂತನೆ! ಹಾಗೆಯೇ ಅದನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡುವವನ ಮತ್ತು ಕೇಳುವವನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಈಗ ನಿರೂಪಿಸು.

೩. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಶ್ರೀ ಭಾಗವತಕ್ಕೂ, ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನಿಗೂ ಕೂಡ ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯವಾದ ಒಂದೇ ಸ್ವರೂಪವು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವುದು.

೪. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ ಆತನ ಮಧುರ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವ ಯಾವ ವಾಕ್ಯಸರಣಿಯಿರುವುದೋ, ಅದನ್ನೇ ಭಾಗವತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಭಕ್ತ್ಯಂಗಚತುಷ್ಟಯಪರಂ ವಚಃ |

ಮಾಯಾನುರ್ದನದಕ್ಷಂಚ ವಿದ್ಧಿ ಭಾಗವತಂ ಚ ತತ್ || ೫ ||

ಪ್ರಮಾಣಂ ತಸ್ಯ ಕೋ ನೇದ ಹ್ಯನಂತಸ್ಯಾಕ್ಷರಾತ್ಮನಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಹರಿಣಾ ತದ್ವಿಹಚತುಃಶ್ಲೋಕಾ ಪ್ರದರ್ಶಿತಾ || ೬ ||

ತದಾನಂತ್ಯಾವಗಾಹೇನ ಸ್ವೇಪ್ಸಿತಾವಹನಕ್ಷಮಾಃ |

ತ ಏನ ಸಂತಿ ಭೋ ವಿಸ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶಿವಾದಯಃ || ೭ ||

ಮಿತಬುದ್ಧ್ಯಾದಿವೃತ್ತೀನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಹಿತಾಯ ಚ |

ಪರೀಕ್ಷಿಚ್ಛುಕಸಂವಾದೋ ಯೋಸೌ ವ್ಯಾಸೇನ ಕೀರ್ತಿತಃ || ೮ ||

ಗ್ರಂಥೋಽಷ್ಟಾದಶಸಾಹಸ್ರೋ ಯೋಽಸೌ ಭಾಗವತಾಭಿಧಃ |

ಕಲಿಗ್ರಾಹಗೃಹೀತಾನಾಂ ಸ ಏನ ಪರಮಾಶ್ರಯಃ || ೯ ||

ಶ್ಲೋತಾರೋಽಥ ನಿರೂಪ್ಯಂತೇ ಶ್ರೀಮದ್ವಿಷ್ಣುಕಥಾಶ್ರಯಾಃ |

ಪ್ರವರಾ ಅವರಾಶ್ಚೇತಿ ಶ್ಲೋತಾರೋ ದ್ವಿವಿಧಾ ಮತಾಃ || ೧೦ ||

೫. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನ, ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಿ ಸಂಸಾರದ ಮಾಯೆಯನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾದ ಯಾವ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದೋ, ಅದನ್ನೇ ಭಾಗವತವೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕು.

೬. ಅನಂತವೂ, ಅಕ್ಷರಾತ್ಮಕವೂ ಆದ ಆ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಯಾವನು ತಾನೆ ತಿಳಿದಿರುವನು? ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಶ್ಲೋಕಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದನು.

೭. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿರಾ! ಅದರ ಅಪಾರತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುದ ರಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶಿವಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಮರ್ಥರಾದವರು.

೮. ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯವರಾದ ಮನುಷ್ಯರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶುಕಪರೀಕ್ಷಿತ್ಸಂವಾದರೂಪವಾದ ಗ್ರಂಥವು ವ್ಯಾಸರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗುತ್ತಿರುವುದು.

೯. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಹದಿನೆಂಟುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದು. ಕಲಿಕಾಲದ ದೋಷಗಳಿಂದ ಅವೃತರಾಧ ಮಾನವರಿಗೆ ಅದೇ ಉತ್ತಮಾಶ್ರಯವಾಗಿರುವುದು.

೧೦. ಇನ್ನು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ಶ್ಲೋತ್ರಗಳು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು. ಶ್ಲೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರೆಂದೂ ಅಧಮ ರೆಂದೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದವಿರುವರು.

ಪ್ರವರಾಶ್ಚಾತಕೋ ಹಂಸಃ ಶುಕ್ಲೋ ಮೀನಾದಯಸ್ತಥಾ |

ಅನರಾ ವೃಕಭೂರುಂಡವೃಷೋಷ್ಪಾದ್ಯಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ || ೧೧ ||

ಅಖಿಲೋಪೇಕ್ಷಯಾ ಯಸ್ತು ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಶ್ಚತೌ ನೃತೀ |

ಸ ಚಾತಕೋ ಯಥಾಂಭೋದಮುಕ್ತೇ ಸಾಥಸಿ ಚಾತಕಃ || ೧೨ ||

ಹಂಸಃ ಸ್ಯಾತ್ಸಾರಮಾದತ್ತೇ ಯಃ ಶ್ರೋತಾ ವಿವಿಧಾಚ್ಛೃತಾತ್ |

ದುಗ್ಧೇನೈಕೈಂ ಗತಾಶ್ರೋಯಾದ್ಯಥಾ ಹಂಸೋಮಲಂ ಪಯಃ || ೧೩ ||

ಶುಕಃ ಸುಷ್ಮ ಮಿತಂ ವಕ್ತಿ ವ್ಯಾಸಂ ಶ್ರೋತ್ಯಾಂಶ್ಚ ಹರ್ಷಯನ್ |

ಸುಸಾತಿತಃ ಶುಕ್ಲೋ ಯದ್ವಚೈಕ್ಷಕಂ ಪಾರ್ಶ್ವಗಾನಸಿ || ೧೪ ||

ಶಬ್ದಂ ನಾನಿಮಿಷೋ ಜಾತು ಕರೋತ್ಯಾಸ್ವಾದಯನ್ರಸಂ |

ಶ್ರೋತಾ ಸ್ನಿಗ್ಧೋ ಭವೇನ್ನೀನೋ ಮೀನಃ ಕ್ಷೀರನಿಧೌ ಯಥಾ || ೧೫ ||

ಯಸ್ತುವನ್ರಸಿಕಾಂ ಚೈಶ್ರೋತ್ಯಾನ್ವಿರೌತ್ಯಚ್ಛೋ ವೃಕೋ ಹಿಮಃ |

ವೇಣುಸ್ವನರಸಾಸಕ್ತಾನ್ ವೃಕೋರಣೈ ಮೃಗಾನ್ಯಥಾ || ೧೬ ||

೧೧. ಉತ್ತಮರು ಚಾತಕಪಕ್ಷಿ, ಹಂಸ, ಶುಕ, ಮೀನುಗಳನ್ನು ಹೋಲುವವರು. ಅಧಮರು ತೋಳ, ಭೂರುಂಡಪಕ್ಷಿ, ಎತ್ತು ಮತ್ತು ಉಷ್ಪ (ಒಂಟಿ)ಗಳನ್ನು ಹೋಲುವವರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು.

೧೨. ಚಾತಕಪಕ್ಷಿಯು ಎಲ್ಲ ಜಲವನ್ನೂ ದೂರಮಾಡಿ ಮೇಘದಿಂದ ಬೀಳುವ ಹನಿಗಳನ್ನೇ ಹೇಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತನು ಸಕಲ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ವರ್ಜಿಸಿ ಭಾಗವತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿಯೇ ತತ್ಪರ ನಾಗಿರುವನು.

೧೩. ಹಾಲಿನಿಂದ ಬೆರಸಿದ ನೀರನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರೆ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯು ಹೇಗೆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗ್ರಹಣಮಾಡುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆತನು ಕೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ಸಾರತರವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು.

೧೪. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಗಿಳಿಯು ತನ್ನ ಮೃದುವಾದ ಮಿತಭಾಷಣದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕನನ್ನೂ, ಶ್ರೋತೃಗಳನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಆನಂದಗೊಳಿಸುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಶುಕನು ವ್ಯಾಸರನ್ನೂ ಶ್ರೋತೃಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವನು.

೧೫. ಮೀನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಸಾಸ್ವಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಶಬ್ದವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಸುಖಪಡುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೋತೃವು ಸ್ನೇಹಪೂರಿತನಾಗಿ ಭಾಗವತ ರಸಾಸ್ವಾದವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಎಂದಿಗೂ ಮಾತನಾಡಲಾರನು.

೧೬. ಕೊಳಲಿನ ಧ್ವನಿಯ ರಸದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತವಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಸಿನ ಜಂಕೆಗಳನ್ನು ತೋಳವು ತನ್ನ ಕೂಗಿನಿಂದ ಹೇಗೆ ಹಿಂಸೆಗೊಳಿಸುವುದೋ,

ಭೂರುಂಡಃ ಶಿಕ್ಷಯೇದನ್ಯಾನ್ ಶೃತ್ವಾ ನ ಸ್ವಯಮಾಚರೇತ್ |
ಯಥಾ ಹಿಮವತಃ ಶೃಂಗೇ ಭೂರುಂಡಾಖ್ಯೋ ವಿಹಂಗಮಃ || ೧೭ ||
ಸರ್ವಂ ಶೃತಮುಪಾದತ್ತೇ ಸಾರಾಸಾರಾಂಧಧೀರ್ವೃಷಃ |
ಸ್ವಾದು ದ್ರಾಕ್ಷಾಂ ಖಲಿಂ ಚಾಪಿ ನಿರ್ವಿಶೇಷಂ ಯಥಾ ವೃಷಃ || ೧೮ ||
ಸವುಷ್ಣೋ ಮಧುರಂ ಮುಂಚನ್ವಿಪರೀತೇ ರಮೇತ ಯಃ |
ಯಥಾ ನಿಂಬಂ ಚರತ್ಯುಷ್ಣೋ ಹಿತ್ವಾಽಮೃತಮಪಿ ತದ್ಯುತಂ || ೧೯ ||
ಅನ್ಯೇಽಪಿ ಬಹವೋ ಭೇದಾ ದ್ವಯೋರ್ಭೃಂಗಖರಾದಯಃ |
ವಿಜ್ಞೇಯಾಸ್ತತ್ತದಾಚಾರ್ಯಸ್ತತ್ತತ್ಪ್ರಕೃತಿಸಂಭವೈಃ || ೨೦ ||
ಯಃ ಸ್ಥಿತ್ವಾಭಿಮುಖಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ನಿಧಿವತ್ತಕ್ಲಾನ್ಯವಾದೋಹರೇ
ರ್ಲೀಲಾಶೋಕತುಮಭೀಕ್ಷಿತೇನಿಪುಣೋನಮ್ರೋಽಥಕ್ಲ್ಯಾಪ್ತಾಂಜಲಿಃ ||
ಶಿಷ್ಯೋ ವಿಸ್ವಸಿತೋನುಚಿಂತನಪರಃ ಪ್ರಶ್ನೇನುರಕ್ತಃ ಶುಚಿ
ರ್ನಿತ್ಯಂ ಕೃಷ್ಣಜನಪ್ರಿಯೋ ನಿಗದಿತಃ ಶೋಕತಾ ಸ ವೈ ವಕ್ತೃಭಿಃ || ೨೧ ||

ಹಾಗೆಯೇ ವೃಕಸಮಾನನಾದ ಪಾಠಕನು ರಸಿಕರಾದ ಶ್ರೋತೃಗಳನ್ನು ತನ್ನ
ವಿರಾವಗಳಿಂದ ದುಃಖಗೊಳಿಸುವನು.

೧೭. ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ಶೃಂಗದಲ್ಲಿ ಭೂರುಂಡನೆಂಬ ಪಕ್ಷಿವಿಶೇಷ
ವಿರುವುದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಜಾತಿಯ ಪಾಠಕನು ತತ್ತ್ವವನ್ನು
ಕೇಳಿ ಇತರರಿಗೆ ಹೇಳುವನೇ ಹೊರತು ತಾನು ಮಾತ್ರ ಆಚರಣೆಗೆ ತರುವುದಿಲ್ಲ.

೧೮-೧೯. ವೃಷಭದಂತಿರುವ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕೀಳುಮಟ್ಟದ ಶ್ರೋತೃಮೊಬ್ಬ
ನಿರುವನು. ಎತ್ತು ಹೇಗೆ ದ್ರಾಕ್ಷೆಯೇ ನೊದಲಾದ ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ
ಕಹಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸೇವಿಸುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ
ಶ್ರೋತೃವು ಕೇಳಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರ್ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವನೇ
ಹೊರತು ಅವುಗಳ ಸಾರಾಸಾರಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮಧುರವಾದ
ನಾನಾಮೃತದ ಸವಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನುವಾದಕನ ಸ್ವಾಲ್ಪಿತ್ಯದೋಷಗಳನ್ನೇ
ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೋತೃವು ಸಿಹಿಯಾದ ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇವಿನ
ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಒಂಟಿಗೆ ಸಮಾನನಾದವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೨೦. ಹೀಗೆಯೇ ಪಾಠಕರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೋತೃಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭೃಂಗ, ಖರ
ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಹೋಲುವ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಜನರಿರುವರು. ಅವರವರ
ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿದ ಅವರವರ ಆಚಾರಗಳಿಂದ ಆಯಾ ಜಾತಿಯವರನ್ನು
ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೨೧. ಯಾವನು ಪೌರಾಣಿಕನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ನಿಂತು, ವಿಧ್ಯುಕ್ತ
ರೀತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಇತರ ವಾದಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ

ಭಗವನ್ಮತಿರನವೇಕ್ಷುಃ ಸುಹೃದೋ ದೀನೇಷು ಸಾನುಕಂಪೋ ಯಃ |
 ಬಹುಧಾ ಬೋಧನಚತುರೋ ವಕ್ತಾ ಸಂಮಾನಿತೋ ಮುನಿಭಿಃ || ೨೨ ||
 ಅಥ ಭಾರತ ಭೂಸ್ಥಾನೇ ಶ್ರೀಭಾಗವತಸೇವನೇ |
 ವಿಧಿಂ ಶೃಣುತ ಭೋ ವಿಪ್ರಾ ಯೇನ ಸ್ಯಾತ್ಸುಖಸಂತತಿಃ || ೨೩ ||
 ರಾಜಸಂ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಂ ಚಾಪಿ ತಾಮಸಂ ನಿರ್ಗುಣಂ ತಥಾ |
 ಚತುರ್ವಿಧಂ ತು ವಿಜ್ಞೇಯಂ ಶ್ರೀಭಾಗವತಸೇವನಂ || ೨೪ ||
 ಸಸ್ತಾಹಂ ಯಜ್ಞವದ್ಯತ್ತು ಸಶ್ರಮಂ ಸತ್ಪರಂ ಮುದಾ |
 ಸೇವಿತಂ ರಾಜಸಂ ತತ್ತು ಬಹುಪೂಜಾದಿಶೋಭನಂ || ೨೫ ||
 ಮಾಸೇನ ಋತುನಾ ವಾಪಿ ಶ್ರವಣಂ ಸ್ವಾದುಸಂಯುತಂ |
 ಸಾತ್ತ್ವಿಕಂ ಯದನಾಯಾಸಂ ಸಮಸ್ತಾನಂದವರ್ಧನಂ || ೨೬ ||

ಲೀಲೆಗಳನ್ನೇ ಕೇಳುವ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವನೋ, ಅತಿಮೇಧಾವಿಯಾದರೂ
 ಯಾವನು ನಮ್ರನಾಗಿ ಅಂಜಲಿಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವನೋ,
 ಯಾವನು ಗುರುವಿನ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯ
 ಗಳನ್ನೇ ಚಿಂತನಮಾಡುತ್ತ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವರಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿರುವನೋ,
 ಯಾವನು ನಿತ್ಯವೂ ಶೌಚಾಚಾರಪರನಾಗಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗಿ
 ರುವನೋ, ಅವನನ್ನೇ ಪೌರಾಣಿಕರು ಉತ್ತಮಶ್ರೋತೃವೆಂದು ಹೇಳುವರು.

೨೨. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಇತರಾವೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನು
 ಬಿಟ್ಟು, ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿಯುಕ್ತನೂ ದೀನಾನುಕಂಪಿಯೂ ಆಗಿ, ಕೇಳುವವರಿಗೆ
 ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸುವ ಚತುರತೆಯುಳ್ಳವನನ್ನೇ
 ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪೌರಾಣಿಕನೆಂದು ಮರ್ಯಾದೆಮಾಡುವರು.

೨೩. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರಾ! ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ
 ಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡುವ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳಿರಿ. ಅದರಿಂದಲೇ
 ಸಕಲ ಸೌಖ್ಯಪರಂಪರೆಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುವು.

೨೪. ಭಾಗವತ ಸೇವನೆಯು ಸಾತ್ತ್ವಿಕ, ರಾಜಸ, ತಾಮಸ ಮತ್ತು
 ನಿರ್ಗುಣಗಳೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ್ದಾಗಿರುವುದು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೨೫. ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಏಳು ದಿವಸಗಳೊಳಗಾಗಿ ಕಷ್ಟದಿಂದಲೂ
 ತ್ವರೆಯಾಗಿಯೂ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಪೂಜಾದಿ
 ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವುದೇ ರಾಜಸ ಸೇವೆಯು.

೨೬. ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ
 ರಸಾಸ್ವಾದದೊಡನೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೂ ವಕ್ತೃಶ್ರೋತೃಗಳಿಗೆ ಅನಂದ
 ವುಂಟಾಗುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿದ ಶ್ರವಣವೇ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಸೇವೆಯೆನಿಸುವುದು.

ತಾನುಸಂ ಯತ್ತು ವರ್ಷೇಣ ಸಾಲಸಂ ಶ್ರದ್ಧಯಾಯುತಂ ।

ವಿಸ್ಮೃತಿಸ್ಮೃತಿಸಂಯುಕ್ತಂ ಸೇವನಂ ತಚ್ಚ ಸೌಖ್ಯದಂ || ೨೭ ||

ವರ್ಷಮಾಸದಿನಾನಾಂತು ವಿಮುಚ್ಯ ನಿಯಮಾಗ್ರಹಂ ।

ಸರ್ವದಾ ಪ್ರೇಮಭಕ್ತ್ಯೈವ ಸೇವನಂ ನಿರ್ಗುಣಂ ಮತಂ || ೨೮ ||

ಪಾರೀಕ್ಷಿತೇಽಪಿ ಸಂವಾದೇ ನಿರ್ಗುಣಂ ತತ್ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಂ ।

ತತ್ರ ಸಪ್ತದಿನಾಖ್ಯಾನಂ ತದಾಯುರ್ದಿನಸಂಖ್ಯಯಾ || ೨೯ ||

ಅನ್ಯತ್ರ ತ್ರಿಗುಣಂ ಚಾಪಿ ನಿಗುಣಂ ಚ ಯಥೇಚ್ಛಯಾ ।

ಯಥಾ ಕಥಂಚಿತ್ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಸೇವನಂ ಭಗವಚ್ಛೃತೇಃ || ೩೦ ||

ಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವಿಹಾರೈಕಭಜನಾಸ್ವಾದಲೋಲುಪಾಃ ।

ಮುಕ್ತಾವಪಿ ನಿರಾಕಾಂಕ್ಷಾಸ್ತೇಷಾಂ ಭಾಗವತಂ ಧನಂ || ೩೧ ||

ಯೇಽಪಿ ಸಂಸಾರಸಂತಾಪನಿರ್ವಿಣ್ಣಾ ಮೋಕ್ಷಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ ।

ತೇಷಾಂ ಭವೌಷಧಂ ಚೈತತ್ಕಲೌ ಸೇವ್ಯಂ ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ೩೨ ||

೨೭. ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೂ ಆಲಸ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ವಾಪರಗಳ ಸ್ಮರಣ ವಿಸ್ಮೃತಿಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದುದಾಗಿ ಮಾಡಿದುದೇ ತಾನುಸ ಸೇವೆಯು. ಅದೂ ಸಹ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೨೮. ವರ್ಷ, ಮಾಸ, ದಿನಗಳೆಂಬ ಗಣನೆಯನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಆಗ್ರಹ ರಹಿತನಾಗಿ ನಿರಂತರವೂ ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಮಾಡುವ ಸೇವೆಯು ನಿರ್ಗುಣವೆನಿಸುವುದು.

೨೯. ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶುಕನಿರೂಪಣವೂ ನಿರ್ಗುಣವೆಂದೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಸಪ್ತಾಹದ ಕ್ರಮವು ಆತನ ಆಯುಸ್ಸಿನ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಕಾರಣದಿಂದಲ್ಲವು.

೩೦. ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಮೂರು ಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ, ನಿರ್ಗುಣ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಪರಂತು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಾದರೂ ಸರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಶ್ರವಣವು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲೇಬೇಕು.

೩೧. ಯಾರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳ ಭಜನಾಮೃತದಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಸಹ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ಧನರೂಪವಾಗಿರುವುದು.

೩೨. ಯಾರು ಸಂಸಾರದ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನಿರ್ವೇದವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಅವರಿಂದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಾಮಯೌಷಧವಾದ ಈ ಪುರಾಣವು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು.

ಯೇ ಚಾಪಿ ವಿಷಯಾರಾಮಾಃ ಸಾಂಸಾರಿಕಸುಖಸ್ಪೃಹಾಃ |
 ತೇಷಾಂ ತು ಕರ್ಮಮಾರ್ಗೇಣ ಯಾ ಸಿದ್ಧಿಃ ಸಾಂಧುನಾ ಕಲೌ || ೩೩ ||
 ಸಾಮರ್ಥ್ಯಧನವಿಜ್ಞಾನಾಭಾವಾದತ್ಯಂತದುರ್ಲಭಾ |
 ತಸ್ಮಾತ್ತೈರಪಿ ಸಂಸೇವ್ಯಾ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಕಥಾ || ೩೪ ||
 ಧನಂ ಪುತ್ರಾಂಸ್ತಥಾ ದಾರಾನ್ವಹನಾದಿ ಯಶೋ ಗೃಹಾನ್ |
 ಅಸಾಪತ್ನ್ಯಂ ಚ ರಾಜ್ಯಂ ಚ ದದ್ಯಾದ್ಭಾಗವತೇ ಕಥಾ || ೩೫ ||
 ಇಹ ಲೋಕೇ ವರಾನ್ ಭುಂಕ್ತಾ ಭೋಗಾನ್ಸೈ ಮನಸೇಽಪ್ಸಿತಾನ್ |
 ಶ್ರೀಭಾಗವತಸಂಗೇನ ಯಾತ್ಯಂತೇ ಶ್ರೀಹರೇಃ ಪದಂ || ೩೬ ||
 ಯತ್ರ ಭಾಗವತೇ ವಾರ್ತಾ ಯೇ ಚ ತಚ್ಚೈವಣೇ ರತಾಃ |
 ತೇಷಾಂ ಸಂಸೇವನಂ ಕುರ್ಯಾದ್ವೇಹೇನ ಚ ಧನೇನ ಚ || ೩೭ ||
 ತದನುಗ್ರಹತೋಽಸ್ಯಾಪಿ ಶ್ರೀಭಾಗವತಸೇವನಂ |
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವ್ಯತಿರಿಕ್ತಂ ಯತ್ರತ್ಸರ್ವಂ ಧನಸಂಜ್ಞಿತಂ || ೩೮ ||

೩೩. ಯಾರು ವಿಷಯಸುಖಾಭಿಲಾಷಿಗಳಾಗಿ ಸಂಸಾರಿಕವಾದ ಅನುಕೂಲ ಗಳನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗದಿಂದಂಟಾಗುವ ಸಿದ್ಧಿಯೇ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗವತ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು.

೩೪. ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಧನ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಜ್ಞಾನ ಮುಂತಾದುವು ಗಳಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮದ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾಗಿರು ವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಅವರೂ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೩೫. ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಭಾಗವತಶ್ರವಣವು ಧನವನ್ನೂ, ಪುತ್ರಸಂತತಿಯನ್ನೂ, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ, ವಾಹನಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ, ಗೃಹಕ್ಷೇತ್ರಾದಿ ಗಳನ್ನೂ, ಅಸಾಪತ್ನ್ಯವಾದ (ದಾಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ), ರಾಜ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವುದು.

೩೬. ಅಂತಹ ಮಾನವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸಿ ಭಾಗವತಶ್ರವಣದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ದೇಹಾವ ಸಾನವಾಗಲು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಡುವನು.

೩೭. ಎಲ್ಲಿ ಭಾಗವತದ ಶ್ರವಣವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೋ, ಮತ್ತು ಆ ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವ ಭಕ್ತರು ನಿರತರಾಗಿರುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಶರೀರ ದಿಂದಲೂ, ಧನದಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿಮಾನವನೂ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೩೮. ಅವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವರಿಗೂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಸೇವೆಯು ಲಭಿಸುವುದು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯವಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಲೌಕಿಕಧನವೆಂದು

ಕೃಷ್ಣಾರ್ಥೀತಿ ಧನಾರ್ಥೀತಿ ಶ್ರೋತಾ ವಕ್ತಾ ದ್ವಿಧಾ ಮತಃ |
 ಯಥಾ ವಕ್ತಾ ತಥಾ ಶ್ರೋತಾ ತತ್ರ ಸೌಖ್ಯಂ ವಿನರ್ಧತೇ || ೩೯ ||
 ಉಭಯೋರ್ವೈಪರೀತ್ಯೇತು ರಸಾಭಾಸೇ ಫಲಚ್ಯುತಿಃ |
 ಕಿಂತು ಕೃಷ್ಣಾರ್ಥಿನಾಂ ಸಿದ್ಧಿರ್ವಿಲಂಬೇನಾಪಿ ಜಾಯತೇ || ೪೦ ||
 ಧನಾರ್ಥಿನಸ್ತು ಸಂಸಿದ್ಧಿರ್ವಿಧಿಸಂಪೂರ್ಣತಾನಶಾತ್ |
 ಕೃಷ್ಣಾರ್ಥಿನೋಽಗುಣಸ್ವಾಪಿ ಪ್ರೇಮೈವ ವಿಧಿರುತ್ತಮಃ || ೪೧ ||
 ಆಸಮಾಪ್ತಿ ಸಕಾಮೇನ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಹಿ ವಿಧಿಃ ಸ್ವಯಂ |
 ಸ್ನಾತೋನಿತ್ಯಕ್ರಿಯಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಾಶ್ಯ ಸಾದೋದಕಂ ಹರೇಃ || ೪೨ ||
 ಪುಸ್ತಕಂ ಚ ಗುರುಂ ಚೈವ ಪೂಜಯಿತ್ವೋಪಚಾರತಃ |
 ಬ್ರೂಯಾದ್ವಾ ಶೃಣುಯಾದ್ವಾಪಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಮುದಾ || ೪೩ ||
 ಪಯಸಾ ನಾ ಹವಿಷ್ಯೇಣ ಮೌನಂ ಭೋಜನಮಾಚರೇತ್ |
 ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಮಧಃಸುಪ್ತಿಂ ಕ್ರೋಧಲೋಭಾದಿವರ್ಜನಂ || ೪೪ ||

ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು. ಶ್ರೋತೃಗಳೂ ಪೌರಾಣಿಕರೂ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಥಿಗಳೆಂದೂ ಧನಾರ್ಥಿಗಳೆಂದೂ ಎರಡುವಿಧಗಳಾಗಿರುವರು.

೩೯. ಶ್ರೋತೃವೂ, ವಕ್ತೃವೂ ಒಂದೇ ವಿಧವರಾದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಆನಂದ ವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವರು. ಇಬ್ಬರೂ ವಿಸರ್ಜಿತ ಸ್ವಭಾವದವರಾದರೆ ರಸಾಭಾಸವುಂಟಾಗಿ ಪುರಾಣಶ್ರವಣವು ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುದು.

೪೦. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಥಿಗಳಾದ ಶ್ರೋತೃಗಳಿಗೂ ವಕ್ತೃಗಳಿಗೂ ಬಹಳ ಕಾಲದ ಮೇಲಾದರೂ ಸಿದ್ಧಿಯು ಲಭಿಸುವುದು. ಧನಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿಧಿವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದ ಹೊರತು ಸಿದ್ಧಿಯು ಲಭಿಸಲಾರದು.

೪೧. ಗುಣಹೀನನಾದರೂ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಥಿಯಾದವನಿಗೆ ಅನನ್ಯ ಪ್ರೇಮವೊಂದೇ ಉತ್ತಮವಿಧಿಯಾಗಿರುವುದು. ಧನಾರ್ಥಿಯಾದ ಭಕ್ತನು ಪುರಾಣಶ್ರವಣದ ಸಮಾಪ್ತಿಯವರೆಗೂ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೇ ವಿಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಬೇಕು.

೪೨-೪೩. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದೋದಕವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಭಾಗವತಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಪೌರಾಣಿಕನನ್ನೂ ಗುರುವನ್ನೂ ಸಮಸ್ತೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪುರಾಣವನ್ನು ಅನುವಾದಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಕೇಳಬೇಕು.

೪೪. ಆ ಪರ್ಯಂತವೂ ಹಾಲಿನಿಂದಾಗಲಿ ಹವಿಷ್ಯಾನ್ನದಿಂದಾಗಲಿ ಮೌನದಿಂದ ಭೋಜನವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತವನ್ನೂ ಭೂಶಯನವನ್ನೂ ಕ್ರೋಧಲೋಭಾದಿ ದುರ್ಗುಣತ್ಯಾಗವನ್ನೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಕಥಾಂತೇ ಕೀರ್ತನಂ ನಿತ್ಯಂ ಸಮಾಪ್ತೌ ಜಾಗರಂ ಚರೇತ್ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯಿತ್ವಾ ತು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಃ ಪ್ರತೋಷಯೇತ್ || ೪೫ ||

ಗುರುವೇ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಾದಿ ದತ್ವಾ ಗಾಂ ಚ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ |

ಏನಂ ಕೃತೇ ವಿಧಾನೇ ತು ಲಭತೇ ವಾಂಛಿತಂ ಫಲಂ || ೪೬ ||

ದಾರಾಗಾರಸುತಾನ್ರಾಜ್ಯಂ ಧನಾದಿ ಚ ಯದೀಪ್ಸಿತಂ |

ಪರಂತು ಶೋಭತೇ ನಾತ್ರ ಸಕಾಮತ್ವಂ ವಿಡಂಬನಂ || ೪೭ ||

ಕೃಷ್ಣಪ್ರಾಪ್ತಿಕರಂ ಶಶ್ವತ್ಪ್ರೇಮಾನಂದಫಲಪ್ರದಂ |

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಕಲೌಕೀರೇಣ ಭಾಷಿತಂ || ೪೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ

“ ಶ್ರೀಭಾಗವತ ಸ್ವರೂಪ-ಪ್ರಮಾಣ-ಪುರಾಣಶ್ರವಣ-ಶ್ರೋತೃವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ

ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಮಹಾಪುರಾಣಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ

೪೫-೪೬. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಕಥಾಶ್ರವಣವಾದನಂತರ ಭಗವನ್ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕಥೆಯು ಮುಗಿದ ದಿವಸ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನಾಚರಿಸಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣಾದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಾದಿಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ಗೋದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಲು ಭಗವದ್ಭಕ್ತನು ಈಪ್ಸಿತ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೭-೪೮. ಪತ್ನಿ, ಗೃಹ, ಪುತ್ರ, ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಧನವೇ ಮುಂತಾದ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಧನಾರ್ಥಿಯಾದ ಭಕ್ತನು ಪಡೆಯುವನು. ಆದರೆ ಸಕಾಮವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಭಾಗವತಶ್ರವಣವು ಕೇವಲ ವಿಡಂಬನವೇ ಹೊರತು ಜಿನ್ನಾಗಿ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಶುಕಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪ್ರೇಮಾನಂದರೂಪವಾದ ಫಲವನ್ನು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ

“ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತ ಸ್ವರೂಪ-ಪ್ರಮಾಣ-ಪುರಾಣಶ್ರವಣ-ಶ್ರೋತೃವರ್ಣನಂ ” ವೆಂಬ

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಮಹಾಪುರಾಣ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು

ವೈಶಾಖಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

॥ ಶ್ರೀಶಂಕರಃ ಶಂಕರಃ ॥

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣಂ

ಅಥ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ

ಓಂ ಶ್ರೀ ಗಣೇಶಾಯ ನಮಃ | ಓಂ ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಮತಯೇ |
ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ | ವಿಷ್ಣು ವೇ ನಮಃ ||

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಮಾಶಾನಂ ಶ್ರೀಮತ್ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಂ |
ಷಣ್ಮುಖಂ ಸ್ಯಂದಮಾನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿಷ್ಣು ಮಾಶ್ರಯೇ ||
ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಪ್ರಸ್ಥಾ ವಿರಿಂಚಿ ಪಾಲಕೋ ಹರಿಃ |
ಸಂಹರ್ತಾ ಕಾಲರುದ್ರಾಖ್ಯೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಪಿನಾಕಿನೇ ||

ಅಥ ಪ್ರಥಮೋಧ್ಯಾಯಃ

ವೈಶಾಖಸ್ಯಾನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ಭೂಯೋಸ್ಯಂಗಭುವಂ ರಾಜಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ |

ಪುಣ್ಯಂ ಮಾಧವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ನಾರದಂ ಪರ್ಯಪೃಚ್ಛತ

॥ ೧ ॥

ಅಂಬರೀಷ ಉವಾಚ :-

ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಮಾಸಾನಾಂ ತ್ವತ್ತೋ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮಂಜಸಾ |

ಶ್ರುತಂ ಮಯಾ ಪುರಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಯದಾ ಚೋಕ್ತಂ ತದಾ ತ್ವಯಾ || ೨ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ವೈಶಾಖಸ್ಯಾನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿರಾ ! ಒಮ್ಮೆ ಅಂಬರೀಷ ಮಹಾರಾಜನು ಚತುರ್ಮುಖನ ಮಾನಸಪುತ್ರನಾದ ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಪವಿತ್ರನಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು.

೨. ಅಂಬರೀಷನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿವರ್ಯನಾದ ನಾರದನೆ ! ನೀನು ಹಿಂದೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಸಕಲಮಾಸಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆನು.

ವೈಶಾಖಃ ಪ್ರವರೋ ಮಾಸೋ ಮಾಸೇಷ್ಟೇತೇಷು ನಿಶ್ಚಿತಂ ।

ಇತಿ ತಸ್ಮಾದ್ವಿಸ್ತರೇಣ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಮಾಧವಸ್ಯ ಚ ॥ ೩ ॥

ಶ್ಲೋಕಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಕಥಂ ವಿಷ್ಣು ಪ್ರಿಯೋ ಹ್ಯಸೌ ।

ಕೇಚ ವಿಷ್ಣು ಪ್ರಿಯಾ ಧರ್ಮಾ ಮಾಸೇ ಮಾಧವವಲ್ಲಭೇ ॥ ೪ ॥

ತತ್ರಾಪ್ಯಸ್ಯ ತು ಕರ್ತವ್ಯಾಃ ಕೇ ಧರ್ಮಾ ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭಾಃ ।

ಕಿಂ ದಾನಂ ಕಿಂ ಫಲಂ ತಸ್ಯ ಕಾಮುದ್ವಿಶ್ವಾಃಚರೇದಿನಾನ್ ॥ ೫ ॥

ಕೈರ್ದ್ರವ್ಯೈಃ ಪೂಜನೀಯೋಽಸೌ ಮಾಧವೋ ಮಾಧವಾಗಮೇ ।

ಏತನ್ನಾರದ ವಿಸ್ತಾರ್ಯ ಮಹ್ಯಂ ಶ್ರದ್ಧಾವತೇ ವದ ॥ ೬ ॥

ಶ್ರೀ ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ಮಯಾ ಸೃಷ್ಟಃ ಪುರಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾಸಧರ್ಮಾನ್ ಪುರಾತನಾನ್ ।

ನ್ಯಾಜಹಾರ ಪುರಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಯಚ್ಚೈವೈ ಪರಮಾತ್ಮನಾ ॥ ೭ ॥

೩. ಈ ಮಾಸಗಳೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೈಶಾಖವೇ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮಾಸ ವೆಂಬುದಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಆ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವವನಾಗು.

೪. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯೇ! ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಲು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಈ ಮಾಸವು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯ ವಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನವಾದ ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮಗಳಾದ ಯಾವ ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು?

೫. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರಿಗಳಾದ ಯಾವ ಧರ್ಮ ಗಳನ್ನು ಮಾನವರು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು? ಯಾವ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು? ಅವುಗಳಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು? ಈ ದಾನಧರ್ಮ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಯಾವ ದೇವನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು?

೬. ಈ ವೈಶಾಖಮಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಭಗವಂತನನ್ನು ಯಾವ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಅರ್ಚನೆಮಾಡಬೇಕು? ಎಲೈ ನಾರದನೇ! ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಬಯಸುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು.

೭. ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ಮಾಸ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು. ಆಗ ತನಗೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾ ಯಣನೇ ಶ್ರೇಯೋಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ತತೋ ಮಾಸಾ ವಿಶಿಷ್ಟೋಕ್ತಾಃ ಕಾರ್ತಿಕೋಮಾಘ ಏವ ಚ |
 ಮಾಧವಸ್ತೇಷು ವೈಶಾಖಂ ಮಾಸಾನಾಂ ಉತ್ತಮಂ ವ್ಯಥಾತ್ || ೮ ||
 ಮಾತೇನ ಸರ್ವಜೀವಾನಾಂ ಸದೈವೇಷ್ಟಪ್ರದಾಯಕಃ |
 ದಾನಯಜ್ಞವ್ರತಸ್ನಾನೈಃ ಸರ್ವಪಾಪವಿನಾಶನಃ || ೯ ||
 ಧರ್ಮಯಜ್ಞಕ್ರಿಯಾಸಾರಃ ತಪಃ ಸಾರಃ ಸುರಾರ್ಚಿತಃ |
 ವಿದ್ಯಾನಾಂ ನೇದವಿದ್ಯೇನ ಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಪ್ರಣವೋ ಯಥಾ || ೧೦ ||
 ಭೂರುಹಾಣಾಂ ಸುರತರುರ್ಧೇನೂನಾಂ ಕಾನುಧೇನುವತ್ |
 ಶೇಷವತ್ಸರ್ವನಾಗಾನಾಂ ಪಕ್ಷಿಣಾಂ ಗರುಡೋ ಯಥಾ || ೧೧ ||
 ದೇವಾನಾಂ ತು ಯಥಾವಿಷ್ಣುರ್ವರ್ಣಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಯಥಾ |
 ಪ್ರಾಣವತ್ಪ್ರಿಯಮಸ್ತೂನಾಂ ಭಾರ್ಯೇನ ಸುಹೃದಾಂ ಯಥಾ || ೧೨ ||
 ಆಪಗಾನಾಂ ಯಥಾ ಗಂಗಾ ತೇಜಸಾಂ ತು ರವಿಯಥಾ |
 ಆಯುಧಾನಾಂ ಯಥಾ ಚಕ್ರಂ ಧಾತೂನಾಂ ಕಾಂಚನಂ ಯಥಾ || ೧೩ ||

೮. ಆ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಮಾಘಮಾಸಗಳು ವಿಶೇಷ ಫಲದಾಯಕಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಮತ್ತು ವೈಶಾಖಮಾಸವೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದುದರಿಂದ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದುದೆಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವನು.

೯. ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ತಾಯಿಯಾದವಳು ಹೇಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾಗಿರುವಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಮಾಸವೂ ಜನರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಡುವುದು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನ, ಯಜ್ಞ, ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ನಾನಗಳಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು.

೧೦-೧೪. ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಹೇಗೆ ಸಾರಭೂತವೋ, ದೇವತಾರ್ಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಹೇಗೆ ಮುಖ್ಯವೋ, ಚತುಷ್ಟಷ್ಟಿ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನವು ಹೇಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವೋ, ಮಂತ್ರಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವವು ಹೇಗೆ ಉತ್ತಮವೋ, ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವು ಹೇಗೆ ಅಸಮಾನವೋ, ಗೋವುಗಳೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮಧೇನುವು ಹೇಗೆ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವೋ, ಸಮಸ್ತ ನಾಗರಲ್ಲಿ ಆದಿಶೇಷನು ಹೇಗೆ ಪ್ರವರನೋ, ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಗರುಡನು ಹೇಗೆ ಅನುಪಮನೋ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಹೇಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠನೋ, ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಗೆ ಗುರುಸ್ಥಾನೀಯನೋ, ಪ್ರಿಯಗಳೆನಿಸಿರುವ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಣವು ಹೇಗೆ ಪ್ರಿಯತಮವಾಗಿರುವುದೋ, ಸ್ನೇಹಿತರಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿಯು ಹೇಗೆ ಇಷ್ಟಳಾಗಿರುವಳೋ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯು ಹೇಗೆ ಅಸದೃಶವೆನಿಸಿರುವುದೋ, ತೇಜೋರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಹೇಗೆ ಅದ್ವಿತೀಯನೋ, ಸಮಸ್ತಾಯುಧಗಳಲ್ಲಿ

ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ಯಥಾ ರುದ್ರೋ ರತ್ನಾನಾಂ ಕೌಸ್ತುಭೋ ಯಥಾ |

ಮಾಸಾನಾಂ ಧರ್ಮಹೇತೂನಾಂ ವೈಶಾಖಶ್ಲೋತ್ತರಸ್ತಥಾ || ೧೪ ||

ನಾನೇನ ಸದೃಶೋ ಲೋಕೇ ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿವಿಧಾಯಕಃ |

ವೈಶಾಖಸ್ನಾನನಿರತೇ ಮೇಷೇ ಪ್ರಾಗರ್ಯಮೋದಯಾತ್ || ೧೫ ||

ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಾಯೋ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರೀತಿಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಕರೋತ್ಯಲಂ |

ಜಂತೂನಾಂ ಪ್ರೀಣನಂ ಯದ್ವದನ್ಯೇನೈವ ಹಿ ಜಾಯತೇ || ೧೬ ||

ತದ್ವದ್ವೈಶಾಖಸ್ನಾನೇನ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರೀಣಾತ್ಯಸಂಶಯಂ |

ವೈಶಾಖಸ್ನಾನನಿರತಾನ್ ಜನಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾನ್ಮನೋದತೇ || ೧೭ ||

ತಾನತಾತಿವಿಮುಕ್ತೋಽಸೌ ವಿಷ್ಣುಃ ಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ |

ಸಕೃತ್ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮೇಷಸಂಸ್ಥೇ ಸೂರ್ಯೇ ಪ್ರಾತಃಕೃತಾಹ್ನಿಕಃ || ೧೮ ||

ವಿಷ್ಣುಚಕ್ರವು ಹೇಗೆ ಅಭೇದ್ಯವೋ, ಲೋಹಗಳಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನವು ಹೇಗೆ ಪ್ರಮುಖವೋ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಗೆ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನೋ, ರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭ ಮಣಿಯು ಹೇಗೆ ಅಪ್ರತಿಮವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಧರ್ಮಾರ್ಜನೆಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಸಕಲ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೈಶಾಖಮಾಸವು ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾಗಿರುವುದು.

೧೪. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಬೇರೊಂದು ಸಾಧನವಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷಸಂಸ್ಥನಾಗಿರಲು ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಯಾವನು ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೊಡಗೂಡಿರುವ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಆದರವನ್ನು ತೋರುವನು.

೧೫. ಸಕಲ ಜಂತುಗಳಿಗೂ ಹೇಗೆ ಅನ್ನದಿಂದಲೇ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಸ್ನಾನಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವನೆಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾದ ವಿಷಯವು.

೧೬. ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಸ್ನಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಜನರನ್ನು ಕಂಡು ಅನುಮೋದಿಸುವನು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೮. ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಯಲ್ಲಿರಲು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಒಮ್ಮೆ ಯಾದರೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮವಾದ ಆಹ್ನಿಕವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಮಹಾ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯ ರೂಪವೋಕ್ತವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಮಹಾಸಾಹ್ಯೈರ್ವಿಮುಕ್ತೋಽಸೌ ವಿಷ್ಣೋಸ್ಸಾಯುಜ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |
 ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ ನಾಸಿ ವೈಶಾಖೇ ಪಾದಮೇಕಂ ಚಕರೇದ್ಯದಿ || ೧೯ ||
 ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಾಯುತಾನಾಂ ಚ ಫಲಮಾಪ್ನೋತ್ಯಸಂಶಯಂ |
 ಅಥವಾ ಕೂಟಚಿತ್ತಸ್ತು ಕುರ್ಯಾತ್ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರಕಂ || ೨೦ ||
 ಸೋಽಸಿ ಕ್ರತುಶತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಲಭೇದೇವ ನಸಂಶಯಃ |
 ಯೋ ಗಚ್ಛೇದ್ಧನುರಾಯಾಮಂ ಸ್ನಾತುಂ ಮೇಷಗತೇ ರವೌ || ೨೧ ||
 ಸರ್ವಬಂಧವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣೋಸ್ಸಾಯುಜ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |
 ತೈಲೋಕ್ಯೇ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಂತರ್ಗತಾನಿ ಚ || ೨೨ ||
 ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸಂತಿ ಬಾಹ್ಯೇಽಲ್ಪಕೇ ಜಲೇ |
 ತಾವಲ್ಲಿಖಿತಸಾಸಾನಿ ಗರ್ಜಂತಿ ಯಮಶಾಸನೇ || ೨೩ ||
 ಯಾವನ್ನಕುರುತೇ ಜಂತುರ್ನೈಶಾಖೇ ಸ್ನಾನಮಂಭಸಿ |
 ತೀರ್ಥಾದಿದೇವತಾಸ್ಸರ್ವಾ ವೈಶಾಖೇ ನಾಸಿ ಭೂಮಿಪ || ೨೪ ||

೧೯. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥೋದಕದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ನಡೆಯುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೨೦. ಅಥವಾ ಇದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವನೂ ಕೂಡ ಒಂದು ನೂರು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನುಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿಯೂ ಪಡೆಯುವನು.

೨೧. ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಗತನಾಗಿರಲು ಯಾವನು ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಧನುಸ್ಸಿನ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಡೆಯುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಸಂಸಾರಬಂಧಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨೨. ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ತ್ಯ, ಪಾತಾಳಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವೋ, ಸಕಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತೀರ್ಥಗಳು ಅಂತರ್ಗತಗಳಾಗಿರುವುವೋ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜನನಿವಾಸಗಳ ಹೊರಗಿರುವ ಪ್ರವಾಹ ಮತ್ತು ಕುಂಡರೂಪಗಳಾದ ಜಲಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವುವು.

೨೩. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ತೀರ್ಥಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಪಾಪಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳೂ ದಂಡಗಳೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುವು.

೨೪. ಅಂಬರೀಷ ಮಹಾರಾಜನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು

ಬಹಿರ್ಜಲಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಸದಾ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ನೃಪ |

ಸೂರ್ಯೋದಯಂ ಸಮಾರಭ್ಯ ಯಾವತ್‌ಷಡ್ಭಟಿಕಾವಧಿ || ೨೫ ||

ತಷ್ಠಂತಿ ಚಾಃಽಙ್ಗಯಾ ವಿಷ್ಣೋರ್ನರಾಣಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ |

ತಾವನ್ನಾಗಚ್ಛತಾಂ ಪುಂಸಾಂ ಶಾಪಂ ದತ್ವಾ ಸುದಾರುಣಂ |

ಸ್ವಸ್ಥಾನಂ ಯಾಂತಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ತಸ್ಮಾತ್‌ಸ್ಥಾನಂ ಸಮಾಚರೇತ್ || ೨೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದೇ
“ವೈಶಾಖಸ್ಥಾನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮ ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಮಸ್ತ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳೂ ನದೀತಟಾಕಾದಿಗಳ
ಜಲದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವರು.

೨೫. ಅವರು ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸಕಲ ಮಾನ
ವರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿವಸವೂ
ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಮೊದಲೊಂದು ಆರು ಘಳಿಗೆಗಳು ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ
ಜಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವರು.

೨೬. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಯಾರು ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ,
ಅವರಿಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು ಆ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ನೆಲೆಗಳಿಗೆ
ಹೊರಟು ಹೋಗುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಮಾನವರೂ
ಊರುಗಳ ಹೊರಗಿರುವ ನದೀತಟಾಕಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃ
ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ವೈಶಾಖಸ್ಥಾನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ” ಎಂಬ
ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ೨೬ ॥

ಅಥ ದ್ವಿತೀಯೋಧ್ಯಾಯಃ

ದಾನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ

ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ನ ಮಾಧವಸಮೋ ಮಾಸೋ ನ ಕೃತೇನ ಯುಗಂ ಸಮಂ ।
ನ ಚ ವೇದಸಮಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ನ ತೀರ್ಥಂ ಗಂಗಯಾ ಸಮಂ ॥ ೧ ॥
ನ ಜಲೇನ ಸಮಂ ದಾನಂ ನ ಸುಖಂ ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಮಂ ।
ನ ಕೃಷೇಸ್ತು ಸಮಂ ವಿತ್ತಂ ನ ಲಾಭೋ ಜೀವಿತಾತ್ಪರಃ ॥ ೨ ॥
ನ ತಪೋಽನಶನಾತ್ಪುಲ್ಕಂ ನ ದಾನಾತ್ಪರಮಂ ಸುಖಂ ।
ನ ಧರ್ಮಸ್ತು ದಯಾತುಲ್ಯೋ ನ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚ ಕ್ಷುಷಾ ಸಮಂ ॥ ೩ ॥
ನ ತೃಪ್ತಿರಶನಾತ್ಪುಲ್ಕಾ ನ ವಾಣಿಜ್ಯಂ ಕೃಷೇಃ ಸಮಂ ।
ನ ಧರ್ಮೇಣ ಸಮಂ ಮಿತ್ರಂ ನ ಸತ್ಯೇನ ಸಮಂ ಯಶಃ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದಾನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು

೧. ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ವೈಶಾಖಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮಾಸವಿಲ್ಲ. ಕೃತಯುಗಕ್ಕೆ ಸಮನನಿಸಿದ ಯುಗವಿಲ್ಲವು. ವೇದರಾಶಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಗಂಗಾನದಿಗೆ ಸಮವಾದ ತೀರ್ಥದ ಕವಿಲ್ಲವು.

೨. ಜಲದಾನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ದಾನವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಸ್ತ್ರೀಯೊಡ ನಿರುವ ಸುಖಕ್ಕೆ ಸಮನಾದುದು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲವು. ಧನಾರ್ಜನೆಗೆ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಸರಿಹೋಲುವ ಬೇರೊಂದು ಉಪಾಯವಿಲ್ಲವು. (ವ್ಯವಸಾಯದ ಫಲವಾದ ಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಧನವು ಬೇರೆಯಿಲ್ಲವು.) ಪ್ರಾಣಲಾಭಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಲಾಭವಿಲ್ಲವು.

೩. ಉಪವಾಸಕ್ಕೆ ಸಮನನಿಸಿದ ಬೇರೊಂದು ತಪಸ್ವಿಲ್ಲವು. ಸುಖಕ್ಕೆ ದಾನಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ಸಾಧನವು ದೊರಕಲಾರದು. ಭೂತದಯೆಗಿಂತ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಧರ್ಮವು ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ. ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಜ್ಯೋತಿಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ.

೪. ಭೋಜನಕ್ಕಿಂತ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವ ಸಾಧನವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲವು. ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಜೀವನವೃತ್ತಿಯು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಇಹಸರಸ್ನೇಹಿತವಾದುದು ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಯಶಸ್ಸು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲವು.

ನಾರೋಗ್ಯಸಮುತ್ಥಾನಂ ನ ತ್ರಾತಾ ಕೇಶವಾತ್ಪರಃ |
 ನ ಮಾಧವಸಮಂ ಲೋಕೇ ಪವಿತ್ರಂ ಕವಯೋ ವಿದುಃ || ೫ ||
 ಮಾಧವಃ ಪರನೋ ಮಾಸಃ ಶೇಷಶಾಯಿಪ್ರಿಯಃ ಸದಾ |
 ಅವ್ರತೇನ ಕ್ಷಿಪೇದ್ಯಸ್ತು ಮಾಸಂ ಮಾಧವವಲ್ಲಭಂ || ೬ ||
 ತೀರ್ಥಗೋನಿಂ ಸಯಾತ್ಯಾಶು ಸರ್ವಧರ್ಮಬಹಿಷ್ಕೃತಃ |
 ಅವ್ರತೇನ ಗತೋ ಏಷಾಂ ಮಾಧವೋ ಮರ್ತ್ಯಧರ್ಮಿಣಾಂ || ೭ ||
 ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತೋ ವೃಥಾ ತೇಷಾಂ ಧರ್ಮೋ ಧರ್ಮಭೃತಾಂವರ |
 ಪ್ರವೃತ್ತಾನಾಂ ತು ಭಕ್ಷ್ಯಾಣಾಂ ಮಾಧವೇ ನಿಯಮೇ ಕೃತೇ || ೮ ||
 ಅವಶ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುಸಾಯುಜ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯೇನ ನ ಸಂಶಯಃ |
 ಸಂತೀಹ ಬಹುವಿತಾನಿ ವ್ರತಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ || ೯ ||
 ದೇಹಾಽಯಾಸಕರಾಣ್ಯೇನ ಪುನರ್ಜನ್ಮಪ್ರದಾನಿ ಚ |
 ವೈಶಾಖಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ನ ಪುನರ್ಜಾಯತೇ ಭುವಿ || ೧೦ ||

೫. ಆರೋಗ್ಯಲಾಭಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದ ಲಾಭವಿಲ್ಲವು. ಮಹಾ ವಿಷ್ಣು ನಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮನಾದ ರಕ್ಷಕನಿಲ್ಲ. ವೈಶಾಖಮಾಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮಾಸವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುವರು.

೬. ಈ ವೈಶಾಖಮಾಸವು ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದುದಾಗಿ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತೋಷದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು.

೭. ಮಾಧವನಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯವಾದ ಈ ಮಾಸವನ್ನು ವ್ರತಾಚರಣೆಗಳ ನ್ನನುಸರಿಸದೆ ಯಾವನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆಯುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಬಹಿಷ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಷಯನಾಗಿ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ತೀರ್ಥಗ್ಗಂತುವಾಗಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೮. ಎಲೈ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅಂಬರೀಷ ಮಹಾರಾಜನೇ! ಯಾರು ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಈ ವೈಶಾಖಮಾಸವನ್ನು ವ್ರತರಹಿತರಾಗಿ ಕಳೆಯುವರೋ, ಅವರು ಎಷ್ಟೇ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಾದರೂ, ಅವರ ಯಜ್ಞದಾನಾದಿ ಪರೋಪಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ವ್ಯರ್ಥಗಳಾಗುವುವು.

೯. ಈ ಮಾಧವ ಮಾಸವನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದ ಕಳೆದು ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ದಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ವಿಷ್ಣು ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೦. ಮನುಷ್ಯರ ಆಚರಣೆಗೆ ಬಹುದ್ರವ್ಯವಿನಿಮಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವಂತಹ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ವ್ರತನಿಯಮಗಳಿರುವುವು. ಅದರೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಶೇಷ ದೇಹಾಯಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವುಗಳೂ ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಕೊಡು

ಸರ್ವದಾನೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಯತ್ಫಲಂ ।

ತತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಮಾಧವೇ ಜಲದಾನತಃ ॥ ೧೧ ॥

ಜಲದಾನಾಸಮರ್ಥೇನ ಪರಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಬೋಧನಂ ।

ಕರ್ತವ್ಯಂ ಭೂತಿಕಾಮೇನ ಸರ್ವದಾನಾಧಿಕಂ ಹಿತಂ ॥ ೧೨ ॥

ಏಕತಃ ಸರ್ವದಾನಾನಿ ಜಲದಾನಂ ಹಿ ಚೈಕತಃ ।

ತುಲನಾರೋಪಿತಂ ಪೂರ್ವಂ ಜಲದಾನಂ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ ॥ ೧೩ ॥

ಮಾರ್ಗೇಽಧ್ವಗಾನಾಂ ಯೋ ಮರ್ತ್ಯಃ ಪ್ರಸಾದಾನಂ ಕರೋತಿ ಹಿ ।

ಸಕೋಟಿಕುಲನುದ್ಧೃತ್ಯ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ॥ ೧೪ ॥

ದೇವಾನಾಂ ಚ ಪಿತ್ರಾಣಾಂ ಚ ಋಷೀಣಾಂ ರಾಜಸತ್ತಮ ।

ಅತ್ಯಂತಪ್ರೀತಿದಂ ಸತ್ಯಂ ಪ್ರಸಾದಾನಂ ನ ಸಂಶಯಃ ॥ ೧೫ ॥

ವುವುಗಳೂ ಆಗಿರುವುವು. ಆದರೆ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬಹಿರ್ಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಮತ್ತೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವು.

೧೧. ಸಕಲದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವುಂಟೋ, ಸಮಸ್ತತೀರ್ಥಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಜಲದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಮಾನವನು ಹೊಂದಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವನು.

೧೨. ಯಾವನು ತಾನೇ ಜಲದಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನು ಉತ್ತರೋತ್ತರಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಅದನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಬೇಕು. ಜಲದಾನವೇ ಸಕಲ ದಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಧಿಕ ಫಲದಾಯಕವೂ ಭೂತಪ್ರೀತಿಕರವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೧೩. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತುಲಾಯಂತ್ರದ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದಾನಗಳ ಫಲವನ್ನೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಜಲದಾನದ ಫಲವನ್ನೂ ಇಟ್ಟು ತೂಗಲಾಯಿತು. ಜಲದಾನದ ಫಲವೇ ಹೆಚ್ಚು ತೂಕವುಳ್ಳದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು.

೧೪. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ದಾರಿಗರಿಗೆ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ನೀರನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಉಭಯಕುಲದವರ ಕೋಟಿ ಕುಲಗಳನ್ನುದ್ಧರಿಸಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೫. ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅಂಬರೀಷನೆ! ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನಿಡಿಸುವುದು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು; ಇದು ಸತ್ಯವು.

ಪ್ರಸಾದಾನೇನ ಸಂತುಷ್ಟಾ ಯೇನಾಽಧ್ವಶ್ರಮಕರ್ಷಿತಾಃ |

ತೋಷಿತಾಸ್ತೇನ ದೇವಾಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶಿವಾದಯಃ || ೧೬ ||

ಸಲಿಲಂ ಸಲಿಲೇಚ್ಛಾನ್ಯಾಂ ಭಕ್ತಂ ಛಾಯಾಮುಪೀಚ್ಛತಾಂ |

ವ್ಯಜನಂ ವ್ಯಜನೇಚ್ಛಾನ್ಯಾಂ ವೈಶಾಖೇ ಮಾಸಿ ಭೂಮಿಪ || ೧೭ ||

ಜಲಂ ಭಕ್ತಂ ಚ ವ್ಯಜನಂ ದಾನಂ ಯೇಷಾಂ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ |

ಮಾಧವೇ ಮಾಸಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಕುಟುಂಬಿನೇ || ೧೮ ||

ಅದತ್ವೋದಕಕುಂಭಂ ಚ ಚಾತಕೋ ಜಾಯತೇ ಭುವಿ || ೧೯ ||

ಯೋ ದದ್ಯಾಚ್ಛೇತಲಂ ತೋಯಂ ತೃಷ್ಣಾರ್ತಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ |

ತಾನನ್ಮಾತ್ರೇಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ರಾಜಸೂಯಾಯುತಂ ಲಭೇತ್ || ೨೦ ||

ಘರ್ವಶ್ರಮಾರ್ತವಿಸ್ರಾಯ ವೀಜಯೇದ್ವ್ಯಜನೇನ ಯಃ |

ತಾನನ್ಮಾತ್ರೇಣ ನಿಷ್ಪಾಪೋ ವಿಹಗಾಧಿಪತಿರ್ಭವೇತ್ || ೨೧ ||

೧೬. ಯಾವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಿಂದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಡೆದು ಬಳಲಿದ ದಾರಿಗರು ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಜಲ, ಪಾನಕಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರೋ, ಅವನಲ್ಲಿ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರೂ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿರುವರು.

೧೭-೧೮. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ತೃಷ್ಣಾತುರರಾದವರಿಗೆ ಜಲವನ್ನೂ, ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಳಲಿ ಬಂದವರಿಗೆ ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯ ನೆರಳನ್ನೂ, ಮೈ ಬೆವರುತ್ತಿರುವ ಪಾಂಥರಿಗೆ ಬೀಸಣಿಗೆಯ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯನು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಲೇಬೇಕು. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬಸಹಿತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಶೀತೋದಕವನ್ನೂ, ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಬೀಸಣಿಗೆಯನ್ನೂ ದಾನ ಮಾಡುವುದು ವಿಶೇಷ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವು.

೧೯. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಶೀತಜಲದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಚಾತಕಪಕ್ಷಿಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೦. ಎಲೈ ರಾಜೋತ್ತಮನೆ! ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ನೀರಡಿಕೆಯಿಂದ ಬಳಲಿರುವ ಮಹಾತ್ಮನಾದವನಿಗೆ ತಂಪಾದ ನೀರನ್ನು ಕೊಡುವನೋ, ಅವನು ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ರಾಜಸೂಯಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨೧. ಬಿಸಿಲಿನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಆರ್ತನಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಯಾವನು ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಬೀಸುವನೋ, ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಅದತ್ವಾ ವ್ಯಜನಂ ಭೂಪ ವೈಶಾಖೇ ತು ದ್ವಿಜಾತಯೇ |

ನಾತರೋಗಶತಾಕೀರ್ಣೋ ನರಕಾನೇವ ವಿಂದತಿ

|| ೨೨ ||

ಯೋ ನೀಜಯೇತ್ ಪಟೇನಾಽಪಿ ಪಥಿ ಶಾಂತದ್ವಿಜೋತ್ತಮಂ |

ತಾನತಾಥ ವಿನುಕ್ತೋಽಸೌ ವಿಷ್ಣು ಸಾಯುಜ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೨೩ ||

ಯಸ್ತಾಲವ್ಯಜನಂ ವಾಽಪಿ ದತ್ವಾ ಶುದ್ಧೇನ ಚೇತಸಾ |

ವಿಧೂಯ ಸರ್ವಪಾಪಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ

|| ೨೪ ||

ಸದ್ಯಃ ಶ್ರಮಹರಂ ಪುಣ್ಯಂ ನದದ್ಯಾದ್ವ್ಯಜನಂ ನರಃ |

ನಾರಕೀಂ ಯಾತನಾಂ ಭುಂಕ್ತ್ವಾ ಕಶ್ಮಲೋ ಜಾಯತೇ ಭುವಿ || ೨೫ ||

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ದುಃಖಾನಾಂ ಶಾಂತಯೇ ಮನುಜೇಶ್ವರ |

ಭತ್ರಂ ದದ್ಯಾತ್ಪ್ರಯತ್ನೇನ ವೈಶಾಖೇ ಮಾಸಿ ವಾಽಸಕೃತ್

|| ೨೬ ||

ಅಚ್ಛತ್ರದೋ ನರೋ ಯಸ್ತು ವೈಶಾಖೇ ಮಾಧವಪ್ರಿಯೇ |

ಭಾಯಾಹೀನೋ ಮಹಾಕ್ರೂರಃ ಪಿಶಾಚೋ ಭುವಿ ಜಾಯತೇ || ೨೭ ||

೨೨. ಎಲೈ ಭೂಪಾಲಕನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆತುರನಾಗಿ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಬೀಸಣಿಗೆಯನ್ನು ಯಾವನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ವಾತೋತ್ಥಗಳಾದ ರೋಗಗಳಿಂದ ಹಿಂಸೆಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಅನೇಕ ನರಕಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

೨೩. ಯಾವನು ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು ಬಳಲಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದಲಾದರೂ ಬೀಸಿ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ಹರಿಸುವನೋ, ಅವನು ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆನಂದ ಪಡುವನು.

೨೪. ಯಾವನು ತಾಳೆಯ ಗರಿಗಳ ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಬಂದವರಿಗೆ ಬೀಸಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೨೫. ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ, ಪುಣ್ಯ ಪ್ರದವೂ ಆದ ಬೀಸಣಿಗೆಯನ್ನು ಯಾವನು ದಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ನರಕಗಳ ಅನೇಕ ಯಾತನೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಪುನಃ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠರೋಗ ವಂತನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು.

೨೬. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಅಧಿದೈವಿಕ ಮತ್ತು ಆಧಿಭೌತಿಕ ತಾಪಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನೂ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಯಾದರೂ ಭತ್ರವನ್ನು ದಾನಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಬೇಕು.

೨೭. ಯಾವ ಮಾನವನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯವಾದ

ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಪಾದುಕೇ ದಿವ್ಯೇ ಮಾಧವೇ ಮಾಧವಪ್ರಿಯೇ |
ಯಮದೂತೌ ತಿರಸ್ಕೃತ್ಯ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ || ೨೮ ||
ಪಾದತ್ರಾಣಂ ತು ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ ವೈಶಾಖೇ ಮಾಧವಾಗಮೇ |
ನ ತಸ್ಯ ನರಕೋ ಲೋಕೋ ನ ಕ್ಲೇಶಾ ಐಹಿಕಾಶ್ಚ ಯೇ || ೨೯ ||
ಪಾದುಕೇ ಯಾಚಮಾನಾಯ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಪ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಚ |
ಸ ಭೂಪಾಲೋ ಭವೇದ್ಭೂಮೌ ಕೋಟಿಜನ್ಮಸ್ವಸಂಶಯಂ || ೩೦ ||
ಅನಾಥಮಂಡಪಂ ಮಾರ್ಗೇ ಶ್ರಮಹಾರಿ ಕರೋತಿ ಯಃ |
ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಽಪಿ ನ ಶಕ್ಯತೇ || ೩೧ ||
ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಪ್ರಾಪ್ತಮತಥಿಂ ಭೋಜಯೇದ್ಯದಿ |
ನ ತಸ್ಯ ಫಲವಿಶ್ರಾಂತಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಣಾಽಪಿ ನಿರೂಪಿತಾ || ೩೨ ||

ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭತ್ರವನ್ನಾದರೂ ದಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಮಹಾಕ್ರೂರನಾದ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಲು ನೆರಳಿಲ್ಲದೆ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿರುವನು.

೨೮. ಯಾವನು ಮಾಧವಸ್ವರೂಪನಾದ ವಿಷ್ಣುನಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮವಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯವಾದ ಪಾದರಕ್ಷಾದ್ವಯವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಯಮದೂತರನ್ನೂ ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೨೯. ಪಾದತ್ರಾಣಗಳಾದ ಪಾವುಗೆ, ಚಪ್ಪಲಿ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಯಾವನು ವಸಂತಋತುವಿನಲ್ಲಿ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ನರಕಲೋಕದ ವಾಸವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಈ ಲೋಕದ ಅನೇಕ ಕ್ಲೇಶಗಳೂ ದೂರವಾಗುವುವು.

೩೦. ಯಾವನು ಯಾಚಕನಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಒಂದು ಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನಾಳುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು.

೩೧. ದೀನಾನಾಥರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವನು ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಯಾಸ ಪರಿಹಾರಕವಾದ ಮಂಟಪವನ್ನು ರಚಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೂ ಶಕ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೨. ಅನಾಹುತನಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಊಟ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವು ಎಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗಾಣುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಶಕ್ತನಲ್ಲ.

ಸದ್ಯಃ ಸ್ವಾಪ್ಯಯನಂ ನ್ಯೂಣಾಮನ್ನದಾನಂ ನರಾಧಿಪ |
 ತಸ್ಮಾನಾನ್ನೇನ ಸದೃಶಂ ದಾನಂ ಲೋಕೇಷು ವಿದ್ಯತೇ || ೩೩ ||
 ಮಾರ್ಗಶ್ರಾಂತಾಯ ವಿಸ್ರಾಯ ಪ್ರಶ್ರಯಂ ಪ್ರದದಾತಿ ಯಃ |
 ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಪಿ ನ ಶಕ್ಯತೇ || ೩೪ ||
 ದಾರಾಪತ್ಯಗೃಹಾದೀನಿ ವಾಸೋಽಲಂಕಾರಭೂಷಣಂ |
 ಅಸಹ್ಯಂ ನಾಶ್ರುತಃ ಪುಂಸಃ ಸಹ್ಯಂ ಭುಕ್ತವತೋ ಧ್ರುವಂ || ೩೫ ||
 ತಸ್ಮಾದನ್ನಮಯಂ ದಾನಂ ನ ಭೂತಂ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
 ವೈಶಾಖೇ ಯೇನ ಚಾದತ್ತಂ ಮಾರ್ಗಶ್ರಾಂತೇ ಚ ಭೂಸುರೇ || ೩೬ ||
 ಸ ಪಿಶಾಚೋ ಭವೇದ್ಬೂಮೌ ಸ್ವಮಾಂಸಾನ್ನೇನ ಖಾದತಿ |
 ಯಥಾವಿಭೂತಿ ದಾತವ್ಯಂ ತಸ್ಮಾದನ್ನಂ ದ್ವಿಜಾತಯೇ || ೩೭ ||
 ಅನ್ನದೋ ಮಾತೃಪಿತೃದೀನ್ ವಿಸ್ಮಾರಯತಿ ಭೂಮಿಪ |
 ತಸ್ಮಾದನ್ನಂ ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಲೋಕಾಸ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವರ್ತಿನಃ || ೩೮ ||

೩೩. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅನ್ನದಾನವೆಂಬುದು ಸಮಸ್ತ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆತ್ಮತ್ಯಸ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅನ್ನದಾನಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದ ದಾನವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ.

೩೪. ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು ನಡೆದು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಳಲಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಯಾವನು ಆಶ್ರಯವನ್ನೂ, ನೆರಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವನೋ, ಅವನ ಪುಣ್ಯಫಲದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೫. ಅನ್ನವಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಮನೆಗಳು, ವಸ್ತುಗಳು, ಅಲಂಕಾರಗಳು, ಆಭರಣಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಹಸಿಲ ಶಕ್ಯವಾಗಿ ಉದಾಸೀನಭಾವಕ್ಕೆ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವುವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳೇ ಭೋಜನಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅನುಕೂಲಗಳಾಗಿ ತೋರುವುವು. ಇದು ನಿಶ್ಚಯವಾದ ವಿಷಯವು.

೩೬-೩೭. ಆದುದರಿಂದ ಅನ್ನದಾನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ದಾನವು ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಅನ್ನವನ್ನು ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಣದಿಂದ ಶ್ರಾಂತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚನಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವನು. ಮತ್ತು ಆಹಾರಾಭಾವದಿಂದ ತನ್ನ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ಭಕ್ಷಣಮಾಡುವ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವನು.

೩೮. ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಆತುರನಾದವನಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡಿದವನು ತಾಯಿ

ಮಾತರಃ ಪಿತರಶ್ಚಾಪಿ ಕೇವಲಂ ಜನ್ಮಹೇತವಃ |

ಅನ್ನದಂ ಪಿತರಂ ಲೋಕೇ ವದಂತಿ ಚ ಮನೀಷಿಣಃ

|| ೩೯ ||

ಅನ್ನದೇ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ಅನ್ನದೇ ಸರ್ವದೇವತಾಃ |

ಅನ್ನದೇ ಸರ್ವಧರ್ಮಾಶ್ಚ ತಿಷ್ಠಂತೈರಿಧರಾಜಯ

|| ೪೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ದಾನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ” ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ತಂದೆಯರನ್ನೂ ಮರಿಸಿಬಿಡುವನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ
ವಾಸಮಾಡುವ ಸಕಲ ನಿವಾಸಿಗಳೂ ಅನ್ನವನ್ನೇ ದೊಡ್ಡದೆಂದು ಪ್ರಶಂಸೆ
ಮಾಡುವರು.

೩೯. ತಾಯಿಗಳೂ ತಂದೆಗಳೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಕೇವಲ ಜನನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ
ಕಾರಣಭೂತರಾಗಿರುವರು. ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದವರು ಅನ್ನವನ್ನಿತ್ತು
ವೋಷಿಸಿದವನನ್ನೇ ನಿಜವಾದ ತಂದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವರು.

೪೦. ಅನ್ನದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವವನಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳೂ
ನೆಲಸಿರುವುವು. ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವರು.
ಎಲೈ ಶತ್ರುಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಅಂಬರೀಷನೆ! ಅನ್ನದಾನವನ್ನು ಮಾಡು
ವನನಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳೂ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ದಾನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ”ವೆಂಬ
ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಥ ತ್ರೈಯೋಧ್ಯಾಯಃ

ದಾನ ನಿರೂಪಣಂ

ನಾರದ ಉವಾಚ:—

ಯೋ ಮರ್ತ್ಯೋ ದ್ವಿಜನರ್ಯಾಯ ಪರ್ಯಂತಂ ತು ದದಾತಿ ಹಿ ।

ಯತ್ರ ಸ್ವಸ್ಥಃ ಸುಖಂ ಶೇತೇ ಶೀತಾನಿಲನಿಷೇವಿತಃ ॥ ೧ ॥

ಧರ್ಮಸಾಧನಭೂತೇ ಹಿ ದೇಹೇ ನೈರುಜ್ಯಮಾಪ್ನುತೇ ।

ತಂ ದತ್ವಾ ಸಕಲಂ ತಾಪಂ ನಿರಸ್ಯ ಗತಕಲ್ಮಷಃ ॥ ೨ ॥

ಅಖಂಡಪದವೀಂ ಯಾತಿ ಯೋಗಿನಾಮುಪಿ ದುರ್ಲಭಾಂ ।

ವೈಶಾಖೇ ಘನುತಪ್ತಾನಾಂ ಶ್ರಾಂತಾನಾಂ ತು ದ್ವಿಜನ್ಮನಾಂ ॥ ೩ ॥

ದತ್ವಾ ಶ್ರಮಾಪಹಂ ದಿವ್ಯಂ ಪರ್ಯಂಕಂ ಮನುಜೇಶ್ವರ ।

ನ ಜಾತು ಸೀದತೇ ಲೋಕೇ ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುಜರಾದಿಭಿಃ ॥ ೪ ॥

ಗ್ರಹೀತ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಯತ್ರ ಶೇತೇ ಚಾಜೀವಮಾಸ್ಥಿತಃ ।

ಆಸೀನೇ ಸಕಲಂ ಪಾಪಂ ಜ್ಞಾನತೋಜ್ಞಾನತಃ ಕೃತಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದಾನ ನಿರೂಪಣವು

೧. ನಾರದನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾನೆ:—ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನು ಸುಖವಾಗಿ ತಂಗಾಳಿಯಿಂದ ಸೇವಿತನಾಗಿ ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವಂತಹ ಪರ್ಯಂಕವನ್ನು ಯಾವನು ಆತನಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳ ಆಚರಣೆಗೂ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವೆನಿಸಿದ ತನ್ನ ದೇಹದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨. ಆ ಪರ್ಯಂಕವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಪರಮಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೩-೪. ಎಲೈ ರಾಜೇಶ್ವರನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದಿಂದ ಬಳಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ದಿವ್ಯಪರ್ಯಂಕಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಮನುಷ್ಯನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಪ್ಪು, ಮರಣ, ಜನನಗಳೆಂಬ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳುವುದಿಲ್ಲ.

೫-೬. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಯಾವನು ದಾನಮಾಡಿದ ಮಂಚವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಶಯನಮಾಡುವನೋ

ವಿಲಯಂ ಯಾತಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಕರ್ಪೂರ ಇವ ಚಾಗ್ನಿನಾ |

ಶಯನೇ ಬ್ರಹ್ಮನಿರ್ವಾಣಂ ಸ ನರೋ ಯಾತಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ || ೬ ||

ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ ಕಶಿಪುಂ ಮಾಸೇ ನೈಶಾಖೇ ಸ್ನಾನವಲ್ಲಭೇ |

ಸರ್ವಭೋಗಸಮಾಯುಕ್ತ ಸ್ತುಸ್ತಿನೈವ ಹಿ ಜನ್ಮನಿ || ೭ ||

ಸಾನ್ವಯೋ ವರ್ತತೇ ನೂನಂ ರೋಗಾದಿಭಿರನಾಹತಃ |

ಆಯುಷ್ಯಂ ಪರಮಾರೋಗ್ಯಂ ಯಶೋ ಧೈರ್ಯಂ ಚ ವಿಂದತಿ || ೮ ||

ನಾಥಾರ್ಮಿಕಃ ಕುಲೇ ತಸ್ಯ ಜಾಯತೇ ಶತಪುರುಷಂ |

ಭುಕ್ತ್ವಾತು ಸಕಲಾನ್ ಭೋಗಾನ್ ತತಃ ಪಂಚತ್ವಮೇಷ್ಯತಿ || ೯ ||

ನಿರ್ಧೂತಾಖಿಲಪಾಪಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನಿರ್ವಾಣವ್ಯುಚ್ಯತೇ |

ಶ್ರೋತ್ರಿಯಾಯ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರಾಯ ಯೋ ದದ್ಯಾದುಪಬರ್ಹಣಂ || ೧೦ ||

ಸುಖಂ ನಿವ್ರಾಂವಿನಾ ಯೇನ ನ ನೃಣಾಂ ಜಾಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ |

ಸರ್ವೇಷಾಮಾಶ್ರಯೋ ಭೂತ್ವಾ ಭುವಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಶ್ನುತೇ || ೧೧ ||

ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಕುಳಿತಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ದಾತೃವು ಮಾಡಿದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾದ ಪಾತಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಕರ್ಪೂರದಂತೆ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು. ಶಯನಮಾಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಕೊಟ್ಟವನು ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

೭-೮. ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವೆನಿಸಿದ ನೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತ ಅಭೀಕ್ಷಿತ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು. ಆತನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರ ಸಂತತಿಯೊಡನೆ ರೋಗಾದ್ಯುಪದ್ರವಗಳಿಂದ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಜೀವಿಸುವನು. ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವನ್ನೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ದೇಶೋಪಶಾಲವಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೯. ಆತನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ನೂರು ತಲೆಗಳವರೆಗೂ ಯಾವನೂ ಧರ್ಮ ಬಾಹಿರನಾಗಿ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತು ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಇಹಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವನು.

೧೦-೧೧. ಅವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮೈಕ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಶ್ರೋತ್ರಿಯನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಯಾವನು ತಲೆ ದಿಂಬನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಜನರಿಗೂ ಆಶ್ರಯಭೂತನಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ತಲೆದಿಂಬಿಲ್ಲದೆ ಎಂದಿಗೂ ಯಾರಿಗೂ ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರೆಯು ಬರುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ.

ಪುನಃ ಸುಖೀ ಪುನರ್ಭೋಗೀ ಪುನರ್ಧರ್ಮಪರಾಯಣಃ |

ಆಸಕ್ತಜನ್ಮರಾಜೇಂದ್ರ ಜಾಯತೇ ಸರ್ವತೋ ಜಯಿ || ೧೨ ||

ಪಶ್ಚಾತ್ಸಕ್ತ ಕುಲೈರ್ಯುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ |

ತಾರ್ಣಂ ಕಟಿಂ ತು ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ ಕಟಿನುನ್ಯದಥಾಪಿವಾ || ೧೩ ||

ತತ್ರ ಶೇತೇ ಸ್ವಯಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಯತ್ರಸ್ಥಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |

ಯಥಾ ಜಲಗತಾಚೋರ್ಣಾ ನ ಜಲೈರ್ಭಿದ್ಯತೇಕ್ಷುಚಿತ್ || ೧೪ ||

ತಥಾ ಸಂಸಾರಗೋ ಜಂತುಃ ಸಂಸಾರೇ ನ ಚ ಬದ್ಧತೇ |

ಆಸನೇ ಶಯನೇ ಸಕ್ತಃ ಕಟಿದಃ ಸರ್ವತಃ ಸುಖೀ || ೧೫ ||

ಪ್ರಶ್ರಯೇ ಶಯನಾರ್ಥಾಯ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಕಟಿಕಂಬಲಂ |

ತಾನನ್ಮಾತ್ರೇಣ ಮುಕ್ತಸ್ಯಾನ್ಮಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾವಿಚಾರಣಾ || ೧೬ ||

ನಿದ್ರಯಾ ಹೀಯತೇ ದುಃಖಂ ನಿದ್ರಯಾ ಹೀಯತೇ ಶ್ರಮಃ |

ಸಾ ನಿದ್ರಾ ಕಟಿಸಂಸ್ಥಸ್ಯ ಸುಖಂ ಸಂಜಾಯತೇ ಧ್ರುವಂ || ೧೭ ||

೧೨. ಅವನು ಮತ್ತೆ ಸುಖಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಮತ್ತೆ ಭೋಗಗಳನ್ನು ನುಭವಿಸುವನು. ಮತ್ತೆ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುವನು. ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಇಂತು ಆತನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳವರೆಗೂ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ವಿಜಯಶಾಲಿಯಾಗುವನು.

೧೩. ಬಳಿಕ ಏಳು ತಲೆಯವರೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ವಾಪ್ತಿಗೆ ಅರ್ಹನಾಗುವನು. ಹುಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಚಾಪೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದವುಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಯಾವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡುವನೋ, ಆತನ ಚಾಪೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ತಾನೇ ಮಲಗಿರುವನು. ಮಹೇಶ್ವರನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವನು.

೧೪-೧೫. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಉಣ್ಣೆಯ ದಾರವು ಸುತ್ತಲಿರುವ ಜಲರಾಶಿ ಯಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಹೇಗೆ ನೆನೆದು ಭಿನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಕಟಿದಾನ ವನ್ನುಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಸಾರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಸಂಸಾರದ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ವಿಷಯನಾಗಲಾರನು. ಅವನು ಆಸನ ಮತ್ತು ಶಯನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವನು.

೧೬. ಆಶ್ರಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಬಂದವನಿಗೆ ಮಲಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚಾಪೆಯನ್ನೂ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನೂ ಯಾವನು ಕೊಡುವನೋ, ಅವನು ಅಷ್ಟುಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲವು.

೧೭. ನಿದ್ರೆಯಿಂದಲೇ ಸಕಲ ದುಃಖವೂ ಮರೆತುಹೋಗುವುದು. ನಿದ್ರೆ

ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಕಂಬಲಂ ರಾಜನ್ ವೈಶಾಖೇ ಮಾಧವಾಃಗಮೇ |
 ಅಪಮೃತ್ಯೋಃ ಕಾಲಮೃತ್ಯೋರ್ಮುಕ್ತೋ ಜೀವತಿ ನೈ ಶತಂ || ೧೮ ||
 ದದ್ಯಾದ್ವಸ್ತ್ರಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರಂ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರೇ ಘರ್ಮಕರ್ತೀ |
 ಪೂರ್ಣಮಾಯುಃ ಸಮಾಪ್ನೋತಿ ಪರತ್ರಚ ಪರಾಂಗತಿಂ || ೧೯ ||
 ಅತಸ್ತಾಪಹರಂ ದಿವ್ಯಂ ಕರ್ಪೂರಂ ತು ದ್ವಿಜಾತಯೇ |
 ದತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನೋತಿ ದುಃಖಶಾಂತಿಂ ಚ ನಿಂದತಿ || ೨೦ ||
 ಕುಸುಮಾನಿ ಚ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ ಕುಂಕುಮಂ ಚ ದ್ವಿಜಾತಯೇ |
 ಸಾರ್ವಭೌಮೋ ಭವೇದ್ರಾಜಾ ಸರ್ವಲೋಕವಶಂಕರಃ || ೨೧ ||
 ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿ ಭೋಗಾಂಶ್ಚ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ |
 ತ್ವಗಸ್ಥಿಗತಸಂತಾಪಂ ಸದ್ಯೋ ಹರತಿ ಚಂದನಂ || ೨೨ ||

ಯಿಂದಲೇ ಆಯಾಸವೂ ಪರಿಹೃತವಾಗುವುದು. ಆ ನಿದ್ರೆಯು ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದವನಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

೧೮. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವ ಕಾಲವಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಕಂಬಳವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಅಪಮೃತ್ಯು, ಕಾಲಮೃತ್ಯುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದವನಾಗಿ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ಣಾಯುದಾಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು.

೧೯. ಬಹಳ ಹಗುರವಾದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ವ್ರತೋಪವಾಸ ಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ಕೃಶನಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಕೊಡುವವನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಆಯುಸ್ಸನ್ನೂ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೨೦. ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ದಿವ್ಯವಾದ ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಲು ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದವನಿಗೆ ಯಾವನು ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ ಕುಂಕುಮ ಕೇಸರವನ್ನೂ ಕೊಡುವನೋ, ಅವನು ರಾಜನೂ, ಸಾರ್ವಭೌಮನೂ ಆಗಿ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತನಾಗುವನು.

೨೨. ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳುಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅವನು ಪಡೆಯುವನು. ಚಂದನವು ಚರ್ಮ ಮತ್ತು ಎಲುಬುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಂತಾಪಗಳನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಅದನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ತ್ರಿವಿಧತಾಪಗಳಿಂದಲೂ ರಹಿತನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ತಾಪತ್ರಯವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ತದ್ಗತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |
 ಔಶೀರಂ ಚಾಷಕಂ ಕೌಶಂ ಯೋ ದದ್ಯಾಜ್ಜಲವಾಸಿತಂ || ೨೩ ||
 ಸರ್ವಭೋಗೇಷು ರಾಜೇಂದ್ರ ಸ ತು ದೇವಸಹಾಯನಾನ್ |
 ಸಾಪಹಾನಿಂ ದುಃಖಹಾನಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿರ್ವೃತ್ತಿಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೨೪ ||
 ಗೋರೋಚಂ ವೃಗನಾಭಿಂ ಚ ದದ್ಯಾದ್ವೈಶಾಖಧರ್ಮವಿತ್ |
 ತಾಪತ್ರಯವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಪರಂ ನಿರ್ವಾಣವೃಚ್ಛತಿ || ೨೫ ||
 ತಾಂಬೂಲಂ ಚ ಸಕರ್ಪೂರಂ ಯೋ ದದ್ಯಾನ್ಮೇಷಗೇ ರವೌ |
 ಸಾರ್ವಭೌಮಸುಖಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಪರಂ ನಿರ್ವಾಣವೃಚ್ಛತಿ || ೨೬ ||
 ಶತಪತ್ರಿಂ ಚ ಯೂಥಿಂ ಚ ಮೇಷಮಾಸೇ ದದನ್ನರಃ |
 ಸ ಸಾರ್ವಭೌಮೋ ಭವತಿ ಪಶ್ವಾನ್ಮೋಕ್ಷಂ ಚ ವಿಂದತಿ || ೨೭ ||
 ಕೇತಕೀಂ ಮಲ್ಲಿಕಾಂ ವಾಪಿ ಯೋ ದದ್ಯಾನ್ಮಾಧವಾಗಮೇ |
 ಸ ತು ಮೋಕ್ಷಮನಾಪ್ನೋತಿ ಮಧುಶಾಸನಶಾಸನಾತ್ || ೨೮ ||

೨೩-೨೪. ಎಲೈ ರಾಜೋತ್ತಮನೆ! ಯಾವನು ಉಶೀರಮೂಲ ಮತ್ತು ಕುಶಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುವಾಸನೆಯ ಜಲದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ದೇವತೆಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನು ಹೊಂದುವವನಾಗಿರುವನು. ಮತ್ತು ಪಾಪಗಳ ನಾಶವನ್ನೂ ದುಃಖಗಳ ಅಂತವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಮೋಕ್ಷದ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು.

೨೫. ಗೋರೋಚನವನ್ನೂ ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನೂ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಯಾವ ಪುರುಷನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ತಾಪತ್ರಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪರಾತ್ಪರವಾದ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨೬. ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕರ್ಪೂರ ಸಹಿತವಾದ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಯಾವನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸೌಖ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸಿ ಪರಾತ್ಪರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೭. ಕಮಲಗಳನ್ನೂ ಯೂಥಿಕಾಕುಸುಮಗಳನ್ನೂ ಮೇಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಭೂಮಂಡಲದ ಸಾರ್ವಭೌಮಪದವಿಯನ್ನೆಲ್ಲಂ ಕರಿಸಿ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೮. ಕೇದಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಮಧುಸೂದನನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಪುಗೀಫಲಂ ತು ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ ಸುಗಂಧಂ ತು ದ್ವಿಜಾತಯೇ |

ನಾರಿಕೇಲಫಲಂ ರಾಜನ್ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು || ೨೯ ||

ಸಪ್ತಜನ್ಮ ಭವೇದ್ವಿಪ್ರೋ ಧನಾಢ್ಯೋ ವೇದಸಾರಗಃ |

ಪಶ್ಚಾತ್ಸಪ್ತಕುಲೈರ್ಯುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ || ೩೦ ||

ವಿಶ್ರಾಂತಮುಂಡಪಂ ಯಸ್ತು ಕೃತ್ವಾ ದದ್ಯಾದ್ವಿಜನ್ಮನೇ |

ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ನಾಹಂ ಶಕ್ನೋಮಿ ಭೂಪತೇ || ೩೧ ||

ಸುಚ್ಯಾಯಾನುಂಡಪಂ ಯಸ್ತು ಸಿಕತಾಕೀರ್ಣಮಂಜಸಾ |

ಸಪ್ರಪಂ ಕಾರಯೇದ್ಯಸ್ತು ಸ ತು ಲೋಕಾಧಿಪೋ ಭವೇತ್ || ೩೨ ||

ಮಾರ್ಗೋದ್ಯಾನಂ ತಡಾಗಂ ವಾ ಕೂಪಂ ಮುಂಡಪನೇವ ಚ |

ಯಃ ಕರೋತಿ ಸ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ತಸ್ಯ ಪುತ್ರ್ವೈಸ್ತುಕಿಂ ಫಲಂ || ೩೩ ||

ಕೂಪಸ್ತಡಾಗಮುದ್ಯಾನಂ ಮುಂಡಪಂ ಚ ಪ್ರಪಾ ತಥಾ |

ಸದ್ಧರ್ಮಕರಣಂ ಪುತ್ರಃ ಸಂತಾನಂ ಸಪ್ತಧೋಚ್ಯತೇ || ೩೪ ||

೨೯. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಸುಗಂಧ ಪದಾರ್ಥಗಳೊಡನೆ ಬೆರಸಿದ ಅಡಿಕೆ ಯನ್ನೂ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನೂ ಯಾವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳುವವನಾಗು.

೩೦. ಅವನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಸಮನ್ವಿತನೂ, ವೇದ ವೇದಾಂಗ ಪಾರಂಗತನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಬಳಿಕ ಏಳು ಕುಲಗಳೊಡನೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಸುಖಿಸುವನು.

೩೧. ಎಲೈ ಭೂಪಾಲಕನೆ! ಯಾವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗಾಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಮಂದಿರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಆರ್ಜಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲು ನಾನು ಶಕ್ತನಲ್ಲ.

೩೨. ತಂಪಾದ ನೆರಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿ ಮರಳು ಚೆಲ್ಲಿದ ನೆಲದೊಡನೆ ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯುಳ್ಳ ಮಂಟಪವನ್ನು ಯಾವನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅಧಿಪತಿಯಾಗುವನು.

೩೩. ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾನಗಳನ್ನೂ, ಕೊಳಗಳನ್ನೂ, ಭಾವಿಗಳನ್ನೂ, ವಿಶ್ರಾಂತಿಮಂಟಪಗಳನ್ನೂ ಯಾವನು ಕಟ್ಟಿಸುವನೋ, ಅವನೇ ಧರ್ಮಾತ್ಮನು. ಅವನಿಗೆ ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರ ಸಂತತಿಯಿಂದ ಆಗಬೇಕಾದ ಫಲವೇನು?

೩೪. ಭಾವಿ, ಕೊಳ, ಉದ್ಯಾನವನ, ಮಂಟಪ, ಅರವಟ್ಟಿಗೆ, ಸದ್ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ಸತ್ಪುತ್ರ—ಈ ಏಳೂ ಸಂತಾನಸಪ್ತಕವೆಂಬುದಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುವು.

ಏತೇಷ್ಟನ್ಯತಮಾಭಾವೇ ನೋರ್ಧ್ವಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ಮಾನವಾಃ |

ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣಂ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ಸಜ್ಜನಸಂಗತಿಃ

|| ೩೫ ||

ಜಲದಾನಂ ಚಾನ್ನದಾನಮಶ್ವತ್ಥಾರೋಪಣಂ ತಥಾ |

ಪುತ್ರಶ್ಚೇತಿ ಚ ಸಂತಾನಂ ಸಪ್ತೇನೇತಿವಿದೋ ವಿದುಃ

|| ೩೬ ||

ನಾಸಂತಿತಿರ್ಲಭೇಲ್ಲೋಕಾನ್ ಕೃತ್ವಾ ಧರ್ಮಶತಾನ್ಯಪಿ |

ತಸ್ಮಾತ್ಸಂತಾನಮನ್ವಿಚ್ಛೇತ್ ಸಂತಾನೇಷ್ಟೇಕತೋ ವ್ರಜೇತ್

|| ೩೭ ||

ಪಶೂನಾಂ ಪಕ್ಷಿಣಾಂ ಚೈವ ಮೃಗಾಣಾಂ ಚೈವ ಭೂರುಹಾಂ |

ನೋರ್ಧ್ವಲೋಕಂ ಸುಖಂ ಯಾತಿ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ತು ಕಾ ಕಥಾ || ೩೮ ||

ಪೂಗೀಫಲಸಮಾಯುಕ್ತಂ ನಾಗವಲ್ಲಿದಲೈರ್ಯುತಂ |

ಕರ್ಪೂರಾಗುರುಸಂಯುಕ್ತಂ ದದತ್ತಾಂಬೂಲಮುತ್ತಮಂ

|| ೩೯ ||

ಶಾರೀರೈಃ ಸಕಲ್ಪೈಃ ಪಾಪೈಃ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |

ತಾಂಬೂಲದೋ ಯಶೋ ಧೈರ್ಯಂ ಶ್ರಿಯಮಾಪ್ನೋತಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ |

ರೋಗೀ ದತ್ವಾ ವಿರೋಗಃ ಸ್ಯಾದರೋಗೀ ನೋಕ್ಷ ಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೪೦ ||

೩೫-೩೬. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದೂಕೂಡ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಉತ್ತಮಲೋಕಗಳು ಲಭ್ಯಗಳಾಗಲಾರವು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಪುಣರಾದವರು ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ಸಾಧುಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸ, ಜಲದಾನ, ಅನ್ನದಾನ, ಆಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಆವಾಸ ಮತ್ತು ಪುತ್ರ—ಈ ಏಳನ್ನೂ ವಿವಿಧ ಸಂತಾನಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಹೇಳುವರು.

೩೭. ಸಂತತಿಯಿಲ್ಲದಾತನು ನೂರಾರು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾದರೂ ಉರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನೂ ಸಂತಾನವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಈ ಏಳು ಸಂತಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನಾದರೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು.

೩೮. ಪಶುಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಮೃಗಗಳು ಮತ್ತು ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಸಂತತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಉತ್ತಮಲೋಕವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮನುಷ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನು?

೩೯-೪೦. ಅಡಿಕೆಯ ಚೂರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿ ವೀಳ್ಯದಲೆಯ ಚಿಗುರುಗಳಿಂದಲೂ ಕರ್ಪೂರ, ಅಗುರು ಮುಂತಾದ ವಾಸನಾದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಘನುಘಮಿಸುವ ಉತ್ತಮವಾದ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಶರೀರಗತಗಳಾದ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ತಾಂಬೂಲದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ

ವೈಶಾಖೇ ಮಾಸಿ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ತಕ್ರಂ ತಾಪನಿನಾಶನಂ ।

ವಿದ್ಯಾವಾನ್ ಧನವಾನ್ ಭೂಮೌ ಜಾಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೪೧ ॥

ನ ತಕ್ರಸದೃಶಂ ದಾನಂ ಘರ್ನಕಾಲೇಷು ವಿದ್ಯತೇ ।

ತಸ್ಮಾತ್ತಕ್ರಂ ಪ್ರದಾತವ್ಯಮಧ್ವಶ್ರಾಂತದ್ವಿಜಾತಯೇ ॥ ೪೨ ॥

ಜಂಬೀರಸುರಸೋಪೇತಂ ಲಸಲ್ಲವಣಮಿಶ್ರಿತಂ ।

ಯಸ್ತಕ್ರಮರುಚಿಘ್ನಂ ತು ದತ್ವಾ ನೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೪೩ ॥

ಯೋ ದದ್ಯಾದ್ಧ ಧಿಖಂಡಂ ತು ವೈಶಾಖೇ ಘರ್ನಶಾಂತಯೇ ।

ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ನಾಹಂ ಶಕ್ನೋಮಿ ಭೂಮಿಪ ॥ ೪೪ ॥

ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ತಂಡುಲಾನ್ ದಿನ್ಯಾನ್ ಮಧುಸೂದನವಲ್ಲಭೇ ।

ಸ ಲಭೇತ್ಪೂರ್ಣಮಾಯುಷ್ಯಂ ಸರ್ವಯಜ್ಞಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೪೫ ॥

ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಅತುಲೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವುದು ಸಿಶ್ವಯವು. ರೋಗಿ ಯಾದವನು ದಾನಮಾಡಲು ದೃಢಕಾಯವುಳ್ಳವನಾಗುವನು. ನೀರೋಗಿಯು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೧. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಮಜ್ಜೆಗೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾ ಪಾರಂಗತನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೪೨. ಬಿಸಿಲಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜೆಗೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ದಾನವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು ಬಳಲಿ ರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಮಜ್ಜೆಗೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೪೩. ನಿಂಬೆ ಹಣ್ಣಿನ ರಸದಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಲವಣ ಮಿಶ್ರಿತವಾದುದೂ, ನಾಲಿಗೆಯ ಅರುಚಿಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದೂ ಆದ ಮಜ್ಜೆಗೆಯನ್ನು ಯಾವನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೪. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವನ್ನು ನೀಗಿಸಲು ಯಾವನು ದಾರಿಗರಿಗೆ ಮೊಸರಿನ ಗಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ನಾನು ಶಕ್ತನಲ್ಲ.

೪೫. ಮಧುಸೂದನನಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮವಾದ ಈ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ದಿವ್ಯತಂಡುಲವನ್ನು (ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು) ಯಾಚಕರಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೂ ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

ಯೋಘೃತಂ ತೇಜಸೋ ರೂಪಂ ಗವ್ಯಂ ದದ್ಯಾದ್ವಿಜಾತಯೇ |
 ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಸ್ವಾಪ್ಯ ನೋದತೇ ವಿಷ್ಣು ಮಂದಿರೇ || ೪೬ ||
 ಉರ್ವಾರುಗುಡಸಂಮಿಶ್ರಂ ವೈಶಾಖೇ ಮೇಷಗೇ ರವೌ |
 ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪೇ ವಸೇದ್ಧ್ರಾವಂ || ೪೭ ||
 ಯಶ್ವೇಕ್ಷು ದಂಡಂ ಸಾಯಾಹ್ನೇ ದಿನಾ ತಾಪೋಪಶಾಂತಯೇ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಚ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಸಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಂ || ೪೮ ||
 ವೈಶಾಖೇ ಪಾನಕಂ ದತ್ತ್ವಾ ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಶ್ರಮಶಾಂತಯೇ |
 ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಾಯುಜ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ||
 ಸಫಲಂ ಪಾನಕಂ ಮೇಷಮಾಸೇ ಸಾಯಂ ದ್ವಿಜಾತಯೇ |
 ದದ್ಯಾತ್ರೇನ ಪಿತ್ರಾಣಾಂ ತು ಸುಧಾಪಾನಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೫೦ ||
 ವೈಶಾಖೇ ಪಾನಕಂ ಚೂತಸುಪಕ್ವಫಲಸಂಯುತಂ |
 ತಸ್ಯ ಸರ್ವಾಣಿ ಪಾಪಾನಿ ವಿನಾಶಂ ಯಾಂತಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ || ೫೧ ||

೪೬. ಗೋಕ್ಷೀರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ತೇಜಸ್ಸಿನ ರೂಪವಾದ ಉತ್ತಮ ಘೃತವನ್ನು ಯಾವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಿಷ್ಣು ಮಂದಿರವಾದ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೪೭. ಉರ್ವಾರುಫಲ (ಕೆಕ್ಕರಿಕೆ ಹಣ್ಣು) ಮತ್ತು ಬೆಲ್ಲಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಪಾನಕವನ್ನು ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಸ್ಥನಾಗಿರುವ ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೪೮. ಯಾವನು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಹಗಲಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕಬ್ಬಿನ ಜಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನ ಪುಣ್ಯವು ಅನಂತವಾಗಿರುವುದು.

೪೯. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಯಾಸಪರಿಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಾನಕವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ನಿರ್ಮುಕ್ತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೫೦. ಕೆಕ್ಕರಿಕೆ, ಬೇಲ ಮುಂತಾದ ಫಲಗಳಿಂದ ಪಾನಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೇಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಮೃತಪಾನವು ಲಭಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೫೧. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಮಾವಿನಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಪಾನಕ

ಯೋ ದದಾಚ್ಛೈತ್ರದರ್ಶೀ ತು ಕುಂಭಂ ಪೂರ್ಣಂ ತು ಪಾನಕೈಃ |

ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧಶತಂ ತೇನ ಕೃತಮೇವ ನ ಸಂಶಯಃ

|| ೫೨ ||

ಕಸ್ತೂರಿಕರ್ಪುರೋಪೇತಂ ಮಲ್ಲಿಕೋಶೀರಸಂಯುತಂ |

ಕಲಶಂ ಪಾನಕೈಃ ಪೂರ್ಣಂ ಚೈತ್ರದರ್ಶೀ ತು ಮಾನವಃ |

ದದ್ಯಾತ್ಪಿತೃಣಾಂ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಸಷಣ್ಣವತಿದೋ ಭವೇತ್

|| ೫೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ದಾನನಿರೂಪಣಂ” ನಾಮ ತೃತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವನ್ನೂ ಯಾವನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳೂ ಖಂಡಿತ
ವಾಗಿಯೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು.

೫೨. ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಪೌರ್ಣಮಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಪಾನಕದಿಂದ
ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಂದ ನೂರು ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧ
ಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟುವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ.

೫೩. ಕಸ್ತೂರಿ, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ಅಗರು, ಉಶೀರ ಮುಂತಾದ ಸುಗಂಧ
ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಾನಕಗಳಿಂದ ಕೊಡಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ
ಮನುಷ್ಯನೂ ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಿತೃದೇವತೆ
ಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ತೊಂಬತ್ತಾರು ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧ
ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ದಾನನಿರೂಪಣಂ”ವೆಂಬ
ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಥ ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವೈಶಾಖ ಧರ್ಮಪ್ರಕಾಶಂ

ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ತೈಲಾಭ್ಯಂಗಂ ದಿನಾಸ್ವಾಪಂ ತಥಾ ವೈ ಕಾಂಸ್ಯಭೋಜನಂ ।
 ಖಟ್ಟಾನಿದ್ರಾಂ ಗೃಹೇಸ್ನಾನಂ ನಿಷಿದ್ಧಸ್ಯ ಚ ಭಕ್ಷಣಂ ॥ ೧ ॥
 ವೈಶಾಖೇ ವರ್ಜಯೇದಷ್ಟಾ ವಿಭುಕ್ತಂ ನಕ್ತಭೋಜನಂ ।
 ಪದ್ಮಪತ್ರೇತು ಯೋ ಭುಂಜ್ತೇ ವೈಶಾಖವ್ರತಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥ ೨ ॥
 ಸ ತು ಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಚ ಗಚ್ಛತಿ ।
 ವೈಶಾಖೇ ಮಾಸಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಶ್ರಾಂತಾನಾಂತು ದ್ವಿಜನ್ಮನಾಂ ॥ ೩ ॥
 ಪಾದಾವಸೇಜನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ತದ್ವೈತಂ ಸುವ್ರತೋತ್ತಮಂ ॥ ೪ ॥
 ಅಧ್ಯಶ್ರಾಂತಂ ದ್ವಿಜಂ ಯಸ್ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಸ್ವಗೃಹಾಗತಂ ।
 ಉಪವೇಶ್ಯಾಸನೇ ರಮ್ಯೇ ಕೃತ್ವಾ ಪಾದಾವನೇಜನಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ವೈಶಾಖ ಧರ್ಮ ಪ್ರಕಾಶಂ

೧. ನಾರದನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾನೆ:-ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿಲ್ಲ ತೈಲಾಭ್ಯಂಜನ, ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ, ಕಂಚಿನತಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಜನ, ಮಂಚಗಳಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸುವುದು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದು, ನಿಷಿದ್ಧಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದು, ಎರಡು ಭೋಜನಗಳು ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿಯ ಭೋಜನ ಈ ಎಂಟು ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೨. ಯಾವನು ವೈಶಾಖಮಾಸದ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸುವವನಾಗಿ ಕಮಲಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೩. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು ಬಳಲಿ ಬಂದಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಗೆ ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಳನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದೇ ಸಕಲ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೆನಿಸಿರುವುದು.

೪-೬. ದಾರಿಯಿಂದ ಬಳಲಿ ತನ್ನ ಮನಗೆ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆದರಿಸಿ ಉಚಿತಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಆತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಆ ಪಾದೋದಕವನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಮಾನವನು ಸಕಲ ಸಂಸಾರಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಗಂಗೆಯೇ

ಧೃತ್ವಾ ಶರಸಿ ತಾಶ್ಚಾಪೋ ನಿಧ್ವಸ್ತಾಖಿಲಬಂಧನಃ |

ಗಂಗಾದಿ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಸ್ನಾತೋ ಭವತಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ

|| ೬ ||

ಅಸ್ನಾಯಾ ವಾಃಪ್ಯಸತ್ಪ್ರಾಶೀ ವೈಶಾಖಂ ತು ನಯೇದ್ಯದಿ |

ರಾಸಭೀಂ ಯೋನಿನಾಸಾದ್ಯ ಸಶ್ವಾದಶ್ವತರೋ ಭವೇತ್

|| ೭ ||

ದೃಢಾಂಗೋ ರೋಗಹೀನಶ್ಚ ತಥಾ ಸ್ವಸ್ಥೋಽಪಿ ಮಾನವಃ |

ವೈಶಾಖೇ ತು ಗೃಹೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚಾಂಡಾಲೀಂ ಯೋನಿನಾಪ್ನುಯಾತ್ ||

ವೈಶಾಖೇ ಮಾಸಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಮೇಷಸಂಸ್ಥೇ ದಿನಾಕರೇ |

ನ ಕರೋತಿ ಬಹಿಃಸ್ನಾನಂ ಶ್ವಾನಯೋನಿಶತಂ ವ್ರಜೇತ್

|| ೯ ||

ಅಸ್ನಾತ್ವಾ ಚಾಪ್ಯದತ್ವಾ ಚ ವೈಶಾಖೋ ಯೇನ ನೀಯತೇ |

ಸ ಪಿಶಾಚೋ ಭವೇನ್ನೂನಮವೈಶಾಖಾದಧೋ ವ್ರಜೇತ್

|| ೧೦ ||

ಯೋ ನ ದದ್ಯಾಜ್ಜಲಂ ಚಾನ್ಯಂ ವೈಶಾಖೇ ಲೋಭಮಾನಸಃ |

ಸಾಪಹಾನಿಂ ದುಃಖಹಾನಿಂ ನೈವಾಪ್ನೋತಿ ನ ಸಂಶಯಃ

|| ೧೧ ||

ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೭. ಕೂಪತಟಾಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡದೆಯೂ, ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡದೆಯೂ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ವೈಶಾಖಮಾಸವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆಯುವನೋ, ಅವನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯಾಗಿ ಬಳಕೆ ಹೇಸರಕತ್ತಿಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುವನು.

೮. ದೃಢಶರೀರನೂ, ರೋಗರಹಿತನೂ, ಸ್ವಸ್ಥನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ಯಾವ ಮಾನವನು ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಚಂಡಾಲ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೯. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿರಲು ಹೊರಗೆ ನದೀತೀರ್ಥಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಒಂದು ನೂರು ಜನ್ಮಗಳವರೆಗೂ ನಾಯಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು.

೧೦. ಬಹಿಃಸ್ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡದೆಯೂ, ತನ್ನ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನಾದರೆಯೂ ದಾನಮಾಡದೆ ಯಾವನು ವೈಶಾಖ ಮಾಸವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆಯುವನೋ, ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನು ಮತ್ತು ವೈಶಾಖಮಾಸದ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸದೆ ಇದ್ದುದರ ಫಲವಾಗಿ ಅಭೋಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೇರುವನು.

೧೧. ಯಾವನು ಲೋಭದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ವೈಶಾಖ

ನದೀಸ್ನಾನಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ವೈಶಾಖೇ ವಿಷ್ಣುತತ್ಪರಃ |
 ಜನ್ಮತ್ರಯಾರ್ಜಿತಾತ್ ಸಾಸಾತ್ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೨ ||
 ಸಮುದ್ರಗನದೀಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರಾತರ್ಭಗೋದಯೇ |
 ಸಪ್ತಜನ್ಮಾರ್ಜಿತೈಃ ಸಾಪೈಃ ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ಮುಚ್ಯತೇ || ೧೩ ||
 ಕುರ್ಯಾದುಷಸಿಯಃ ಸ್ನಾನಂ ಸಪ್ತಗಂಗಾಸು ಮಾನವಃ |
 ಕೋಟಿಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಾತ್ಪಾಸಾತ್ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೪ ||
 ಜಾಹ್ನವೀ ವೃದ್ಧಗಂಗಾ ಚ ಕಾಲಿಂದೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ |
 ಕಾವೇರೀ ನರ್ಮದಾ ವೇಣೀ ಸಪ್ತಗಂಗಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ || ೧೫ ||
 ದೇವಖಾತೇಷು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರಾತರ್ವೈಶಾಖನುಜ್ಜನಂ |
 ಜನ್ಮಾರಭ್ಯ ಕೃತಾತ್ಪಾಸಾತ್ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೬ ||

ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಜಲವನ್ನೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಅನುಕೂಲವಿದ್ದರೂ ದಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನಿಗೆ ಪಾಪಗಳೂ, ದುಃಖಗಳೂ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಕೊನೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

೧೨. ಯಾವ ಮಾನವನು ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಏಕಾಗ್ರವಾದ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾಗಿ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ನದೀಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಿದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲವು.

೧೩. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಸೇರುವ ನದಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೪. ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾಹ್ನವಿ, ವೃದ್ಧಗಂಗೆ, ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳುಳ್ಳ ಏಳು ಗಂಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೫. ಜಾಹ್ನವಿ, ವೃದ್ಧಗಂಗೆ, ಕಾಳಿಂದಿ, ಸರಸ್ವತಿ, ಕಾವೇರಿ, ನರ್ಮದಾ, ವೇಣೀ—ಇವುಗಳೇ ಏಳು ಗಂಗೆಗಳೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳಿರುವರು.

೧೬. ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ವಾಪೀಕೂಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈಶಾಖ ಮಾಸದ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾನವನು ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನದ ವೊದಲೊಂದು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಸಹ ನಿಷ್ಕಂದೇಹವಾಗಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ವೈಶಾಖೇ ಮಾಸಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಯೋ ವಾಪೀಷ್ಟವಗಾಹನಂ ।

ಪ್ರಾತಃ ಕುರ್ಯಾನ್ಮಹಾರಾಜ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ ॥ ೧೭ ॥

ಅಪಿ ಗೋಷ್ಟದಮಾತ್ರೇಷು ಬಹಿಃಸ್ಥೇಷು ಜಲೇಷು ಚ ।

ತಿಷ್ಠಂತಿ ಸರಿತಃ ಸರ್ವೇ ಗಂಗಾದ್ಯಾ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿಯಃ ।

ಇತಿ ಜಾನನ್ ಸಮಾಪ್ನೋತಿ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾದಿಕಂ ಫಲಂ ॥ ೧೮ ॥

ಕ್ಷೀರಂ ರಸಾಧಿಕಂ ಕ್ಷೀರಾದಧಿಕಂ ದಧಿ ಭೂಮಿಪ ।

ದದ್ನೋಽಧಿಕಂ ಘೃತಂ ಯದ್ವದೂಜ್ಯೋ ಮಾಸೋಽಧಿಕಸ್ತಥಾ ॥ ೧೯ ॥

ಕಾರ್ತಿಕಾದಧಿಕೋ ಮಾಘೋ ಮಾಘಾದ್ವೈಶಾಖ ಉತ್ತಮಃ ।

ತಸ್ಮಿನ್ ಮಾಸೇ ಕೃತೋ ಧರ್ಮೋ ವರ್ಧತೇ ವಟಿಬೀಜವತ್ ॥ ೨೦ ॥

ಆಡ್ಯೋವಾತಿದರಿದ್ರೋವಾ ಪರತಂತ್ರೋಽಥ ವಾ ನರಃ ।

ಯದ್ವಸ್ತು ಲಭತೇ ತೇನ ತದ್ವಾತನ್ಯಂ ದ್ವಿಜಾತಯೇ ॥ ೨೧ ॥

ಕಂದಮೂಲಫಲಂ ಶಾಕಂ ಲವಣಂ ಗುಡಮೇವ ಚ ।

ಕೋಲಂ ಪತ್ರಂ ಜಲಂ ತಕ್ರಮಾನಂತ್ಯಾಯೋಪಕಲ್ಪತೇ ॥ ೨೨ ॥

೧೭. ಮಹಾರಾಜನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಟಾಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನಾಹ್ನಿಕಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನ ಸ್ನಾನವು ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು.

೧೮. ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿರುವ ಗೋಷ್ಟಾದ ಪ್ರಮಾಣದ ಜಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಗಂಗೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳಾಗಿರುವವೆಂಬುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರನಿಶ್ಚಯವು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಉತ್ತಮ ಫಲಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು.

೧೯. ಭೂಪಾಲಕನೆ! ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಲದಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಾಲಿನ ದಾನವು ಅಧಿಕ ಫಲದಾಯಕವು. ಹಾಲಿಗಿಂತಲೂ ಮೊಸರು ಶ್ರೇಷ್ಠವು. ಮೊಸರಿಗಿಂತಲೂ ತುಪ್ಪವು ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾಗಿರುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಿಕ್ಕ ಅನೇಕ ಮಾಸಗಳಿಗಿಂತ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸವು ಉತ್ತಮವು.

೨೦-೨೧. ಕಾರ್ತಿಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಾಘಮಾಸವು ಅಧಿಕವು. ಮಾಘಮಾಸಕ್ಕಿಂತಲೂ ವೈಶಾಖವು ಶ್ರೇಷ್ಠವು. ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವೂ ಕೂಡ ಅಲದ ಬೀಜದಂತೆ ಅಪಾರವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಹಣವಂತನಾಗಲಿ, ಅತ್ಯಂತ ದರಿದ್ರನಾಗಿರಲಿ, ಪಾಠತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದವನಾಗಿರಲಿ, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಅದನ್ನೇ ಉತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೨೨. ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಿದ ಗಡ್ಡೆ, ಗೆಣಸು, ಹಣ್ಣು, ಸೊಪ್ಪು,

ನಾದತ್ತಂ ಲಭತೇ ಕ್ವಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯೈಸ್ತ್ರಿದಶೈರಪಿ || ೨೩ ||
 ದಾನೇನ ಹೀನೋಹಿ ಭವೇದಕಿಂಚನೋ
 ನಿಷ್ಕಿಂಚನತ್ವಾಚ್ಚ ಕರೋತಿ ಪಾಪಂ ।
 ಸಾಪಾದವಶ್ಯಂ ನರಕಂ ಪ್ರಯಾತಿ
 ದಾತವ್ಯಮಸ್ಮಾತ್ಸುಖಮಿಚ್ಛತಾ ತದಾ || ೨೪ ||
 ಯಥಾ ಗೃಹಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪಸನ್ನಂ
 ಪರಿಚ್ಛದ್ಯೈರ್ಹೀನಮಶೋಭನಂ ತಥಾ ।
 ಮಾಸೇಷು ಧರ್ಮಃ ಸಕಲೇಷ್ವನುಷ್ಠಿತೋ
 ವೈಶಾಖಹೀನಸ್ತು ವೃಥೈವ ಯಾತಿ || ೨೫ ||
 ತಥೈವ ಕನ್ಯಾ ಸಕಲೈಶ್ಚ ಲಕ್ಷಣೈ
 ಯುಕ್ತಾಪಿ ಜೀವತ್ಪತಿಲಕ್ಷಣಾ ನ ಹಿ ।
 ಕ್ರಿಯಾಪಿ ಸಾಂಗಾ ಸಕಲಾಪಿ ರಾಜನ್
 ವೈಶಾಖಹೀನಾ ತು ವೃಥೈವ ತಾಂ ವಿದುಃ || ೨೬ ||

ಉಪ್ಪು, ಬೆಲ್ಲ, ಬದರೀಫಲ, ಪತ್ರ, ಜಲ, ಮಜ್ಜೆಗೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳೂ ಸಹ ಅನಂತ ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುವು.

೨೩. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ದಾನ ಮಾಡಿದಲ್ಲದೆ ಪುಣ್ಯಫಲವು ಎಂದಿಗೂ ಲಭಿಸಲಾರದು.

೨೪. ಅನುಕೂಲವಿದ್ದರೂ ದಾನಮಾಡದಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು. ಮತ್ತು ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಆ ಪಾಪಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನರಕವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಅದುದರಿಂದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮಾನವನು ನಿತ್ಯವೂ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೫. ಮನೆಯು ಸಮಸ್ತ ಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾದರೂ ಸೇವಕರಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಸ್ತ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಧರ್ಮವೂ ಸಹ ವೈಶಾಖನಿಯಮರಹಿತವಾದರೆ ಕೇವಲ ವೈಯರ್ಥ್ಯವನ್ನೇ ಹೊಂದುವುದು.

೨೬. ಸ್ತ್ರೀಯು ಸಮಸ್ತ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದಲೂ, ಆಭರಣಗಳಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತಳಾಗಿದ್ದರೂ ಪತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆ ಹೇಗೆ ವಿಧವೆಯೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಅನುಂಗಳೆಯಾಗುವಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪವೂ ಸಹ ವೈಶಾಖವ್ರತರಹಿತವಾದರೆ ವೃಥಾಚರಣೆಯೆಂದೇ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಹೇಳುವರು.

ದಯಾವಿಹೀನಾಸ್ತು ಯಥಾ ಗುಣಾ ವೃಥಾ

ವೈಶಾಖಧರ್ಮೋಣ ವಿನಾ ತಥಾ ಕ್ರಿಯಾಃ |

ಶಾಕಂ ತು ಯದ್ವಲ್ಲವಣೇನ ಹೀನಂ

ನ ರೋಚತೇ ಸರ್ವಗುಣೋಪಪನ್ನಂ

|| ೨೭ ||

ವೈಶಾಖಹೀನಂ ತು ತಥೈವ ಪುಣ್ಯಂ

ನ ಸಾಧುಸೇವ್ಯಂ ನ ಫಲಾಪ್ತಿಹೇತುಃ |

ಯದ್ವನ್ನಭೂಷಾ ಸಹಿತಾಃಪಿ ಶೋಭತೇ

ವಸ್ತ್ರೇಣ ಹೀನಾ ಲಲನಾ ಸುರೂಪಾ |

ಕ್ರಿಯಾಕಲಾಪಃ ಸುಕ್ತತೋಽಪಿಪುಂಭಿ

ರ್ವಭಾಸತೇ ತನ್ಮಧುಮಾಸಹೀನಂ

|| ೨೮ ||

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಯೇನ ಕೇನಾಃಪಿ ಜಂತುನಾ |

ಧರ್ಮೋ ವೈಶಾಖಮಾಸೇ ತು ಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿಯಃ

|| ೨೯ ||

ಮಧುಸೂದನಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಮೇಷಸಂಸ್ಥೇ ದಿನಾಕರೇ |

ಪ್ರಾತಃ ಸ್ವಾತ್ವಾರ್ಚಯೇದ್ವಿಷ್ಣುಮನ್ಯಥಾ ನರಕಂ ವ್ರಜೇತ್

|| ೩೦ ||

೨೭. ದಯೆಯೆಂಬ ಉತ್ತಮಗುಣದಿಂದ ಹೀನಗಳಾದ ಇತರ ಗುಣಗಳು ಹೇಗೆ ಅಪ್ರಯೋಜಕಗಳೂ, ಸಕಲ ಉಪಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ಪಾಕಮಾಡಿದ ಶಾಕವು ಲವಣವೊಂದರಿಂದ ಹೀನವಾದರೆ ಹೇಗೆ ಯಾರಿಗೂ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ವೈಶಾಖವ್ರತಾಚರಣೆಯೊಂದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಮಸ್ತವ್ರತೋಪವಾಸಾದಿ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ನಿರರ್ಥಕಗಳಾಗುವುವು.

೨೮. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಹೀನವಾದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯವೂ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಯಾವ ಸಾಧುಗಳೂ ಸೇವಿಸಬಾರದು. ಆ ಕರ್ಮವು ಯಾವ ಸತ್ಕಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗಲಾರದು. ಸ್ತ್ರೀಯಳು ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಕಲಾಭರಣಭೂಷಿತೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ವಸ್ತ್ರರಹಿತಳಾದರೆ ಹೇಗೆ ಸಜ್ಜನರ ನಿಂದೆಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗುವಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮನುಷ್ಯರು ಮಾಡುವ ಸಮಸ್ತಕಾರ್ಯಕಲಾಪವೂ ಎಷ್ಟೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದಾದರೂ ವೈಶಾಖಮಾಸವ್ರತರಹಿತವಾದರೆ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೨೯. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೂ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರನಿಶ್ಚಯವು.

೩೦. ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಿಸ್ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ

ಕಶ್ಚಿನ್ನಹೀರಥೋ ರಾಜಾ ಕಾಮಾಸಕ್ತೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |

ವೈಶಾಖಸ್ಯಾನಯೋಗೇನ ವೈಕುಂಠಂ ಗತವಾನ್ ಸ್ವಯಂ || ೩೧ ||

ವೈಶಾಖಃ ಸಫಲೋ ಮಾಸೋ ಮಧುಸೂದನದೈವತಃ |

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಸ್ತಪೋಯಜ್ಞಾ ದಾನಹೋಮಫಲಾಧಿಕಃ || ೩೨ ||

ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮಂತ್ರಃ

ಮಧುಸೂದನ ದೇವೇಶ ವೈಶಾಖೇ ಮೇಷಗೇ ರವೌ |

ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರುಮಾಧನ || ೩೩ ||

ಅರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರಃ

ವೈಶಾಖೇ ಮೇಷಗೇ ಭಾನೌ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಪರಾಯಣಃ |

ಅರ್ಘ್ಯಂ ತೇಹಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಗೃಹಾಣ ಮಧುಸೂದನ || ೩೪ ||

ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಷ್ಣು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದ ಮಾನವನು ನರಕಭಾಜನನಾಗುವನು.

೩೧. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಕಾಮಭೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದ ಮಹೀರಥನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಹಾರಾಜನು ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಜೀತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬಹಿರ್ಜಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನಗಳ ಫಲವಾಗಿ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವವನಾದನು.

೩೨. ಮಧುಸೂದನನೇ ಅಧಿದೈವವಾಗಿರುವ ವೈಶಾಖಮಾಸವೇ ಉತ್ತಮ ಫಲಪ್ರದವಾದುದು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ತಪಸ್ಸು, ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ಹೋಮ ಮುಂತಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಧಿಕ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

೩೩. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಸ್ನಾನಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. “ದೇವದೇವನಾದ ಎಲೈ ಮಧುಸೂದನೇ! ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಓ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ! ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ನಿರ್ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನಾಗು.”

೩೪. ಮುಂದಿನ ಮಂತ್ರಗಳು ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವುಗಳು. “ಎಲೈ ಮಧುಸೂದನೇ! ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷಲಗ್ನಗತನಾಗಿರಲು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಸ್ನಾನಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವ ನಾನು ನಿನಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು; ಸ್ವೀಕರಿಸು.

ಗಂಗಾದ್ವಾಃ ಸರಿತಃ ಸರ್ವಾಸ್ತೀರ್ಥಾನಿ ಚ ಹೃದಾಶ್ಚ ಯೇ |

ಪ್ರಗೃಹ್ಣೀತ ನುಯಾದತ್ತನುಘ್ಯಂ ಸಮ್ಯಕ್ಪ್ರಸೀದಥ || ೩೫ ||

ಋಷಭಃ ಪಾಪಿನಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾ ತ್ವಂ ಯಮುಃ ಸಮದರ್ಶನಃ |

ಗೃಹಾಣಾಘ್ಯಂ ನುಯಾ ದತ್ತಂ ಯಥೋಕ್ತಫಲದೋ ಭವ || ೩೬ ||

ಇತಿ ಚಾಘ್ಯಂ ಸಮರ್ಪ್ಯಾಥ ಪಶ್ಚಾತ್ಪಾನಂ ಸಮಾಚರೇತ್ |

ನಾಸಸೀ ಪರಿಧಾಯಾಥ ಕೃತ್ವಾ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸರ್ವಶಃ || ೩೭ ||

ಮಧುಸೂದನಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಪ್ರಸೂನೈರ್ಮಾಧವೋದ್ಭವೈಃ |

ಶೃತ್ವಾ ವಿಷ್ಣು ಕಥಾಂ ದಿವ್ಯಾಮೇತನ್ಮಾಸಪ್ರಶಂಸಿನೀಂ || ೩೮ ||

ಕೋಟಿಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಾತ್ಮಾಪಾನೈಕ್ಯೋ ಮೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೩೯ ||

ನ ಜಾತು ಖಿದ್ಯತೇ ಭೂಮೌ ನ ಸ್ವರ್ಗೇ ನ ರಸಾತಲೇ |

ನ ಗರ್ಭೇ ಜಾಯತೇ ಕ್ವಾಪಿ ನ ಭೂಯಃ ಸ್ತನಪೋ ಭವೇತ್ || ೪೦ ||

೩೫. ಗಂಗಾದಿ ಸಮಸ್ತ ನದಿಗಳಿರಾ ! ತೀರ್ಥಗಳಿರಾ ! ತಾಟಕಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿರಾ ! ನನ್ನಿಂದ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿರಿ.

೩೬. ಯಮಧರ್ಮರಾಜನಿ ! ನೀನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನು. ಪಾಪಿಗಳಾದ ಮನುಜರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವವನು ; ಆದರೂ ಮಿತ್ರಾಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ. ನನ್ನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಡುವ ಈ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಫಲವನ್ನು ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.”

೩೭-೩೯. ಇಂತೆಂದು ಅರ್ಘ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬಳಿಕ ಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಒಣಗಿದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಹ್ನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿ ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒದಗುವ ಪುಷ್ಕವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಈ ಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಸಾದಿಸುವ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ದಿವ್ಯಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನು ಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಗಳಿಸಿರುವ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೦. ಅಂತಹ ಭಕ್ತನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಾಗಲಿ, ರಸಾತಲವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಧೋಲೋಕಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ದುಃಖ ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಎಂದಿಗೂ ತಾಯಿಯ ಸ್ತನ್ಯವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ವೈಶಾಖೇ ಕಾಂಸ್ಯಭೋಜೀ ಯಸ್ತಥಾಚಾಶ್ರುತಸತ್ಕಥಃ |
 ನ ಸ್ನಾತೋ ನಾಪಿ ದಾತಾ ಚ ನರಕಾನೇವ ಗಚ್ಛತಿ || ೪೧ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಸಹಸ್ರಸ್ಯ ಸಾಪಂ ಶಾನ್ಯೇತ್ಯಥಂ ಚ ನ |
 ವೈಶಾಖೇ ಯೇನ ನ ಸ್ನಾತಂ ತತ್ಸಾಪಂ ನೈವ ಗಚ್ಛತಿ || ೪೨ ||
 ಸ್ವಾಧೀನೇನ ಸ್ವಕಾಯೇನ ಜಲೇ ಸ್ನಾತಂತ್ಯವರ್ತಿನಿ |
 ಸ್ವಾಧೀನಜಿಹ್ವಯೋಚ್ಚಾಯಂ ಹರಿರಿತ್ಯಕ್ಷರದ್ವಯಂ || ೪೩ ||
 ನ ಕುರ್ಯಾದ್ಯದಿ ವೈಶಾಖೇ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ನರಾಧಮಃ |
 ಜೀವನ್ನೇವ ಸ ಪಂಚತ್ವನಾಗತೋ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೪೪ ||
 ಯೇನ ಕೇನಾಪ್ಯುಪಾಯೇನ ಮಾಧವೇ ಮಧುಸೂದನಂ |
 ನಾರ್ಚಯೇದ್ಯದಿ ಮೂಢಾತ್ಮಾ ಸೌಕರೀಂ ಯೋನಿಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ||
 ಯೋಽರ್ಚಯೇತ್ತುಲಸೀಪತ್ನೈರ್ವೈಶಾಖೇ ಮಧುಸೂದನಂ |
 ನೃಪೋ ಭೂತ್ವಾ ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಕೋಟಿಜನ್ಮಸು ಭೋಗವಾನ್ |
 ಪಶ್ಚಾತ್ಕೋಟಿಕುಲೈರ್ಯುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಾಯುಜ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ||

೪೧. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕಂಚಿನ ತಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡುವವನೂ, ಸತ್ಕಥಾ ಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವವನೂ, ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ತೀರ್ಥೋದಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡದವನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡದವನೂ ನರಕಗಳನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುವನು.

೪೨. ಒಂದು ಸಾವಿರ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಪಾಪವು ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದಲಾದರೂ ಶಮನವಾಗುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಆದರೆ ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಶೀತೋದಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನ ಪಾಪವು ಎಂದಿಗೂ ಕಳೆದುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

೪೩-೪೪. ಸಮಸ್ತ ಶರೀರವೂ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿರುವ ಜಲಾಶಯಗಳಿರಲು “ಹರಿ”ಯೆಂಬ ಎರಡಕ್ಷರಗಳ ನಾಮವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನೇ ಮನುಷ್ಯಾಧಮನು. ಅವನು ಜೀವಿಸಿದ್ದರೂ ಮೃತನಾದಂತೆಯೇ ಸರಿ. ಈ ವಿಷಯವು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾದುದು.

೪೫. ಯಾವ ಮೂಢಮಾನವನು ಯಾವ ಸಹಾಯ ಸಂಪತ್ತಿಯಿಂದಲಾದರೂ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಧುಸೂದನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹಂದಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು.

೪೬. ಯಾವನು ಪವಿತ್ರವಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು

ವಿವಿಧೈರ್ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗೈಶ್ಚ ವಿಷ್ಣುಂ ಸೇವೇತ ಯೋ ವ್ರತೈಃ |

ಸಗುಣಂ ನಿಗುಣಂ ವಾಽಪಿ ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯೇದನನ್ಯಧೀಃ

|| ೪೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ವೈಶಾಖಧರ್ಮಪ್ರಶಂಸಾ” ನಾಮ ಏಕವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ತುಲಸೀದಳಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವನೋ, ಅವನು ಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ
ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ಆಳುವ ಚಕ್ರೇಶ್ವರನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ
ಅನುಭವಿಸುವನು. ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಕೋಟಿ ಕುಲಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಮಹಾ
ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೭. ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಗಳಿಂದಲೂ ವ್ರತೋಪವಾಸ
ಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವ ಭಕ್ತನು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವನೋ, ಅವನು
ಅನನ್ಯವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಗುಣ ನಿಗುಣ ರೂಪಗಳೆರಡನ್ನೂ
ನಿರಂತರವೂ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ವೈಶಾಖ ಧರ್ಮ ಪ್ರಶಂಸೆ”ಯೆಂಬ
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವೈಶಾಖಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವನಿರೂಪಣಂ

ಅಂಬರೀಷ ಉವಾಚ :-

ವೈಶಾಖಃ ಸರ್ವಧರ್ಮೇಭ್ಯಸ್ತಪೋಧರ್ಮೇಭ್ಯ ಏವ ಚ |

ಸ ಕಥಂ ಸರ್ವಮಾಸೇಭ್ಯೋ ದಾನೇಭ್ಯೋಽಪ್ಯಧಿಕೋಽಭವತ್ || ೧ ||

ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ತದ್ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ಶೃಣು ಚೈಕಮನಾ ಭವ |

ಕಲ್ಪಾಂತೇ ದೇವರಾಷ್ಟ್ರಿಷ್ಠಃ ಶೇಷಶಾಯಿಾ ಮಹಾಪ್ರಭುಃ || ೨ ||

ಕುಕ್ಷಿಸ್ಥಲೋಕಸಂಘೋಽಯಂ ಸ ಶೇತೇ ಪ್ರಲಯಾರ್ಣವೇ |

ಅನೇಕೋ ಹ್ಯೇಕತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಭೂತಿಭಿಯೋಗಮಾಯಯಾ || ೩ ||

ನಿಮೇಷಸ್ಯಾವಸಾನೇತು ಶೃತಿಭಿಯೋಧಿತಿಸ್ತತಃ |

ಕುಕ್ಷಿಸ್ಥ ಜೀವಸಂಘಾನಾಂ ರಕ್ಷಾಂ ಚಕ್ರೇ ದಯಾನಿಧಿಃ || ೪ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ವೈಶಾಖಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ ನಿರೂಪಣ

೧. ಅಂಬರೀಷನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ :- ಸಕಲ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳಿಗೂ, ತಪಸ್ಸಿನ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಗೂ, ದಾನಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ವೈಶಾಖಮಾಸವು ಇತರ ಮಾಸಗಳಿಗಿಂತ ಹೇಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಯಿತು ?

೨. ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಎಲೈ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೆ ! ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕೇಳು. ಮಹಾಪ್ರಳಯದ ಸಮಯವೊದಗಲು ದೇವಾಧಿದೇವನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಸಕಲಲೋಕವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೂ ಉಪಸಂಹರಿಸಿ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಆದಿಶೇಷನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವನು.

೩. ಆತನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಳಯ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಯೋಗಮಾಯೆಯ ಉಪಸಂಹಾರದ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಭಗವಂತನ ವಿಭೂತಿಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೂ ವಿಚಿತ್ರರೂಪವಾದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಏಕರೂಪವಾಗಿರುವುದು.

೪. ಪರಮಪುರುಷನ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯು ಮುಗಿಯಲು ವೇದವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆತನು ದಯಾಪರವಶನಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು.

ತತ್ಕರ್ಮಫಲಪ್ರಾಪ್ತೌ ಸೃಷ್ಟಿಂ ಸೃಷ್ಟ್ವಮನೋದಧೇ |
 ತಸ್ಯ ನಾಭೇರಭೂತ್ವದ್ವಂ ಸೌವರ್ಣಂ ಭುವನಾಶ್ರಯಂ || ೫ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಜನಯಾಮಾಸ ವೈರಾಜಂ ಪುರುಷಾಹ್ವಯಂ |
 ತಸ್ಮಿನ್ ಸಸರ್ಜ ಭಗವಾನ್ ಭುವನಾನಿ ಚತುರ್ದಶ || ೬ ||
 ಭಿನ್ನಕರ್ಮಾಶಯಾನ್ ಪ್ರಾಣಸಂಘಾಂಶ್ಚ ವಿವಿಧಾನ್ ಬಹೂನ್ |
 ತ್ರಿಗುಣಾನ್ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಲೋಕೇ ಮರ್ಯಾದಾಶ್ಚಾಧಿಸಾಂಸ್ತಥಾ || ೭ ||
 ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಭಾಗಾಂಶ್ಚ ಧರ್ಮಕ್ಕುಪ್ತಿಂ ಚ ಸೋಽಕರೋತ್ |
 ವೇದೈಶ್ಚ ತುರ್ಭಿಸ್ತಂತ್ಯೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾನ್ ಶ್ರುತಿಭಿಸ್ತಥಾ || ೮ ||
 ಪುರಾಣೈರಿತಿಹಾಸೈಶ್ಚ ಸ್ವಾಜ್ಞಾರೂಪೈರ್ಮಹೇಶ್ವರಃ |
 ಋಷೀನ್ ಪ್ರವರ್ತಕಾಂಶ್ಚಕ್ರೇ ಧರ್ಮಗುಪ್ತೈರ್ಮಹಾಪ್ರಭುಃ || ೯ ||
 ತೈಃ ಪ್ರವರ್ತಿತಧರ್ಮಾಸ್ತು ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಭಾಗಜಾಃ |
 ಪ್ರಜಾಃ ಶ್ರದ್ಧಧಿರೇ ಸರ್ವಾಃ ಸ್ವೋಚಿತಾನಿಷ್ಠಾ ತೋಷದಾನ್ || ೧೦ ||

೫. ಜೀವರ ಆಯಾ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳನ್ನುನುಭವಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಆಗ ಆತನ ನಾಭೀಮಂಡಲದಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಕಮಲವು ಹೊರಟಿತು.

೬. ಷಡೈಶ್ವರ್ಯಯುಕ್ತನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಆ ಕಮಲದಿಂದ ವಿರಾಟುರುಷನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ಆತನ ಮೂಲಕ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು.

೭. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ದೇಹಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ವಿವಿಧಗಳೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತಗಳೂ ಆದ ಪ್ರಾಣಿಸಮೂಹಗಳನ್ನೂ, ಸತ್ತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೂ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಭಾಗಗಳನ್ನೂ, ಲೋಕೇಶ್ವರರನ್ನೂ, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ವಿಚಾರಸಹಿತಗಳಾದ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದ ನಿಯಮಾವಳಿಯನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದನು.

೮-೯. ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳಿಂದಲೂ, ಅನೇಕ ತಂತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ಮೃತಿಗಳಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಗಳ ರೂಪದಿಂದಿರುವ ಪುರಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ಇತಿಹಾಸಗಳಿಂದಲೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಹಾಪ್ರಭುವೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಧರ್ಮದ ಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

೧೦. ಅವರಿಂದ ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ವರ್ಣಗಳ ಮತ್ತು

ತಾಂಸ್ತು ಪ್ರವರ್ತಮಾನಾಂಸ್ತು ಸ್ವಾಶ್ರಮಾನ್ ದ್ರಷ್ಟುಮಿಾಶ್ವರಃ |
ಹೃದಿಸ್ಥೋಽಪ್ಯನ್ಯಯಃ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಭೀಷಾರ್ಥಂ ಪರೀಕ್ಷಯಾ || ೧೧ ||
ಅನೂನಾನ್ಕುಶಲಾನ್ಕತ್ರ ಧರ್ಮಾನ್ಕುರ್ವಂತಿ ನೈ ಪ್ರಜಾಃ |
ಸಕಾಲಃ ಕೋ ಭವೇದ್ವಿದ್ವಾನಿತಿ ಸಂಚಿಂತಯತ್ಪ್ರಭುಃ || ೧೨ ||
ವರ್ಷಾಕಾಲೋ ಮಯಾ ಸೃಷ್ಟಃ ಸೀದಂತ್ಯಸ್ಮಾ ಇಮಾಃ ಪ್ರಜಾಃ |
ತತ್ರಾನೂನಾನ್ಕುರ್ವಂತಿ ಧರ್ಮಾನ್ಸಂಕಾದ್ಯುಪದೃತಾಃ || ೧೩ ||
ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೋಪ ಏವ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರೇಷು ತುಷ್ಟಿರ್ನ ಮೇ ಭವೇತ್ |
ಮಯೇಕ್ಷಿತಾ ನಸೀದಂತು ತಸ್ಮಾತ್ತಾನವಲೋಕಯೇ || ೧೪ ||
ಶರದ್ಯಪಿ ತಥಾಪೂರ್ತಿಃ ಕರ್ಷಣಾನ್ಮೈವ ಜಾಯತೇ |
ಕೇಚಿತ್ಪಕ್ಷಫಲಾಸಕ್ತಾಃ ಕೇಚಿದ್ಬೃಷ್ಟಿಭರದ್ವಿತಾಃ || ೧೫ ||

ಆಶ್ರಮಗಳ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಆ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತನುತನುಗೆ ಉಚಿತಗಳಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಕಲ ಮಾನವರೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೧. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮೋಚಿತಗಳಾದ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಭಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ, ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಶಾಶ್ವತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಕಲರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಸಿದನು.

೧೨. ಉನಗಳಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕಗಳಾದ ಈ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಯಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲನಾದ ಸಮಯವು ಯಾವುದೆಂದು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಆ ಲೋಕೇಶ್ವರನು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದನು.

೧೩. “ನಾನು ವರ್ಷಾರ್ತವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದೆನು. ಆಗ ಈ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಂಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ದುಃಖಪಡುವರು. ಮತ್ತು ಕೆಸರೆ, ಮಳೆಗಳಿಂದ ಹಿಂಸೆಗೊಳಗಾಗಿ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಲಾರರು.

೧೪. ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ಕೋಪವೇ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಎಂದಿಗೂ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗಲಾರದು. ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಮಾನವರು ದುಃಖಗಳಿಗೊಳಗಾಗದಿರಲಿ, ಆದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತೇನೆ.

೧೫. ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ; ಮನಶ್ಚಾಂಚಲ್ಯದಿಂದ ಧರ್ಮಗಳ ಆಚರಣೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಕೆಲವರು ಪಕ್ಷಗಳಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವರು. ಹಲವರು ಮಳೆಯ ಭಯದಿಂದ ಕ್ಲೇಶಪಡುವರು.

ಕೇಚಿಚ್ಛೇತಾದ್ವಿತಾಶ್ಚೈವ ತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ರೋಷ ಏವ ಮೇ |
 ವೈಗುಣ್ಯಂ ಪಶ್ಯತಶ್ಚೈವ ನ ಮೇ ತೋಷೋಽಭಿಜಾಯತೇ || ೧೬ ||
 ಉತ್ಥಾಪನಂತು ನೇಚ್ಛಂತಿ ಪ್ರಾತರ್ಹೇಮಂತ ಆಗತೇ |
 ಕೋಪೋ ಮೇನುತ್ಥಿತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಾತಃಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಸತಿ ||
 ಶಿಶಿರೇಽಪಿ ತಥೈವಾರ್ತಾಃ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಇಮಾಃ ಪ್ರಜಾಃ |
 ತಥಾ ಪಕ್ಷಫಲಾದಾನಾಶಕ್ತಾಹ್ಯನಿಶಮಂಜಸಾ || ೧೮ ||
 ಪುನಃ ಶೀತಾದ್ವಿತಾಃ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಾರ್ಥಮಿತಿಚಿಂತಿತಾಃ |
 ತೇಷಾಂ ತು ಕರ್ಮಲೋಪಃ ಸ್ಯಾನ್ನೈವ ಪೂರ್ತಿಃ ಕಥಂಚನ || ೧೯ ||
 ಪ್ರೇಕ್ಷಾಯಾಃ ಸಮಯೋ ನಾಽಯಮಿತಿಚಿಂತಾಃಕುಲೋ ವಿಭುಃ |
 ವಸಂತಸಮಯಂ ಮೇನೇ ಸರ್ವಾಪತ್ತಿನಿವಾರಕಂ || ೨೦ ||
 ಸ್ನಾನೇ ದಾನೇ ತಥಾ ಯಾಗೇ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಭೋಗ ಏವ ಚ |
 ನಾನಾಧರ್ಮವಿದಾನೇ ಚ ಹ್ಯನುಕೂಲಸ್ತ್ವಯಂ ಹ್ಯುತುಃ || ೨೧ ||

೧೬. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಚಳಿಯ ಕೊರೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವರು. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ನನಗೆ ರೋಷವೇ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಅವರು ಆಚರಿಸುವ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗಲಾರದು.

೧೭. ಹೇಮಂತಮತ್ತು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಜನರು ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಗಳಿಂದ ಏಳುವುದಕ್ಕೇ ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದರೂ ಮೇಲಕ್ಕೇಳದಿರುವ ಜನರನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಕೋಪವುಂಟಾಗುವುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

೧೮. ಶಿಶಿರಮತ್ತುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಜನರು ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ತರಾಗಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಪಕ್ಷಫಲಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಅಶಕ್ತರಾಗಿರುವರು.

೧೯. ಆಗಲೂ ಶೀತದಿಂದ ಕ್ಲೇಶಪಡುತ್ತ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಲಾರರು ಎಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು. ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಮಲೋಪವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು.

೨೦. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಈ ಸಮಯವೂ ಉಚಿತವಾದುದಲ್ಲ, ಈ ವಿಧವಾದ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಾಕುಲನಾಗಿದ್ದ ಪರಮಾತ್ಮನು ವಸಂತಮತ್ತುವನ್ನೇ ಸಕಲ ದೋಷರಹಿತವಾದುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

೨೧. ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಯಜ್ಞ, ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳು, ಭೋಗ

ಅಪ್ರಯಾಸೇನ ಲಭ್ಯಾನಿ ದ್ರವ್ಯಾಣ್ಯಸುಭೃತಾಂ ಧ್ರುವಂ ।
ಯೇನ ಕೇನಾಪಿ ದ್ರವ್ಯೇಣ ತುಷ್ಟಿಸ್ತನುಭೃತಾಂ ಭವೇತ್ ॥ ೨೨ ॥
ವಿಷ್ಣೋರಾಧಾರಭೂತಾನಾಂ ತದ್ವ್ಯಂ ಧರ್ಮಸಾಧನಂ ।
ನಸಂತೇ ಸಕಲಂ ದ್ರವ್ಯಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ತು ಸುಖಾವಹಂ ॥ ೨೩ ॥
ದಾನಯೋಗ್ಯಂ ಧರ್ಮಯೋಗ್ಯಂ ಭೋಗಯೋಗ್ಯಂ ತು ಸರ್ವಶಃ ।
ನಿರ್ಧನಾನಾಂ ತು ಪಂಗ್ವಾದಿ ವಿಕಲಾನಾಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ ॥ ೨೪ ॥
ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಚ ಸುಲಭ್ಯಾನಿ ಜಲಾದೀನಿ ನ ಸಂಶಯಃ ।
ದ್ರವ್ಯೈರೇತೈಃ ಸ್ವಾತ್ಮಹಿತಂ ಧರ್ಮಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಮತ್ತಿತ್ಯಾಃ ॥ ೨೫ ॥
ಪತ್ನೈಃ ಪುಷ್ಪೈಃ ಫಲೈರನ್ಯೈಃ ಶಾಕೈಶ್ಚಾಪಿ ಪ್ರಿಯೋಕ್ತೃಭಿಃ ।
ಸ್ತಕ್ತಾಂಬೂಲೈಶ್ಚಂದನಾದ್ಯೈಃ ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾದಿಭಿಃ ॥ ೨೬ ॥

ಬಹುವಿಧಗಳಾದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳ ಆಚರಣೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೂ ಈ ವಸಂತ ಸಮಯವೇ ಅತ್ಯಂತಾನುಕೂಲವಾಗಿರುವುದಲ್ಲವೆ.

೨೨. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಈ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಫಲಪುಷ್ಪಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಯಾಸವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಲಭಿಸುವುವು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತ ಮಾನವರಿಗೂ ಸಮಯಕ್ಕೆ ದೊರಕಿದ ಯಾವ ಅಲ್ಪ ದ್ರವ್ಯದಿಂದಾದರೂ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವುದು.

೨೩. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಜೀವನಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವವರಿಗೆ ಆ ದ್ರವ್ಯಗಳೇ ಧರ್ಮಸಾಧನಗಳಾಗುವುವು. ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸೌಖ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು.

೨೪. ನಿರ್ಗತಿಕರೂ, ಕುಂಟರೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂಗಜೀನರೂ ಆದ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೂ ದಾನಯೋಗ್ಯಗಳೂ, ಧರ್ಮಯೋಗ್ಯಗಳೂ, ಭೋಗಯೋಗ್ಯಗಳೂ ಆದ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೆಯೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರಕುವುವು.

೨೫. ಶೀತೋದಕವೇ ಮುಂತಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೈಸೇರುವು ವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ ಭಕ್ತರು ಈ ದ್ರವ್ಯ ಗಳಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಗಳಿಗೆ ಸದ್ಗತಿದಾಯಕಗಳಾದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು.

೨೬-೨೭. ಪತ್ರಗಳು, ಪುಷ್ಪಗಳು, ಬಹುವಿಧಗಳಾದ ಫಲಗಳು, ಶಾಕ ಗಳು, ಪ್ರಿಯಾಲಾಪಾದಿ ಸತ್ಕಾರಗಳು, ಪುಷ್ಪತಾಂಬೂಲಗಳು, ಚಂದನಾದಿ ಶೀತ ದ್ರವ್ಯಗಳು, ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಳನಗಳು, ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು ಮುಂತಾದ ಸುಲಭಲಭ್ಯಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ದಾನಗಳಿಂದಲೇ ನಾನು ಜನರಿಗೆ ವರಗಳನ್ನು

ಪ್ರಶ್ರಯಾದ್ಯೈರಹೋ ತೇಷಾಂ ವರದೋಹಮಿತೀರಯನ್ |
 ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಭಗವಾನ್ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರತಸ್ಥೇ ರಮಯಾಸಹ || ೨೭ ||
 ವನಾನಿ ಸರ್ವತಃ ಪಶ್ಯನ್ನಿಕಸತ್ಕುಸುಮಾನಿಚ |
 ಹೃಷ್ಯಪುಷ್ಯಜನಾಕೀರ್ಣಂ ಮತ್ತಾಲಿದ್ವಿಜಸೇವಿತಂ || ೨೮ ||
 ಆಶ್ರಮಾಣಾಂ ಮಹಾರ್ಹಾಣಾಂ ವನಗ್ರಾಮನಿವಾಸಿನಾಂ |
 ಸ್ರಾಂಗಣಾದೀನಿ ರಮ್ಯಾಣಿ ಹೃದ್ಯಾನಾನಿ ಸ್ಥಲಾನಿ ಚ || ೨೯ ||
 ರಮಾಯೈ ದರ್ಶಯನ್ನಿಷ್ಣುಃ ಸಹದೇವೈರ್ಮುನೀಶ್ವರೈಃ |
 ಸಿದ್ಧಚಾರಣಗಂಧರ್ವಕನ್ನರೋರಗರಾಕ್ಷಸೈಃ || ೩೦ ||
 ಸ್ತೂಯಮಾನೋಽಭ್ಯಗಾದ್ಗೇಹಾನ್ ವರ್ಣಾಶ್ರಮನಿವಾಸಿನಾಂ |
 ಮೀನಾದಿ ಕರ್ಕಟಾಂತಂ ವೈ ಸ ತಿಷ್ಠನ್ರಮಯಾ ಸುರೈಃ || ೩೧ ||
 ಸಾದ್ರ್ಫಂ ಪ್ರತೀಕ್ಷ್ಯ ಪುರುಷಾನ್ ಕೃತಾಕೃತ ಸಪರ್ಯಯಾ |
 ತತ್ರ ಧರ್ಮವತಾಂ ಪುಂಸಾಂ ದಧಾತೀಷ್ಟಾನ್ ಮನೋರಥಾನ್ || ೩೨ ||

ದಯೆಪಾಲಿಸುವೆನು. ಇಂತೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಭಗವಂತನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೊಡನೆ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೨೮. ಬಳಿಕ ಆತನು ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತುತ್ತ ಅರಳಿದ ಕುಸುಮ ಗಳುಳ್ಳ ಅನೇಕ ವನಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿದನು. ಸಂತುಷ್ಟರೂ ದೃಢ ಕಾಯರೂ ಆದ ಜನರಿಂದಲೂ, ಮಧುಪಾನದಿಂದ ಮದಿಸಿದ ದುಂಬಿಗಳಿಂದಲೂ ಪಕ್ಷಿವಿಶೇಷಗಳಿಂದಲೂ ದೇಶಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುವು.

೨೯. ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿವಾಸಿಸುವ ಜನರ ಆಶ್ರಮಗಳು ಮಹಾರ್ಹಗಳಾಗಿರುವುವು. ಅವುಗಳ ಸ್ರಾಂಗಣಗಳೂ ಉದ್ಯಾನ ವನಗಳೂ ಸ್ಥಳವಿಶೇಷಗಳೂ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರಗಳಾಗಿರುವುವು.

೩೦. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತ ದೇವತೆ ಗಳಿಂದಲೂ, ಮುನಿವರ್ಯರಿಂದಲೂ, ಸಿದ್ಧರಿಂದಲೂ, ಚಾರಣರಿಂದಲೂ, ಗಂಧರ್ವರಿಂದಲೂ, ಕಿನ್ನರರಿಂದಲೂ, ನಾಗರಿಂದಲೂ, ರಾಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ ಪರಿವಾರಿತನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೩೧. ಅವರೆಲ್ಲರಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಕೇಳುವವನಾಗಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾ ಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಮಾನವರ ಗೃಹಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬಂದು ಸೇರುವನು. ಮೀನಸಂಕ್ರಮಣದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಕಟಕ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಪರ್ಯಂತವೂ ಆತನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ನೆಲ ಸಿರುವನು.

೩೨. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವವಳೂ, ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ

ಮತ್ತಾನ್ಮಸಹತೇ ಪುಂಸೋ ಹರತ್ಯಾಯುರ್ಧನಾದಿಕಂ ।
ಯದಿ ಕುರ್ವಂತಿ ನೈಶಾಖೇ ಸಪರ್ಯಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ॥ ೩೩ ॥
ತತ್ರಾಪಿ ಚಲಮೂರ್ತೀನಾಂ ಸಾಧುನಾಂ ಯತ್ರ ನೈ ವಿಭುಃ ।
ಮಾಸೇಷ್ಟನೈಷು ಯಜ್ಞಾತಂ ಕರ್ಮಲೋಪಂ ಸಹಿಷ್ಯತಿ ॥ ೩೪ ॥
ಯಥಾ ದೇಶಾಗತಂ ಭೂಪಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜನಪದಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ।
ಯದಿ ತಂ ಚೋಪತಿಷ್ಠಂತಿ ಪ್ರಶ್ರಯಾದ್ವೈರ್ಮಹಾರ್ಹಣೈಃ ॥ ೩೫ ॥
ತದಾ ಕರಾದಿಕಂ ನ್ಯೂನಂ ಪೂರ್ಣಂ ಜಾನಾತಿ ಪಾರ್ಥಿವಃ ।
ಪುನರಪ್ಯಧಿಕಂ ಚೇಷ್ಟಂ ತುಷ್ಟೋ ದಾಸ್ಯತಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ ॥ ೩೬ ॥
ತದಾತ್ವಕೃತಪೂಜಾನಾಂ ದಂಡಂ ತೇಷಾಂ ಕರೋತಿ ಚ ।
ತಥಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ವಕೀಯಾನಾಂ ನೈಶಾಖೇ ಮಾಧವಾಗಮೇ ॥ ೩೭ ॥
ಸಪರ್ಯಾಂ ಕುರ್ವತಾಂ ಪುಂಸಾಂ ದಧಾರೇಷ್ಟಾನ್ ಮನೋರಥಾನ್ ।
ಅಕುರ್ವತಾಂ ತಥಾ ಪುಂಸಾಂ ಧನಾದೀನಿ ಹರತ್ಯಲಂ ॥ ೩೮ ॥

ಹೊಂದದವಳೂ ಆದ ಆಕೆಯೊಡನೆ ಮನುಷ್ಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಅವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಪೇಕ್ಷಿತಗಳಾದ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವನು.

೩೩-೩೪. ಆತನು ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಮದಿಸಿರುವವರನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಆಯುಷ್ಯನ್ನೂ ಹಣವೇ ಮುಂತಾದ ವೈಭವವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸುವನು. ಆದರೆ ಯಾರು ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಆತನ ಚರಮೂರ್ತಿಗಳೆನಿಸಿದ ಸಾಧುಸಜ್ಜನರ ಸೇವೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವರೋ, ಅವರು ಇತರ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಕರ್ಮಲೋಪಗಳನ್ನೂ ಸಹನೆಮಾಡುವನು.

೩೫-೩೬. ಪರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು ದೇಶದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಕಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಆತನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರೆ, ರಾಜನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅವರು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಕೊಡದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಂದಾಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಹಣಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷಮಿಸುವನು. ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವುದು ನಿಶ್ಚಯವು.

೩೭-೩೮. ಆದರೆ ಆಗ ಯಾರು ತನಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರಿಗೆ ಉಗ್ರವಾದ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸುವನು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೂ ವಸಂತಕಾಲದ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಪೂಜೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಇಷ್ಟಗಳಾದ ಮನೋರಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಡುವನು. ಹಾಗೆ

ಧರ್ಮಗೋಪ್ತುರ್ಮಹಾರ್ವಿಷ್ಣೋರ್ದೇವದೇವಸ್ಯ ಶಾರ್ಙ್ಗೀಣಃ ।

ಪರೀಕ್ಷಾಕಾಲ ಏವಾಽಯಂ ತಸ್ಮಾನ್ನಾಸೋತ್ತಮೋಹ್ಯಯಂ ॥ ೩೯ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದೇ
“ವೈಶಾಖಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವನಿರೂಪಣಂ” ನಾಮ ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಾಡದೆ ಇರುವ ಜನರ ಐಶ್ವರ್ಯವೇ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ
ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಅಪಹರಿಸುವನು.

೩೯. ಧರ್ಮರಕ್ಷಕನೂ, ದೇವಾಧಿದೇವನೂ, ಶಾರ್ಙ್ಗಧಾರಿಯೂ ಆದ
ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಮಾನವರನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡುವನು.
ಆದುದರಿಂದ ವೈಶಾಖವೇ ಸಕಲ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿ
ಸಿರುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀಸ್ವಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ವೈಶಾಖಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ ನಿರೂಪಣ” ಎಂಬ
ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ೨೬ ॥

ಅಥ ಷಷ್ಠೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಗೃಹಗೋಧಿಕಾಖ್ಯಾನಂ

ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ವೈಶಾಖೇಽಧ್ವಗತಪ್ರಾಣಾಂ ತೃಷಾರ್ತಾನಾಂ ಮಹೀಪತೇ |
ಜಲದಾನಮಕುರ್ವಾಣಸ್ತೀರ್ಯಗೋನಿಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧ ||
ಅತ್ಯೈವೋದಾಹಾರಂತೀಮುನಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ |
ವಿಸ್ತಸ್ಯ ಗೃಹಗೋಧಾಯಾಃ ಸಂವಾದಂ ಪರಮಾದ್ಭುತಂ || ೨ ||
ಪುರಾ ಚೇಕ್ಷಾಸ್ವಕುವಂಶೇಽಭೂದ್ಧೇವಾಂಗ ಇತಿ ಭೂಮಿಪಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶ್ಚವದಾನ್ಯಶ್ಚ ಜಿತಾಮಿತ್ರೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೩ ||
ಯಾವತ್ಯೋ ಭೂಮಿಕಣಿಕಾ ಯಾವಂತೀ ಜಲಬಿಂದವಃ |
ಯಾವಂತ್ಯಡೂನಿ ಗಗನೇ ತಾವತೀರದದಾತ್ಸ ಗಾಃ || ೪ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಗೃಹಗೋಧಿಕಾಖ್ಯಾನ

೧. ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಅಂಬರೀಷ ಮಹಾರಾಜನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಸವಳಿದು ಬಾಯಾರಿದು ವನರಿಗೆ ನೀರನ್ನು ದಾನಮಾಡದೆ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯನು ತೀರ್ಯಗ್ಜಂತುವಿನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨. ಆ ವಿಷಯವಾಗಿಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೂ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಒಂದು ಹಲ್ಲಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂವಾದದ ರೂಪವಾದ ಈ ಪುರಾತನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವರು. ಈ ಕಥೆಯು ಪರಮಾದ್ಭುತವಾಗಿರುವುದು.

೩. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಹೇಮಾಂಗನೆಂಬ ಮಹಾರಾಜನೊಬ್ಬನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ, ಯಥೇಚ್ಛದಾನವನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ, ಸಕಲ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದವನೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥೀನಗೊಳಿಸಿದವನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

೪. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಧೂಳಿನ ಕಣಗಳಿರುವುವೋ, ಎಷ್ಟು ನೀರಿನ ಹನಿಗಳಿರುವುವೋ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿರುವುವೋ, ಅಷ್ಟು (ಅಸಂಖ್ಯಾತಗಳಾದ) ಗೋವುಗಳನ್ನು ಆತನು ದಾನಮಾಡಿದ್ದನು.

ಯೇನೇಷ್ಟೇ ಯಜ್ಞ ದರ್ಭೈಶ್ಚ ಭೂಮಿರ್ಬರ್ಹಿಷ್ಮತೀ ಶುಭಾ ।
 ಗೋಭೂತಿಲಿರಣ್ಯಾದ್ಯೈಸ್ತೋಷಿತಾ ಬಹವೋ ದ್ವಿಜಾಃ ॥ ೫ ॥
 ತೇನಾದತ್ತಾನಿ ದಾನಾನಿ ನ ವಿದ್ಯಂತ ಇತಿ ಶ್ರುತಂ ।
 ತೇನಾದತ್ತಂ ಜಲಂ ಚೈಕಂ ಸುಖಲಭ್ಯಧಿಯಾ ನೃಪ ॥ ೬ ॥
 ಬೋಧಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರೇಣ ವಸಿಷ್ಠೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ ।
 ಅಮೌಲ್ಯಂ ಸರ್ವತೋ ಲಭ್ಯಂ ತದ್ವಾತಾ ಕಿಂ ಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೭ ॥
 ದುರ್ಬುಧ್ಯಾ ಹೇತುವಾದೈಶ್ಚ ನಜಲಂ ದತ್ತವಾನ್ ದ್ವಿಜೇ ।
 ಅಲಭ್ಯದಾನೇ ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ಯಾದಿತಿ ವಾಕ್ಯಂ ಸುಯುಕ್ತಿಮತ್ ॥ ೮ ॥
 ಸ ಆನರ್ಚ್ಯ ದ್ವಿಜಾನ್ಸ್ಯಂಗಾನ್ ದರಿದ್ರಾನ್ಸ್ಯುಕ್ತಿಕರ್ತೃತಾನ್ ।
 ನಾರ್ಚಯಚ್ಛ್ರೋತ್ರಿಯಾನ್ವಿಸ್ತ್ರಾಂಸ್ತತ್ಸಜ್ಞಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ ॥ ೯ ॥
 ಪ್ರಖ್ಯಾತಾನ್ಯೂಜಯಿಷ್ಯಂತಿ ಸರ್ವಲೋಕಾ ಮಹಾರ್ಹಣಾನ್ ।
 ಅನಾಥಾನಾಮವಿದ್ಯಾನಾಂ ವ್ಯಂಗಾನಾಂ ಚ ದ್ವಿಜನ್ಮನಾಂ ॥ ೧೦ ॥

೫. ಆತನು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲಿರುವ ದರ್ಭೆಗಳಿಂದಲೇ ಭೂಮಿಗೆ ಬರ್ಹಿಷ್ಮತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಗೋದಾನ, ಭೂದಾದ, ತಿಲದಾನ, ಹಿರಣ್ಯದಾನ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ದಾನಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಆತನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ್ದನು.

೬. ಆತನು ಕೊಡದೆ ಇರುವ ದಾನಗಳೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿದವರಿಂದ ಕೇಳಿರುವೆವು. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆದರೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ದೊರಕುವುದೆಂಬ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಆತನು ಜಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಂದೂ ದಾನಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೭. ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನೂ, ಮಹಾಮಹಿಮನೂ ಆದ ವಸಿಷ್ಠನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. “ಜಲವು ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದ ಪದಾರ್ಥ. ಮೇಲಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವು ಕೈಗೊಡುವುದು?”

೮-೯. ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಈ ರೀತಿಯಾದ ಶುಷ್ಕತರ್ಕಗಳಿಂದ ವಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಜಲದಾನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಲಾರದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ದಾನದಿಂದಲೇ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಆ ಹೇಮಾಂಗನು ಅಂಗವಿಹೀನರೂ, ದರಿದ್ರರೂ ಜೀವನೋಪಾಯರಹಿತರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶ್ರೋತ್ರಿಯರೂ, ತತ್ಸಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರಪರರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಎಂದೂ ಆದರದಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲಿಲ್ಲ.

೧೦-೧೧. “ಮಹಾ ವಿಭವಂತರಾದ ಸಮಸ್ತ ಜನರೂ ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತ

ದರಿದ್ರಾಣಾಂ ಗತಿಃ ಕಾ ನಾ ತಸ್ಮಾತ್ತೇ ನೇ ದಯಾಸ್ವದಂ ।

ಇತಿ ದುರ್ಧೀರಸಾತ್ರೇಷು ದತ್ತವಾನ್ಮಿಮುಪಿ ಸ್ವಯಂ || ೧೧ ||

ತೇನ ದೋಷೇಣ ಮಹತಾ ಭೌತಕತ್ವಂ ತ್ರಿಜನ್ಮಸು ।

ಏಕಜನ್ಮನಿ ಗೃಧ್ರತ್ವಂ ಶ್ವಾಭವತ್ಸಪ್ತಜನ್ಮಸು || ೧೨ ||

ಪಶ್ಚಾನ್ನಲಪ ಗೃಹೇ ಜಾತೋ ಭೂಪೋಽಯಂ ಗೃಹಗೋಧಿಕಾ ।

ಶ್ರುತಕೀರ್ತ್ಯಾಖ್ಯ ಭೂಪಶ್ಚ ಮಿಥಿಲಾಧಿಪತೇರ್ನೃಪ || ೧೩ ||

ಗೃಹದ್ವಾರಪ್ರತೋಲ್ಯಾಂಚ ವರ್ತತೇ ಕೀಟಿಕಾಶನಾ ।

ಸಪ್ತಾಶೀತಿಷು ವರ್ಷೇಷು ಸ್ಥಿತಂ ತೇನ ದುರಾತ್ಮನಾ || ೧೪ ||

ವಿದೇಹಾಧಿಪತೇರ್ಗೇಹೇ ಕದಾಚಿದ್ಭೂಷಿತತಮಃ ।

ಶ್ರುತದೇವ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಃ ಶೌತೋ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಆಗತಃ || ೧೫ ||

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಹಸೋತ್ಥಾಯ ಜಾತಹರ್ಷೋ ನರಾಧಿಪಃ ।

ಮಧುಪರ್ಕಾದಿಭಿಃ ಪೂಜ್ಯ ತಸ್ಯ ಸಾದಾವನೇಜನೀಃ || ೧೬ ||

ರಾದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು. ಅನಾಥರೂ, ವಿದ್ಯಾವಿಹೀನರೂ, ಅಂಗವಿಕಲರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ದರಿದ್ರರಿಗೂ ಬೇರೆ ಗತಿಯಾವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಅವರೇ ನನ್ನ ದಯೆಗೆ ಉಚಿತ ಪಾತ್ರಗಳು.” ಇಂತೆಂದು ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮಹಾರಾಜನು ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ತಾನೇ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೧. ಆ ಮಹತ್ತರವಾದ ದೋಷದಿಂದ ಆತನು ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಚಾತಕಪಕ್ಷಿಯಾಗಿಯೂ, ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹದ್ದಾಗಿಯೂ, ಏಳುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಾಯಿಯಾಗಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದನು.

೧೨. ಎಲೈ ಅಂಬರೀಷನೆ! ಬಳಿಕ ಮಿಥಿಲಾನಗರಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯೆನಿಸಿದ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಹಾರಾಜನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಹಲ್ಲಿಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದನು.

೧೩. ಆ ಹಲ್ಲಿಯು ಕೀಟಗಳನ್ನೇ ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನ ಹೊಸ್ತಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇಂತು ನೀಚ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದ ಆತನಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೇಳು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುಹೋದುವು.

೧೪. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆ ವಿದೇಹ ರಾಜನ ಅರಮನೆಗೆ ಮಹರ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ವೇದವೇದಾಂಗ ಪಾರಂಗತನೂ ಆದ ಶ್ರುತದೇವನೆಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಪ್ರಾಪ್ತನಾದನು.

೧೫-೧೬. ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯು ಅಪರಿಮಿತಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದು ಮಧುಪರ್ಕವೇ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥ

ಅಪೋ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ನಹಂಕ್ಷಿಪ್ತಂ ತದೋತ್ಸಿಕ್ತೈಶ್ಚ ಬಿಂದುಭಿಃ |
 ದೈವೋಪದಿಷ್ಟಕಾಲೇನ ಪ್ರೋಕ್ಷಿತಾ ಗೃಹಗೋಧಿಕಾ || ೧೭ ||
 ಸದ್ಯೋಜಾತಸ್ತೃತಿರಭೂತ್ಪ್ರತಕರ್ನಾದಿ ದುಃಖಿತಾ |
 ತ್ರಾಹಿತ್ರಾಹೀತಿ ಚುಕ್ರೋಶ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಗೃಹಮಾಗತಂ || ೧೮ ||
 ತೀರ್ಯಗ್ಜಂತುರವಂ ಶೃತ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಿಸ್ಮಿತೋಽನದತ್ |
 ಕುತಃಕ್ರೋಶಸಿ ಗೋಧೇ ತ್ವಂ ದೇಶೋಯಂ ಕೇನ ಕರ್ಮಣಾ || ೧೯ ||
 ತ್ವಂ ದೇವಪುರುಷಃ ಕಶ್ಚಿನ್ನಪೋ ವಾಘ ದ್ವಿಜೋಽಥವಾ |
 ಕಸ್ತ್ವಂ ಬ್ರೂಹಿ ಮಹಾಭಾಗ ತ್ವಾನುದ್ಯಾಹಂ ಸಮುದ್ಧರೇ || ೨೦ ||
 ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಸ ನೃಪಃ ಸ್ರಾಹ ಶೃತದೇವಂ ಮಹಾನುತಿಂ |
 ಅಹನಿಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲಜೋ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದಃ || ೨೧ ||
 ಯಾವತ್ಪ್ರೋ ಭೂಮಿಕಣಿಕಾ ಯಾವಂತಸ್ತೋಯಬಿಂದನಃ |
 ಯಾವಂತ್ಯುಡೂನಿ ಗಗನೇ ತಾವತೀರದದಂಸ್ತು ಗಾಃ || ೨೨ ||

ಗಳಿಂದ ಅತಿಥಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಆ ತೀರ್ಥೋದಕವನ್ನು ಬೇಗ ತನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ದೈವಾನುಕೂಲ್ಯವೊದಗಿದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಎರಚಿದ ನೀರಿನ ಹನಿಗಳಿಂದ ಆ ಹೊಸಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಲ್ಲಿಯ ಶರೀರವೂ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೧೮. ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ದುಷ್ಟಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಪಟ್ಟಿತು. ಮತ್ತು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಆ ಶೃತದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು “ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು, ರಕ್ಷಿಸು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಿತು.

೧೯. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತೀರ್ಯಗ್ಜಂತುವಿನ ಆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. “ಎಲೆ ಹಲ್ಲಿಯೇ! ನೀನು ಏತಕ್ಕೆ ಕೂಗುತ್ತಿರುವೆ? ನಿನಗೆ ಯಾವ ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು?

೨೦. ಎಲೈ ಮಹಾಪುರುಷನೆ! ನೀನು ದೇವಪುರುಷನೋ, ಅಥವಾ ಯಾವನಾದರೂ ಮಹಾರಾಜನೋ? ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೋ? ನೀನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು. ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗಲೇ ಉದ್ಧಾರಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

೨೧. ಇಂತೆಂದ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಶೃತದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಮಾಂಗನು ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು. “ನಾನು ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು, ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ; ವೇದಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷ್ಣಾತನಾಗಿದ್ದೆನು.

೨೨. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಧೂಳಿನ ಕಣಗಳಿರುವುವೋ, ಎಷ್ಟು ನೀರಿನ ಬಿಂದುಗಳಿರುವುವೋ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿರುವುವೋ, ಅಷ್ಟು ಗೋವುಗಳನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದೆನು.

ಸರ್ವೇ ಯಜ್ಞಾ ನುಯಾ ಚೇಷ್ಟಾಃ ಪೂರ್ತಾನ್ಯಾಚರಿತಾನಿ ಮೇ |
 ದಾನಾನ್ಯಪಿ ಚ ದತ್ತಾನಿ ಧರ್ಮರಾಜಸ್ತ್ವನುಷ್ಠಿತಃ || ೨೩ ||
 ತಥಾಪಿ ದುರ್ಗತಿರ್ಜಾತಾ ಮನು ಚೋರ್ಧ್ವಗತಿಂ ವಿನಾ |
 ತ್ರಿವಾರಂ ಚಾತಕತ್ವಂ ಮೇ ಗೃಧ್ರತ್ವಂ ಚೈಕಜನ್ಮನಿ || ೨೪ ||
 ಸಪ್ತಜನ್ಮಸ್ವಲರ್ಕತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಪೂರ್ವಂ ನುಯಾ ದ್ವಿಜ |
 ಸಿಂಚತಾಽನೇನ ಭೂಪೇನ ತ್ವಪಃ ಸಾದಾವನೇಜನೀಃ || ೨೫ ||
 ಬಿಂದಮೋ ದೂರನುತ್ಕ್ಲಿಷ್ಟಾಸ್ತೈಃ ಸಿಕ್ತೋಽಹಂ ಕಥಂಚನ |
 ತೇನ ಜನ್ಮಸ್ತುತಿರಭೂತ್ಸರ್ವಪಾಪಾ ಹತಶ್ಚ ಮೇ || ೨೬ ||
 ಗೋಧಾಜನ್ಮಾನಿ ಭಾವ್ಯಾನಿ ಹ್ಯಷ್ಟಾವಿಂಶತಿಕಾನಿ ಮೇ |
 ದೃಶ್ಯಂತೇ ದೈವಸೃಷ್ಟ್ಯಾನಿ ಬಿಭ್ಯೇ ತೈರ್ಜನ್ಮಭಿರ್ಭೃಶಂ || ೨೭ ||
 ನ ಕಾರಣಂ ಪ್ರಪಶ್ಯಾಮಿ ತನ್ನೀ ವಿಸ್ತರತೋ ವದ |
 ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಸ ಯುಷಿಃ ಪ್ರಾಹ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಷಾ || ೨೮ ||

೨೩. ವೇದೋಕ್ತಗಳಾದ ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ನಾನು ಆಚರಿಸಿರುವೆನು. ವಾಪೀಕೂಸಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಪೂರ್ತಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಸಕಲದಾನಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ವಾಚಾರ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೆನು.

೨೪. ಹಾಗಾದರೂ ನನಗೆ ಉತ್ತಮ ಲೋಕಗಳು ಸಿಕ್ಕದೆ ಕೇವಲ ನೀಚ ಜನ್ಮಗಳೇ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಚಾತಕತ್ವವೂ ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಗೃಧ್ರತ್ವವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುವು.

೨೫-೨೬. ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಾಯಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದೆನು. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಇಂತು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನೀಚಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತಗಳಾದವು. ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮಹಾರಾಜನು ಸಿಂಪಡಿಸಿದ ನೀರಿನ ಹನಿಗಳಿಂದ ನಾನೂ ದೈವವಶದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಿತನಾದೆನು. ಆ ತೀರ್ಥೋದಕದ ಫಲರೂಪವಾಗಿ ನನಗೆ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಯುಂಟಾಯಿತು. ನನ್ನ ಪಾಪರಾಶಿಯೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಯಿತು.

೨೭. ನನ್ನ ಪೂರ್ವಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ನನಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಹಲ್ಲಿಯು ಜನ್ಮಗಳು ಮುಂದೆ ಕಳೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಭಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿರುವೆನು.

೨೮. ಈ ನೀಚಜನ್ಮಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದವನಾಗಿ ರುವೆನು. ಅದನ್ನು ನನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವವನಾಗು.” ಇಂತು ಹೇಳಿದ

ಶೃಣು ಭೂಪ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ತವ ದುರ್ಯೋನಿಕಾರಣಂ ।
 ನ ಜಲಂ ತು ತ್ವಯಾ ದತ್ತಂ ವೈಶಾಖೇ ಮಾಧವಪ್ರಿಯೇ ॥ ೨೯ ॥
 ತಜ್ಜಲಂ ಸುಲಭಂ ನುತ್ವಾ ಹ್ಯನೂಲ್ಯಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ ।
 ನಾಧ್ವಗಾನಾಂ ದ್ವಿಜಾತೀನಾಂ ಘರ್ಮಕಾಲೇಽಪ್ಯಜಾನತಾ ॥ ೩೦ ॥
 ತಥಾ ಸಾತ್ರಂ ಸಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಹ್ಯಸಾತ್ರೇ ಪ್ರತಿದತ್ತವಾನ್ ।
 ಜ್ವಲಂತನುಗ್ನಿಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ನಹಿ ಭಸ್ಮನಿ ಹೂಯತೇ ॥ ೩೧ ॥
 ಬಹುಧಾ ವರ್ಣಿತಸ್ಯಾಽಪಿ ಸೌಗಂಧ್ಯಾದಿಯುತಸ್ಯಚ ।
 ಕಂಟಿಕಾನ್ವಿತವ್ಯಕ್ಸಸ್ಯ ನ ಕುರ್ವಂತಿ ಸಮರ್ಚನಂ ॥ ೩೨ ॥
 ವಿಶಿಷ್ಟಾನಾಂ ಸಾದಸಾನಾನುಶ್ವತ್ಫಃ ಸೇವ್ಯತಾಂ ಗತಃ ।
 ತುಲಸೀಂ ತು ಸಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಬೃಹತೀ ಪೂಜ್ಯತೇ ನು ಕಿಂ ॥ ೩೩ ॥
 ಅನಾಥತ್ವಂ ಪೂಜ್ಯತಾಯಾಂ ನ ಪ್ರಯೋಜಕತಾಮಿಯಾತ್ ।
 ಪಂಗ್ವಾದ್ಯಾ ಯೇಽಪ್ಯನಾಥಾ ಹಿ ದಯಾಸಾತ್ರಂ ಹಿ ಕೇವಲಂ ॥ ೩೪ ॥

ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರುತದೇವಮಹರ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರ
 ವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೨೯. ಮಹಾರಾಜನೆ! ನಿನ್ನ ನೀಚಜನ್ಮಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು,
 ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳು. ಸರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ನೀನು
 ಯಾವಾಗಲೂ ಅರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಜಲವನ್ನು ದಾನಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೩೦. ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಜಲವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುವುದೂ ಬೆಲೆಗೆ
 ಬಾರದುದೂ ಎಂದೇ ತಿಳಿದಿದೆ. ಜಲದಾನದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯದ
 ನೀನು ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ
 ನೀರನ್ನು ನೀಡಲಿಲ್ಲ.

೩೧. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸತ್ಪಾತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತ್ಯಜಿಸಿ ಅಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ
 ನೀನು ಸಕಲ ದಾನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವವನಾದೆ. ಜ್ವಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
 ಯಾರಾದರೂ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಬಹುದೆ?

೩೨. ಬಹು ವಿಧಗಳಾದ ಜನರ ವರ್ಣನೆಗೆ ವಿಷಯವಾದರೂ, ಸುಗಂಧಾ
 ನ್ವಿತಗಳಾದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದರೂ ಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ
 ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಯಾರೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ.

೩೩. ಸಕಲ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷವೇ ಮಾನವರ ಪೂಜೆಗೆ
 ಅರ್ಹವಾಯಿತು. ತುಲಸೀತರುವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಯಾರಾದರೂ ಬದನೆಯ
 ಗಿಡವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬಹುದೆ?

೩೪. ಅನಾಥತ್ವವೆಂಬುದು ಅರ್ಚಾಪೂಜಾದಿಗಳಿಗೆ ಎಂದೂ ಕಾರಣ

ತಪೋನಿಷ್ಠಾ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠಾಃ ಶೃತಿಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದಾಃ |
 ವಿಷ್ಣುರೂಪಾಃ ಸದಾಪೂಜ್ಯಾ ನೇತರೇ ತು ಕದಾಚನ || ೩೫ ||
 ತತ್ರಾಪಿ ಜ್ಞಾನಿನೋಽತ್ಯರ್ಥಂ ವಿಸ್ತಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸದೈವಹಿ |
 ಜ್ಞಾನಿನಾಮಪಿ ಭೂಪಾಲ ವಿಷ್ಣು ರೇವ ಸದಾಪ್ರಿಯಃ |
 ತಸ್ಮಾತ್ ಜ್ಞಾನೀ ಸದಾಪೂಜ್ಯಃ ಪೂಜ್ಯಾತ್ಪೂಜ್ಯತರಃ ಸ್ತುತಃ || ೩೬ ||
 ಅನಜ್ಞಾ ಸಾಧುವೃತ್ತಾನಾಮಿಹಾಸಮುತ್ರಚ ದುಃಖದಾ |
 ಸೇನಾ ವೈ ಮಹತಾಂ ಪುಂಸಾಂ ಪುಮರ್ಥಾನಾಂ ಹಿ ಕಾರಣಂ || ೩೭ ||
 ಕೋಟಿಯೋಽಪ್ಯಂಧಜಾತೀನಾಂ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಯಥಾಸಯಥಂ |
 ಏವಂ ಮಂದಾಯುತಾನಾಂ ತು ಸಂಗಿತರ್ನಾರ್ಥದಾ ಭವೇತ್ || ೩೮ ||
 ನಹ್ಯಮ್ನಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ನ ದೇವಾ ಮೃಚ್ಛಿಲಾಮಯಾಃ |
 ತೇ ಪುನಂತ್ಯುರುಕಾಲೇನ ದರ್ಶನಾದೇವ ಸಾಧವಃ || ೩೯ ||

ವಾಗಲಾರದು. ಕುಂಟರೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂಗವಿಕಲರೂ, ಅನಾಥರೂ ಕೇವಲ ದಯೆಗೆ ಪಾತ್ರರೇ ಹೊರತು ದಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ಸತ್ಪಾತ್ರರಲ್ಲ.

೩೫. ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿರುವವರೂ, ಜ್ಞಾನಯೋಗಸಮನ್ವಿತ ರಾದವರೂ, ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾರದರಾದವರೂ ಆದ ವಿಪ್ರರು ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಜಂಗಮರೂಪಗಳಾಗಿರುವರು. ಅವರೇ ನಿತ್ಯವೂ ಅರ್ಚನೆಗಳಿಗೆ ಸತ್ಪಾತ್ರರಾಗಿರುವರೇ ಹೊರತು ಇತರರು ಎಂದಿಗೂ ಅರ್ಹರಾಗಲಾರರು.

೩೬. ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಸಾತ್ರರಾಗಿರುವರಲ್ಲವೆ. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನಾದ ಹೇಮಾಂಗನೆ! ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ಸಹ ಹಾಗೆಯೇ ವಿಷ್ಣುವೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಿಯ ತಮನಾಗಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯೇ ನಿರಂತರವೂ ಜನರ ಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಹನಾಗಿರುವನು. ಸಕಲ ಪೂಜ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅತನೇ ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜ್ಯ ತಮವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುವನೆಂದು ಸ್ತುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೩೭-೩೮. ಸಾಧುವಾದ ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವರನ್ನು ಕಡೆಗಾಣುವುದೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮನುಷ್ಯರ ಸೇವೆಯೇ ಸಮಸ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ಕಾರಣವೆನಿಸಿರುವುದು. ಜಾತ್ಯಂಧರಾಗಿರುವವರು ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಯಾಗಿ ಸೇರಿದರೂ ಸಹ ಮಾರ್ಗದ ಯಥಾತ್ಮ-ಅಯಥಾತ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಲು ಶಕ್ತರಾಗಲಾರರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಮೂಢರು ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿದರೂ ಅವರ ಸಹವಾಸವು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಲಾರದು.

೩೯. ತೀರ್ಥಗಳು ಕೇವಲ ಜಲಮಯಗಳಾಗಿರಲಾರವು. ದೇವತೆಗಳೂ

ನ ಸಾಧುಸೇವನಾತ್ಯಾಪಿ ಸೀದಂತೇ ತ್ಯೇಸುಶಿಕ್ಷಿತಾಃ |
 ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುಜರಾದ್ಯೈರ್ವಾ ಸುಧಾಯಾಃಪ್ರಾಯಿತಾ ಯಥಾ || ೪೦ ||
 ನ ಜಲಂ ತು ತ್ವಯಾ ದತ್ತಂ ಸಾಧವೋ ವಾ ನ ಸೇವಿತಾಃ |
 ತೇನ ತೇ ದುರ್ಗತಿಶ್ಚೇಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಚೇಕ್ಷಾಸ್ವಕುನಂದನ || ೪೧ ||
 ವೈಶಾಖೇ ನುತ್ಪತ್ತಂ ಪುಣ್ಯಂ ತುಭ್ಯಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಶಾಂತಯೇ |
 ಭೂತಂ ಬನ್ಯಂ ಭವದ್ಯೇನ ಕರ್ಮಜಾತಂ ವಿಜೇಷ್ಯಸಿ || ೪೨ ||
 ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಪ ಉಪಸ್ಪೃಶ್ಯ ದದೌ ಪುಣ್ಯಮನುತ್ಪತ್ತಮಂ || ೪೩ ||
 ಯದಾ ದತ್ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ಸ್ನಾನಂ ಚೈಕದಿನೇ ಕೃತಂ |
 ತೇನ ಧ್ವಸ್ತ್ಯಾಪಿಲಾಘಸ್ತು ತ್ಯಕ್ತ್ವಾತಾಂ ಗೃಹಗೋಧಿಕಾಂ || ೪೪ ||

ಕೇವಲ ಮಣ್ಣಿನ ಅಥವಾ ಕಲ್ಲಿನ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಮಾತ್ರವಾಗಿರಲಾರರು. ಜಲ ಮತ್ತು ವಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಾವು ಪೂಜೆಮಾಡಿದರೂ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಬಹಳ ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವರು. ಆದರೆ ಸಾಧುಪುರುಷರು ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಪುನೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವರು.

೪೦. ಅವ್ಯತಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡವರು ಹೇಗೆ ಜನನ ಮರಣ ಜರಾದಿ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಕ್ಲೇಶಗೊಳ್ಳಲಾರರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಧುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರು ಎಂದಿಗೂ ದುಃಖಪಡಲಾರರು.

೪೧. ಎಲೈ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲೋತ್ಪನ್ನನೆ! ನೀನು ಜಲದಾನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಸಾಧು ಜನರನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಸತ್ಕುಲ ಪ್ರಸೂತನಾದ ನಿನಗೂ ಈ ವಿಧವಾದ ನೀಚಜನ್ಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

೪೨. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ನಾನು ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆರ್ಜಿಸಿರುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡುವೆನು. ಅದರಿಂದ ನೀನು ಹಿಂದೆಯೂ, ಈಗಲೂ, ಮುಂದೆಯೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಜಯಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗುವೆ.

೪೩. ಇಂತೆಂದು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ವಾದ ತನ್ನ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಮಾಂಗನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು.

೪೪. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಆ ಮಹಾರಾಜನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಧ್ವಂಸಿತ ಗಳಾದುವು. ಆತನು ತನ್ನ ಹಲ್ಲಿಯ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು.

ದಿವ್ಯಂ ವಿಮಾನಮಾರುಹ್ಯ ದಿವ್ಯಸೃಗ್ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಃ |
 ಪಶ್ಯತಾಮೇವ ಭೂತಾನಾಂ ಮೈಥಿಲಸ್ಯ ಗೃಹಾಂತರೇ || ೪೫ ||
 ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಪುಟೋ ಭೂತ್ವಾ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ |
 ಅನುಜ್ಞಾತೋ ಯಯೌ ರಾಜಾ ಸ್ತೂಯಮಾನೋನುರೈರ್ದಿವಂ || ೪೬ ||
 ತತ್ರ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಮಹಾಭೋಗಾನ್ಸರ್ವಾಯುತಮತಂದ್ರಿತಃ |
 ಸ ಏವ ಚೇಕ್ಷಾಸ್ವಕುಕುಲೇ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥೋಭೂನ್ಮಹಾಪ್ರಭುಃ || ೪೭ ||
 ಸಪ್ತದ್ವೀಪವತೀಪಾಲೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಃ ಸಾಧುಸಂಮತಃ |
 ದೇವೇಂದ್ರಸ್ಯ ಸಖಾ ವಿಷ್ಣೋರಂಶ ಏವ ಮಹಾಪ್ರಭುಃ || ೪೮ ||
 ಬೋಧಿತಸ್ತು ವಸಿಷ್ಠೇನ ವೈಶಾಖೋಕ್ತಾನ್ಮನೋರಮಾನ್ |
 ಅನುಷ್ಠಾಯಾಖಿಲಾನ್ ಧರ್ಮಾಂಸ್ತೇನ ಧ್ವಸ್ತಾಖಿಲಾಶುಭಃ || ೪೯ ||
 ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಾಯುಜ್ಯಮಾಪ್ತವಾನ್ |
 ವೈಶಾಖಃ ಶುಭದಸ್ತಾಸ್ತಾತ್ಪುಂಭಿಃ ಸರ್ವೈರನುಷ್ಠಿತಃ || ೫೦ ||

೪೫. ಮಿಥಿಲಾದೇಶದೊಡೆಯನ ಅರಮನೆಯೊಳಗಿದ್ದ ಸರ್ವರೂ ನೋಡು
 ತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಅವನು ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಬಂದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ನಂದನ
 ವನದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತನಾದನು.

೪೬. ಬಳಿಕ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಶೃತದೇವನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮ
 ಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೂ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಆತನ ಅನುಜ್ಞೆ
 ಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹೇವಾಂಗರಾಜನು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ
 ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದನು.

೪೭-೪೮. ಅಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಅನೇಕ
 ದುರ್ಲಭಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸಿ ಬಳಿಕ ಆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲದಲ್ಲಿಯೇ
 ಕಕುತ್ಸ್ಥರಾಜನಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಅನೇಕನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮಹಾರಾಜ
 ನಾದನು. ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಖಂಡಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತ
 ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಹಿತಕಾರಿಯೂ, ಸಾಧುಜನ ಸಮ್ಮತನೂ,
 ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಪರಮ ಸ್ನೇಹಿತನೂ, ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಶಭೂತನೂ
 ಆಗಿದ್ದನು.

೪೯. ವಸಿಷ್ಠನಿಂದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕುಲಗುರುವಾದ ಆತನು
 ಹೇಳಿದಂತೆ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮನೋ
 ರಮಗಳಾದ ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ
 ಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡನು.

೫೦. ಮತ್ತು ಸಂಸಾರೋತ್ತಾರಕವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ

ಅಯುರ್ಯಶಃಪುಷ್ಪಿದೋಽಯಂ ಮಹಾಪಾಪಾಘನಾಶನಃ |

ಪುಮರ್ಥಾನಾಂ ನಿದಾನಂ ಚ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರೀಣಾತ್ಮನೇನ ತು || ೫೦ ||

ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯನರೈಃ ಸರ್ವೈಶ್ಚ ತುರಾಶ್ರಮವರ್ತಿಭಿಃ |

ಅನುಷ್ಠೇಯೋ ಮಹಾಧರ್ಮೋ ಮೈಶಾಖೇ ಮಾಧವಾಗಮೇ || ೫೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದೇ
“ಗೃಹಗೋಧಿಕಾಖ್ಯಾನಂ” ನಾಮ ಷಷ್ಠೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವವನಾದನು. ಆದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಮಂಗಳಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಡಿಸುವ ಈ ಮೈಶಾಖ ವ್ರತವು ಸಕಲಮಾನವರಿಂದಲೂ ಅನುಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೫೦. ಈ ನಿಯಮವು ಜನರಿಗೆ ಆಯುಷ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ, ದೇಹಾರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಮಹಾಪಾಪಗಳ ಸಮೂಹಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು. ಇದೇ ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಭೂತವಾಗಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಸುಪ್ರೀತನಾಗುವನು.

೫೧. ಪರಮಾತ್ಮನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಈ ಮೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿ ಮಹಾಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರೂ, ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳ ಧರ್ಮಗಳನ್ನನುಷ್ಠಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವವರೂ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಗೃಹಗೋಧಿಕಾಖ್ಯಾನ”ವೆಂಬ ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಪಿಶಾಚನೋಕ್ತೃಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನಂ

ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ರಾಜಾ ತದದ್ಭುತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನೈಥಿಲೋ ಧರ್ಮವಿತ್ತಮಃ |

ಕೃತಾಂಜಲಿಃ ಸುಖಾಸೀನಂ ವಿಸ್ಮಿತೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ || ೧ ||

ಮೈಥಿಲಿ ಉವಾಚ :-

ದೃಷ್ಟ್ವನೇತನ್ಮಹಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಸಾಧೂನಾಂ ಚರಿತಂ ತಥಾ |

ಯೇನ ಧರ್ಮೇಣ ಮುಕ್ತೋಽಭೂದ್ರಾಜಾ ಚೇಕ್ಷ್ಣಾಕುನಂದನಃ || ೨ ||

ತಂ ಧರ್ಮಂ ವಿಸ್ತರೇಣೈವ ಶ್ರೋತುಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ |

ಮಹ್ಯಂ ಶ್ರದ್ಧಾವತೇ ವಿದ್ವನ್ಮನುಷ್ಯಾ ವಿತ್ತರಾದ್ವದ || ೩ ||

ಇತಿ ರಾಜ್ಞಾ ಸುಸಂಪೃಷ್ಟಃ ಶೃತದೇವೋ ಮಹಾಮನುಷಃ |

ಸಾಧುಸಾಧ್ವಿತಿ ಸಂಭಾಷ್ಯ ವ್ಯಾಜಹಾರ ನೃಪೋತ್ತಮಂ || ೪ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪಿಶಾಚನೋಕ್ತೃಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನ

೧. ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಮಹಾರಾಜನು ಈ ಅದ್ಭುತ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವನಾದುದರಿಂದ ಅಂಜಲಿಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳತೊಡಗಿದನು.

೨. ರಾಜನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ :- “ಎಲೈ ದ್ವಿಜನೇ ! ಮಹಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಈ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೂ, ಸಾಧುವುರುಷರ ಪರೋಪಕಾರಸರವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಈಗ ನೋಡಿದೆನು. ಆ ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಇಕ್ಷ್ಣಾಕುವಂಶೋದ್ಭವನಾದ ಈ ರಾಜನು ತನ್ನ ದೋಷಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದನು.

೩. ಮೈಶಾಖಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೇ ! ಶ್ರದ್ಧಾಯುಕ್ತನಾಗಿರುವ ನನಗೆ ಅದರ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳು.

೪. ಇಂತೆಂದು ರಾಜನಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ವಿಶಾಲಮತಿಯಾದ ಶ್ರುತದೇವನು ಸಾಧುವಾದವರಿಂದ ಆತನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಆ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ :-

ಸನ್ಯುಗ್ವ್ಯವಸಿತಾ ಬುದ್ಧಿಸ್ತವ ರಾಜರ್ಷಿಸತ್ತಮ |

ವಾಸುದೇವಪ್ರಿಯಾಂ ಧರ್ಮಾಂಚ್ಛೋತುಂ ಯಸ್ಮಾನ್ನೃತಿಸ್ತವ || ೫ ||

ಬಹುಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಂ ಪುಣ್ಯಂ ವಿನಾ ಕಸ್ಯಾಪಿ ದೇಹಿನಃ |

ವಾಸುದೇವಕಥಾಲಾಪೇ ಮತಿನೈವೋಪಜಾಯತೇ || ೬ ||

ಯಾ ತೇ ರಾಜಾಧಿರಾಜಾಯ ಜಾತೇಯಂ ಮಿತಿರೀದೃಶೀ |

ಶುದ್ಧಂ ಭಾಗವತಂ ಮನ್ಯೇ ತೇನ ತ್ವಾಂ ಸಾಧುಸತ್ತಮಂ || ೭ ||

ತಸ್ಮಾತ್ತುಭ್ಯಂ ಬೃನೇ ಸೌಮ್ಯ ಧರ್ಮಾನ್ ಭಾಗವತಾಂಚ್ಛುಭಾನ್ |

ಯಾನ್ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಜಂತುರ್ಜನ್ಮಸಂಸಾರಬಂಧನಾತ್ || ೮ ||

ಯಥಾ ಶೌಚಂ ಯಥಾ ಸ್ನಾನಂ ಯಥಾ ಸಂಧ್ಯಾ ಚ ತರ್ಪಣಂ |

ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ ಯಥಾ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ತಥಾ ವೈಶಾಖಸಕ್ತಿಯಾಃ || ೯ ||

೫. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:— “ಎಲೈ ರಾಜರ್ಷಿವರ್ಯನೆ! ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಗಳಾದ ಭಾಗವತಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ನಿನಗೆ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

೬. ಅಸಂಖ್ಯಾತಗಳಾದ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಯಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೂ ವಾಸುದೇವನ ದಿವ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯು ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು.

೭. ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ನಿನಗೆ ಯಾವನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪಾರಲೌಕಿಕವಾದ ಈ ಬುದ್ಧಿಯು ಉಂಟಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಪರಿಶುದ್ಧನೂ ಭಾಗವತೋತ್ತಮನೂ ಸಾಧುಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ ಆಗಿರುವೆಯೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವೆನು.

೮. ಎಲೈ ಸತ್ಪುರುಷನೆ! ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಪಾವನಗಳಾದ ಭಾಗವತಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮೂಲವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಲು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನೂ ಜನನಮರಣರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೯. ಶೌಚವೂ, ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವೂ, ಆಹ್ನಿಕವೂ, ಪಿತೃತರ್ಪಣಾದಿಗಳೂ, ವೈಶ್ವದೇವಾಗ್ನಿಕಾರ್ಯವೂ, ಮೃತತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಶ್ರಾದ್ಧಕಾರ್ಯಗಳೂ ವನುಷ್ಯರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬವುಗಳೂ, ಹಾಗೆಯೇ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಹಿತಗಳಾಗಿರುವುವು.

ವೈಶಾಖೇ ಮಾಧವೇ ಧರ್ಮಾನಕೃತ್ವಾ ನೋದ್ವರ್ಗೋ ಭವೇತ್ |
 ನ ವೈಶಾಖಸಮೋ ಧರ್ಮೋ ಧರ್ಮಜಾತೀಷು ವಿದ್ಯತೇ || ೧೦ ||
 ಸಂತೈವ ಬಹವೋ ಧರ್ಮಾಃ ಪ್ರಜಾಶ್ಚಾರಾಜಕಾ ಇವ |
 ಉಪದ್ರವೈಶ್ವ ಲುಪ್ಯಂತಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೧೧ ||
 ಸುಲಭಾಃ ಸಕಲಾ ಧರ್ಮಾಃ ಕರ್ತುಂ ವೈಶಾಖಚೋದಿತಾಃ |
 ಉದಕುಂಭಂ ಪ್ರಸಾದಾನಂ ಪ್ರತಿಚ್ಛಾಯಾದಿನಿರ್ನಿಮಿತಿಃ || ೧೨ ||
 ಉಪಾಸತ್ಪಾದುಕಾದಾನಂ ಚೈತ್ರವ್ಯಜನಯೋಸ್ತಥಾ |
 ತಿಲಯುಕ್ತಮುಧೋದಾರ್ಥನಂ ಗೋರಸಾನಾಂ ಶ್ರಮಾಪಹಂ || ೧೩ ||
 ವಾಪೀಕೂಪತಡಾಗಾದಿಕರಣಂ ಪಥಿಕಾಶ್ರಯಂ |
 ನಾರೀಕೇಲೇಕ್ಷುಕಪೂರ್ವಕಸ್ತೂರೀದಾನಮೇವ ಚ || ೧೪ ||

೧೦. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಉತ್ತಮಲೋಕಗಳು ಲಭಿಸಲಾರವು. ಸಕಲ ಧರ್ಮಸಮೂಹಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೈಶಾಖವ್ರತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಧರ್ಮವು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧. ರಾಜಶಾಸನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳಂತೆ ದೇವತಾವಿಹೀನಗಳಾದ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳಿರುವವು. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಪರರಾಜನ ಆಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕ್ಲೇಶಪಡುವಂತೆ ಆ ಧರ್ಮಗಳೂ ಇತರ ಉಪದ್ರವಗಳಿಂದ ಲೋಪವನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೨. ವೈಶಾಖಮಾಸ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಗಳಾಗಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳೂ ಬಹಳ ಸುಲಭಗಳಾಗಿರುವವು. ಶೀತೋದಕಕುಂಭದಾನ, ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು, ಮಜ್ಜೆಗೆ, ಪಾನಕ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುವವರು ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೆರಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲು ಚಪ್ಪರಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ;

೧೩. ಚಪ್ಪಲಿ, ಪಾದುಕೆಗಳ ದಾನ, ಭತ್ತಿ, ಬೀಸಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೇನುತುಪ್ಪದ ದಾನ, ಆಯಾಸಪರಿಹಾರಕಗಳಾದ ಹಾಲು, ಮೊಸರು ಮುಂತಾದ ಗೋರಸಗಳ ದಾನ ;

೧೪. ಕೊಳಗಳು, ಬಾವಿಗಳು, ಕೆರೆಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ದಾರಿಗರಿಗೆ ಅನುಕೂಲಗಳಾದ ಭತ್ತಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು, ಎಳನೀರು, ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲು, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ಕಸ್ತೂರಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ದಾನ

ಗಂಧಾನುಲೇಪನಂ ಶಯ್ಯಾ ಖಟ್ಟಾದಾನಂ ತಥೈವ ಚ |

ತಥಾ ಚೂತಫಲಂ ರಮ್ಯಮುವಾರುಕರಸಾಯನಂ || ೧೫ ||

ದಾನಂ ದಮನಪುಷ್ಪಾಣಾಂ ತಥಾ ಸಾಯಂ ಗುಡೋದಕಂ |

ಚಿತ್ರಾಣ್ಯನ್ನಾನಿ ಪೂರ್ಣಾಯಾಂ ದಧ್ಯನ್ಯಂ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ತಥಾ || ೧೬ ||

ತಾಂಬೂಲಸ್ಯ ಸದಾದಾನಂ ಚೈತ್ರದರ್ಶೇ ಕರೀರಕಂ |

ರವಾವನುದಿತೇ ಸೂರ್ಯೇ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ದಿನೇದಿನೇ || ೧೭ ||

ಮಧುಸೂದನಪೂಜಾ ಚ ಕಥಯಾಃ ಶ್ರವಣಂ ತಥಾ |

ಅಭ್ಯಂಗವರ್ಜನೇ ಚೈವ ತಥಾ ನೈ ಪತ್ರಭೋಜನಂ || ೧೮ ||

ಮಧ್ಯೇಮಧ್ಯೇ ಶ್ರಮಾರ್ತಾನಾಂ ವೀಜನಂ ವ್ಯಜನೇನ ಚ |

ಸುಗಂಧೈಃ ಕೋಮುಲೈಃ ಪುಷ್ಪೈಃ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಪೂಜನಂ ಹರೇಃ || ೧೯ ||

ಫಲಂ ದಧ್ಯನ್ನನೈವೇದ್ಯಂ ಧೂಪದೀಪೌ ದಿನೇದಿನೇ |

ಗೋಗ್ರಾಸಂ ವೃಷಪತ್ನೀನಾಂ ದ್ವಿಜಸಾದಾವನೇಜನಂ || ೨೦ ||

೧೫. ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳ ಲೇಪನಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದು, ಹಾಸಿಗೆ ಮಂಚಗಳ ದಾನ, ಮನೋಹರಗಳಾದ ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣುಗಳು ಮತ್ತು ಕೆಕ್ಕರಿಕೆ ಹಣ್ಣುಗಳ ರಸಾಯನಗಳು ;

೧೬. ಮರುಗ, ದವನಗಳ ದಾನ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲದ ನೀರಿನ ದಾನ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಾನ್ನಗಳ ದಾನ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮೊಸರನ್ನದ ದಾನ ;

೧೭. ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಾಂಬೂಲದ್ರವ್ಯಗಳ ದಾನ, ಚೈತ್ರ ಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಉದಕುಂಭದ ದಾನ, ಮಾಸದ ಪ್ರತಿದಿವಸದಲ್ಲಿಯೂ ಸೂರ್ಯನು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಬಹಿರ್ಜಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ;

೧೮. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆ, ಮತ್ತು ಆತನ ದಿವ್ಯಕಥೆಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವುದು, ಅಭ್ಯಂಜನದ ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ;

೧೯. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವೊದಗಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದಿಂದ ಆಯಾಸಗೊಂಡವರ ಶ್ರಮವನ್ನು ಬೀಸಣಿಗೆಯ ಬೀಸುವಿಕೆಯಿಂದ ಕಳೆಯುವುದು, ಸುವಾಸನಾಯುಕ್ತಗಳೂ, ಕೋಮಲಗಳೂ ಆದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು ;

೨೦. ಫಲಗಳನ್ನೂ ಮೊಸರಿನ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿ ದಾನಮಾಡುವುದು ; ದಿನದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಧೂಪದೀಪಗಳ ಸೇವೆ ; ಗೋವು

ಗುಡನಾಗರದಾನಂ ಚ ಧಾತ್ರೀಪಿಷ್ಪಪ್ರದಾಪನಂ ।

ಪಥಿಕಾನಾಂ ಪ್ರಶ್ರಯಂ ಚ ದಾನಂ ತಂಡುಲಶಾಕಯೋಃ ।

ಏತೇ ಧರ್ಮಾಃ ಪ್ರಶಸ್ತಾ ಹಿ ನೈಶಾಖೇ ಮಾಧವಪ್ರಿಯೇ ॥ ೨೧ ॥

ತಥಾ ಚ ನಿಷ್ಕೋಃ ಕುಸುಮಾರ್ಪಣಂ ಹರೇಃ

ಪೂಜಾ ಚ ಕಾಲೋಚಿತ ಪಲ್ಲವಾದ್ಯೈಃ ।

ದಧ್ಯನ್ನಸೈವೇದ್ಯನಿವೇದನಂ ಚ

ಸಮಸ್ತಪಾಪೌಘವಿನಾಶಹೇತುಃ

॥ ೨೨ ॥

ನಾರೀಪುಷ್ಪೈರ್ಮಾರ್ಗಧವಂ ನಾರ್ಚಯೇದ್ವಾ

ಕಾಲೋತ್ಪನ್ನೈರ್ಮಂದಿರೇ ವಾ ಗೃಹೇ ವಾ ।

ಪುತ್ರಂ ಸೌಖ್ಯಂ ಕ್ವಾಽಪಿ ನಾಪ್ನೋತಿ ಹಂತಿ

ಚಾಯುರ್ಭರ್ತುಃ ಸ್ವಾತ್ಮನೋ ವಾ ಮಹಾತ್ಮನ್ ॥ ೨೩ ॥

ರಮಾಸಹಾಯೇ ಮಾಧವೇ ಮಾಸಿ ನಿಷ್ಕೋಃ

ಪರೀಕ್ಷಾಯೈ ಧರ್ಮಸೇತೋಃ ಪ್ರಜಾನಾಂ ।

ಗೃಹಂ ಯಾತೇ ಮನಿಭಿದೈವತ್ಯೈಶ್ಚ ಕಾಲೇ

ಪುಷ್ಪೈರ್ನಾರ್ಚಯೇದ್ಯಸ್ತು ಮೂಢಃ

॥ ೨೪ ॥

ಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲು, ಹಿಂಡಿ ಮುಂತಾದ ಗೋಗ್ರಾಸಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರ ಪಾದಕಮಲಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದು ;

೨೧. ಶೋರಿಬೆಲ್ಲಗಳ ಲೇಹದಾನ, ನೆಲ್ಲಿಯಕಾಯಿನ ಚೂರ್ಣದ ದಾನ, ದಾರಿಗರಾಗಿ ಬಂದಿರುವವರಿಗೆ ಸಮಸ್ತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನೂ ಕಾಯಿ ಪಲ್ಯಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡುವುದು— ಈ ದಾನಗಳೇ ಮಾಧವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಶೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಶಸ್ತಗಳಾದುವು.

೨೨. ಮತ್ತು ನಿಷ್ಕವಿಗೆ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವುದು, ವಸಂತಕಾಲೋಚಿತಗಳಾದ ಪಲ್ಲವಗಳೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಸ್ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವುದು, ಮೊಸರನ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿವೇದನ ಮಾಡುವುದು, ಇವುಗಳೇ ಮನುಷ್ಯನ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳ ಸಮೂಹದ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುವು.

೨೩. ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೆ! ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಪುಷ್ಪವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವಳು ಪುತ್ರಸಂತತಿಯನ್ನೂ ಸೌಖ್ಯವನ್ನೂ ಎಂದಿಗೂ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಆಯುರ್ದಾಯವನ್ನೂ ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುವಳು.

೨೪. ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಾಯನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು

ಸಮೂಢಾತ್ಮಾ ರೌರವಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪಶ್ಚಾ-

ದ್ಯಾಯಾದ್ಯೋನಿಂ ರಾಕ್ಷಸೀಂ ಪಂಚವಾರಂ ।

ಜಲಂ ಚಾನ್ಮಂ ಸರ್ವದಾ ದೇಯಮಸ್ಮಿನ್

ಕ್ಷುಧಾರ್ತಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಪ್ರಾಣಹೇತುಃ ॥ ೨೫ ॥

ತೀರ್ಥಗ್ಗುಂತುರ್ಜಾಯತೇ ವಾಯುದಾನಾ

ದನ್ನಾದಾನಾಜ್ವಾಯತೇ ವೈ ಪಿಶಾಚಃ ।

ಅನ್ನದಾನೇ ಚಾನುಭೂತಾಂ ಕಥಾಂ ತೇ

ಹೃಹಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಚಾಧ್ವತಾಂ ಭೂಮಿಪಾಲ ॥ ೨೬ ॥

ರೇನಾತೀರೇ ನುತ್ಪಿತಾಃ ಭೂತ್ಪಿಶಾಚಃ

ಸ್ವಮಾಂಸಾಶೀ ಕ್ಷುತ್ರೃಷಾಶ್ರಾಂತಗಾತ್ರಃ ।

ಭಾಯಾಹೀನೇ ಶಾಲ್ಮಲೀವೃಕ್ಷಮೂಲೇ

ಹೃನ್ನಾಭಾವಾನ್ಮಷ್ಟಚೈತನ್ಯ ಏಷಃ ॥ ೨೭ ॥

ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಪರಿವಾರಿತನಾಗಿ ಲೋಕದ ಮಾನವರು ಧರ್ಮದ ಕಟ್ಟಲೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಮನೆ ಮನೆಗೂ ಬರುವನು. ಆತನನ್ನು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಯಾವನು ಪೂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನೇ ಮೂಢನು.

೨೫. ಆ ಮೂಢಮಾನವನು ರೌರವನರಕವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಯಾತನೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಬಳಿಕ ಐದು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಜೀವನಾಧಾರವಾದ ಜಲವನ್ನೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ದಾನಮಾಡುವುದೇ ಕರ್ತವ್ಯವು.

೨೬. ನೀರನ್ನು ದಾನಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ನೀಚಜಂತುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಅನ್ನವನ್ನು ದಾನಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಪಿಶಾಚವಾಗಿ ಜನಿಸುವನು. ಎಲೈ ಭೂಪಾಲಕನೆ! ಈ ಅನ್ನದಾನವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅದ್ಭುತವಾದ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

೨೭. ಸರ್ವದಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂದೆಯು ತನ್ನ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಒಣಗಿವ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಪಿಶಾಚನಾಗಿ ನೆಲಸಿದ್ದನು. ಆತನು ನೆರಳಿಲ್ಲದ ಒಂವ ಬೂರುಗದ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಚೈತನ್ಯಹೀನನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕ್ಷುಧಾ ತೃಷಾ ಕರ್ಮಣಾ ಯಸ್ಯ ಬಹ್ವೀ
 ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಭಿದ್ರಂ ಕಂಠನಾಲಸ್ಯ ಚಾಽಽಸೀತ್ |
 ಮಾಂಸಂ ಚಾಂತಃ ಕಂಠಮಧ್ಯೇ ನಿಷಣ್ಣಂ
 ಕುರ್ಯಾತ್ಪೀಡಾಂ ಪ್ರಾಣಪರ್ಯಂತಮೇವ || ೨೮ ||
 ಜಲಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಾಲಕೂಟಪ್ರಕಲ್ಪಂ
 ತಾಪ್ಯಂ ಶೀತಂ ವಾಽಪಿ ಕಾಸಾರಸಂಸ್ಥಂ |
 ತಸ್ಯಾಸ್ತೀರೇ ಚಾಗತಂ ದೈವಯೋಗಾ
 ದ್ಗಂಗಾಯಾತ್ರಾಕಾರಣಾತ್ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯೇ || ೨೯ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾದ್ಭುತಂ ಶಾಲ್ಮಲೀವೃಕ್ಷಮೂಲೇ
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭಕ್ಷಯಂತಂ ಸ್ಯಮಾಂಸಂ |
 ಕ್ರೋಶಂತಂ ತಂ ಬಹುಧಾ ಶೋಚಮಾನಂ
 ಕ್ಷುಧಾ ತೃಷಾ ವ್ಯಾಧಿತಂ ಕರ್ಮಭಿಃ ಸ್ವೈಃ || ೩೦ ||
 ಸ ಮಾಂ ಹಂತು ಪ್ರಾದ್ರವತ್ಪಾಪಕರ್ಮಾ
 ಮತ್ತೇಜಸಾ ನಿಹತೋ ದುದ್ರವೇ ಚ |
 ತಂ ಚಾಽಬ್ರವಂ ಕೃಪಯಾ ಕ್ಲಿನ್ನಚಿತ್ತೋ
 ಮಾಭೈಷ್ಟ ತ್ವಂ ಹ್ಯಭಯಂ ಮೇ ಹಿ ದತ್ತಂ || ೩೧ ||

೨೮. ಅವನ ಪೂರ್ವಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಹಸಿವು ತೃಷೆಗಳು ಅಸರಿಮಿತಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮನಾದ ಭಿದ್ರವೇ ಇದ್ದಿತು. ಅತ್ಯಾಶೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಮಾಂಸದ ಒಂದು ತುತ್ತನ್ನೇ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೂ ಅದು ಗಂಟಲಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಾಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಸಂಕಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೨೯. ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಂತಿರುವ ಶೀತಲವಾದ ಜಲವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಆತನಿಗೆ ಕಾಲಕೂಟವಿಷವನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇಂತಿರಲು ನಾನು ಗಂಗಾ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನಾಗಿ ದೇಶಗಳನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಆ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿದೆನು.

೩೦. ಬುರುಗದ ಮಠದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ದೇಹದ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ತಿನ್ನುತ್ತ, ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತ, ದುಃಖಪಡುತ್ತ, ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಪಿಶಾಚದ ಅದ್ಭುತವಾದ ನಡತೆಯನ್ನು ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.

೩೧. ಆ ಪಾಪಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಆ ಪಿಶಾಚನು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು

ಕಸ್ತ್ವಂ ತಾತ ಬ್ರೂಹಿ ಸದ್ಯೋತೃ ಹೇತುಂ
 ಕೃಚ್ಛ್ರಾದಸ್ಮಾನ್ಮೋಚಯೇ ಮಾ ವಿಷೀದ |
 ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ಮಾಂ ಪ್ರಾಹ ಪುತ್ರಂ ತ್ವಜಾನ
 ನ್ಪುರಾನರ್ತೇ ಭೂವರಾಖ್ಯೇ ಪುರೇ ಚ || ೩೨ ||
 ನಾಮ್ನಾ ಮೈತ್ರಃ ಸಾಂಕೃತೇಗೋತ್ರಜೋಽಹಂ
 ತಪೋ ವಿದ್ಯಾದಾನಯಜ್ಞಾದಿ ನಿಷ್ಕಃ |
 ಮಯಾಧೀತಾಂಧ್ಯಾಪಿತಾಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾಃ
 ಕೃತೋ ಮಯಾ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನ್ವಗಾಹಃ || ೩೩ ||
 ದತ್ತಂ ನಾಂನ್ನಂ ಮಾಸಿ ವೈಶಾಖಸಂಜ್ಞೇ
 ಲೋಭಾದ್ಭಿಕ್ಷಾ ಮಾತ್ರಮಪ್ಯೇವ ಕಾಲೇ |
 ಶೋಚೇ ಚಾಂಹಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಹೈಶಾಚಯೋನಿಂ
 ನಾಂನೋ ಹೇತುಃ ಸತ್ಯಮೇವೋಕ್ತಮಂಗ || ೩೪ ||

ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಓಡಿಬಂದನು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಾಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿದನಾಗಿ ಓಡಿಹೋದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆದ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದೆನು. “ಅಯ್ಯಾ, ಭಯಪಡಬೇಡ. ನಾನು ನಿನಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು.

೩೨. ನೀನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳು. ಈ ಕಷ್ಟದಲಿಗೆ ಕಾರಣ ವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಈ ದುಃಖದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡುವೆನು, ದುಃಖಪಡಬೇಡ.” ಅವನು ಇಂತೆಂದ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನೆಂದು ತಿಳಿಯ ದೆಯೇ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. “ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾನು ಆನರ್ತದೇಶದ ಭೂವರ ವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.

೩೩. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಮೈತ್ರನು. ನಾನು ಸಂಕೃತಿಗೋತ್ರೋದ್ಭವನು. ನಿರಂತರವೂ ತಪಸ್ಸು, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ದಾನ, ಯಜ್ಞ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನಾನು ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿದೆನು. ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪದೇಶವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದೆನು. ಭೂಮಂಡಲದ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು.

೩೪. ಆದರೆ ಸಕಲ ದಾನಗಳಿಗೂ ಪ್ರಶಸ್ತವೆನಿಸಿದ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಲೋಭಪರವಶನಾಗಿ ಒಬ್ಬನಿಗಾದರೂ ಭಿಕ್ಷಾಮಾತ್ರವೂ ಅನ್ನವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಈಗ ಪಿಶಾಚ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದು ಈ ವಿಧವಾಗಿ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಈ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಕಾರಣವಲ್ಲವೆಂಬುದಾಗಿ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳುವೆನು.

ಪುತ್ರೋಽಧುನಾ ವರ್ತತೇ ಮದ್ಭ್ರೂಣೇ ಚ

ಭೂರಿಖ್ಯಾತಿಃ ಶ್ರುತದೇವಾಃಭಿದಾನಃ |

ನಾಚ್ಯಾ ತಸ್ಮೈ ಮದ್ಭ್ರಾಂ ಚಾಽಽತ್ಮಜಾಯಾ

ವೈಶಾಖನಾ ದಾನತೋಽಭೂತ್ಪಿಶಾಚಃ

|| ೩೫ ||

ದೃಷ್ಟಸ್ತೀರೇ ತೇ ಪಿತಾ ನರ್ಮದಾಯಾ

ನೋರ್ಧ್ವಂ ಗತೋ ವರ್ತತೇ ವೃಕ್ಷಮೂಲೇ |

ಖಾದನ್ಮಾಂಸಂ ಸ್ವೀಯಮೇವಾನ್ವಖಿದ್ಯ

ತ್ವಿತುರ್ಮುಕ್ತ್ಯೈ ಮಾಸಿ ವೈಶಾಖಸಂಜ್ಞೇ

|| ೩೬ ||

ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಚ ವಿಷ್ಣುಂ

ನಿರ್ವ್ಯಾಜಾನ್ಮಾಂ ತರ್ಪಯಿತ್ವಾ ಜಲೈಶ್ಚ |

ದೇಯಂ ಚಾಽನ್ಯಂ ದ್ವಿಜವರ್ಯೇ ಗುಣಾಢ್ಯೇ

ಮುಕ್ತೋ ಯೋ ವೈ ಯಾತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪದಂ ಚ || ೩೭ ||

ಇತ್ಥಂ ಚೋಕ್ತಂ ತ್ವತ್ಪುರಸ್ತಾದ್ವದೇತಿ

ದಯಾ ಚೈಷಾ ಮತ್ಪತೇ ನಾಽತ್ರ ಶಂಕಾ |

ಭದ್ರಂ ಭೂಯಾತ್ಸರ್ವತೋ ಮಂಗಲಂ ತೇ

ಶ್ರುತ್ವಾ ಚಾಽಹಂ ಭಾಷಿತಂ ಮೇ ಪಿತುಶ್ಚ

|| ೩೮ ||

೩೫. ಈಗ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಯಶಸ್ಸುಳ್ಳ ಶ್ರುತದೇವನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ನನ್ನ ಮಗನೊಬ್ಬನಿರುವನು. ಪುತ್ರನಾದ ಆತನಿಗೆ ನನ್ನ ಈ ಹೀನ ದಶೆಯನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿಸಬೇಕು. 'ಎಲೈ ಶ್ರುತದೇವನೇ! ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅನ್ನದಾನವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇದ್ದುದರ ಫಲವಾಗಿ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಪಿಶಾಚಿ ಯಾಗಿರುವನು.

೩೬-೩೭. ನರ್ಮದಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೆನು. ಆತನಿಗೆ ಉರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳು ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ. ನದೀತೀರದ ಒಂದು ಬೂರುಗದ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವನು. ಆತನು ತನ್ನ ಶರೀರದ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ತಿನ್ನುತ್ತ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವನು. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಿಸ್ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಪೂರ್ಣಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಜಲತರ್ಪಣಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ವೈದಿಕನೂ ಗುಣಾಢ್ಯನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಪಿಶಾಚತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು.'

೩೮-೩೯. ಇಂತೆಂದು ಆತನೇ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದನು ಎಂಬುದಾಗಿ

ದುಃಖಾತ್ಮಾಯಾಂ ದಂಡಯೇತ್ಪಾತಯಿತ್ವಾ
 ಭೃಶಾರ್ತೋಽಹಂ ಪಾದಯೋರ್ಭೂರಿಕಾಲಂ ।
 ನಿಂದನ್ನಿಂದನ್ನಾರ್ಯಹಂ ಬಾಷ್ಟನೇತ್ರಃ
 ಪುತ್ರೋಽಹಂ ತೇ ತಾತ ದೈವಾಃಸಗತೋಽಹಂ ॥ ೩೯ ॥
 ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟೋ ಭೂಸುರಾಣಾಂ ವಿನಿಂದ್ಯೋ
 ನಾಃಭೂದ್ಯಸ್ಮಾತ್ಕೇಶನೋಕ್ಷಃ ಪಿತೃಣಾಂ ।
 ಆಖ್ಯಾಹಿ ತ್ವಂ ಕರ್ಮಣಾ ಕೇನ ಮುಕ್ತೋ
 ಭವಿತಾ ನೈ ತತ್ಕರೋಮಿ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರ ॥ ೪೦ ॥
 ತತಃ ಸ್ರಾಹ ಪ್ರೀತಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮಾ
 ಯಾತ್ರಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಶೀಘ್ರಮಾಗತ್ಯ ಗೇಹಂ ।
 ಸ್ರಾಪ್ತೇ ಮಾಸೇ ಮೇಷಸಂಸ್ಥೇ ಚ ಭಾನ್
 ನಿವೇದ್ಯಾನ್ನಂ ನಿಷ್ಕನೇ ತ್ವಂ ಗುಣಾಢ್ಯಂ ॥ ೪೧ ॥
 ದಾನಂ ದೇಹಿ ದ್ವಿಜನರ್ಯೇ ಮಹಾತ್ಮನ್
 ತ್ವಸ್ಮಾನ್ಮೋಕ್ಷೋ ಭವಿತಾ ಸಾನ್ವಯಸ್ಯ ।
 ಪಿತ್ರಾಃಪಿಷ್ಕಃ ಕೃತಯಾತ್ರಃ ಸ್ವಗೇಹೇ
 ಸ್ರಾಪ್ಯಾಕರಂ ಮಾಧನೇಂತಾನ್ನದಾನಂ ॥ ೪೨ ॥

ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ತಿಳಿಸು. ಈ ಕಾರ್ಯವು ನನಗೋಸ್ಕರ ನೀನು ಮಾಡುವ
 ಪರೋಪಕಾರವೇ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಸಕಲ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ
 ಶುಭವೂ ಮಂಗಳವೂ ಉಂಟಾಗಲಿ.” ಇಂತೆಂದ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು
 ಕೇಳಿದವನಾಗಿ ದುಃಖಗೊಂಡು ದೇಹವನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದಂಡದಂತೆ ಈಡಾಡಿ
 ಅಪಾರವಾದ ಮನಃಕೇಶವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಆತನ
 ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತನ್ನನ್ನೇ ನಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ
 ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿರಲು ಇಂತೆಂದನು. “ಎಲೈ ತಂದೆಯೆ! ನಾನೇ ನಿನ್ನ
 ಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರುತದೇವನು. ದೈವವಶದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿರುವೆನು.

೪೦. ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮ! ನನ್ನಿಂದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದುಃಖ
 ಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನಾನು ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನಾದೆನು.
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾದೆನು. ನಿನಗೆ ಯಾವ
 ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ
 ಹೇಳು. ಅದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನೆರವೇರಿಸುವೆನು.”

೪೧-೪೨. ಆಗ ತಂದೆಯು ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗನಾಗಿ ನನಗೆ ಹೇಳ
 ತೊಡಗಿದನು. “ನಿನ್ನ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬೇಗ

ತಸ್ಮಾನ್ನುಕ್ತೋ ಮತ್ಪಿತಾ ಮಾಂ ಸಮೇತ್ಯ
ಯಾನಾರೂಢೋ ಹ್ಯಭಿನಂದ್ಯಾಽಽಶಿಷಾ ಚ |

ಗತೋ ಲೋಕಂ ಶ್ರೀಪತೇರ್ದುರ್ವಿಭಾವ್ಯಂ
ಯಸ್ಮಿನ್ನತಾ ನ ನಿವರ್ತಂತಿ ಭೂಯಃ || ೪೩ ||

ತಸ್ಮಾದ್ಧಾನಂ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಚೋಕ್ತಂ
ತುಭ್ಯಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಧರ್ಮಸಾರಂ ಸುಧರ್ಮ್ಯಂ |

ಕಿಮನ್ಯತ್ರೇ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾ ವದಸ್ವ
ಶ್ರುತ್ವಾ ಸರ್ವಂ ತೇ ವದಾಮಿತಿ ಸತ್ಯಂ || ೪೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ ಪಿಶಾಚನೋಕ್ತಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಹಿಂದಿರುಗಿ ಸೂರ್ಯಭಗವಾನನು ಮೇಷರಾಶಿಫಲನಾಗಿರುವ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ
ನೀನು ಸಕಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉತ್ತಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ
ನಿವೇದನ ಮಾಡಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ದಾನಮಾಡು. ಮಹಾತ್ಮನೆ!
ಇದರಿಂದ ವಂಶಸಹಿತನಾದ ನನಗೆ ಮೋಕ್ಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು.”
ಇಂತೆಂದು ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ನಾನು ನನ್ನ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು
ನೆರವೇರಿಸಿ ನನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ವೈಶಾಖಮಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು
ಯಥೋಕ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು.

೪೩. ಆ ಸತ್ಪಾತ್ರೆಯದ ಫಲವಾಗಿ ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಪಿಶಾಚತ್ವದಿಂದ
ಮುಕ್ತನಾಗಿ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅನೇಕ ಆಶೀರ್ವಾದ
ಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಅಭಿನಂದನೆಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಊಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವೂ
ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವೂ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನ ವಾಸಸ್ಥಾನವೂ ಆದ ವೈಕುಂಠ
ಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಿದನು.

೪೪. ಆದುದರಿಂದ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ
ದಾನವು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯೇ! ಸಮಸ್ತ
ದಾನಗಳ ಸಾರವೂ ಉತ್ತಮ ಧರ್ಮವೂ ಆದುದನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುವೆನು.
ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆ ಯಾವುದನ್ನು ಕೇಳುವ ಇಚ್ಛೆಯಿರುವುದು? ಹೇಳುವವನಾಗು.
ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಕಲವನ್ನೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ಪಿಶಾಚನೋಕ್ತಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅರ್ಥಾಃಷ್ಠಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದಕ್ಷಯಜ್ಞವಿಧ್ವಂಸನ ಪೂರ್ವಕ ಪಾರ್ವತೀ ಜನ್ಮ ಕಾಮದಹನವರ್ಣನಂ

ಮೈಥಿಲ ಉವಾಚ :-

ಬ್ರಹ್ಮನ್ನಿಕ್ಷ್ವಾಕುತನಯೋ ಜಲಾಽದಾನಾಚ್ಚ ಚಾತಕಃ |
ಮಿತ್ರವಾರಮುಭವತ್ಪಶ್ಚಾತ್ ನುದ್ಧೃಹೇ ಗೋಧಿಕಾ ತಥಾ || ೧ ||
ಕರ್ಮಾನುಗುಣಮೇತದ್ಧಿಯುಕ್ತಂ ತಸ್ಯಾಕೃತಾತ್ಮನಃ |
ಸ ತಾನುಸೇವನಾತ್ಸ್ಯ ಗೃಧ್ರತ್ವಂ ಸಾರಮೇಯತಾ || ೨ ||
ಸಪ್ತವಾರಮಿತಿಪ್ರೋಕ್ತಂ ತಸ್ಮೇ ಭಾತಿ ಚ ನೋಚಿತಂ |
ಸಂತೋ ನ ದೂಷಿತಾಸ್ತೇನ ನ ತಥಾ ಕೃಪಣಾಪಿಚ || ೩ ||
ತಸ್ಯಾದಸೇವಿನಸ್ತಸ್ಯ ಫಲಾಽಭಾವೋ ಭವೇದ್ಧ್ರುವಂ |
ನಾನಾರ್ಥಕರಣಾಭಾವಾದಿದಿಂ ಹಿ ಪರಪೀಡನಂ || ೪ ||
ಅನಿಮಿತ್ತಮಿದಂ ಕಸ್ಮಾತ್ಕುಯೋನಿತ್ಯಮವಾಪ್ತವಾನ್ |
ತದೇತಂ ಸಂಶಯಂ ಛಿಂಧಿ ಶಿಷ್ಯಸ್ಯಾಽತ್ಮಪ್ರಿಯಸ್ಯಚ || ೫ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದಕ್ಷಯಜ್ಞವಿಧ್ವಂಸ-ಪಾರ್ವತೀಜನ್ಮ-ಕಾಮದಹನವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:- “ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ರಮನೆ! ಇಕ್ಷ್ವಾಕುತನಯನು ಜಲವನ್ನು ದಾನಮಾಡದಿದ್ದರಿಂದ ಚಾತಕಪಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಬಳಿಕ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದನಲ್ಲವೆ.

೨-೩. ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸದ ಆತನಿಗೆ ಈ ಜನ್ಮಗಳು ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಕರ್ಮಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದುದು ಯುಕ್ತವೇ ಆಗಿರುವುದು. ಆದರೆ ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನು ಸೇವಿಸದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಗೃಧ್ರವಾಗಿಯೂ, ನಾಯಿಯಾಗಿಯೂ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅದು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಉಚಿತವೆಂದು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಯಾವ ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನೂ ದೂಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ದೀನರನ್ನೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಿಲ್ಲ.

೪. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಧು ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿರುವ ಆತನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸತ್ಪುಲದ ಅಭಾವವುಂಟಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆತನು ಯಾವ ಅಪಕಾರಗಳನ್ನೂ ಯಾರಿಗೂ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿರುವಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಪರಪೀಡನವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ.

೫. ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಆತನು ನೀಚ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ

ಇತಿ ರಾಜ್ಞಾ ಸುಸಂಪೃಷ್ಠಃ ಶ್ರುತದೇವೋ ಮಹಾಯಶಾಃ |

ಸಾಧುಸಾಧ್ವಿತಿ ಸಂಭಾಷ್ಯ ವಚೋವ್ಯಾಹರ್ತುಮಾದಧೇ

|| ೬ ||

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣು ರಾಜನ್ವವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯತ್ಪೃಷ್ಠಂ ತು ತ್ವಯಾಽನಘ |

ಶಿವಾಯೈಚ ಶಿವೇನೋಕ್ತಂ ಕೈಲಾಸಶಿಖರೇನುಲೇ

|| ೭ ||

ಸೃಷ್ಟೇನಾನ್ಸಕಲಾನ್ಲೋಕಾನ್ಶ್ವಾತೃಷಾನ್ಮವಸ್ಥಿತಂ |

ಅಮುಷ್ಮಕೀನ್ಯೈಹಕೀಂ ಚ ದ್ವಿವಿಧಾಂ ಪರ್ಯಕಲ್ಪಯತ್

|| ೮ ||

ಹೇತುತ್ರಯಂ ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಹೇತುಸ್ಥಿತ್ಯೈ ಮಹಾಪ್ರಭುಃ |

ಜಲಸೇವಾ ಚಾನ್ಮಸೇವಾ ಸೇವಾ ಚೈವೌಷಧಸ್ಯ ಚ

|| ೯ ||

ಯತ್ರ ಚೈತೇ ಮಹಾಭಾಗ ಹೈಹಿಕಸ್ಥಿತಿಹೇತವಃ |

ಏನಮಾನುಷ್ಮಿಕೇ ರಾಜಂಸ್ತ್ರಯ ಏವೇರಿತಾಃ ಶ್ರುತೌ

|| ೧೦ ||

ಪಡೆದನು? (ಎಂದರೆ ಅಭಾವರೂಪವಾದ ಅಕರಣದಿಂದ ಭಾವರೂಪವಾದ ದುರ್ಯೋನಿಯು ಆತನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು?) ನಿನ್ನ ಶಿಷ್ಯನೂ, ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರನೂ ಆದ ನನಗೆ ಈ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ನೀನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕು.”

೬-೭. ಇಂತೆಂದು ರಾಜನಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಮಹಾ ಮತಿಯಾದ ಶ್ರುತ ದೇವನು ಅನೇಕ ಸಾಧುವಾದಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಆತನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- “ಪಾಪರಹಿತನಾದ ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಮುನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲವಾದ ಕೈಲಾಸಶಿಖರ ದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಶಿವೆಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು.

೮. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಈ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ಅವುಗಳ ಸ್ಫುರಿಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಐಹಿಕ ಮತ್ತು ಅಮುಷ್ಮಿಕಗಳೆಂಬ ಎರಡು ವಿಧಗಳಾದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

೯. ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಆತನು ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಮೂರು ಮೂರು ಹೇತುಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಮಾಡಿರುವನು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇಹಧಾರಣಾದಿ ಧರ್ಮಗಳು ನಡೆಯಲು ಜಲಸೇವನೆ, ಅನ್ನಸೇವನೆ ಮತ್ತು ಔಷಧಸೇವನೆಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಆಹಾರಗಳು ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುವು.

೧೦. ಎಲೈ ಮಹಾಶಯನೆ! ಐಹಿಕಭೋಗಗಳ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಈ ಮೂರೂ ಹೇಗೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪರಲೋಕಗಳ ಭೋಗಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ಮೂರು ಸಾಧನಗಳಿರುವುವೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಸಾರುತ್ತಿರುವುವು.

ಸಾಧುಸೇವಾ ವಿಷ್ಣುಸೇವಾ ಸೇವಾ ಧರ್ಮಪಥಸ್ಯ ಚ |

ಯತ್ರ ಚೈತೇ ಮಹಾಭಾಗ ಹೈಹಿಕಸ್ಥಿತಿಹೇತವಃ || ೧೧ ||

ಗೃಹೇ ಸಂಸಾದಿತಂ ಯದ್ವಾ ಪಾಥೇಯಂ ಪದ್ಧತೌ ಯಥಾ |

ಐಹಿಕಾ ಹೇತವೋ ರಾಜನ್ ಸದ್ಯಃ ಸಂಸಾದಿತಾರ್ಥದಾಃ || ೧೨ ||

ಕಿಂ ಚೇಷ್ಟಮುಪಿ ಸಾಧೂನಾಂ ಮನಸೋ ಯದಿ ದುಸ್ಸಹಂ |

ಕುತಶ್ಚಿತ್ಕಾರಣಾದ್ರಾಜಂಸ್ತಚ್ಛಾನರ್ಥಾಯ ಕಲ್ಪತೇ || ೧೩ ||

ಅಪ್ರಿಯಂ ಕಿಮು ವಕ್ತವ್ಯಂ ದುಃಖಹೇತುರಿತಿಸ್ಫುಟಂ |

ಅತ್ಯೈವೋದಾಹರಂತೀಮಮಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ || ೧೪ ||

ಪಾಪಘ್ನಂ ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಶೃಣ್ವತಾಂ ರೋಮಹರ್ಷಣಂ |

ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಾಮುಪಗತಃ ಪುರಾ ದಕ್ಷಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ || ೧೫ ||

ಆಹ್ವಾನಾರ್ಥಂ ಭೂತಪತೇರಗಮದ್ರಜತಾಚಲಂ |

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನೋತ್ಥಿತಃ ಶಂಭುಸ್ತಸ್ಯೈವ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ || ೧೬ ||

೧೧. ಸಾಧುಸೇವೆ, ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗತತ್ಪರತೆ ಯೆಂಬುವುಗಳೇ ಆ ಮೂರು ಸಾಧನಗಳು. ಉತ್ತಮ ಲೋಕಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಇವುಗಳೇ ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು.

೧೨-೧೩. ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಬುತ್ತಿಯನ್ನವು ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆಯುವವನಿಗೆ ಮಧ್ಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳು ಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಹೇತುಗಳಾಗಿರುವುವು. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವು ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾರಣದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಸಾಧುಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಿಹಿಸಲಶಕ್ಯವಾದುದಾದರೆ ಅದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಅದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಅನರ್ಥಗಳೇ ಉಂಟಾಗುವುವು.

೧೪. ಇನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೇವಲ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನಿದೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ದುಃಖವುಂಟಾಗುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಪುರಾತನವಾದ ಇತಿಹಾಸವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಉದಹರಿಸಿರುವರು.

೧೫-೧೬. ಈ ಆಖ್ಯಾನವು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆಯುವುದು. ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು. ಕೇಳುವವರಿಗೆ ರೋಮಾಂಚವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತಿರುವುದು. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಾದ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಒಂದು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಭೂತನಾಥನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಲು ಕೈಲಾಸಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಆತನನ್ನು

ಸರ್ವಾನುರಗುರುಶ್ಚಾಽಹಂ ಭಂದೋಗಮ್ಯಃ ಸನಾತನಃ |

ಭೃತ್ಯಾ ಹ್ಯೇತೇ ಬಲಿಹರಾಶ್ಚಂದ್ರೇಂದ್ರಾದ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಸುರೇಶ್ವರಾಃ || ೧೭ ||

ಸ್ವಾಮಿಾ ಭೃತ್ಯಾಯ ನೋತ್ತಿಷ್ಠೇತ್ಸ್ವಭಾರ್ಯಾಯೈ ಪತಿಶ್ರುಥಾ |

ಗುರುಃ ಶಿಷ್ಯಾಯ ನೋತ್ತಿಷ್ಠೇದಿತಿಶಾಸ್ತ್ರವಿದಾಂ ಮತಂ || ೧೮ ||

ನ ಸಂಬಂಧೋ ಗುರುತ್ವೇಚ ಕಾರಣಂ ತ್ವಿತಿ ವೈ ಶ್ರುತಿಃ |

ಬಲಂ ಜ್ಞಾನಂ ತಸಃ ಶಾಂತಿಯುಕ್ತ ಚೈವಾಸಧಿಕಂ ಭವೇತ್ || ೧೯ ||

ಸ ಗುರುಶ್ಚೇತರೇಷಾಂ ಚ ನೀಚಾ ಈಯುಶ್ಚ ಪ್ರೇಷ್ಯತಾಂ |

ಉತ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ಚ ಸ್ವಾಮ್ಯಾದ್ಯಾ ಭೃತ್ಯಾದೀನ್ಯದಿ ಚಾಽಽಗ್ರಹಾತ್ || ೨೦ ||

ಆಯುರ್ವಿತ್ತಂ ಯಶಸ್ತೇಷಾಂ ಸದ್ಯೋ ನಶ್ಯತಿ ಸಂತತಿಃ |

ತಸ್ಮಾಹಂತು ನೋತ್ತಿಷ್ಠೇ ಪ್ರಿಯೋಽಯಂ ಶ್ವಶುರೋ ಮನು || ೨೧ ||

ಇತಿ ತಸ್ಯ ಹಿತಾನ್ವೇಷೀ ನೋಚ್ಚ ಚಾಲಾಃಸಸನಾದ್ವಿಭುಃ |

ನೋತ್ಥಿತಂ ತು ಮೃಡಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕುಪಿತೋಽಬೂತ್ಪಜಾಪತಿಃ || ೨೨ ||

ಕಂಡು ಆತನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿಂದಲೇ ಶಿವನು ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೧೭. “ನಾನು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪೂಜ್ಯನಾಗಿರುವೆನು. ವೇದಪ್ರತಿ ಪಾದ್ಯನಾಗಿರುವೆನು; ಸನಾತನನಾಗಿರುವೆನು. ಚಂದ್ರ, ಮಹೇಂದ್ರನೇಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ದೇವೋತ್ತಮರೂ ನನಗೆ ಭೃತ್ಯರಾಗಿ ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಿರುವರು.

೧೮. ಸ್ವಾಮಿಯು ಭೃತ್ಯನು ಒಂದಾಗಿ ಎದ್ದು ಸ್ವಾಗತಿಸಬಾರದು. ಹೆಂಡತಿಗಾಗಿ ಗಂಡನು ಇದಿರೇಳಬಾರದು. ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಎದ್ದು ಇದಿರುಗೊಳ್ಳಲಾಗದು. ಇದೇ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವಾಗಿರುವುದು.

೧೯-೨೧. ಪೂಜ್ಯಾಪೂಜ್ಯತೆಗಳ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಬಂಧುತ್ವವು ಕಾರಣವಾಗಿ ಲಾರದೆಂದು ವೇದಗಳೂ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುವಲ್ಲವೆ. ಬಲ, ಜ್ಞಾನ, ತಸಸ್ಸು, ಮನಶ್ಚಾಂತಿಗಳೆಂಬ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಯಾರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವೋ, ಅವನೇ ಇತರ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಗುರುಸ್ಥಾನೀಯನು. ಇತರರೆಲ್ಲರೂ ಆತನಿಗೆ ಭೃತ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಸೇವಕರೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ವಾಮ್ಯಾದಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟರು ಅಸನಗಳಿಂದೆದ್ದು ಸತ್ಕರಿಸುವವರಾದರೆ ಇಬ್ಬರ ಆಯುಸ್ಸುಗಳೂ, ಧನವೂ, ಯಶಸ್ಸೂ, ಪುತ್ರಾದಿಸಂತಾನವೂ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ನಾಶವನ್ನೈದುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ಎದ್ದು ದಕ್ಷನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸು ವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಆತನು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ಮಾವನೂ ಆಗಿರುವನಲ್ಲವೆ?”

೨೨. ಇತೆಂದು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ದಕ್ಷನ ಹಿತವನ್ನೇ

ಅನಿಂದದ್ವಹುಧಾ ತಸ್ಮೈ ಪುರತೋ ಗಿರಿಜಾಪತೇಃ |

ಅಹೋ ದರ್ಪಮಹೋ ದರ್ಪಂ ದರಿದ್ರಸ್ಯಾಕೃತಾತ್ಮನಃ || ೨೩ ||

ಯಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ಬಹುವಯಾ ವ್ಯಷತ್ಪರ್ಮಾವಶೇಷಿತಃ |

ಅತ ಏವ ಕಪಾಲಾಸ್ಥಿಧರಃ ಪಾಖಂಡಗೋಚರಃ || ೨೪ ||

ವೃಥಾಹಂಕಾರಿಣೋ ದೈವಂ ಕುತೋ ದಾಸ್ಯತಿ ಮಂಗಲಂ |

ಲೋಕೇ ಕೃತ್ಯೇನ ಕರ್ಮಾಣಿ ಶುಚೀನೀತಿ ವಿದೋ ವಿದುಃ || ೨೫ ||

ಧತ್ತೇ ದರಿದ್ರಃ ಶೀತಾರ್ತಃ ಪವಿತ್ರಂ ಚ ಗಜಾಜಿನಂ |

ವೇಶ್ಮ ಶ್ಮಶಾನಂ ಯಸ್ಯ ಸ್ಯಾದ್ಭಜಂಗಃ ಕಿಲ ಭೂಷಣಂ || ೨೬ ||

ನ ಧೀರತಾಪಿ ಚ ಜ್ಞಾನಂ ವೃಕಾತ್ಸಸ್ಮಾತ್ಪಲಾಯಿತೇ |

ಭೂತಪ್ರೇತಪಿಶಾಚಾದಿರುರ್ಜನೈಃ ಸಂಗತೋನಿಶಂ || ೨೭ ||

ಕೋರುವನನಾಗಿ ತನ್ನ ಆಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಎದ್ದು ಸತ್ಕರಿಸದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಜಾಪತಿಯಾದ ದಕ್ಷನು ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪಗೊಂಡವನಾದನು.

೨೩. ಮತ್ತು ಗಿರಿಜಾನಾಥನ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಅನೇಕ ನಿಧವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿದನು. “ದರಿದ್ರನೂ ಆತ್ಮಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದವನೂ ಆದ ಇವನ ಗರ್ವವು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಿರುವುದು !

೨೪. ಈತನ ಅಸ್ತಿಯೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಮುದಿಯಾಗಿ ಕೇವಲ ಅಸ್ಥಿಚರ್ಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಎತ್ತು ಮಾತ್ರವಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈತನು ಹೆಣದ ಕಪಾಲವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಮೂಳೆಗಳ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ತಂತ್ರಮಾರ್ಗಾನುಸಾರಿಗಳಾದ ಪಾಖಂಡರಿಗೆ ದೃಗ್ಗೋಚರನಾಗುತ್ತಿರುವನು.

೨೫. ವೃಥಾವಾಗಿಯೇ ಅಹಂಕಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಇವನಿಗೆ ದೈವವು ಹೇಗೆ ಮಂಗಳಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲುದು ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಯಿಂದಲೇ ಕರ್ಮಗಳು ಶುಚಿ ಅಶುಚಿಗಳೆಂದು ಬಲ್ಲವರಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಡುವುವು.

೨೬. ಇವನು ದರಿದ್ರನಾದುದರಿಂದ ಶೀತವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಆನೆಯ ಚರ್ಮವನ್ನೇ ಪವಿತ್ರವೆಂದು ತಿಳಿದು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಿರುವನು. ಇವನಿಗೆ ಸ್ಮಶಾನವೇ ನೆಲೆವನೆಯಾಗಿರುವುದು. ಹಾವುಗಳೇ ಇವನ ಅಂಗಗಳಿಗೆ ಭೂಷಣಗಳಲ್ಲವೆ.

೨೭. ಇವನು ತೋಳದಂತೆ ಸರ್ವಭಕ್ಷಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಧೈರ್ಯವೂ ಜ್ಞಾನವೂ ಇವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರದಾದುವು. ಇವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಭೂತಗಳು, ಪ್ರೇತಗಳು, ಪಿಶಾಚಗಳು ಮುಂತಾದ ನೀಚ ಜಂತುಗಳಿಂದಲೇ ಪರಿವಾರಿತನಾಗಿರುವನು.

ನ ಕುಲಂ ಶ್ರೂಯತೇ ಕ್ವಾಪಿ ನಾಃಸೌವೈ ಸಾಧುಸಮ್ಮತಃ |
 ವೃಥಾ ವಿಶ್ರಂಭಿತಃ ಪೂರ್ವಂ ನಾರದೇನ ದುರಾತ್ಮನಾ || ೨೮ ||
 ಯೇನಾಹಂ ಬೋಧಿತಃ ಪ್ರಾದಾಂ ಕನ್ಯಾಂ ಚೈತಾಂ ಸತೀಂ ಮಮ |
 ಪೃಥಗ್ಧರ್ಮಗತಾ ಚೈಷಾ ಸುಖಂ ವಸತು ತದ್ಗೃಹೇ || ೨೯ ||
 ನಾಸ್ಮಾಭಿಶ್ಲಾಘನೀಯೋಽಸೌ ಮತ್ಸುತಾಃಪಿ ಕಥಂಚನ |
 ಯಥಾ ಕುಲಾಲಕಲಶಶ್ಚಂಡಾಲಸ್ಯ ವಶಂಗತಃ || ೩೦ ||
 ಇತಿ ದಕ್ಷೋ ನಿಮೂಢಾತ್ಮಾ ಹ್ಯುಮಾಂ ನಾಹೂಯ ತಂ ಮೃಡಂ |
 ಬಹುಧಾ ತಂ ವಿನಿರ್ಭತ್ಸ್ಯ ತೂಷ್ಣೀಮೇವ ಗೃಹಂ ಯಯೌ || ೩೧ ||
 ಯಜ್ಞವಾಟಿಂ ತತೋ ಗತ್ವಾ ಋತ್ವಿಗ್ಭಿರ್ಮುನಿಭಿಸಹ |
 ಈರ್ಜೇ ಯಜ್ಞಂ ವಿಧಾನೇನ ನಿಂದನ್ನೇವ ಮಹಾಪ್ರಭುಂ || ೩೨ ||
 ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣೂ ವಿಹಾಯೈವ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸಮಾಗತಾಃ |
 ಸಿದ್ಧಚಾರಣಗಂಧರ್ವಾ ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಕಿನ್ನರಾಃ || ೩೩ ||

೨೮. ಇವನ ಕುಲವು ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವನು ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧುಸಂತರಿಗೆ ಸಮ್ಮತನಾದವನಲ್ಲ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದುರಾತ್ಮನಾದ ನಾರದ ಮುನಿಯ ವಿಶ್ವಾಸದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವೃಥಾವಾಗಿಯೇ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನು.

೨೯. ಆತನ ಉಪದೇಶವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ನಾನು ನನ್ನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಸತೀದೇವಿಯನ್ನು ಇವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆನು. ಈಗ ಆಕೆಯು ಗಂಡನ ಮನೆಯ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದುದು ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಆಕೆಯು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಲಿ.

೩೦. ನಮಗೆ ಮಾತ್ರ ಇವನು ಯಾವ ವಿಧವ ಸತ್ತ್ವಿಯೆಗೂ ಅರ್ಹನಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಸಮ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹಳು. ಕುಂಬಾರನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಿಕೆಯು ಚಂಡಾಲನ ವಶಕ್ಕೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಯಾರಾದರೂ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆ? "

೩೧. ಇಂತೆಂದು ಬುದ್ಧಿಶೂನ್ಯನಾದ ಆ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಆಕೆಯನ್ನೂ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನೂ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸದೆಯೇ ಆತನನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರುವುದನು.

೩೨. ಬಳಿಕ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಋತ್ವಿಜರಿಂದಲೂ ಮುನಿವರ್ಯರಿಂದಲೂ - ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಲೇ ಕಲ್ಪಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು.

೩೩. ಆ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳಿಬ್ಬರನ್ನೂಳಿದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ

ತದಾ ದೇವೀ ಸತೀ ಪುಣ್ಯಾ ಸ್ತ್ರೀಚಾಂಚಲ್ಯಾತ್ಪಲೋಭಿತಾ ।
 ಉತ್ಸುಕಾಚ್ಛೋತ್ಸವಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಬಂಧೂಂಸ್ತತ್ರ ಸಮಾಗತಾನ್ ॥ ೩೪ ॥
 ನಿವಾರ್ಯಮಾಣಾ ರುದ್ರೇಣ ತರಲಾ ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಭಾವತಃ ।
 ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಾಽಪಿ ಪುನಶ್ಚೈವ ಗಂತವ್ಯಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಿತಾ ॥ ೩೫ ॥
 ಸ ನಿಂದತಿ ಸಭಾಮುಧ್ಯೇ ಸದಾ ಮಾಂ ವರವರ್ಣಿನಿ ।
 ತಚ್ಚಾಸಹ್ಯಂ ಚ ತ್ವಂ ಶೃತ್ವಾ ಕಾಯಂ ಸತ್ಯಂ ಪ್ರಹಾಸ್ಯಸಿ ॥ ೩೬ ॥
 ಅಸಹ್ಯಮಪಿ ಸೋಡವ್ಯಂ ಮಯಾಽಪಿ ಗೃಹಮಿಚ್ಛತಾ ।
 ಮಯಾ ಯಥಾ ಕೃತಂ ದೇವಿ ತಥಾ ತ್ವಂ ನೈವ ವರ್ತಸೇ ॥ ೩೭ ॥
 ತಸ್ಮಾನ್ಮಾಗಚ್ಛ ಶಾಲಾಂ ನೈ ನ ಶುಭಂ ತು ಭವೇದ್ಧ್ರುವಂ ।
 ಇತ್ಯೇವಂ ಬೋಧಿತಾ ದೇವೀ ಚಾಪಲ್ಯಂ ಪುನರಾಗಮತ್ ॥ ೩೮ ॥

ಬಂದು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧರೂ, ಚಾರಣರೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಯಕ್ಷರೂ ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಕಿನ್ನರರೂ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದರು.

೩೪. ಅಗ ಪರಮಪಾವನೆಯಾದ ಸತೀದೇವಿಯು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ತೌರುಮನೆಯ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವಳಾಗಿ ಯಜ್ಞಮಹೋತ್ಸವವನ್ನೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೆರೆದಿರುವ ತನ್ನ ಬಂಧುಬಳಗದವರನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಲೋಭದಿಂದಲೂ, ಔತ್ಸುಕ್ಯದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ್ದಳು.

೩೫. ಮಹೇಶ್ವರನು ಆಕೆಯನ್ನು ಬೇಡವೆಂದು ತಡೆದರೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆತನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಸ್ತ್ರೀ ಚಾಪಲ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತಳಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿದಳು.

೩೬. “ಎಲಾ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೆ! ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಭಾ ಮುಖ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆ ನಿಂದೆಯು ನಿನಗೆ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವೆಯೆಂಬುದು ಭಾವ್ಯವು.

೩೭. ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯಾದರೂ, ಸಂಸಾರದ ಒಗ್ಗಟ್ಟನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನಾದುದರಿಂದ ಆತನ ಮಾತುಗಳು ಎಷ್ಟೇ ನಿಷ್ಕೂರಗಳಾದರೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. ದೇವಿ! ನಾನು ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನೀನು ವರ್ತಿಸುತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ.

೩೮. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಆ ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ಸೇರಬೇಡ. ಅದರಿಂದ ಶುಭವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವು.” ಇಂತೆಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿದರೂ ದೇವಿಯು ಮತ್ತೆ ಚಾಪಲ್ಯವುಳ್ಳವಳಾದಳು.

ನಿಶ್ಚಕ್ರಾಮ ಸತೀ ಗೇಹಾದೇಕಾಕೀ ಪಾದಚಾರಿಣೀ ।

ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವೃಷಸ್ತುಷ್ಣೀಂ ಪೃಷ್ಠೇ ದೇವೀಮುನಾಹ ಸಃ ॥ ೩೯ ॥

ಕೋಟಿಶೋ ಭೂತಸಂಘಾಶ್ಚ ಹ್ಯನುಜಗ್ಮುಃ ಸತೀಂ ತದಾ ।

ಯಜ್ಞನಾಟಿಂ ತು ಸಾ ಗತ್ವಾ ಪತ್ನೀಶಾಲಾಂ ಯಯೌ ಪುರಾ ॥ ೪೦ ॥

ತೂಷ್ಣೀಮಾಸ ಸತೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಖೇದಾತ್ತಸ್ತಾದ್ವಿನಿರ್ಗತಾ ।

ಪತಿನಾಕ್ಯಂ ತು ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯ ಜಗಾಮೋತ್ತರವೇದಿಕಾಂ ॥ ೪೧ ॥

ಪಿತಾ ಸಭ್ಯಾಶ್ಚ ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ಥಿತಾಸ್ತೂಷ್ಣೀಂ ಹತಾಶಿಷಃ ।

ಸಾ ರುದ್ರಾಹುತಿಪರ್ಯಂತಂ ಪಶ್ಯಂತೀ ಪಿತೃಚೇಷ್ಟಿತಂ ।

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ರುದ್ರಂ ಚ ಜುಹ್ವಂತಮುನಾಚಾಃ ಶೃಕುಲೇಕ್ಷಣಾ ॥ ೪೨ ॥

ದೇವ್ಯನಾಚಃ :-

ಮಹದುಲ್ಲಂಘನಂ ಪುಂಸಾಂ ನ ಪ್ರಾಯಃ ಶ್ರೇಯಸೇ ಭವೇತ್ ।

ಲೋಕಕರ್ತಾ ಲೋಕಭರ್ತಾ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರಭುರವ್ಯಯಃ ॥ ೪೩ ॥

೩೯-೪೦. ಬಳಿಕ ಸತೀದೇವಿಯು ಏಕಾಕಿನಿಯಾಗಿಯೇ ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಮರುಮಾತನಾಡದೆಯೇ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ವಾಹನವಾಗಿ ಹೊರಡುವವನಾದನು. ಆಗ ಆ ಸತೀದೇವಿಯನ್ನು ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆಯಾಗಿ ಭೂತಸಮೂಹಗಳು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಟವು. ಆಕೆಯು ಯಜ್ಞಮಂಟಪವನ್ನು ಸೇರಿ ಮೊದಲು ಅಂತಃಪುರದ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು.

೪೧. ಆದರೆ ತಾಯಿಯು ಸತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ನೋಡದಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ದುಃಖಗೊಂಡು ಸತಿಯು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯ ಉತ್ತರವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಳು.

೪೨. ತಂದೆಯಾದ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಸಭಾಸದರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಶ್ರೀಯೋಹಿನರಾದುದರಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನೆಯೇ ಇದ್ದರು. ಆಕೆಯು ತಂದೆಯು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯಜ್ಞವನ್ನು ರುದ್ರಾಹುತಿಯ ಸಮಯದವರೆಗೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತು ರುದ್ರದೇವತೆಗೆ ಅಹುತಿಯನ್ನೇ ಕೊಡದೆ ಹೋಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು.

೪೩. ದೇವಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—“ತಂದೆಯೆ! ಮಹಾತ್ಮರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವುದು ಎಂದಿಗೂ ಜನರಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನಂಟುಮಾಡಲಾರದು. ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು ಲೋಕಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು. ಅವುಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವನು; ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾದ ಆತನು ಸನಾತನನಾಗಿರುವನು.

ಏನಂ ಭೂತಸ್ಯ ರುದ್ರಸ್ಯ ಕಥಂ ನೋದೀಯತೋ ಹವಿಃ |
 ಜಾತಾಂ ನ ಕಿಂ ತೇ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಂ ಹರಂತೈತೇ ಸಮಾಗತಾಃ || ೪೪ ||
 ನ ಚೇದೃಶಾ ಮಹಾತ್ಮನಃ ಕಿಮೇಷಾಂ ವಿಮುಖೋ ವಿಧಿಃ || ೪೫ ||
 ಇತ್ಯೇವಂ ಭಾಷಮಾಣಾಂ ತಾಂ ಪೂಷಾ ದೇವೋ ಜಹಾಸ ಹ |
 ಶ್ರುಶ್ರುಣಾಂ ಚಾಲನಂ ಚಕ್ರೇ ಭೃಗುರ್ಹತಶುಭಸ್ತಥಾ || ೪೬ ||
 ಭುಜಪಾದೋರುಕಕ್ಷಾಣಾಂಶ್ಚಾಲನಂ ಚಕ್ರರೇ ಪರೇ |
 ಬಹುಧಾ ನಿಂದನಂ ಚಕ್ರೇ ತತ್ಪಿತಾ ಹತಭಾಗ್ಯವಾನ್ || ೪೭ ||
 ತಚ್ಛ್ವಾತ್ಸಾ ರುದ್ರಭಾರ್ಯಾ ಸಾ ಕೋಪಾಕುಲಿತಮಾನಸಾ |
 ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಶೃತೇಃ ಕರ್ತುಂ ದೇಹಂ ತತ್ಯಾಜ ಸಾ ಸತೀ |
 ಹೋಮಾಗ್ನೌ ನೇದಿಕಾನುಧ್ಯೇ ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಪಶ್ಯತಾಂ || ೪೮ ||
 ಹಾಹಾಕಾರೋ ಮಹಾನಾಸೀದ್ವದ್ಯವುಃ ಪ್ರಮಥಾ ದೃತಂ |
 ಆಚಮ್ಯುರ್ದೇವದೇವಾಯ ವೃತ್ತಾಂತಮಖಿಲಂ ತದಾ || ೪೯ ||

೪೪. ಇಂತಹ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ನೀನೇಕೆ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ? ನಿನಗೆ ಇಂತಹ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ಇತರ ಸಭಾಸದರಾದರೂ ಏಕೆ ನಿನ್ನ ಈ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲಿಲ್ಲ?

೪೫. ಮಹಾಪುರುಷರೆಂದಿಗೂ ಹೀಗಿರಲಾರರು. ವಿಧಿಯು ಈ ಜನಗಳಿಗೆ ವಿಮುಖವಾಗಿರುವುದೇ, ಏನು? "

೪೬. ಇಂತೆಂದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವ ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಸೂರ್ಯ ದೇವನು ಹಲ್ಲುಕಿರಿದು ನಕ್ಕನು. ಮಂಗಳಹೀನನಾದ ಭೃಗುಮಹರ್ಷಿಯು ಗರ್ವದಿಂದ ವಿಸಾಸಗಳನ್ನು ಹುರಿಮಾಡಿದನು.

೪೭-೪೮. ಇತರರೂ ಭುಜಗಳನ್ನೂ, ಪಾದಗಳನ್ನೂ, ಎದೆಯನ್ನೂ ಪಕ್ಕಗಳನ್ನೂ ಸಡ್ಡುಹೊಡೆದು ಧ್ವನಿಗೈದರು. ಮಂದಭಾಗ್ಯನಾದ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿದನು. ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರುದ್ರಪತ್ನಿಯಾದ ಸತೀದೇವಿಯು ಕೋಪದಿಂದ ಕದಡಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಪತಿನಿಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಲೆಳಸಿ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದುದರಿಂದ ಸಭಾಸದರೆಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಯಜ್ಞವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಹೋಮಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದಳು.

೪೯. ಆಗ ಮಹತ್ತರವಾದ ಹಾಹಾಕಾರವುಂಟಾಯಿತು. ದೇವಿಯನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದು ಬಂದಿದ್ದ ಪ್ರಮಥಗಣಗಳೆಲ್ಲರೂ ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಓಡಿ ಹೋದರು. ದೇವೇಶ್ವರನಾದ ಪರಶಿವನಿಗೆ ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞವಾಟದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಸ್ತ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದರು.

ತಚ್ಚೃತ್ವಾ ಸಹಸೋತ್ಥಾಯ ರುದ್ರಃ ಕಾಲಾಂತಕೋಪನುಃ |
 ಜಟಾನುತ್ಪಾಟ್ಯ ಹಸ್ತೇನ ಭೂತಲೇ ತಾನುತಾಡಯತ್ || ೫೦ ||
 ತತೋಽಭವನ್ಮಹಾಕಾಯೋ ವೀರಭದ್ರೋ ಮಹಾಬಲಃ |
 ಸಹಸ್ರಬಾಹುರಭವತ್ಕಾಲಾಂತಕಸನುಪ್ರಭಃ || ೫೧ ||
 ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಪುಟೋ ಭೂತ್ವಾ ನ್ಯಾಜಹಾರ ಹರಂ ತದಾ |
 ಮತ್ಸೃಷ್ಟಿಸು ಯದರ್ಥಂ ತೇ ತದರ್ಥಂ ನಾಂ ನಿಯೋಜಯ || ೫೨ ||
 ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಸ್ವಾಹ ತಂ ಕೃದ್ಧೋ ಧೂರ್ಜಟಿಶ್ಚ ಪುರಸ್ಥಿತಂ || ೫೩ ||
 ಹನ ತ್ವಂ ನಿಂದಕಂ ದಕ್ಷಂ ಯದರ್ಥೇ ಮತ್ಪ್ರಿಯಾ ಹತಾ |
 ಭೂತಸಂಘಾಸ್ತು ಗಚ್ಛಂತು ಸಹೈತೇನ ಮಹಾಬಲಾಃ || ೫೪ ||
 ಇತ್ಯಾದಿಷ್ಟ್ವಾ ಭಗವತಾ ಯಯುರ್ಯಜ್ಞಸಭಾಂ ತದಾ |
 ಜಘ್ನುಃ ಸರ್ವಾನ್ಮಹಾವೀರಾನ್ ದೇವಾಸುರನರಾಧಿಕಾನ್ || ೫೫ ||

೫೦. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಎದ್ದು ರುದ್ರನು ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಯಮನನ್ನು ಹೋಲುವವನಾಗಿ ಜಡೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದನು.

೫೧. ಆದರಿಂದ ಮಹಾಶರೀರನೂ ಅತ್ಯಂತಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆದ ವೀರಭದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಯು ಜನಿಸಿದನು. ಆತನು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಬಾಹುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕಾಲಯಮನಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

೫೨. ಆತನು ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. “ಎಲೈ ಮಹೇಶ್ವರನೆ! ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಜನ್ಮವುಂಟಾಯಿತೋ, ಆ ಕಾರ್ಯಗೌರವದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸು.”

೫೩. ಇಂತೆಂದ ಅತನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೋಪದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಳಿದನು.

೫೪. “ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ವಧಿಸಬೇಕು. ಅವನಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ಸತೀದೇವಿಯು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲವೆ. ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ಈ ಭೂತಗಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೈನ್ಯವಾಗಿ ಹೊರಡಲಿ.”

೫೫. ಇಂತೆಂದ ಸುರಮೇಶ್ವರನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಕೃಣಲ್ಲಿಯೇ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟರು. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಮಹಾ ವೀರರೆನಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ, ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಪೂಷ್ಣಶ್ಚ ಹಸತೋ ದಂತಾನ್ ಜಸಾಭೂಶ್ಚ ಬಭಂಜ್ಜಹ |

ಶ್ಚ ಶ್ರೂಣ್ಕುತ್ಪಾಟಿಯಾಂಚಕ್ರೇ ಭೃಗೋಸ್ತಸ್ಯ ದುರಾತ್ಮನಃ || ೫೬ ||

ಯದ್ಯದಾರಸ್ಥಾಲಿತಂ ಪೂರ್ವಂ ತತ್ತಚ್ಚಿಚ್ಛೇದ ವೀರ್ಯವಾನ್ |

ತತೋ ದಕ್ಷಶಿರೋ ಹರ್ತುಂ ಬಹೂದ್ಯೋಗಂ ಚಕಾರಹ || ೫೭ ||

ಮುನಿಮಂತ್ರಪ್ರಗುಪ್ತಂ ತು ನೈವಕೃತ್ಯತಿ ತದ್ಬಲಾತ್ |

ಹರೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತು ಚಿಚ್ಛೇದ ಸ್ವಯಮೇವ ದುರಾತ್ಮನಃ || ೫೮ ||

ಏವಂ ಮುಖಗತಾನ್ ಹತ್ವಾ ಸಾಽನುಗಃ ಸ್ವಾಲಯಂ ಯಯೌ |

ಹತಾವಶಿಷ್ಠಾಃ ಕೇಚಿತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಶರಣಂ ಯಯುಃ || ೫೯ ||

ತೈರನ್ನಿತೋ ಯಯೌ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಕೈಲಾಸಂ ತು ಶಿವಾಲಯಂ |

ತತೋ ರುದ್ರಂ ಸಾಂತ್ವಯಿತ್ವಾ ವಂಚೋಭಿರ್ವಿವಿಧೈರಪಿ || ೬೦ ||

ತೇನೈವ ಸಹಿತಃ ಪ್ರಾಗಾದ್ಯಜ್ಞವಾಟಿಂ ಮಹಾಪ್ರಭುಃ |

ತೇನೈವೋಜ್ಜೀವಯಾಮಾಸ ಸರ್ವಾನ್ಯಜ್ಞಸಮಾಗತಾನ್ || ೬೧ ||

೫೬. ವೀರಭದ್ರನಾದರೊ ಹಿಂದೆ ಸತೀದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕರತಳಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಉದುರಿಸಿದನು. ದುರಾತ್ಮನಾದ ಭೃಗುಮುನಿಯ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದನು.

೫೭. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಭಾಸದರು ಯಾವ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಸಡ್ಡು ಹೊಡೆದಿದ್ದರೋ, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಆ ವೀರಭದ್ರನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡವಿದನು. ಬಳಿಕ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲು ಅತಿಶಯವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೫೮. ಆದರೆ ಋತ್ವಿಜರಾದ ಮಹಾ ಮುನಿಗಳ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ತಲೆಯು ಆತನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಎಡೆಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದು ಪರಮೇಶ್ವರನು ತಾನೇ ಬಂದು ಆ ದುರಾತ್ಮನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು.

೫೯. ಇಂತು ದಕ್ಷಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಂದವರನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಮಾಡಿ ರುದ್ರದೇವನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅಳಿದುಳಿದ ಕೆಲವರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಶರಣುಹೊಕ್ಕರು.

೬೦. ಅವರನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಶಿವನ ನಿವಾಸವಾದ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಬಳಿಕ ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಿದ್ದ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದನು.

೬೧. ಮತ್ತು ಶ್ರೀಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹಾದೇವನೊಡನೆಯೇ ಪುನಃ ಯಜ್ಞವಾಟಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆತನ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಯಜ್ಞವಾಟದಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾಗಿದ್ದ ಸಕಲರನ್ನೂ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಿದನು.

ಖ್ಯಾತ್ಯೈ ಸ್ಪ್ರಾದಾದಜಮುಖಂ ದಕ್ಷಸ್ಯ ತು ತದಾಶಿವಃ |

ಅಜಶ್ಚಶ್ಚೂಣ್ಯದಾಚ್ಛಂಭುರ್ಭುಗವೇ ತು ಮಹಾತ್ಮನೇ || ೬೨ ||

ಪೂಷ್ಣಶ್ಚ ದಂತಾನ್ನಸ್ಪ್ರಾದಾತ್ಪಿಷ್ಪಾದಂ ಚ ಚಕಾರಹ |

ತದಂಗಾನಾಂ ವ್ಯತಿಕರಂ ಕೇಷಾಂಚಿದಪಿ ನೈ ಶಿವಃ || ೬೩ ||

ಶಿವನಾಪುಶ್ಚ ತೇ ಸರ್ವೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಚ ಶಿವೇನ ಚ |

ಪುನಃ ಪ್ರವರ್ತಿತೋ ಯಜ್ಞೋ ಯಥಾಪೂರ್ವಂ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೬೪ ||

ಯಜ್ಞಾಂತೇ ಸರ್ವದೇವಾಶ್ಚ ಜಗ್ಮುತುಸ್ತೇ ಸ್ವಂ ಸ್ವಮಾಲಯಾನ್ |

ನೈಷ್ಠಿಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ತು ಕೃತ್ವಾ ರುದ್ರೋ ಮಹಾತಪಾಃ || ೬೫ ||

ತೇಸೇ ಗಂಗಾತಟೇ ರುದ್ರಃ ಪುನ್ನಾಗತರುಮೂಲಗಃ |

ದಕ್ಷಾತ್ಮಜಾ ಸತೀದೇವೀ ತ್ಯಕ್ತದೇಹಾ ಪತಿವ್ರತಾ || ೬೬ ||

ಜಜ್ಞೇ ಹಿಮಾದ್ರೇರ್ನೇನಕ್ಯಾಂ ವವೃಥೇ ತಸ್ಯ ವೇಶ್ಮನಿ |

ಏತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಕಾಲೇತು ತಾರಕಾಹ್ಯೋ ಮಹಾಸುರಃ || ೬೭ ||

೬೨-೬೩. ಆಗ ಪರಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಖ್ಯಾತಿಯು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆಸಗಲು ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮೇಕೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ತನ್ನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನರಿತ ಲೋಕಪೂಜ್ಯನಾದ ಭೃಗುಮುನಿಗೆ ಮೇಕೆಯ ಗಡ್ಡವನ್ನೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕೊಡದೆ ಅವನನ್ನು ಪಿಷ್ಟಭೋಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕಳಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಸದಾಶಿವನು ವೀರಭದ್ರನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಅಂಗವೈಕಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಅನೇಕರಿಗೆ ದೇಹಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

೬೪. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಮತ್ತು ಮಹೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಶುಭವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರಾದರು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ ಮುನ್ನಿನಂತೆಯೇ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದನು.

೬೫-೬೭. ಯಜ್ಞದ ಅವಭೃಥಸ್ನಾನವಾದ ಮೇಲೆ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿವಾಸಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ರುದ್ರನು ಮಾತ್ರ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲೆಳಸಿ ಅಖಂಡವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಗಂಗಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುನ್ನಾಗವೃಕ್ಷದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಘೋರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ದಕ್ಷನ ಶುಗಳೂ ಮಹಾಪ್ರತಿವ್ರತೆಯೂ ಆದ ಸತೀದೇವಿಯು ತಂದೆಯ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹಿಮವದ್ರಾಜನಿಗೆ ಮೇನಕಾ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಆತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶುಕ್ಲವಕ್ಷದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಸ ತೀವ್ರತಪಸಾಽಽರಾಧ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಂ ।

ಅವಧ್ಯತ್ವಂ ವರಂ ವನ್ನೇ ದೇವಾಸುರನರೋರಗೈಃ ॥ ೬೮ ॥

ಆಯುಧೈರಸ್ತ್ರಸಂಘೈಶ್ಚ ಸರ್ವೈರೇವ ಮಹಾಬಲೈಃ ।

ರುದ್ರಪುತ್ರಂ ವಿನಾ ದೈತ್ಯ ಹ್ಯವಧ್ಯಃ ಸಕಲೈರಪಿ ॥ ೬೯ ॥

ಇತಿ ತಸ್ಮೈ ವರಂ ಪ್ರಾದಾದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ ।

ಅಸ್ತ್ರೀಕತ್ವಾದಪುತ್ರತ್ವಾದ್ಯದ್ರಸ್ಯೇತಿ ತಥಾಸ್ವಿಸ್ತಿತಿ ॥ ೭೦ ॥

ವರಂ ಗೃಹೀತ್ವಾಸ್ವಗೃಹಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಲೋಕಾನ್ ಬಬಾಧಹ ।

ದಾಸಾ ದೇವಾ ನಾರ್ಜುನಾ ದೌ ದಾಸ್ಯೋ ದೇವ್ಯಶ್ಚ ತದ್ಗೃಹೇ ॥ ೭೧ ॥

ತತಸ್ತೇ ಪೀಡಿತಾ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಶರಣಂ ಯಯುಃ ।

ತೈಃ ಪೀಡಾಂ ವರ್ಣಿತಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ನೇಧಾಃ ಪ್ರಾಹ ಸುರಾನಿದಂ ॥ ೭೨ ॥

೬೮. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ತಾರಕನೆಂಬ ಮಹಾದೈತ್ಯನೊಬ್ಬನು ಜನಿಸಿ ಅತ್ಯುಗ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಚತುರ್ದಶಲೋಕಗಳ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತ ಇದ್ದನು.

೬೯. ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಲು ದೇವತೆಗಳು, ರಾಕ್ಷಸರು, ನಾಗರು, ಮನುಷ್ಯರೆ ಮೊದಲಾದವರಿಂದಲೂ, ಬಲವತ್ತರಗಳಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರ ಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ ತನಗೆ ಮರಣವುಂಟಾಗಬಾರದೆಂಬ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

೭೦. “ಎಲೈ ದೈತ್ಯನೆ! ಮಹಾದೇವನ ಪುತ್ರನಿಂದಲ್ಲದೆ ನೀನು ಯಾರಿಂದಲೂ ಮಧ್ಯನಾಗಲಾರೆ.” ಇಂತೆಂದು ಲೋಕಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವನು ಆ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ರುದ್ರ ಶಿಶುವು ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ಯಾಗಲಿ ಪುರುಷನಾಗಿಯಾಗಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವನೆಂದು ಹೇಳಲು ತಾರಕಾಸುರನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಮುಖನಾದನು.

೭೧. ಇಂತು ತಾರಕನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಅದರ ಬಲದಿಂದ ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಲೂ ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಸಗುಡಿಸಲೂ ದೇವತೆಗಳೇ ಸೇವಕರಾದರು. ದೇವ ಕನ್ಯೆಯರೇ ಅವನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರಾಗಿದ್ದರು.

೭೨. ಬಳಿಕ ಆತನಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನೇ ಶರಣುಹೊಕ್ಕರು. ಅವರು ವಿವರಿಸಿದ ಬಹುವಿಧಪೀಡೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾವಧಾನ ದಿಂದ ಕೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

ವರಪ್ರದಾನಕಾಲೇಽಹಂ ರುದ್ರಪುತ್ರಂ ವಿನಾ ಸುರಾಃ |

ನಾನ್ಯೈರ್ವಧ್ಯ ಇತಿ ಪ್ರಾದಾಂ ವರಂ ತಸ್ಮೈ ದುರಾತ್ಮನೇ || ೭೩ ||

ಪುರಾ ಸತೀ ರುದ್ರಪತ್ನೀ ಸತ್ರೇ ತ್ಯಕ್ತಕಲೇವರಾ |

ಜಾತಾ ಹಿಮವತಃ ಪುತ್ರೀ ಪಾರ್ವತೀತಿ ಚ ಯಾಂ ವಿದುಃ || ೭೪ ||

ರುದ್ರೋ ಹಿಮವತಃ ಪೃಷ್ಠೇ ತಪಶ್ಚ ರತಿ ದುಶ್ಚರಂ |

ಯೋಜಯಧ್ವಂ ಚ ಪಾರ್ವತ್ಯಾ ರುದ್ರಂ ಲೋಕೇಶ್ವರಂ ಪ್ರಭುಂ || ೭೫ ||

ಪುನರ್ದೇವೇಂದ್ರಸದನೇ ಸಂಗತ್ಯೈರಮರೇಶ್ವರೈಃ |

ಧಿಷಣೇನಾಽಪಿ ಸನ್ಮುಂತ್ಯ ದೇವೇಂದ್ರಃ ಪಾಕಶಾಸನಃ || ೭೬ ||

ಸಸ್ಮಾರ ಚ ಸ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಂ ನಾರದಂ ಸ್ಮರಮೇವ ಚ |

ತತ್ರಾಽಽಗತೌ ತತಸ್ತೌತು ಬಲಭಿದ್ವಾಕ್ಯಮುಬ್ರವೀತ್ || ೭೭ ||

ಹಿಮವಂತಂ ಭವಾನ್ಗತ್ವಾ ವಚಸಾ ತಂ ನಿಬೋಧಯ |

ಪುತ್ರೀತವ ಪ್ರಾಗ್ಧ್ವಸ್ಯ ಹರಪತ್ನೀ ಸುತಾ ಸತೀ || ೭೮ ||

೭೩. “ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಆತನಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನ ಪುತ್ರನಿಂದಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಂದ ನಿನಗೆ ಸಂಹಾರವುಂಟಾಗಲಾರದೆಂದು ಆ ದುರಾತ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು.

೭೪. ಮಹಾದೇವನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸತೀದೇವಿಯು ಹಿಂದೆ ತಂದೆಯ ಯಜ್ಞವಾಟದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಈಗ ಹಿಮವಂತ ಮಹಾರಾಜನ ಮಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಆತನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವಳು. ಆಕೆಯನ್ನೇ ಈಗ ಜನರು ಪಾರ್ವತಿಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವರು.

೭೫. ಮಹಾರುದ್ರನೂ ಆ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಲೋಕೇಶ್ವರನೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವೂ ಆದ ರುದ್ರನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿರಿ.”

೭೬. ಬಳಿಕ ಮಹೇಂದ್ರನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕಾದಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಭೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಪಾಕಶಾಸನನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನು ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾ ಚಾರ್ಯರೊಡನೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೭೭. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ನಾರದಮಹರ್ಷಿಯನ್ನೂ, ಮನ್ಯಥನನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡನು. ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸಭೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಲು ದೇವೇಂದ್ರನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೭೮. ಎಲೈ ನಾರದನೆ! ನೀನು ಹಿಮವದ್ರಾಜನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸು. “ನಿನ್ನ ಮಗಳಾದ ಪಾರ್ವತಿಯು

ತಪಶ್ಚರತಿ ತೇ ಶೃಂಗೇ ವಿಯುಕ್ತಾ ದಕ್ಷಕನ್ಯಯಾ |
 ಮೃಡಸ್ತಸ್ಯ ಸಪರ್ಯಾಯೈ ವಿನಿಯೋಜಯ ತತ್ಪ್ರಿಯಾಂ || ೭೯ ||
 ತಸ್ಯೈವ ಪತ್ನೀ ಭವಿತಾ ಸ ಏನ ಭವಿತಾ ಪತಿಃ |
 ಇತ್ಯಾಽಽದಿಷ್ಟೋ ವಚೋ ನಾರದೋ ಪ್ರೇತ್ಯ ತಂ ಗಿರಿಂ || ೮೦ ||
 ತಥೈವ ಕಾರಯಾನಾಸ ದೇವೇಂದ್ರೇಣೋದಿತಂ ಯಥಾ |
 ಪಶ್ಚಾತ್ಕಾಮಂ ಸಮಾಹೂಯ ಮಘನಾನಿದಮಾಹಚ || ೮೧ ||
 ದೇವಾನಾಂ ಚ ಹಿತಾರ್ಥಾಯ ತಥಾ ಮೃಡಹಿತಾಯ ಚ |
 ವಸಂತೇನ ಸಮಾಯುಕ್ತೋ ಗತ್ವಾ ರುದ್ರತಪೋವನಂ || ೮೨ ||
 ಗುಣಾನ್ವಿಜೃಂಭಯಿತ್ವಾ ತು ವಾಸಂತಾನ್ ಹೃಚ್ಛಯಾವಹಾನ್ |
 ಯದಾ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ದೇವೀ ಪಾರ್ವತೀ ತು ಮೃಡಸ್ಯ ಚ || ೮೩ ||
 ತದಾ ಪ್ರಯುಜ್ಯ ತ್ಸಂ ಬಾಣಾನ್ಮೋಹಯಸ್ವ ಮಹಾಪ್ರಭುಂ |
 ತಯೋಸ್ತು ಸಂಗಮೇ ಜಾತೇ ಕಾರ್ಯಂ ನೋಽದ್ಧಾಭವಿಷ್ಮತಿ || ೮೪ ||

ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗಳೂ, ಮಹಾದೇವನ ಪತ್ನಿಯೂ ಆದ ಪತ್ನೀದೇವಿಯಾಗಿದ್ದಳು.

೭೯. ಗಂಡನಿಂದ ವಿರಹಿತಳಾದ ಆಕೆಯು ಹತ್ತುಜನ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಳು. ಅವಳಿಗಾಗಿ ಮಹೇಶ್ವರನೂ ನಿನ್ನ ಪರ್ವತದ ಶೃಂಗದಲ್ಲಿಯೆ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಆತನ ಪ್ರಿಯ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಆತನ ಸಪರ್ಯಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ನಿಯೋಜಿಸು.

೮೦. ಅವಳು ಆತನಿಗೇ ಪತ್ನಿಯಾಗುವವಳು ಆತನೂ ಆಕೆಗೆ ಪತಿಯಾಗುವನು.” ಇಂತೆಂದು ಮಹೇಂದ್ರನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದ ನಾರದ ಮಹಾ ಮುನಿಯು ಪರ್ವತರಾಜನನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಿದನು.

೮೧. ಮತ್ತು ದೇವೇಂದ್ರನು ಹೇಳಿದ್ದಂತೆಯೇ ತನ್ನ ರಾಯಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ನೆರವೇರಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಬಳಿಕ ಮಹೇಂದ್ರನು ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೮೨. “ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನೀನು ವಸಂತನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಮಹಾದೇವನು ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡು.

೮೩-೮೪. ಬಳಿಕ ವಸಂತಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೃದಯತಾಪಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ಸಕಲ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ವೈಭವದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಯವನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಪಂಚಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಆ ಮಹಾದೇವನು

ಇತ್ಯಾದಿಷ್ಟಃ ಸ್ಮರಸ್ತೂರ್ಣಂ ಪ್ರತಸ್ಥೇ ಬಾಧಮಿತ್ಯಥ |
 ಸವಸಂತಃ ಸರತಿಕಃ ಸಾನುಗಸ್ತದ್ವನಂ ಯಯೌ || ೮೫ ||
 ಅಕಾಲೇ ತು ವಸಂತತುಂ ಜೃಂಭಯಿತ್ವಾ ಸ್ವಶಕ್ತಿತಃ |
 ತದ್ವನೇ ಸರ್ವತೋ ರಮ್ಯೇ ಮಂದಾಂನಿಲನಿಷೇವಿತೇ || ೮೬ ||
 ಕದಾಚಿದ್ವೇನದೇವೋಽಪಿ ಪಾರ್ವತ್ಯಾಶ್ಚ ಸಮರ್ಪಯಾ |
 ಪ್ರೀತಃ ಸ್ವಾಂಕಂ ಸಮಾರೋಹ್ಯ ಕಿಂಚಿದ್ವ್ಯಾಹರ್ತುಮಾರಭತ್ || ೮೭ ||
 ಪ್ರಾಣಸ್ಪ್ರಿಯಾಸಂಗಮಸ್ಯ ಕಾಲೋಽಯಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಿತಃ |
 ಪೇಶಲಂ ಧನುರಾದಾಯ ಸತಸ್ಥೌ ಹರಪೃಷ್ಠತಃ || ೮೮ ||
 ಕೃತ್ವಾ ಜವನಿಕಾಂ ವೃಕ್ಷಂ ಬಾಣಮೇಕಂ ಮುನೋಚಹ |
 ದ್ವಿತೀಯಮಪಿ ಸಂಧಾಯ ಚಕ್ರೇ ಮೋಕ್ಷಂ ಮಹೋದ್ಯಮಂ || ೮೯ ||
 ಅಥಕ್ಷುಬ್ಧಮನಾ ಭೂತ್ವಾ ಮೃಡಂಶ್ಚಿಂತಾನುವಾಪಹ |
 ನನೇ ಮನಶ್ಚಲೇತ್ಯಾಽಪಿ ಕೇನ ತತ್ಕಶ್ಮಲೀಕೃತಂ || ೯೦ ||

ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವಂತೆನಾಡು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸತಿಪತಿಯರಾಗಲು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ನೆರವೇರುವುದು.”

೮೫. ಇಂತೆಂದು ಮಹೇಂದ್ರನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಮನ್ಮಥನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ತತ್ಕೃಣದಲ್ಲಿಯೇ ವಸಂತ, ರತಿ, ಮುಂತಾದ ಪರಿವಾರಗಳಿಂದ ಸಮೇತನಾಗಿ ಹೊರಟು ರುದ್ರನು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವನವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

೮೬. ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವಸಂತಕಾಲದ ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನು ವನದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಮಂದಮಾರುತವು ಬೀಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೮೭. ಒಮ್ಮೆ ಮಹಾದೇವನೂ ಸಹ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಪರಿಚರ್ಯೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಆಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದನು.

೮೮. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮನ್ಮಥನೂ ಈಶ್ವರಪಾರ್ವತಿಯರ ಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಇದೇ ತಕ್ಕ ಕಾಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಅತ್ಯಂತಕೋಮಲವಾದ ತನ್ನ ಪುಷ್ಪಧನುಸ್ಸನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಹಿಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತನು.

೮೯. ಮತ್ತು ಒಂದು ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾಣವೊಂದನ್ನು ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದು ಎರಡನೆಯದನ್ನೂ ಬಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ಹೊಡೆಯಲು ಮಹತ್ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೯೦. ಆ ಒಂದು ಬಾಣದಿಂದಲೇ ಮಹಾದೇವನು ಪ್ರಚಲಿತಮನಸ್ಸು

ಇತಿ ಚಿಂತಾಕುಲೋ ವಾಮೇ ಸಾರ್ವೇ ಕಾಮಂ ದದರ್ಶಹ |

ಕೃದ್ಧೋನ್ನೀಲ್ಯ ಲಲಾಟಾಕ್ಷಂ ಸ್ವಾಂಕಾದ್ವೇವೀಮಸಾಸ್ಯತ || ೯೦ ||

ತಸ್ಯಾಕ್ಷ್ಮಃ ಸಮಭೂದಗ್ನಿಸ್ತೀಕ್ಮ್ನೋ ಲೋಕವಿಭೀಷಣಃ |

ತೇನ ದಗ್ಧೋಭವತ್ಸದ್ಯೋ ಮನ್ಮಥಃ ಸ ಶರಾಸನಃ || ೯೧ ||

ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಂ ಚ ಸಶ್ಯಂತೋ ದುದ್ಯವೃಶ್ಚಾಮರಾ ದಿವಂ |

ಶಂಕಮಾನಾಃ ಸ್ವದಂಡಂಚ ವಸಂತೋ ರತಿರೇವಚ || ೯೨ ||

ನಿಮಿಲ್ಯ ಲೋಚನೇ ಭೀತಾ ದೇವೀ ದೂರಂ ಪ್ರದುದ್ಯವೇ |

ಸನ್ನಿಧಾನಂ ಸ್ತ್ರಿಯೋ ಹರ್ತುಂ ಮೃಡೋಪ್ಯಂತರಧೀಯತ || ೯೩ ||

ರುದ್ರಸ್ಯೇಷ್ಠಂ ಪ್ರಕುರ್ವಾಣೋ ದೇವಶ್ಚ ಮನಸೋಹಿತಂ |

ಲೇಭೇನರ್ಥಮಿಂದ್ರಸ್ತು ವಿಸ್ಪ್ರಿಯಂ ಕುರ್ವತಸ್ತು ಕಿಂ || ೯೪ ||

ನಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. “ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಎಂದೂ ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಚಂಚಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಶ್ಮಲಯುಕ್ತ ವಾಯಿತು?”

೯೦. ಇಂತೆಂದು ಚಿಂತಾಕುಲನಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತ ಎಡಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಕಂಡನು. ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯುಗ್ರವಾದ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ತಾಳಿ ತನ್ನ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಿಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ಹಣೆಯೊಳಗಿನ ಅಗ್ನಿನೇತ್ರವನ್ನು ತೆರೆದು ನೋಡಿದನು.

೯೧. ಆತನ ಫಾಲನೇತ್ರದಿಂದ ಅತ್ಯುಗ್ರವೂ ತ್ರಿಲೋಕಭಯಂಕರವೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಅದರ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದಾವೃತನಾಗಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಮನ್ಮಥನು ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳ ಸಮೇತನಾಗಿ ಸುಟ್ಟು, ಭಸ್ಮೀಭೂತನಾದನು.

೯೨. ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿ ಸುವುದೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮಗೂ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋದರು. ವಸಂತನೂ ರತಿರೇವಿಯೂ ದಿಕ್ಕುತೋಚದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

೯೩. ಸಾರ್ವತೀರೇವಿಯೂ ಭಯಗೊಂಡು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋದಳು. ಸ್ತ್ರೀಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಹೇಶ್ವರನೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನೈದಿದನು.

೯೪. ಇಂತು ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಇಷ್ಟವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸುಮಾಧಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಲೆಳಸಿದ ಮಹೇಂದ್ರನೇ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ ಅನರ್ಥಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನೆಂದ ಮೇಲೆ ಆತನಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡುವವರ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆ?

ತಸ್ಮಾದಿಕ್ಷ್ವಾಕುತನಯಃ ಸಾಧೂನಾಮಪ್ರಿಯಃ ಸದಾ |

ತಸ್ಮಾದಾತ್ಮಹಿತಾಂ ಸೇವಾಂ ನಾಕಾರೋನ್ಮಂದಧೀರ್ನತಾಂ || ೯೬ ||

ಅನುಭೂತಂ ಮಹದ್ದುಃಖಂ ತಸ್ಮಾದ್ಧೈರ್ಯೋನಿರೇವಚ |

ತಸ್ಮಾತ್ಕುರ್ಯಾತ್ತು ಸಾಧೂನಾಂ ಸೇವಾಂ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಾಧಿನೀಂ || ೯೭ ||

ರುದ್ರಸ್ಯಾಪ್ರಿಯಕಾರಿತ್ವಾತ್ಸ್ಮರೋ ಭಾವಿನಿ ಜನ್ಮನಿ |

ದುಃಖಂ ತು ಬಹುಲಂ ಲೇಭೇ ಜನ್ಮಕಾಲೇ ಮಹಾಪ್ರಭುಃ || ೯೮ ||

ಇತಿಹಾಸಮಿಮಂ ಪುಣ್ಯಂ ಯೇ ಶೃಣ್ವಂತಿ ದಿವಾನಿಶಂ |

ಜನ್ಮನ್ಯುತ್ಯುಜರಾದಿಭ್ಯೋ ಮುಚ್ಯಂತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೯೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ದಕ್ಷಯಜ್ಞವಿಧ್ವಂಸನಪೂರ್ವಕ ಪಾರ್ವತೀ ಜನ್ಮ ಕಾಮದಹನವರ್ಣನಂ”
ನಾಮಾಷ್ಟಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೯೬. ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲಸಂಭೂತನಾದ ಹೇಮಾಂಗನಾದರೊ ಯಾವಾಗಲೂ
ಸಾಧುಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಮಂದ
ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಸಜ್ಜನರ
ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಎಂದೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೯೭. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಹಾ ದುಃಖವೂ, ನೀಚಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನನವೂ
ಆತನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಗಳಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದುವು. ಆದುದರಿಂದ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ
ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಡುವ ಸಾಧುಸೇವೆಯನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಮಾನವರೂ ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

೯೮. ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಇಂತು ಅಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದಲೇ
ಮನ್ಮಥನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಜನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ದುಃಖವನ್ನು
ನುಭವಿಸಿದನು.

೯೯. ಪರಮಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದ ಈ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅಹೋರಾತ್ರ
ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರು ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಕೇಳುವರೋ, ಅವರು ಜನನ ಮರಣ
ವಾರ್ಧಕ್ಯಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ
ಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ದಕ್ಷಯಜ್ಞವಿಧ್ವಂಸ-ಪಾರ್ವತೀಜನ್ಮ-ಕಾಮದಹನ
ವರ್ಣನ”ವೆಂಬ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀ ॥

ಅಥ ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕುಮಾರೋತ್ಪತ್ತಿ ಕಥನಂ

ಮೈಥಿಲ ಉವಾಚ :-

ತಸ್ಮಾದ್ಧಗ್ಧಸ್ಯ ಕಾಮಸ್ಯ ಕಸ್ಮಾಜ್ಜನ್ಮಾಭವದ್ವಿಭೋ |

ಕಿಂ ದುಃಖಂ ಸಮಭವತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಿನ್ ಕರ್ಮಣಃ ಸಹಲಂಘನಾತ್ || ೧ ||

ಏತದಾಚಕ್ಷ್ಯ ನೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಶ್ರೋತುಂ ಕೌ ತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ |

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ :-

ಕುಮಾರಜನ್ಮವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಮಿ ಶ್ರವಣಾತ್ಪಾಪನಾಶನಂ || ೨ ||

ಯಶಸ್ಯಂ ಪುತ್ರದಂ ಧರ್ಮ್ಯಂ ಸರ್ವರೋಗವಿನಾಶನಂ || ೩ ||

ಶಂಭುನಾ ತು ಹತೇ ಕಾನೇ ತತ್ಪತ್ನೀ ರತಿಸಂಜ್ಞಾ ಕಾ |

ಮುನೋಹ ಪುರತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪತಿಂ ಭಸ್ಮಾವಶೇಷಿತಂ || ೪ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕುಮಾರೋತ್ಪತ್ತಿ ಕಥನ

೧. ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಸರ್ವಜ್ಞನೆ! ಇಂತು ಮಹೇಶ್ವರನ ಉರಿಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಲಾಭವಾಯಿತು? ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಅಸಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ದುಃಖವುಂಟಾಯಿತು?

೨. ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಇದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ಕೇಳಲು ನನಗೆ ಉತ್ಕಟವಾದ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಇನ್ನು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು. ಆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶಹೊಂದುವುವು.

೩. ಆ ಕಥೆಯು ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ, ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಂತಾನ ಸಂಪಾದಕವೂ, ಧರ್ಮಪರ್ದಕವೂ, ಸಕಲ ದೈಹಿಕ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು.

೪. ಶಂಭುವಿನ ಫಾಲನೇತ್ರದಿಂದ ಕಾಮದೇವನು ವಿನಷ್ಟನಾಗಲು ಆತನ ಪತ್ನಿಯಾದ ರತಿದೇವಿಯೆಂಬವಳು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆಯೇ ಪತಿಯು ಭಸ್ಮರಾಶಿಯಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಮೂರ್ಛಿತಳಾದಳು.

ಭೂತಸಂಜ್ಞಾಮುಹೂರ್ತೇನ ವಿಲಲಾಪ ಚ ಚಿತ್ರಧಾ ।

ಯದ್ವಿಲಾಪಾದ್ವನಂ ಚಾಪಿ ಸಮದುಃಖಮಭೂತ್ತದಾ ॥ ೫ ॥

ತಚ್ಚಿತಾಗ್ನೌ ಸ್ವಕಾಯಂ ತು ತ್ಯಕ್ತುಕಾಮಾ ಚ ಮಾಧನಂ ।

ಪತ್ಯುಃ ಸಖಾಯಂ ಸಸ್ಮಾರ ಕರ್ತುಂ ತಾತ್ಕಾಲಿಕೀಂ ಕ್ರಿಯಾಂ ॥ ೬ ॥

ಸ ಅಗತ್ವಿತಿಂ ಕರ್ತುಂ ನೀರಪತ್ಯಾ ಮಹಾಪ್ರಭುಃ ।

ಸ ತು ತ್ರಸ್ತಃ ಸಖೀಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕ್ಷಣಂ ಮೂರ್ಛಾಪರೋಽಭವತ್ ॥ ೭ ॥

ರತಿಂ ತು ಸಾಂತ್ವಯಾಮಾಸ ಸಾಂತ್ವೈರ್ಬಹುನಿಧೈರಪಿ ।

ಪುತ್ರತುಲ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ತೇ ಭದ್ರೇ ಸ್ಥಿತೇ ಮಯಿ ಚ ನಾರ್ಹಸಿ ॥ ೮ ॥

ಕಾಯಂ ತ್ಯಕ್ತುಂ ಧರ್ಮಹೇತುಮಿತ್ಯಾದ್ಯೈರ್ಬಹುಧಾಃಪಿ ಸಾ ।

ನೈವ ಸ್ಥಾತುಂ ಮನಶ್ಚಕ್ರೇ ತೇನ ಸಂಸ್ತಂಭಿತಾ ರತಿಃ ॥ ೯ ॥

೫. ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರವಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದವಳಾಗಿ ಅವಳು ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ವಿಲಾಪದಿಂದ ಆ ತಪೋವನಲ್ಲಿದ್ದವೂ ಸಮಾನವಾದ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೬. ಆತನ ಚಿತೆಯ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಾನೂ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಕಾಲೋಚಿತಗಳಾದ ಔರ್ಧ್ವದೇಹಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ತನ್ನ ಗಂಡನ ಪರಮ ಮಿತ್ರನಾದ ವಸಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡಳು.

೭. ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಆತನೂ ಆ ನೀರಪತ್ನಿಗೆ ಚಿತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು ಆ ಸಖಿಯ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೈನಡುಕವುಂಟಾಗಲು ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಮೂರ್ಛಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು.

೮-೯. ಬಳಿಕ ಎಚ್ಚತ್ತು ಆಕೆಯನ್ನು ಬಹು ವಿಧಗಳಾದ ಸಾಂತ್ವವಚನಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. “ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೆ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಪುತ್ರ ಸಮಾನನಾಗಿರುವೆನು. ನಾನು ಜೀವದಿಂದಿರಲು ನೀನು ದೇಹವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಈ ಶರೀರವೇ ಧರ್ಮಾರ್ಜನೆಗೆ ಹೇತುವಾಗಿರುವುದಲ್ಲವೇ?” ಈ ರೀತಿಯಾದ ಅನೇಕ ವಚನಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಪತಿವಿರಹದಿಂದ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಳಾಗಿದ್ದ ರತಿಯು ದೇಹಧಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಿಲ್ಲ.

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದಾಢ್ಯಂ ವಸಂತೋಪಿ ಚಿತಿಂ ಚಕ್ರೇ ಸರಿತ್ತಟೇ ।

ಸಾಂವಗಾಹ್ಯ ದ್ಯುನದ್ಯಾಂಚ ಕೃತ್ವಾ ಕಾರ್ಯಾಣಿ ಸರ್ವಶಃ ॥ ೧೦ ॥

ಸನ್ನಿಯಮ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಂ ನಿವೇಶ್ಯಾತ್ಮನಿ ನೈ ಮನಃ ।

ಚಿತಿನಾರೋಢುಮಾರೇಭೇ ತತೋ ಜಾತಾಶರೀರವಾಕ್ ॥ ೧೧ ॥

ಮಾ ಪ್ರವೇಶ ಕಲ್ಯಾಣಿ ನಹ್ನಿಂ ಪತಿಪರಾಯಣಾ ।

ಭವಿಸ್ಯತಿ ಚ ತೇ ಪತ್ಯುರ್ಹರಾದ್ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ಯಾದನಾತ್ ॥ ೧೨ ॥

ಜನ್ಮದ್ವಯಂ ಕ್ರಮೇಣೈವ ತತ್ರ ಚೋತ್ತರಜನ್ಮನಿ ।

ಭೈಷ್ಠ್ಯಾಂ ಕೃಷ್ಣಾನ್ಮಹಾವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಖ್ಯೋ ಭವಿಸ್ಯತಿ ॥ ೧೩ ॥

ವಸಿಸ್ಯಸಿ ತ್ವಂ ಚ ಶಾಸಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಶಂಬರಾಲಯೇ ।

ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಖ್ಯೇನ ತೇ ಪತ್ಯಾ ಸಂತತಿಶ್ಚ ಭವಿಸ್ಯತಿ ॥ ೧೪ ॥

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ವಿರರಾಮಾಂಥ ವಾಣೀ ಚಾಃಕಾಶಗೋಚರಾ ।

ಕೃತ್ವಾ ತಾಂ ತು ನಿವೃತ್ತಾಃ ಭೂನ್ತರಣೇ ಕೃತನಿಶ್ಚಯಾ ॥ ೧೫ ॥

೧೦-೧೧. ಆಕೆಯ ಮನೋದಾಢ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ವಸಂತನೂ ಗಂಗಾ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿಯೇ ಚಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಆಕೆಯು ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉಚಿತ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ, ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಸಂಯಮನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆತ್ಮವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಗೊಳಿಸಿ ಚಿತಿಯನ್ನು ಹತ್ತಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಆಗ ಆಕೆಗೆ ಅಶರೀರವಾಣಿಯೊಂದು ಹೇಳತೊಡಗಿತು.

೧೨-೧೩. “ಎಲೆ ಕಲ್ಯಾಣಿ! ಪತಿಪರಾಯಣೆಯಾದ ನೀನು ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಶಿವನಿಂದಲೂ ಯದುವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರೂಪಿಯಾದ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದಲೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಎರಡು ಜನ್ಮಗಳು ಲಭಿಸುವುವು. ಆ ಎರಡನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಅವನು ರುಕ್ಮಿಣೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜನಿಸುವನು.

೧೪. ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಶಾಪದಿಂದ ಗ್ರಸ್ತಳಾಗಿರುವೆಯಾಗಿ ಶಂಬರಾ ಸುರನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವೆ. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆ ಪತಿಯೊಡನೆ ನಿನ್ನ ಸಮಾಗಮವು ಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುವುದು.”

೧೫. ಇಂತೆಂದು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಈ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮರಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಶ್ಚಿತ ಮನಸ್ಸುಳಾಗಿದ್ದ ರತಿದೇವಿಯು ಆ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಳಾದಳು.

ತತೋ ದೇವಾಃ ಸಮಾಜಗ್ಮುಃ ಸ್ವಾರ್ಥೇ ಕಾಮೇ ಹತೇ ಹರಾತ್ |
 ರತ್ಯಾ ಕೃತಂ ಪ್ರಪಶ್ಯಂತೋ ಗುರ್ವಿಂದ್ರಾಗ್ನಿಪುರೋಗಮಾಃ |
 ತಾಂ ತೇ ನಿವರ್ತಯಾಮಾಸುರ್ವರೇಣ ಮಹತಾ ಸತೀಂ || ೧೬ ||
 ಅನಂಗೋಽಪಿ ಭವತ್ಸಾಂಗೋ ಮೃತ ಏವಾಕ್ಷಿಗೋ ಭವೇತ್ |
 ಇತಿ ತಾಂತು ವಿನಿರ್ವತ್ಯ ಧರ್ಮಂ ಚೋಪದಿದೇಶಿರೇ || ೧೭ ||
 ಪೂರ್ವಕಲ್ಪೇ ತ್ವಯಂ ರಾಜಾ ಸುಂದರಾಖ್ಯೋ ಮಹಾಪ್ರಭುಃ |
 ತ್ವಮೇವ ಪತ್ತೀ ತತ್ರಾಪಿ ರಜಃಸಂಕರಕಾರಿಣೇ || ೧೮ ||
 ತೇನೇಯಂ ಚ ದಶಾಭೂತ್ತೇ ಕುರ್ವಿದಾನೀಂ ಚ ನಿಷ್ಕೃತಿಂ |
 ಮಂದಾಕಿನ್ಯಾಂ ತು ವೈಶಾಖೇ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ತದಾ ಕುರು || ೧೯ ||
 ಮಧುಸೂದನನುಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಕಥಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ತಥಾ ಶೃಣು |
 ಅಶೂನ್ಯಶಯನಂ ನಾಮ ವ್ರತಮಾರಭ ಭಾಮಿನಿ || ೨೦ ||

೧೬. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತನ್ಮು ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಮಹೇಶ್ವರನಿಂದ ಸಂಹೃತನಾದ ಮನ್ಮಥನನ್ನೂ ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದ ರತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಮಹೇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ಪತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮನೋರಥದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲು ದುರ್ಲಭವಾದ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಲೋಭಗೊಳಿಸಿದರು.

೧೭. “ಎಲೈ ದೇವಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಭಸ್ಮೀಭೂತನಾಗಿಯೂ ನಿನಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಶರೀರನಾಗಿಯೇ ಸುಖಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವನು. ಮೃತನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ನೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು.” ಇಂತೆಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

೧೮. “ಹಿಂದಿನಕ ಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಮದೇವನು ಸುಂದರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಹಾರಾಜನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ನೀನೂ ಆತನಿಗೆ ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಪತಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ರಜಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗ ನೀನು ಗೃಹಸುಂಕವನ್ನು ಮಾಡಿದವಳಾದೆ.

೧೯. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನೀನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡು.

೨೦. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಆತನ ದಿವ್ಯಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳು. ಎಲೌ ಸುಂದರಿಯೆ! ಅಶೂನ್ಯ ಶಯನವೆಂಬ ಉತ್ತಮ ವ್ರತವನ್ನು ನೀನು ಇಂದಿನಿಂದಲೇ ಆರಂಭಿಸು.

ಧರ್ಮೋಜಾಃನೇನ ತೇ ಭದ್ರೇ ವ್ರತೇನಾಃಪಿ ಚ ಮಾಧವೇ ।

ನೂನಂ ತೇ ಭವಿತಾ ಪತ್ಯುರುಪಲಬ್ಧಿರ್ನ ಸಂಶಯಃ

|| ೨೦ ||

ಇತಿ ತಸ್ಯೈವರಂ ದತ್ವಾ ದೇವಾ ಜಗ್ಮುರ್ಯಥಾಃಸಗತಾಃ ।

ತಥಾ ಕೃಚ್ಛಾನ್ನಿವೃತ್ತಾ ಸಾ ದೇವೀ ಕಾಮಸತೀ ತಥಾ

|| ೨೧ ||

ಗಂಗಾಃವಗಾಹನಂ ಚಕ್ರೇ ಮೇಷಸಂಸ್ಥೇ ದಿವಾಕರೇ ।

ಅಶೂನ್ಯಶಯನಂ ನಾನು ವ್ರತಂ ಚಾಃಪಿ ಮಹಾಮನಾಃ

|| ೨೨ ||

ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇನ ಸದ್ಯಃ ಕಾಮೋಃಕ್ಷಿಗೋಚರಃ ।

ಅಭೂತ್ತಸ್ಯೈವ ಮಹಾರಾಜ ಲೋಕೇ ಚಾವಾರ್ಯವೀರ್ಯವಾನ್ || ೨೩ ||

ಪೂರ್ವಕಲ್ಪೇಽಪ್ಯಯಮುಪಿ ರಾಜಾಧರ್ಮಪರಾಯಣಃ ।

ವೈಶಾಖೋಕ್ತಾನ್ಮಹಾಧರ್ಮಾನ್ನಾಕರೋತ್ತೇನ ವೈ ಸ್ಮರಃ ।

ದೇಹಹಾನಿಂ ಪ್ರಪೇದೇಃಸೌ ಪುತ್ರೋಽಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನಃ

|| ೨೪ ||

೨೦. ಮಂಗಳೆಯೆ! ಈ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದಲೂ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಆಸ್ಪದವಿರುವುದಿಲ್ಲ.”

೨೧. ಇಂತೆಂದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾದ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಕಾಮದೇವನ ಪತ್ನಿಯಾದ ರತೀದೇವಿಯು ತನ್ನ ಕಷ್ಟದಿಂದ ನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು.

೨೨. ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಷಿಗತನಾಗಿರುವ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಗಂಗಾಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿವಂತೆಯಾದ ಆಕೆಯು ಅಶೂನ್ಯಶಯನವೆಂಬ ವ್ರತವನ್ನೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದಳು.

೨೩. ಆ ಎರಡು ವ್ರತಾಚಾರಣೆಗಳ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಮನ್ಮಥನು ನಿರಂತರವೂ ಆಕೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೋಚರನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆತನೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನೂ ಆದನು.

೨೪. ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಈತನೂ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಗಳಾಗಿರುವ ವೈಶಾಖಮಾಸ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮನ್ಮಥನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಗನಾದರೂ ಈಶ್ವರನಿಂದ ದೇಹನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವವನಾದನು.

ವೃಥಾನೀತೇ ತು ವೈಶಾಖೇ ಮೇಷಸಂಸ್ಥೇ ದಿನಾಕರೇ |
 ಅವಸ್ಥೇಯಂ ಚ ದೇನಾನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂತುಕಾ ಕಥಾ || ೨೬ ||
 ತ್ರ್ಯಂಬಕೇಽಂತರ್ಹಿತೇ ಪಶ್ವಾನ್ನಿರಾಶಾ ಗಿರಿಕನ್ಯಕಾ |
 ತೂಷ್ಟೀಂ ಸ್ಥಿತಾಂ ತದಾ ಭೂತಾಂ ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹಿಮನಾನ್ಗಿರಿಃ || ೨೭ ||
 ಚಕಿತಃ ಸ್ವಗೃಹಂ ನಿನ್ಯೇ ದೋಭ್ಯಾಂ ತಾಂ ಪರಿರಭ್ಯಚ |
 ರೂಪಾದಾರ್ಯಗುಣಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹರಸ್ಯೈವ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೨೮ ||
 ಸ ಏವ ಮೇ ಪತಿರ್ಭೂಯಾದಿತಿ ತನ್ನಿಷ್ಠಮಾನಸಾ |
 ಗಂಗೋಪಕೂಲಮಾಪೇದೇ ತಪಸ್ತಪ್ತಂ ಧೃತವ್ರತಾ || ೨೯ ||
 ನಿವಾರಿತಾಃ ಸಿದ್ಧಾ ದೇವೀ ಪಿತ್ರಾ ಮಾತ್ರಾ ಸ್ವಕೈರ್ಜನೈಃ |
 ಅರ್ಚಯಂತೀ ಮಹಾಲಿಂಗಂ ನಿರಾಹಾರಾ ಜಟಾಧರಾ || ೩೦ ||
 ದಿವ್ಯವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಂತೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಽಭೂನ್ನಹೇಶ್ವರಃ |
 ಭೂತ್ವಾ ವರ್ಣ್ಯಪಿ ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಪರ್ಣಶಾಲಾಮುಖೇ ವಿಭುಃ || ೩೧ ||

೨೬. ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಸ್ಥನಾಗಿರುವ ವೈಶಾಖ ಮಾಸವನ್ನು ವೃಥಾವಾಗಿ ಕಳೆಯಲು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಈ ವಿಧವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯು ಉಂಟಾಗುವುದೆಂದ ಮೇಲೆ ಮನುಷ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಪಾಡೇನು ?

೨೭-೨೯. ತ್ರಿಣೇತ್ರನು ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಗಿರಿಪುತ್ರಿಕೆಯು ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವಳಾದಳು. ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತಳಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾದ ಹಿಮವದ್ರಾಜನು ತನ್ನ ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಪಾರ್ವತಿಯೂ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ರೂಪ, ಔದಾರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಆತನೇ ತನಗೆ ಪತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಆತನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾದಳು. ಮತ್ತು ಉಗ್ರವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲು ಗಂಗಾ ನದಿಯ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿದಳು.

೩೦. ತಂದೆಯೂ, ತಾಯಿಯೂ, ಬಂಧುಬಳಗಗಳೂ ಎಷ್ಟು ನಿವಾರಿಸಿದರೂ ಆಹಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಜಡೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆಕೆಯು ಶಿವನ ಮಹಾ ಲಿಂಗವನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

೩೧. ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ದೇವಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಲು ಆಕೆಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ಒಂದಾನೊಂದು ಸಾಯಂಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಶಿವನು ಆಕೆಯು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತನು.

ಸ್ವನಿಷ್ಠಮನಸೋ ದಾಡ್ಯಂ ವಾಕ್ಯೈರ್ನಾನಾವಿಧೈರಪಿ |
 ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವರಾದರಂ ಭದ್ರೇ ವರಯೇತಿ ಮಹಾಪ್ರಭುಃ || ೩೨ ||
 ಸಾ ವನ್ನೇಥ ಪತಿಂ ರುದ್ರಂ ತ್ವಂ ಭನೇತಿ ವರಾನನಾ |
 ಸ ತಥೈವ ವರಂ ದತ್ವಾ ಋಷೀನ್ಸಸ್ಮಾರ ಸಪ್ತ ಚ || ೩೩ ||
 ಅಜಗ್ಮುಸ್ತೇಽಪಿ ಮುನಯಃ ಸ್ಥಿತಾಃ ಸ್ರಾಂಜಲಯಃ ಪುರಃ |
 ಋಷೀನಾಜ್ಞಾ ಪಯಾಮಾಸ ಕನ್ಯಾಂ ಪ್ರಷ್ಠ್ಯಂ ಹಿಮಾಲಯಂ || ೩೪ ||
 ತಥಾಽಽದಿಷ್ಟಾ ಭಗವತಾ ಕನ್ಯಾರ್ಥಂ ಹಿಮವದ್ಗೃಹಂ |
 ಸ್ರಾಪುರ್ವಿಹಾಯಸಾ ಸರ್ವೇ ದ್ಯೋತಯಂತೋ ದಿಶೋದಶ || ೩೫ ||
 ಪ್ರತ್ಯುಜ್ಜಗಾಮು ಸ ಗಿರಿಃ ಸಪ್ತೈತಾನ್ಪ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಮಾನ್ |
 ಸಂಪೂಜ್ಯ ನಿಧಿವತ್ಸರ್ವಾನ್ ಸುಖಾಸೀನಾನಪೃಚ್ಛತ || ೩೬ ||

೩೨. ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ದಾಡ್ಯವನ್ನು ಬಹು ವಿಧಗಳಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು “ಎಲಾ ಶುಭಾಂಗಿಯೆ! ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ಉತ್ತಮ ವರವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೩೩. ಆಕೆಯೂ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು “ನೀನೇ ನನಗೆ ಪತಿಯಾಗಬೇಕು” ಎಂಬುದಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಆತನೂ ಆ ವರವನ್ನೇ ದಯಪಾಲಿಸಿದವನಾಗಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡನು.

೩೪. ಆ ಮಹಾಮುನಿಗಳೂ ಸ್ಮರಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿ ಆತನ ಮುಂದೆ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಪುಟರಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಪರ್ವತರಾಜನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ತನಗಾಗಿ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

೩೫. ಇಂತು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆಕಾಶ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವವರಾಗಿ ಸದಾಶಿವನಿಗೋಸ್ಕರ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಲು ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು ಸೇರಿ ಪರ್ವತರಾಜನ ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತರು.

೩೬. ಅವರ ಬರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಪರ್ವತರಾಜನೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮರೆನಿಸಿದ ಆ ಏಳು ಮಂದಿಯನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ವಿಧ್ಯುಕ್ತಗಳಾದ ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಸುಖಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಕೇಳತೊಡಗಿದನು.

ಧನ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ಕೃತಕೃತ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ಯದ್ಭವಂತೋ ಗೃಹಾಃಕತಾಃ |
 ಭವದಾಗಮನಂ ಮನ್ಯೇ ಮಮ ಜನ್ಮಫಲಂತ್ವಿತಿ || ೩೭ ||
 ನ ಕೃತಂ ನಿದ್ಯತೇಽಸ್ಮಾಭಿಃ ಪೂರ್ಣಾರ್ಥಾನಾಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ |
 ತಥಾಽಪಿ ಭೂತಕಾರ್ಯಂ ಮೋ ಯತ್ಕರ್ತವ್ಯಂ ಮಯಾಽಧುನಾ || ೩೮ ||
 ಇತ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತೇ ತಥಾಪ್ರೋಚುರ್ಹಿಮವಂತಂ ಮಹಾಗಿರಿಂ |
 ತ್ವಯಾ ಸ್ವಸದೃಶಂ ವಾಕ್ಯಮುಕ್ತಂ ಗಿರಿಪತೇ ದೃಢಂ || ೩೯ ||
 ಅಸ್ಮದಾಗಮನೇ ಹೇತುಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ತೇ ಮಹೋದಯೇ |
 ಕನ್ಯಾ ತೇ ಸಾರ್ವತೀ ನಾಮ ಪೂರ್ವಂ ದಕ್ಷಾತ್ಮಜಾ ಸತೀ || ೪೦ ||
 ಜಾತಾ ತವ ಕುಮಾರೀ ಯಾ ಯಜ್ಞೇ ತ್ಯಕ್ತಕಲೇವರಾ |
 ಅಸ್ಯಾಃ ಪಾಣಿಗ್ರಹೇ ದಕ್ಷಃ ಶಂಭುರ್ನಾಽನ್ಯೋಜಗತ್ರಯೇ || ೪೧ ||

೩೭. “ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆನು. ನೀವು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿ ದುರರಿಂದ ನಾನು ಇಂದು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದೆನು. ನನ್ನ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪುಣ್ಯಗಳ ಫಲದ ರೂಪವಾಗಿಯೇ ನೀವು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು.

೩೮. ಆದರೂ ನೀವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನೋರಥರೂ, ಮಹಾತ್ಮರೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮಂತಹ ಅಲ್ಪಜ್ಞರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಬೇಕಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ನೀವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಕಾರ್ಯಗೌವವನ್ನೂ ನನ್ನಿಂದ ನಿಮಗೆ ಆಗಬೇಕಾದ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿರಿ.”

೩೯. ಇಂತೆಂದು ಆತನು ಬಿನ್ನವಿಸಲು ಆ ಸಸ್ತೃಷಿಗಳು ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಹಿಮವಂತನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. “ಅಯ್ಯಾ ಗಿರಿರಾಜನೇ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿನ್ನ ಕುಲಶೀಲಗಳಿಗೆ ಸದೃಶವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ನೀನು ಆಡಿರುವೆ.

೪೦. ನಿನಗೆ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ನಮ್ಮ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆವು. ಈಗ ನಿನಗೆ ಜನಿಸಿರುವ ಪಾರ್ವತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕನ್ಯಾರತ್ನವು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗಳಾಗಿ ಸತೀದೇವಿಯೆನಿಸಿದ್ದಳು.

೪೧. ತಂದೆಯ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಈಗ ನಿನ್ನ ಕುಮಾರಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿರುವಳು. ಈಕೆಯ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಪರಮಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ಸರಿಯಾದ ವರನಲ್ಲದೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಾವನೂ ಸಿಕ್ಕಲಾರನು.

ದೇಯಾ ಸಾ ಶಂಭವೇ ದೇವೀ ಭವತಾಃ ಸಂತೈಮಿಚ್ಛತಾ || ೪೨ ||
 ಪೂರ್ವಜನ್ಮಸಹಸ್ರೇಷು ಭವತಾ ಸುಕೃತಂ ಕೃತಂ |
 ಇದಾನೀಂ ತವ ದಿಷ್ಟ್ವಾತು ಪರಿಸಾಕಮುಸಾಗತಂ || ೪೩ ||
 ತೇಷಾಂ ತದ್ವಚನಂ ಶೃತ್ವಾ ಸಂದೃಷ್ಟ್ವಾಽತ್ಮಾ ಮಹಾಗಿರಿಃ |
 ವ್ಯಾಜಹಾರ ಪುನರ್ನಾಕೃಂ ಪುತ್ರೀ ವಲ್ಕಲಧಾರಿಣೀ || ೪೪ ||
 ಗಂಗಾತೀರೇ ನಿರಾಹಾರಾ ತಪಸ್ತಪತಿ ದುಶ್ಚರಂ |
 ಕಾಂಕ್ಷಮಾಣಾ ಪತಿಂ ಶಂಭುಂ ತಸ್ಯಾ ಇಷ್ಟಮಿದಂ ತ್ವಿತಿ || ೪೫ ||
 ದತ್ತಾ ಕನ್ಯಾ ಮಯಾ ತಸ್ಮೈ ತ್ರ್ಯಂಬಕಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ |
 ಶೀಘ್ರಂ ಗತ್ವಾ ಭವಂತಸ್ತು ಯತ್ರ ಶಂಭುರ್ಮಹಾಪ್ರಭುಃ || ೪೬ ||
 ಪ್ರೀತ್ಯಾ ಹಿಮವತಾ ದತ್ತಾಂ ಗೃಹಾಣೇತಿ ನಿವೇದ್ಯ ಚ |
 ಭವಂತ ಏವ ಕುರ್ವಂತು ಚೈತದ್ವೈವಾಹಿಕೀಂ ಕ್ರಿಯಾಂ || ೪೭ ||
 ಇತ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತೇ ಹಿಮವತಾ ತಮಾಮಂತ್ರೈಶಿವಂ ಯಯುಃ |
 ಲಕ್ಷ್ಮಿದ್ಯಾ ಯೋಷಿತಃ ಸರ್ವಾ ವಿಷ್ಣಾದ್ಯಾ ದೇವತಾ ಅಪಿ || ೪೮ ||

೪೨-೪೩. ಕನ್ಯಾದಾನದ ಅನಂತಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವೆಯಾದರೆ ನೀನು ಆ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಶಂಭುವಿಗೆ ಕೊಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸು. ಸಾವಿರಾರುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸುಕೃತವೆಲ್ಲವೂ ಕಾಲಧರ್ಮ ಸಂಯೋಗವಿಂದ ಫಲೋನ್ಮುಖವಾಗುವ ಸಮಯವೀಗ ಒದಗಿರುವುದು.

೪೪. ಆ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರ್ವತರಾಜನು ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗನಾದನು. ಮತ್ತು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. “ನನ್ನ ಪುತ್ರಿಯು ಈಗ ನಾರು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವಳು.

೪೫. ಮಹಾದೇವನೇ ತನಗೆ ಪತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಗಂಗಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುಗ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಅವಳಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸಂದೇಶವು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು.

೪೬. ಮಹಾಪುರುಷನಾದ ಆ ತ್ರಿಣೇತ್ರನಿಗೆ ನಾನು ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಈಗ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ಶಂಭುವು ಇರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೊರಡುವವರಾಗಿರಿ.

೪೭. ಹಿಮವಂತರಾಜನು ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಕನ್ಯಾರತ್ನವನ್ನು ನೀನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿವೇದಿಸಿ ನಿವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಈ ವಿವಾಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಡಿರಿ.

೪೮-೫೨. ಇಂತೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಆ ಹಿಮವಂತನನ್ನು

ಷಣ್ಮಾತರೋಽಥ ಮುನಯೋ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಜಗ್ಗುರ್ಮಹೋತ್ಸವಂ ।

ಶಿವಃ ಸರ್ವಾಮರಗಣೈರ್ಮುನಿಭಿರ್ಮಾತೃಭಿಃ ಸ್ತಥಾ ॥ ೪೯ ॥

ಅನ್ವಿತೋ ವೃಷಭಾರೂಢಃ ಪ್ರಮಥಾನಾಂ ಗಣೈವೃತಃ ।

ಭೇರೀಶಂಖಮೃದಂಗಾದ್ಭೈಃ ಕಾಹಲೀಪಟಹಾದಿಕ್ಯೈಃ ॥ ೫೦ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಘೋಷೈರ್ಬಂದಿಭಿಶ್ಚ ಪ್ರಾವಿಶದ್ಧಿಮವತ್ಪುರೀಂ ।

ಸುಮುಹೂರ್ತೇ ಶುಭೇ ಲಗ್ನೇ ಶುಭಗ್ರಹನಿರೀಕ್ಷಿತೇ ॥ ೫೧ ॥

ವಿನಾಹನುಕರೋಚ್ಛೈಲಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಠೇನಾಂತರಾತ್ಮನಾ ।

ಮಹೋತ್ಸವಸ್ತದಾಚಾಸೀತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ನೃಪ ॥ ೫೨ ॥

ಮಹೋತ್ಸವೇ ನಿವೃತ್ತೇ ತು ಶಂಕರೋ ಲೋಕಶಂಕರಃ ।

ರೇನೇ ಸ್ವಚ್ಛಂದಯಾ ದೇವ್ಯಾ ಲೋಕಧರ್ಮಾನನುವೃತಃ ॥ ೫೩ ॥

ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಶಿವನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ವಿಷ್ಣುವೇ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮೀ, ವೈಷ್ಣವೀ, ಕೌಮಾರೀ, ವಾರಾಹೀ, ಇಂದ್ರಾಣೀ, ಚಾಮುಂಡೆಯರೆಂಬ ಷಣ್ಮಾತೃಕೆಯರೂ, ಮುನಿವರ್ಯರೂ ಪರಮೇಶ್ವರನ ವಿವಾಹಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡಲು ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಹೊರಟರು. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸಕಲ ದೇವತಾಗಣಗಳಿಂದಲೂ, ಮುನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಮಾತೃಕೆಯರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ವೃಷಭವಾಹನವನ್ನೇರಿಕೊಂಡು ಪ್ರಮಥಗಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುತ್ತುವರೆದು ಬರುತ್ತಿರಲು ಭೇರಿ, ಶಂಖ, ಮೃದಂಗ, ಕಹಳೆ, ತಮಟೆ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳ ಭಾಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳ ವೇದಘೋಷಗಳಿಂದಲೂ, ವಂದಿಮಾಗಧರ ಹೊಗಳಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಹಿಮವಂತನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದನು. ಸುಮುಹೂರ್ತವೂ ಶುಭಗ್ರಹಗಳ ನಿರೀಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಉತ್ತಮ ಲಗ್ನವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಶೈಲರಾಜನು ಅಪರಿಮಿತಾನಂದತುಂದಿಲಾಂತರಂಗನಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ವಿವಾಹವನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನೆರವೇರಿಸಿದನು. ಎಲೈ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆಗ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದ ಮಹೋತ್ಸವವು ನಡೆಯಿತು.

೫೩. ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವದ ವೈಭವಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಲು ತ್ರಿಲೋಕಗಳಿಗೂ ಸೌಖ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶ್ರೀ ಶಂಕರನು ಲೋಕಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ದೇವಿಯೊಡನೆ ಸುರತಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಋದ್ಧಿ ಮದ್ಧಿ ಮನದ್ಗೇಹೇ ದೇವೇಂದ್ರ ಭವನೋಪಮೇ ।

ಶರ್ವರ್ಯಾಂ ನಂದಿನೀತೀರೇ ವನರಾಜಿಷು ಶಂಕರಃ

॥ ೫೪ ॥

ಮತ್ತಾಲಿದ್ವಿಜಸನ್ನಾದಮಯೂರರವಮಂಡಿತೇ ।

ದಿವ್ಯವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ರೇನೋ ಸ್ವಚ್ಛಂದಯಾ ವಿಭುಃ

॥ ೫೫ ॥

ಸ್ತ್ರೀಣಾಮಿಂದ್ರವರಾಭಾವಾತ್ಸ್ಮಿನ್ಕಾಲೇ ನೃಪೋತ್ತಮ ।

ಪುಂಸಃ ಸಂಗಾತ್ಪುನರ್ಗರ್ಭೋ ನಾರೀಣಾಂ ಸ್ತವತಿ ಧ್ರುವಂ

॥ ೫೬ ॥

ಪ್ರತ್ಯಹಂ ರಮಣಾದ್ವೇಷ್ಯಾಂ ನಾ ಭೂದ್ಗರ್ಭೋ ಹರಾದ್ವತ ।

ದೇವಾನಾಮುಭವಚ್ಚಿಂತಾ ಪುತ್ರಾಲಾಭಾದ್ವರಾದ್ವಿಭೋಃ

॥ ೫೭ ॥

ಸರ್ವೇ ಸಂಗತ್ಯ ಸಮಂತ್ರೈ ಮಿಥ ಏವಂ ಬಭಾಷಿರೇ ।

ಕಾಮಿವಾಭೂದ್ರತೌ ನಿತ್ಯಂ ಸಕ್ತೋ ದೇವ್ಯಾಹರಃ ಸ್ವರಾಟ್

॥ ೫೮ ॥

೫೪-೫೫. ಸಕಲವೈಭವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಹೇಂದ್ರ ಭವನ ಸದೃಶವಾದ ಹಿಮವಂತರಾಜನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮದಿಸಿದ ದುಂಬಿಗಳ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ, ನವಿಲುಗಳ ಕ್ರೇಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದ ನಂದಿನೀನದಿಯ ದಡಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ವನಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವಮಾನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಆ ಶಂಕರನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯೊಡನೆ ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೫೬. ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮಹೇಂದ್ರನ ವರವಿಲ್ಲ ದುದರಿಂದ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮತ್ತೆ ಪುರುಷಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಿಂದಲೇ ಪೂರ್ವ ಗರ್ಭವು ಸ್ರಾವವಾಗುವ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಲೋಕ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು.

೫೭. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯೊಡನೆ ರಮಿಸುತ್ತಿರಲು ಆಕೆಗೆ ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಗರ್ಭವು ನಿಲ್ಲಲೇ ಇಲ್ಲವು. ಎಲೈ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯೆ! ಇವರಿಗೆ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟದಿರಲು ತಾರಕಾಸುರನ ವಧೆಗಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ವ್ಯಾಕುಲವುಂಟಾಯಿತು.

೫೮. ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಇಂತು ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡರು. “ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಗ್ರಾಮ್ಯನಾದ ಕಾಮಿಪುರುಷನಂತೆ ದೇವಿಯೊಡನೆ ಸುರತ ಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವನು.

ನಾಸ್ಮಾಕಂ ಸಿದ್ಧತೇ ಕಾರ್ಯಂ ನಿತ್ಯಂ ಗರ್ಭಸ್ಯ ಸಂಸ್ತವಾತ್ |
 ಪುನಾರತೀರ್ಯಥಾ ನಾಭ್ಯಾತ್ಮತ್ವಾಽಸ್ಮಾಭಿವಿಧೀಯತಾಂ || ೫೯ ||
 ಮಿಥ ಏವಂ ತು ಸಂಭಾಷ್ಯ ವ್ಯಚಿನ್ತ್ಯನ್ ಕ್ಷಣಮತ್ರ ತೇ |
 ಅಗ್ನಿಂ ಕೃತ್ವೇ ವಿನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಹ್ಯಾಚುರ್ಮಾನಪುರಃಸರಂ || ೬೦ ||
 ಅಗ್ನಿಮುಖಂ ತ್ವಂ ದೇವಾನಾಂ ತ್ವಂ ಬಂಧುರ್ಗತಿರೇವ ಚ |
 ಇದಾನೀನುಪಿ ಗಚ್ಛತ್ವಂ ರಮತೇ ಯತ್ರ ನೈ ಹರಃ || ೬೧ ||
 ರತ್ಯಂತೇ ದರ್ಶಯಾಸ್ತತ್ಮಾನಂ ಪುನಾರತೀರ್ಯಥಾ ನ ವೈ |
 ತ್ವಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರೀಡಿತಾ ದೇವೀ ತತಶ್ಚಾಪಹರೇದ್ಧ್ರುವಂ || ೬೨ ||
 ಶಿಷ್ಯೋ ಭೂತ್ವಾ ತು ರತ್ಯಂತೇ ಸೃಚ್ಛ ತತ್ತ್ವಂ ಸ್ಮರಾಂತಕಂ |
 ತತ್ತ್ವಸಂಪ್ರಶ್ನವ್ಯಾಜೇನ ಕಾಲಂ ಬಹುನಯ ಸ್ತಭೋ || ೬೩ ||

೫೯. ನಿತ್ಯವೂ ಆಕೆಯ ಗರ್ಭವು ಸ್ತವಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಎಂದಿಗೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವ ಸಂಭವವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪುನಃ ಅವರ ಸಂಯೋಗವು ಆಗದಿರುವಂತೆ ನಾವು ಯಾವುದಾದರೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು.”

೬೦. ಇಂತು ಪರಸ್ಪರಸಂಭಾಷಣೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಒಂದು ಕ್ಷಣದವರೆಗೂ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾದವರು ಯಾರೆಂದು ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಅಗ್ನಿಯೇ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದವನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು.

೬೧. “ಎಲೈ ಅಗ್ನಿದೇವನೆ! ನೀನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮುಖಪ್ರಾಯನಾಗಿರುವೆ. ನೀನೇ ನಮಗೆ ಬಂಧುವೂ ಗತಿದಾಯಕನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಈಗಲೂ ನೀನು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗು.

೬೨. ಒಂದು ದಿವಸ ಸುರತಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಅವರೆದುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ಮತ್ತೆ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಸಂಭೋಗವುಂಟಾಗಲಾರದು. ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಲಜ್ಜೆಗೊಂಡ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯುವಳೆಂಬುದು ನಿಜವು.

೬೩. ನೀನು ಶಿಷ್ಯನಂತೆ ವೇಷವನ್ನು ತಾಳಿ ಮನ್ಮಥ ವೈರಿಯಾದ ಆತನಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವೋಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳುವವನಾಗು. ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲೆಳಸುವ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಆತನನ್ನು ಸುರತದಿಂದ ವಿಮುಖಗೊಳಿಸು.

ಬಹುಕಾಲೇ ಗತೇ ದೇವೀ ಕುಮಾರಂ ಪ್ರಸವಿಸ್ಯತಿ |

ದೇವೈರೇವಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿತೋಽಗ್ನಿರೋಮಿತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಹರಂ ಯಯೌ || ೬೪ ||

ವೀರ್ಯೋತ್ಸರ್ಗಾತ್ಪೂರ್ವಮೇವ ಗತೋ ವಹ್ನೀ ರತಾಂತರೇ |

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವೀಡಿತಾ ದೇವೀ ವಿನಸ್ತ್ರಾ ವಿಮನಾ ಯಯೌ || ೬೫ ||

ರತಿಂ ವಿಹಾಯ ತ್ವರಯಾ ತತೋ ರುದ್ರೋಽತಿಕೋಪಿತಃ |

ವಹ್ನಿಂ ಸ್ರಾಹ ಗೃಹಾಣೇದಮಭಿಸೃಷ್ಟಂ ತು ದುರ್ಮತೇ || ೬೬ ||

ಮದ್ವೀರ್ಯಂ ದುಃಸಹಂ ಪಾಪ ರತೌ ವಿಘ್ನಸ್ತ್ವಯಾಽಭವತ್ |

ಉತ್ಸೃಜಾಮಿ ಚ ಮದ್ವೀರ್ಯಂ ತ್ವನ್ಮುಖೇ ಹವ್ಯವಾಹನ || ೬೭ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತೋತ್ಸೃಷ್ಟ್ವಾನಾಸ್ವೀರ್ಯಂ ಹವ್ಯವಾಹಮುಖೇ ಹರಃ |

ತದ್ಧೃತ್ವಾ ದಹ್ಯಮಾನಃ ಸನ್ಮೋಹದರೇ ವೀರ್ಯಮುಲ್ಪಣಂ || ೬೮ ||

ಚಿಂತಯಾನೋ ಯಯೌ ಧಾಮ ದೇವಾನಾಂ ಯಜ್ಞಪೂರುಷಃ |

ಕಥಂಚಿತ್ಪಾಣತೋ ಮುಕ್ತೋ ದೇವೇಭ್ಯಸ್ತನ್ಮನೇದಯತ್ || ೬೯ ||

೬೪. ಇಂತು ಬಹಳ ಕಾಲವು ಕಳೆದುಹೋಗಲು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಸುಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು.” ಇಂತೆಂದು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಗ್ನಿದೇವನು ಹಿಂ ಎಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಪರಮಶಿವನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದನು.

೬೫. ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿದ್ದು ರತಿಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪರಮಶಿವನಿಗೆ ವೀರ್ಯೋತ್ಸರ್ಗವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದನು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ನಗ್ನಳಾಗಿದ್ದ ಗಿರಿಜೆಯು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದಲೂ ಉದಾಸೀನಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವಳಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

೬೬. ಆಗ ಮಹಾದೇವನೂ ತ್ವರೆಯಿಂದ ಸುರತವಿಮುಖನಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಅಗ್ನಿಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. “ಎಲೈ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯೆ! ನನ್ನ ದೇಹದಿಂದ ಸ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವೀರ್ಯವನ್ನು ನೀನೇ ಗ್ರಹಿಸು.

೬೭-೬೮. ಎಲೈ ಪಾಪಿಯೆ! ಈ ನನ್ನ ವೀರ್ಯವು ಇತರರಿಗೆ ಧರಿಸಲಶಕ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ನನ್ನ ಸಂಭೋಗಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಿಂದ ವಿಘ್ನವುಂಟಾಯಿತು. ಸರ್ವಭಕ್ಷಕನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವ್ಯವನ್ನು ಹೊರುವ ದೂತನಾದ ನಿನ್ನ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಇಡುವೆನು.” ಇಂತೆಂದು ಪರಮಶಿವನು ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಅಗ್ನಿದೇವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಿಡುವವನಾದನು. ಅಗ್ನಿಯೂ ಅತ್ಯುಗ್ರಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ವೀರ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ದಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೬೯. ಯಜ್ಞಪುರುಷನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಬಹಳ

ದೇವಾ ನಹ್ನೀರಿತಂ ಶೃತ್ವಾ ಹರ್ಷಶೋಕೌ ಸಮಾಯಯುಃ |
 ಸ್ಥಿತಂ ವೀರ್ಯಮಿತಿ ಹ್ಲಾದಂ ಕಥಂ ತು ಪ್ರಸವೋ ಭವೇತ್ || ೭೦ ||
 ಇತಿ ದುಃಖಂ ತದಾ ಚಾಃಸೀದ್ವಹ್ನೇಃ ಕುಕ್ಷ್ಟಿ ತು ಶಾಂಭವಂ |
 ವನ್ಯಥೇ ತೇಜ ಆಕ್ಲಿಪ್ತಂ ದಶಮಾಸಾ ಗತಾಸ್ತದಾ || ೭೧ ||
 ನಾಃಪಶ್ಯತ್ಪ್ರಸವೋಪಾಯಂ ಬಹುದುಃಖಸರಾಯಣಃ |
 ದೇವಾನ್ಸ್ವೈ ಶರಣಂ ಪ್ರಾಪ ಗರ್ಭಮೋಚನಹೇತವೇ || ೭೨ ||
 ತೇನ ದೇವಾ ನಹ್ನಿನಾ ಸಾಕಂ ಪ್ರಾಪ್ತುರ್ಗಂಗಾಂ ಯಶಸ್ವಿನೀಂ |
 ಗಂಗಾಂ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ತೇ ಸ್ತುತ್ವಾ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಾಸುರಂಜಸಾ || ೭೩ ||
 ತ್ವಂ ಮಾತಾ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ತ್ವಮೇವ ಜಗತಾಂ ಗತಿಃ |
 ದೇವತಾರ್ಥಂ ತು ತ್ವಂ ಭದ್ರೇ ಧತ್ಸ್ವ ತೇಜಸ್ತು ಶಾಂಭವಂ || ೭೪ ||

ಕಷ್ಟದಿಂದ ಪರಶಿವನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾಣಾನಶೇಷಿತನಾಗಿ ಹೊರಟು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನಡೆದುಬೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು.

೭೦-೭೧. ಅಗ್ನಿದೇವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವೂ ದುಃಖವೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಉಂಟಾದುವು. ಮಹೇಶ್ವರನ ವೀರ್ಯವು ಲಭ್ಯವಾಯಿತೆಂದು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು. ಈ ವೀರ್ಯವು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹೇಗೆ ಶಿಶುವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರಸವಿಸುವನು ಎಂಬ ದುಃಖವೂ ಅವರಿಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಪರಮೇಶ್ವರನ ವೀರ್ಯವು ಅಗ್ನಿದೇವನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲಸಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ವೃದ್ಧಿಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಇಂತು ಹತ್ತು ತಿಂಗಳುಗಳು ಕಳೆದುಹೋದವು.

೭೨. ಆದರೂ ಅಗ್ನಿಯ ಕಷ್ಟವೂ ಗರ್ಭದ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಅಸಹ್ಯವಾದ ದುಃಖದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾದರೂ ಪ್ರಸವಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕಾಣಲಾರದಾದನು. ಮತ್ತು ಗರ್ಭಮೋಚನಕ್ಕಾಗಿ ಪುನಃ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಶರಣುಹೊಕ್ಕನು.

೭೩. ಆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಗ್ನಿಯೊಡಗೂಡಿಕೊಂಡು ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಳಾದ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಮತ್ತು ಆಕೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ಗಂಗಾದೇವಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗೌರವದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು.

೭೪. “ನೀನೇ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮಾತೆಯು. ನೀನೇ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೇ! ದೇವತೆಗಳ

ತದ್ವಹ್ನೇರ್ವರ್ಧತೇ ಗರ್ಭೋ ನಾಸ್ತ್ರೀತ್ವಾತ್ಪ್ರಸವೋಽಸ್ಯ ಚ |
 ತಸ್ಮಾದೇನಂ ಚ ನಃಸರ್ವಾನ್ ಸಮುದ್ಧರ ದಯಾಂ ಕುರು || ೭೫ ||
 ಇತ್ಯೇನಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಾ ದೇವೀ ತಥಾಸ್ತ್ವಿತಿ ವಚೋಽಬ್ರವೀತ್ |
 ದೇವಾಸ್ತು ವಹ್ನಯೇ ಪ್ರಾಹುರ್ನುಂತ್ರಂ ಗರ್ಭವಿಮೋಚನಂ || ೭೬ ||
 ತನ್ಮಂತ್ರಾದ್ಗರ್ಭಮಾಕೃಷ್ಯ ವ್ಯಸೃಜದ್ಧವ್ಯವಾಹನಃ |
 ಗಂಗಾಯಾಂ ಶಾಂಭವಂ ತೇಜೋ ಭಾಸ್ವಲ್ಲೋಕಸು ದುಃಸಹಂ || ೭೭ ||
 ಸಾಚೋಢ್ವಾ ಕತಿಚಿನ್ಮಾಸಾನ್ನ ಶಶಾಕ ತತಃ ಪರಂ |
 ನಿರ್ಜಲಾ ತತ್ಪ್ರಭಾವೇಣ ಸ್ಫುಟಿದ್ರಕ್ತಕಲೇವರಾ || ೭೮ ||
 ಬಹುದುಃಖಾಃಕುಲಾ ದೇವೀ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಪ್ರಭಾವತಃ |
 ಉಜ್ಜಹಾರ ಸ್ವೋದರಸ್ಥಂ ಗರ್ಭಂ ಲೋಕೈಕಪಾವನೀ || ೭೯ ||
 ಶರಕಾಂಡೇ ತು ಚಿಕ್ಷೇಪ ದಹ್ಯಮಾನಂ ಸಮಂತತಃ |
 ಶರಕಾಂಡೈಸ್ತು ಸಂಭಿನ್ನಃ ಷೋಢಾಭಿನ್ನೋ ಬಭೂವಹ || ೮೦ ||

ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಲಭಿಸಿರುವ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಈ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಈಗ ನೀನು ಧರಿಸಬೇಕು.

೭೫. ಈಗ ಆ ಗರ್ಭವು ಅಗ್ನಿದೇವನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಆತನು ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲದುದರಿಂದ ಗರ್ಭವಿಮೋಚನವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರುವವಳಾಗು.”

೭೬-೭೭. ಇಂತೆಂದು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಳಾದ ಗಂಗಾದೇವಿಯು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಉತ್ತರವನ್ನಿತ್ತಳು. ಬಳಿಕ ದೇವತೆಗಳು ಅಗ್ನಿದೇವನಿಗೆ ಗರ್ಭವಿಮೋಚನಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಟ್ಟನು. ಪರಮೇಶ್ವರನ ವೀರ್ಯವು ತೇಜೋಮಯವೂ ಮೂರುಲೋಕಗಳಿಂದ ಧರಿಸಲು ಅಶಕ್ಯವೂ ಆಗಿ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಾಯಿತು.

೭೮. ಆಕೆಯೂ ಸಹ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳವರೆಗೂ ಅದನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಬಳಿಕ ತಡೆಯಲು ಅಶಕ್ತಳಾದಳು. ಆ ವೀರ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆಕೆಯೂ ಜಲರಹಿತಳಾಗಿ ಶರೀರದ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ತವನ್ನು ಸ್ರವಿಸುವಂತಾದಳು.

೭೯. ಇಂತು ಬಹಳ ಕ್ಲೇಶಗೊಂಡ ಗಂಗಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿದ್ದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಹಾಕಲು ಆಕೆಯು ತ್ರಿಲೋಕಪಾವನೆಯೆನಿಸಿದಳು.

೮೦. ಮತ್ತು ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ

ಷಟ್ಕೃತ್ತಿಕಾಃ ಸಮಾಜಗ್ನುಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಚೋದಿತಾಸ್ತದಾ |
 ಶರಕಾಂಡೇ ವಿನಿರ್ಭಿನ್ನಂ ಷೋಡಾಸಂಧಾಯ ಶಾಂಭವಂ || ೮೧ ||
 ಷಣ್ಮುಖಂ ಪುರುಷಂ ಕೃತ್ವಾ ತ್ವೇಕದೇಹಮಿತಿ ಸ್ಫುಟಂ |
 ಕೃತ್ತಿಕಾವಿಧಿನಾಽಽಜ್ಞಪ್ತಾಸ್ತಂ ತಥಾ ಚಕ್ರರೇ ದೃಢಂ || ೮೨ ||
 ತದ್ದೇಹಂ ಪುರುಷಾಕಾರಂ ಷಣ್ಮುಖಂ ಶರಕಾಂಡಗಂ |
 ಅರಕ್ಷ್ಯ ನೇವನೇವಾಸೀಚ್ಛರಕಾಂಡೇಷು ನೈ ಚಿರಂ || ೮೩ ||
 ಏಕದಾ ವೃಷಭಾಽರೂಢೌ ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರೌ |
 ಶ್ರೀಶೈಲಂ ಗಂತುಮನಸೌ ತತ್ಸ್ಥಲಂ ಪರಿಜಗ್ಮತುಃ || ೮೪ ||
 ತದಾಸೀತ್ಪಾರ್ವತೀ ದೇವೀ ಸದ್ಯಃ ಸ್ನುತಪಯೋಧರಾ |
 ವಿಸ್ಮಿತಾ ಚಾವದದೃದ್ರಂ ಸ್ನುತೌ ಕಸ್ಮಾತ್ಪಯೋಧರೌ || ೮೫ ||

ಆ ಗರ್ಭವನ್ನು ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಜೊಂಡುಹುಲ್ಲಿನ ಗುಂಪಿನೊಳಕ್ಕೆ ಬಿಸುಟಳು. ಆ ಗರ್ಭವು ಜೊಂಡುಗಳ ತೀಕ್ಷ್ಣಗ್ರಂಥಿಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಆರು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತು.

೮೧. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಆರು ಕೃತ್ತಿಕೆಯರು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದರು. ಮತ್ತು ಆರು ಹೋಳುಗಳಾಗಿ ಜೊಂಡು ಹುಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಮಹೇಶ್ವರನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರು.

೮೨. ಬಳಿಕ ಆರು ಮುಖಗಳನ್ನು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಅವುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ಒಂದೇ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಪುರುಷಾಕಾರವನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಗೊಳಿಸಿದರು. ಕೃತ್ತಿಕಾಮಾತೆಯರು ಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಷಣ್ಮುಖಸ್ವಾಮಿಯ ದೇಹವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದುದು ನಿಜವು.

೮೩. ಇಂತು ಅವರು ದೇಹವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಆರು ಮುಖಗಳುಳ್ಳ ಗಂಡುಮಗುವಿನ ಆ ದೇಹವು ಜೊಂಡುಹುಲ್ಲಿನ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಅನಾಥಶಿಶುವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯಿತು.

೮೪. ಒಮ್ಮೆ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರು ತಮ್ಮ ವಾಹನವಾದ ವೃಷಭ ವನ್ನೇರಿ ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಹೊರಟು ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಜೊಂಡುಹುಲ್ಲಿದ್ದ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

೮೫. ಆಗ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಗೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿಯೇ ಸ್ತನಗಳಿಂದ ಕ್ಷೀರವು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. ಇದರಿಂದ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡು ಆಕೆಯು ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದಳು. “ನನ್ನ ಸ್ತನಗಳಿಂದ ಕ್ಷೀರವು ಉಕ್ಕಿಬರಲು ಕಾರಣವೇನು?

ಕಾರಣಂ ಬ್ರೂಹಿ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ್ನಿತ್ಯುಕ್ತಸ್ತು ಹರೋಽಬ್ರವೀತ್ |
 ಶೃಣು ದೇವಿ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪುತ್ರೋಽಥೋ ವರ್ತತೇ ತವ || ೮೬ ||
 ತ್ವಯಿ ವೀರ್ಯಮನುತ್ಸೃಷ್ಟಂ ಪ್ರಾಗೇವಾಽಽಗಾದ್ಧವಿರ್ವಹಃ |
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನ್ರೀಡಿತಾ ತ್ವಂ ವೈ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾಚ ಸ್ಥಲಾಂತರಂ || ೮೭ ||
 ಮಯಾ ಕೋಪಾದ್ವಹ್ನಿಮುಖೇ ವಿಸೃಷ್ಟಂ ವೀರ್ಯಮುಲ್ಬಣಂ |
 ದೇವಾನಾಂ ಚ ಪ್ರಸಾದೇನ ಗಂಗಾಯಾಂ ವ್ಯಸೃಜದ್ವಿಭುಃ || ೮೮ ||
 ಗಂಗಾಚ ದಹ್ಯಮಾನಾ ಸಾ ವ್ಯಕ್ತಿಪಂಚ ಶರಾಂತರಂ |
 ತತ್ರ ಷೋಢಾ ಪ್ರಭಿನ್ನಂ ತು ಮಾತೃಭಿಶ್ಚ ದೃಢೀಕೃತಂ || ೮೯ ||
 ಪುರುಷಾಕೃತಮಾಸೇದೇ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತೇ ಸ್ತನೌ ಸೃತೌ |
 ಪಾಲನೀಯಂ ಮಹಾವೀರ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುನಾ ಸಮವಿಕ್ರಮಂ || ೯೦ ||

೮೬. ಸರ್ವರಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೆ! ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು.” ಇಂತೆಂದ ದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. “ಎಲಾ ದೇವಿಯೆ! ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ನಿನ್ನ ಮಗನೊಬ್ಬನು ಕೆಳಗೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವನು.

೮೭. ನಮ್ಮ ಸಂಭೋಗದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಡಲ್ಪಡದ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ರತಿ ಭಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅಗ್ನಿದೇವನೇ ಧರಿಸಿದನು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ನೀನು ಲಜ್ಜಾನ್ವಿತಳಾಗಿ ಸ್ಥಳಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದೆಯಲ್ಲವೆ.

೮೮. ಅದರಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡು ನಾನು ನನ್ನ ಅಮೋಘ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಅಗ್ನಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಡುವವನಾದೆನು. ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಆತನೂ ದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹದ ಫಲವಾಗಿ ಆ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು.

೮೯. ಗಂಗಾದೇವಿಯೂ ಆ ಗರ್ಭದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಲಾರದೆ ಒಂದು ಜೊಂಡುಹುಲ್ಲಿನ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬಿಸುಟಳು. ಅವುಗಳ ತೀಕ್ಷ್ಣಾಂಶಗಳಿಂದ ಆರು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗರ್ಭವು ಮಾತೃಗಳಾದ ಕೃತ್ತಿಕೆಯರಿಂದ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೯೦. ಆ ಗರ್ಭವು ಆರು ಮುಖಗಳುಳ್ಳ ಗಂಡುಮಗುವಿನ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡೇ ನಿನ್ನ ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರವು ಹೊರಚಿಮ್ಮಿತು. ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅಮಿತಶಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತವಾದ ಈ ಶಿಶುವನ್ನು ನೀನು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಅಯಮೇವೋರಸಂ ಪುತ್ರಸ್ತನ ಭಾತಿ ವಿನಿಶ್ಚಿತಂ ।

ತಸ್ಮಾದ್ಗೃಹಾಣ ಶೀಘ್ರಂ ತ್ವಂ ತೇನಾಽಽಖ್ಯಾತಿ ರತೀವ ತೇ || ೯೧ ||

ಇತ್ಯಾಽಽಜ್ಞಪ್ತಾ ಶಂಭುನಾ ಸಾ ತಮಾದಾಯಾಽರ್ಭಕಂ ದೃತಂ ।

ಅಂಕಮಾರೋಪ್ಯ ತಂ ದೇವೀ ಪಾಯಯಾಮಾಸ ಸ್ತನೌ || ೯೨ ||

ದೇವೇನ ಮೋಹಿತಾ ದೇವೀ ಪುತ್ರಸ್ನೇಹಪರಾಽಭವತ್ ।

ಪುನಃ ಕೈಲಾಸನುಗಮತ್ಪ್ರಭುಣಾ ಸಹ ಶಾಂಕರೀ || ೯೩ ||

ಲಾಲಯಂತೀ ಸುತಂ ದೇವೀ ಸಂತೋಷಂ ಪರಮಂ ಯಯೌ ।

ಏವಂ ಕುಮಾರಜನನಂ ವರ್ಣಿತಂ ತೇ ಮಯಾಽದ್ಭುತಂ || ೯೪ ||

ಯ ಇದಂ ಶೃಣುಯಾನ್ನಿತ್ಯಂ ಕುಮಾರಜನನಂ ಶುಭಂ ।

ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿಂ ತು ಲಭತೇ ನಾಽತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೯೫ ||

ಮಹದ್ಬುಃಖಂ ತು ಜನನೇ ಹರಸ್ಯಾಽಪಿ ಯತೋಽಭವತ್ ।

ಪ್ರೀತ್ಯಾನುಶೃತವೈಶಾಖ ಧರ್ಮೋಽಪ್ಯಪ್ರತಿಮೋ ಭವೇತ್ || ೯೬ ||

೯೧. ಇವನೇ ನಿನಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನೆಂಬುದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಶಿಶುವನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನೀನು ಸ್ವೀಕರಿಸು. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಮುಂದೆ ಅಪಾರವಾದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.”

೯೨. ಇಂತೆಂದು ಪತಿಯಾದ ಶಂಕರನಿಂದ ಆಜ್ಞಪ್ತಳಾದ ಪಾರ್ವತಿಯು ವೇಗದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಮೊಲೆಯನ್ನು ಉಣಿಸಿದಳು.

೯೩. ಮಹೇಶ್ವರನ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತಳಾದ ದೇವಿಯು ಪುತ್ರಸ್ನೇಹದ ಪಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಗಂಡನೊಡನೆ ಕೈಲಾಸಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದಳು.

೯೪. ಆ ಮಗನನ್ನು ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ದೇವಿಯು ಅನುತ್ತಮವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಪಡೆದು ಪರವಶಳಾಗಿದ್ದಳು. ಎಲೈ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇಂತು ಅದ್ಭುತವಾದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯ ಜನನದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು.

೯೫. ಯಾವ ಮಾನವನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಪಾವನವಾದ ಈ ಕುಮಾರಜನನದ ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವನೋ, ಅವನು ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರಾದಿ ಅನಂತಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲವು.

೯೬. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ದೇವಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೂ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕಷ್ಟವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ತಸ್ಮಾದ್ವೈಶಾಖಧರ್ಮೋಹಿ ಸರ್ವಾಘೌಘನಿನಾಶನಃ |

ಅನೈಧವ್ಯಪ್ರದಃ ಪುಣ್ಯಃ ಸರ್ವ ಸಂಪದ್ವಿಧಾಯಕಃ || ೯೭ ||

ಅನಂಗೋಹಿ ಹಿ ಸಾಂಗತ್ವಂ ಯತ್ಪ್ರಭಾವಾತ್ಸಮಾಪ್ತವಾನ್ |

ಅಸ್ತಾತ್ವಾ ಚಾಪ್ಯದತ್ವಾ ಚ ನೈಶಾಖೋ ಯಸ್ಯ ನೈ ಗತಃ || ೯೮ ||

ಅಸಿ ಧರ್ಮಕೃತೋ ವಾಽಪಿ ಭವೇದ್ಬಾಃಖಪರಂಪರಾ |

ಸರ್ವಧರ್ಮೋ ಹಿತಃ ಸ್ಯಾಚ್ಚ ಯದ್ಯೇಕೋಽಯಮನುಷ್ಠಿತಃ || ೯೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಹಾಸಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದೇ
“ಕುಮಾರೋತ್ಪತ್ತಿ ಕಥನಂ” ನಾಮ ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಹಾರಾಜನೆ ! ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ದಿನದಿನವೂ ಶ್ರವಣಮಾಡಿದ ವೈಶಾಖ ವ್ರತದ
ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಅಪ್ರತಿಮವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೯೭. ಆದುದರಿಂದಲೇ ವೈಶಾಖ ವ್ರತಾಚರಣೆಯು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ
ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು. ಇದು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ದೀರ್ಘಸೌಮಂಗಳ್ಯವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು
ವುದು ; ಸಕಲರಿಗೂ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಸಮಸ್ತ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ
ಕೊಡುವುದು.

೯೮-೯೯. ಈ ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆಯ ಫಲವಾಗಿಯೇ ದೇಹರಹಿತನಾದ
ಮನ್ಮಥನೂ ರತಿದೇವಿಗೆ ಸಾಂಗನಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು
ಬಹಿಸ್ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನೂ ಕಾಲಾನುಕೂಲೋಚಿತಗಳಾದ ದಾನ
ಗಳನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ವೈಶಾಖಮಾಸವನ್ನು ಕಳೆಯುವನೋ, ಅವನು ಇತರ ಅನೇಕ
ಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ದುಃಖಪರಂಪರೆಗಳು ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪ
ಲಾರವು. ಆದರೆ ಈ ಒಂದು ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಿಕ್ಕ ಸಕಲ
ಧರ್ಮಗಳೂ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಕುಮಾರೋತ್ಪತ್ತಿ ಕಥನ”ವೆಂಬ
ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಥ ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಹೇಮಕಾಂತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಶಮನವರ್ಣನಂ

ಮೈಥಿಲ ಉವಾಚ :-

ಯತ್ಕಾಮಸತ್ತೀ ಚರಿತಮಶೂನ್ಯಶಯನವ್ರತಂ ।

ದೇವೋಪದಿಷ್ಟಂ ತಸ್ಯಾಸ್ಯ ವಿಧಾನಂ ಬ್ರೂಹಿ ಭೂಸುರ ॥ ೧ ॥

ಕಿಂ ದಾನಂ ಕೋ ವಿಧಿಸ್ತಸ್ಯ ಪೂಜನಂ ಕಿಂ ಫಲಂ ತಥಾ ।

ಏತದಾಚಕ್ಷ್ವ ಭೂದೇವ ಶ್ರೋತುಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ ॥ ೨ ॥

ಶೃತದೇವ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣು ಭೂಯಃ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ವ್ರತಂ ಪಾಪಪ್ರಣಾಶನಂ ।

ಅಶೂನ್ಯಶಯನಂ ನಾಮ ರಮಾಯೈ ಹರಿಣೋದಿತಂ ॥ ೩ ॥

ಯೇನ ಚೀರ್ಣೇನ ದೇವೇಶೋ ಜೀಮುತಾಃ ಭಃ ಪ್ರಸೀದತಿ ।

ಲಕ್ಷ್ಮೀಭರ್ತಾ ಜಗನ್ನಾಥಃ ಸಮಸ್ತಾಃ ಘೌಘನಾಶನಃ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಹೇಮಕಾಂತನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾದುದು

೧. ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ನೀನು ಮನ್ಮಥನ ಪತ್ನಿಯಾದ ರತಿದೇವಿಯು ಅಶೂನ್ಯಶಯನವೆಂಬ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದಳೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ವ್ರತದ ವಿಧಾನವನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳುವವನಾಗು.

೨. ಆ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು? ಅದನ್ನಾಚರಿಸುವ ವಿಧಿಯಾವುದು? ಯಾವ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಫಲವೇನು? ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳು. ಕೇಳಲು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿರುವುದು.”

೩. ಶೃತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸುವ ಅಶೂನ್ಯಶಯನವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆ ಮಹಾವ್ರತವನ್ನು ನೀನಿಗೆ ವಿವರಿಸುವೆನು, ಕೇಳು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದನು.

೪. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸುವುದರಿಂದ ನೀಲಮೇಘ

ಅಕೃತ್ವಾ ಯಸ್ವಿದಂ ರಾಜನ್ ವ್ರತಂ ಸಾತಕನಾಶನಂ ।
 ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಮನುವರ್ತೇತ ತಸ್ಯೇದಂ ನಿಷ್ಕಲಂ ಭವೇತ್ ॥ ೫ ॥
 ಶ್ರಾವಣೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ತು ದ್ವಿತೀಯಾಯಾಂ ಮಹೀಪತೇ ।
 ಅಶೂನ್ಯಶಯನಾಖ್ಯಂ ತದ್ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ವ್ರತಮನುತ್ತಮಂ ॥ ೬ ॥
 ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯೇ ತು ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಹವಿಷ್ಯಾಶೀ ಭವೇನ್ನರಃ ।
 ಚತುರ್ಭಿಃ ಪಾರಣಂ ಮಾಸ್ಯೈಃ ಸಮ್ಯಕ್ ನಿಷ್ಪಾದ್ಯತೇ ಪ್ರಭೋ ॥ ೭ ॥
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತೋ ಜಗನ್ನಾಥಃ ಪೂಜನೀಯೋ ಜನಾರ್ದನಃ ।
 ಪಾರಣೇ ದಿವಸೇ ಸ್ರಾಪ್ತೇ ಭಕ್ಷ್ಯಂ ಚೈವ ಚತುರ್ವಿಧಂ ॥ ೮ ॥
 ಉಪಾಯನಂ ಚ ದಾತವ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಕುಟುಂಬಿನೇ ।
 ಸೌವರ್ಣೇಂ ರಾಜತೀಂ ಚಾಪಿ ಮೂರ್ತಿಂ ಕುರ್ಯಾನ್ಮನೋರಮಾಂ ॥ ೯ ॥

ಶ್ಯಾಮನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನೂ, ಲೋಕೇಶ್ವರನೂ, ಸಕಲಪಾಪಗಳನ್ನು
 ನಾಶಗೊಳಿಸುವನೂ, ದೇವೋತ್ತಮನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸುಪ್ರಸನ್ನ
 ನಾಗುವನು.

೫. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಸಕಲಪಾಪನಿವಾರಕವಾದ ಈ ಉತ್ತಮ
 ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡದೆಯೇ ಯಾರು ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು
 ಬರುವರೋ, ಅವರ ಸಕಲಪುಣ್ಯಾಚರಣೆಯೂ ನಿಷ್ಫಲವೇ ಆಗುವುದು.

೬. ಓ ಭೂಪಾಲಕನೆ! ಶ್ರಾವಣಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಿತೀಯೆಯ
 ದಿನದಲ್ಲಿ ಅಶೂನ್ಯಶಯನವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಈ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ವ್ರತವನ್ನು
 ಹಿಡಿಯಬೇಕು.

೭. ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಮನುಷ್ಯನು ಕೇವಲ ಹವಿಷ್ಯಾ
 ನ್ನವನ್ನೇ ಸೇವಿಸುತ್ತ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳುಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಉಚಿತರೀತಿಯಿಂದ
 ಪಾರಣೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು.

೮. ಆ ನಾಲ್ಕುತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನೂ, ಲೋಕನಾಥನೂ,
 ಆದ ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಪಾರಣೆಯ ದಿವಸವು
 ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಲೇಹ್ಯ, ಚೋಷ್ಯ, ವೇಯ ಮತ್ತು ಖಾದ್ಯಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು
 ಬಗೆಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಬೇಕು.

೯. ಗೃಹಸ್ಥಶ್ರಮಿಯೂ ದರಿದ್ರನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ
 ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಾಯನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಚಿನ್ನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ
 ಮನೋಹರವಾಗಿರುವ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಪೀತಾಂಬರಧರಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ವನಮಾಲಾವಿಭೂಷಿತಾಂ |
 ಶುಕ್ಲಪುಷ್ಪೈಃ ಸುಗಂಧೈಶ್ಚ ಪೂಜಯೇತ್ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ || ೧೦ ||
 ಶಯ್ಯಾದಾನೈರ್ವಸ್ತ್ರದಾನೈರ್ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಭೋಜನೈಸ್ತಥಾ |
 ದಂಪತ್ಯೋರ್ಭೋಜನೈಶ್ಚೈವ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಃ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ || ೧೧ ||
 ಏನಂ ತು ಚತುರೋ ಮಾಸಾನ್ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನಂ |
 ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಾದಿ ಮಾಸೇಷು ಪೂಜಯೇತ್ಪೂರ್ವವದ್ಧರಿಂ || ೧೨ ||
 ರಕ್ತವರ್ಣಂ ಹರಿಂ ಧ್ಯಾಯೇದ್ಭಕ್ತಿಣೀಸಹಿತಂ ತಥಾ |
 ಚೈತ್ರಾದೀಂಶ್ಚ ತುರೋ ಮಾಸಾನೇವಂ ಸಂಪೂಜಯೇತ್ತತಃ || ೧೩ ||
 ಭೂಮ್ಯಾಸಹಸ್ಥಿತಂ ದೇವನುರ್ಚಯೇದ್ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕಂ |
 ಸನಂದನಾದ್ಯೆನುಮನಿಭಿಃ ಸ್ತೂಯಮಾನಮಕಲ್ಮಷಂ || ೧೪ ||
 ಅಷಾಢಸ್ಯ ಚ ಮಾಸಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಾಯಾಂ ಸಮಾಪಯೇತ್ |
 ಅಷ್ವಾಕ್ಷರೇಣ ಮಂತ್ರೇಣ ಜುಹುಯಾದನಲೇ ಶುಭೇ || ೧೫ ||

೧೦. ಆ ಮೂರ್ತಿಯು ಪೀತಾಂಬರದಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ವನಮಾಲೆಯಿಂದಲಂಕೃತವಾಗಿರಬೇಕು. ಆ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಆವಾಹನಮಾಡಿ ಬಿಳಿಯ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಸಮಗ್ರಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು.

೧೧. ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಶಯ್ಯಾದಾನಗಳನ್ನೂ, ವಸ್ತ್ರದಾನಗಳನ್ನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನಗಳನ್ನೂ, ದಂಪತಿಗಳ ಭೋಜನಗಳನ್ನೂ, ದಕ್ಷಿಣಾ ದಾನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಬೇಕು.

೧೨. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾಸಗಳವರೆಗೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷವೇ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುನ್ನಿನಂತೆಯೇ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು.

೧೩. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣೀಸಹಿತನಾಗಿ ರಕ್ತವರ್ಣದ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಇಂತು ನಾಲ್ಕು ಮಾಸಗಳು ಕಳೆಯಲು ಚೈತ್ರಮಾಸವೇ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು.

೧೪. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭೂದೇವಿಯೊಡನಿರುವವನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸನಂದನನೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಮುನಿಗಳ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿಷಯನಾಗಿ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನಾಗಿರುವಂತೆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

೧೫. ಅಷಾಢಮಾಸದ ದ್ವಿತೀಯೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಸಮಾಪ್ತಿ

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಾದಿ ಮಾಸಾನಾಂ ಪಾರಣೇ ಭೂಮಿಪಾಲಕ |
 ಜುಹುಯಾದ್ವಿಷ್ಟು ಗಾಯತ್ರಾ ಚೈತ್ರಾದೀನಾಂ ನಿಬೋಧಯ || ೧೬ ||
 ಸೌರುಷೇಣ ಮಂತ್ರೇಣ ಜುಹುಯಾದನಲೇ ಶುಭೇ |
 ಪಂಚಾಮೃತಂ ಪಾಯಸಂ ಚ ಹೃಪೂಪಂ ಘೃತಸಾಚಿತಂ || ೧೭ ||
 ಏನಂ ಕ್ರಮೇಣ ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಪ್ರತೀಮಾಸಂ ನಿಬೋಧಯ |
 ಸೌವರ್ಣೇಂ ಪ್ರತೀಮಾಂ ದದ್ಯಾಲ್ಪಕ್ಷೀನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಚ || ೧೮ ||
 ಸೌವರ್ಣೇಂ ಮಧ್ಯಮೇ ದದ್ಯಾತ್ಪುಷ್ಪಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ |
 ರಾಜತೀಂ ತ್ವಂತಿಮೇ ದದ್ಯಾದ್ವರಾಹಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೧೯ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇತ್ಪಶ್ಚಾನ್ನಾನುಭಿಃ ಕೇಶವಾದಿಭಿಃ |
 ವಸ್ತ್ರಯುಗ್ಮೈರಲಂಕಾರೈರ್ಯಥಾವಿತ್ತಾನುಸಾರತಃ || ೨೦ ||

ಗೊಳಿಸಬೇಕು. “ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ” ಎಂಬ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರೀ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸಂಸ್ಕಾರಸಹಿತವಾದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೬. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಣೆಯ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಟುಗಾಯತ್ರಿಯೆನಿಸಿದ “ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ್ಮಹೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ಧೀಮಹಿ ತನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ್” ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಹೋಮಮಾಡಬೇಕು. ಇನ್ನು ಚೈತ್ರಾದಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು.

೧೭. ಆ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷಸೂಕ್ತದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಮೂರು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಚಾಮೃತ, ಪಾಯಸ ಮತ್ತು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕರೆದಿರುವ ಅಪೂಪಗಳು— ಇವುಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

೧೮. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದ್ರವ್ಯಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಪ್ರತೀಮೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕೇಳು, ಶ್ರಾವಣಾದಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದ ಪಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೧೯. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಾದಿ ಮಾಸ ಚತುಷ್ಟಯದ ಪಾರಣೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಚಿನ್ನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಚೈತ್ರಾದಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಮಹಿಮನಾದ ವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ಪ್ರತೀಮೆಯನ್ನು ಬೆಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

೨೦. ಬಳಿಕ ಕೇಶವಾದಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿರೂಪಗಳನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು

ಅರ್ಚಯಿತ್ವಾ ತತೋ ದದ್ಯಾದಪೂಸಾನ್ ಘೃತಸಾಚಿತಾನ್ |
 ಉಪಾಯನಾರ್ಥೇ ವಿಪ್ರೇಭ್ಯೋ ದ್ವಾದಶೇಭ್ಯೋ ನೀವೇದಯೇತ್ || ೨೧ ||
 ಆಚಾರ್ಯಾಯ ತತೋ ದದ್ಯಾತ್ಪ್ರತಿನಾಂ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪಿತಾಂ |
 ಶಯ್ಯಾಂ ಸಂಕಲ್ಪಿತಾಂ ಪೂರ್ಣಾಂ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತಾಂ || ೨೨ ||
 ತಸ್ಯಾಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ವಿಧಿವಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಂ ಪರಂ |
 ಕಾಂಸ್ಯಪಾತ್ರೇಣ ಸಹಿತಾನುಪೂಪೈರ್ಬಹುಭಿಸ್ತಥಾ || ೨೩ ||
 ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಸಹಿತಾಂ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಸ್ತಥೈವ ಚ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ವಿಶಿಷ್ಟಾಯ ನೈಷ್ಠ ನಾಯ ಕುಟುಂಬಿನೇ |
 ದಾತವ್ಯಾ ವಿಧಿವತ್ಪೂಜ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಶ್ಚಾಪಿ ಭೋಜಯೇತ್ || ೨೪ ||
 ದಾನಮಂತ್ರಃ
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಅಶೂನ್ಯಂ ಶಯನಂ ಯಥಾ ತವ ಜನಾರ್ದನ |
 ಶಯ್ಯಾ ಮನೂಪ್ಯಶೂನ್ಯಾ ಸ್ಯಾದ್ವಾನೇನಾನೇನ ಕೇಶವ || ೨೫ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ವಸ್ತ್ರದ್ವಯಗಳಿಂದಲೂ ಇತರ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಬೇಕು.

೨೧. ಬಳಿಕ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆದು ಸತ್ಕರಿಸಿ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಪಾಕ ಮಾಡಿದ ಅಪೂಪಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಉಪಾಯನದಾನವನ್ನಾಗಿ ನಿವೇದಿಸಬೇಕು.

೨೨. ಬಳಿಕ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಮೊದಲೇ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಕಲೋಪಕರಣಸಹಿತವೂ, ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತವೂ ಆದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು.

೨೩-೨೪. ಆ ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ವಿಧ್ಯುಕ್ತಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರಾತ್ಪರನಾದ ಆತನಿಗೆ ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ಅಪೂಪಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಿ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಆ ಶಯನವನ್ನು ಉಚಿತ ದಕ್ಷಿಣೆಯೊಡನೆ ಸ್ವಧರ್ಮನಿರತನೂ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನೂ, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೨೫. ಶಯ್ಯಾದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. “ಎಲೈ ಜನಾರ್ದನನೆ! ನಿನಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಿಂದ ಅಶೂನ್ಯವಾದ ಶಯನವು

ಏನಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ದೇವೇಶಂ ಸ್ವಯಂ ಭೋಜನಮಾಚರೇತ್ || ೨೬ ||
 ಪುರುಷೋ ವಾಸರೇ ವಾಸಿ ವಿಧವಾ ವಾ ಸಮಾಚರೇತ್ |
 ಅಶೂನ್ಯಶಯನಾರ್ಥಂ ಚ ಕರ್ತವ್ಯಂ ವರಮುತ್ತಮಂ || ೨೭ ||
 ಏನಂ ತನ ಮಯಾಖ್ಯಾತಂ ವಿಸ್ತಿರಾನ್ಮೃಪಸತ್ತಮ |
 ಸುಪ್ರಸನ್ನೇ ಜಗನ್ನಾಥೇ ಭವೇಯುವಿವಿಧಾಃ ಪ್ರಜಾಃ || ೨೮ ||
 ತಸ್ಮಿಂಸ್ತುಷ್ಪೇ ತು ದೇವೇಶೇ ದೇವಾನಾಮಪಿ ದುರ್ಲಭಾಃ |
 ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ವ್ರತಮೇತತ್ಸಮಾಚರೇತ್ || ೨೯ ||
 ಅವಶ್ಯಂ ಗಂತುಕಾಮೇನ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ |
 ಏವಮುಕ್ತಂ ಮಯಾ ಸರ್ವಂ ಕಿಮನ್ಯಚ್ಛ್ರೇತುಮಿಚ್ಛಸಿ || ೩೦ ||
 ಇತ್ಯುಕ್ತಸ್ತೇನ ರಾಜರ್ಷಿಃ ಪುನರಪ್ಯಾಹ ತಂ ಮುನಿಂ |
 ವೈಶಾಖೇ ಚೈತ್ರದಾನಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವಿಸ್ತರಾದ್ವದ || ೩೧ ||

ಹೇಗೆ ಸಂತತವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಶಯ್ಯೆಯೂ ಈ ದಾನದ ಫಲವಾಗಿ ಎಂದಿಗೂ ಶೂನ್ಯವಾಗದಿರಲಿ.

೨೬-೨೭. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ದೇವತಾಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡು ಬಳಿಕ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪುರುಷನಾಗಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಲಿ, ವಿಧವೆಯರಾಗಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬಹುದು. ದಂಪತಿಗಳ ಶಯ್ಯೆಯು ಪರಸ್ಪರ ಶೂನ್ಯವಾಗದಿರಲು ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಸಕಲರೂ ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು.

೨೮. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಿನಗೆ ಅಶೂನ್ಯಶಯನ ವ್ರತದ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಜಗನ್ನಾಥನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲು ಅನೇಕವಿಧಗಳಾದ ಪ್ರಜಾ ಸಂತತಿಯೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು.

೨೯-೩೦. ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಆತನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಲು ಮನುಷ್ಯರು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರಮಪದವನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಪಡೆಯಲೇಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯುಳ್ಳ ಮಾನವನು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಇಂತು ನಿನಗೆ ಈ ವ್ರತದ ಆದ್ಯಂತವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಮತ್ತೇನನ್ನು ಕೇಳಲು ಕೃತಕಹಲವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ?

೩೧. ಇಂತೆಂದ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು

ಶೃಣ್ವತೋಽಪಿ ನ ತೃಪ್ತೀರ್ನೇ ನೈಶಾಖೋಕ್ತಾನ್ ಶುಭಾವಹಾನ್ ||೩೨||

ಇತಿ ತದ್ವಚನಂ ಶೃತ್ವಾ ಯಶಸ್ಯಂ ಪುಣ್ಯವರ್ಧನಂ |

ಪ್ರತ್ಯುನಾಚ ಮಹಾಭಾಗಂ ಶೃತದೇವೋ ಮಹಾಯಶಾಃ || ೩೩ ||

ಶೃತದೇವ ಉವಾಚ :-

ನೈಶಾಖೇ ಘರ್ಮತಪ್ತಾನಾಂ ಮಾನವಾನಾಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ |

ಯೇ ಕುರ್ವಂತ್ಯಾತಪತ್ರಾಣಾಂ ತೇಷಾಂ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಂ || ೩೪ ||

ಅತ್ಯೈವೋದಾಹರಂತೀಮನುತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ |

ನೈಶಾಖಧರ್ಮಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಪುರಾ ಕೃತಯುಗೇ ಕೃತಂ || ೩೫ ||

ವಂಗದೇಶೇ ಪುರಾ ಕಶ್ಚಿದ್ಧೀಮಕಾಂತ ಇತಿ ಶೃತಃ |

ಕುಶಕೇತೋಃ ಸುತೋ ಧೀಮಾನ್ ರಾಜಾ ಶಸ್ತ್ರಭೃತಾಂ ವರಃ |

ಏಕದಾ ಮೃಗಯಾಃಸಕೋಗ್ರ ಗಹನಂ ವನಮಾವಿಶತ್ || ೩೬ ||

ಕುರಿತು ಪುನಃ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. “ನೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಭತ್ರವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸು.

೩೨. ನೀನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಪರಮ ಮಂಗಳಕರಗಳಾದ ನೈಶಾಖಮಾಸ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಷ್ಟೂ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.”

೩೩. ಯಶಸ್ಕಾರಣವೂ ಪುಣ್ಯಫಲದಾಯಕವೂ ಆದ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರಾಜನಿಂದ ಕೇಳಿ ಮಹಾ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ಆ ಶೃತದೇವನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆತನಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

೩೪. ಶೃತದೇವನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾನೆ:— ಎಲೈ ರಾಜೋತ್ತಮನೆ! ನೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಸಂತಪ್ತರಾಗಿ ಬರುವ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಯಾರು ನೆರಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವರೋ, ಅವರ ಪುಣ್ಯವು ನಾಶರಹಿತವಾಗಿರುವುದು.

೩೫. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನವಾದ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಈ ಇತಿಹಾಸವೊಂದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಉದಾಹರಿಸುವರು. ನೈಶಾಖಮಾಸದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಮುನ್ನು ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

೩೬. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಂಗದೇಶದಲ್ಲಿ ಕುಶಕೇತುವಿನ ಪುತ್ರನಾದ ಹೇಮಕಾಂತನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರನೂ ಆದ ರಾಜನು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಆತನು ಬೇಟೆಯನ್ನಾಡುವ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ದುರ್ಗಮವಾದ ಅರಣ್ಯವೊಂದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ತತ್ರ ನಾನಾವಿಧಾನ್ ಹತ್ವಾ ಮೃಗಾನ್ ಕ್ರೋಡಾಧಿಕಾನ್ ಬಹೂನ್ |
ಶ್ರಾಂತೋ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವೇಲಾಯಾಂ ಮುನೀನಾಮಾಶ್ರಮಂ ಯಯೌ||
ತದಾ ಶತರ್ಚಿನೋ ನಾಮ ಋಷಯಃ ಶಂಸಿತವ್ರತಾಃ |

ಸಮಾಧಿಸ್ಥಾ ನಜಾನಂತಿ ಬಾಹ್ಯಕೃತ್ಯಂ ಚ ಕಿಂಚನ || ೩೮ ||

ತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿಶ್ಚಲಾನ್ವಿಪ್ರಾನ್ ಕ್ರುದ್ಧೋ ಹಂತುಂ ಮನೋ ದಧೇ |

ಭೂಪಂ ನಿವಾರಯಾಮಾಸ ಶಿಷ್ಯಾಣಾಮಯುತಂ ತದಾ || ೩೯ ||

ದುರ್ಬುದ್ಧೇ! ಶೃಣು ನೋ ವಾಕ್ಯಂ ಗುರವಸ್ತು ಸಮಾಧಿಗಾಃ |

ನೋ ಜಾನಂತಿ ಬಹಿಃಕೃತ್ಯಂ ತಸ್ಮಾತ್ಕ್ರೋಧಂ ನಚಾರ್ಹಸಿ || ೪೦ ||

ತತಃ ಶಿಷ್ಯಾನುವಾಚೇದಂ ವಚನಂ ಕ್ರೋಧವಿಹ್ವಲಃ |

ಯೂಯಂ ಕುರುಧ್ವಮಾತಿಥ್ಯಮಧ್ವಶ್ರಾಂತಸ್ಯ ನೇ ದ್ವಿಜಾಃ || ೪೧ ||

ಏವಮುಕ್ತಾಶ್ಚ ಭೂಪೇನ ಶಿಷ್ಯಾ ಉಚುಸ್ತದಾ ನೃಪಂ |

ನಾಃಽಜ್ಞಪ್ತಾಗುರುಭಿರ್ಭೂಪ ವಯಂ ಭಿಕ್ಷಾಶಿನಃ ಪುನಃ || ೪೨ ||

೩೭-೩೮. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಡುಹಂದಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಬಹು ವಿಧಗಳಾದ ಅನೇಕ ದುಷ್ಟವೃಗಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಬಹಳ ಬಳಲಿದವನಾಗಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಿದನು. ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶತರ್ಚಿಗಳೆಂಬ ಋಷಿವರ್ಯರು ಉತ್ತಮ ವ್ರತಗಳ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ರಾದುದರಿಂದ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚದ ವ್ಯಾಪಾರವೊಂದನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಇದ್ದರು.

೩೯. ಇಂತು ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕೋಪಗೊಂಡ ಮಹಾರಾಜನು ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಅವರ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆತನನ್ನು ಆ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ತಡೆದರು.

೪೦. ಮತ್ತು ಇಂತೆಂದರು. “ಎಲೈ ಮೂಢನೆ! ನಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ಗುರುಗಳು ಈಗ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವರು. ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಯಾವುದನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ.”

೪೧. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತು ಕೋಪಗೊಂಡ ರಾಜನು ಆ ಶಿಷ್ಯರನ್ನೇ ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು. “ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾ! ನಾನು ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು ಬಳಲಿರುವೆನು. ಶ್ರಾಂತನಾದ ನನಗೆ ನೀವೇ ಉಚಿತ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿರಿ.”

೪೨. ಇಂತು ಮಹಾರಾಜನು ಕೇಳಲು ಶಿಷ್ಯರು ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು

ಗುರುತಂತ್ರಾಃ ಕಥಂ ಕರ್ತುಮಾತಿಥ್ಯಂ ತೇ ವಯಂ ಕ್ಷಮಾಃ |
 ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತೋ ನೃಪಃ ಶಿಷ್ಯೈಸ್ತಾನ್ ಹಂತುಂ ಧನುರಾದದೇ || ೪೩ ||
 ಮೃಗದಸ್ಯುಭಯಾದಿಭ್ಯೋ ಬಹುಧಾ ರಕ್ಷಿತಾ ಮಯಾ |
 ತೇ ಮಾನೇನೋಪಶಿಕ್ಷಂತಿ ಮಯಾ ದತ್ತಪ್ರತಿಗ್ರಹಾಃ || ೪೪ ||
 ಏತೇ ಮಾಂ ನ ವಿಜಾನಂತಿ ಕೃತಘ್ನಾ ಭೂತಮಾನಿನಃ |
 ಘ್ನತೋಸಿ ಮೇ ನ ದೋಷಃ ಸ್ಯಾದೇತಾನ್ವೈ ಹ್ಯಾತತಾಯಿನಃ || ೪೫ ||
 ಏವಂ ವಿಕೃದ್ಧಮಾನಃ ಸಂಚ್ಛರಾನ್ಮಂಚನ್ ಶರಾಸನಾತ್ |
 ತಾನ್ವಿದ್ರತಾನುದೃತ್ಯ ಜಘ್ನೇ ಶಿಷ್ಯ ಶತತ್ರಯಂ || ೪೬ ||
 ದುದ್ಯವುರ್ಭಯತಃ ಸರ್ವೇ ವಿಹಾಯಾಃ ಶ್ರಮಮಂಜಸಾ |
 ವಿಧಾವತೇಷು ಶಿಷ್ಯೇಷು ಬಲಾದಾಶ್ರಮಸಂಸ್ಥಿತಾನ್ || ೪೭ ||

ಹೇಳಿದರು. “ ಎಲೈ ಭೂಪಾಲಕನೆ! ನಮಗೆ ಗುರುಗಳಿಂದ ಅನುಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲವು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾವು ಆಶ್ರಮ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮ್ಯವುಳ್ಳವರಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಭಿಕ್ಷುನ್ನು ವನ್ನೇ ಭೋಜನ ಮಾಡುವವರಾಗಿರುವೆವು.

೪೩. ಗುರುಗಳ ಅಜ್ಞೆಗಳಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯುವವರಾಗಿ ರುವೆವು. ಇಂತಹ ನಾವು ನಿನಗೆ ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥರಾಗುವೆವು? ” ಈ ರೀತಿಯಾದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಆ ಶಿಷ್ಯಮಂಡಲಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಜನು ಕೋಪದಿಂದ ಅವರನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲಲು ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು.

೪೪. “ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೇ ದುಷ್ಟ ಮೃಗಗಳ ಮತ್ತು ದಸ್ಯುಗಳ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವರಲ್ಲವೆ. ನನ್ನಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟು ವಿಧವಾದ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಇವರು ಈಗ ನನಗೇ ಶಿಕ್ಷೆಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವರು.

೪೫. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕೃತಘ್ನರೂ ಸ್ವಾತ್ಮೋತ್ಕರ್ಷಪರರೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದವರಾಗಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಆತ ತಾಯಿಗಳಾದ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಈಗಲೇ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದರೂ ನನಗೆ ಯಾವ ದೋಷವೂ ಸಂಭವಿಸಲಾರದು.”

೪೬. ಇಂತೆಂದು ಕೋಪದಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತ ಭಯದಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಆ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸಿನಿಂದ ತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊನ್ನಾರು ಜನರನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದನು.

೪೭-೪೮. ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲರೂ ಭಯಾವಿಷ್ಟರಾಗಿ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆಶ್ರಮ

ಸಂಭಾರಾನ್ ಜಹೃಹುಃ ಶೀಘ್ರಂ ಸೈನಿಕಾಃ ಸಾಪಬುದ್ಧಯಃ |
 ಯಥೇಷ್ಟಂ ಭೋಜನಂ ಚಕೃರ್ನ್ಯಪೇಕ್ಷೈವಾನುಮೋದಿತಾಃ || ೪೮ ||
 ತತಃ ಸೇನಾಃ ಪ್ರತೋ ರಾಜಾ ಪುರೀಮಾಗಾದ್ವಿನಾತ್ಯಯೇ |
 ಕುಶಕೇತುಸ್ತತಃ ಶೃತ್ವಾ ತನಯಸ್ಯ ವಿಚೇಷ್ಟಿತಂ || ೪೯ ||
 ಪುರಾನ್ನಿರ್ಯಾತಯಾಮಾಸ ಗರ್ಹಯನ್ ಗರ್ಹಯನ್ ಸುತಂ |
 ರಾಜ್ಯಾನರ್ಹಂ ಕ್ಷಮಾಹೀನಂ ಸ್ಯದೇಶಾದಪಿ ಭೂಮಿಪ || ೫೦ ||
 ಪಿತ್ರಾ ತ್ಯಕ್ತಸ್ತತೋ ರಾಜಾ ಹೇಮಕಾಂತೋಽತಿವಿಹ್ವಲಃ |
 ವನಂ ವಿನೇಶ ಗಹನಂ ಹತ್ಯಾಭಿಶ್ಚ ಸುಪೀಡಿತಃ || ೫೧ ||
 ಬಹುಕಾಲಮನಾಸೀಚ್ಛ ಗದ್ವರೇ ನಿರ್ಜನೇ ವನೇ |
 ಆಹಾರಂ ಕಲ್ಪಯಾಮಾಸ ವ್ಯಾಧಧರ್ಮಮುಪಾಶ್ರಿತಃ || ೫೨ ||
 ಸತ್ತ್ವಾಪಿ ಸ್ಥಿತಿನಾಪೇದೇ ಹತ್ಯಯಾಃ ಭಿದ್ಯತೋ ಭೃಶಂ |
 ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿವರ್ಷಾಣಿ ಗತಾನ್ಯಸ್ಯ ದುರಾತ್ಮನಃ || ೫೩ ||

ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದಿಕ್ಪಾಸಾಲಾಗಿ ಓಡಿಹೋದರು. ಆಶ್ರಮ ರಕ್ಷಕರಾದ
 ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಓಡಿಹೋಗಲು ಸಾಪಬುದ್ಧಿಗಳಾದ ಆ ರಾಜನ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರೂ
 ಬೇಗನೆ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು ದೇಹಬಲದಿಂದಲೇ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಕಲ ಸಾಮಗ್ರಿ
 ಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡರು. ಮಹಾರಾಜನು ನೋಡಿ ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತಿರಲು
 ತನುಗೆ ಇಷ್ಟಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭೋಜನವನ್ನು
 ಮಾಡಿದರು.

೪೯-೫೦. ಬಳಿಕ ಸೇನಾಸಮೇತನಾದ ರಾಜನು ಸಾಯಂಸಮಯದಲ್ಲಿ
 ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ತಂದೆಯಾದ ಕುಶಕೇತುವು ಮಗನು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ
 ನಡೆಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಧಾದಿ ವಿಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅವನನ್ನು
 ನಿಂದಿಸಿ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹನೂ, ಶಾಂತಿಹೀನನೂ ಆದವನೆಂದು
 ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದಲೂ ತನ್ನ ದೇಶದಿಂದಲೂ ಹೊರ ಹೊರಡಿಸಿದನು.

೫೧. ತಂದೆಯಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತನಾದ ಹೇಮಕಾಂತನು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖ
 ಗೊಂಡವನೂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೆಂಬ ಮಹಾ ಪಾತಕದಿಂದ ಪೀಡಿತನೂ ಅಗಿ
 ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಗಹನವಾದ ಒಂದು ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೫೨. ನಿರ್ಜನವಾದ ಆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಹೆಯನ್ನೇ ಮನೆಯನ್ನಾಗಿ
 ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಹಳಕಾಲದವರೆಗೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು
 ಬೇಡರ ವೃತ್ತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಕ್ಷುದ್ರಮೃಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಆಹಾರವನ್ನು
 ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

೫೩. ಮುನ್ನೂರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕೊಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಭಯಂಕರ

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಪ್ರಸಂಗೇನ ತ್ರಿತೋ ನಾನು ಮಹಾಮುನಿಃ |
 ತಸ್ಮಿನ್ನರಣ್ಯೇ ವೈಶಾಖೇ ರವೌ ಮಧ್ಯಂದಿನೇ ಗತೇ || ೫೪ ||
 ಗಚ್ಛನ್ನಾತಪವಿಕ್ಲಾಂತಸ್ತೃಷಯಾ ಚಾಸಿ ಪೀಡಿತಃ |
 ಕ್ಷಚಿದ್ವೃಕ್ಷವಿಹೀನೇತು ಪ್ರದೇಶೇ ಮೂರ್ಛಿತೋಽಭವತ್ || ೫೫ ||
 ದೈನಾದ್ವೃಷ್ಟಾಹೇಮಕಾಂತಸ್ಥಿತಂ ನಾನು ಮಹಾಮುನಿಂ |
 ತೃಷಾರ್ತಂ ಮೂರ್ಛಿತಂ ಶ್ರಾಂತಂ ಕೃಪಾಂ ಚಕ್ರೇ ನೃಪಾಧಮಃ || ೫೬ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಪತ್ನೈಸ್ತದಾಭತ್ರಂ ಕೃತ್ವಾಚಾಂತಪನಾರಣಂ |
 ಮುನೇರ್ಜಗ್ರಾಹ ಶಿರಸಿ ಹ್ಯಲಾಬುಕ್ಷಂ ಜಲಂ ದದೌ || ೫೭ ||
 ಲಬ್ಧಸಂಜ್ಞೋಽಭವತ್ತೇನ ಹ್ಯುಪಚಾರೇಣ ವೈ ಮುನಿಃ |
 ಪತ್ರಂ ಚ್ಛತ್ರಂ ಕ್ಷತ್ರದತ್ತಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಗತವಿಕ್ಲಮಃ || ೫೮ ||

ವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತ ತನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರಲು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮನಶ್ಯಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾರದಾದನು. ಈ ವಿಧವಾಗಿಯೇ ದುರಾತ್ಮನಾದ ಇವನಿಗೆ ಇಷ್ಟತ್ತಿಂಟು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುಹೋದವು.

೫೪. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ವೈಶಾಖಮಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೇಗುದಿಯುತ್ತಿರಲು ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೊರಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ತ್ರಿತನೆಂಬ ಮಹಾಮುನಿಯೊಬ್ಬನು ಕಾಣುವವನಾದನು.

೫೫. ಆತನು ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆಯುತ್ತ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತ ನೀರಡಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಬಹಳ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದೆ ಗಿಡಗಳ ನೆರಳೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದ ಒಂದು ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು.

೫೬. ರಾಜವಂಶಕಳಂಕನಾದ ಆ ಹೇಮಕಾಂತನು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತ ತ್ರಿತನೆಂಬ ಮಹಾಮುನಿಯು ನೀರಡಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಬಳಲಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಮೂರ್ಛಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ದಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾದನು.

೫೭. ಪಲಾಶವೃಕ್ಷದ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಒಂದು ಭತ್ತಿಯನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಬಿಸಿಲಿನ ವೇಗವು ಆತನಿಗೆ ತಾಗದಂತೆ ತಲೆಯ ಮೇಲ್ಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆ ಹೇಮಕಾಂತನು ತನ್ನ ಸೋರೆಯಕಾಯಿಯ ಕಮಂಡಲಿನಿಂದ ಆತನಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಸಿದನು.

೫೮. ಆತನ ಆದರೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಮುನಿ ವರ್ಯನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಬಂಧುವಾದ

ಗ್ರಾಮಂ ಕ್ವಚಿಚ್ಛನೈಃ ಸ್ವಾಪ್ಸ್ಯ ಕಿಂಚಿದಾಪ್ಯಾಯಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |

ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಶತತ್ರಯಂ || ೫೯ ||

ನಿವಿಷ್ಟಮಭವತ್ಸ್ಯ ಕ್ಷಣಾದೇವ ಮಹಾತ್ಮನಃ |

ತತೋ ವಿಸ್ಮಯಮಾಪನ್ನೋ ಹೇಮಕಾಂತೋ ಮಹಾರಥಃ || ೬೦ ||

ಬಹುಧಾ ಪೀಡ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಃ ಕಥಂ ಗತಾಃ |

ಕೇನಾಪಿ ನಿಷ್ಫತಾ ಹ್ಯೇತಾಃ ಕ್ವಗತಾ ಕೇನ ಹೇತುನಾ || ೬೧ ||

ಇತ್ಯೇವಂ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾವಿನೋಚನಂ |

ಏವಂಚಾಽಜ್ಞಾಸ್ಥಿತೇ ರಾಜ್ಞಿಯಮದೂತಾ ಅಥಾಽಽಗಮನಂ || ೬೨ ||

ನೇತುಮೇನಂ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಹೇಮಕಾಂತಂ ವನೇ ಸ್ಥಿತಂ |

ಗ್ರಹಣೀಂ ಜನಯಾಮಾಸುಃ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಹರ್ತುಂ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೬೩ ||

ಹೇಮಾಂಗನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಎಲೆಗಳ ಭತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆತನು ತನ್ನ ಶ್ರಮವನ್ನು ಸರಿಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡನು.

೫೯. ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪಟುತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ತನ್ನ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರುವವನಾದನು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ತ್ರಿತ ಮಹಾಮುನಿಗೆ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಭತ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಪುಣ್ಯವಂತನಾದ ಹೇಮಕಾಂತನಿಗೆ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮುನ್ನೂರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ವಧೆಮಾಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಪಾತಕವು ನಷ್ಟವಾಯಿತು.

೬೦. ಇದರಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾದ ಮಹಾರಥಿಕನಾದ ಆ ಹೇಮಕಾಂತನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. “ಬಹು ವಿಧಗಳಾದ ಪೀಡೆಯನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದುವು?

೬೧. ಯಾವನಾದರೂ ಮಹಾತ್ಮನಿಂದ ಇವುಗಳು ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೋ? ಇವುಗಳೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದುವು? ಇವುಗಳು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಕಾರಣವೇನು?” ಇಂತು ಮೊದಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಿಂದ ತಾನು ನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೬೨. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪಾಪವಿನೋಚನದ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆಯೇ ರಾಜನು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿರಲು ಆತನ ದೇಹಾವಸಾನ ಸಮಯವೊದಗಿತು. ಅರಣ್ಯವಾಸಿಯಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಹೇಮಕಾಂತನನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಯಮದೂತರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು.

೬೩-೬೪. ಆ ಮಹಾಪುರುಷನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣೀರೋಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಪ್ರಾಣಗಳ

ತದಾ ಪ್ರಾಣವಿಯೋಗಾರ್ತಃ ಪುರುಷಾಂಸ್ತ್ರೀಂಶ್ಚ ದದರ್ಶಹ |

ಯಮದೂತಾನ್ ಮಹಾಘೋರಾನೂರ್ವ್ಯಕೇಶಾನ್ ಭಯಂಕರಾನ್ ||

ಚಿಂತಯಾನಃ ಸ್ವಕರ್ಮಾಣಿ ತುಷ್ಟೀಮಾಸೀತ್ತದಾ ನೃಪಃ |

ಭತ್ತದಾನಪ್ರಭಾವೇನ ಜಾತಾ ವಿಷ್ಣು ಸ್ಮೃತಿರ್ನೃಪ || ೬೫ ||

ತೇನ ಸ್ಮೃತೋ ಮಹಾವಿಷ್ಣುರ್ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಂ ಸ್ವಮಂತ್ರಿಣಂ |

ಉವಾಚ ತೂರ್ಣಂ ತ್ವಂ ಗಚ್ಛ ಯಮದೂತಾನ್ನಿವಾರಯ || ೬೬ ||

ವೈಶಾಖಧರ್ಮನಿರತಂ ಹೇಮಕಾಂತಂ ತು ಪಾಲಯ |

ನಿಷ್ಪಾಪಮೇನಂ ಮದ್ಭಕ್ತಂ ಪಿತೃ ದೇಹಿ ಪುರಂ ಗತಃ || ೬೭ ||

ಮದೀರಿತೇನ ವಾಕ್ಯೇನ ಕುಶಕೇತುಂ ಚ ಬೋಧಯ |

ಸರ್ವಧರ್ಮೋಜ್ಞಿ ತೋ ವಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿವರ್ಜಿತಃ |

ವೈಶಾಖಧರ್ಮನಿರತೋ ಮತ್ತಿಯಃ ಸ್ಯಾನ್ನ ಸಂಶಯಃ || ೬೮ ||

ವಿಯೋಗದ ವೃಥೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಮಹಾ ಭಯಂಕರರೂ, ಕೆದರಿದ ಕೂದಲುಗಳುಳ್ಳವರೂ ಘೋರರೂಪರೂ ಆದ ಪುರುಷರನ್ನೂ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಕಂಡನು.

೬೫-೬೬. ತನ್ನ ಮುನ್ನಿನ ಅನಾಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಆ ಹೇಮಕಾಂತನು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಾರದೆ ಮೌನದಿಂದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ತ್ರಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭತ್ತದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಆತನಿಂದ ಆ ಸತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಸತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತು ಬೆಸೆದನು. “ನೀನು ಈ ಕೃಣವೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೇಮಕಾಂತನನ್ನು ಸೆಳೆಯಲು ಕಾತುರರಾಗಿರುವ ಯಮದೂತರನ್ನು ನಿವಾರಿಸು.

೬೭. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೈಯಾದರೂ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ನೀನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪಾಪ ರಹಿತನಾದ ಈ ನನ್ನ ಭಕ್ತೋತ್ತಮನನ್ನು ಅವನ ತಂದೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸು.

೬೮. ನನ್ನ ಸಂದೇಶರೂಪಗಳಾದ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಕುಶಕೇತುವನ್ನು ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಮಾಡು. ಯಾವ ಮಾನವನೇ ಆಗಲಿ ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಕೈಬಿಟ್ಟವನಾದರೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿ ಆಶ್ರಮ ಚತುಷ್ಟಯದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸದವನಾದರೂ ಒಮ್ಮೈಯಾದರೂ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನೇ ಸರಿ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಕೃತಾಗಾಶ್ವಾಸಿ ತ್ವತ್ಪ್ರತೋ ಮುನಿತ್ರಾಣಪರಾಯಣಃ

ವೈಶಾಖೇ ಭತ್ರದಾನೇನ ನಿಷ್ಪಾಪೋ ನಾತ್ರಸಂಶಯಃ || ೬೯ ||

ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇನ ಶಾಂತೋ ದಾಂತಶ್ಚಿರಾಯುಷಃ || ೭೦ ||

ಶೌರ್ಯದಾರ್ಯಗುಣೋಪೇತಸ್ತ್ವಮೋಽಯಂ ಗುಣೈರಪಿ |

ತಸ್ಮಾದೇನಂ ರಾಜ್ಯಭಾರೇ ಸಂಸ್ಥಾಪಯ ಮಹಾಬಲಂ || ೭೧ ||

ವಿಷ್ಣುನೈವಂ ಸಮಾಜ್ಞಪ್ತಮಿತ್ಯಾದಿಶ್ಯ ನೃಪೋತ್ತಮಂ |

ಪಿತುರ್ವಶೇ ಹೇಮಕಾಂತಂ ಸ್ಥಾಪ್ಯಾಽಯಾಹಿ ಚ ಮಾಂ ಪುನಃ || ೭೨ ||

ಇತ್ಯಾದಿಷ್ಟೋ ಭಗವತಾ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನೋ ಮಹಾಬಲಃ |

ಹೇಮಕಾಂತಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಯಮದೂತಾನ್ನಿವಾರ್ಯ ಚ || ೭೩ ||

ಪಾಣಿನಾ ಶಂತಮೇನೈವ ಪಸ್ಪರ್ಶಾಂಗೇಷು ಭೂಮಿಪಂ |

ಭಗವದ್ಭಕ್ತಸಂಸ್ಪರ್ಶಾದ್ಧೃತವ್ಯಾಧಿಃ ಕ್ಷಣಾದಭೂತ್ || ೭೪ ||

೬೯. ಈ ನಿನ್ನ ಮಗನು ಅನೇಕ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಮಹಾಮುನಿಯಾದ ತ್ರಿತನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಭತ್ರದ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನಾದುದರಿಂದ ಇವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವನು, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೭೦-೭೧. ಆ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಈಗ ಈತನು ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಅಂತರೀಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗಿ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯನ್ನೂ ಸಹ ಪಡೆದಿರುವನು. ಶೌರ್ಯ, ಔದಾರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ನಿನಗೆ ಸಮಾನನೆನಿಸಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಯಾದ ಈತನನ್ನು ರಾಜ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವವನಾಗು.

೭೨. ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಇಂತು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು. ಇಂತೆಂದು ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಕುಶಕೇತುವಿಗೆ ನೀನು ನನ್ನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಮಕಾಂತನನ್ನು ತಂದೆಯ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಂದು ಸೇರು.”

೭೩-೭೪. ಇಂತೆಂದ ಭಗವಂತನ ಆದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಮಕಾಂತನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಯಮದೂತರನ್ನು ಜರಿದು ನಿವಾರಿಸಿ ಸುಖಕರವಾದ ತನ್ನ ಹಸ್ತತಳದಿಂದ ರಾಜನ ಶರೀರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಡವಿದನು. ಪರಮ ಭಾಗವತನಾದ ಆ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನ ಸಂಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹೇಮಕಾಂತನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನೀರೋಗ ದೃಢಕಾಯನಾದನು.

ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಸ್ತತಸ್ತೇನ ಸಹ ತಸ್ಯ ಪುರೀಂ ಯಯೌ || ೭೫ ||
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಸ್ಮಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಕುಶಕೇತುರ್ಮಹಾಪ್ರಭುಃ || ೭೬ ||
 ನನಾಮ ಶಿರಸಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದಂಡವತ್ಪತಿಸ್ತೋ ಭುವಿ || ೭೭ ||
 ಗೃಹಂ ಪ್ರವೇಶಯಾಮಾಸ ಪಾರ್ಷದಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ || ೭೮ ||
 ಸ್ತುತ್ವಾ ಚ ವಿವಿಧೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಪೂಜಯಾಮಾಸ ವೈಭವೈಃ || ೭೯ ||
 ತಸ್ಮೈ ಪ್ರೀತಮನಾಃ ಪ್ರಾಹ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನೋ ಮಹಾಬಲಃ || ೮೦ ||
 ಹೇಮಕಾಂತಂ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಯದುಕ್ತಂ ವಿಷ್ಣುನಾ ಪುರಾ || ೮೧ ||
 ತಚ್ಛೃತ್ವಾ ಕುಶಕೇತುಶ್ಚ ಪುತ್ರಂ ರಾಜ್ಯೇ ನಿವೇಶ್ಯ ಚ || ೮೨ ||
 ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಾಭ್ಯನುಜ್ಞಾತಃ ಸಭಾರ್ಯೋ ವನಮಾವಿಶತ್ || ೮೩ ||
 ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನೋ ಹೇಮಕಾಂತಮನುಮಂತ್ರಾಭಿಪೂಜ್ಯ ಚ || ೮೪ ||
 ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಂ ಯಯೌ ಧೀಮಾನ್ ವಿಷ್ಣು ಪಾರ್ಶ್ವೇ ಮಹಾಮನುನಾಃ || ೮೫ ||

೭೫. ಬಳಿಕ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನು ಆತನೊಡನೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದವನಾದನು.

೭೬. ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಾರಾಜನಾದ ಕುಶಕೇತುವು ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡವನಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು; ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ದಂಡವತ್ಪ್ರಣಾಮವನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು.

೭೭. ಬಳಿಕ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾರ್ಷದಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನನ್ನು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಹು ವಿಧಗಳಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ತನ್ನ ವೈಭವಕ್ಕನುಸಾರವಾದ ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಅತಿಥಿಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು.

೭೮. ಈ ಸತ್ಕಾರದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನು ಆತನಿಗೆ ಹೇಮಕಾಂತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

೭೯. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಕುಶಕೇತುಮಹಾರಾಜನು ಮಗನಾದ ಹೇಮಕಾಂತನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪತ್ನೀಸಮೇತನಾಗಿ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾ ಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೮೦. ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೂ, ಮಹಾ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆದ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನು ಬಳಿಕ ಹೇಮಕಾಂತನನ್ನು ಅನುಮಂತ್ರಿಸಿ ಉಚಿತ ಪೂಜೆಯನ್ನೆಸಗಿ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪವನ್ನು ಸೇರಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಹೇಮಕಾಂತಸ್ತತೋ ರಾಜಾ ವೈಶಾಖೋಕ್ತಾಂಚ್ಛುಭಾವಹಾನ್ |

ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ಪ್ರತಿನಿಷ್ಠಂ ಚಕಾರ ಹ || ೮೧ ||

ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಸ್ಥಃ ಶಾಂತೋ ದಾಂತೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ||

ದಯಾಲುಃ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಸರ್ವಯಜ್ಞೇಷು ದೀಕ್ಷಿತಃ || ೮೨ ||

ಪ್ರವೃದ್ಧಃ ಸರ್ವಸಂಪದ್ಭಿಃ ಪುತ್ರಸೌತ್ವಾದಿಭಿರ್ವೃತಃ |

ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ ಸಮಸ್ತಾಂಶ್ಚ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಮವಾಪ್ತವಾನ್ ||

ನೇಕ್ಷೇ ತು ವೈಶಾಖಸಮಾಂಶ್ಚ ಧರ್ಮಾನ್

ಸುಖಪ್ರಯತ್ನಾನ್ ಬಹುಪುಣ್ಯಹೇತುನ್ |

ಪಾಪೇಂಧನಾದ್ಯಗ್ನಿನಿಭಾನ್ ಸುಲಭಾನ್

ಧರ್ಮಾದಿನೋಕ್ತಾಂತಪುನರ್ಧಹೇತುನ್ || ೮೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಯಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ ಭಕ್ತದಾನಪ್ರಶಂಸನೇ ಹೇಮಕಾಂತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಶಮನವರ್ಣನಂ ”
ನಾನು ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೮೧. ಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಜನಾದ ಹೇಮಕಾಂತನು ಪುಣ್ಯಫಲದಾಯಕಗಳೂ
ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರಗಳೂ ಆದ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿನಿಷ್ಠ
ದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೮೨. ಆತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಕ್ಷಪಾತಿಯೂ, ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಕತತ್ಪರನೂ
ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದವನೂ, ವಿಷಯಾ
ಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಅನೇಕ
ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ದೀಕ್ಷಿತನೂ ಆಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೮೩. ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನನಾಗಿದ್ದನು.
ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಬಂಧುಬಳಗಗಳಿಂದ
ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಮಕಾಂತಮಹಾರಾಜನು
ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವಾದ
ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದನು.

೮೪. ಎಲೈ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಮಹಾರಾಜನೆ! ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನು
ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಅನಂತವಾದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಗೆ ಕಾರಣವೆನಿಸಿರು
ವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾಪಗಳೆಂಬ ಕಾಷ್ಠಗಳಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯಂತಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಸುಲಭ
ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ
ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಸಾಧನವೆನಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ವ್ರತಕ್ಕೆ
ಸಮಾನವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಧನೆಯನ್ನು ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಯಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ಹೇಮಕಾಂತನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳು
ನಾಶವಾದುದು ” ಎಂಬ ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಭೈಕಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಕೀರ್ತಿಮದ್ವಿಜಯವರ್ಣನಂ

ಮೈಥಿಲ ಉವಾಚ :-

ವೈಶಾಖಧರ್ಮಾಃ ಸುಲಭಾಃ ಪುಣ್ಯರಾಶಿವಿಧಾಯಕಾಃ |
ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರಾಃ ಸದ್ಯಃ ಪುನುರ್ಥಾನಾಂ ತು ಹೇತವಃ || ೧ ||
ನ ಪ್ರಖ್ಯಾತಾಃ ಕಥಂ ಲೋಕೇ ಶಾಶ್ವತಾಃ ಶೃತಿಚೋದಿತಾಃ |
ಪ್ರಖ್ಯಾತಾ ರಾಜಸಾ ಧರ್ಮಸ್ತಾನುಸಾ ಅಪಿ ಭೂರಿಶಃ || ೨ ||
ದುರ್ಘಟಾ ಬಹುಯತ್ನಾಶ್ಚ ಬಹುದ್ರವ್ಯವ್ಯಯಾವಹಾಃ |
ಕೇಚಿನ್ಮಾಘಂ ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಾನ್ ಪರೇ ಜಗುಃ || ೩ ||
ವ್ಯತೀಪಾತಾದಿಧರ್ಮಾಂಶ್ಚ ವರ್ಣಯಂತೀಹ ಭೂರಿಶಃ |
ಏತದ್ವಿನೇಕಂ ವಿಸ್ತಾರ್ಯ ಶ್ರೋತುಕಾಮಾಯ ಮೇ ವದ || ೪ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕೀರ್ತಿಮದ್ವಿಜಯವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ವೈಶಾಖನುಸದ ಧರ್ಮಗಳು ಅನುಸರಿಸಲು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯಗಳಾಗಿರುವುವು. ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡುವುವು. ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೂ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುವು.

೨. ಸನಾತನಗಳೂ, ವೇದಪ್ರತಿಸಾಧ್ಯಗಳೂ ಆದ ಈ ಧರ್ಮಗಳು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು? ರಾಜಸ ಮತ್ತು ತಾಮಸಗಳಾದ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ಧರ್ಮಗಳು ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುವು.

೩. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ದುರ್ಘಟೆಗಳೂ, ಬಹು ಪ್ರಯತ್ನಸಾಧ್ಯಗಳೂ, ಬಹುದ್ರವ್ಯ ವಿನಿಮಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳೂ ಆಗಿರುವುವು. ಕೆಲವರು ಮಾಘಮಾಸ ವ್ರತವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುವರು. ಇತರರು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ನಿಯಮವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವರು.

೪. ಅನೇಕರು ವ್ಯತೀಪಾತಾದಿ ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಬಹು ವಿಧಗಳಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವರು. ಈ ಹಲವು ವ್ರತಗಳ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತತೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಕೇಳಲು ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುವೆನು.”

ಶೃತದೇವ ಉನಾಚ :-

ಶೃಣು ಭೂಪ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ನ ಪ್ರಖ್ಯಾತಾ ಇನೇ ಕಥಂ ।

ಇತರೇಷಾಂ ಚ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಕಥಂ ಖ್ಯಾತಿಶ್ಚ ಭೂತಲೇ || ೫ ||

ರಾಜಸಾಸ್ತಾನುಸಾ ಭೂಮೌ ಬಹವಃ ಕಾಮುಕಾ ಜನಾಃ ।

ಇಚ್ಛಂತೈಹಿಕಭೋಗಾಂಸ್ತೇ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಸಂಪದಃ || ೬ ||

ಕ್ಷಚಿತ್ಕಥಂ ಚ ನ ಕ್ವಾಪಿ ಜನೇಷ್ಟೇಕೋಽತಿಕೃಚ್ಛತಃ ।

ಸ್ವರ್ಗಾಯ ಯತತೇ ಲೋಕೇ ತಸ್ಮಾದ್ಯಜ್ಞಾದಿಸತ್ಕ್ರಿಯಾಃ || ೭ ||

ಕುರುತೇತಿಪ್ರಯತ್ನೇನ ನೋಕ್ಷಂ ನೋಪಾಸತೇ ನರಃ ।

ಕ್ಷುದ್ರಾಶಾ ಭೂರಿಕರ್ಮಾಣೋ ಜನಾಃ ಕಾಮ್ಯಾನುಪಾಸತೇ || ೮ ||

ಪ್ರಖ್ಯಾತಾ ರಾಜಸಾ ಧರ್ಮಾಸ್ತಾನುಸಾ ಅಪಿ ತೇನ ವೈ ।

ನ ಖ್ಯಾತಾಃ ಸಾತ್ವಿಕಾ ಧರ್ಮಾ ಹರಿಪ್ರೀತಿಕರಾ ಇನೇ || ೯ ||

೫. ಶೃತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಈ ವೈಶಾಖ ಧರ್ಮಗಳು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಗಳಾಗಿರುವುದಕ್ಕೂ, ಇತರ ಧರ್ಮಗಳು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೂ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ಲಾಲಿಸು.

೬. ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ರಾಜಸ ತಾಮಸ ಗುಣಗಳಿಂದಲೇ ಆವೃತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೇವಲ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇಹಲೋಕದ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾತ್ರ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವರು.

೭-೮. ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಒಂದೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವನೂ ಒಬ್ಬನು ಬಹಳ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿ ವೈದಿಕ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುವು. ಇವು ಬಹು ಪ್ರಯತ್ನಸಾಧ್ಯಗಳಾಗಿರುವುವು. ನೋಕ್ಷವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಯಶಃ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೂ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಜನರೆಲ್ಲರೂ ನೀಚಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಮಹತ್ತರಗಳಾದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಸೇವಿಸುವರು.

೯. ಆದುದರಿಂದಲೇ ರಾಜಸಧರ್ಮಗಳೂ, ತಾಮಸೋಪಾಸನೆಗಳೂ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಗಳಾಗಿರುವುವು. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ವೈಶಾಖವ್ರತವೇ ಮುಂತಾದ ಸಾತ್ವಿಕಧರ್ಮಗಳು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ನಿಷ್ಕಾಮಿಕಾ ಇಮೇ ಧರ್ಮಾ ಹೈಹಿಕಾಃ ಸಮುಷ್ಣಿಕಪ್ರದಾಃ |
 ನ ಜಾನಂತಿ ಜನಾ ಮೂಢಾ ಮೋಹಿತಾ ದೇವಮಾಯಯಾ || ೧೦ ||
 ಯಥಾಽಽಧಿಪತ್ಯೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸರ್ವಸ್ವಿದ್ಧೋ ಮನೋರಥಃ |
 ಮೋಹನಾರ್ಥಂ ಸ್ಥಲಂ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಧಿಪತ್ಯೇನ ಹೀಯತೇ || ೧೧ ||
 ಕಾರಣಂ ಚ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಗೋಪನೇ ಭೂತಲೇಽಂಜಸಾ |
 ಯದ್ವೈಶಾಖೋಕ್ತಧರ್ಮಾಣಾಂ ಸಾತ್ವಿಕಾನಾಂ ನೈಕಾಮಿಹ || ೧೨ ||
 ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಪುರಾ ಕಾಶ್ಯಾಮಿಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲಭೂಷಣಃ |
 ಕೀರ್ತಿಮಾನಿತಿ ವಿಖ್ಯಾತೋ ನೃಗಪುತ್ರೋ ಮಹಾರಥಃ || ೧೩ ||
 ಚಿತೇಂದ್ರಿಯೋ ಚಿತ್ರಕ್ರೋಧೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯೋ ರಾಜಸತ್ತಮಃ |
 ಏಕದಾ ಮೃಗಯಾಸಕ್ತೋ ವಸಿಷ್ಠಾಶ್ರಮಮಾಯಯೌ || ೧೪ ||

೧೦. ಈ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಕಾಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡಬೇಕಾದುವು. ಇಹಪರಲೋಕಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುವು. ಆದರೂ ಲೋಕೇಶ್ವರನ ಮಾಯಾಪಾಶಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದ ಮೂಢಜನರು ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರರು.

೧೧. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವು ದೊರಕಲು ಇತರ ಕ್ಷುದ್ರ ಮನೋರಥಗಳು ಅಧಿಕಾರಬಲದಿಂದಲೇ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಗಳಾಗುವುವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಅನ್ಯವ್ರತಗಳಿಂದ ಹೇಳಿರುವ ಫಲಗಳು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಲಭಿಸುವುವು. ಮಿಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜನರನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಅವುಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಲಭಿಸುವ ಪದವಿಯು ಸರ್ವಾಧಿಪತ್ಯರಹಿತವಾಗಿರುವುದು.

೧೨. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಸತ್ತ್ವಗುಣಸಂಸ್ಥನಾದ ಮಾನವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬುದ್ಧಿಗಿಂತೋರುವ ಈ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳು ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬರದೆ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

೧೩. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಶೀನಗರದಲ್ಲಿ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲಸಂಭೂತನೂ ನೃಗ ಮಹಾರಾಜನ ಪುತ್ರನೂ ಆದ ಕೀರ್ತಿಮಂತನೆಂಬ ಮಹಾ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಏಕಚ್ಛತ್ರದಿಂದ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೪. ಆತನು ಜೀತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಕ್ರೋಧಾದಿ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯನೂ, ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಆತನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯನ್ನಾಡುತ್ತ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಯ ಆಶ್ರಮವಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದನು.

ಗಚ್ಛನ್ ಮಾರ್ಗೇ ದದರ್ಶಾಸೌ ವೈಶಾಖೇ ಘರ್ಮನಿಷ್ಕುರೇ |
 ಭೂಯೋ ಭೂಯಃ ಕಾರ್ಯಮಾಣಾಂಚ್ಛಿಷ್ಯಾಂಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ||
 ಕ್ವಚಿತ್ ಪ್ರಸಾಂ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ಚ್ಛಾಯಾಮಂಡಪಮೇವ ಚ |
 ತಟಿಪ್ರಸಾತಂ ನಿಸ್ತೀರ್ಯ ವಾಪೀಂ ಕುರ್ವಂತಿ ನಿರ್ಮಲಾಂ || ೧೬ ||
 ಸೂಪನಿಷ್ಠಾನ್ ಕ್ವಚಿತ್ ವೃಕ್ಷೇ ವ್ಯಜನೈರ್ವೀಜಯಂತಿ ಚ |
 ಕ್ವಚಿದ್ವದ್ಯುರ್ಹಿಕ್ಷು ದಂಡಾನ್ ಕ್ವಚಿದ್ಗಂಧಾನ್ ಕ್ವಚಿತ್ಪಲಂ || ೧೭ ||
 ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಛತ್ರದಾನಂ ಚ ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಪಾನಕಸ್ಯ ಚ |
 ಕ್ವಚಿತ್ ಯಚ್ಛಂತಿ ತಾಂಬೂಲಂ ನೇತ್ರೇ ಕರ್ಪೂರಲೇಪನಂ || ೧೮ ||
 ಸುಚ್ಛಾಯೇ ಚ ವನೇ ಕೇಚಿತ್ ಸುಸಂವೃಷ್ಟ್ಯಾಂಗಣೇಷು ಚ |
 ಕೇಚಿದಾಸ್ತರಯಂತ್ಯದ್ವಾ ವಾಲುಕಾನಿ ಹಿತಾನಿ ಚ || ೧೯ ||
 ಕುರ್ವಂತ್ಯಾಂದೋಲಿಕಾಂ ರಾಜನ್ ವೃಕ್ಷಶಾಖಾವಲಂಬಿನೀಂ |
 ಕೇ ಯೂಯಮಿತಿ ಪಪ್ರಚ್ಛ ವಾಸಿಷ್ಠಾ ಇತಿತೇಜಬ್ರವನ್ || ೨೦ ||

೧೫. ಇಂತು ನಡೆದುಬರುತ್ತ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಮಹಾ
 ತ್ಮನ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರು ಬಿಸಿಲಿನ ರುಳದಿಂದ ಕ್ರೂರವಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ
 ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರ ಸಮರ್ಪಣೆಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲಗಳಾಗುವ ಅನೇಕ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ
 ತೊಡಗಿದ್ದು ದನ್ನು ಬಹು ದೂರದವರೆಗೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದನು.

೧೬. ಕೆಲವರು ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯ ಚಪ್ಪರಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತ
 ಲಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ನೆರಳಿಗಾಗಿ ಚಪ್ಪರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ
 ಕೆಲವರು ಬಾವಿಗಳ ತಳಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿ ಕಶ್ಮಲರಹಿತಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ
 ನಿರ್ಮಲವಾದ ಜಲವು ಸಿಕ್ಕುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿದ್ದರು.

೧೭. ಕೆಲವರು ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಬಳಲಿ ಮರಗಳ ನೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖಾಸೀನ
 ರಾಗಿದ್ದ ಪಾಂಥರಿಗೆ ಬೀಸಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಕಬ್ಬಿನ
 ಜಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಗಂಧಾನುಲೇಪನಗಳನ್ನೂ
 ಕೆಲವರು ಫಲಗಳನ್ನೂ ಹಂಚುತ್ತಲಿದ್ದರು.

೧೮. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣೋನ್ಮುಖರಾದವರಿಗೆ ಕೆಲವರು
 ಛತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾನಕಗಳನ್ನೂ
 ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ತಾಂಬೂಲಗಳನ್ನೂ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ
 ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರದ ಲೇಪನಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೯. ಕೆಲವರು ತಂಪಾಗಿ ದಟ್ಟವಾದ ನೆರಳುಳ್ಳ ಮರಗಳ ಕೆಳಗೆಯೂ,
 ಸಾರಿಸಿ ಗುಡಿಸಿದ ನಿರ್ಮಲಗಳಾದ ಚಾವಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಣ್ಣಗಿರುವ ಹಿತಕರವಾದ
 ಮರಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು.

೨೦. ಹಲವರು ಮರಗಳ ಶಾಖೆಗಳಿಗೆ ಹಗ್ಗಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಉಯ್ಯಾಲೆ

ಕಿಮೇತದಿತಿ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಧರ್ಮಾ ವೈಶಾಖಚೋದಿತಾಃ ।

ಪುನುರ್ಥಹೇತವ ಇನೇ ಕ್ರಿಯಂತೇಽಸ್ಮಾಭಿರಂಜಸಾ ॥ ೨೦ ॥

ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಽಽಜ್ಞಯಾ ಚೇತಿ ತೇಽಬ್ರವನ್ ನೃಪಸತ್ತಮಂ ।

ಏತದಾಚರಣೇ ಪುಂಸಾಂ ಕಿಂ ಫಲಂ ಕಸ್ತು ತುಷ್ಯತಿ ॥ ೨೧ ॥

ಏತದ್ವಿಸ್ತಾಯುರ್ಮೇ ಬ್ರೂತ ಯಾಯಂ ಸಮ್ಯಗ್ಯಥಾ ಶೃತಂ ।

ಇತಿ ರಾಜ್ಞಾ ತು ಸಂಪೃಷ್ಠಾಃ ಪ್ರತ್ಯೂಚುಸ್ತೇ ಮಹೀಪತಿಂ ॥ ೨೨ ॥

ಗುರೋರಾಜ್ಞಾಕ್ರಮೇಣೈವ ಕುರ್ವತಾಂ ಪಥಿ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾಃ ।

ನಾಸ್ಮಾಕಮವಕಾಶೋಽತ್ರ ಗುರುಂ ಪೃಚ್ಛ ಯಥೋಚಿತಂ ॥ ೨೩ ॥

ಸ ವೇತ್ತಿ ತತ್ತ್ವತೋ ನೂನಂ ಧರ್ಮಾನೇತಾನ್ ಮಹಾಯಶಾಃ ।

ಇತಿ ಶಿಷ್ಯೈರ್ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಸ್ತು ದೃತಂ ಯಯೌ ॥ ೨೪ ॥

ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಇಂತು ಕಾರ್ಯಾಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಕೀರ್ತಿಮಂತನು “ನೀವು ಯಾರು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು ಅವರು “ನಾವು ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಶಿಷ್ಯರು” ಎಂದು ಉತ್ತರವನ್ನಿತ್ತರು.

೨೦. “ನೀವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಕೆಲಸವೇನು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಆತನು ಕೇಳಿದನು. “ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜೋದಿತಗಳಾಗಿ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಧರ್ಮಗಳು. ಧರ್ಮಾದಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವೆವು.

೨೧. ಇದನ್ನು ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಆ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. “ಈ ನಿಯಮಗಳ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು? ಯಾವ ದೇವತೆಯು ಇದರಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವನು?”

೨೨-೨೪. “ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀವು ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿರುವಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ನನಗೆ ಹೇಳಿರಿ.” ಇಂತೆಂದು ಮಹಾರಾಜನಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಶಿಷ್ಯರು ಪೃಥ್ವೀವಲ್ಲಭನಾದ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. “ಗುರುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಮಗೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿಯದು? ನಮ್ಮ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಈ ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುವವನಾಗು.

೨೫. ಮಹಾಯಶೋವಂತನಾದ ಆತನೇ ಈ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವನು.” ಇಂತೆಂದು ವಸಿಷ್ಠನ ಶಿಷ್ಯ

ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯಾಶ್ರಮಂ ಪುಣ್ಯಂ ವಿದ್ಯಾಯೋಗೋಪಬಂಹಿತಂ ।

ಸಮಾಯಾಂತಂ ನೃಪಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ವಸಿಷ್ಠಃ ಪ್ರೀತಮಾನಸಃ ॥ ೨೬ ॥

ಅತಿಥ್ಯಂ ವಿಧಿವಚ್ಚಕ್ರೇ ಸಾನುಗಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।

ಸೂಪವಿಷ್ಠಃ ಕೃತಾತಿಥ್ಯಃ ಪ್ರೀತಃ ಪಪ್ರಚ್ಛ ತಂ ಗುರುಂ ॥ ೨೭ ॥

ರಾಜೋನಾಚಃ—

ಮಾರ್ಗೇ ದೃಷ್ಟಂ ಮಹಾಶ್ವರ್ಯಂ ತ್ವಚ್ಛಿಷ್ಯೈಶ್ಚ ಕೃತಂ ಶುಭಂ ।

ಮಯಾ ಪೃಷ್ಟಂ ಚ ತೈರ್ನೋಕ್ತಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ ಶುಭಾವಹಂ ॥ ೨೮ ॥

ನಾಸ್ಮಾಕಮವಕಾಶೋಽತ್ರ ಹ್ಯೇತದ್ಧರ್ಮಪ್ರಶಂಸನೇ ।

ಕರ್ತವ್ಯಾ ಚ ಕ್ರಿಯಾಃ ಸ್ವಾಭಿಃ ಗುರುಣಾ ಯಾಚ ಚೋದಿತಾ ॥ ೨೯ ॥

ಗುರುಂ ಗಚ್ಛೇತಿ ತೈರುಕ್ತ ಆಗತೋಽಹಂ ತವಾಂತಿಕಂ ।

ಮೃಗಯಾಃ ಸಕ್ತಚಿತ್ತೇನ ಶ್ರಾಂತೇನಾತಿಥ್ಯಮಿಚ್ಛತಾ ॥ ೩೦ ॥

ಮಂಡಲಿಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಪಡೆದವನಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಮಂತನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆಶ್ರಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದುಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

೨೬-೨೭. ಆ ಆಶ್ರಮವು ಪರಮಪಾವನವೂ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಗಳ ರೂಪವಾದ ತಪಸ್ಸಿನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಮಹಾರಾಜನು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಯು ಸಂತೋಷವು ತುಂಬಿದ ಹೃದಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಜನಿಗೂ ಆತನ ಪರಿವಾರದವರಿಗೂ ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಯಥೋಚಿತಗಳಾದ ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ರಾಜನು ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮಹರ್ಷಿಯು ಮಾಡಿದ ಅತಿಥ್ಯದಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಕುಲಗುರುವಾದ ಆತನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

೨೮. ರಾಜನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ನಾನು ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಪ್ರಸಂಗವೊಂದನ್ನು ಕಂಡೆನು. ನಿನ್ನ ಶಿಷ್ಯರು ಅನೇಕ ಶುಭ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದರೂ ಅವರು ತಾವು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲವೇಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ.

೨೯. ‘ಈ ಧರ್ಮಗಳ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತತೆಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ನಮಗೆ ಈಗ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಹೇಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವರೋ, ಆ ವಿಧವಾಗಿಯೇ ನಾವು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದೇ ಸದ್ಯಃಕರ್ತವ್ಯವು.

೩೦. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಗುರುಗಳನ್ನೇ ನೋಡಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡು’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆನು.

ದೃಷ್ಟಂ ಮಾರ್ಗೇ ತ್ವಿದಂ ಪುಣ್ಯಂ ತವ ಶಿಷ್ಯೈಶ್ಚ ಕಾರಿತಂ ।
 ಜಿಜ್ಞಾಸಾಃಸೀತ್ತತಃ ಶ್ಲೋತುಂ ಧರ್ಮಾನೇತಾನ್ ಮುನೀಶ್ವರ ॥ ೩೧ ॥
 ತ್ವಮಾದಿದಾದಿಮಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ಸಮಾಚರಸಿ ವೈ ಯತಃ ।
 ತಾನ್ ಧರ್ಮಾಂಚ್ಛೋತುಕಾಮಾಯ ಶಿಷ್ಯಾಯ ಪ್ರಣತಾಯ ಚ ॥
 ಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಯ ಮೇ ಬ್ರೂಹಿ ವಿಸ್ತರಾನ್ ಮುನಿಪುಂಗವ ॥ ೩೨ ॥
 ಇತೀಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲೀನೇನ ರಾಜ್ಞಾ ಪೃಷ್ಠೋ ಮಹಾಯಶಾಃ ।
 ಮನಸಾ ತೋಷಮಾಪೇದೇ ಸನ್ಯಕ್ ಪೃಷ್ಠೋಽಧುನಾಃಮುನಾ ॥ ೩೪ ॥
 ಅಹೋ ವ್ಯವಸಿತಾ ಬುದ್ಧೀ ರಾಜಂಸ್ತೇಽದ್ಯ ಸುಶಿಕ್ಷಿತಾ ।
 ಯಸ್ಮಾದ್ವಿಷ್ಣುಕಥಾಯಾಂ ಚ ತದ್ಧರ್ಮಚರಣೇಽಪಿ ಚ ।
 ಮತಿರಾತ್ಯಂತಿಕೀ ಜಾತಾ ಸುಕೃತಂ ಫಲಿತಂ ತವ ॥ ೩೫ ॥
 ಇತಿ ಸಂಭಾಷ್ಯ ರಾಜಾನಂ ಜಾತಹರ್ಷಸ್ತಮಬ್ರವೀತ್ ॥ ೩೬ ॥

ನಾನು ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆಯಾಸಗೊಂಡು
 ಆತಿಥ್ಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದೆನು.

೩೧. ಆಗ ನಿನ್ನ ಶಿಷ್ಯರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
 ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಎಲೈ ಮುನೀಶ್ವರನೆ! ಬಳಿಕ ಈ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ
 ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು.

೩೨-೩೩. ಪ್ರಪಂಚದ ಆದಿಯಿಂದ ನಡೆದುಬಂದಿರುವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ
 ಸರಿಯಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನೀನೇ ಆದಿಗುರುವಾಗಿರುವೆ. ಈ ಧರ್ಮ
 ಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲಪೇಕ್ಷಿಸುವವನೂ, ನಿನ್ನ ಶಿಷ್ಯನೂ, ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು
 ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನೂ, ಶ್ರದ್ಧಾಳುವಾಗಿರುವವನೂ, ಆದ ನನಗೆ ಮುನಿ
 ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನೀನು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳುವವನಾಗು.”

೩೪. ಇಂತೆಂದು ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲತೀಲಕನಾದ ಕೀರ್ತಿಮಂತಮಹಾರಾಜ
 ನಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಯು, ಆತನು ಮಾಡಿದ ಸಮಾಚೀನ
 ವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿ
 ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೩೫. “ವಿಷ್ಣು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿರಗಳಾದ
 ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗೆ ಅನನ್ಯವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಂಟಾಗಿರು
 ವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಸುಕೃತವು ಫಲದಾಯಕವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು.”

೩೬. ಇಂತೆಂದು ರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಸಿಷ್ಠ ಮುನಿ
 ವರ್ಯನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

ತೃಣ ಭೂಸ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯತ್ಪ್ರಪ್ನೋಹಂ ತ್ವಯಾಧುನಾ |

ಯಸ್ಯ ಶ್ರವಣಮಾತ್ರೇಣ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷೈಃ || ೩೭ ||

ಸರ್ವಧರ್ಮಾನ್ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ವರ್ತತೇ ನಿಷಯಾತ್ಮಕಃ |

ವೈಶಾಖಸ್ಥಾನನಿರತಃ ಸ ಪ್ರಿಯೋ ಮಧುವಿದ್ವಿಷಃ || ೩೮ ||

ಸಾಂಗಾನ್ ಧರ್ಮಾನನುಷ್ಠಾಯ ವೈಶಾಖೋ ಯೇನ ನಾದೃತಃ |

ಸ್ಥಾನದಾನಾರ್ಚನೈಃ ಪುಣ್ಯೈಸ್ತಸ್ಯ ದೂರತರೋ ಹರಿಃ || ೩೯ ||

ಅಸ್ಥಾಪ್ಯ ಚಾಂಪ್ಯದತ್ವಾ ಚ ವೈಶಾಖೋ ಯೇನ ನೀಯತೇ |

ಕರ್ಮಣಾ ಸ ತು ಚಂಡಾಲೋ ನಾಂತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೪೦ ||

ವೈಶಾಖೋಕ್ತೈರ್ಮಹಾಧರ್ಮೈರ್ಯೇನ ಚಾಂರಾಧಿತೋ ಹರಿಃ

ತೈಶ್ಚ ತೇಷಾಂ ಸಮಾಯಾತಿ ಪ್ರದದಾತಿ ಸಮಾಹಿತಂ || ೪೧ ||

೩೭. “ಎಲೈ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ! ನೀನು ಈಗ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾನು ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಶ್ರದ್ಧಾಳುವಾಗಿ ಕೇಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕಗಳೂ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುವುವು.

೩೮. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳ ಅಚರಣೆಯನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಕೇವಲ ವಿಷಯಭೋಗಗಳನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬಹಿಸ್ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ ಅವನೇ ಮಧುಸೂದನನಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯನಾದ ಭಕ್ತನು.

೩೯. ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿಯೂ, ಸಮಗ್ರವಾಗಿಯೂ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದರೂ ಯಾವ ಮಾನವನು ವೈಶಾಖನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾದಿ ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಬಹಳ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲುವನು.

೪೦. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಸ್ನಾನವನ್ನೂ ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾದ ದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಯಾವನು ವೈಶಾಖಮಾಸವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆಯುವನೋ, ಆತನು ಕರ್ಮಚಂಡಾಲನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಡೆಯಿಲ್ಲವು.

೪೧. ವೈಶಾಖಮಾಸನಿಯಮಗಳೆಂಬ ಉತ್ತಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ಯಾವನು ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವನೋ, ಅವನ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳಿಂದಲೇ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಮತ್ತು ಅವನ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವನು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀಭರ್ತಾ ಜಗನ್ನಾಥೋ ಹ್ಯಶೇಷಾಘಾಘನಾಶನಃ |
 ಧರ್ಮೈಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮೈಶ್ಚ ಪ್ರೀಣಾತಿ ನ ಪ್ರಯಾಸೈರ್ಧನೈರಪಿ | || ೪೨ ||
 ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂಪೂಜಿತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರದದಾತಿ ಸಮಾಹಿತಂ |
 ತಸ್ಮಾದ್ರಾಜನ್ ಸದಾ ಭಕ್ತಿಃ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಮಧುನಿದ್ವಿಷಃ || ೪೩ ||
 ಜಲೇನಾಪಿ ಜಗನ್ನಾಥಃ ಪೂಜಿತಃ ಕ್ಲೇಶಹಾ ಹರಿಃ |
 ಪರಿತೋಷಂ ವ್ರಜತ್ಯಾಶು ತೃಷಾತಃ ಸಲಿಲೈರ್ಯಥಾ | || ೪೪ ||
 ಮಹದಪ್ಯಲ್ಪದಂ ಕರ್ಮ ತಥಾ ಹ್ಯಲ್ಪಂ ಚ ಭೂರಿದಂ |
 ಕರ್ಮಣೋಲ್ಪತ್ವ ಭೂರಿತ್ವೇ ನ ಹೇತೂ ಮಹದಲ್ಪಕೇ || ೪೫ ||
 ಕಿಂ ತು ಕರ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ಚ ಗಹನಾ ಕರ್ಮಣೋ ಗತಿಃ |
 ವೈಶಾಖೋಕ್ತಾ ಇಮೇ ಧರ್ಮಾಃ ಸ್ವಲ್ಪಾಃ ಸ್ಯಾತ್ಸಕೃತಾ ಅಪಿ |
 ಬಹುವ್ಯಯವಿನಾಶಾಶ್ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರೀತಿಕರಾಃ ಶುಭಾಃ || ೪೬ ||

೪೨. ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನೂ, ಲೋಕೇಶ್ವರನೂ, ಸಕಲ ವಾತಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸುವವನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮಧರ್ಮಗಳ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವನೇ ಹೊರತು ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದಲೂ ಧನವ್ಯಯದಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತಿಪಡಲಾರನು.

೪೩. ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಬೇಕಾದ ಅಭೀಷ್ಟಿತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೈಗೂಡಿಸಿಕೊಡುವನು. ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಧುಸೂದನನಲ್ಲಿಯೇ ಅವ್ಯಾಜವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೪೪. ಜಗನ್ನಾಥನೂ, ಭಕ್ತಾರ್ತಿಭಂಜನನೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಬಾಯಾರಿದ ಪಾಂಥನು ಕೇವಲಜಲದಿಂದಲೇ ಅಪರಿಮಿತಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆ ಭಕ್ತನು ಮಾಡುವ ಜಲಸಮರ್ಪಣೆಯ ರೂಪವಾದ ಪೂಜೆಯಿಂದಲೇ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೪೫. ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದ ಫಲವನ್ನೇ ಕೊಡಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯೂ ಅಪರಿಮಿತ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಕ್ಲೇಶಸಾಲಭ್ಯಾದಿಗಳು ಕರ್ಮಗಳ ಮಹತ್ತ್ವವು ಲಘುತ್ವಗಳಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಕಾರಣಗಳಾಗಲಾರವು.

೪೬. ಆದರೆ ಕರ್ಮಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೇತುಗಳು. ಕರ್ಮ ಮಾರ್ಗದ ಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಬಹಳ ಕಠಿಣವಾಗಿರುವುದು. ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಯಾಸ ಸಾಧ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಧನವ್ಯಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗದಿದ್ದರೂ

ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಮಪಿ ಭೂಪಾಲ ಮೈಶಾಖೋಕ್ತಾನ್ ಸಮಾಚರ ।

ತ್ವದ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯೈರ್ಜನೈಃ ಸರ್ವೈಃ ಕಾರಯೇಮಾಂಚ್ಛುಭಾವಹಾನ್ ॥ ೪೭ ॥

ನ ಕರೋತಿ ಚ ಯೋ ಧರ್ಮಾನ್ ಮೈಶಾಖೋಕ್ತಾನ್ ರಾಧಮಃ ।

ಬಹುಧಾ ಶಿಷ್ಯಮಾಣೋಽಪಿ ಸ ದಂಡ್ಯಸ್ತವ ಭೂಪತೇ ॥ ೪೮ ॥

ಇತ್ಯಾವಶ್ಯಕತಾಂ ಸಮ್ಯಕ್ ಶಾಸ್ತ್ರೈರ್ವ್ಯುತ್ಪಾದ್ಯ ತಸ್ಯ ಚ ।

ಪಶ್ಚಾದ್ವೈಶಾಖನಿರ್ದಿಷ್ಟಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ಪ್ರೋವಾಚ ಸರ್ವಶಃ ॥ ೪೯ ॥

ಶ್ರುತ್ವಾ ತಾನ್ ಸಕಲಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ಗುರುಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಭಕ್ತಿತಃ ।

ಸ ರಾಜಾಗ್ರಹಮಾಗತ್ಯ ಸರ್ವಾನ್ ಧರ್ಮಾಂಶ್ಚ ಕಾರ ಹ ॥ ೫೦ ॥

ಭಕ್ತಿನಾನ್ ಕೇಶವೇ ರಾಜನ್ ದೇವದೇವೇ ನಿರಂಜನೇ ।

ನಾನ್ಯಂ ಪಶ್ಯತಿ ದೇವೇಶಾತ್ ಪದ್ಮನಾಭಾತ್ ಮಹೀಪತಿಃ ॥ ೫೧ ॥

ಪರಮಮಂಗಳಕರಗಳಾಗಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿರುವುವು.

೪೭. ಎಲೈ ಭೂಪಾಲಕನೆ! ಆದುದರಿಂದ ನೀನೂ ಕೂಡ ಈ ಮೈಶಾಖ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಮಾಡುವವನಾಗು. ಮಂಗಳಸಂಪಾದಕಗಳಾದ ಈ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತಪ್ರಜೆಗಳಿಂದಲೂ ಮಾಡಿಸು.

೪೮. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯಾಧಮನು ಮೈಶಾಖಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಎಷ್ಟೇ ಗುರುಶುಶ್ರೂಷಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ದಂಡನೆಗೆ ಅರ್ಹನಾಗುವನು.”

೪೯. ಇಂತು ವಸಿಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಯು ಕೀರ್ತಿಮಂತನಿಗೆ ಮೈಶಾಖ ಧರ್ಮಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಬೋಧಿಸಿ ಬಳಿಕ ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು.

೫೦. ಆ ಮಹಾರಾಜನೂ ಆ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಕೇಳಿದವನಾಗಿ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಕುಲಗುರುವಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೫೧. ದೇವದೇವನೂ, ಸಕಲದೋಷವರ್ಜಿತನೂ ಆದ ಕೇಶವನಲ್ಲಿಯೇ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಎಲೈ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯೇ! ಆ ಕೀರ್ತಿಮಂತ ಮಹಾರಾಜನು ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಪದ್ಮನಾಭನಿಗಿಂತ ಅನ್ಯದೈವವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಭೇರೀಮುದ್ವಾಹ್ಯ ಮಾತಂಗಂ ಸ್ವರಾಷ್ಟ್ರೇಫೋಷಯದ್ಭಟ್ಟಿಃ |
 ಅಷ್ಟವರ್ಷಾಧಿಕೋ ಮರ್ತ್ಯೋ ಹ್ಯಶೀತಿನ ಹಿ ಪೂರ್ಯತೇ || ೫೨ ||
 ಪ್ರಾತರ್ನ ಸ್ನಾತಿ ಮೇಷಸ್ಥೇ ಸೂರ್ಯೇ ಸರ್ವೋಪಿ ಯೋ ಜನಃ |
 ಸ ಮೇ ದಂಡ್ಯಶ್ಚ ವಧ್ಯಶ್ಚ ನಿಯಾಸ್ಯೋ ವಿಷಯಾದ್ವ್ರವಂ || ೫೩ ||
 ಪಿತಾ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಪುತ್ರೋ ಭಾರ್ಯಾ ವಾಃ ಸುಹೃಜ್ಜನಃ |
 ವೈಶಾಖಧರ್ಮಹೀನಶ್ಚ ನಿಗ್ರಾಹ್ಯೋ ದಸ್ಯುವನ್ಮಯಾ || ೫೪ ||
 ದಾತವ್ಯಂ ನಿಪ್ರಮುಖ್ಯೇಭ್ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪ್ರಾತರ್ಜಲೇ ಶುಭೇ |
 ಪ್ರಸಾದಾನಾದಿಧರ್ಮಾಂಶ್ಚ ಕುರುಧ್ವಂ ಶಕ್ತಿತೋನಘಾಃ || ೫೫ ||
 ವಿಪ್ರಂ ಚ ಧರ್ಮವಕ್ತಾರಂ ಗ್ರಾಮೇ ಗ್ರಾಮೇ ನ್ಯವೇಶಯತ್ |
 ಪಂಚಾನಾಮಪಿ ಗ್ರಾಮಾಣಾಮಕರೋದಧಿಕಾರಿಣಂ || ೫೬ ||

೫೨-೫೩. ಒಂದು ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಭೇರಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ತನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಆದ್ಯಂತದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಭಟರನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಡಂಗುರವನ್ನು ಸಾರಿಸಿದನು. “ಎಂಟು ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸು ಮುಗಿದು ಎಂಬತ್ತನೆಯ ವರ್ಷವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗದೆ ಇರುವ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲ ಕೇಳಿರಿ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೇ ಆಗಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಿರ್ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವನು ನನ್ನ ದಂಡನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು. ಅಂತಹನು ನನ್ನ ಭಟರಿಂದ ವಧ್ಯನಾಗಬಹುದು. ಅಥವಾ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯೆಂದರೆ ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಲ್ಪಡ ಬಹುದು.

೫೪. ತಂದೆಯೇ ಆಗಲಿ, ಅಥವಾ ಮಗನೇ ಆಗಲಿ, ಹೆಂಡತಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಸ್ನೇಹಿತನೇ ಆಗಲಿ, ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ವೈಶಾಖಮಾಸದ ನಿಯಮಗಳನ್ನನು ಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ರಾಕ್ಷಸನೆಂದೆಣಿಸಲ್ಪಡುವನು. ಅವನು ನನ್ನಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಪರಿಗೃಹೀತನಾಗಲಾರನು.

೫೫. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ನಿರ್ಮಲಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಗೆ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. ಇಂತು ನಿಮ್ಮ ಪಾತಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅರವಟ್ಟಿಗೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬನ್ನಿರಿ.”

೫೬. ಇಂತೆಂದು ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ನೇಮಿಸಿದನು. ಐದು ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಮೂಹದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿದನು.

ದಂಡಾರ್ಥಂ ತ್ಯಕ್ತಧರ್ಮಾಣಾಂ ದಶನಾಜಿನಿಷೇವಿತಂ ।

ಏನಂ ಪ್ರವೃತ್ತಃ ಸರ್ವತ್ರ ಸಾರ್ವಭೌಮಸ್ಯ ಶಾಸನಾತ್ ॥ ೫೭ ॥

ಪ್ರವೃದ್ಧೋ ಧರ್ಮರಕ್ಷೋಽಯಂ ಸರ್ವದೇಶೇಷು ವಿಸ್ತರಾತ್ ।

ಯೇ ಕೇಚಿನ್ನಿಧನಂ ಯಾಂತಿ ಭೂಪಾಲವಿಷಯೇ ನರಾಃ ॥ ೫೮ ॥

ಪ್ರಮಾದಾಚ್ಚ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ತೇ ಯಾಂತಿ ಹರಿಮಂದಿರಂ ।

ಅವಶ್ಯಂ ವೈಷ್ಣವೋ ಲೋಕಃ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಮಾನವೈರ್ಧೃತಂ ॥ ೫೯ ॥

ವ್ಯಾಜೇನಾಪಿ ಸಕೃತ್ಸ್ಮಾತಃ ಪ್ರಾತರ್ಮೇಷಗತೇ ರವೌ ।

ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಯಾತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಂ ಪದಂ ॥ ೬೦ ॥

ನ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಯಮಂ ಧರ್ಮಂ ಸಕೃತ್ ವೈಶಾಖಸ್ನಾನತಃ ।

ವೈಲೇಖ್ಯನುಗಮದ್ರಾಜಾ ರವಿಸೂನುಸ್ತದಾ ನೃಪ ॥ ೬೧ ॥

ಲೇಖ್ಯಕರ್ಮಣಿ ವಿಶ್ರಾಂತಶ್ಚಿತ್ರಗುಪ್ತೋಽಭವತ್ತದಾ ।

ಮಾರ್ಜಿತಾನಿ ಚ ಲೇಖ್ಯಾನಿ ಪುರಾ ಸಾಪೋದ್ಯವಾನಿ ಚ ॥ ೬೨ ॥

೫೭. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವವರನ್ನು ತಕ್ಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಂಡಿಸಲು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಗೂ ಹತ್ತು ಜನ ಕುದುರೆಯಾಳುಗಳ ತಂಡವು ಅಧೀನವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರವೂ ರಾಜಶಾಸನದಿಂದ ಧರ್ಮವು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೫೮-೫೯. ಸಮಸ್ತ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಧರ್ಮಗಳು ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೊಂದಲಾಗಿ ಧರ್ಮವೆಂಬ ವೃಕ್ಷವು ಬಹಳ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಆ ಮಹಾರಾಜನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾದದಿಂದಲೂ ಸಹ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹಲವಾರು ಮನುಷ್ಯರೂ ಕೂಡ ವಿಷ್ಣು ಮಂದಿರವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಆ ದೇಶದ ವಾಸಿಗಳಾದ ಮನುಜರಿಂದ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿಯೇ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವು ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೬೦-೬೧. ಸೂರ್ಯಭಗವಂತನು ಮೇಷರಾಶಿಸ್ಥನಾಗಲು ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಮಪದವಾದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮನುಷ್ಯನೆಂದಿಗೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಇಂತು ಕೀರ್ತಿಮಂತರಾಜನ ಸಕಲ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ವೈಶಾಖವ್ರತ ನಿರತರಾಗಲು ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಯಮನಿಗೆ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ ವಿಚಾರಣೆಯ ಕೆಲಸವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು.

೬೨. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ

ಗಚ್ಛದ್ಭಿರ್ವೈಷ್ಣವಂ ಲೋಕಂ ಸ್ವಕರ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯೈಃ ಕ್ಷಣಾತ್ |
 ಶೂನ್ಯಾಸ್ತು ನರಕಾಃ ಸರ್ವೇ ಪಾಪಿಸ್ಪ್ರಾಣಿವರ್ಜಿತಾಃ || ೬೩ ||
 ಭಗ್ನಯಾನೋಽಭವನ್ಮಾರ್ಗೋ ವೈಶಾಖಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವತಃ |
 ಸರ್ವೇಽಪಿ ವಿಮಲಾಕಾರಾ ಜನಾ ಯಾಂತಿ ಹರೇಃ ಪದಂ || ೬೪ ||
 ದಿನೌಕಸಾಂ ತು ಯೇ ಲೋಕಾಃ ಶೂನ್ಯಾಃ ಸರ್ವೇ ತಥಾಭವನ್ |
 ಶೂನ್ಯೇ ತ್ರಿವಿಷ್ಯಸೇ ಜಾತೇ ಶೂನ್ಯೇಷು ನರಕೇಷು ಚ || ೬೫ ||
 ನಾರದೋ ಧರ್ಮರಾಜಾನಂ ಗತ್ವಾ ಚೇದಮುವಾಚಹ |
 ನಾಕ್ರಂದಃ ಶ್ರೂಯತೇ ರಾಜನ್ ಸ್ವಾಕೃತ್ಯತೋ ನರಕೇ ಯಥಾ || ೬೬ ||
 ತಥಾ ನ ಕ್ರಿಯತೇ ಲೇಖ್ಯಂ ಕಂಚಿದ್ಧುಷ್ಕೃತಕರ್ಮಣಾಂ |
 ಚಿತ್ರಗುಪ್ತೋ ಮುನಿರಿವ ಸ್ಥಿತೋಽಯಂ ಮೌನಸಂಸ್ಥಿತಃ || ೬೭ ||

ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನಿಗೆ ಬರವಣಿಗೆಯ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಆ ದೇಶದ ನಿವಾಸಿಗಳು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಪಾಪಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಆತನ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಲೇಖನಗಳೂ ಸಹ ಆ ವ್ರತದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತೊಡೆದು ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟವು.

೬೩. ಜನರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ ಭಗವತ್ತೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಲು ಪಾಪಿಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಅಧೋಲೋಕದ ನರಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜನಶೂನ್ಯಗಳಾದುವು.

೬೪. ವೈಶಾಖವ್ರತದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯಿಂದ ನರಕದ ದಾರಿಯು ಯಾನರಹಿತವಾಯಿತು. ಸಮಸ್ತ ಜನರೂ ಪರಿಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪರಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ನಿವಾಸವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನೇ ಸೇರುವವರಾದರು.

೬೫. ಸಕಲರೂ ಸ್ವರ್ಗಾದ್ಯವೇಕ್ಷೆಗಳೇ ಇಲ್ಲದೆ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಾದುದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಲೋಕಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಜನಶೂನ್ಯಗಳಾದುವು. ಅಂತು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವೂ ನರಕಲೋಕಗಳೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಜನಗಳಾದವು.

೬೬. ಒಂದು ದಿನ ನಾರದಮುನಿಯು ಯಮಧರ್ಮರಾಜನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಇಂತು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. “ಯಮಧರ್ಮನೆ! ನಿನ್ನ ನರಕಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಪಾಪಿಗಳ ಆಕ್ರಂದನವು ಈಗೇಕೆ ಕೇಳಿಬರುವುದಿಲ್ಲ?

೬೭. ದುಷ್ಕೃತ್ಯಕಾರಿಗಳಾದ ಜನರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿನ್ನ ದೂತರು ಯಾವ

ಕಾರಣಂ ಬ್ರೂಹಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ನ ಯಾಂತಿ ತವ ಮಂದಿರಂ ।
 ಮನುಷ್ಯಾಃ ಪಾಪಕರ್ಮಾಣೋ ಮಾಯಾದಂಭವಿವರ್ಧಿತಾಃ ॥ ೬೮ ॥
 ಏವಮುಕ್ತೇ ತು ವಚನೇ ನಾರದೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ ।
 ಪ್ರಾಹ ವೈವಸ್ವತೋ ರಾಜಾ ಕಿಂಚಿದ್ವೈನ್ಯಸಮನ್ವಿತಃ ॥ ೬೯ ॥
 ಯೋಽಯಂ ನಾರದ ಭೂಪಾಲಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸಾಂಪ್ರತಂ ಸ್ಥಿತಃ ।
 ಸೋಽತಿಭಕ್ತೋ ಹೃಷೀಕೇಶೇ ಪುರಾಣಪುರುಷೋತ್ತಮೇ ॥ ೭೦ ॥
 ಪ್ರಚೋದಯತಿ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಾನ್ ಭೇರೀಸ್ವನೇನಚ ।
 ಅಷ್ಟವರ್ಷಾಧಿಕೋ ಮತ್ಯೋಹ್ಯ ಹ್ಯಶೀತಿನಃ ಹಿ ಪೂರ್ವತೇ ॥ ೭೧ ॥
 ಯೋ ವೈ ಹೃಕೃತವೈಶಾಖಃ ಸ ಮೇ ದಂಡೋ ನ ಸಂಶಯಃ ।
 ತದ್ಭಯಾದ್ಧಿ ಜನಾಃ ಸರ್ವೇ ನೋಲ್ಲಂಘಂತಿ ಕದಾಚನ ॥ ೭೨ ॥

ವರದಿಗಳನ್ನೂ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ? ಈ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನು ಮಹಾ ಮುನಿಯಂತೆ ಮೌನವ್ರತವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಕಾರ್ಯರಹಿತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವನು.

೬೮. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರೂ, ಮಾಯಾ ಹಂಕಾರಗಳಿಂದ ಆವಿಷ್ಟರಾದವರೂ ಆದ ಮನುಷ್ಯರು ನಿನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಬರದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.”

೬೯. ಇಂತು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನಾರದನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲು ಸೂರ್ಯ ಸುತನಾದ ಯಮರಾಜನು ದೈನ್ಯದಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೭೦. “ಎಲೈ ನಾರದನೆ! ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೀರ್ತಿಮಂತನೆಂಬ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲದ ಮಹಾರಾಜನು ಅನಾದಿಯೂ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ನಲ್ಲಿ ಅಸದೃಶವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನು.

೭೧. ಅವನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಡಂಗುರವನ್ನು ಹೊಡೆಸಿ ಎಂಟುವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಎಂಬತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸು ಕಳೆಯದಿರುವ ಸಕಲ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ವೈಶಾಖ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸುವಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೭೨. ‘ಯಾವನು ವೈಶಾಖ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ನನ್ನ ದಂಡನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಶಾಸನವನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವನು. ಆತನ ಭಯದಿಂದ ಸಕಲ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಎಂದೂ ಆ ವ್ರತ ನಿಯಮವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಗಚ್ಛಂತಿ ವೈಷ್ಣವಂ ಧಾಮ ಕರ್ಮಣಾ ತೇನ ನಾರದ |

ವೈಶಾಖಸೇವನಾಲೋಕಾ ಯಾಸ್ಯಂತಿ ಹರಿಮಂದಿರಂ || ೭೩ ||

ತೇನ ರಾಜ್ಞಾ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಾಗೋ ಲುಪ್ತೋ ಮಮಾಸಧುನಾ |

ಕೃತಾ ಹಿ ನರಕಾಃ ಶೂನ್ಯಾ ಲೋಕಾಶ್ಚಾಪಿ ದಿನೌ ಕಸಾಂ || ೭೪ ||

ವಿಶ್ರಾಂತೋ ಲೇಖಕೋ ಲೇಖೇ ಲಿಖಿತಂ ಮಾರ್ಜಿತಂ ಜನ್ಯಃ |

ವೈಶಾಖಮಾಸಧರ್ಮಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತ್ವೀದೃಶಂ ಮುನೇ || ೭೫ ||

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಾನಿ ವಿಮುಕ್ತಾನಿ ಜನ್ಯೈರ್ವಿಜ |

ಕೃತ್ವಾ ವೈಶಾಖಕೃತ್ಯಾನಿ ಯಾಂತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಂ ಪದಂ || ೭೬ ||

ಸೋಽಹಂ ಕಾಷ್ಠಸಮೋ ಜಾತೋ ನ ಕಶ್ಚಿನ್ನಮ ಗೋಚರಃ |

ಯುದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ತು ತಂ ಹನ್ಮಿ ಸರ್ವಥಾಽದ್ಯ ಮಹಾಬಲಂ || ೭೭ ||

೭೩. ಎಲೈ ನಾರದನೆ! ಆ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರಂಧಾಮವನ್ನು ಸಕಲರೂ ಸೇರುತ್ತಿರುವರು. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ವ್ರತವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಜನರು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ನಿವಾಸವನ್ನು ಸೇರುವರಷ್ಟೆ.

೭೪. ಎಲೈ ಮುನಿವರ್ಯನೆ! ಆತನಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಲೋಕದ ಮಾರ್ಗವು ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಜನಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಕೇವಲ ನರಕಲೋಕಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಲೋಕಗಳೂ ಸಹ ನಿರ್ಮಾನುಷ್ಕಗಳಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು.

೭೫. ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕವನ್ನಿಡುವ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನು ತನ್ನ ಲೇಖನ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು. ಹಿಂದೆ ಆತನು ಬರೆದಿದ್ದುದನ್ನೂ ಕೂಡ ಜನರು ತಮ್ಮ ಸುಕೃತದಿಂದ ತೊಡೆದುಹಾಕಿರುವರು. ಮಹಾ ಮುನಿಯೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯು ಇಂತಹ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದಾಗಿರುವುದು.

೭೬. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಭೂಲೋಕದ ಜನರು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವರು. ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯರು ಜರಾಮರಣಾದಿ ದುಃಖವರ್ಜಿತವಾದ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು.

೭೭. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಜೀವವಾದ ಕಾಷ್ಠಕ್ಕೆ ಸಮವೆನಿಸಿರುವೆನು. ನನ್ನ ದಂಡನೆಗೆ ಸಿಕ್ಕುವವನೊಬ್ಬನೂ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಆ ಕೀರ್ತಿಮಂತನನ್ನು ಈಗ ಯುದ್ಧ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾದರೂ ಸೋಲಿಸಿ ಕೊಲ್ಲುವೆನು.

ಅಕ್ಕತ್ವಾ ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಂ ತು ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರೋ ಯದಿ ಸ್ಥಿತಃ |

ತ್ರಸ್ತವಿತ್ತಂ ಸಮಶ್ಚಾತಿ ಸ ಯಾತಿ ನರಕಂ ಧ್ರುವಂ || ೭೮ ||

ಯದಿ ದೇವಾದವಧ್ಯೋಽಯಂ ತದಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮೇತ್ಯ ಚ |

ನಿನೇದ್ಯ ತಸ್ಮೈ ತತ್ಸರ್ವಂ ಪಶ್ಚಾತ್ಸ್ವಸ್ಥತಿರ್ಭವಂ || ೭೯ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದ್ವಿಜಮಾನುಂತ್ಯಸಾನುಗಃ ಪ್ರಯಯೌ ಭುವಂ |

ಸಕಾಲೋ ಮಹಿಷಾರೂಢೋ ದಂಡಮುದ್ಯಮ್ಯ ಭೀಷಣಂ || ೮೦ ||

ಮೃತ್ಯುರೋಗಜರಾದ್ಯೈಶ್ಚ ಪಾರ್ಷದೈಶ್ಚ ಮಹೋತ್ಕಟೈಃ |

ಪಂಚಾಶತ್ಕೋಟಿಸಂಖ್ಯಾಕೈರ್ಯಮದೂತೈರ್ವತಸ್ತತಃ || ೮೧ ||

ಸ ತೂರ್ಣಂ ತಸ್ಯ ರಾಜರ್ಷೇ ರುರೋಧ ಸಕಲಾಂ ಪುರಿಂ |

ಶಂಖಂ ದಧೌ ಮಹಾಘೋರಂ ಸರ್ವಲೋಕಭಯಂಕರಂ || ೮೨ ||

ತಚ್ಛೃತ್ವಾ ಸತು ರಾಜರ್ಷಿಜ್ಞಾತ್ವಾ ನೈವಸ್ವತಂ ಯಮಂ |

ಸ ಸಜ್ಜೇಕೃತಸರ್ವಸ್ವಃ ಪತ್ರನಾನ್ವಿಯಯೌ ರುಷಾ || ೮೩ ||

೭೮. ಭೃತ್ಯನಾದವನು ತನ್ನ ಯಜಮಾನನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸದೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರೆ ಸ್ವಾಮಿಯ ವೇತನವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವನು. ಅಂತಹ ಸೇವಕನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನರಕಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು.

೭೯. ಒಂದುವೇಳೆ ದೈವಬಲದಿಂದ ಆತನು ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದದಿದ್ದರೆ, ಆಗ ನಾನು ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಡೆದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆತನಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿಸಿ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಾಗಿರುವೆನು.”

೮೦. ಇಂತೆಂದು ನಾರದ ಮಹಾಮುನಿಯನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಯಮನು ಭಯಂಕರನಾದ ತನ್ನ ಕಾಲದಂಡವನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಮಹಿಷವಾಹನನಾಗಿ ಕಾಲವೃತ್ಯುವಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಪರಿವಾರಸಮೇತನಾಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಬಂದನು.

೮೧. ಆತನು ಮೃತ್ಯು, ರೋಗ, ಜರೆಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಪಾರ್ಷದರಿಂದಲೂ, ಐವತ್ತು ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಯಮದೂತರಿಂದಲೂ ಪರಿವೃತನಾಗಿದ್ದನು.

೮೨. ಇಂತು ಅಪರಿಮಿತ ಸೇನೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಯಮನು ವೇಗವಾಗಿ ಬಂದು ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಕೇರ್ತಿಮಂತನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು ನಿಂತನು. ಆಗ ಅವನು ಮಹಾ ಘೋರವೂ, ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ ಆದ ತನ್ನ ಶಂಖವನ್ನು ಧ್ವನಿಗೈದನು.

೮೩. ಆ ಶಂಖಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಜನು ಸೂರ್ಯಕುಮಾರನಾದ

ತಯೋರ್ಯುದ್ಧಮಭೂತ್ತತ್ರ ಭೀಷಣಂ ರೋಮಹರ್ಷಣಂ ।
 ಮೃತ್ಯುಂ ಕಾಲಂ ತಥಾ ರೋಗಂ ಯಮಂ ದೂತಪತಿಂ ತಥಾ ।
 ಜಿತ್ವಾ ಕ್ಷಣೇನ ರಾಜರ್ಷಿದ್ವಾವಯಾಮಾಸ ರೋಷತಃ ॥ ೮೪ ॥
 ತತಃ ಕೃದ್ಧೋ ಯಮೋ ರಾಜಾ ಸ್ವಯಮಭ್ಯೇತ್ಯ ತಂ ರುಷಾ ।
 ಯುಯೋಧ ಬಹುಭಿರ್ಬಾಣೈಃ ಸಿಂಹನಾದಂ ಚಕಾರಹ ॥ ೮೫ ॥
 ಚಕರ್ತ ರಾಜಾ ತಸ್ಯಾಪಿ ಕಾರ್ತುಮಕಂ ನಿಶಿಖ್ರೈಸ್ತುಭಿಃ ।
 ಪುನಶ್ಚ ಮಾರ್ಸಿನಾದಾಯ ಯಮೋಹಂತುಮಥಾಃಗಮತ್ ॥ ೮೬ ॥
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ನೃಪಃ ಕೃದ್ಧಃ ಪುನಶ್ಚಿತ್ತ್ವಾಽನಿಚರ್ಮಣೇ ।
 ನಿಚಖಾನ ಲಲಾಟೇ ಚ ಶರಂ ಕಾಲೋರಗಪ್ರಭಂ ॥ ೮೭ ॥
 ಯಮಸ್ತೇನಾಃಹತಃ ಕೃದ್ಧಸ್ತತೋ ದಂಡ ಮುಪಾದದೇ ।
 ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರೇಣ ಚ ಸಂಮಂತ್ರ್ಯ ದಂಡಂ ತಸ್ಮೈ ಮುನೋಚಹ ॥ ೮೮ ॥

ಯಮನೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪರಿಕರ ವನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕೋಪದಿಂದ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಸಂಗ್ರಾಮಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹೊರಟನು.

೮೪. ಬಳಿಕ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಭಯಂಕರವೂ, ರೋಮಾಂಚವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತಹುದೂ ಆದ ಯುದ್ಧವು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಕೀರ್ತಿಮಂತನು ಮೃತ್ಯು, ಕಾಲ, ರೋಗ, ಮತ್ತು ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾದ ಯಮ ಮುಂತಾದವರನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಜಯಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪದಿಂದ ಅವರನ್ನು ರಣರಂಗದಿಂದ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.

೮೫. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಕೋಪಗೊಂಡ ಮಹಾರಾಜನಾದ ಯಮನೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತು ರೋಷದಿಂದ ಅನೇಕ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಮಂತನ ಮೇಲೆ ಮಳೆಗರೆದು ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೮೬. ರಾಜನೂ ಮೂರು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಮನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಚೂರು ಮಾಡಿದನು. ಯಮನೂ ಪುನಃ ಚರ್ಮದ ಗುರಾಣಿಯನ್ನೂ, ಕತ್ತಿಯನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶತ್ರುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಓಡಿಬಂದನು.

೮೭. ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಮತ್ತೂ ರೋಷಗೊಂಡ ರಾಜನು ಪುನಃ ಆತನ ಕತ್ತಿ ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೆಡವಿ ಕಾಲಸರ್ಪಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಾಣ ವೊಂದನ್ನು ಯಮನ ಹಣೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು.

೮೮. ಆ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ದಂಡಾಹತವಾದ ಸರ್ಪದಂತೆ ಕೃದ್ಧನಾಗಿ ಯಮನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯದಂಡವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಮತ್ತು ಮಹೇಂದ್ರನ

ಹಾಹಾಕಾರೋ ನುಹಾನಾಸೀಜ್ಜನಾನಾಂ ಪಶ್ಯತಾಂ ತದಾ ।

ತದಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ವಭಕ್ತಸ್ಯ ರಕ್ಷಾಯೈ ಸ್ರಾಹಿಣೋದರಿಂ ॥ ೮೯ ॥

ವಿಷ್ಣುಮುಕ್ತಂ ತದಾಚಕ್ರಂ ಶ್ರೀಘ್ರಮಾಗತ್ಯ ತದ್ರಣೇ ।

ಯಮದಂಡೇನ ಸಂಯುಧ್ಯ ತತ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಂ ನಿನಾರ್ಯ ಚ ॥ ೯೦ ॥

ಯಮಂ ಹಂತುಮಥಾರೇಭೇ ಸಹಸ್ರಾರಂ ನುಹಾದ್ಭುತಂ ।

ದೇವಭಕ್ತಸ್ತತೋ ಭೀತಸ್ತದಾಸ್ರೋಚ್ಚಕ್ರಮಂಜಸಾ ॥ ೯೧ ॥

ಸಹಸ್ರಾರ ನಮಸ್ತೇಃಸ್ತು ವಿಷ್ಣು ಪಾಣಿವಿಭೂಷಣ ।

ತ್ವಂ ಸರ್ವಲೋಕರಕ್ಷಾಯೈ ಹರಿಣಾ ಚ ಧೃತಂ ಪುರಾ ॥ ೯೨ ॥

ತ್ವಾಂ ಯಾಚೇದ್ಯ ಯಮಂ ತ್ರಾತುಂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಂ ಮಹಾಬಲಂ ॥ ೯೩ ॥

ನೃಣಾಂ ದೇವದೃಹಾಂ ಕಾಲಃ ತ್ವಮೇವ ಹಿ ನಚಾಸಪರಃ ।

ತಸ್ಮಾದೇನಂ ಯಮಂ ರಕ್ಷ ಕೃಪಾಂ ಕುರು ಜಗತ್ಪತೇ ॥ ೯೪ ॥

ವಜ್ರಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಣಮಾಡಿ ಆ ದಂಡದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿಸಿ ರಾಜನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು.

೮೯. ಈ ಮಹಾ ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಹೃದಯವಿದ್ರಾವಕವೂ ಮಹತ್ತರವೂ ಆದ ಹಾಹಾಕಾರವುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಪರಮಭಕ್ತನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

೯೦-೯೧. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಕೈಯಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಚಕ್ರರಾಜವು ವೇಗವಾಗಿ ಬಂದು ರಣರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಯಮದಂಡದೊಡನೆ ಯುಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿಶ್ಚೇಜಸ್ತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ನಿನಾರಿಸಿತು. ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಅರಗುಳ್ಳ ಅತ್ಯಂತ ಅದ್ಭುತಾಕಾರವಾದ ಆ ಚಕ್ರವು ಯಮನನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಲು ಉದ್ಯುಕ್ತವಾಯಿತು. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾದ ಕೀರ್ತಿಮಂತಮಹಾರಾಜನು ಆ ವಧೆಯಿಂದ ಭಯಗೊಂಡು ಆಗ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಆ ಚಕ್ರವನ್ನು ಸೋತ್ರಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

೯೨. “ಎಲೈ ಸಹಸ್ರಾರವಾದ ಸುದರ್ಶನವೆ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು. ನೀನು ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಕರಕಮಲಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರ ಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಕಲ ಲೋಕಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೇ ಆತನಿಂದ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆಯಲ್ಲವೆ.

೯೩. ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕನೂ, ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಯಮಧರ್ಮನನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂದು ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

೯೪. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಣಿಸುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆಲ್ಲ ನೀನೇ ಮೃತ್ಯು

ನೃಪೇಣೈವಂ ಸ್ತುತಂ ಚಕ್ರಂ ಯಮಂ ಹಿತ್ವಾ ನೃಪಾಂತಿಕಂ ।
 ಪುನರ್ಯಯೌ ಮಹಾರಾಜ ದೇವಾನಾಂ ಪಶ್ಯತಾಂ ದಿವಿ || ೯೫ ||
 ತತೋ ಯನೋಽತಿನಿರ್ವಿಣ್ಣೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸದನಂ ಯಯೌ ।
 ಸ ದದರ್ಶ ಸಮಾಸೀನಂ ಮೂರ್ತಾಮೂರ್ತಜನೈರ್ವೃತಂ || ೯೬ ||
 ಧ್ರುವಾಶ್ರಯಂ ಜಗದ್ವೀಜಂ ಸರ್ವಲೋಕಪಿತಾಮಹಂ ।
 ಉಪಾಸ್ಯಮಾನಂ ವಿಬುಧೈರ್ಲೋಕಪಾಲೈರ್ದಿಗೀಶ್ವರೈಃ || ೯೭ ||
 ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಾದ್ಯೈರ್ದೇವೈರ್ವಿಗ್ರಹಸಂಸ್ಥಿತೈಃ ।
 ಮೂರ್ತಿಮದ್ಭಿಃ ಸಮುದೈಶ್ಚ ನದೀಭಿಶ್ಚ ಸರೋವರೈಃ || ೯೮ ||
 ದೇಹವದ್ಭಿಸ್ತಥಾ ವೃಕ್ಷೈರಶ್ವತ್ಥಾದ್ಯೈರಶೇಷಿತೈಃ ।
 ವಾಪೀಕೂಪತಡಾಗೈಶ್ಚ ಮೂರ್ತಿಮದ್ಭಿಶ್ಚ ಪರ್ವತೈಃ || ೯೯ ||

ಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿರುವೆ. ಎಲೈ ಲೋಕನಾಯಕನೆ! ಆದುದರಿಂದ ಈ ಯಮನನ್ನು ಕಾಪಾಡು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರು.”

೯೫. ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಮಹಾರಾಜನೆ! ಇಂತು ಮಹಾರಾಜನಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಚಕ್ರವು ಯಮನನ್ನು ಸರ್ಜೀವನನ್ನಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಜಯಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಮತ್ತೆ ರಾಜನ ಸಮೀಪವನ್ನು ಸೇರಿತು.

೯೬. ಬಳಿಕ ಯಮಧರ್ಮರಾನು ಬಹಳ ಕಳೆಗುಂದಿ ಬೇಸರಗೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮನ ಆವಾಸವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆ ಚತುರ್ಮುಖನು ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸಕರಿಂದಲೂ ಅವ್ಯಕ್ತೋಪಾಸಕರಾದ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಿಂದಲೂ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

೯೭. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶಾಶ್ವತನಾದ ಆಶ್ರಯನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೆ ಬೀಜಭೂತನೂ, ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಪಿತಾಮಹನೂ ಆಗಿರುವವನೆನಿಸಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಲೋಕಪಾಲಕರಿಂದಲೂ ದಿಕ್ಪಾಲಕರಿಂದಲೂ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

೯೮. ದೇಹಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಸಾಕಾರರಾದ ಸಮುದ್ರಗಳು, ನದಿಗಳು ಮತ್ತು ಸರೋವರಗಳಿಂದಲೂ ಆ ದೇವದೇವನು ಪರಿವಾರಿತನಾಗಿದ್ದನು.

೯೯. ಮತ್ತು ದೇಹಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಅಶ್ವತ್ಥವೇ ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಕೊಳಗಳಿಂದಲೂ, ಬಾವಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕೆರೆಗಳಿಂದಲೂ, ಪರ್ವತೋತ್ತಮಗಳಿಂದಲೂ ಒಡ್ಡೊಲಗದಲ್ಲಿದ್ದನು.

ಅಹೋರಾತ್ರೈಸ್ತಥಾಪಕ್ಷೈರ್ಮಾಸೈಸಂವತ್ಸರೈಸ್ತಥಾ ।
 ಕಲಾಕಾಷ್ಠಾನಿಮೇಷೈಶ್ಚ ಋತುಭಿಶ್ಚಾಯನೈರ್ಯುಗೈಃ ॥ ೧೦೦ ॥
 ಸಂಕಲ್ಪೈಶ್ಚ ವಿಕಲ್ಪೈಶ್ಚ ನಿಮಿಷೋನ್ಮೇಷಣೈಸ್ತಥಾ ।
 ಋಕ್ಷೈರ್ಯೋಗೈಶ್ಚ ಕರಣೈಃ ಪೂರ್ಣಮಾಭಿಃ ಸುಸಂಕ್ಷಯೈಃ ॥ ೧೦೧ ॥
 ಸುಖೈರ್ದುಃಖೈರ್ಭಯಶ್ಚೈವ ಲಾಭಾಃಲಾಭೈರ್ಜಯಾಜಯೈಃ ।
 ಸತ್ವೇನ ರಜಸಾ ಚೈವ ತಮಸಾ ಚ ಸಮನ್ವಿತಂ ॥ ೧೦೨ ॥
 ಶಾಂತಮೂಢಾಂತಿಪ್ರಾಥೈಶ್ಚ ವಿಕಾರೈಃ ಪ್ರಾಕೃತೈರಪಿ ।
 ವಾಯುನಾ ದೇವದೇವೇನ ಶ್ಲೇಷ್ಮಪಿತ್ತಾದಿಭಿರ್ವೃತಂ ॥ ೧೦೩ ॥
 ತೇಷಾಂ ಮಧ್ಯೇವಿಶತ್ ಸೌ ರಿಃ ಸಮ್ರೀಡಾಚ ನಥೂರ್ಯಥಾ ।
 ವಿಲೋಕಯನ್ ಧರಾಪೃಷ್ಠಂ ಮ್ಲಾನವಕ್ತ್ರಂ ವ್ಯದರ್ಶಯತ್ ॥ ೧೦೪ ॥
 ಸಂಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ಯಮುಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಕಾಶಸ್ಥಂ ಸಹಾನುಗಂ ।
 ವಿಸ್ಮಿತಾಸ್ತೇ ಮಿಥಃ ಪ್ರೋಚುಃ ಕಿಮರ್ಥಂ ಭಾಸ್ಕರಿಸ್ತ್ವಿದ ॥ ೧೦೫ ॥

೧೦೦. ಹಾಗೆಯೇ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳೂ, ಪಕ್ಷಗಳೂ, ಮಾಸಗಳೂ, ಸಂವತ್ಸರಗಳೂ, ಕಲೆಗಳೂ, ಕಾಷ್ಠಗಳೂ, ನಿಮಿಷಗಳೂ, ಋತುಗಳೂ, ಅಯನದ್ವಯಗಳೂ, ಚತುರ್ಯುಗಗಳೂ ಕಾಲದ ರೂಪದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

೧೦೧. ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ನಿಮೇಷ ಉನ್ಮೇಷಗಳಿಂದಲೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಯೋಗಗಳಿಂದಲೂ, ಕರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಪೂರ್ಣಮೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸಭೆಯು ರಂಜಿಸುತ್ತಿತು.

೧೦೨. ಸುಖಗಳೂ, ದುಃಖಗಳೂ, ಭಯಗಳೂ, ಲಾಭನಷ್ಟಗಳೂ, ಜಯಾಪಜಯಗಳೂ, ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳೂ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕುಳಿತಿದ್ದವು.

೧೦೩. ಶಾಂತರಿಂದಲೂ, ಅತಿಮೂರ್ಖರಿಂದಲೂ, ಅತಿಪ್ರಾಜ್ಞರಿಂದಲೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ತ್ರಿಗುಣಗಳ ವಿಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ವಾಯುವಿ ನಿಂದಲೂ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಪಿತ್ತಗಳೇ ಮುಂತಾದ ವಾಯುವಿಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಆ ಸಭೆಯು ಕೂಡಿದ್ದಿತು.

೧೦೪. ಅವರೆಲ್ಲರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನು ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ, ಬಾಡಿದ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರಿಸುತ್ತ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿರುವ ಮದವಣಿಗೆತ್ತಿಯಂತೆ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು.

೧೦೫. ಇಂತು ಯಮದೇವನು ತನ್ನ ಸಹಚರರೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆತನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಭಾಸದರೆಲ್ಲರೂ

ಸಂಸ್ಕಾರಪ್ರೋ ಲೋಕಕರ್ತಾರಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ದೇವಂ ಪಿತಾಮಹಂ ।
 ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರಃ ಕ್ಷಣಮಪಿ ಯೋಸಯಂ ನಾಸ್ತಿ ರವೇಃ ಸುತಃ ॥ ೧೦೬ ॥
 ಸೋಸಯಮುಭ್ಯಾಗತಃ ಕಸ್ಮಾತ್ ಕಚ್ಚಿತ್ ಕ್ಷೇಮಂ ದಿನಾಕಸಾಂ ।
 ಆಶ್ಚರ್ಯಾಽತಿಶಯೋಸಯಂಚ ಸಂಮಾರ್ಜಿತಪಟಿಸ್ತ್ವಯಂ ॥ ೧೦೭ ॥
 ಲೇಖಕಸ್ತಮನುಪ್ರಾಪ್ತೋ ದೈನ್ಯೇನ ಮಹಾತಾಽನ್ವಿತಃ ।
 ನ ಕದಾಚಿತ್ಪಟೋ ಹ್ಯಸ್ಯ ಮಾರ್ಜಿತೋ ಧರ್ಮಭೀರುಣಾ ॥ ೧೦೮ ॥
 ಯನ್ನದ್ರಷ್ಟುಂ ಶೃತಂ ವಾಽಪಿ ತದಿಹಾಽದ್ಯ ಪ್ರಪದ್ಯತೇ ।
 ಏವಮುಚ್ಚರತಾಂ ತೇಷಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಭೂತಶಾಸನಃ ।
 ನಿಷ್ಪ್ರಸಾತಾಃಗ್ರತೋ ಭೂಮೌ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ರವಿನಂದನಃ ॥ ೧೦೯ ॥
 ಕೃತ್ತಮೂಲೋ ಯಥಾಶಾಖೀ ತ್ರಾಹಿ ತ್ರಾಹೀತಿ ವೈ ರುದನ್ ।
 ಪರಿಭೂತೋಽಸ್ಮಿ ದೇವೇಶ ಸಂಮಾರ್ಜಿತ ಪಟಃ ಕೃತಃ ॥ ೧೧೦ ॥

ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡರು. “ಈ ಸೂರ್ಯ ಪುತ್ರನಾದ ಯಮನು ಇಲ್ಲಿಗೇತಕ್ಕೇ ಬಂದಿರುವನು ?

೧೦೬. ದೇವದೇವನೂ, ಪಿತಾಮಹನೂ, ಲೋಕಜನಕನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮ ನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಿರುವನಲ್ಲವೆ. ಈ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರವೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುವನು.

೧೦೭. ಇಂತಹ ಸಂತತವ್ಯಾಪಾರಿಯಾದ ಈತನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನು ? ಇದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೇನಾದರೂ ಅಶುಭವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ರಕ್ತವರ್ಣರಂಜಿತವಾದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಈ ಯಮನು ಈಗ ಶುಭ್ರವಾದ ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ಮತ್ತೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿರುವುದು.

೧೦೮. ಈತನ ಹಿಂದೆಯೇ ಲೇಖಕನಾದ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನೂ ಅತಿಶಯಿತ ವಾದ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಯಜಮಾನನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದಿರುವನು. ಧರ್ಮಭೀರುವಾದ ಇವನ ಲೇಖನಪಟವು ಹಿಂದೆಂದೂ ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಶುಭ್ರ ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

೧೦೯. ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ನೋಡದಿರುವ ಕೇಳದಿರುವ ಆಶ್ಚರ್ಯವೊಂದು ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.” ಇಂತೆಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸಕಲರೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಶಾಸನಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ ಯಮನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವಧ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನಮಸ್ಕಾರ ವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೧೦. ಬುಡವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲು ಮಹಾವೃಕ್ಷವು ಭೂಮಿಗೆರಗುವಂತೆ

ತ್ವಯಿ ನಾಥೇನ ವಿಫಲಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಕಮಲಾಸನಂ || ೧೧೧ ||
 ವಿವಮುಕ್ತಾಹಿ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟೋ ಬಭೂವ ನೃಪಸತ್ತಮಃ |
 ತತಃ ಕೋಲಾಹಲಃ ಶಬ್ದಃ ಸಭಾಯಾಂ ಸಮಜಾಯತ || ೧೧೨ ||
 ಯೋ ಹಿ ಖೇದಯತೇ ಮರ್ತ್ಯಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾನ್ |
 ಸನ್ಯೆ ರುದತಿ ದುಃಖಾರ್ತಃ ಕಸ್ಮಾದ್ವೈವಸ್ವತೋ ಯಮಃ || ೧೧೩ ||
 ಜನಸಂತಾಪಕರ್ತಾ ಯಃ ಸೋಚಿರಾದ್ಯಾತ್ಯಶೋಭನಂ |
 ನ ಹಿ ದುಷ್ಕೃತಕರ್ತಾ ಹಿ ನರಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಶೋಭನಂ || ೧೧೪ ||
 ತತೋ ನಿವಾರಯಾಮಾಸ ನಾಯುಸ್ತೇಷಾಂ ವಚಸ್ತದಾ |
 ಲೋಕಾನಾಂ ಸಮವೇತಾನಾಂ ಮತಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸ ವೇಧಸಃ || ೧೧೫ ||
 ನಿವಾರ್ಯ ಲೋಕಾನ್ ಮಾರ್ತಂಡಿಂ ಶನೈರುತ್ಥಾಪಯನ್ ಮರುತ್ |
 ಬುಜಾಭ್ಯಾಂ ಶಾಲಪೀನಾಭ್ಯಾಂ ಲೋಕಸೂತ್ರ ಉದಾರಧೀಃ || ೧೧೬ ||
 ವಿಹ್ವಲಂತಂ ಪರಾಯತ್ತಮಾಸನೇ ಸಂನ್ಯವೇಶಯತ್ |
 ಆಸನಸ್ಥಮುವಾಚೇದಂ ವ್ಯೋಮಸೂನೂ ರವೇಃ ಸುತಂ || ೧೧೭ ||

ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅಳುತ್ತ ಬಿನ್ನವಿಸತೊಡಗಿದನು. “ಎಲೈ ದೇವದೇವನೇ! ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು. ನಾನು ಕೇವಲನಾದ ಒಬ್ಬ ಮಾನವನಿಂದ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವೆನು. ಈ ನನ್ನ ವಸ್ತ್ರವು ಶುಭ್ರವಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು?

೧೧೧. ಕಮಲಾಸನನೇ! ನೀನು ಜಗನ್ನಾಯಕನಾಗಿರಲು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ವಿಫಲವಾದುದನ್ನು ನಾನು ಕಾಣೆನು.”

೧೧೨. ಇಂತೆಂದು ಹೇಳಿ ಯಮನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮೂರ್ಛೆ ಗೊಂಡನು. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ! ಈಗ ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನಂತವಾದ ಕೋಲಾಹಲದ ಧ್ವನಿಯುಂಟಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಯಿತು.

೧೧೩. “ಯಾವ ದೇವನು ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನ್ನೆಲ್ಲ ದುಃಖಗೊಳಿಸುವನೋ, ಅಂತಹ ವೈವಸ್ವತಯಮನೇ ಈಗ ಯಾವ ಕಾರಣ ದಿಂದ ದುಃಖಗೊಂಡವನಾಗಿ ತಾನೇ ರೋದಿಸುತ್ತಿರುವನೋ?

೧೧೪. ಯಾವನು ಅನೇಕ ಜನರನ್ನು ಸಂತಾಪಗೊಳಿಸುವನೋ, ಅವನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಅಮಂಗಳವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೂ ಎಂದಿಗೂ ಶುಭಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಲಾರನಷ್ಟೆ.”

೧೧೫. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಸಕಲ ಸಭಾಸದರ ಮಾತು ಗಳನ್ನೂ ವಾಯುದೇವನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು.

೧೧೬-೧೧೭. ಇಂತು ಜನರ ವಾದಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಆಕಾಶಜನ್ಮನಾದ ವಾಯುದೇವನು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಾಣಸ್ವರೂಪನೂ, ಉದಾರ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಆದ

ಕೇನ ತ್ವಮಭಿಭೂತೋಽಸಿ ಕೇನ ಸ್ಥಾನಾನ್ನಿವಾರಿತಃ |

ಕೇನಾಸಯಂ ಮಾರ್ಜಿತೋ ದೇವ ಪಟೋ ಲೇಖಪಟಸ್ತವ || ೧೧೮ ||

ಬ್ರೂಹಿ ಸರ್ವಮಶೇಷೇಣ ಕುತೋ ಹೇತೋಸ್ತ್ವಮಾಗತಃ |

ಯಃ ಪ್ರಭುಸ್ತಾತ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸ ತೇ ಕರ್ತಾ ಮಮಾಸಪಿ ಚ |

ಅಪಿ ಕಸ್ಮಾಚ್ಚ ಮಾರ್ತಂಡೇ ದುಃಖಂ ಹೃದಯ ಸಂಸ್ಥಿತಂ || ೧೧೯ ||

ಸ ಏವಮುಕ್ತಃ ತ್ವಸನೇನ ಸತ್ಯ

ಮಾದಿತ್ಯಸೂನುರ್ವಚನಂ ಬಭಾಷೇ |

ವಿಲೋಕ್ಯ ವಕ್ತ್ರಂ ಕುಶಕೇತುಸೂನೋಃ

ಸಗದ್ಗದಂ ಚೇದಮಹೋಽತಿದೀನಂ

|| ೧೨೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ

“ಕೀರ್ತಿಮದ್ವಿಜಯವರ್ಣನಂ” ನಾಮೈಕಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ದರಿಂದ ಸಾಲವೃಕ್ಷಗಳಂತೆ ದುಂಡಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಠಗಳಾದ ತನ್ನ ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಯಮಧರ್ಮನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಭಯವಿಹ್ವಲನಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆತನನ್ನು ಒಂದು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಆ ಸೂರ್ಯಸುತನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

೧೧೮. “ನೀನು ಯಾರಿಂದ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವೆ? ಯಾರು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಚ್ಯುತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು? ಅಯ್ಯಾ ಯಮನೇ! ನಿನ್ನ ವಸ್ತ್ರವೂ ಜನರ ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಲೈಖಿಸುವ ಈ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನ ಪಟವೂ ಯಾರಿಂದ ಹೀಗೆ ನಿರ್ಮಲವಾದುವು?

೧೧೯. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ನೀನು ಹೇಳುವವನಾಗು. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ? ಅಯ್ಯಾ! ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾದವನು ಯಾವನೊ, ಅವನೇ ನಿನಗೂ ನನಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವ ನಲ್ಲವೆ.”

೧೨೦. ಇಂತೆಂದು ವಾಯುದೇವನಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಮನು ಆ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕಂಠವು ಗದ್ದದಿತವಾಗುತ್ತಿರಲು ಅತ್ಯಂತ ದೀನಸ್ವರದಿಂದ ನಡೆದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸ ಮಹಾತ್ಮ್ಯದ ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಕೀರ್ತಿಮದ್ವಿಜಯವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಥ ದ್ವಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಯಮದುಃಖನಿರೂಪಣಂ

ಯಮ ಉವಾಚ :—

ಶೃಣು ಮೇ ವಚನಂ ನಾಥ ಲೋಪಿತೋಽಹಂ ಪಿತಾಮಹ !

ಮರಣಾದಧಿಕಂ ಮನ್ನೇ ಮತ್ಪದಸ್ಯ ಚ ಖಂಡನಂ

॥ ೧ ॥

ನಿಯೋಗೇನ ನಿಯೋಗಂ ಹಿ ಕರೋತಿ ಕಮಲಾಸನ !

ಪ್ರಭೋರ್ವಿತ್ತಂ ಸಮಶ್ಚಾತಿ ಸಭವೇತ್ಯಾಷ್ಠಕೀಟಕಃ

॥ ೨ ॥

ಯೋಽಶ್ಚಾತಿ ಲೋಭಾದ್ವಿತ್ತಾನಿ ಪ್ರಜ್ಞಾವಾಂಶ್ಚ ಮಹೀಪತೇ !

ಸ ತೀರ್ಯಗ್ಯೋನಿ ನರಕೇ ಯಾತಿ ಕಲ್ಪಶತತ್ರಯಂ

॥ ೩ ॥

ನಿಸ್ಸೃಹೋ ನಾಃಚರೇದ್ಯಸ್ತು ನಿಯೋಗಂ ಪದ್ಮಸಂಭವ !

ಭುಕ್ತ್ವಾ ತು ನರಕಾನ್ ಘೋರಾನ್ ಸಪುಮಾನ್ವಾಯಸೋ ಭವೇತ್ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಯಮದುಃಖನಿರೂಪಣಂ

೧. ಯಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :—ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಪಿತಾಮಹನೆ ! ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸು. ನಾನು ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಕರ್ತವ್ಯಲೋಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರದ ಖಂಡನೆಯನ್ನು ಮರಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಅವಮಾನವೆಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ.

೨. ಎಲೈ ಕಮಲಭವನೆ ! ಯಾವ ಸೇವಕನು ಯಜಮಾನನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಆತನ ವೇತನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದೇಹಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಅವನು ಕಾಷ್ಠಕೀಟದ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೩. ಲೋಕೇಶ್ವರನೆ ! ಯಾವನು ಪ್ರಜ್ಞಾಶಾಲಿಯಾದರೂ ಧನಲೋಭದಿಂದ ಪರರ ವಿತ್ತವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತಿನ್ನುವನೋ, ಅವನು ಮುನ್ನೂರು ಕಲ್ಪಗಳ ವರೆಗೂ ತೀರ್ಯಗ್ವಂತುವಿನ ರೂಪವಾದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಲೇಶಪಡುವನು.

೪. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೆ ! ಯಾವನು ನಿಸ್ಸೃಹನಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಾರ್ಯಗೌರವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸದಿರುವನೋ, ಆ ಭೃತ್ಯನು ಘೋರಗಳಾದ ಅನೇಕ ನರಕಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಕಾಗೆಯಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು.

ಆತ್ಮಕಾರ್ಯಪರೋ ಯಸ್ತು ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಂ ವಿಲುಂಪತಿ |

ಭವೇದ್ವೇಶ್ವನಿ ಸಾಸಾತ್ಮಾ ಆಖುಃ ಕಲ್ಪಶತತ್ರಯಂ

|| ೫ ||

ನಿಯೋಗೀ ಯಶ್ಚ ಭೂತ್ವಾ ವೈ ತಿಷ್ಠನ್ನಿತ್ಯಂ ಭವೇಶ್ವನಿ |

ಶಕ್ತಸ್ತು ಕಾರ್ಯಕರಣೇ ಮಾರ್ಜಾರೋ ಜಾಯತೇ ನರಃ

|| ೬ ||

ಸೋಹಂ ದೇವ ತನಾದೇಶಾತ್ ಪ್ರಜಾಧರ್ಮೇಣ ಸಾಧಯೇ |

ಪುಣ್ಯೇನ ಪುಣ್ಯಕರ್ತಾರಂ ಸಾಪಂ ಸಾಪೇನ ಕರ್ಮಣಾ

|| ೭ ||

ಸನ್ಯುಗ್ ವಿಚಾರ್ಯ ಮುನಿಭಿರ್ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಾನ್ವಿತೈಃ ಪ್ರಭೋ |

ಕಲ್ಪಾದೌ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಯಾತನಾದಾಪ ಯನ್ಮಮ

|| ೮ ||

ಕರ್ತುಂ ನಿಯೋಗಮೇವಂ ಹಿ ತ್ವದೀಯೋ ನೈವ ಶಕ್ನುಯಾಂ |

ರಾಜ್ಞಾ ಕೀರ್ತಿಮತಾ ಭಗ್ನೋ ನಿಯೋಗಸ್ತ ಚ ಸ್ಥಿತೌ

|| ೯ ||

ಭಯಾದಸ್ಯ ಜಗನ್ನಾಥ ಪೃಥಿವೀಂ ಸಾಗರಾಂಬರಾಂ |

ವೈಶಾಖಧರ್ಮಸಹಿತಾಂ ಸಾಲಯನ್ವರ್ತತೇ ಕ್ವಚಿತ್

|| ೧೦ ||

೫. ಯಾವ ಸೇವಕನು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹದಗೆಡಿಸುವನೋ, ಆ ಪಾಪಿಯು ಮುನ್ಸೂರು ಕಲ್ಪಗಳ ವರೆಗೂ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುವನು.

೬. ಯಾವ ಮಾನವನು ಸೇವಕತನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಯಾವಾಗಲೂ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವಾಮಿಯ ನಿಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಬೆಕ್ಕಿನ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುವನು.

೭. ಎಲೈ ದೇವೋತ್ತಮನೆ! ಅಂತೆಯೇ ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನು. ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಸರಿಸಿ ಸಕಲ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯಫಲಗಳನ್ನೂ, ಪಾಪಕರ್ಮ ನಿರತರಾದವರಿಗೆ ನರಕಾದಿ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆನು.

೮. ಓ ಲೋಕನಾಥ! ಕಲ್ಪದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾದ ಮಹಾಮುನಿಗಳೊಡನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಈ ದಂಡಧಾರಣೆಯ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನೂ, ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವೆ.

೯. ಆದರೆ ಇಂತು ನಿನ್ನಿಂದ ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಲು ಈಗ ನಾನು ಕೇವಲ ಅಶಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹರೂಪವಾದ ನಿಯೋಗವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಮಂತನೆಂಬ ಮಹಾ ರಾಜನಿಂದ ಭಗ್ನಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೧೦. ಎಲೈ ಲೋಕನಾಥನೆ! ಈ ಯಮದಂಡದ ಭಯದಿಂದಲೇ ಆ ಮಹಾ

ವಿಹಾಯ ಸರ್ವಧರ್ಮಾಂಶ್ಚ ವಿಹಾಯ ಪಿತೃಪೂಜನಂ ।

ವಿಹಾಯಾಸ್ತಿಸಪರ್ಯಾಂ ತು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾದಿ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾಃ ॥ ೧೧ ॥

ಯೋಗಸಾಂಖ್ಯಾವೃಭೌ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಾಣನಿರೋಧನಂ ।

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಹೋಮಂ ಚ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಾಸಾನಿ ಭೂರಿಶಃ ॥ ೧೨ ॥

ಪ್ರಯಾಂತಿ ನೈಷ್ಠವಂ ಲೋಕಂ ಕೃತ್ವಾ ವೈಶಾಖಸತ್ಕ್ರಿಯಾಃ ।

ಮನುಜಾಃ ಪಿತೃಭಿಃ ಸಾರ್ಧಂ ತಥೈವ ಚ ಪಿತಾಮಹೈಃ ॥ ೧೩ ॥

ತೇಷಾಮತೀತಪಿತರಃ ಪಿತೃಣಾಂ ಪಿತರಸ್ತಥಾ ।

ತಥಾ ಮಾತಾ ಸಹಾಯಾಂತಿ ತೇಷಾಂ ನೈಜನಕಾದಯಃ ॥ ೧೪ ॥

ತೇಷಾಮಪಿ ಚ ನೇತಾರೋ ಜನಿತೀಣಾಂ ಚ ಪೂರ್ವಜಾಃ ।

ಏತದ್ಬುಖಂ ಪುನರ್ದೇವ ಮನು ಮಸ್ತಕಭೇದನಂ ॥ ೧೫ ॥

ಪ್ರಿಯಾಯಾಃ ಪಿತರೋ ಯಾಂತಿ ಮಾರ್ಜಯಿತ್ವಾ ಲಿಪಿಂ ಮನು ।

ಪಿತೃಣಾಂ ಬೀಜಜೋ ಯಸ್ತು ಧಾತ್ಯಾ ಕುಕ್ಸ್ವಾ ಧೃತೋ ವಿಭೋ ॥

ರಾಜನು ಸಮುದ್ರಪರಿವೇಷ್ಟಿತವಾದ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ವೈಶಾಖಧರ್ಮ ಸಹಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಏಕಭಕ್ತರಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೧೧-೧೩. ಸಕಲ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಅಗ್ನಿಸೇವೆಯನ್ನೂ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮೂಲೆಗೊತ್ತರಿಸಿ, ಕರ್ಮಯೋಗ ಜ್ಞಾನಯೋಗಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸದೆ, ಪ್ರಾಣವಾಯುಗಳ ನಿರೋಧ ಯುಕ್ತವಾದ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗವನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸದೆ, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕೈಬಿಟ್ಟು, ಅನಂತಗಳಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನುಮಾಡಿ ದ್ವರೂ ಕೂಡ ಭೂಲೋಕದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಪಿತೃಪಿತಾಮಹರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವಾದ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೧೪. ಅವರ ಅತೀತ ಪಿತೃಗಳೂ, ಆ ಆಪಿತೃಗಳ ಪಿತೃಗಳೂ, ಮಾತಾ ಮಹರೂ, ಆ ಮಾತಾಮಹರ ತಾಯಿತಂದೆಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳಾಗುತ್ತಿರುವರು.

೧೫. ಅವರ ಜನಕಜನನಿಯರೂ, ಜನನಿಯರ ಪೂರ್ವಜರೂ ಸಹ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿರುವರು. ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಈ ದುಃಖವೊಂದೇ ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಒಡೆದುಹಾಕುತ್ತಿರುವುದು.

೧೬. ಹಾಗೆಯೇ ವೈಶಾಖವ್ರತಕರ್ತೃಗಳ ಪತ್ನಿಯರ ಪಿತೃಗಳೂ ನನ್ನ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ಗಣನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಡೆದುಹಾಕಿ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು.

ಯದಂಕೇನ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ತದಂಕೇನೈವ ಭುಜ್ಯತೇ |

ತನ್ನಿರಸ್ಯ ಕೃತಂ ಸರ್ವಂ ಜಾನಂಸ್ತ್ವೇಕಃ ಕುಲೇ ತು ಯಃ || ೧೭ ||

ತಾರಯೇತ್ತಾವುಭೌ ಪಕ್ಷೌ ಷಡ್ವಿಂಶೋಪರ್ಯಾಲಂ ನಿಭೋ |

ಪ್ರಿಯಾಯಾಶ್ವಾಪಿ ವೈ ತಾತ ಸರ್ವೇ ವೈ ಕುಕ್ಷಿಸಂಭವಾಃ || ೧೮ ||

ತೇಽಪಿ ಸರ್ವೇ ಜಗನ್ನಾಥ ಯಾಂತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಂ ಪದಂ |

ನ ಮೇ ಪ್ರಯೋಜನಂ ದೇವ ನಿಯೋಗೇನೇದೃಶೇನ ವೈ || ೧೯ ||

ವೈಶಾಖಧರ್ಮನಿರತಃ ಸಮಾಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವ್ರಜೇದ್ಧರಿಂ |

ತ್ರಿಃಸಪ್ತಕುಲಮುದ್ಧೃತ್ಯ ತ್ಯಕ್ತಪಾಪೋಽತಿಶೋಭನಃ || ೨೦ ||

ಸ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಮಮ ಮಾರ್ಗಂ ಹಿ ಪ್ರಯಾತಿ ಹರಿಮಂದಿರಂ |

ನಯಜ್ಞಸ್ತಾದೃಶೈರ್ದೇವ ಗತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ || ೨೧ ||

ಪಿತೃಗಳ ಬೀಜದಿಂದ ಹೆಂಡತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಶಿಶುವೂಕೂಡ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು.

೧೭-೧೯. ಯಾವ ನಿಯಮದಿಂದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಮನುಷ್ಯನು ಆ ನಿಯಮಗಳಿಂದಲೇ ಕರ್ಮಫಲಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮವಾಗಿರುವುದು. ಈಗ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲವೂ ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಒಂದು ಕುಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಅವನು ಉಭಯ ಕುಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ತಲೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಪೂರ್ವಜರನ್ನು ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸುವನು. ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಕನಾದ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಓ ಜಗನ್ನಾಯಕನೆ! ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುವ ಸಂತಾನದಲ್ಲಿರುವವರೂ ಕೂಡ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಜರಾಶೋಕವರ್ಜಿತವಾದ ಪರಮಪದವನ್ನು ಸೇರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನನಗೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ನೀನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶಾಸನಾಧಿಕಾರ ದಿಂದ ನನಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ.

೨೦. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಕುಲಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸಿ ತಾನೂ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವನು.

೨೧. ನರಕದ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಆ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಿವಾಸವಾದ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಎಲೈ ದೇವದೇವನೆ! ಯಾವ ಯಜ್ಞ

ಸರ್ವತೀರ್ಥೈರ್ನ ದಾನಾದೈರ್ನ ತಪೋಭಿಶ್ಚ ನ ವ್ರತೈಃ |

ಅಪಿ ನಾ ಸಕಲೈರ್ಧರ್ಮೈರ್ಯುಕ್ತೋ ನಾಃಪ್ರೋತಿ ತಾಂ ಗತಿಂ || ೨೨ ||

ಪ್ರಯಾಗಸಾತಾದ್ರಣಮಧ್ಯಸಾತಾ

ದ್ವೈಗೋಶ್ಚ ಸಾತಾನ್ಮರಣಾಚ್ಚಕಾಶ್ಯಾಂ |

ನತಾಂ ಗತಿಂ ಯಾಂತಿ ಜನಾಶ್ಚ ಸರ್ವೇ

ವೈಶಾಖನಿಷ್ಠೇನ ಚ ಯಾ ಪ್ರಸದ್ಯತೇ

|| ೨೩ ||

ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದೇವಪೂಜಾಂ ಚ ಕೃತ್ವಾ

ಶ್ರುತ್ವಾ ಕಥಾಂ ಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಸಂಜ್ಞಾಂ |

ಧರ್ಮಾನ್ಕೃತ್ವಾ ಚೋಚಿತಾನ್ವೈಷ್ಣವಾಂಶ್ಚ

ಸ ವೈ ಭವೇದ್ವಿಷ್ಣುಲೋಕೈಕನಾಥಃ

|| ೨೪ ||

ಅಪ್ರಮಾಣಮಹಂ ಮನ್ಯೇ ಲೋಕಂ ನಿಷ್ಕೋರ್ಜಗತ್ಪತೇಃ |

ಯೋನ ಪೂರ್ಯೇತ ಕೋಟ್ಯೋಘೈಃ ಸರ್ವತಃ ಕಮಲಾಸನ || ೨೫ ||

ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಮನುಷ್ಯನು ಅಂತಹ ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಹೊಂದಲಾರನು.

೨೨. ಸಕಲತೀರ್ಥಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದಲೂ, ಸಮಸ್ತದಾನಾದಿ ಸತ್ಕಿಯೆ ಗಳಿಂದಲೂ, ಉಗ್ರತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ, ವ್ರತಾಚರಣೆಗಳಿಂದಲೂ, ಅಥವಾ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸುವ ಸಮಗ್ರಪುಣ್ಯದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಇಂತಹ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರನು.

೨೩. ವೈಶಾಖಮಾಸಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಕಲಜನರೂ ನಿಷ್ಕರಾಗಿ ಯಾವ ಗತಿ ಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರೋ, ಅದನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ವೀರನಾಗಿ ಸಾಯುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಪರ್ವತಶಿಖರದಿಂದ ಹಾರುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಪಡೆಯಲಾರನು.

೨೪. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಿರ್ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಮಯೋ ಚಿತಗಳಾದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಯಾವನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಅವನು ವೈಕುಂಠ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾಜಮಾನ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೫. ಎಲೈ ಕಮಲಸಂಭವನೆ! ಜಗನ್ನಾಯಕನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಲೋಕವು ಪ್ರಮಾಣರಹಿತವಾಗಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಸಮಸ್ತ

ಮಾಧವಾನವಸಥೇನೇಹ ಸಮಸ್ತೇನ ಪಿತಾಮಹ |

ವಿಕರ್ಮಸ್ಥಾಃ ವಿಕರ್ಮಸ್ಥಾಃ ಶುಚಯೋಃ ಶುಚಯುಸ್ತಥಾ |

ಕೃತ್ವಾ ವೈಶಾಖಕೃತ್ಯಾನಿ ಲೋಕಾ ಯಾಂತಿ ನೃಪಾಃಽಽಜ್ಞಯಾ || ೨೬ ||

ಯೋಃ ಸ್ವಾಕಂ ಹಿ ಮಹಚ್ಛತ್ರಭವತಾಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ |

ನಿಗ್ರಾಹ್ಯೋ ಜಗತಾಂ ನಾಥ ಭವತಾಃ ಸೌ ಮಹೀಪತಿಃ || ೨೭ ||

ಹಿತ್ವಾ ಹಿ ಸಕಾಲಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ಸಕೃದ್ವೈಶಾಖಸ್ನಾನತಃ |

ಅಸಂಸ್ಪೃತಜನಾ ಯಾಂತಿ ವೈಕುಂಠಂ ಹರಿಮಂದಿರಂ || ೨೮ ||

ಅಸ್ಮಾಭಿಸ್ತು ಕೃತೋಪೇಕ್ಷೋ ವಿಷ್ಣು ಪಾದೈಕಸಂಶ್ರಯಃ |

ಸಮಸ್ತಂ ನೇಷ್ಯತೇ ಲೋಕಂ ಪಾರ್ಥಿವೋ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೨೯ ||

ಏಷದಂಡಪಟೋ ಹ್ಯದ್ಯ ತವ ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ನಿವೇದಿತಃ |

ಲೋಕಪಾಲತ್ವಮತುಲಮಾರ್ಜಿತಂ ತೇನ ಭೂಭುಜಾ || ೩೦ ||

ಭೂಮಂಡಲದಿಂದಲೂ ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆಯಾಗಿ ಜನರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಪ್ರದೇಶವು ಎಂದಿಗೂ ಜನಪೂರಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ.

೨೬. ಸಕಲವೈಕುಂಠವೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ನಿವಾಸವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಕಾರಣನಾದ ಆತನನ್ನೇ ನಿಸಿದ್ಧಕರ್ಮಕರ್ತರೂ, ವಿಹಿತಕರ್ಮಾನುಸಾರಿಗಳೂ, ಶುಚಿಯಾದವರೂ, ಅಶುಚಿಪುರುಷರೂ—ಎಲ್ಲರೂ ಈ ವೈಶಾಖವ್ರತವೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿ ಆ ಮಹಾರಾಜನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವವರಾಗಿರುವರು.

೨೭. ಯಾವನು ನಮಗೂ ಪ್ರಬಲನಾದ ಶತ್ರುವಾಗಿರುವನೋ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಾದ ನಿಮಗೂ ಶತ್ರುವಾಗಿರುವನೋ, ಅಂತಹ ಕೀರ್ತಿಮಂತ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಲೋಕನಾಥನಾದ ನೀನೇ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು.

೨೮. ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿರುವ ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನುಷ್ಯರೂ, ಸಂಸ್ಕಾರರಹಿತರೂ ಒಂದುಸಲ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ವೈಶಾಖವ್ರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುನಿವಾಸವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖಿಸುವರು.

೨೯-೩೦. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಆತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಉದಾಸೀನತೆಯನ್ನು ತಾಳದೆವಾದರೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಏಕಾಗ್ರ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಆ ರಾಜನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿಯೂ ಭೂಲೋಕದ ಸಕಲ ಜನರನ್ನೂ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವನೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವು. ಇಗೋ! ನಿನ್ನಿಂದ ಪಡೆದ ಅಧಿಕಾರದ ಚಿಹ್ನೆಗಳಾದ ದಂಡವನ್ನೂ ಪಟ್ಟವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಆ ಮಹಾರಾಜನೇ ಸಕಲ ಲೋಕಪಾಲಕರ ಅಸಮಾನವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು.

ಕಿಮಪತ್ಯೇನ ಜಾತೇನ ಮಾತುಃ ಕ್ಲೇಶಕರೇಣ ವೈ ।

ಯೋ ನ ಪಾತಯತೇ ಶತ್ರುಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸೀನ ಭಾಸ್ಕರಃ ॥ ೩೧ ॥

ವೃಥಾ ಸತಾ ಹಿ ಯುವತಿರ್ಜಾತಾ ಚೇದ್ಧಿ ಕುಪುತ್ರೀಣೀ ।

ನ ತಸ್ಯಾಃ ಸ್ಪುರತೇ ಕೀರ್ತಿರ್ಘನಸ್ಯೇನ ಶತಹೃದಾ ॥ ೩೨ ॥

ಯತ್ಪಿತುರ್ನೋದ್ಧರೇತ್ಪಾಪಾದ್ವಿದ್ಯಾಯಾ ವಾ ಬಲೇನ ವಾ ।

ಮಾತುರ್ಜಠರಜೋ ರೋಗಃ ಸಪ್ರಸೂತೋ ಧರಾತಲೇ ॥ ೩೩ ॥

ಧರ್ಮೇ ಚಾಃರ್ಥೇ ಚ ಕಾಮೇ ಚ ಯತ್ಪ್ರತೀಪೋ ಭವೇತ್ಸುತಃ ।

ಮಾತೃಹಾ ಹ್ಯುಚ್ಯತೇ ಸದ್ವಿಃ ಸಪುತ್ರಃ ಪುರುಷಾಧಮಃ ॥ ೩೪ ॥

ತನ್ನಾತಾ ನೃಪಸತ್ತೀ ಚ ಲೋಕನಿಖ್ಯಾತಸತ್ತ್ವಿಯಾ

॥ ೩೫ ॥

ಏಕೈವ ವೀರಸೂರ್ಯೋಕೇ ವೀರಃ ಸನ್ನಾತ್ರಸಂಶಯಃ ।

ಯಥಾ ವೈ ಕೀರ್ತಿಮಾನ್ ಜಾತೋ ಮಲ್ಲಿಪೇರ್ಮಾರ್ಜನಾಯ ವೈ ॥ ೩೬ ॥

೩೧. ಜೇಷ್ಠಮಾಸದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಜನರನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳಿಸುವಂತೆ ಯಾವನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲಾರನೋ, ಅಂತಹ ಮನುಷ್ಯನು ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆತನು ತಾಯಿಗೆ ಪ್ರಸವವೇದನೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡುವವನೇ ಸರಿ.

೩೨. ನೀಚಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದ ಯುವತಿಯು ಸಂತತಿಹೀನಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯೊಡನೆಯೇ ಗಣಿಸಲ್ಪಡುವಳಲ್ಲವೆ. ಅವಳ ಕೀರ್ತಿಯು ಮೇಘಜಾಲದಿಂದ ಮರೆಮಾಚಲ್ಪಟ್ಟ ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾರದು.

೩೩. ಯಾವನು ವಿದ್ಯೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಾಗಲಿ ತಂದೆಯನ್ನು ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧಾರಮಾಡಲಾರನೋ, ಅವನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ತಾಯಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ರೋಗವೇ ರೂಪುಗೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿರುವವನು.

೩೪. ಯಾವ ಪುತ್ರನು ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಕಾಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಸಾಧಿಸದೆ ಪರಾಜುಪ್ರಿಯನಾಗುವನೋ, ಅಂತಹ ನನ್ನು ಸಜ್ಜನರು ಮಾತೃಘಾತಕನೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮನುಷ್ಯಾಧಮನು.

೩೫-೩೬. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ! ಆ ಮಹಾರಾಜನ ತಾಯಿಯು ಮಹಾರಾಣಿಯಾಗಿರುವಳು. ಆಕೆಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಗಳಾದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವಳು. ಆಕೆಯೊಬ್ಬಳೇ ಇಂದು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ವೀರಮಾತೆಯಾಗಿರುವಳು. ಆತನೊಬ್ಬನೇ ವೀರನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನು

ನೇದಂ ವ್ಯವಸಿತಂ ದೇವ ಕೇನಚಿತ್ ಕ್ಷತ್ರಿಯೇಣ ಹಿ ।

ಪುರಾಣೇಷು ಜಗನ್ನಾಥ ನ ಕೃತಂ ಪಟನಾರ್ಜನಂ

॥ ೩೭ ॥

ಸೋಹಂ ನ ಜಾನಾಮಿ ಜಗತ್ಪತೀಶ

ಋತೇ ಕ್ಷತೀಶಂ ಹರಿತತ್ವರಂ ತಂ ।

ಪ್ರಚೋದಯಂತಂ ಪಟಹಂ ಸುಘೋಷಾ

ದ್ವಿಲೋಪಯಾನಂ ನುನು ನೇಶ್ವರಮಾರ್ಗಂ

॥ ೩೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ಯಮದುಃಖನಿರೂಪಣಂ” ನಾಮ ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸಾರವಾಗಿ ಬರೆದಿಟ್ಟ ನನ್ನ ಲಿಪಿಯನ್ನೂಕೂಡ ಆತನು ತೊಡೆದುಹಾಕಿ ಸತ್ಯೀಶ್ವರನನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು.

೩೭. ಈ ವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಯವು ಹಿಂದೆ ಯಾವ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಂದಲೂ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಲೋಕೇಶ್ವರನೆ! ಯಾವ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನ ಕರ್ಮಲಿಪಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ತೊಡೆದುಹಾಕಿದಂತೆ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಈವರೆಗೆ ಕೇಳಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು.

೩೮. ಎಲೈ ಲೋಕಪಾಲಕನಾಯಕನೆ! ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನೆಂದರೆ ಶ್ರೀಹರಿ ತತ್ಪರನಾದ ಆ ಮಹಾರಾಜನೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ನಾನು ಕಂಡು ಕೇಳಿಲ್ಲವು. ತನ್ನ ಭೇರಿಯ ನಾದದಿಂದ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳನ್ನು ದೇಶದ ಆದ್ಯಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಗೊಳಿಸಿ ನನ್ನ ನಿವಾಸವಾದ ನರಕಲೋಕದ ಮಾರ್ಗವೇ ಅಳಿಸಿಹೋಗುವಂತೆ ಆತನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಯಮದುಃಖನಿರೂಪಣಂ”ವೆಂಬ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

“ ಶ್ರೀಃ ||

ಅಥ ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಯಮದುಃಖಸಾಂತ್ವನಂ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚಃ—

ಕಿಮಾಶ್ಚರ್ಯಂ ತ್ವಯಾ ದೃಷ್ಟಂ ಕಿಮರ್ಥಂ ಬಿದ್ಯತೇ ಭವಾನ್ |
 ಸದ್ಗುಣೇಷು ಕೃತಸ್ತಾಪಃ ಸ ತಾಪೋ ಮರಣಾಂತಿಕಃ || ೧ ||
 ತಸ್ಯೋಚ್ಚಾರಣಮಾತ್ರೇಣ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಪರಮಂ ಪದಂ |
 ನ ಗಚ್ಛಂತಿ ಹರೇರ್ಲೋಕಂ ಕಥಂ ಭೂಪಸ್ಯ ಶಾಸನಾತ್ || ೨ ||
 ಏಕೋಽಪಿ ಗೋವಿಂದ ಕೃತಃ ಪ್ರಣಾಮಃ
 ಶತಾಶ್ವಮೇಧಾವಭೃಥೇನ ತುಲ್ಯಃ |
 ಯದಸ್ಯ ಕರ್ತಾ ಪುನರೇತಿ ಜನ್ಮ
 ಕೃತಪ್ರಣಾಮೋ ನ ಪುನರ್ಭವಾಯ || ೩ ||
 ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇಣ ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಸರಸ್ವತ್ಯಾ ಚ ಕಿಂ ತಥಾ |
 ಜಿಹ್ವಾಗ್ರೇ ವರ್ತತೇ ಯಸ್ಯ ಹರಿರಿತ್ಯಕ್ಷರದ್ವಯಂ || ೪ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಯಮದುಃಖಸಾಂತ್ವನಂ

೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅಯ್ಯಾ ಯಮನೇ! ನೀನು ನೋಡಿದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದೇನಿರುವುದು? ಈ ವಿಧವಾಗಿ ನೀನು ಏತಕ್ಕೆ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವೆ? ಸಜ್ಜನರ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವು ಅಮರಣಾಂತವೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು.

೨. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪರಮ ಪದವು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದು ಎಂದಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ವೈಶಾಖಮಾಸದಮರಗಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದವರು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯದಿದ್ದಾರು?

೩. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಒಂದೊಂದು ನಮಸ್ಕಾರವೂ ನೂರು ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞಗಳನ್ನುಮಾಡಿ ಅವಭೃಥಸ್ನಾನವನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆಣೆಯಾಗಿರುವುದು. ಅಂತಹ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನೂ ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷಯವಾದೊಡನೆ ಪಡೆಯುವನು. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಣಾಮವು ಜನನರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನೇ ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು.

೪. ಯಾವನ ನಾಲಿಗೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯೆಂಬ ಎರಡು ಅಕ್ಷರಗಳು

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಶ್ವಪಚೀಂ ಭುಂಜನ್ ವಿಶೇಷೇಣ ರಜಸ್ವಲಾಂ ।

ಯದಿ ವಿಷ್ಣುಂ ಸ ಮರಣೇ ಸ್ಮರೇನ್ನಾವೋತಿ ತತ್ಪದಂ ॥ ೫ ॥

ಅಭಕ್ತ್ಯಭಕ್ತ್ಯಣಾಜ್ಜಾತಂ ವಿಹಾಯಾಘಸ್ಯ ಸಂಚಯಂ ।

ಪ್ರಯಾತಿ ವಿಷ್ಣು ಸಾಯುಜ್ಯಂ ಯತೋ ವಿಷ್ಣು ಪ್ರಿಯಾ ಸ್ತೃತಿಃ ।

ಏನಂ ವಿಷ್ಣು ಪ್ರಿಯೋ ಮಾಸೋ ವೈಶಾಖೋ ನಾನು ವೈ ಯನು ॥ ೬ ॥

ಯದ್ಧರ್ಮಶ್ರವಣಾದೇವ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷೈಃ ।

ಯಾತಿತಿ ಕಿಮು ವಕ್ತವ್ಯಂ ತಸ್ಯಾನುಷ್ಠಾನತತ್ಪರಃ ॥ ೭ ॥

ಯಸ್ಮಿನ್ ಸಂಗೀಯತೇ ಯೋ ಹಿ ಪ್ರೀಯತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।

ಕಥಂ ನ ಯಾತಿ ಚ ಗತಿಂ ತಸ್ಯಾನುಷ್ಠಾನತತ್ಪರಃ ॥ ೮ ॥

ಅಸ್ಮಾಕಂ ಜಗತಾಂ ನಾಥೋ ಜನಿತಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ।

ತಸ್ಯೇಷ್ವಾನ್ ಮಾಧವೇ ಮಾಸಿ ಧರ್ಮಾನೇತಾನ್ ಕರೋತ್ಯಯಂ ॥ ೯ ॥

ನಲಿದಾಡುತ್ತಿರುವುವೋ ಅವನಿಗೆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಸೇವನೆಯಿಂದಲೂ, ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನದಿಂದಲೂ ಲಭಿಸುವುದೇನು ?

೫-೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಚಂಡಾಲಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ರಜಸ್ವಲೆಯಾದವಳನ್ನು ಕೂಡಿದ್ದರೂ, ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ, ಈ ವೈಶಾಖವ್ರತಾಚರಣೆಯಿಂದ ಅವನೂ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವನು. ನಿಷಿದ್ಧಪದಾರ್ಥಗಳ ಭಕ್ಷಣದಿಂದಂಟಾದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳ ಸಮೂಹಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಆ ಮಾನವನು ವಿಷ್ಣುಸಾಯುಜ್ಯರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ವ್ರತೋಪವಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸ್ತೃತಿಗಳೂ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಆಜ್ಞಾರೂಪಗಳಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಗಳಾಗಿರುವುವು. ಎಲೈ ಯಮನೆ! ಇಂತು ವೈಶಾಖನಾಮಕವಾದ ಈ ಮಾಸವು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವುದು.

೭. ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಮಾನವನು ಮುಕ್ತನಾಗುವನೋ, ಅಂತಹ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದವನು ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವನೆಂಬುದನ್ನು ಬೇರೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಲೇಕೆ ?

೮. ಯಾವ ಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಪಡುವನೋ, ಯಾವುದರಿಂದ ಆತನು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವನೋ, ಅಂತಹ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಹೇಗೆ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದಿರುವನು ?

೯. ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ ನಮಗೂ, ಸಕಲಲೋಕಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯೂ

ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ಸಹಾಯೇ ಸರ್ವದಾ ಸ್ಥಿತಃ |
 ನ ತಸ್ಯ ಭೂಪತೇಃ ಸೌರೇ ಸಮರ್ಥಸ್ತ್ವಂ ಚ ಶಿಕ್ಷಣೇ || ೧೦ ||
 ನ ವಾಸುದೇವಭಕ್ತಾನಾಮಶುಭಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ |
 ಜನ್ಮನ್ಯುತ್ಯುಜರಾನ್ಯಾಧಿಭಯಂ ನೈವೋಪಜಾಯತೇ || ೧೧ ||
 ನಿಯೋಗೀ ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯೇಷು ಯಾವಚ್ಛಕ್ತಿ ಸಮಾಹಿತೇ |
 ತಾನತಾ ಸ ಕೃತಾರ್ಥಃ ಸ್ಯಾನ್ನಾರಕಾನ್ಮೈವ ಗಚ್ಛತಿ || ೧೨ ||
 ಕಾರ್ಯೇ ಶಕ್ತಿವಿನಿಷ್ಕ್ರಾಂತೇ ಸ್ವಾಮಿನೇ ಚ ನಿವೇದಯೇತ್ |
 ಅನ್ಯಥಾ ನ ತಾ ಭೃತ್ಯೋ ನಿಯೋಗೀ ಸುಖಮಶ್ನುತೇ || ೧೩ ||
 ತಸ್ಮಾನ್ನಿವೇದಿತಾರ್ಥಸ್ಯ ನ ಋಣಂ ನ ಚ ಪಾತಕಂ |
 ಯತ್ನೇ ಕೃತೇ ಸ್ವಕರ್ತವ್ಯೇ ನಾಪರಾಧೋಽಸ್ತಿ ದೇಹಿನಃ || ೧೪ ||

ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೂ ಆಗಿರುವನು. ಈ ಕೀರ್ತಿಮಂತಮಹಾರಾಜನಾದರೂ, ಮೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ವ್ರತಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವನು.

೧೦. ಆತನಿಗೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಪ್ರಸನ್ನಾಂತಃಕರಣವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂತಿರುವನು. ಎಲೈ ಯಮನೆ! ಅಂತಹ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ನೀನು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾರೆ.

೧೧. ವಾಸುದೇವನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಪಾಪವೂ ಎಂದಿಗೂ ಹತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾರದು. ಜನನ, ಮರಣ, ಮುಪ್ಪು, ರೋಗ ಮುಂತಾದ ಸಂಸಾರ ದುಃಖಗಳು ಅವರಿಗೆಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರವು.

೧೨. ಭೃತ್ಯನಾದವನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿರುವ ಪರ್ಯಂತವೂ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಪಡಬೇಕು. ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಅವನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುವನು. ಅವನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ನರಕಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾರವು.

೧೩-೧೪. ತನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವು ಯಾವುದಾದರೂ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಮೀರಿದುದಾದರೆ ಅದನ್ನು ಯಜಮಾನನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಬೇಕು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಭೃತ್ಯನು ಯಜಮಾನನ ಋಣದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಇಂತು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಕಾರ್ಯಾಸಕ್ತನಾದ ಸೇವಕನು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸುವ ಭೃತ್ಯನಿಗೆ ಋಣವಾಗಲಿ ಪಾತಕವಾಗಲಿ ಇರಲಾರದು. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಾದರೂ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟು ಆ ಕಾರ್ಯವು ವಿಫಲವಾದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಿನ ಅಪರಾಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ.

ತಸ್ಮಾದಶಕೃಕಾರ್ಯೇಽಸ್ಮಿನ್ನ ವಿಶೋಚಿತುಮರ್ಹಸಿ || ೧೫ ||
 ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸೌರಿಃ ಪುನರತ್ಯಂತಖಿನ್ನಧೀಃ |
 ಉನಾಚ ದೀನಯಾ ನಾಚಾ ಗಲದ್ವಾಷಾಃಕುಲೇಕ್ಷಣಃ || ೧೬ ||
 ಪ್ರಾಪ್ತಂ ತಾತ ಮಯಾಸರ್ವಂ ತ್ವದಂಘ್ರಿಭಜನೇನ ವೈ |
 ನಾಹಂ ಯಾಸ್ಯೇ ಪುನಃ ಕರ್ತುಂ ನಿಯೋಗಂ ಪದ್ಮಸಂಭವ || ೧೭ ||
 ಪ್ರಶಾಸತಿ ಮಹಾವೀರ್ಯೇ ಭೂಪೇಽಸ್ಮಿನ್ ಭೂಮಿನುಂಡಲೇ |
 ಚಾಲಯಿತ್ವಾ ಸ್ವಧರ್ಮಾಂಶ್ಚ ತನೇಕಂ ಭೂಪತಿಂ ವಿಭೋ |
 ಕೃತಕೃತ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ತನಯೋ ಗಯಾಯಾಂ ಪಿಂಡದೋ ಯಥಾ || ೧೮ ||
 ಕೃಸಾಲೋ ತದಿದಂ ಕಾರ್ಯಂ ಸಾಧಯಸ್ವ ಮನುಷ್ಯಯಮ್ |
 ವಿಜ್ವರಸ್ತು ತತೋ ಭೂಯಃ ಶಾಸನಂ ತೇ ಕರೋಮ್ಯಹಂ || ೧೯ ||
 ಶೃತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಯಮೇನೋಕ್ತಂ ಮುನಿಶ್ಚಿಂತಾಪರಾಯಣಃ |
 ತಮುನಾಚ ಪುನರ್ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಾಂತ್ವಯನ್ ಬಹುಧಾ ಯಮಂ || ೨೦ ||

೧೫. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಈ ಕಾರ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ದುಃಖಪಡಬೇಕಾದ ಅವಸರವಿಲ್ಲ.”

೧೬. ಇಂತೆಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಯಮಧರ್ಮ ರಾಜನು ಅತ್ಯಂತ ಖೇದಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ದೀನವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ ಹೇಳಿದನು.

೧೭-೧೮. “ಎಲೈ ಲೋಕಪಿತಾಮಹನೆ! ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳನ್ನು ಭಜನೆ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯದ ಬಲದಿಂದ ನನಗೆ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತಗಳಾಗಿರುವುವು. ಓ ಪದ್ಮಾಸನನೆ! ಇನ್ನು ಪುನಃ ನಿನ್ನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾರೆನು. ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಈ ಕೀರ್ತಿಮಂತಮಹಾರಾಜನು ಏಕಚ್ಛತ್ರದಿಂದ ಭೂಮುಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಶಾಸನಮಾಡುತ್ತಿರುವನಾದುದರಿಂದ ಆ ರಾಜನೊಬ್ಬನನ್ನೂ, ಆತನ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಬೇಕು. ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಈ ಕಾರ್ಯವೊಂದು ನಡೆದರೆ ಗಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸುಪುತ್ರನಂತೆ ನಾನೂ ಕೃತಕೃತ್ಯನೆನಿಸುವೆನು.

೧೯. ಎಲೈ ಕೃಪಾಸಮುದ್ರನೆ! ನನಗಾಗಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಈ ಕಾರ್ಯ ವೊಂದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವವನಾಗು. ಬಳಿಕ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆ ಯಂತೆಯೇ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನು.”

೨೦. ಇಂತು ಯಮನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮತ್ತೆ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ನ ನಿಗ್ರಾಹ್ಯಸ್ತ್ವಯಾ ರಾಜಾ ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮಪರಾಯಣಃ ।

ಯದಿ ಚ್ಛಲಯಸೇ ಕೋಪಾತ್ ಗಚ್ಛಾನ್ಮೋ ಹ್ಯಂತಿಕಂ ಹರೇಃ ॥ ೨೧ ॥

ನಿವೇದ್ಯ ಸಕಲಂ ತಸ್ಮೈ ಕರ್ಮ ಪಶ್ಚಾತ್ತದೀರಿತಂ ।

ಸ ಏವ ಕರ್ತಾ ಲೋಕಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಪರಿಪಾಲಕಃ ॥ ೨೨ ॥

ಸ ಚ ದಂಡಧರೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಶಾಸ್ತಾ ಕರ್ತಾ ನಿಯಾಮಕಃ ।

ನ ತದುಕ್ತೋಽಸ್ಮಿ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಿರಸ್ಮಾಕಂ ನಿಹಿತಾ ವೃಷ ॥ ೨೩ ॥

ನ ರಾಜೋಕ್ತೇಸ್ತು ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಿದ್ವೈಶ್ವತೇ ಕ್ವಾಪಿ ಭೂತಲೇ ।

ಇತ್ಯಾಶ್ವಾಸ್ಯ ಯಮಂ ತೇನ ಸಾಕಂ ಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿಂ ಯಯೌ ॥ ೨೪ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಾ ತುಷ್ಪಾನ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಂ ನಿರ್ಗುಣಂ ಪರಮೇಶ್ವರಂ ॥ ೨೫ ॥

ಚಿಂತಾಪರಾಯಣನಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಮಾಡುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದನು.

೨೧. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮಪರಾಯಣನಾದ ಆ ಮಹಾರಾಜನೆಂದಿಗೂ ನಿನ್ನ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಲಾರನು. ಹಾಗೂ ನಿನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ ಆಗ್ರಹವನ್ನೇ ಮಾಡುವೆಯಾದರೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ.

೨೨. ನಡೆದ ವಿಚಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆತನಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಬಳಿಕ ಆತನು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಆತನೇ ಸಕಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೂ ಕರ್ತೃವಾಗಿರುವನು. ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಕನೂ ಆತನೇ.

೨೩. ಆತನೇ ನಮಗೆಲ್ಲ ದಂಡಧರನೂ, ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡುವವನೂ, ಲೋಕದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕರ್ತೃವೂ, ನಿಯಾಮಕನೂ ಆಗಿರುವನು. ಅಯ್ಯಾ! ಯಮನೆ! ಆತನು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೪-೨೫. ರಾಜನು ಶಾಸನಮಾಡಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಎದುರು ಮಾತನ್ನಾಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಜೆಗೂ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ.” ಇಂತೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಯಮನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಆತನೊಡನೆ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ತೀರವನ್ನು ಸೇರಿ, ಚೈತನ್ಯಮಾತ್ರಸ್ವರೂಪನೂ, ತ್ರಿಗುಣಾ ತೀತನೂ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದನು.

ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗೈರದ್ವಿತೀಯಮೇಕಂ ತಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ।

ಅನಿರಾಸೀತ್ತದಾ ವಿಷ್ಣುಬ್ರಹ್ಮಣಾಸಂಸ್ತುತೋ ಹರಿಃ ॥ ೨೬ ॥

ಪ್ರಣಾಮಂ ಚಕ್ರತುಸ್ತಸ್ಮೈ ಯಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ಸತ್ವರಂ ।

ತಾವುನಾಚ ಮಹಾವಿಷ್ಣುರ್ನೇಘಗಂಭೀರಯಾ ಗಿರಾ ॥ ೨೭ ॥

ಕಸ್ಮಾದ್ಯುನಾಮಿಹಾಃಕಯಾತೌ ಕಿಂ ದುಃಖಂ ದನುಜೈರಭೂತ್ ।

ಮ್ಲಾನಂ ಯಮನುಖಂ ಕಸ್ಮಾತ್ ಕೇನ ವಾ ನತಕಂದರಃ ॥ ೨೮ ॥

ಏತದ್ವದಸ್ವ ಮೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನಿತ್ಯುಕ್ತಶ್ಚಾಹ ಕಂಜಜಃ ।

ತ್ವದ್ವಾಸವರ್ಯೇ ಭೂಪಾಲೇ ಭೂಮಿಂ ಶಾಸತಿ ವೈ ನರಾಃ ॥ ೨೯ ॥

ವೈಶಾಖಧರ್ಮನಿರತಾ ಯಾಂತಿ ತೇ ಪರಮನ್ಯಯಂ ।

ತತೋ ಯಮಪುರೀ ಶೂನ್ಯಾ ತೇನ ಚಾಂತೀವದುಃಖಿತಃ ॥ ೩೦ ॥

೨೬. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಕರ್ಮಯೋಗಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಅಗಮ್ಯವಾದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಸಮಾಧಿಕರಹಿತನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇಬಗೆಯಾಗಿರುವನೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೂ ಆಗಿರುವನು. ಭಕ್ತರ ಸಕಲ ತಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು.

೨೭. ಆಗ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೂ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಮೇಘಗರ್ಜನೆಯಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು.

೨೮. “ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಂದಿರಿ? ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಯಾವ ಉಪದ್ರವವುಂಟಾಯಿತು? ಈ ಯಮನ ಮುಖವು ಬಾಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಈತನು ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತಿರುವನು?”

೨೯-೩೦. ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು.” ಇಂತೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಪದ್ಮಸಂಭವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು. “ನಿನ್ನ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಕೀರ್ತಿಮಂತಮಹಾರಾಜನು ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ಪಾಲನೆಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ವೈಶಾಖ ಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ ನಾಶರಹಿತವಾದ ನಿನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಯಮನ ನಗರವು ಜನಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಈ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಭರಿತ ನಾಗಿರುವನು.

ತೇನ ಯುದ್ಧಂ ಚಕಾರಾಸೌ ಹಂತುಂ ದಂಡಮಥಾಽದದೇ |
 ತ್ವಚ್ಚಕ್ರೇಣ ಪರಾಭೂತೋ ಯಯಾನದ್ಯ ನುಮಾಂತಿಕಂ || ೩೧ ||
 ನ ಚ ಶಕ್ತೋ ಯಮುಂ ದಂಡಂ ತ್ವದ್ಭಕ್ತಾನಾಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ |
 ತಸ್ಮಾತ್ಪಾನೇನ ಶರಣಂ ಯಮುಃ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಮಹಾವಿಭೋ || ೩೨ ||
 ತಸ್ಮಾದ್ಭೂಪಂ ದಂಡಯಿತ್ವಾ ಪಾಲಯೈನಂ ಯಮುಂ ಸ್ವಕಂ |
 ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಪ್ರಹಸನ್ ಪ್ರಾಹ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಯಮನೇನ ಚ || ೩೩ ||
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ವಾಽಪಿ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯೇ ಪ್ರಾಣಾನ್ ದೇಹಮಥಾಽಪಿವಾ |
 ಶ್ರೀವತ್ಸಂ ಕೌಸ್ತುಭಂ ಮಾಲಾಂ ವೈಜಯಂತೀಮಥಾಽಪಿವಾ || ೩೪ ||
 ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಂ ಚ ವೈಕುಂಠಂ ಕ್ಷೀರಸಾಗರನೇನ ಚ |
 ಶೇಷಂ ಚ ಗರುಡಂ ಚೈವ ನ ಭಕ್ತಂ ತ್ಯಕ್ತುಮುತ್ಸಹೇ || ೩೫ ||
 ವಿಸ್ತೃಜ್ಯ ಸಕಲಾನ್ ಭೋಗಾನ್ ಮದರ್ಥೇ ತ್ಯಕ್ತಜೀವಿತಾನ್ |
 ಮದಾತ್ಮಕಾನ್ ಮಹಾಭಾಗಾನ್ ಕಥಂ ತಾಂಸ್ತ್ಯಕ್ತುಮುತ್ಸಹೇ || ೩೬ ||

೩೧-೩೨. ಈತನು ಆ ಮಹಾರಾಜನೊಡನೆ ಮಹಾ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಆತನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ತನ್ನ ದಂಡಾಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಚಕ್ರಾಯುಧವು ಅದನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಪರಾಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ನಿನ್ನ ಭಕ್ತೋತ್ತಮರಾದ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ದಂಡನೆ ಮಾಡಲು ನಾವು ಎಂದಿಗೂ ಶಕ್ತರಾಗಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಆದಕಾರಣ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಶರಣುಹೊಂದಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆವು.

೩೩. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ನೀನೇ ಸೂಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕನಾದ ಈ ಯಮನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು.” ಇಂತೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ಯಮನಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

೩೪. “ಅನಪಾಯಿನಿಯೆನಿಸಿದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನಾದರೂ ತ್ಯಜಿಸುವೆನು. ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನಾಗಲಿ ದೇಹವನ್ನಾಗಲಿ ಬಿಡಬಲ್ಲೆನು. ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಲಾಂಛನವನ್ನೂ, ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಯನ್ನೂ, ವೈಜಯಂತಿಯೆಂಬ ವನಮಾಲೆಯನ್ನೂ ತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು.

೩೫. ನನಗೆ ನಿತ್ಯನಿವಾಸಗಳೆನಿಸಿದ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪವನ್ನೂ, ವೈಕುಂಠವನ್ನೂ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನೂ ಕೂಡ ಪ್ರಸಂಗವಶದಿಂದ ಬಿಡಲು ಹಿಂಜರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ವಾಹನಗಳಾದ ಶೇಷಗರುಡರನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿದರೂ ತ್ಯಜಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಎಂದಿಗೂ ನನ್ನ ಭಕ್ತನನ್ನು ಕೈಬಿಡಲು ಒಡಂಬಡಲಾರೆನು.

೩೬. ಆ ಭಕ್ತರು ನನಗಾಗಿಯೇ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ

ತಸ್ಮಾತ್ ತ್ವದ್ವಿಃಖಶಮನೇ ಹ್ಯುಪಾಯಂ ಕಲ್ಪಯಾಮ್ಯಹಂ ।
 ತಸ್ಯ ಚಾಯುರ್ಮಯಾ ದತ್ತಮಯುತಂ ಭೂಪತೇರ್ಭುವಿ || ೩೭ ||
 ಗತಾನ್ಯಷ್ಟೌ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ತತ್ರೇದಾನಿಂ ನರಾಂತಕ ।
 ಆಯುಃಶೇಷೇ ತೇನ ನೀತೇ ಮತ್ಸಾಯುಜ್ಯಗತೇಽಪಿ ಚ || ೩೮ ||
 ಭವಿಷ್ಯತಿ ತತೋ ರಾಜಾ ವೇನೋ ನಾಮ ದುರಾತ್ಮನಾನ್ ।
 ಸ ಲುಂಪತಿ ಮಹಾಧರ್ಮಾನ್ ಸರ್ವಾನೇತಾಂಚ್ಛ್ರೀರಿತಾನ್ || ೩೯ ||
 ತದಾ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಶ್ಚ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಾಃ ಸ್ಯುರ್ನಸಂಶಯಃ ।
 ಸ್ವಕೃತೇನೈವ ಪಾಪೇನ ವೇನೋ ದಗ್ಧೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೪೦ ||
 ಪಶ್ಚಾದಹಂ ಪೃಥುರ್ಭೂತ್ವಾ ಪುನರ್ಧರ್ಮಾನ್ ಪ್ರವರ್ತಯೇ ।
 ತದಾ ಜನೇಷು ಪ್ರಖ್ಯಾತಾನ್ ವೈಶಾಖೋಕ್ತಾನ್ ಕರೋಮ್ಯಹಂ || ೪೧ ||

ದೂರಮಾಡಿ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲಣ ಆಶೆಯನ್ನೂ ತೊರೆದು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಮಹಾತ್ಮರಾಗಿರುವರು. ಅಂತಹ ಭಕ್ತೋತ್ತಮನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆತಾನೆ ಉತ್ಸಾಹಗೊಳ್ಳಲಿ?

೩೭. ಆದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನೂ ಕಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ನಾನೇ ಆಯುರ್ಧಾಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು.

೩೮. ಮನುಷ್ಯರ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಅಯ್ಯಾ ಯಮನೆ! ಇಂದಿಗೆ ಆ ಕೀರ್ತಿಮಂತನ ಆಯುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂಟುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗಿರುವುವು. ಉಳಿದ ಸಮಯವು ಕಳೆಯಲು ಆತನು ನನ್ನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವನು.

೩೯. ಆತನ ಬಳಿಕ ದುರಾತ್ಮನಾದ ವೇನನೆಂಬೊಬ್ಬ ಮಹಾರಾಜನು ಹುಟ್ಟುವನು. ಅವನು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಮಹಾಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಾಶಗೊಳಿಸುವನು.

೪೦. ಆಗ ಈ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವು ವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲವು. ಪಾಪಿಷ್ಠನಾದ ಆ ವೇನನೂ ಕೂಡ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಭಸ್ಮೀಭೂತನಾಗುವನು.

೪೧. ಆತನಾದ ಮೇಲೆ ನಾನೇ ಪೃಥುಮಹಾರಾಜನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಪುನಃ ಈ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸುವೆನು. ಆಗ ವೈಶಾಖಮಾಸಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವೆನು.

ಮದ್ಭಕ್ತೋ ಮದ್ಗತಪ್ರಾಣೋ ಯಸ್ತು ವಿನ್ಯಸ್ತಸಂಗ್ರಹಃ |

ಏಕಃ ಸಹಸ್ರೇ ಭವಿತಾ ತಸ್ಯ ಪ್ರಖ್ಯಾಪಯೇದ್ಧಿತಾನ್ || ೪೨ ||

ಕಶ್ಚಿದೇವ ಹಿ ಜಾನಾತು ಧರ್ಮಾನೇತಾನ್ ಕ್ಷಿತೌ ಮನು |

ತತಸ್ತೇ ಭವಿತಾ ಕಾರ್ಯಂ ನಾ ವಿಸೀದ ನರಾಂತಕ || ೪೩ ||

ದಾಸಾಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತೇ ಭಾಗಂ ಮಾಸೇಸ್ವಿನ್ ಮಾಧವೇಽಪಿ ಚ |

ನರೈಃ ಸರ್ವೈಶ್ಚ ವೈಶಾಖಧರ್ಮನಿಷ್ಠೈರ್ಮಹಾತ್ಮಭಿಃ || ೪೪ ||

ಭೂಪೇನಾಽಪಿ ಚ ಕಾಲೇನ ಖೇದಂ ಶಮಯ ತೇನ ಚ |

ವೀರ್ಯಶುಲ್ಕಂ ತು ತೇ ಭಾಗಂ ಶತ್ರುೋರ್ಭುಂಕ್ತೇ ಬಲಾಧಿಕಾತ್ || ೪೫ ||

ಗೃಹ್ಣನ್ ಗೃಹ್ಣನ್ ಸ್ವಕಂ ಭಾಗಂ ನ ಭಾಗೀ ದುಃಖಮರ್ಹತಿ |

ತ್ವಾಮುದ್ವಿಶ್ಯ ನ ಕುರ್ವಂತಿ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಯೇ ನರಾ ಭುವಿ || ೪೬ ||

ಸ್ನಾನಂ ಚಾರ್ಘ್ಯಂ ಸೋದಕುಂಭಂ ದಧ್ಯನ್ಮಂ ಚಾಂತಿಮೇ ದಿನೇ |

ವೈಶಾಖೇ ಸಕಲಂ ಕರ್ಮ ತೇಷಾಂ ಚ ವಿಫಲಂ ಭವೇತ್ || ೪೭ ||

೪೨. ನನ್ನ ಏಕಾಂತಭಕ್ತನೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿದವನೂ, ಲೋಭಾದಿ ದುರ್ಗುಣಗಳಿಂದ ವರ್ಜಿತನೂ ಆದ ಮಹಾಪುರುಷನು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಸಿಕ್ಕಬಹುದು. ಆತನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ವೈಶಾಖ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು.

೪೩. ಎಲೈ ಯಮಧರ್ಮನೆ! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಿರಳವಾಗಿ ಈ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಚರಿಸುವ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೇ ಹುಟ್ಟುವಂತಾಗಲಿ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯವೂ ಕೈಗೊಡುವುದು; ದುಃಖಪಡಬೇಡ.

೪೪. ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ವೈಶಾಖಧರ್ಮನಿರತರೂ ಮಹಾತ್ಮರೂ ಆದ ಸಮಸ್ತಜನರಿಂದಲೂ ನಿನಗೂ ಉಚಿತವಾದ ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡಿಸುವೆನು.

೪೫. ಕೀರ್ತಿಮಂತಮಹಾರಾಜನಿಂದಲೂ, ನಿನಗೆ ಉಪಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಿಸುವೆನು. ಆದುದರಿಂದ ಆತನ ಆಯುಃಪರಿಮಾಣದ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಶಮನಮಾಡಿಕೊ. ಈಗ ನಿನ್ನ ಶತ್ರುವು ಅಧಿಕ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಭಾಗವನ್ನು ವೀರ್ಯಶುಲ್ಕವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಆತನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೪೬-೪೭. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಯಾವಭಾಗಿ ಯಾದ ಮನುಷ್ಯನೂ ದುಃಖಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ನಿನ್ನನ್ನದ್ದೇಶಿಸಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನೂ, ಅರ್ಘ್ಯ ಪ್ರದಾನವನ್ನೂ, ಉದಕುಂಭದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಕಡೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ

ತಸ್ಮಾತ್ ಕ್ರೋಧಂ ತ್ಯಜ ನೃಪೇ ಭಾಗದೇ ಮತ್ಪರಾಯಣೇ |
ಯೇ ಕೇ ಚಾಽಪಿ ಚ ಕುರ್ವಂತಿ ಲೋಕೇ ತೇ ಭಾಗದಾ ನರಾಃ || ೪೮ ||
ವೈಶಾಖೋಕ್ತೇ ಮಹಾಧರ್ಮೇ ತೇಷಾಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಚ ನಾ ಕುರು |
ಮಾನೇನ ಯೇ ಯಜಂತ್ಯದ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಹಿತ್ವಾ ಧರ್ಮಸಾಲಕಂ |
ಮದಾಜ್ಞಯಾ ಮಹಾಭಾಗ ತದಾ ದಂಡಂ ಚ ತ್ವಂ ಕುರು || ೪೯ ||
ನೃಪಾದ್ಭಾಗಂ ದಾಪಯಿತುಂ ಸುನಂದಂ ಪ್ರೇಷಯಾಮಿ ಚ |
ಮಚ್ಛಾಸನಾತ್ಸನ್ಯೇ ಗತ್ವಾ ಭಾಗಂ ತೇ ದಾಪಯಿಷ್ಯತಿ || ೫೦ ||
ತಿಷ್ಠತೈವಂ ಯಮೇ ಸ್ವಸ್ಯ ಸನ್ನಿಧೌ ಗರುಡಾಸನಃ |
ಸುನಂದಂ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ನೃಪಂ ಬೋಧಯಿತುಂ ವಿಭುಃ || ೫೧ ||
ಸೋಽಪಿ ಗತ್ವಾ ಬೋಧಯಿತ್ವಾ ಪಾರ್ಶ್ವಂ ಚ ಪುನರಾಗಮತ್ |
ಇತ್ಯಾಶ್ವಾಸ್ಯ ಯಮುಂ ವಿಷ್ಣುಸ್ತತ್ಪ್ರವಾಂತರಧೀಯತ || ೫೨ ||

ದಧ್ಯನ್ನದ ನಿವೇದನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರು ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮವೂ ಕೇವಲ ನಿಷ್ಫಲವೆನಿಸುವುದು.

೪೮. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದವನೂ, ನಿನಗೆ ಉಚಿತ ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಆದ ಮಹಾರಾಜನಲ್ಲಿ ಕೋಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ಈ ಮಾಸಧರ್ಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವರೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಿನಗೆ ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡುವರು.

೪೯. ಅಂತಹ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಗಳಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಮಹಾಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಡ. ಎಲೈ ಮಹಾಭಾಗನೆ! ಆದರೆ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಮರೆತು ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾರು ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನೀನು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡು.

೫೦. ಕೀರ್ತಿಮಂತಮಹಾರಾಜನಿಂದ ನಿನಗೆ ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡಿಸಲು ನನ್ನ ಕತ್ತಿಯಾದ ಸುನಂದವನ್ನು ಆತನಲ್ಲಿಗೆ ಈಗಲೇ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವೆನು. ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅದು ಹೋಗಿ ನಿನಗೆ ಉಚಿತ ಭಾಗವನ್ನು ಆತನಿಂದ ಕೊಡಿಸಿಕೊಡುವುದು.”

೫೧. ಇಂತು ಯಮನು ತನ್ನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ರಾಜನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಸುನಂದಕವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

೫೨. ಆ ಸುನಂದಕವೂ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆತನಿಗೆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಪುನಃ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ

ಯಮಂ ಸ್ವಯಂ ಸಾಂತ್ವಯಿತ್ವಾ ಸಮನುಜ್ಞಾಪ್ಯ ನೇಗತಃ |

ಅತಿವಿಸ್ಮಯಮಾಪನ್ನೋ ಯಯೌ ಧಾಮ ಸಹಾನುಗೈಃ || ೫೩ ||

ಯಮೋಽಪಿ ಸ್ವಪುರೀಂ ಪ್ರಾಯಾತ್ಕಿಂಚಿತ್ ಸಂ ಹೃಷ್ಯಮಾನಸಃ || ೫೪ ||

ಪಶ್ಚಾದ್ವಿಷ್ಣೋರ್ನಿರ್ದೇಶೇನ ಸುನಂದಪರಿಬೋಧಿತಃ |

ಭಾಗದಾಃ ಸಕಲಾ ಲೋಕಾ ಯೇ ವೈಶಾಖಪರಾಯಣಾಃ || ೫೫ ||

ಧರ್ಮರಾಜಂ ಪುರಸ್ಕೃತ್ಯ ಯೇ ನ ಕುರ್ವಂತಿ ಮಾನವಾಃ |

ತೇಷಾಂ ಹಿ ಸ್ವಯಮಾದತ್ತೇ ಪುಣ್ಯಂ ವೈಶಾಖಸಂಭವಂ || ೫೬ ||

ಕುರ್ಯಾಚ್ಚ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಸ್ನಾನಂ ದದ್ಯಾದ್ಧರ್ಮಂ ಯಮಾಯ ವೈ |

ವೈಶಾಖೇ ಸಕಲಂ ಪುಣ್ಯಮನ್ಯಥಾ ವಿಫಲಂ ಭವೇತ್ || ೫೭ ||

ಸೋದಕುಭಂ ಚ ದಧ್ಯನ್ಮಂ ಪೌರ್ಣಮಾಸ್ಯಾಂ ಚ ಮಾಧವೇ |

ಧರ್ಮರಾಜಂ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ದಾತವ್ಯಂ ಪ್ರಥಮಂ ಜನೈಃ || ೫೮ ||

ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಇಂತು ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಮನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೫೩. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೂ ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಶಾಂತ ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಆತನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತನ್ನ ಪರಿವಾರ ದಿಂದಾವೃತನಾಗಿ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟುಹೋದನು.

೫೪. ಯಮಧರ್ಮರಾಜನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

೫೫-೫೬. ಬಳಿಕ ಸುನಂದವೆಂಬ ವಿಷ್ಣು ಖಡ್ಗದ ಸಂದೇಶದಿಂದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಗೊಂಡ ಸಕಲಜನರೂ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ವೈಶಾಖ ಮಾಸ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುವಾಗ ಯಮಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡುವ ವರಾದರು. ಯಾವ ಮಾನವರು ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ಮೊದಲು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ ಬಳಿಕ ವೈಶಾಖವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರ ವೈಶಾಖವ್ರತದಿಂದಂಟಾದ ಪುಣ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಯಮನು ತಾನೇ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

೫೭. ಆದುದರಿಂದ ಯಮಧರ್ಮನಿಗಾಗಿ ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆತನಿಗೆ ಒಂದು ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುದು.

೫೮. ಮತ್ತು ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಪೌರ್ಣಮಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉದಕಪೂರಿತಕುಂಭವನ್ನೂ ದಧ್ಯನ್ನವನ್ನೂ ಪ್ರಥಮ ದಲ್ಲಿಯೇ ಜನರು ನಿವೇದನಮಾಡಬೇಕು.

ಪಶ್ಚಾತ್ ಪಿತ್ಯೂನ್ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಗುರುಮುದ್ದಿಶ್ಯ ವೈ ನರಃ |
 ಮಧುಸೂದನಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಪಶ್ಚಾದ್ವೇವಂ ಜನಾರ್ದನಂ || ೫೯ ||
 ಶೀತಲೋದಕದಧ್ಯನ್ಮಂ ತಾಂಬೂಲಂ ಚ ಸದಕ್ಷಿಣಂ |
 ಸಫಲಂ ಕಾಂಸ್ಯಪಾತ್ರಸ್ಥಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ನಿವೇದಯೇತ್ || ೬೦ ||
 ದದ್ಯಾಚ್ಚ ಪ್ರತಿಮಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಮಧುಸೂದನದೇವತಾಂ |
 ಮಾಸಧರ್ಮಪ್ರವಕ್ತ್ರೇ ಚ ದದ್ಯಾದ್ವಿಪ್ರಾಯ ಸೀದತೇ || ೬೧ ||
 ತನೇನ ಧರ್ಮವಕ್ತಾರಂ ಪೂಜಯೇದ್ವಿಭವೈಃ ಸ್ವಕೈ |
 ಇತ್ಯಾದಿಷ್ಟಃ ಸುನಂದೇನ ತಥಾ ರಾಜಾ ಚಕಾರ ಹ || ೬೨ ||
 ಸ ನೀತ್ವಾ ಚಾಯುಷಃ ಶೇಷಂ ಭುಂಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ ಯಥೇಷ್ಟಿತಾನ್ |
 ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಭಿರ್ಯುಕ್ತೋ ಜಗಾಮ ಹರಿಮಂದಿರಂ || ೬೩ ||
 ವೈಕುಂಠಸ್ಥೇ ನೃಪೇ ತಸ್ಮಿನ್ ವೇನೋ ರಾಜಾಧನೋಭವತ್ |
 ಸರ್ವೇ ಧರ್ಮಾಶ್ಚ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಾ ಅಪಿ ವಿಶೇಷತಃ || ೬೪ ||

೫೯-೬೦. ಆಮೇಲೆ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಗುರುವನ್ನೂ, ಮಾಸದೇವತೆಯಾದ ಮಧುಸೂದನನನ್ನೂ, ಬಳಿಕ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ತಂಪಾದ ಪಾನೀಯವನ್ನೂ, ದಧ್ಯೋದನವನ್ನೂ, ದಕ್ಷಿಣೆಯೊಡಗೂಡಿದ ತಾಂಬೂಲವನ್ನೂ, ಫಲಸಹಿತವಾದ ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯ ಕಳಶವನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೬೧. ವೃತ್ತಿಹೀನನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕಡೆಯಿಂದ ಈ ಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪುರಾಣರೂಪವಾಗಿ ಹೇಳಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಮಧುಸೂದನನ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಂದನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

೬೨-೬೩. ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪದೇಶಿಸುವ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನನ್ನೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ವಿಶ್ವಾರ್ಥಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.” ಇಂತೆಂದು ಸುನಂದನಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಾರಾಜನು ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಕೀರ್ತಿಮಂತಮಹಾರಾಜನು ಉಳಿದ ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವೇಕ್ಷಿಸಿದ ಸಕಲ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಂತಾನದೊಡನೆ ವಿಷ್ಣುಮಂದಿರವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು.

೬೪-೬೫. ಇಂತು ಆ ರಾಜನು ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರಲು ಆತನ ಮಗನಾದ ವೇನನು ರಾಜನಾದನು. ಈತನು ಬಹಳ ನೀಚನು. ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯಾದ ಈತನ ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಸಕಲ ವೈದಿಕಧರ್ಮಗಳೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವೈಶಾಖ

ದುರಾತ್ಮನಾ ಚ ತೇನೈವ ಉಪ್ತಾ ಏನ ಬಭೂವಿರೇ ।

ನ ಪ್ರಖ್ಯಾತಾಃ ಪುನರ್ಭೂಮೌ ಭೂರಿಶೋ ನೋಕ್ಷಹೇತವಃ ॥ ೬೫ ॥

ಯಃ ಕಶ್ಚಿನ್ನೈವ ಜಾನಾತಿ ವೈಶಾಖೋಕ್ತಾನಿಮಾಂಚ್ಛುಭಾನ್ ।

ಬಹುಜನ್ಮಾರ್ಜಿತೇ ಪುಣ್ಯಪರಿಸಾಕ ಉಪಾಗತೇ ।

ವೈಶಾಖೋಕ್ತೇಷು ಧರ್ಮೇಷು ಮತಿರಾತ್ಮಂತಕೀ ಭವೇತ್ ॥ ೬೬ ॥

ಮೈಥಿಲ ಉವಾಚ:-

ಪೂರ್ವಮನ್ವಂತರಸ್ಥೋಹಿ ವೇನೋ ರಾಜಾ ದುರಾತ್ಮವಾನ್ ॥ ೬೭ ॥

ಅಯಂ ವೈವಸ್ವತಸ್ಥೋಹಿ ರಾಜಾ ಚೇಕ್ಷ್ವಾಕುನಂದನಃ ।

ಇತಿ ಶ್ರುತಂ ಮಯಾ ಪೂರ್ವಮಿದಾನೀಂ ಚೋಚ್ಯತೇ ತ್ವಯಾ ॥ ೬೮ ॥

ಅಯಂ ವೈಕುಂತಗಃ ಪಶ್ಚಾದ್ವೇನೋ ರಾಜಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।

ಇತ್ಯೇತಂ ಸಂಶಯಂ ಛಿಂಧಿ ಶ್ರುತದೇವ ಮಹಾನುತೇ ॥ ೬೯ ॥

ಧರ್ಮಗಳೂ ಆಚರಣೆಗೆ ಬರದೆ ತಿರೋಹಿತಗಳಾದವು. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೇತುಗಳೆ
ನಿಸಿದ ಸಕಲಧರ್ಮಗಳೂ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು
ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

೬೬. ಶುಭಾವಹಗಳಾದ ಈ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯನಾದ
ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೂ ತಿಳಿಯಲಾರನು. ಅನೇಕಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ
ಪುಣ್ಯದ ಫಲೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಾಲವೊದಗಿದಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ಈ ವೈಶಾಖಮಾಸ
ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೬೭. ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದುರಾತ್ಮನಾದ ಈ ವೇನ
ಮಹಾರಾಜನು ಹಿಂದಿನ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು
ಮಾಡಿದನೆಂದು ನಾವು ಕೇಳಿರುವೆವು.

೬೮. ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲಸಂಭೂತನಾದ ಕೀರ್ತಿಮಂತ ಮಹಾರಾಜನು
ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವೈವಸ್ವತಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಲ್ಲವೆ. ಹೀಗೆಂದೇ
ನಾನು ಮುನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆನು. ಆದರೆ ನೀನು ಈಗ ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ
ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ.

೬೯. ಈ ಕೀರ್ತಿಮಂತನು ವೈಕುಂತಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನೆಂದೂ ಬಳಿಕಲೇ
ವೇನನು ಮಹಾರಾಜನಾದನೆಂದೂ ಈಗ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಮಹಾ
ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಶ್ರುತದೇವನೆ! ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಈ ಸಂದೇಹ
ವನ್ನು ನೀನೇ ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ:-

ಪುರಾಣೇಷು ಚ ವೈಷಮ್ಯಂ ಯುಗಕಲ್ಪವ್ಯವಸ್ಥಯಾ |
 ನ ಚಾಪ್ರಾನ್ಯಾಣ್ಯ ಶಂಕಾ ತೇ ಕಥಾಯಾ ವ್ಯತ್ಯಯೇ ಕ್ವಚಿತ್ || ೨೦ ||
 ಗತೇ ದೈನಂದಿನೇ ಕಲ್ಪೇ ಯಥೈಷಾ ಶಾಶ್ವತೀ ಶುಭಾ |
 ಮಾರ್ಕಂಡೇಯೇನ ಮೇ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಸಾ ಚೋಕ್ತಾ ತವ ಭೂಪತೇ || ೨೧ ||
 ತಸ್ಮಾನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಾಂತಿ ಧರ್ಮಾ ವೈಶಾಖಸಂಭವಾಃ |
 ಕಶ್ಚಿದೇವ ಹಿ ಜಾನಾತಿ ವಿರಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣು ತತ್ಪರಃ || ೨೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
 “ಯಮದುಃಖಸಾಂತ್ವನಂ” ನಾಮ ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೦. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮಹಾರಾಜನೆ! ಯುಗಗಳ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪಗಳ ಭೇದದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಗಳು ಬಹುವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು. ಅಷ್ಟರಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಈ ಕಥೆಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂಬ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನೀನು ಪಡಬೇಡ.

೨೧. ಕಳೆದುಹೋದ ಬ್ರಹ್ಮನ ದೈನಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವೂ, ಮಂಗಳ ಪ್ರದವೂ ಆದ ಈ ನಿಯಮವನ್ನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮಹಾಮುನಿಯು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನೋ, ಅದರಂತೆಯೇ ನಾನೂ ನಿನಗೆ ಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆನು.

೨೨. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ವ್ರತಪೂಜಾದಿ ಧರ್ಮಗಳು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲವು. ಐಹಿಕಾ ಮುಷ್ಠಿಕ ಫಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಮಾತ್ರ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
 ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಯಮದುಃಖಸಾಂತ್ವನಂ”ವೆಂಬ
 ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಥ ಚತುರ್ದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಕಥಾಪ್ರಕಂಸಾಯಾಂ ಪಿಶಾಚಮುಕ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನಂ

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ :-

ಯಃ ಪ್ರಾತ್ರಃ ಸ್ನಾತಿ ವೈಶಾಖೇ ಮೇಷಸಂಸ್ಥೇ ದಿನಾಕರೇ ।

ಮಧುಸೂದನಮುಚ್ಯತೇ ಕಥಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಹರೇರಿಮಾಂ ।

ಸ ತು ಪಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಯಾತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಂ ಪದಂ ॥ ೧ ॥

ವಾಚ್ಯಮಾನಾಂ ಕಥಾಂ ಹಿತ್ವಾ ಯೋಃನಾಂ ಸೇನೇತ ಮೂಢಧೀಃ ।

ರೌರವಂ ನರಕಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪೈಶಾಚೀಂ ಯೋನಿಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೨ ॥

ಅತ್ಯವೋದಾಹರಂತೀಮನಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ ।

ಪಾಪಘ್ನಂ ಪಾನನಂ ಧನ್ಯಂ ಸದ್ಯೋಃನಂಧ್ಯಂ ಪುರಾತನಂ ॥ ೩ ॥

ಪುರಾ ಗೋದಾವರೀತೀರೇ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರೇ ಶುಭೇ

ದುರ್ವಾಸಶಿಷ್ಯಾ ಪರಮಹಂಸಾ ಬ್ರಹ್ಮೈಕನಿಷ್ಠತೌ । ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪಿಶಾಚಮುಕ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನಂ

೧. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಮಾಸಾಧಿನಾಯಕನಾದ ಮಧುಸೂದನನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಪುಣ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನೂ ಸಕಲಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨. ಯಾವ ಮೂಢಮಾನವನು ಓದಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಪುಣ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಶ್ರವಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಲು ತೊಡಗುವನೋ, ಅವನು ರೌರವವೆಂಬ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಡೆಗೆ ಪಿಶಾಚದ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುವನು.

೩. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಇತಿಹಾಸವೊಂದನ್ನು ಪುರಾಣಜ್ಞರು ಉದಾಹರಿಸುವರು. ಈ ಆಖ್ಯಾನಕವು ಪಾಪನಿವಾರಕವೂ, ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ, ಧರ್ಮವರ್ಧಕವೂ, ಪುರಾತನವೂ ಸರ್ವ ಗ್ರಾಹ್ಯವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೪. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗೋದಾವರೀನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರವೆಂಬ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವೊಂದಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ದುರ್ವಾಸಮಹಾಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಇಬ್ಬರು ಪರಮಹಂಸರು ಬ್ರಹ್ಮಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸದೈವೋಪನಿಷದ್ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠತೌ ನಿರಪೇಕ್ಷಿತೌ |

ಭಿಕ್ಷ್ವಾಮಾತ್ರಾಶಿನೌ ಪುಣ್ಯಾ ತೌ ಗುಹಾವಾಸಿನಾವುಭೌ

|| ೫ ||

ಸತ್ಯನಿಷ್ಠತಪೋನಿಷ್ಠಾವಿತಿ ಖ್ಯಾತೌ ಜಗತ್ಪಯೇ |

ತಯೋರ್ಮುಢ್ಯೇ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠಃ ಸದಾವಿಷ್ಣುಕಥಾಪರಃ

|| ೬ ||

ಶ್ರೋತ್ರೂಣಾಮುಪ್ಯುಭಾವೇ ಚ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ರೂಣಾಂ ತಥಾನ್ಯಪ |

ಸದಾ ಕರ್ಮಕಲಾ ನಿತ್ಯಾಃ ಕರೋತ್ಯದ್ಧಾ ಮುನೀಶ್ವರಃ

|| ೭ ||

ಶ್ರೋತಾ ಚೇದಸ್ತಿ ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ತ್ವಸ್ಮೈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಯಹರ್ನಿಶಂ |

ಯದಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ ಕಶ್ಚಿತ್ಪುಣ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣುಕಥಾಂ ಶುಭಾಂ

|| ೮ ||

ಸದಾ ಸಂಕುಚ್ಯ ಕರ್ಮಾಣಿ ಶೃಣೋತಿ ಶ್ರವಣೇ ರತಃ |

ಅತಿ ದೂರಸ್ಥತೀರ್ಥಾನಿ ದೇವತಾಯತನಾನಿ ಚ

|| ೯ ||

ಹಿತ್ವಾ ಕಥಾವಿರೋಧೀನಿ ತಥಾ ಕರ್ಮಾಣಿ ಭೂರಿಶಃ |

ಶೃಣೋತಿ ಚ ಕಥಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಶ್ರೋತೃಭ್ಯೋ ವಕ್ತೃ ನೈ ಸ್ವಯಂ || ೧೦ ||

೫. ಅವರು ನಿರಂತರವೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪದಿಷ್ಟಗಳಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಭಿಕ್ಷುನ್ನು ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ದೇಹವನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಒಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

೬. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠ, ತಪೋನಿಷ್ಠರೆಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠನೆಂಬವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು.

೭. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಕೇಳುವವರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅನುವಾದಮಾಡುವವರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆತನು ತನ್ನ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆತನು ತನ್ನ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೮-೧೦. ಯಾವನಾದರೂ ಭಕ್ತನಾದ ಶ್ರೋತೃವು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಆತನಿಗೆ ಹಗಲಿರುಳೆನ್ನದೆ ವಿಷ್ಣುಲೀಲಾಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಪರಮಪುಣ್ಯವೂ, ಮಂಗಳಾವಹವೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುಕಥೆಯನ್ನು ಯಾವನಾದರೂ ಅನುವಾದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಆತನು ತನ್ನ ಇತರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಂಕೋಚಮಾಡಿಕೊಂಡು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಆ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಸತ್ಯಭಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾಗುವಂತಹ ಅತಿದೂರದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ದೇವಾಲಯದರ್ಶನಗಳನ್ನಾಗಲಿ,

ವಿನಾ ಕಥಾಂ ನ ಜಾನಾತಿ ಸೇವ್ಯಮನ್ಯನ್ನರೇಶ್ವರ |

ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ ಚ ಗೃಹೇ ಸ್ವಸ್ಯ ವಕ್ತಾ ರೋಗಾದ್ಯುಪದೃತಃ || ೧೧ ||

ಕೂಪಸ್ಮಾನಪರೋ ಭೂತ್ವಾ ಶೃಣೋತ್ಯೇವ ಕಥಾಂ ಮುನಿಃ |

ಕಥಾಯಾಶ್ಚ ವಿರಾಮೇ ತು ಸ್ವಕೃತ್ಯಂ ಸಾಧಯತ್ಯಲಂ || ೧೨ ||

ಕಥಾಂ ವೈ ಶೃಣ್ವತಃ ಪುಂಸೋ ಜನ್ಮಬಂಧೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ |

ಸತ್ವತುದ್ಧಿಸ್ತತೋ ವಿಷ್ಣಾವರತಿಶ್ಚೈವ ಗಚ್ಛತಿ || ೧೩ ||

ರತಿಶ್ಚ ಜಾಯತೇ ವಿಷ್ಣೋಸ್ಸೌಹೃದಂ ಚೈವ ಸಾಧುಷ |

ನೀರಜಂ ನಿರ್ಗುಣಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸದ್ಯೋಹೃದ್ಯವರುದ್ಧತೇ || ೧೪ ||

ಜ್ಞಾನಹೀನಸ್ಯ ವೈ ಪುಂಸಃ ಕರ್ಮ ವೈ ನಿಷ್ಫಲಂ ಭವೇತ್ |

ಬಹುಧಾ ಚರಿತಂ ಚಾಪಿ ಯಥೈವಾಂಧಕದರ್ಪಣಂ || ೧೫ ||

ಬಹು ಪ್ರಯಾಸಸಾಧ್ಯಗಳಾದ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಗಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಮಾತ್ಮನ ಲೀಲೆಗಳ ದಿವ್ಯಕಥೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಕೇಳುವ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವರಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಲೂ ಇದ್ದನು.

೧೧-೧೨. ಎಲೈ ಭೂಪಾಲಕನೆ! ಆತನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಕಥೆಯೊಂದನ್ನುಳಿದು ಮತ್ತೆ ಯಾವುದೂ ಸೇವಿಸಲರ್ಹವಾದುದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರೋಗಾದ್ಯುಪದ್ರವಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಪೌರಾಣಿಕನು ದೊರಕಿದರೆ ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅನುವಾದಮಾಡುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಮಹಾಮುನಿಯಾದ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠನು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಹೋಗಿ ಹರಿಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಕಥೆಯು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ತನ್ನ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಕಾಶವಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೩. ಹರಿಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಜನನರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರ ಬಂಧವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸತ್ತ್ವಗುಣದ ವೃದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಅದರಿಂದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆರುಚಿಯು ನಾಶವಾಗುವುದು.

೧೪. ಬಳಿಕ ಆತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವವೂ, ಭಕ್ತರಾದ ಸಾಧುಜನರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವೂ ಉಂಟಾಗುವವು. ಅವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ರಜೋಗುಣರಹಿತವೂ ನಿರ್ಗುಣವೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿಕಾಶಿತವಾಗುವುದು.

೧೫. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಸತ್ಕರ್ಮವೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುದು. ಆ ಕರ್ಮವು ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ

ಕರ್ಮಾಣಿ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾನಿ ಬಹುಧಾ ಶೋಚಿತಾತ್ಮಭಿಃ |
 ಸತ್ತ್ವಶುಭೈ ಭವಂತ್ಯೇವ ಸತ್ತ್ವಶುಭ್ಯಾಶೃತಿಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೧೬ ||
 ಶೃತೇಸ್ತು ಜ್ಞಾನಮಾಸಾದ್ಯ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಧ್ಯಾನಾಯ ಕಲ್ಪತೇ |
 ಬಹುಧಾ ಶ್ರವಣಂ ಧ್ಯಾನಂ ಮನನಂ ಶೃತಿಚೋದಿತಂ || ೧೭ ||
 ಯತ್ರ ವಿಷ್ಣುಕಥಾ ನಾಸ್ತಿ ಯತ್ರ ಸಾಧುಜನಾ ನ ಹಿ |
 ಸಾಕ್ಷಾದ್ಗಂಗಾತಟಂ ವಾಸಿ ತ್ಯಾಜ್ಯಮೇವ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೮ ||
 ಯದ್ದೇಶೇ ತುಲಸೀ ನಾಸ್ತಿ ವೈಷ್ಣವಂ ಧಾಮ ವಾ ಶುಭಂ |
 ಯತ್ರ ವಿಷ್ಣುಕಥಾ ನಾಸ್ತಿ ಮೃತಸ್ತತ್ರ ತಮೋ ವ್ರಜೇತ್ || ೧೯ ||
 ಯದ್ಗ್ರಾಮೇ ವೈಷ್ಣವಂ ಧಾಮ ನಾಸ್ತಿ ಕೃಷ್ಣಮೃಗೋಽಪಿ ವಾ |
 ಯತ್ರ ವಿಷ್ಣುಕಥಾ ನಾಸ್ತಿ ಸಾಧವೋ ವಾ ತದಾಶ್ರಯಾಃ || ೨೦ ||
 ಮೃತಸ್ತತ್ರ ಪುಮಾನ್ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಶ್ವಾನಯೋನಿಶತಂ ವ್ರಜೇತ್ |
 ವಿಚಾರ್ಯೋಪನಿಷದ್ವಿದ್ಯಾಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ವೈ ಮುನಿಃ || ೨೧ ||

ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟದಿಂದಾಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಕುರುಡನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಕನ್ನಡಿಯಂತೆಯೇ ಸರಿ.

೧೬-೧೭. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಶೋಕಪಡುತ್ತಿರುವ ಜನರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳೂ ಅವರ ಸತ್ತ್ವಶುದ್ಧಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವುವು. ಸತ್ತ್ವಶುದ್ಧಿಯ ಫಲವಾಗಿ ವೇದಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವುಂಟಾಗುವುದು. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರವಣಗಳೂ, ಮನನಗಳೂ, ನಿದಿಧ್ಯಾಸಗಳೂ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾಗಿರುವುವು.

೧೮. ಎಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಚರಿತ್ರೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿ ಸಾಧುಜನರ ಸಹವಾಸವಿಲ್ಲವೋ, ಆ ಪ್ರದೇಶವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಗಂಗಾತೀರದ ಪ್ರದೇಶವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಸಜ್ಜನರು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು.

೧೯. ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತುಲಸೀವನಗಳಿಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರಗಳಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣು ಮಂದಿರಗಳಿಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥೆಗಳು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಲ್ಲಿ ಮರಣವನ್ನು ಪಡೆದ ಮನುಷ್ಯನು ಅಂಧಂತಮಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨೦-೨೧. ಯಾವ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುದೇವಾಲಯವೂ, ಕೃಷ್ಣಸಾರಮೃಗಗಳೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಲೀಲೆಗಳ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಅನುವಾದ ಮಾಡಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಸಾಧುಜನರು ಎಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡುವುದಿಲ್ಲವೋ,

ಸದಾ ವಿಷ್ಣುಕಥಾಃ ಸಕ್ಲೋ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಪರಾಯಣಃ |

ನ ಕಿಂಚಿದಧಿಕಂ ಜಾತು ಮನ್ಯತೇ ಶ್ರವಣಾತ್ಪರಂ || ೨೨ ||

ಇತರಸ್ತು ತಪೋನಿಷ್ಠಃ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠೋ ದುರಾಗ್ರಹೀ |

ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ ಸ್ವಯಂ ವಾಽಪಿ ನ ಶೃಣೋತಿ ಚ ಸತ್ಯಥಾಂ || ೨೩ ||

ವಾಚ್ಯಮಾನಾಂ ಕಥಾಂ ಹಿತ್ವಾ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಾಯ ಗಚ್ಛತಿ |

ತೀರ್ಥೇಽಪಿ ಚ ಪ್ರವೃತ್ತಾಯಾಂ ಕಥಾಯಾಂ ಭೂಮಿಸಾಲಕಃ || ೨೪ ||

ಕರ್ಮಲೋಪಭಯಾದ್ಧೂರಂ ಯಾತಿ ಚಾಂಚಲ್ಯಶಂಕಿತಃ || ೨೫ ||

ವ್ರಜಂತಿ ಗೃಹಕೃತ್ಯಾರ್ಥಸಂಗಮಾತ್ಪರತೋ ಜನಾಃ |

ನ ಶ್ರೋತಾರೋ ನ ವಕ್ತಾರಸ್ತಸ್ಯ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ತು ಕರ್ಮಿಣಃ || ೨೬ ||

ಅಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದುನೂರು ನಾಯಿಯ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಇಂತೆಂದು ಆ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠಮಹಾಮುನಿಯು ಸಮಸ್ತ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ದೃಢನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

೨೨. ಆತನು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಷ್ಣುಕಥೆಗಳ ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ನಿರಂತರವೂ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿಷ್ಣುಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಶ್ರವಣಕ್ಕಿಂತ ಅಧಿಕವೂ ಉತ್ತಮವೂ ಆದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು.

೨೩. ಈತನ ಸಹಾಧ್ಯಾಯಿಯಾದ ತಪೋನಿಷ್ಠನಾದರೊ, ಕೇವಲ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿ ತನ್ನ ರೀತಿಯೇ ಉತ್ತಮವೆಂಬ ದುರಾಗ್ರಹದಿಂದ ತಾನೂ ಹರಿಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇತರರು ನಿರೂಪಿಸುವ ಸತ್ಯಭೆಗಳನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

೨೪-೨೫. ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸತ್ಯಭೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾರದೆ ಆತನು ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಗಳ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಕಥೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು ಮನಶ್ಚಾಂಚಲ್ಯವು ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಆಹ್ಲಿಕಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಲೋಪವುಂಟಾಗುವದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೨೬. ಇಂತಹ ಸತ್ಕಾಲಕ್ಷೇಪಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಾಮಾನ್ಯಜನರು ತಮ್ಮ ಗೃಹಕಾರ್ಯಗಳ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವರಲ್ಲವೆ. ಅವರು ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಕೇಳುವುದೂ

ದುರಾತ್ಮನಸ್ತು ದುರ್ಬುದ್ಧೀಃ ಕಾಲ ಏನಂ ಕ್ಷಯಂ ಗತೇ |
 ಜಿಹ್ವಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಚ ನ ಕ್ವಾಪಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಹಿ ಕಥಾ ವಿಭೋಃ || ೨೭ ||
 ಅಶ್ಲೋತೃತ್ವಾದನಕ್ತೃತ್ವಾದ್ಬುರ್ಬುದ್ಧಿತ್ವಾದ್ಬುರಾಗ್ರಹಾತ್ |
 ಪಶ್ಚಾತ್ಪಂಚತ್ವಮಾಸಾದ್ಯ ಸದ್ಯೋ ಧರ್ಮೇಣ ನೈ ಮುನಿಃ || ೨೮ ||
 ಪಿಶಾಚೋಽಭೂಚ್ಛನಿಾವೃಕ್ಷೇ ಚೈನ್ನ ಕರ್ಣಾಹ್ವಯೋಽಬಲಃ |
 ನಿರಾಶ್ರಯೋ ನಿರಾಹಾರಃ ಶುಷ್ಕಕಂಠೋಽಷ್ಠತಾಲುಕಃ || ೨೯ ||
 ಏನಂ ನೈ ಪಿದ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಸಮಾ ದಿವ್ಯಾಯುತಾ ಗತಾಃ |
 ನಾಪಶ್ಯತ್ಸ್ಯಸ್ಯ ತ್ರಾತಾರಂ ನಿರಾಹಾರೋಽತಿದುಃಖಿತಃ || ೩೦ ||
 ಸ್ವಕೃತಂ ಚಿಂತಯಾನಶ್ಚ ಮತ್ತೋನ್ಮತ್ತ ಇನಾಭ್ರಮತ್ |
 ಕ್ಷುಧಯಾ ಪರ್ಯಟಿನ್ವಾಪಿ ನಿರ್ವೃತಿಂ ನಾಪ ಮೂಢದೀಃ || ೩೧ ||

ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ತಪೋನಿಷ್ಠನ ಸಂಗಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇವಲ ಕರ್ಮ ನಿಷ್ಠರೇ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೨೭. ದುರಾತ್ಮನೂ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯೂ ಆದ ಈತನು ಇಂತು ಕಾಲವನ್ನು ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿರಲು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆಯು ಆತನ ನಾಲಿಗೆಗಾಗಲಿ ಕಿವಿಗಾಗಲಿ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲ.

೨೮. ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಹೇಳದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ದುಷ್ಟಮನಸ್ಸುನಾದುದರಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ಮತವೇ ಸರಿಯೆಂಬ ದುರಾಗ್ರಹ ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಆ ಮುನಿಯು ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮರಣವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದನು.

೨೯. ಬಳಿಕ ಒಂದು ಶನಿವಾರವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಛಿನ್ನಕರ್ಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನು ನಿಶ್ಯಕ್ತನೂ, ಆಶ್ರಯಹೀನನೂ, ನಿರಾಹಾರನೂ, ಒಣಗಿದ ಗಂಟಲು, ತುಟಿ ಬಾಯಿಗಳುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ಬಹಳವಾಗಿ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೩೦. ಇಂತು ಆತನು ಕ್ಲೇಶಪಡುತ್ತಿರಲು, ದೇವಮಾನದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದು ಹೋದುವು. ಆದರೂ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಬಹಳ ಕ್ಲೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಆತನು ತನ್ನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕಳೆದು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಒಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

೩೧. ಆ ಮಂದಬುದ್ಧಿಯು ತಾನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದುದನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನಸಿ ಕೊಂಡು ಮೈಮರೆತವನಂತೆಯೂ, ಹುಚ್ಚನಂತೆಯೂ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಸಿವಿನಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತನು ಎಂದಿಗೂ ಮನಶ್ಯಾಂತಿ ಯನ್ನೇ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಕೃಶಾನುಸದೃಶೋ ವಾಯುರಂಗಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೃತಾತ್ಮನಃ |

ಕಾಲಾಗ್ನಿತುಲ್ಯಾ ಆಪಶ್ಚ ಫಲಪುಷ್ಪಾದಿಕಂ ನಿಷಂ |

ನ ಕ್ವಾಪಿ ಸುಖಮಾಪೇದೇ ಕರ್ಮತೋ ದೀನಧೀರಯಂ || ೩೨ ||

ಏನಂ ವ್ಯವಸಿತೇ ತಸ್ಮಿನ್ನರಣ್ಯೇ ಜನನರ್ಜಿತೇ |

ಕಥಯಾ ರಹಿತೇ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಸ್ವಾಶ್ರಯೇ ಸಾಧುವರ್ಜಿತೇ || ೩೩ ||

ದೈವಾದಾಯಾತ್ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠಸ್ತದಾ ಪೈಶಿನಸೀಂ ಪುರೀಂ |

ಗಚ್ಛನ್ಮಾರ್ಗೇ ದದರ್ಶಾಂಸೌ ಚೈನ್ನಕರ್ಣಂ ಬಹುವೃಥಂ || ೩೪ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾಂತಾನಂ ದ್ರಾವಯಂತಂ ರುದಂತಂ ಕ್ಷುಧಯಾಂತುರಂ |

ಮಾಭೈಷೀರಿತಿ ಚಾಭಾಷ್ಯ ಕೋಽಸೀತ್ಯಾಹ ಮುನೀಶ್ವರಃ || ೩೫ ||

ದಶೇದೃಶೀ ಚ ಕಸ್ಮಾತ್ತೇನ ತೇ ದುಃಖಮುತಃಪರಂ |

ಇತ್ಯಾಶ್ಚಸೋಮುನಾ ಚೈನ್ನಕರ್ಣಃ ಪ್ರಾಹಾತಿವಿಹ್ವಲಃ || ೩೬ ||

೩೨. ಅಕೃತಾತ್ಮನಾದ ಆತನಿಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಸುವ ಮಂದಮಾರುತವೂ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮಳೆಯ ನೀರಿನ ಹನಿಗಳು ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಬೆಂಕಿಯ ಮಳೆಯ ಕೆಂಡಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುವು. ಫಲಗಳೂ ಪುಷ್ಪಗಳೂ ವಿಷಸಮಾನಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಇಂತು ಕೇವಲ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದು ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ದೀನಾತ್ಮನಾದ ತಪೋನಿಷ್ಠನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

೩೩. ಈ ವಿಧವಾದ ಪಿಶಾಚದ ನಿವಾಸವಾದುದರಿಂದ ಆ ಅರಣ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಜನರಹಿತವಾಯಿತು. ಆ ಪ್ರದೇಶವೂ ವಿಷ್ಣುಕಥಾಹೀನವಾಗಿ ಪಿಶಾಚಾಶ್ರಯವಾದುದರಿಂದ ಸಾಧುಗಳೂ ಸಹ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

೩೪. ಹೀಗೆಯೇ ಕಾಲವು ಕಳೆಯುತ್ತಿರಲು ಒಮ್ಮೆ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠನು ದೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಪೈಶನಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕ್ಲೇಶಭರಿತನಾಗಿದ್ದ ಪಿಶಾಚಿಯಾದ ಛಿನ್ನಕರ್ಣನನ್ನು ಕಂಡನು.

೩೫. ತನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಲೂ, ಅಳುತ್ತಲೂ, ಹಸಿವಿನಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಂತಹ ಆ ಪಿಶಾಚವನ್ನು ನೋಡಿ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠನು “ಭಯಪಡಬೇಡ”ವೆಂದು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ, ‘ನೀನು ಯಾರೆ’ದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು.

೩೬. “ಇಂತಹ ದುರವಸ್ಥೆಯು ನಿನಗೆ ಏತಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು? ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ದುಃಖವು ನಿನಗೆ ಉಂಟಾಗಲಾರದಷ್ಟೆ.” ಇಂತೆಂದು ಆ ಮುನಿವರ್ಯನಿಂದ ಆಶ್ವಾಸನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದಿಂದ ಛಿನ್ನಕರ್ಣನು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

ತಪೋನಿಷ್ಕೋ ಯತಿರಹಂ ಶಿಷ್ಯೋ ದುರ್ಮಾಸಸಃ ಪರಂ |

ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರವಾಸೀ ಕರ್ಮನಿಷ್ಕೋ ದುರಾಗ್ರಹೀ || ೩೬ ||

ಕರ್ಮಲೋಪಭಯಾತ್ ಮೌಢ್ಯಾತ್ ಮಯಾ ದುರ್ಬುದ್ಧಿನಾ ಮುನೇ |

ಸಾಧುಭಿರ್ವಾಚ್ಯಮಾನಾಃ ಪಿ ನಾದೃತಾ ನಿಷ್ಣು ಸತ್ಯಥಾ || ೩೭ ||

ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ ಚ ಶ್ರೋತೃಭ್ಯಃ ಕಥಾಕರ್ಮನಿಕ್ಯಂತನೀ |

ತೇನ ಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಮಹತಾಃ ಹಂ ಮೃತಿಂ ಗತಃ || ೩೮ ||

ಚ್ಛಿನ್ನಕರ್ಣೋಽಭವಂ ನಾನ್ನಾ ಪಿಶಾಚೋ ದುಃಖವಿಹ್ವಲಃ |

ನ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಚ ತ್ರಾತಾರಂ ದುಃಖಾದಸ್ಮಾತ್ಕೃಥಂಚನ || ೪೦ ||

ತವ ದೃಷ್ಟಿಸ್ಥಂ ಯಾತೋ ದಿಷ್ಟ್ಯಾಹಂ ಗತಕಲ್ಮಷಃ |

ಅದ್ಯಮೇ ದೇವತಾಸ್ತುಷ್ಟಾ ಗುರವಃ ಸಾಧವಶ್ಚ ಯೇ || ೪೧ ||

ಹರಿಶ್ಚಮೇ ಪ್ರಸನ್ನೋಽಭೂದ್ಯತಸ್ತೇ ದರ್ಶನಂ ಮಮ |

ಸಪಾತ ಪಾದಯೋರ್ಭೂಮೌ ತ್ರಾಹಿ ತ್ರಾಹೀತಿ ವೈ ರುದನ್ || ೪೨ ||

೩೬. “ನಾನು ದುರ್ಮಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯನಾದ ಶಿಷ್ಯನು. ತಪೋನಿಷ್ಠನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯು. ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಕೇವಲ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕರ್ಮವೇ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂಬ ದುರಾಗ್ರಹವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೆನು.

೩೭. ಎಲೈ ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ನನ್ನ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಲೋಪವುಂಟಾಗುವದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಾನು ಸಾಧುಗಳು ಕೀರ್ತನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷ್ಣುಸಚ್ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಕೇಳುವ ಆದರವುಳ್ಳವನಾಗಲಿಲ್ಲ.

೩೮. ಸಕಲ ಕರ್ಮಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸುವ ಹರಿಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವರಿಗೂ ನಾನು ಅನುವಾದಮಾಡಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮಹತ್ತರವಾದ ಈ ಕರ್ಮವಿಪಾಕದಿಂದಲೇ ನಾನು ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದೆನು.

೪೦. ಈಗ ಭಿನ್ನಕರ್ಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದಿಂದ ದಿಕ್ಕಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಈ ದುಃಖ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ಯಾವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನನ್ನೂ ಕಾಣೆನು.

೪೧. ದೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಇಂದು ನಾನು ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವವನಾದೆನು. ನನ್ನ ಪಾತಕಗಳೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದವು. ಇಂದು ನನ್ನ ದೇವತೆಗಳೂ ಗುರುಗಳೂ ಸಾಧುಗಳೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು.

೪೨. ನನಗೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವು ಆದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು.” ಇಂತೆಂದು ಭಿನ್ನಕರ್ಣನು

ತತಸ್ತು ಕೃಪಯಾಃವಿಷ್ವಃ ಸತ್ಯನಿಷ್ಕೋ ಮಹಾಯಶಾಃ |
 ದೋರ್ಭ್ಯಾಮುತ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ಶಂತಮಾಭ್ಯಾಂ ಮುನೀಶ್ವರಃ || ೪೩ ||
 ತತಸ್ತುಪ ಉಪಸ್ಪೃಸ್ಯ ದದೌ ಪುಣ್ಯಮನುತ್ತಮಂ |
 ನೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಶ್ರವಣಸ್ಯಮುಹೂರ್ತಜಂ || ೪೪ ||
 ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇನ ಸದ್ಯೋ ಧ್ವಸ್ರಾಪಿಲಾಶುಭಃ |
 ಪಿಶಾಚದೇಹನಿರ್ನುಕ್ತೋ ದಿವ್ಯದೇಹಧರೋಽಭವತ್ || ೪೫ ||
 ದಿವ್ಯಂ ನಿಮಾನಮಾರುಹ್ಯ ತಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಮಹಾಮುನಿಂ |
 ಅಮಂತ್ರ್ಯ ಚ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಯಯೌ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಂ ಪದಂ || ೪೬ ||
 ಸತ್ಯನಿಷ್ಕಸ್ತತೋ ಧೀಮಾನ್ ಯಯೌ ಪೈಶಿನಸೀಂ ಪುರೀಂ |
 ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಶ್ರವಣಸ್ಯೈವಂ ಚಿಂತಯಾನಃ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೪೭ ||

“ಕಾಪಾಡು, ಕಾಪಾಡು” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಅಳುತ್ತ ಸತ್ಯನಿಷ್ಕನ ಪಾದಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೪೩. ಇದನ್ನು ಕಂಡು, ಮುನೀಶ್ವರನೂ, ಮಹಾ ಕೀರ್ತಿವಂತನೂ ಆದ ಸತ್ಯನಿಷ್ಕನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಸುಖಸ್ಪರ್ಶಗಳಾದ ತನ್ನ ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸಿದನು.

೪೪. ಆತನು ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಶುದ್ಧಾಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ನೈಶಾಖಮಾಸದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿದುದರಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದನು.

೪೫. ಆ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಭಿನ್ನಕರ್ಣನು ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಪಾತಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪಿಶಾಚಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದಿವ್ಯ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೪೬. ಅವನು ಆ ಸತ್ಯನಿಷ್ಕಮಹಾಮುನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನಗಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ದಿವ್ಯವಿಮಾನವನ್ನು ಏರಿಕೊಂಡು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರಿಯನಿವಾಸವಾದ ವೈಕುಂಠಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೪೭. ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಸತ್ಯನಿಷ್ಕನೂ ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣದ ಹಿರಿದಾದ ಈ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೇ ಕುರಿತು ಪುನಃ ಪುನಃ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಪೈಶನಗ್ರಾಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಡುವವನಾದನು.

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ:-

ಯತ್ರ ವಿಷ್ಣು ಕಥಾ ಪುಣ್ಯಾ ಶುಭಾ ಲೋಕಮಲಾಃ ಪಹಾ || ೪೮ ||

ತತ್ರ ಸರ್ವಾಣಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಕ್ಷೇತ್ರಾಣಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ |

ಯತ್ರ ಪ್ರವಹತೇ ಪುಣ್ಯಾ ಶುಭಾ ವಿಷ್ಣು ಕಥಾಃ ಪಹಾ || ೪೯ ||

ತದ್ದೇಶವಾಸಿನಾಂ ಮುಕ್ತಿಃ ಕರಸಂಸ್ಥಾ ನ ಸಂಶಯಃ || ೫೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದೇ
“ ಪಿಶಾಚಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ ಚತುರ್ದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೪೮. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ, ಶುಭವೂ, ಪ್ರಪಂಚದ ಕಲ್ಮಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಮಾಡುವುದೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯು ಎಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಹು ವಿಧಗಳೂ ಅನೇಕಗಳೂ ಆದ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳಾಗಿರುವುವು.

೪೯-೫೦. ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ ಪವಿತ್ರವೂ ಆದ ವಿಷ್ಣು ಕಥೆಯ ಅನುವಾದವೆಂಬ ನದಿಯು ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ, ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆಲ್ಲ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯು ಕರತಲಗತವಾಗಿರುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಯದ ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ಪಿಶಾಚಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ವರ್ಣನಂ ” ವೆಂಬ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಥ ಪಂಚದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಪಾಂಚಾಲದೇಶಾಧಿಪತೇರ್ಜಯಪ್ರಾಪ್ತಿ— ದಾರಿದ್ರ್ಯನಾಶವರ್ಣನಂ

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ :—

ಭೂಯಃ ಶೃಣುಷ್ವ ಭೂಪಾಲ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸಾಪನಾಶನಂ ।
 ವೈಶಾಖಸ್ಯ ಚ ಮಾಸಸ್ಯ ವಲ್ಲಭಸ್ಯ ಮಧುದ್ವಿಷಃ ॥ ೧ ॥
 ಪುರಾ ಪಾಂಚಾಲದೇಶೇ ತು ರಾಜಾ ಪುರುಯಶೋಭವತ್ ।
 ತನಯೋ ಭೂರಿಯಶಸಃ ಪುಣ್ಯಶೀಲಸ್ಯ ಧೀಮತಃ ॥ ೨ ॥
 ಪಿತುರ್ಯುಪರತೇ ಭೂಪ ರಾಜ್ಯಸ್ಥೋ ಧರ್ಮಲಾಲಸಃ ।
 ಶೌರ್ಯೌದಾರ್ಯಗುಣೋಪೇತೋ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾನಿಶಾರದಃ ॥ ೩ ॥
 ಶಶಾಸ ಪೃಥಿವೀಂ ಸರ್ವಾಂ ಸ್ವಧರ್ಮೇಣ ಮಹಾಮತಿಃ ।
 ಪೂರ್ವಜನ್ಮಜಲಾದಾನಾದ್ಲೋಷೇಣ ಮಹತಾವೃತಃ ।
 ಸಂಪದ್ಧಾನಿಮನಾಪಾಸೌ ಕಾಲೇನ ಕಿಯತಾಸಃಘ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪಾಂಚಾಲರಾಜನ ಜಯಪ್ರಾಪ್ತಿ— ದಾರಿದ್ರ್ಯನಾಶವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :— ಎಲೈ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಮಹಾರಾಜನೆ !
 ಮಧುಸೂದನನಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯವಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು
 ಮತ್ತೆಯೂ ವಿವರಿಸುವೆನು. ಮಹಾ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಈ ಅಖ್ಯಾನ
 ವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳು.

೨. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಾಂಚಾಲದೇಶದಲ್ಲಿ ಪುರುಯಶನೆಂಬ ಮಹಾರಾಜನು
 ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನು ಪುಣ್ಯಶೀಲನೂ, ಬುದ್ಧಿಮಂತನೂ ಆದ ಭೂರಿಯಶ
 ಸ್ನೇಹುವನ ಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದನು.

೩. ತಂದೆಯು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾಗಲು ಆತನು ರಾಜ್ಯಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಧರ್ಮ
 ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೇ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತ ಶೌರ್ಯ, ಔದಾರ್ಯಗಳೇ
 ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತ
 ನಾಗಿದ್ದನು.

೪. ಆತನು ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿ ತನ್ನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದು
 ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಕಲ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ಶಾಸನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಪೂರ್ವ
 ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಜಲದಾನವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದ ಒಂದು ಮಹತ್ತರ
 ವಾದ ದೋಷದಿಂದ ಆತನು ಕೂಡಿದ್ದನು. ಎಲೈ ನಿಷ್ಪಾಪನಾದ ರಾಜನೆ !

ಹಯಾ ಗಜಾ ನೃತಿಂ ಯಾತಾ ಮಹದ್ರೋಗೇಣ ಪೀಡಿತಾಃ |
 ದುರ್ಭಿಕ್ಷುಮತುಲಂ ಚಾಸೀನ್ನಿರ್ಮಾನುಷ್ಯವಿಧಾಯಕಂ || ೫ ||
 ರಾಜ್ಯಂ ಕೋಶಂ ತದಾಚಾಃಸೀದ್ಗಜಭುಕ್ತಕಪಿತ್ಥವತ್ |
 ಬಲಹೀನಂ ನೃಪಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕೋಶರಾಷ್ಟ್ರವಿವರ್ಜಿತಂ || ೬ ||
 ತಂ ಜೇತುಮೇಷ ಸಮಯ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿತಮಾನಸಾಃ |
 ಆಜಗ್ಮುಃ ಶತಶೋ ಭೂಪಾ ರಿಪವಸ್ತಸ್ಯ ಭೂಪತೇಃ || ೭ ||
 ಜಿಗ್ಮುರ್ಯುದ್ಧೇನ ತಂ ಭೂಪಂ ಪಾಂಚಾಲವಿಷಯಾಧಿಪಂ |
 ಪರಾಜಿತಸ್ತತೋರಾಜಾ ವಿನೇಶ ಗಿರಿಗಹ್ವರೇ || ೮ ||
 ಶಿಖಿನ್ಯಾ ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಾಕಂ ಧಾತ್ರ್ಯಾದಿಗಣಸಂಯುತಃ |
 ಅಜ್ಞಾತಪದ್ಧತಿಶ್ಚಾನೈಃ ಬಹುದುಃಖಸಮಾಕುಲಃ || ೯ ||

ಕೆಲವುಕಾಲ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಆತನು ಆ ವಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ತನ್ನ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡನು.

೫. ಆತನ ಕುದುರೆಗಳೂ, ಆನೆಗಳೂ ಮಹಾ ರೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದುವು. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಆದ್ಯಂತವನ್ನೂ ನಿರ್ಜನವಾಗಿ ಮಾಡುವಂತಹ, ಭಯಂಕರವೂ ಅಸಮಾನವೂ ಆದ ಕ್ಷಾಮವು ದೇಶವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

೬-೭. ಆಗ ಆತನ ರಾಜ್ಯವೂ ಭಂಡಾರವೂ ಆನೆನುಂಗಿದ ಬೇಲದ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ನಿಶ್ಚಿತ್ತವಾದುವು. ಧನವೂ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ರಾಜನು ಬಲಹೀನನಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಆತನನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಇದೇ ಸುಸಮಯವೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾದ ರಾಜರೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ನೂರಾರು ಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಒಮ್ಮೆಯೇ ಪಾಂಚಾಲ ದೇಶದೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದರು.

೮-೯. ಅವರು ಆ ಪಾಂಚಾಲದೇಶಾಧಿಪತಿಯನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿದರು. ಆ ಪುರುಷಶರಾಜನಾದರೂ ಇಂತು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗಿ ಒಂದು ಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಶಿಖಿನಿಯೆಂಬಾಕೆಯೂ ದಾದಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅಲ್ಪಪರಿವಾರದವರೂ ಮಾತ್ರ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಇಂತು ಮಹಾರಾಜನಾಗಿದ್ದವನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲೆಯೇ ಇತರರಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ತಲೆಯನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಜೀವಿಸುತ್ತ ಅನೇಕ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಂಕಟ ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ತ್ರಿಪಂಚಾಶತ್ಸಮಾಶ್ಚೈವ ನೀತಾಸ್ತೇನ ನಿಲೀಯತಾ ।

ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಭೂಪಾಲಃ ಕಿಮೇತದಿತಿಭೂರಿಶಃ

॥ ೧೦ ॥

ಕರ್ಮಣಾ ಜನ್ಮಶುದ್ಧೋಽಹಂ ಮಾತೃಪಿತೃಹಿತೇ ರತಃ ।

ಗುರುಭಕ್ತಃ ಸದಾಕ್ಷಿಣ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯೋ ಧರ್ಮತತ್ಪರಃ

॥ ೧೧ ॥

ದಯಾವಾನ್ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ದೇವಭಕ್ತೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ।

ನ ಭ್ರಾತಾ ಮೇ ನ ಪುತ್ರೋ ಮೇ ನ ಚ ಮೇ ಸುಹೃದೋ ಹಿತಾಃ ॥೧೨॥

ದಯಾಪೌರುಷವಿಖ್ಯಾತಾಃ ಕುಲೀನಸ್ಯಾಽಪಿ ಮೇ ಕುತಃ ।

ಕೇನ ವಾ ಕರ್ಮಣಾ ಚಾಪ್ತಂ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಭೂರಿದುಃಖದಂ

॥ ೧೩ ॥

ಕೇನ ವಾಃಪ ಜಯೋ ಮೇದ್ಯ ಕೇನ ವಾ ವನವಾಸತಾ ।

ಇತಿ ಚಿಂತಾಕುಲೋ ರಾಜಾ ಗುರುಂ ಸಸ್ಮಾರ ಪಿನ್ನಧೀಃ

॥ ೧೪ ॥

೧೦. ಇಂತು ಮರೆಮಾಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಐವತ್ತುಮೂರು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುಹೋದುವು. ಆತನು ತನ್ನ ದುರ್ದಶೆಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹಳ ಸಲ ಯೋಚಿಸಿದನು.

೧೧. “ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜನನದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ನಾನು ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಹಿತವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿದ್ದೆನು. ಗುರುಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಸ್ನೇಹಿತರಲ್ಲಿ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಂತನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸೇವಕನೂ, ಧರ್ಮಕಾರ್ಯತತ್ಪರನೂ ಆಗಿದ್ದೆನು.

೧೨-೧೩. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದೆನು. ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದೆನು. ಇಂತಹ ಸತ್ಕುಲ ಪ್ರಸೂತನಾದ ನನಗೆ ಈಗ ಸಹೋದರರಿಲ್ಲದಂತಾಗಿರುವರು. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವನಾಗಿರುವೆನು. ದಯೆ, ಪೌರುಷಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ನನಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಸಹ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿರುವರಲ್ಲವೆ! ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು ನನಗೆ ಯಾವ ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿರುವುದು?

೧೪. ಯಾವುದರಿಂದ ನನಗೆ ಈಗ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಪರಾಜಯವುಂಟಾಯಿತು? ನಾನು ವನವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?” ಇಂತೆಂಬ ಮಹತ್ತರವಾದ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವನಾಗಿ ಆ ಪುರುಷಶಮಹಾರಾಜನು ಬಿನ್ನಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ತನ್ನ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಯಾಜೋಪಯಾಜಕೌ ನಾಮ ಸರ್ವಜ್ಞಾ ಮುನಿಸತ್ತಮೌ |
 ಆಜಗ್ಮತುರ್ಮುನೀಂದ್ರೌ ತೌ ರಾಜಾ ಹೂತೌ ಮಹಾಮತೀ || ೧೫ ||
 ತೌ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಹಸೋತ್ಥಾಯ ರಾಜಾ ಪಾಂಚಾಲವಲ್ಲಭಃ |
 ನನಾಮ ಶಿರಸಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರನಾಸೇನಾತಿಪೀಡಿತಃ || ೧೬ ||
 ರಾಜಚಿಹ್ನವಿಹೀನಶ್ಚ ಕೇನಾಪ್ಯಜ್ಞಾತಪದ್ಧತಿಃ |
 ತೂಷ್ಟಿಂ ತಸ್ಮೌ ಮುಹೂರ್ತಂ ಹಿ ಪತಿತ್ವಾ ಭುವಿ ಪಾದಯೋಃ || ೧೭ ||
 ದೋರ್ಭ್ಯಾಮುತ್ಥಾ ಪಿತಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಪರಿಮೃಷ್ಟ್ವಾಶ್ವಲೋಚನಃ |
 ವಿಧಿವತ್ಪೂಜಯಾಮಾಸ ವಸ್ಯೈರೇವಾರ್ಹಣೈಃ ಶುಭೈಃ || ೧೮ ||
 ಸೂಪನಿಷ್ಟಿತೇ ತೌವಿಪ್ರೌ ಪಪ್ರಚ್ಛಾಸ್ತನತ ಕಂಧರಃ |
 ಬ್ರಹ್ಮಣೌ ವದತಂ ದುಃಖಕಾರಣಂ ಚ ಕ್ಷಿತಿಶಿತುಃ || ೧೯ ||
 ಕರ್ಮಣಾ ಜನ್ಮಶುದ್ಧಸ್ಯ ಪಿತೃದೇವಪ್ರಿಯಸ್ಯ ಚ |
 ಪಾಪಭೀರೋಃ ಕೃಪಾಲೋಶ್ಚ ಗುರುಭಕ್ತಸ್ಯ ಮೇ ಕುತಃ || ೨೦ ||

೧೫. ಸರ್ವಜ್ಞರೂ, ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಆಗಿದ್ದ ಯಾಜ, ಉಪಯಾಜ ರೆಂಬೀವರೂ ಆತನಿಗೆ ಕುಲಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿ ಕರೆದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳಾದ ಆ ಮುನೀಂದ್ರ ರಿಬ್ಬರೂ ರಾಜನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು.

೧೬. ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಪಾಂಚಾಲದೇಶಾಧಿಪತಿಯಾದ ರಾಜನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ವನವಾಸದಿಂದ ಬಹಳ ಕೃಶನಾಗಿದ್ದರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

೧೭. ರಾಜಮರ್ಯಾದೆಗಳಾದ ಭತ್ರಚಾಮರಾದಿಗಳಿಂದ ಹೀನನಾಗಿದ್ದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನನಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾಜನು ಅವರ ಪಾದಗಳ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು.

೧೮. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಆತನನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಗಳಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸಿದರು. ಬಳಿಕ ಆತನು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಂಡು ಪರಿಶುದ್ಧಗಳಾದ ವನ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೇ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ವಿಧ್ಯುಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೯. ಬಳಿಕ ಅವರನ್ನು ಉಚಿತಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡತೊಡಗಿದನು. “ ಎಲೈ ವಿಪ್ರ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾ! ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜನಾದ ನನಗೆ ಈ ತೆರನಾದ ದುಃಖವುಂಟಾದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.

೨೦. ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಆಜನ್ಮಪರಿಶುದ್ಧನೂ, ಪಿತೃದೇವತೆ

ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಕೋಶಹಾನಿಶ್ಚ ರಿಪುಭಿಶ್ಚ ಪರಾಭವಃ ।

ಕಸ್ಮಾದರಣ್ಯವಾಸಶ್ಚ ಕುತ ಏಕಾಕಿತಾ ಮಮ ॥ ೨೦ ॥

ನ ಪುತ್ರೋ ನ ಚ ಮೇ ಭ್ರಾತಾ ನ ಹಿತಾಃ ಸುಹೃದಶ್ಚ ಮೇ ।

ದುರ್ಭಿಕ್ಷಂ ನಾ ಕುತಶ್ಚಾಸೀದ್ವೇಶೇ ಮತ್ಪಾಲಿತೇಽನಘೇ ॥ ೨೧ ॥

ಏತದ್ವಿಸ್ತಾರ್ಯ ಮೇ ಬ್ರೂತಂ ಕಾರಣಂ ಮುನಿಪುಂಗವೌ ॥ ೨೨ ॥

ಇತ್ಯುಕ್ತೌ ತೌ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠೌ ಭೂಪೇನಾತ್ಯಂತದುಃಖಿನಾ ।

ಪ್ರತ್ಯೂಚತುರ್ಮಹಾತ್ಮಾನೌ ಕಿಂಚಿದ್ಧ್ಯಾನಪರಾಯಣೌ ॥ ೨೩ ॥

ಯಾಜೋಪಯಾಜಕಾವೂಚತುಃ:-

ಶೃಣು ಭೂಪ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಸ್ತವ ದುಃಖಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ।

ಪುರಾ ಭೂಪ ಮಹಾಪಾಪೀ ವ್ಯಾಧಸ್ತ್ವಂ ದಶಜನ್ಮಸು ॥ ೨೪ ॥

ನಿಷ್ಕುರಃ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ಸದಾ ಹಿಂಸಾಪರಾಯಣಃ ।

ಧರ್ಮಲೇಶಾಕರಃ ಕ್ವಾಪಿ ನ ದನೋ ನ ಚ ವೈ ಶಮಃ ॥ ೨೫ ॥

ಗಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನೂ ಆಗಿದ್ದೆನು. ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೆನು. ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಆಮಿತ ವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದೆನು.

೨೦. ಹಾಗಾದರೂ ನನಗೆ ಈ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೂ, ಧನಧಾನ್ಯನಾಶವೂ, ಶತ್ರು ಗಳಿಂದ ಅಪಜಯವೂ, ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾತವಾಸವೂ, ಬಂಧುಬಳಗಗಳಿಲ್ಲದ ಏಕಾಕಿಜೀವನವೂ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿದುವು ?

೨೧-೨೩. ಈ ನನ್ನ ಕಷ್ಟವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಹೋದರನಾಗಲಿ, ಮಗ ನಾಗಲಿ, ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಲಿ ಹಿತವನ್ನುಮಾಡಲು ಮುಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಿರುಪ ದ್ರವವಾಗಿ ನನ್ನಿಂದ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ದೇಶಕ್ಕೆ ದುರ್ಭಿಕ್ಷವು ಏತಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಯಿತು ? ಮುನಿಪುಂಗವರಾದ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಈ ನನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರಿ.”

೨೪. ಇಂತು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಭರಿತನಾಗಿ ಆ ಪುರುಷಶಮಹಾರಾಜನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೂ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದ ಮಹಾತ್ಮ ರಾದ ಆ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಿಬ್ಬರೂ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು.

೨೫. ಯಾಜೋಪಯಾಜಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- “ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ ! ನಿನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆವು. ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಕೇಳು. ಪೂರ್ವ ದಲ್ಲಿ ನೀನು ಮಹಾಪಾಪಿಯಾದ ಬೇಡನಾಗಿ ಹತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೆ.

೨೬. ನಿಷ್ಕುರಹೃದಯನೂ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ನಿತ್ಯವೂ ಹಿಂಸೆ

ನ ಜಿಹ್ವಾ ವಕ್ತ್ರಿ ನಾಮಾನಿ ವಿಷ್ಣೋರ್ವಾಪಿ ಕಥಂಚನ |
 ಚೇತಸ್ತುರತಿ ಗೋವಿಂದಚರಣಾಂಬುರುಹದ್ವಯಂ || ೨೭ ||
 ನ ಪ್ರಣಾಮಃ ಕೃತಃ ಕ್ವಾಪಿ ಶಿರಸಾ ಪರಮಾತ್ಮನೇ |
 ನವ ಜನ್ಮಾನಿ ತೇ ಭೂಪ ಗತಾನ್ಯೇವಂ ದುರಾತ್ಮನಃ || ೨೮ ||
 ದಶಮೇ ಜನ್ಮನಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ವ್ಯಾಧಸ್ತ್ವಂ ಸಹ್ಯಭೂಧರೇ |
 ನಿಷ್ಕುರಂ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ನರಾಣಾಂ ತ್ವಂ ನರಾಂತಕಃ || ೨೯ ||
 ದಯಾಹೀನಃ ಶಸ್ತ್ರಜೀವೀ ಸದಾ ಹಿಂಸಾಪರಾಯಣಃ |
 ನಿರ್ಗುಣಃ ಸಕಲತ್ರಸ್ತ್ವಂ ಮಾರ್ಗಪೀಡಾಕರಃ ಶತಃ || ೩೦ ||
 ಪ್ರಜಾನಾಂ ಗೌಡದೇಶ್ಯಾನಾಂ ರಾಕ್ಷಸೋ ಮನುಷಾಶನಃ |
 ಏವಂ ಚಾಬ್ದಾನ್ಯತೀತಾನಿ ನೈಜಂ ಹಿತಮಜಾನತಃ || ೩೧ ||

ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುವನೂ, ಆಗಿ ಲೇಶಮಾತ್ರದ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ ನಿಗ್ರಹಿಸದೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಯಾಗಿದ್ದೆ.

೨೭. ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯು ಪ್ರಮಾದದಿಂದಲೂ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಿವ್ಯನಾಮವನ್ನು ನುಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಗೋವಿಂದನ ಪಾದಕಮಲಗಳೆರಡನ್ನು ಎಂದೂ ಸ್ಮರಿಸಲಿಲ್ಲ.

೨೮. ಯಾವಾಗಲೂ ನೀನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ಬಾಗಿ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಇಂತು ನೀನು ದುರಾತ್ಮನಾಗಿ ಒಂಟಿತ್ತು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಕಳೆಯುವವನಾದೆ.

೨೯. ಹತ್ತನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಯಮ ಧರ್ಮರಾಜನಂತೆ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ.

೩೦. ನೀನು ದಯಾ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯರಹಿತನಾಗಿ, ಆಯುಧಗಳಿಂದಲೇ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ, ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಹಿಂಸೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುವವನೂ, ಸದ್ಗುಣಹೀನನೂ, ಶರಣೂ ಆಗಿ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ದಾರಿಗಳನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತ ಲೋಕೋಪದ್ರವಕಾರಕನಾಗಿದ್ದೆ.

೩೧. ಮನುಷ್ಯಮಾಂಸಭಕ್ಷಕರಾದ ರಾಕ್ಷಸರಂತೆ ನೀನು ಗೌಡದೇಶದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಕಂಟಕನಾಗಿದ್ದೆ. ಇಂತು ನಿನ್ನ ಅತ್ಮಹಿತವನ್ನೇ ತಿಳಿಯದವನಾಗಿ ನೀನು ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದೆ.

ಬಾಲಾಪತ್ಯಮ್ನುಗಾಣಾಂ ಚ ಪಕ್ಷಿಣಾಂ ಚ ವಧಾತ್ಮವ |

ದಯಾಹೀನಸ್ಯ ದುರ್ಬುದ್ಧೇರ್ಜನನ್ಮಸ್ಮಿನ್ನಪುತ್ರತಾ || ೩೨ ||

ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕತ್ವೇನ ಭ್ರಾತರೋ ನೈವ ಸೋದರಾಃ |

ಮಾರ್ಗಪೀಡಾಕರತ್ವೇನ ಸುಹೃಜ್ಞನವಿವರ್ಜಿತಃ || ೩೩ ||

ಸಾಧೂನಾಂ ಚ ತಿರಸ್ಕಾರಾಚ್ಛತ್ರುಭಿಸ್ತೇ ಪರಾಜಯಃ |

ಕದಾಪ್ಯದತ್ತದೋಷೇಣ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಪತಿತಂ ಗೃಹೇ || ೩೪ ||

ಸ ದೈವೋದ್ವೇಗಕಾರಿತ್ವಾತ್ಪ್ರವಾಸಸ್ತೇ ದುರಾಸದಃ |

ಸರ್ವೇಷಾಮುಪ್ರಿಯತ್ವಾಚ್ಚ ದುಃಖಮತ್ಯಂತದುಃಸಹಂ || ೩೫ ||

ನಿರಾಹಾರೋಪ್ಯತಃ ಪೂರ್ವಂ ಸದಾ ಕ್ರೂರೇಣ ಕರ್ಮಣಾ |

ತಸ್ಮಾದ್ರಾಜ್ಯಾಪಹಾರಸ್ತೇ ಜನ್ಮನ್ಯಸ್ಮಿನ್ಮಹಾಮತೇ || ೩೬ ||

೩೨. ಎಳೆಮರಿಗಳಾದ ಜಿಂಕೆಗಳನ್ನೂ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ದಯಾರಹಿತನಾಗಿ ಕೊಂದುದರ ಫಲವಾಗಿ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಸಂತಾನ ವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ.

೩೩. ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರ ಫಲವಾಗಿ ನಿನಗೆ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೂ ಇಲ್ಲ. ದಾರಿಯನ್ನು ಕಾಯುತ್ತ ಪಾಂಥರಿಗೆ ಪೀಡೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಕಲ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಕೈಬಿಡುವವರಾದರು.

೩೪. ಸಾಧುಸಜ್ಜನರನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರಮಾಡಿದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಶತ್ರು ರಾಜರಿಂದ ಪರಾಭವವುಂಟಾಯಿತು. ಎಂದೂ ಸತ್ಪಾತ್ರರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನೂ ದಾನಮಾಡದೆ ಇದ್ದುದರ ಫಲವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯವುಂಟಾಗಿ ರುವುದು.

೩೫. ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಜನರಿಗೆ ಭಯಭರಿತಪಲಾಯನಕ್ಕೆ ನೀನು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ವನವಾಸ ದುಃಖವು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಸಕಲ ಮಾನವರಿಗೂ ಅಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಭರವಾದ ದುಃಖವೂ ನಿನಗೆ ಒದಗಿರುವುದು.

೩೬. ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕ್ರೂರಕರ್ಮನಿರತನಾಗಿ ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನೆ! ಅದುದರಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾಪಹಾರದ ವ್ಯಸನ ವುಂಟಾಯಿತು.

ಅಥ ತೇ ಸತ್ಕುಲೀನತ್ವೇ ಹೇತುಂಶ್ಚಾಪಿ ಬ್ರವೀಮ್ಯಹಂ ।
ಯದಾಸಭೂರ್ಗೌಡದೇಶೀಯೋ ಹ್ಯಂತಿಮೇ ವ್ಯಾಧಜನ್ಮನಿ ॥
ಸ್ವಕರ್ಮನಿರತೇ ಕ್ರೂರೇ ವಿಸಿನೇ ಕಂಟಕಾವಿಲೇ ॥ ೩೭ ॥
ತಿಷ್ಠತ್ಯೇವಂ ದಯಾಹೀನೇ ಸರ್ವಭೂತಾಂತಕೇ ಪಥಿ ।
ವೈಶ್ಯಾವಾಜಗ್ನತುರ್ದಿವ್ಯೌ ಧನಾಢ್ಯೌ ಘರ್ಮಪೀಡಿತೌ ॥ ೩೮ ॥
ಮುನಿಶ್ಚ ಕರ್ಷಣೋ ನಾನು ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಗಃ ।
ಜಟಾಚೀರಧರಃ ಪುಣ್ಯಃ ಕಮಂಡಲುಪರಿಗ್ರಹಃ ॥ ೩೯ ॥
ತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧನುರಾದಾಯ ಮಾರ್ಗಂ ರುದ್ಧ್ವಾ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ ।
ಅನುದೃತ್ಯ ಶರೀ ವೈಶ್ಯಾ ಕೃತ್ವಾ ಚ್ಛಿನ್ನ ಶರೀರಕೌ ॥ ೪೦ ॥
ತಯೋರೇಕಂ ಚ ತ್ವಂ ಹತ್ವಾ ಗೃಹೀತ್ವಾಖಿಲತತ್ಪಣಂ ।
ಅಪರಂ ಹಂತುಮುದ್ಯುಕ್ತೋ ಸ ದುದ್ರಾವ ಭಯಾದ್ಧ್ರುತಂ ॥ ೪೧ ॥
ಪಣಂ ಗುಲ್ಮೇ ವಿನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಭೀತಃ ಪ್ರಾಣಪರೀಪ್ಸಕಃ ।
ಕರ್ಷಣೋಽಪಿ ಮುನಿಃ ಶೀಘ್ರಂ ವಧಾತ್ ಮೃತಿವಿಶಂಕಯಾ ॥ ೪೨ ॥

೩೭. ಇನ್ನು ನೀನು ಮಹಾರಾಜರ ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೂಡ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು. ನಿನ್ನ ಕೊನೆಯ ಬೇಡಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ಗೌಡದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕ್ರೂರವೂ ಕಂಟಕಾನ್ವಿತವೂ ಆದ ಒಂದು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ವರ್ಣೋಚಿತವಾದ ಹಿಂಸಾವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿದ್ದೆ.

೩೮. ಇಂತು, ಓಡಾಡಲೆಳಸಿದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾಣಾಂತ ಕರನಾಗಿ ಮಾರ್ಗದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದಯಾರಹಿತನಾಗಿ ನೀನು ಒಂದು ದಿವಸ ನಿಂತಿರಲು ಸುಂದರರೂಪವುಳ್ಳವರೂ, ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರೂ ಆದ ಇಬ್ಬರು ವೈಶ್ಯರು ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತ ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

೩೯-೪೦. ಅವರ ಸಂಗಡಲೇ ಜಡೆಗಳನ್ನೂ, ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಕಮಂಡಲುವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಪುಣ್ಯಪುರುಷನೂ ವೇದವೇದಾಂಗ ಪಾರಂಗತನೂ ಆದ ಕರ್ಷಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಹಾ ಮುನಿಯೊಬ್ಬನೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ನೀನು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದಾರಿಯನ್ನು ಡಗಟ್ಟಿ ನಿಂತು ಅವರನ್ನು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆ ಇಬ್ಬರು ವೈಶ್ಯರನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಗಾಯಗೊಳಿಸುವವನಾದೆ.

೪೧. ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕೊಂದು ನೀನು ಆತನ ಹಣವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಲಿದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನು ಭಯದಿಂದ ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿಹೋಗತೊಡಗಿದನು.

೪೨. ತನ್ನ ಹಣದ ಚೀಲವನ್ನು ಒಂದು ಮೊದೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು ಭಯದಿಂದ

ಆತನೇ ಧಾವಮಾನಃ ಸಂಸ್ತೃಷಾ ಘರ್ಮಪ್ರಸೀಡಿತಃ |
 ಮೂರ್ಛಾರ್ವಮಾಪ ಗಲತ್ಸ್ವೇದಃ ಸಂಜ್ಞಾಮಾತ್ರಾವಶೇಷಿತಃ || ೪೩ ||
 ವಿಹಾಯೈನಂ ದುದ್ರಾವೇ ಚ ವೈಶ್ಯೋ ಜೀವನತತ್ಪರಃ |
 ತ್ವಂ ತಾವನುದೃತೌ ದೃಷ್ಟ್ವಾಮೂರ್ಛಿತಂ ಪಥಿ ಭೂಸುರಂ || ೪೪ ||
 ಪಣಂ ಕುತ್ರ ವಿನಿಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಕಿಯದ್ಭೂರಂ ಗತೋ ವಣಿಕ್ |
 ಇತಿ ಪೃಷ್ಟಂ ದ್ವಿಜಂ ಶ್ರಾಂತಮುಜ್ಜೀವಯಿತುಮುದ್ಯತಃ || ೪೫ ||
 ಪೂತ್ಯತ್ಸಾ ಕರ್ಣಯೋಸ್ತಸ್ಯ ನಾಗರಂ ಸ್ತುತಿಕಾರಣಂ |
 ಪಲ್ವಲಸ್ಥೋದಕೇನೈವ ಕೃಮಿಕರ್ಮಮಸಂಯುಜಾ || ೪೬ ||
 ನೇತ್ರೇ ಸಂಮೃಜ್ಯ ಶ್ರಾಂತಸ್ಯ ಪರ್ಣೈಃ ಸಂವೀಜ್ಯ ತನ್ಮುಖೇ |
 ಸಸಂಜ್ಞಂ ಚ ಮುನಿಂ ಕೃತ್ವಾ ತ್ವಮಾತ್ಮ ಸ್ವಸ್ಥಮಾನಸಃ || ೪೭ ||
 ಮಾ ಶಂಕಾ ತೇ ಮುನೇ ಕಾರ್ಯಾ ಮತ್ತಃ ಶಸ್ತ್ರಭೃತೋ ವನೇ |
 ನಿಷ್ಕ್ರಿಂಚನಃ ಸುಖೀ ಲೋಕೇ ಕುತಸ್ತೇ ಭಯಮುಲ್ಪಣಂ || ೪೮ ||

ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆತನು ಓಡಿದನು. ಮುನಿವರ್ಯನಾದ ಕರ್ಷಣನೂ ವ್ಯಾಧನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ಮರಣಭಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿಹೋದನು.

೪೩. ಇಂತು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಓಡುತ್ತ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದಿಂದಲೂ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಆ ಮುನಿಯು ಬೆವರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ ಮೂರ್ಛೆಗೊಂಡು ಬಿದ್ದು ಕೇವಲ ಪ್ರಾಣಾವಶೇಷಿತನಾದನು.

೪೪. ಆ ವೈಶ್ಯನಾದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆತುರದಿಂದ ಆ ಮುನಿಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದನು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಓಡಿ ಹೋದುದನ್ನೂ ಮುನಿಯು ಮೂರ್ಛೆಗೊಂಡು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುದನ್ನೂ ನೀನು ನೋಡಿದೆ.

೪೫. ಹಣವು ಎಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು! ಆ ವೈಶ್ಯನು ಎಷ್ಟು ದೂರ ಓಡಿ ಹೋದನು? ಮುಂತಾಗಿ ಕೇಳುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಆಯಾಸಗೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಉಜ್ಜೀವಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವವನಾದೆ.

೪೬-೪೭. ದೇಹಸ್ಮರಣೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶುಂಠಿಯ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಆತನ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಉದಿ, ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಹೊಂಡದ ನೀರನ್ನು ತಂದು ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು, ಆಯಾಸಗೊಂಡ ಆತನ ಮುಖವನ್ನು ಮರದೆಲೆಗಳಿಂದ ಬೀಸಿ, ಮುನಿಯನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಕೇಳುವವನಾದೆ.

೪೮. “ಎಲೈ ಮಹಾಮುನಿಯೆ! ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ

ಭಿನ್ನಸಾತ್ರೇಣ ಜೀರ್ಣೇನ ನಮೇ ಕಿಂಚಿದ್ಭವಿಷ್ಯತಿ ।

ಏತಾವದ್ವದಮೇ ವಿದ್ವನ್ವನಣಿಕ್ಕುತ್ರ ಪಲಾಯಿತಃ

॥ ೪೯ ॥

ಕುತ್ರ ಗುಲ್ಮೇ ಧನಂ ಕ್ಷುಪ್ತಂ ತೇನ ಶೀಘ್ರಂ ಪಲಾಯತಾ ।

ಅನ್ಯಥಾ ತ್ವಾಂ ಹನಿಷ್ಯಾಮಿ ಯದಿ ಮಿಥ್ಯಾ ವದಿಷ್ಯಸಿ

॥ ೫೦ ॥

ಕರ್ಷಣ ಉವಾಚ :-

ಧನಂ ಗುಲ್ಮೇ ವಿನಿಕ್ಷುಪ್ತಂ ಮಾರ್ಗಾದಸ್ಮಾತ್ಪಲಾಯಿತಃ ।

ಇತಿ ಪ್ರಾಹ ಭಯಾತ್ಸೋಽಸಿ ಪೃಷ್ಟಃ ಪ್ರಾಣಪರೀಪ್ಸಯಾ

॥ ೫೧ ॥

ಗಚ್ಛ ವಿಪ್ರ ಸುಖಂ ಮಾರ್ಗಂ ಮತ್ತೋ ಭೀತಿಂ ವಿಹಾಯ ಚ

ಇತೋ ವಿದೂರೇ ಸಲಿಲಂ ತಡಾಗೇ ವರ್ತತೇ ಶುಭಂ

॥ ೫೨ ॥

ತತ್ತೀತ್ವಾ ಸಲಿಲಂ ಪುಣ್ಯಂ ಗಚ್ಛ ಗ್ರಾಮಂ ಗತಶ್ರಮಃ ।

ಅಧುನೈನಾಗಮಿಷ್ಯಂತಿ ರಾಜಕೀಯಾಃ ಪಥಾ ಜನಾಃ

॥ ೫೩ ॥

ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಭಯವನ್ನು ಪಡುವ ಪ್ರಮೇಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ನೀನೇ ಸುಖಿಯಾದವನು. ನಿನಗೆ ಇಂತಹ ತೀವ್ರವಾದ ಭಯವೇಕೆ?

೪೯. ಕಮಂಡಲವನ್ನು ಒಡೆದುಕೊಂಡವನೂ, ವಯೋಧಿಕ್ಕದಿಂದ ಕೃಶಾಂಗನೂ ಆದ ನಿನ್ನಿಂದ ನನಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಆ ವೈಶ್ಯನು ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡಿಹೋದನೆಂಬುದಿಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡು. ನೀನು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದೇ ಇರುವೆಯಲ್ಲವೆ.

೫೦. ಇಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿಹೋದವನು ಹಣದ ಗಂಟನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಲಾರನು. ಆತನು ಧನವನ್ನು ಯಾವ ಮೊದೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿರುವನು? ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನೇನಾದರೂ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳುವೆಯಾದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತೇನೆ."

೫೧. ಕರ್ಷಣನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- "ಆ ವೈಶ್ಯನು ತನ್ನ ಧನವನ್ನು ಆ ಗುಲ್ಮದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರುವನು. ಮತ್ತು ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಓಡಿಹೋದನು." ಇಂತೆಂದು ವ್ಯಾಧನಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಭಯದಿಂದ ಹೇಳಿ ತೋರಿಸಿದನು.

೫೨. "ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ! ನನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಭಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀನು ಯಥಾಸುಖವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಟುಹೋಗು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ತಟಾಕವಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಜಲವಿರುವುದು.

೫೩. ಉತ್ತಮವಾದ ಆ ಜಲವನ್ನು ಕುಡಿದು ಶ್ರಮಪರಿಹಾರವನ್ನು

ಮತ್ಪದಾನ್ನೇಷಣೇ ಸಕ್ತಾಃ ಶೃತ್ವಾ ರಾವಂ ವಚಿಕ್ಷತೇಃ |
 ತೃಷಾರ್ತಮನುಗಂತುಂ ನೇ ನ ಶಕ್ಯಂ ತ್ವಾಂ ತತೋದ್ವಿಜ || ೫೪ ||
 ನೀಜಯಾನೇನ ಸರ್ಣೇನ ಘರ್ಮಃ ಕಿಂಚಿದ್ಗಮಿಸ್ಯತಿ |
 ತಸ್ಮೈ ದತ್ವಾ ಪಲಾಶಂ ಚ ತ್ವಮಾಗಾ ವಿಸಿನಂ ಪುನಃ || ೫೫ ||
 ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇನ ನೈಶಾಖೇ ಘರ್ಮಘರ್ಘರೇ || ೫೬ ||
 ಸ್ವಕಾರ್ಯಾರ್ಥಂ ಕೃತೇನಾಪಿ ಮುನೇಸ್ತ್ರಾಣಾಯ ಪದ್ಧತೌ |
 ಜನ್ಮಾಸೀತ್ತೇ ಮಹಾಪುಣ್ಯೇ ರಾಜವಂಶೇತಿವಿಸ್ತೃತೇ || ೫೭ ||
 ಯದೀಚ್ಛಸಿ ಸುಖಂ ರಾಜ್ಯಂ ಧನಧಾನ್ಯಾದಿಸಂಪದಃ |
 ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗೌ ಯದಿ ವಾ ಸಾಯುಜ್ಯಂ ವಾ ಹರೇಃ ಪದಂ |
 ಕುರು ಮೈಶಾಖಧರ್ಮಾಂ ಸ್ತ್ವಂ ಸರ್ವಸೌಖ್ಯಮವಾಪ್ಸ್ಯಸಿ || ೫೮ ||
 ಮಾಸೋಯಂ ಮಾಧವೋ ನಾಮ ತೃತೀಯಾ ಚಾಕ್ಷಯಾಹ್ವಯಾ |
 ಗಾಂ ಚ ಸಕೃತ್ಪ್ರಸೂತಾಖ್ಯಾಂ ದೇಹಿ ವಿಪ್ರಾಯ ಸೀದತೇ || ೫೯ ||

ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೀನು ಮುಂದಿನ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನ ಭಟರಾದ ಜನರು ಬರುವರು.

೫೪. ಆ ಮೈಶ್ಯಪುಂಗವನ ಆಕ್ರಂದನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರು ನನ್ನ ಗುರುತು ಗಳನ್ನೇ ಹುಡುಕುತ್ತ ಬರುವರು. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಅದುದರಿಂದಲೇ ಬಾಯಾರಿ ಬಳಲಿರುವ ನನ್ನೊಡನೆ ಬರಲು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೫೫. ಈ ಎಲೆಯಿಂದ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿನಗೆ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಮನವಾಗುವುದು.” ಇಂತೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಒಂದು ಪಲಾಶಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೀನು ಪುನಃ ನಿನ್ನ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವವನಾದೆ.

೫೬-೫೭. ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದಿಂದ ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ಮೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದ ಮುನಿಯಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಈಗ ನಿನಗೆ ಮಹಾ ಪವಿತ್ರವೂ ಅತ್ಯಂತ ವಿಖ್ಯಾತವೂ ಆದ ಮಹಾರಾಜರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವುಂಟಾಗಿರುವುದು.

೫೮. ಸುಖವನ್ನೂ, ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನೂ, ಧನಧಾನ್ಯಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನೂ, ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯನ್ನೂ, ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯರೂಪವಾದ ಪದವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವೆಯಾದರೆ ಮೈಶಾಖ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಾ. ಅದರಿಂದ ಸಕಲ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವೆ.

೫೯. ಈ ಮಾಸವೇ ಮೈಶಾಖಮಾಸವಾಗಿರುವುದು. ಇಂದಿನ ದಿವಸವೇ

ತೇನ ತೇ ಕೋಶಪೂರ್ತಿಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛಯ್ಯಾಂದೇಹಿ ಸುಖಂ ಭವೇತ್ |
 ಕುರು ಚೈತ್ರಪ್ರದಾನಂ ಚ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ ತೇ ಭವಿಸ್ಯತಿ || ೬೦ ||
 ಸ್ನಾನಂ ಕುರು ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ತಥೈವಾರ್ಚಯ ಮಾಧವಂ |
 ದೇಹಿ ತ್ವಂ ಪ್ರತೀಮಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಕೃತ್ವಾ ತೇನ ಜಯೋ ಭವೇತ್ || ೬೧ ||
 ಅತ್ಮತುಲ್ಯಗುಣಾನ್ ಪುತ್ರಾನ್ ಯದಿ ಕಾಮಯಸೇ ನೃಪ |
 ಸರ್ವಭೂತಹಿತಾರ್ಥಾಯ ಪ್ರಸಾದಾನಂ ಚ ತ್ವಂ ಕುರು || ೬೨ ||
 ವೈಶಾಖೋಕ್ತಾನಿಮಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ಸನ್ಯುಗಾಚರ ಭೂಮಿಪ |
 ತೇನ ತೇ ಸಕಲಾ ಲೋಕಾ ವಶಂ ಯಾಂತಿ ನ ಸಂಶಯಃ || ೬೩ ||
 ನಿಷ್ಕಾಮಕೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಯದಿ ಧರ್ಮಾನ್ ಕರಿಷ್ಯಸಿ |
 ವೈಶಾಖೇ ಪುಣ್ಯಮಾಸೇಽಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರೀತಯೇ ಮಧುಘಾತಿನಃ || ೬೪ ||

ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತೃತೀಯಾತಿಥಿಯಾಗಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷಯತೃತೀಯೆಯೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಈ ಶುಭದಿವಸದಲ್ಲಿ ಸಕೃತ್ಪ್ರಸೂತೆಯಾದ (ಒಂದೆರಡು ಕರುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಾಕಿದ) ಹಸುವೊಂದನ್ನು ವೃತ್ತಿಹೀನನಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನಿಗೆ ದಾನಮಾಡು.

೬೦-೬೧. ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಭಂಡಾರವುಂಟಾಗುವುದು. ಶಯ್ಯಾದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ನಿನಗೆ ಸರ್ವಸೌಖ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು. ದಾರಿಗರಿಗೆ ಭತ್ತಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಪುನಃ ಕೈಗಾಡುವುದು. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಿಧಾನದಿಂದ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಧುಸೂದನನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸು. ದಿವ್ಯಸುಂದರವಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ವಿಭವಾನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಲು ನೀನು ಸಕಲ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸುವೆ.

೬೨. ಮಹಾರಾಜನೆ! ನಿನಗೆ ಸಮಾನರಾಗಿ ಸದ್ಗುಣಭರಿತರಾದ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿದ್ದರೆ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಈ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಂಪಾದ ಪಾನೀಯವು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಒಂದು ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವವನಾಗು.

೬೩. ಭೂಪಾಲಕನೆ! ವೈಶಾಖವ್ರತದ ಅಂಗಗಳಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೀನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸು. ಅದರಿಂದ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳೂ ನಿನಗೆ ವಶವರ್ತಿಗಳಾಗುವವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲವು.

೬೪-೬೬. ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದ ಈ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಧುಸೂದನನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೀನು ಈ ಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋ ಭವಿತಾ ವಿಷ್ಣುಸ್ತವ ನಿರ್ಮಲಚೇತಸಃ ।

ಯೇನ ಚಾಚರಿತಾಃ ಪುಂಸಾ ಧರ್ಮಾ ಹ್ಯೇತೇ ಶುಭಾವಹಾಃ ॥ ೬೫ ॥

ತೇಷಾಂ ಚ ಹ್ಯಕ್ಷಯಾ ಲೋಕಾಃ ಪುರಾಣೇ ಕವಯೋ ವಿದುಃ ।

ಏತತ್ಸರ್ವಂ ತವ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಯಥಾದೃಷ್ಟಂ ಯಥಾಶೃತಂ ॥ ೬೬ ॥

ಇತಿ ರಾಜಾನಮಾನುಂತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೌ ಚ ಪುರೋಧಸೌ ।

ಯಾಜೋಪಯಾಜಕೌ ನಾಮ ಜಗ್ಮತುಸ್ತೌ ಯಥಾಗತೌ ॥ ೬೭ ॥

ತತೋ ರಾಜಾ ಮಹಾವೀರ್ಯಃ ಪುರೋಧೋಭ್ಯಾಂ ಚ ಬೋಧಿತಃ ।

ವೈಶಾಖಧರ್ಮಾನ್ ಸಕಲಾಂಶ್ಚ ಕಾರ ಶ್ರದ್ಧಯಾಽನ್ವಿತಃ ॥ ೬೮ ॥

ಯಥೋಪದಿಷ್ಟಂ ಚ ತಥಾ ಮಧುಸೂದನಮರ್ಚಯತ್ ॥ ೬೯ ॥

ತತೋ ಲಬ್ಧ ಪ್ರಭಾವಃ ಸ ಬುಂಧುಭಿಃ ಸಕಲೈರ್ವೃತಃ ।

ಪಾಂಚಾಲನಗರೀಂ ಪ್ರಾಪ ಹತಶೇಷಬಲಾನ್ವಿತಃ ॥ ೭೦ ॥

ನಿನಗೆ ಘನಹಾವಿಷ್ಣುವು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಯಾವ ಮಾನವನು ಮಂಗಳಕರಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಅಕ್ಷಯ ಪುಣ್ಯ ಲೋಕಗಳು ಲಭಿಸುವವೆಂದು ಪುರಾಣಜ್ಞರಾದ ಕವಿಗಳು ತಿಳಿದಿರುವರು. ಪುರುಯಶಮಹಾರಾಜನೆ! ಇಂತು ನಾವು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದ ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾವು ಕೇಳಿರುವ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವೆವು.”

೬೭. ಇಂತೆಂದು ರಾಜನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೂ ಕುಲ ಪುರೋಹಿತರೂ ಆದ ಯಾಜೋಪಯಾಜಕರೆಂಬ ಅವರೀರ್ವರೂ ಬಂದಂತೆಯೇ ಯಾದೃಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದರು.

೬೮. ಬಳಿಕ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಮಹಾಸತ್ತ್ವವಂತನಾದುದರಿಂದ ಪುರೋಹಿತರು ಕೊಟ್ಟ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

೬೯-೭೦. ಅವರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ವಿಧಾನದಿಂದಲೇ ಮಧುಸೂದನ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಆ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಬಂಧುಗಳಿಂದಲೂ ಒಡಗೂಡಿದವನಾಗಿ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಅಳಿದುಳಿದ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಪಾಂಚಾಲನಗರಿಯನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೆಲಸಿದನು.

ತತಸ್ತು ಶತ್ರುವೋ ಭೂಪಾ ಉಪಶ್ಯತ್ಯ ಚ ಭೂಪತೇಃ |
 ಪ್ರವೇಶಂ ಚ ಪುರಸ್ಕಾಃ ಪುನರಾಜಗ್ಮುರುದ್ಧತಾಃ || ೭೦ ||
 ತದಾ ಪಾಂಚಾಲಭೂಪೇನ ನೃಪಾಣಾಮುಭವದ್ರಣಂ |
 ಜಿಗ್ಮೇ ಸರ್ವಾನ್ ಮಹಾಬಾಹೂನೇಕ ಏವ ಮಹಾರಥಃ || ೭೧ ||
 ಪಲಾಯಿತೇಷು ಭೂಪೇಷು ನಾನಾದೇಶಪಥಿಷ್ವಪಿ |
 ರಾಜ್ಞಾಂ ಕೋಶಗಜಾನಶ್ವಾನ್ ಸ್ವಯಂ ಜಗ್ರಾಹ ವೀರ್ಯವಾನ್ || ೭೨ ||
 ಅಶ್ವಾನಾಂ ನಿರ್ಬುದಂ ಚೈವ ಗಜಾನಾಂ ಚ ತ್ರಿಕೋಟಿಕಂ |
 ರಥಾನಾಮರ್ಬುದಂ ಚೈವ ದೀರ್ಘಗ್ರೀವಾಯುತಂ ತಥಾ || ೭೩ ||
 ರಾಸಭಾಣಾಂ ತ್ರಿಲಕ್ಷಾಣಿ ಸ್ತ್ರಾಪಯಾಮಾಸ ತಾಂ ಪುರೀಂ |
 ವೈಶಾಖಧರ್ಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯತ್ಯುಣಾತ್ಸರ್ವೇ ಚ ಭೂಭೃತಃ || ೭೪ ||
 ಕರದಾ ಭಗ್ನಸಂಕಲ್ಪಾಃ ಸಾದಾಕ್ರಾಂತಾ ಬಭೂವಿರೇ |
 ಸುಭಿಕ್ಷುಮತುಲಂ ಚಾಸೀತ್ಪಾಂಚಾಲವಿಷಯೇಷು ಚ || ೭೫ ||

೭೦. ಇಂತು ಮಹಾರಾಜನು ಪುನಃ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನೆಂಬ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಶತ್ರುಗಳಾಗಿದ್ದ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಕೋಪ ಗೊಂಡವರಾಗಿ ಪುನಃ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಬಂದರು.

೭೧. ಆಗ ಪಾಂಚಾಲರಾಜನಿಗೂ ಆ ಶತ್ರುರಾಜರಿಗೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಸಂಗ್ರಾಮವುಂಟಾಯಿತು. ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮಹಾರಥಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಮಹಾರಾಜನೇ ಜಯಿಸಿದನು.

೭೨. ಆಗ ಸಕಲ ರಾಜರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೇಶಗಳ ದಾರಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ದಿಕ್ಕುಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿಹೋದರು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಧನವನ್ನೂ, ಆನೆಗಳನ್ನೂ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಪುರುಷ ಶಮಹಾರಾಜನೇ ಸೇರಿಸಿ ಕೊಂಡನು.

೭೩-೭೫. ನೂರುಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ, ಮೂರುಕೋಟಿ ಆನೆಗಳನ್ನೂ, ಹತ್ತುಕೋಟಿ ರಥಗಳನ್ನೂ, ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಒಂಟೆಗಳನ್ನೂ, ಮೂರುಲಕ್ಷ ಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಶೇಖರಿಸಿ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ವೈಶಾಖ ಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದುದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲ ರಾಜರೂ ಭಗ್ನಮನೋರಥರಾಗಿ ಆತನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕಷ್ಟಕಾಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವರಾದರು. ಪಾಂಚಾಲದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮವಾದ ಸುಭಿಕ್ಷುವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಜನರು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು.

ಏಕಚ್ಛತ್ರಮಭೂದ್ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಸಾದಾನ್ಮಧುಘಾತಿನಃ |
 ಪುತ್ರಾಃ ಪಂಚಾಸಿ ತಸ್ಯಾಸನ್ ಶೌರ್ಯದಾರ್ಯಗುಣಾನ್ವಿತಾಃ || ೭೭ ||
 ದೃಷ್ಟಕೀರ್ತಿರ್ಧೃಷ್ಟಕೇತುರ್ಧೃಷ್ಟದ್ಯುನ್ಮುಸ್ತಘಾಸರೇ |
 ವಿಜಯಶ್ಚಿತ್ರಕೇತುಶ್ಚ ಮಯೂರಧ್ವಜಸನ್ನಿಭಾಃ || ೭೮ ||
 ಅನುರಕ್ತಾಃ ಪ್ರಜಾಶ್ಚಾಸನ್ ಧರ್ಮೇಣ ಪ್ರತಿಸಾಲಿತಾಃ |
 ವೈಶಾಖಸ್ಯ ಪ್ರತಾಪೇನ ಪ್ರತ್ಯಯಸ್ತತ್ಕ್ಷ್ಮಣಾದಭೂತ್ || ೭೯ ||
 ಪುನಶ್ಚಕಾರ ತಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ಪಾಂಚಾಲನಗರೀಶ್ವರಃ |
 ಅಕಾಮುಕೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಪ್ರೀತಯೇ ಮಧುಘಾತಿನಃ || ೮೦ ||
 ಧರ್ಮೇಣಾನೇನ ಸಂತುಷ್ಟೋ ಭಗವಾನ್ ಮಧುಸೂದನಃ |
 ಅಕ್ಷಯಾಯಾಂ ತೃತೀಯಾಯಾಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಸಮಜಾಯತ || ೮೧ ||
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಸ್ಮಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮುಚ್ಯತಂ |
 ನಾರಾಯಣಂ ಚತುರ್ಬಾಹುಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಂ || ೮೨ ||

೭೭. ಮಧುಸೂದನನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಏಕಚ್ಛತ್ರಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಪರಾಕ್ರಮ ಔದಾರ್ಯಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತರಾದ ಐದು ಜನ ಪುತ್ರರೂ ಆತನಿಗೆ ಜನಿಸಿದರು.

೭೮. ಧೃಷ್ಟಕೀರ್ತಿ, ಧೃಷ್ಟಕೇತು, ಧೃಷ್ಟದ್ಯುನ್ಮು, ವಿಜಯ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕೇತು ಎಂಬವರೇ ಆ ಐದು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರು. ಎಲ್ಲರೂ ಮಯೂರಧ್ವಜನಿಗೆ ಸಮಾನರೇನಿಸಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದರು.

೭೯. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪರಿಪಾಲನೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು ಪ್ರಜೆಗಳೂ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗಸಹಿತರಾದರು. ವೈಶಾಖವ್ರತದ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ರಾಜನಿಗೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರವಿಶ್ವಾಸವು ಪ್ರವೃದ್ಧವಾಯಿತು.

೮೦. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವು ಸುಸ್ಥಿರವಾಗಲು ಪಾಂಚಾಲಮಹಾರಾಜನು ಮತ್ತೆ ಸಕಲಕಾಮನಾರಂಭಿತನಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿಯೇ ಆ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೮೧. ಈ ಧರ್ಮಚರಣೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಮಂಡಿತನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಒಂದಾನೊಂದು ಅಕ್ಷಯೈತ್ಯತೀಯೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ದೃಗ್ಗೋಚರನಾಗಿ ನಿಂತನು.

೮೨-೮೩. ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಾರಾಜನು ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡು ನಿಂತನು. ಪರಮಾತ್ಮನೂ, ಶಾಶ್ವತನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನು ನಾಲ್ಕು ತೋಳುಗಳಿಂದ ರಂಜಿಸುತ್ತ, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ದಿವ್ಯ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು,

ಪೀತಾಂಬರಧರಂ ದೇವಂ ವನಮಾಲಾವಿಭೂಷಿತಂ ।

ಸಲಕ್ಷ್ಮೀಕಂ ಸಾನುಗಂ ಚ ಗರುಡೋಪರಿಸಂಸ್ಥಿತಂ

॥ ೮೩ ॥

ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ದುಃಸಹಂ ತೇಜಃ ಸದ್ಭೋ ಮೀಲಿತಲೋಚನಃ ।

ಉತ್ಪತ್ತಸ್ತಂ ಪತನ್ದರ್ಷಾನ್ಮತ್ತೋನ್ಮತ್ತ ಇವ ಭ್ರಮನ್

॥ ೮೪ ॥

ಪುಲಕಾಂಕಿತಸರ್ವಾಂಗೋ ಗಲದ್ಭಾಷ್ಯಕುಲೇಕ್ಷಣಃ ।

ತುಷ್ಪಾವ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಾಂಜಲಿಃ ಪ್ರಣತೋ ಭುವಿ

॥ ೮೫ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ

“ಪಾಂಚಾಲದೇಶಾಧಿಪತೇಃ ಜಯಪ್ರಾಪ್ತಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯನಾಶವರ್ಣನಂ”

ನಾಮ ಪಂಚದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಎಳೆಯ ತುಳಸೀದಳಗಳ ವನಮಾಲೆಯಿಂದ ವಿಭೂಷಿತನಾಗಿ, ನಿತ್ಯಾನಪಾಯಿನಿ
ಯಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ತನ್ನ ವಾಹನವಾದ ಗರುಡನನ್ನೇರಿಕೊಂಡು ತನ್ನ
ಅನುಚರರೊಡನೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು.

೮೪. ಮಹಾರಾಜನಾದರೋ, ಪರಮಾತ್ಮನ ದುರ್ಭರವಾದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು
ಕಂಡು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಸಂತೋಷದಿಂದ
ಮೈಮರೆತು ಮೇಲಕ್ಕೇಳುತ್ತ ಬೀಳುತ್ತ ಮದ್ಯಪಾನಮಾಡಿದವನಂತೆಯೂ,
ಹುಚ್ಚನಂತೆಯೂ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು.

೮೫. ಸರ್ವಾವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೈನವಿರೇಳುತ್ತಿರಲು ಧಾರೆಗಳಾಗಿ
ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಹರ್ಷಾಶ್ರುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ
ಮಹಾರಾಜನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎದ್ದು
ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದು ನಿಸ್ಸೀಮವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರ
ಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಪಾಂಚಾಲರಾಜನ ಜಯಪ್ರಾಪ್ತಿ-ದಾರಿದ್ರ್ಯನಾಶ
ವರ್ಣನ”ವೆಂಬ ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಷೋಡಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಪಾಂಚಾಲಾಧಿಕಾರೇರ್ವಿಷ್ಣು ಸಾಯುಜ್ಯಶ್ರುತಿವರ್ಣನಂ

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ :-

ತದ್ವರ್ಶನಾಹ್ಲಾದಪರಿಪ್ಲುತಾಶಯಃ

ಸದ್ಯಃ ಸಮುತ್ಥಾಸ್ಯ ನನಾಮ ಮೂರ್ಛಾಃ ।

ಚಿರಂ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯಾಃ ಕುಲಲೋಚನೋ ಹ್ಯಮುಂ

ವಿಶ್ವಾತ್ಮದೇವಂ ಜಗತಾಮಧೀಶಂ

॥ ೧ ॥

ದಧಾರ ಪಾದಾವನವನಿಜ್ಯ ತಜ್ಜಲಂ

ಯತ್ಪಾದಜಾಃ ಪ್ರಹೃಜಗತ್ಪನಾತಿ ।

ಸಮರ್ಚಯಾಮಾಸ ಮಹಾವಿಭೂತಿಭಿಃ

ಮಹಾರ್ಹವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾನುಲೇಪನೈಃ

॥ ೨ ॥

ಸ್ರಗ್ಧೃಪದೀಪಾಮೃತಭಕ್ಷಣಾದಿಭಿಃ

ತ್ವಗ್ಗಾತ್ರವಿತ್ತಾತ್ಮಸಮರ್ಪಣೇನ ।

ತುಷ್ಪಾವ ನಿಷ್ಣುಂ ಪುರುಷಂ ಪುರಾಣಂ

ನಾರಾಯಣಂ ನಿರ್ಗುಣಮದ್ವಿತೀಯಂ

॥ ೩ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಪಾಂಚಾಲರಾಜನಿಗೆ ವಿಷ್ಣು ಸಾಯುಜ್ಯವು ಲಭಿಸಿದುದು

೧. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ದೇವೋತ್ತಮನೂ ಲೋಕಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಅಧೀಶ್ವರನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕಂಡು, ದರ್ಶನಲಾಭದಿಂದ ಸಂತೋಷಭರಿತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಹರ್ಷಾಶ್ರುಗಳು ಗಳಗಳನೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿರಲು ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಎದ್ದು ಪುರುಷಶಮಹಾರಾಜನು ತಲೆಯನ್ನು ಬಾಗಿಸಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೨. ಯಾವನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಗಂಗೆಯು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸ್ತಂಬಪರ್ಯಂತ ವಾದ ಸಕಲ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಪಾವನಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಪಾದೋದಕವನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮಹಾ ವಿಭವಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅನರ್ಘಗಳಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಆಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಗಂಧಾದಿ ಅನುಲೇಪನಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೩. ಪುಷ್ಪಗಳು, ಧೂಪ, ದೀಪ, ದಿವ್ಯಭಕ್ಷಣಗಳೇ ಮುಂತಾದುವು

ನಿರಂಜನಂ ವಿಶ್ವಸೃಜಾಮಧೀಶಂ

ವಂದೇ ಪರಂ ಪದ್ಮಭವಾದಿವಂದಿತಂ ।

ಯನ್ಮಾಯಯಾ ತತ್ತ್ವನಿದುತ್ತಮಾ ಜನಾ

ವಿನೋಹಿತಾ ವಿಶ್ವಸೃಜಾಮಧೀಶ್ವರಂ

॥ ೪ ॥

ಮುಹ್ಯಂತಿ ಮಾಯಾಚರಿತೇಷು ಮೂಢಾ

ಗುಣೇಷು ಚಿತ್ರಂ ಭಗವದ್ವಿಚೇಷ್ಟಿತಂ ।

ಅನೀಹ ಏತದ್ವಹುಧೈಕ ಆತ್ಮನಾ

ಸೃಜತ್ಯವತ್ಯತ್ತಿ ನ ಸಜ್ಜತೇಽಪ್ಯಥ

॥ ೫ ॥

ಸಮಸ್ತದೇವಾಸುರಸೌಖ್ಯ ದುಃಖ

ಪ್ರಾಪ್ತೈ ಭವಾನುರ್ಣಮನೋರಥೋಽಪಿ ।

ತತ್ರಾಽಪಿ ಕಾಲೇ ಸ್ವಜನಾಭಿಗುಪ್ತೈ

ಬಿಭರ್ಷಿ ಸತ್ತ್ವಂ ಖಲನಿಗ್ರಹಾಯ

॥ ೬ ॥

ಗಳಿಂದಲೂ, ದೇಹ, ಧನ, ಆತ್ಮಗಳ ಸಮರ್ಪಣೆಯಿಂದಲೂ, ಸಕಲ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಅನಾದಿನಿಧನನೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನೂ, ಗುಣ ರಹಿತನೂ, ಅದ್ವಿತೀಯನೂ ಆದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡ ತೊಡಗಿದನು.

೪. ಸಕಲದೋಷವರ್ಜಿತನೂ, ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಅಧೀಶ್ವರನೂ, ಪರಾತ್ಪರನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಂದ ವಂದಿತನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರರೆನಿಸಿದ ಜನರೂ ಸಹ ಯಾವನ ಮಾಯೆಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರೋ, ಅಂತಹ ದೇವತಾ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ನಿನಗೆ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು.

೫. ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಹಿತನೆ! ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಾದ ಮಾಯೆಯಿಂದಂಟಾದ ತ್ರಿಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಢರಾದ ಮಾನವರು ಸಮೋಹಿತರಾಗುತ್ತಿರುವರು. ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಸಾರವು ವಿಚಿತ್ರವೂ ಊಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಸರ್ವಾ ಪೇಕ್ಷಾರಹಿತನಾದರೂ, ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ನೀನು ಬಹುರೂಪವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವೆ, ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಉಪಸಂಹಾರಮಾಡುವೆ. ಆದರೂ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗರಹಿತನಾಗಿರುವೆ.

೬. ಸಂಪೂರ್ಣಮನೋರಥನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಕಲದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಸೌಖ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ದುಷ್ಟರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ನೀನು

ತನೋಗುಣಂ ರಾಕ್ಷಸಬಂಧನಾಯ

ರಜೋಗುಣಂ ನಿರ್ಗುಣವಿಶ್ವಮೂರ್ತೇ ।

ದಿಷ್ಟಾ ತ್ವದಂಘ್ರಿಃ ಪ್ರಣತಾಘನಾಶನಃ

ತೀರ್ಥಾಸ್ವದಂ ಹೃದಿ ಧೃತಃ ಸುವಿಪಕ್ವಯೋಗೈಃ ॥ ೭ ॥

ಉತ್ಪಿಕ್ತಭಕ್ತುಪಹೃತಾಶಯಜೀವಭಾವಾಃ

ಪ್ರಾಪ್ತುರ್ಗತಿಂ ತವಪದಸ್ತುತಿಮಾತ್ರತೋ ಯೇ ।

ಭವಾಖ್ಯಕಾಲೋರಗಪಾಶಬಂಧಃ

ಪುನಃ ಪುನರ್ಜನ್ಮಜರಾದಿದುಃಖೈಃ ।

ಭ್ರಮಾಮಿ ಯೋನಿಷ್ಠಹಮಾಖುಭಕ್ಷ್ಯವ

ತ್ವನ್ಯದ್ಧತರ್ಷಸ್ತವ ಪಾದವಿಸ್ತೃತೇಃ

॥ ೮ ॥

ನೂನಂ ನ ದತ್ತಂ ನ ಚ ತೇ ಕಥಾ ಶೃತಾ

ನ ಸಾಧವೋ ಜಾತು ಮಯಾಪಿ ಸೇವಿತಾಃ

ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಮಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅನೇಕ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಲೋಕ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆ.

೭. ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತನೋಗುಣವನ್ನೂ ರಜೋಗುಣವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿರುವೆ. ತ್ರಿಗುಣರಹಿತನಾದ ನಿನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೇ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲವು ನಮಸ್ಕರಿಸುವ ಭಕ್ತರ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವುದು. ಲೋಕ ಪಾವನವೂ ತೀರ್ಥಾಸ್ವದವೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ನಿರಂತರಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯಪದ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು.

೮. ಕಾದಾಚಿತ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪನೀತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾದ ಜೀವಿಗಳೂ ಸಹ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಾಧನಾಂತರಗಳಿಲ್ಲದೆಯೇ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು. ಆದರೆ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಕಾಳಸರ್ಪದ ಪಾಶದಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಜನನ, ಮರಣ, ಜರಾದಿ ದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡದೆ, ಅಡಗಡಗೂ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಆಶಿಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ಇಲಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಭಕ್ಷ್ಯಪದಾರ್ಥದಂತೆ ದಿಕ್ಕು ಕಾಣದೆ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

೯. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಾನು ದಾನಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸತ್ಪಥಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿದವನಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ಸಾಧುಪುರುಷರು

ತೇನಾರಿಭಿರ್ಭೃತ್ಪರಾಧ್ಯೃತೃ ಲಕ್ಷ್ಮೀ

ವನಂಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಗುರು ಹ್ಯಘಂ ಸ್ಮರನ್

|| ೯ ||

ಸ್ತೃತೌ ಚ ತೌ ಮಾಂ ಸಮುಪೇತ್ಯ ದುಃಖಾತ್

ಸಂಜೋಧಯಾಂಚಕ್ರತುರಾರ್ತಬಂಧೂ |

ವೈಶಾಖಧನ್ಯಃ ಶ್ರುತಿಚೋದಿತೈಃ ಶುಭೈಃ

ಸ್ವರ್ಗಪವರ್ಗಾದಿಪುನುರ್ವಹೇತುಭಿಃ

|| ೧೦ ||

ತಬ್ಬೋಧಿತೋಽಹಂ ಕೃತವಾನ್ಸಮಸ್ತಾನ್

ಶುಭಾವಹಾನ್ಮಾಧವಮಾಸಧರ್ಮಾನ್ |

ತಸ್ಮಾದಭೂನೈಃ ಪರಮಃ ಪ್ರಸಾದಃ

ತೇನಾಖಿಲಾಃ ಸಂಪದ ಉರ್ಜಿತಾ ಇಮಾಃ |

|| ೧೧ ||

ನಾಗ್ನಿರ್ನ ಸೂರ್ಯೋ ನ ಚ ಚಂದ್ರತಾರಕಾ ನ

ಭೂರ್ಜಲಂ ಖಂ ಶ್ವಸನೋಽಥ ವಾಜ್ಮನಃ |

ನನ್ನಿಂದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ ಶತ್ರುಗಳ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ನಾನು ಗುರುತರಗಳಾದ ನನ್ನ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅರಣ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದೆನು.

೧೦. ಸ್ಮರಿಸಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆರ್ತತ್ರಾಣಪರಾಯಣರಾದ ಯಾಜ್ಞೋಪ ಯಾಜಕರೀವರೂ ನನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗಿ ದುಃಖಸಂತತಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಶ್ರುತಿಪ್ರತಿಪಾದಿತಗಳೂ, ಪವಿತ್ರಗಳೂ, ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳೂ ಆದ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಭೋಧಿಸಿ ನನಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

೧೧. ಅವರ ಬೋಧೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಾನು ಮಂಗಳಸಂಪಾದಕಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ ವೈಶಾಖಮಾಸ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಶಕ್ತನುಸಾರವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದೆನು. ಆದುದರಿಂದ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವುಂಟಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಈ ನನ್ನ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಗಳೂ ಮತ್ತೆ ಕೈಗೂಡಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಲಿರುವುವು.

೧೨. ಅಗ್ನಿಯಾಗಲಿ, ಸೂರ್ಯನಾಗಲಿ, ಚಂದ್ರನಾಗಲಿ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳಾಗಲಿ, ಭೂಮಿಯಾಗಲಿ, ಜಲವಾಗಲಿ, ಆಕಾಶವಾಗಲಿ, ವಾಯುವಾಗಲಿ, ವಾಗಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯಾಗಲಿ, ಮನಸ್ಸಾಗಲಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿದರೂ ಮನುಷ್ಯನ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮಹಾತ್ಮರು

ಉಪಾಸತಾ ಸ್ತೇಽಪಿ ಹರಂತ್ಯಘಂ ಚಿರಾತ್
 ವಿಸಶ್ಚಿತೋ ಘ್ನಂತಿ ಮುಹೂರ್ತಸೇವಯಾ || ೧೨ ||
 ಯಾನ್ಮನ್ಯಸೇ ತ್ವಂ ಭವಿನೋಽಪಿ ಭೂರಿಶಃ
 ತ್ಯಕ್ತೇಷಣಾಂಸ್ತ್ವತ್ಪದನ್ಯಸ್ತಚಿತ್ತಾನ್ |
 ನಮಃ ಸ್ವತಂತ್ರಾಯ ವಿಚಿತ್ರಕರ್ಮಣೇ
 ನಮಃ ಪರಸ್ಮೈ ಸದನುಗ್ರಹಾಯ || ೧೩ ||
 ತ್ವನ್ಮಾಯಯಾ ಮೋಹಿತೋಽಹಂ ಗುಣೇಷು |
 ದಾರಾರ್ಥರೂಪೇಷು ಭ್ರಮಾಮ್ಯನರ್ಥದೃಕ್ || ೧೪ ||
 ತ್ವತ್ಪಾದಪದ್ಮೇ ಸತಿ ಮೂಲನಾಶನೇ
 ಸಮಸ್ತಪಾಪಾಪಹರಂ ಸುನಿರ್ಮಲಂ |
 ಸುಖೇಚ್ಛಯಾನರ್ಥನಿದಾನಭೂತೈಃ
 ಸುತಾತ್ಮದಾರೈಃ ಮಮತಾಭಿಯುಕ್ತಃ || ೧೫ ||
 ನ ಕ್ವಾಪಿ ನಿದ್ರಾಂ ಲಭತೇ ನ ಶರ್ಮ
 ಪ್ರವೃದ್ಧತರ್ಷಃ ಪುನರೇವ ತಸ್ಮಿನ್ |
 ಲಬ್ಧ್ವಾ ದುರಾಪಂ ನರದೇವಜನ್ಮ
 ತ್ವಂ ಯತ್ನತಃ ಸರ್ವಪುನುರ್ಥ ಹೇತುಃ || ೧೬ ||

ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದ ಸೇವೆಯಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಲು ಶಕ್ತರಾಗಿರುವರು.

೧೩. ಯಾರು ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಆಶಾಭಿಮಾನಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಗೊಳಿಸಿರುವರೋ, ಅವರನ್ನೇ ನೀನು ಆದರದಿಂದ ಕಾಣುವೆ. ಅಂತಹ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರನೂ ವಿಚಿತ್ರವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳವನೂ, ಪರಾತ್ಪರನೂ, ಭಕ್ತಾನುಗ್ರಹ ಪರನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು.

೧೪-೧೫. ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ, ಪತ್ತೀವಿತ್ತಾದಿ ರೂಪಗಳಾದ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತ, ದಿಕ್ಕು ತೋಚದಿರುವೆನು. ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದ ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೂ, ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡುವುದೂ, ಪರಮಪಾವನವೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲವು ಸುಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಸುಖಗಳನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೂ ನಿದಾನಗಳಾಗಿರುವ ಪುತ್ರ ದೇಹ ಪತ್ನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ ರೂಪವಾದ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿರುವೆನು.

೧೬-೧೭. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಾದ ಪುರುಷನು ಪುನಃ ಪುನಃ

ಪದಾರವಿಂದಂ ನ ಭಜಾಮಿ ದೇವ

ಸಂಮೂಢಚೇತಾ ವಿಷಯೇಷು ಲಾಲಸಃ |

ಕರೋಮಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸುನಿಷ್ಠಿತಃ ಸ

ನೈವ್ಯದ್ವತರ್ಷಸ್ತದಸೇಕ್ಷಯಾ ದದತ್

|| ೧೭ ||

ಪುನಶ್ಚ ಭೂಯಾಮಹಮದ್ಯ ಭೂಯಾಂ

ಇತ್ಯೇವ ಚಿಂತಾಶತಲೋಲಮಾನಸಃ |

ತದೇವ ಜೀವಸ್ಯ ಭವೇತ್ಕೃಪಾ ವಿಭೋ

ದುರಂತತಕ್ತೇಸ್ತವ ವಿಶ್ವಮೂರ್ತೇ

|| ೧೮ ||

ಸಮಾಗಮಃ ಸ್ಯಾನ್ಮಹತಾಂ ಹಿ ಪುಂಸಾಂ

ಭವಾಂಬುಧಿಯೇನಹಿ ಗೋಷ್ಪದಾಯತೇ |

ಸತ್ಯಂ ಗಮೋ ದೇವ ಯದೈವ ಭೂಯಾತ್

ತರ್ಹೀಶ ದೇವೇ ತ್ವಯಿ ಜಾಯತೇ ಮತಿಃ

|| ೧೯ ||

ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನು ದಿನೇ ದಿನೇ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಸುಖನಿದ್ರೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಮನಶ್ಚಾಂತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಪಡೆಯಲಾರೆನು. ದೇವೋತ್ತಮನೆ! ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸಿಕೊಡುವ ನೀನು ಸುಮುಖನಾಗಿರಲು, ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾದ ಮಹಾರಾಜನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರೂ ನಾನು ಮೌಢ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ವಿಷಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಲಾಲಸತೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳನ್ನೆಂದೂ ಭಜಿಸಲಿಲ್ಲವು. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನೆಂಬುದು ನಿಜವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಆಶೆಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೇ ದಾನಾದಿ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು.

೧೮. “ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತನಾಗಬೇಕು ; ಇಂದು ನಾನು ದೊಡ್ಡವನಾಗಬೇಕು” ಮುಂತಾದ ನೂರಾರು ಯೋಚನೆಗಳಿಂದ ತೂಗಾಡುತ್ತಿರುವ ಘನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆನು. ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯೆ! ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೇ ಶರೀರವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನೆ! ಅನಂತ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷವು ಹೀಗೆ ಸಂಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಜೀವನ ಮೇಲೆಯೇ ಬೀಳುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲವೆ.

೧೯. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವುಂಟಾದಾಗಲೇ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಸಾಧುಪುರುಷರ ಸಮಾಗಮವು ಲಭಿಸುವುದು. ಆ ಸಜ್ಜನಸಂಗದಿಂದ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಅಗಾಧಸಮುದ್ರವೂ ಕೂಡ ಗೋಷ್ಪದೋದಕದಂತೆ ಸುಲಭೋತ್ತಾರ್ಯವಾಗುವುದು. ದೇವಾಧಿದೇವನೆ! ಯಾವಾಗ ಸತ್ಪುರುಷರ ಸಹವಾಸವುಂಟಾ

ಸಮಸ್ತರಾಜ್ಯಾಪಗಮಂ ಹಿ ಮನ್ಯೇ
 ಹ್ಯನುಗ್ರಹಂ ತೇ ಮಯಿ ಜಾತಮಂಜಸಾ ।
 ಯದರ್ಥಂ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಸುರಾಸುರಾದ್ಯೈಃ
 ನಿವೃತ್ತತರ್ಪೈರಪಿ ಹಂಸಯೂಥೈಃ ॥ ೨೦ ॥
 ಇತಃ ಸ್ಮರಾನ್ಯಚ್ಯುತಮೇವ ಸಾದರಂ
 ಭವಾಪಹಂ ಪಾದಸರೋರುಹಂ ವಿಭೋ ।
 ಅಕಿಂಚನಪ್ರಾರ್ಥ್ಯಮಮಂದಭಾಗ್ಯದಂ
 ನ ಕಾಮಯೇನ್ಯತ್ತವ ಪಾದಪದ್ಮಾತ್ ॥ ೨೧ ॥
 ಅತೋ ನ ರಾಜ್ಯಂ ನ ಸುತಾದಿಕೋಶಂ
 ದೇಹೇ ನ ಶಶ್ವತ್ಪತತಾ ರಜೋಭುವಾ ।
 ಭಜಾಮಿ ನಿತ್ಯಂ ತದುಪಾಸಿತವ್ಯಂ
 ಪಾದಾರನಿಂದಂ ಮುನಿಭಿರ್ವಿಚಿಂತ್ಯಂ ॥ ೨೨ ॥

ಗುವುದೋ, ಆಗಲೇ ಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟುವುದು.

೨೦. ನನ್ನ ಸಕಲ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವೂ ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಶೀಘ್ರಾನುಗ್ರಹದ ಫಲವಾಗಿಯೇ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು. ಪುರಾಣ ಪುರುಷನೆ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ದೇವತೆಗಳು, ರಾಕ್ಷಸರುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಪರಮ ಹಂಸರ ಗುಂಪುಗಳೂ ಸಹ ಸಕಲ ಕಾಮವರ್ಜಿತರಾದುದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದರಲ್ಲವೆ.

೨೧. ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಇಂದು ಮೊದಲು ನಾಶರಹಿತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುವೆನು. ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲವು ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸುವುದೂ, ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ಸನ್ನ್ಯಾಸಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತವಾದುದೂ, ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು. ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲದ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬೇಡಲಾರೆನು.

೨೨. ಆದುದರಿಂದ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತ ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಈ ಶರೀರದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಪತ್ತೀಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಕೋಶವನ್ನಾಗಲಿ ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಕಲ ಸಾಧುಗಳ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೂ, ಮಹಾಮುನಿಗಳ ತತ್ತ್ವಾನ್ವೇಷಣೆಗಳಿಗೆ ವಿಷಯವಾದುದೂ ಎನಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿರಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಭಜಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವೇಶ ಜಗನ್ನಿವಾಸ

ಸ್ಥಿತಿಯುಥಾ ಸ್ಯಾತ್ಪವ ಪಾದಪದ್ಮೇ ।

ಸಕ್ತಿಃ ಸದಾ ಗಚ್ಛತು ದಾರಕೋಶ

ಪುತ್ರಾತ್ಮಚಿಹ್ನೇಷು ಗಣೇಷು ಮೇ ಪ್ರಭೋ ॥ ೨೩ ॥

ಭೂಯಾನ್ಮನಃ ಕೃಷ್ಣ ಪದಾರವಿಂದಯೋ

ವರ್ಚಾಂಸಿ ತೇ ದಿವ್ಯಕಥಾನುವರ್ಣನೇ ।

ನೇತ್ರೇ ಮಮೇನೇ ತವ ವಿಗ್ರಹೇಕ್ಷಣೇ

ಶ್ರೋತ್ರೇ ಕಥಾಯಾಂ ರಸನಾ ತ್ವದರ್ಪಿತೇ ॥ ೨೪ ॥

ಘ್ರಾಣಂ ಚ ತ್ವತ್ಪಾದಸರೋಜಸೌರಭೇ

ತದ್ಭಕ್ತಗಂಧಾದಿವಿಲೇಪನೇ ಸಕೃತ್ ।

ಸ್ಯಾತಾಂ ಚ ಹಸ್ತೌ ತವ ಮಂದಿರೇ ವಿಭೋ

ಸಮಾರ್ಜನಾದೌ ಮಮ ನಿತ್ಯದೈವ ॥ ೨೫ ॥

ಪಾದೌ ವಿಭೋಃ ಕ್ಷೇತ್ರಕಥಾಃನುಸರ್ಪಣೇ

ಮೂರ್ಧಾ ಚ ಮೇ ಸ್ಯಾತ್ಪವ ವಂದನೇನಿಶಂ ।

ಕಾಮಾಶ್ಚ ಮೇ ಸ್ಯಾತ್ಪವ ಸತ್ಕಥಾಯಾಂ

ಬುದ್ಧಿಶ್ಚ ಮೇ ಸ್ಯಾತ್ಪವ ಚಿಂತನೇನಿಶಂ ॥ ೨೬ ॥

೨೩. ದೇವಾಧಿದೇವನೆ! ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸ್ಥಿತಿಹೇತುವಾಗಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯೆ! ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಾಹತವಾದ ಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಹೆಂಡತಿ, ಧನ, ಮಕ್ಕಳು, ಶರೀರಗಳಿಂದ ಉಪಲಕ್ಷಿತಗಳಾದ ಈ ಸಕಲ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವು ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗದಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು.

೨೪. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಏಕಾಗ್ರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಿ. ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಕಥೆಗಳನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳು ಪ್ರಕಾಶಿಸಲಿ. ಈ ನನ್ನ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳೂ ನಿನ್ನ ಸುಂದರ ರೂಪವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿ. ಕಿವಿಗಳು ಸತ್ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿ. ನಾಲಿಗೆಯು ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನೇ ಸವಿಯುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

೨೫-೨೬. ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವು ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳ ಸೌರಭವನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಿ. ಎಲೈ ನಾಥನೆ! ಈ ನನ್ನ ಕೈಗಳೆರಡೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಗಂಧಾದಿ ವಾಸನಾದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಲೇಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ನಿರಂತರವೂ ನಿನ್ನ

ದಿನಾನಿ ಮೇ ಸ್ತುಸ್ತವ ಸತ್ಕಥೋದಯೈಃ

ಉದ್ಗೀಯಮಾನೈರ್ಮುನಿಭಿರ್ಗೃಹಾಗತೈಃ |

ಹೀನಃ ಪ್ರಸಂಗಸ್ತವ ಮೇ ನ ಭೂಯಾತ್

ಕ್ಷಣಂ ನಿಮೇಷಾರ್ಥಮುಪಾಪಿ ವಿಷ್ಣೋಃ

|| ೨೭ ||

ನ ಸಾರಮೇಷ್ಟ್ಯಂ ನ ಚ ಸಾರ್ವಭೌಮಂ

ನ ಚಾಪವರ್ಗಂ ಸ್ಪೃಹಯಾಮಿ ವಿಷ್ಣೋಃ |

ತ್ವತ್ಪಾದಸೇನಾಂ ಚ ಸದೈವ ಕಾನುಯೇ

ಪ್ರಾಥ್ಯಾಂ ಶ್ರಿಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಭವಾದಿಭಿಃ ಸುರೈಃ || ೨೮ ||

ಇತಿ ರಾಜ್ಞಾಸ್ತುತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಸನ್ನಃ ಕಮಲೇಕ್ಷಣಃ |

ಮೇಘಗಂಭೀರಯಾ ವಾಚಾ ತಮುನಾಚ ಕ್ಷಿತಿಶ್ವರಂ || ೨೯ ||

ಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಣೆ, ಕಾರಣೆ, ಸಮಾರ್ಜನಾದಿ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅನುರಕ್ತಗಳಾಗಿರಲಿ. ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳೆರಡೂ ಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ತಿರುಗುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತಗಳಾಗಿರಲಿ. ನನ್ನ ತಲೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರಲಿ. ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಸತ್ಕಥಾಶ್ರವಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಂಟಾಗಲಿ. ಬುದ್ಧಿಯು ನಿರಂತರವೂ ನಿನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಲಿ.

೨೭. ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ ಗಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ದಿನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಳೆದುಹೋಗಲಿ. ನನ್ನ ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣದ ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾಗಲಿ ನಿಮಿಷಾರ್ಥವಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಕಥಾ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ರಹಿತವಾಗದಿರಲಿ.

೨೮. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ! ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಭೂಮಂಡಲದ ಏಕಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನಾಗಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಮಿಯು, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ಮಹೇಶ್ವರನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತಾಗಣಗಳೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳ ಸೇವೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಅದನ್ನೇ ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

೨೯. ಇಂತೆಂದು ಭೂಪಾಲಕನಾದ ಪುರುಷಶಮಹಾರಾಜನು ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಕಮಲನೇತ್ರನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಮೇಘಘರ್ಜನೆಯಂತಿರುವ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ :-

ಜಾನೇ ತ್ವಾಂ ದಾಸವರ್ಯಂ ಮೇ ನಿಷ್ಕಾಮಕಮಕಲ್ಮಷಂ ।
 ಅಥಾಸಿ ತೇ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ವರಂ ದೈವತದುರ್ಲಭಂ ॥ ೩೦ ॥
 ಆಯುಷ್ಯಂ ಚಾಯುತಂ ದಿವ್ಯಂ ಸಂಪದಶ್ಚ ನರೇಶ್ವರ ।
 ಭಕ್ತಿರ್ಮಯಿ ದೃಢಾ ಭೂಯಾದಂತೇ ಸಾಯುಜ್ಯಮೇವ ಚ ॥ ೩೧ ॥
 ತ್ವಯಾ ಕೃತೇನ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಮಾಂ ಸ್ತುನಂತಿ ಚ ಯೇ ಭುವಿ ।
 ತೇಷಾಂ ತುಷ್ಠಃ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಭುಕ್ತಿಂ ಮುಕ್ತಿಂ ನ ಸಂಶಯಃ ॥ ೩೨ ॥
 ತೃತೀಯೈಷಾಂ ಕ್ಷಯಾನಾನು ಭುವಿ ಖ್ಯಾತಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।
 ಯಸ್ಯಾಂ ತವ ಪ್ರಸನ್ನೋಽಹಂ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಫಲಪ್ರದಃ ॥ ೩೩ ॥
 ಯೇ ಕುರ್ವಂತಿ ನರಾ ಮೂಢಾಃ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಕಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ ।
 ವ್ಯಾಜೇನಾಸಿ ಸ್ವಭಾವಾನ್ವಾ ಯಾಂತಿ ಮತ್ಪದಮನ್ಯಯಂ ॥ ೩೪ ॥
 ಯೇಚಾಂ ಕ್ಷಯತೃತೀಯಾಯಾಂ ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ಮಾನವಾಃ ।
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕುರ್ವಂತಿ ತೇಷಾಂ ವೈ ತದಾನಂತ್ಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ॥ ೩೫ ॥

೩೦-೩೧. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ನೀನು ನನ್ನ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನೂ, ನಿರಪೇಕ್ಷನೂ, ಪರಿಶುದ್ಧನೂ ಆಗಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ಆದರೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದಂತಹ ವರವೊಂದನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಮಹಾರಾಜನೆ! ನಿನಗೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯವು ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ದೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಯುಜ್ಯರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು.

೩೨. ನೀನು ಮಾಡಿದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾನವರು ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವರೋ, ಅವರಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಕೊಡುವೆನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೩೩. ನಾನು ನಿನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಫಲಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಕ್ಷಯತೃತೀಯೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈ ಶುಭದಿವಸವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು.

೩೪. ಮೂಢರಾದ ಯಾವ ಮಾನವರೂ ಕೂಡ ಈ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದಾಗಲಿ, ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ನಾಶರಹಿತವಾದ ನನ್ನ ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವರು.

೩೫. ಯಾರು ಈ ಅಕ್ಷಯ ತದಿಗೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪಿತೃದೇವತೆ

ನ ಚಾನಯಾ ತಿಥೇರ್ಲೋಕೇ ಸಮಾ ವಾ ನಾಧಿಕಾ ಭುವಿ ।

ಅಸ್ಯಾಂ ಕೃತಂ ಸ್ವಲ್ಪಮಪಿ ತದಕ್ಷಯ್ಯಫಲಂ ಭವೇತ್ ॥ ೩೬ ॥

ಯೋ ಗಾಂ ದದ್ಯಾನ್ಸ್ವಪಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಕುಟುಂಬಿನೇ ।

ಸರ್ವಸಂಪತ್ತವರ್ಷಾಖ್ಯಾ ಭುಕ್ತಿರ್ಮುಕ್ತಿಃ ಕರೇ ಸ್ಥಿತಾ ॥ ೩೭ ॥

ಯೋ ಹಿ ದದ್ಯಾದನಡ್ವಾಹಂ ಸರ್ವಪಾಪವಿನಾಶನಂ ।

ಕಾಲಮೃತ್ಯುನಿಮುಕ್ತಃ ಸನ್ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೩೮ ॥

ವೈಶಾಖಮಾಸೇ ಯೋ ಧರ್ಮಾನ್ ಕುರುತೇ ಮತ್ತಿತ್ರಿಯಾವಹಾನ್ ।

ತೇಷಾಂ ಮೃತ್ಯುಜರಾಜನ್ಮಭಯಂ ಪಾಪಂ ಹರಾಮೃತಂ ॥ ೩೯ ॥

ಯಥಾ ವೈಶಾಖಧರ್ಮೈಸ್ತು ತುಷ್ಠಃ ಸ್ಯಾಂ ಸಕಲೈರಪಿ ।

ಮಾಸಧರ್ಮೈರ್ನ ತುಷ್ಠಃ ಸ್ಯಾಂ ಮಾಸೋ ಮೇ ಮಾಧವಃ ಪ್ರಿಯಃ ॥

ಸರ್ವಧರ್ಮೋಜ್ಞಿತಾ ವಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವಿವರ್ಜಿತಾಃ ।

ವೈಶಾಖಮಾಸನಿರತಾ ಯಾಂತಿ ಮತ್ಪದಮನ್ಯಯಂ ॥ ೪೦ ॥

ಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಆ ಮನುಷ್ಯರ ಕರ್ಮವು ಅನಂತಫಲದಾಯಕವಾಗುವುದು.

೩೬. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದಾಗಲಿ ಅಧಿಕವಾದುದಾಗಲಿ ಬೇರೊಂದು ತಿಥಿಯಿಲ್ಲವು. ಇಂದು ಮಾಡಿದ ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾರ್ಯವೂ ಸಹ ಅಕ್ಷಯ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೩೭. ಎಲೈ ಭೂಪಾಲಕೋತ್ತಮನೆ! ಈ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಗೋದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಸಕಲಸಂಪದಗಳನ್ನು ಮಳೆಗರೆಯುವ ಭೋಗಭಾಗ್ಯವೂ, ಮೋಕ್ಷವೂ ಕರತಲಾಮಲಕಗಳಾಗಿರುವುವು.

೩೮. ಯಾವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕವಿನಾಶಕವೆನಿಸಿದ ವೃಷಭವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವನೋ, ಆತನು ಕಾಲಮೃತ್ಯುನಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೩೯. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಯಾರು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಜನನ, ಮರಣ, ಮುಪ್ಪುಗಳ ಭಯವನ್ನೂ ಪಾಪಸಂಚಯವನ್ನೂ ನಾನು ನಾಶಮಾಡುವೆನು.

೪೦-೪೧. ವೈಶಾಖಮಾಸಧರ್ಮದಿಂದ ನಾನು ಎಷ್ಟು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವೆನೋ, ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇತರ ಮಾಸಗಳ ಸಕಲ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವೈಶಾಖಮಾಸವೇ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯತಮವಾಗಿರುವುದು. ಸಕಲ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾದರೂ, ಬ್ರಹ್ಮ

ಯದ್ಗುರಾಪಂ ತಪೋಭಿಶ್ಚ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗೈರ್ಮುಖೈರಪಿ |
 ತದ್ಧಾನು ಪರಮಂ ಯಾಂತಿ ವೈಶಾಖನಿರತಾ ನರಾಃ || ೪೨ ||
 ಅಪಿ ಪಾಪಸಹಸ್ರಂ ವಾ ಮಾಸೋಽಯಂ ಹರತೇನಘ |
 ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿಹೀನಂ ವಾ ಮತ್ಪಾದಸ್ಮರಣಂ ಯಥಾ || ೪೩ ||
 ಗುರೂಪದಿಷ್ಟಃ ಕಾಂತಾರೇ ವೈಶಾಖೇ ನಿರತೋ ಭವಾನ್ |
 ಸಮಾರಾಧ್ಯ ಜಗನ್ನಾಥಂ ತೇನಾಪ್ತಮುಖಿಲಂ ನೃಪ || ೪೪ ||
 ಧರ್ಮೇಣಾನೇನ ಸಂಪ್ರೀತಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಽಯಂ ಭವಾಮಿ ತೇ |
 ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ ಯಥಾ ಕಾಮಾನ್ ದೇವೈರಪಿ ಸುದುರ್ಲಭಾನ್ ||
 ಇತಿ ತಸ್ಮೈ ವರಂ ದತ್ವಾ ದೇವದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ |
 ಪಶ್ಯತಾನೇನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ತತ್ತ್ವನಾಂತರಧೀಯತ || ೪೫ ||

ಚರ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವರಾದರೂ, ವೈಶಾಖನುಸ ಧರ್ಮವೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿದ ಮಾನವರು ಅವ್ಯಯವಾದ ನನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೪೨. ಯಾವ ವೈಕುಂಠಪದವಿಯು ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ, ಜ್ಞಾನಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ದುರ್ಲಭವಾಗಿರುವುದೋ, ಅಂತಹ ಪರಮಪದವನ್ನು ವೈಶಾಖಧರ್ಮನಿರತರಾದ ಜನರು ಸುಲಭವಾಗಿ ಪಡೆಯುವರು.

೪೩. ಎಲೈ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನಾದ ರಾಜನೆ! ಸರ್ವಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರಹಿತನನ್ನೂ ನನ್ನ ಪಾದಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯು ಹೇಗೆ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ವೈಶಾಖ ವ್ರತವೂ ಮನುಷ್ಯರ ಸಾವಿರಾರು ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವುದು.

೪೪. ಗುರುಗಳಾದ ಯಾಜ್ಞೋಪಯಾಜಕರಿಂದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಲೋಕನಾಥನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಿ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ವೈಶಾಖ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಅದರ ಫಲವಾಗಿಯೇ ನಿನಗೆ ಪುನಃ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯವೂ ಕೈಗೂಡಿರುವುದು.

೪೫. ಈ ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆಯಿಂದಲೇ ನಾನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ನಿನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನು. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಲಭ್ಯಗಳಾದ ಸಕಲ ಕಾಮಗಳನ್ನೂ ಯಥಾಪೇಕ್ಷಿತವಾಗಿ ನೀನು ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿರು.

೪೬. ಇಂತೆಂದು ಪುರುಷಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ದೇವಾಧಿ

ತತೋ ಭೂಪಾಲನರ್ಯೋಃಸೌ ಬಭೂವಾತ್ಯಂತವಿಸ್ಮಿತಃ |

ಹೃಷ್ಯಪುಷ್ಯತನುರ್ಭೂಪಃ ಲಬ್ಧನಷ್ಟಧನೋ ಯಥಾ || ೪೭ ||

ತತಃ ಶಶಾಸ ಪೃಥಿವೀಂ ತಚ್ಚಿತ್ತಸ್ತತ್ಪರಾಯಣಃ |

ಮಹದ್ಭಿರ್ಬೋಧಿತೋ ನಿತ್ಯಂ ಗುರುಭಿಶ್ಚ ನಿರಂತರಂ || ೪೮ ||

ನಾನ್ಯಂ ಪ್ರಿಯತಮಂ ಮೇನೇ ವಾಸುದೇವಮೃತೇ ನೃಪಃ |

ಯತ್ಸಂಪರ್ಕಾತ್ ಪ್ರಿಯಾ ಆಸನ್ ದಾರಾಮಾತ್ಮಸುತಾದಯಃ || ೪೯ ||

ಸರ್ವಾನ್ ಧರ್ಮಾಂಶ್ಚಕಾರಾಸೌ ವೈಶಾಖೋಕ್ತಾನ್ ಪುನಃ ಪುನಃ |

ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇನ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಭಿರ್ವೃತಃ || ೫೦ ||

ಭುಕ್ತ್ವಾ ಮನೋರಥಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ದೇವಾನಾಮುಪಿ ದುರ್ಲಭಾನ್ |

ಅಂತೇ ಜಗಾಮ ಸಾಯುಜ್ಯಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ದೇವಸ್ಯ ಚಕ್ರಿಣಃ || ೫೧ ||

ದೇವನಾದ ಜನಾರ್ದನನು ಸಕಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಆ ಪ್ರದೇಶ ದಿಂದಲೇ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೪೭. ಮಹಾರಾಜರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರನಾದ ಆತನು ಅತ್ಯಂತವಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾದನು. ನಷ್ಟವಾದ ಧನವನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆದ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಮಹಾರಾಜನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವ ನಾದನು.

೪೮. ಬಳಿಕ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆತನನ್ನೇ ಸದ್ಗತಿ ದಾಯಕನೆಂದು ನಂಬಿ, ನಿರಂತರವೂ ಮಹಾತ್ಮರಿಂದಲೂ, ಗುರುಗಳಿಂದಲೂ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಭೂಮಂಡಲವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದನು.

೪೯. ಆ ನೃಪತಿಯು ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಾರನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರರೆಂದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಲಭಿಸಿದರಾದ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೇ ಹೆಂಡತಿಯೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳೂ, ಪುತ್ರರೂ ಮುಂತಾದವರು ಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು.

೫೦. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಅನೇಕ ವೇಳೆ ನೆರವೇರಿಸಿದನು. ಆ ಅನಂತಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳುಗಳ ಸಂತತಿಯಿಂದ ಪರಿವೃತ ನಾಗಿದ್ದನು.

೫೧. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ 'ದುರ್ಲಭಗಳೆನಿಸಿದ ಸಕಲ ಮನೋರಥಗಳನ್ನೂ ಆತನು ನಿರಭಿಮಾನದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿ ದೇಹಾವಸಾನಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವ ದೇವನೂ, ಚಕ್ರಪಾಣಿಯೂ ಆದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯಪದವಿಯನ್ನು ಸೇರುವವನಾದನು.

ಯ ಇದಂ ಪರಮಾಖ್ಯಾನಂ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಶ್ರಾವಯಂತಿ ಚ ।

ತೇ ಸರ್ವೇ ಸಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಯಾಂತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಂ ಪದಂ ॥ ೫೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದೇ
“ ಪಾಂಚಾಲಧಿಪತೇರ್ವಿಷ್ಣು ಸಾಯುಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ ವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ
ಷೋಡಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫೨. ಯಾವ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಈ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು
ಕೇಳುವರೋ, ಯಾರು ಇತರರಿಗೆ ಹೇಳುವರೋ ಮತ್ತು ಹೇಳಿಸುವರೋ,
ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ ನಿರ್ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ
ಪರಮಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ಪಾಂಚಾಲರಾಜನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಸಾಯುಜ್ಯವು
ಲಭಿಸಿದುದು ” ಎಂಬ ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ದಂತಿಲಕೋಹಲ ಮುಕ್ತಿಸ್ತಾಪ್ತಿ ವೃತ್ತಾಂತವರ್ಣನಂ

ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿರುನಾಚಃ—

ನೈಶಾಖಧರ್ಮಾನಖಿಲಾನಿಹಾಮುತ್ರ ಫಲಪ್ರದಾನ್ ।
ಭೂಯೋಽಪಿ ಶೃಣಿತಶ್ಚಾಸೀತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿನಾಽದ್ಯಾಪಿ ಮಾನದ ॥ ೧ ॥
ಯತ್ರ ಚಾಕೈತವೋ ಧರ್ಮೋ ಯತ್ರ ವಿಷ್ಣುಕಥಾಃ ಶುಭಾಃ ।
ತಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಂ ಶೃಣ್ವತೋ ನೈವ ತೃಪ್ತಿಃ ಕರ್ಣರಸಾಯನಂ ॥ ೨ ॥
ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕೃತಂ ಪುಣ್ಯಂ ದಿಷ್ಟ್ವಾ ಸಾರಮುಪಾಗತಂ ।
ಆತಿಥ್ಯವ್ಯಪದೇಶೇನ ಯದ್ಭವಾನ್ ಗೃಹಮಾಗತಃ ॥ ೩ ॥
ವಚೋನ್ಮೃತಂ ಮುಖಾಂಭೋಜನಿಸ್ಯತಂ ಪರಮಾದ್ಭುತಂ ।
ಸೀತ್ವಾ ತೃಪ್ತಃ ಸಾರಮೇಷ್ಯಂ ಮೋಕ್ಷಂ ವಾ ನ ಚ ಕಾಮಯೇ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದಂತಿಲಕೋಹಲ ಮುಕ್ತಿಸ್ತಾಪ್ತಿ ವೃತ್ತಾಂತವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರುತದೇವನೆ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಕಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಖ್ಯಫಲಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಸಮಸ್ತ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಪುನಃ ಪುನಃ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ.

೨. ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ಧರ್ಮವು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ, ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕರಗಳಾದ ವಿಷ್ಣುಲೀಲೆಗಳ ಕಥೆಗಳು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವೋ, ಅಂತಹ ಕರ್ಣರಸಾಯನವೆನಿಸಿದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲವು.

೩. ಆತಿಥಿಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದುದರಿಂದ ದೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಫಲಪ್ರದವಾಗುವ ಸಮಯವೊದಗಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು.

೪. ನಿನ್ನ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಹೊರಟುಬರುತ್ತಿರುವ ವಾಣಿಯೆಂಬ ಪರಮಾದ್ಭುತವಾದ ಅಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಾರೆನು.

ತಸ್ಮಾತ್ತಾನೇವ ಧರ್ಮಾನ್ನೇ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಯಕಾನ್ ।

ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರಾನ್ ದಿವ್ಯಾನ್ ಭೂಯೋ ವಿಸ್ತರತೋ ವದ ॥ ೫ ॥

ಇತ್ಯುಕ್ತಸ್ತು ಪುರಾ ರಾಜ್ಞಾ ಶ್ರುತದೇವೋ ಮಹಾಯಶಾಃ ।

ಸಂಹೃಷ್ಟಾತ್ಮಾ ಶುಭಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ಪುನರ್ವ್ಯಾಹರ್ತುಮಾರಭತ್ ॥

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣು ರಾಜಸ್ತ್ರವಕ್ಸ್ಯಾಮಿ ಕಥಾಂ ಪಾಪಪ್ರಣಾಶಿನೀಂ ।

ವೈಶಾಖಧರ್ಮವಿಷಯಾಂ ಭಾವಿತಾಂ ಮುನಿಭಿರ್ಮುಹುಃ ॥ ೬ ॥

ಪಂಪಾತೀರೇ ದ್ವಿಜಃ ಕಶ್ಚಿ ಚೈಂಖೋ ನಾನು ಮಹಾಯಶಾಃ ।

ಗುರೌ ಸಿಂಹಗತೇ ಚಾಗಾನ್ಮದೀಂ ಗೋದಾವರೀಂ ಶುಭಾಂ ॥ ೭ ॥

ತೀರ್ತ್ವಾ ಭೀಮರಥೀಂ ಪುಣ್ಯಾಂ ಕಾಂತಾರೇ ಕಂಟಕಾನಿಲೇ ।

ನಿರ್ಜಲೇ ನಿರ್ಜನೇ ಘೋರೇ ವೈಶಾಖೇ ತಾಪಕರ್ಷಿತಃ ॥ ೮ ॥

೫. ಆದುದರಿಂದ ಭೋಗಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ, ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯಗಳಾಗಿರುವುದೂ, ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಗಳಾಗಿರುವುದೂ ಎನಿಸಿದ ಆ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸು.

೬. ಇಂತೆಂದು ಮುನ್ನು ಮುಹಾರಾಜನಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಮಹಾ ಕೀರ್ತಿವಂತನಾದ ಶ್ರುತದೇವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹರ್ಷಗೊಂಡವನಾಗಿ ಪುನಃ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದನು.

೭. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮಹಾರಾಜನೆ! ವೈಶಾಖ ಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಕಥೆ ಯೊಂದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ಮಹಾ ಮುನಿಗಳೂ ಸಹ ಇದನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ತಮ್ಮ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು.

೮. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಂಪಾತೀರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಶಂಖ ನೆಂಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಗುರುಗ್ರಹವು ಸಿಂಹರಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಆತನು ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ನದೀಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಲೆಳಸಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಗೋದಾವರೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

೯. ಬಳಿಕ ಅವನು ಪರಮಪಾವನೆಯಾದ ಭೀಮರಥಿಯನ್ನು ದಾಟಿಕೊಂಡು ಕಂಟಕಾನ್ತಿತವೂ, ಜಲರಹಿತವೂ, ಜನಶೂನ್ಯವೂ, ದುಷ್ಟಮೃಗಗಳಿಂದ ಭಯಂಕರವೂ ಆದ ಒಂದು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದಿಂದ ಬಸವಳಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

ವೃಕ್ಷೇ ಚೋಪವಿನೇಶಾಃಸೌ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಮಯೇ ದ್ವಿಜಃ |

ತದಾ ಕಶ್ಚಿದ್ಧರಾಚಾರೋ ವ್ಯಾಧಶ್ಚಾಪಧರಃ ಶತಃ || ೧೦ ||

ನಿರ್ಘುಣಃ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಕಾಲಾಂತಕ ಇವಾಸಪರಃ |

ತಂ ಕುಂಡಲಧರಂ ವಿಪ್ರಂ ದೀಕ್ಷಿತಂ ಭಾಸ್ಕರೋಪಮಂ || ೧೧ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬದ್ಧಾಃ ಸ ಜಗ್ರಾಹ ಕುಂಡಲಾದಿಕಮುಗ್ರಧೀಃ |

ಉಪಾಸಹೌ ಚ ಚೈತ್ರಂ ಚ ಅಕ್ಷಮಾಲಾಂ ಕಮಂಡಲಂ || ೧೨ ||

ಪಶ್ಚಾದ್ವಿಸೃಜ್ಯ ತಂ ವಿಪ್ರಂ ಗಚ್ಛೇತ್ಯಾಹ ವಿಮೂಢಧೀಃ || ೧೩ ||

ತತಃ ಸ ಗಚ್ಛನ್ ಪಥಿ ಶರ್ಕರಾಃಪಿಲೇ

ಸೂರ್ಯಾಂಶು ತಪ್ತೇ ಜಲವರ್ಜಿತೇ ಖರೇ |

ಸಂತಪ್ತಪಾದಸ್ತೃಣಭೃದಿತೇ ಸ್ಥಲೇ

ಕ್ಷಚಿಚ್ಛ ಚಾರೋಪನಸನ್ನೂರ್ಧ್ವರೇತಾಃ || ೧೪ ||

ಸ ವೈ ದೃತಂ ಸಂಪತನ್ ಕ್ವಾಪಿ ತುಷ್ಯನ್

ಹಾಹೇತಿ ವಾದೀ ಸ ಜಗಾಮ ತೂರ್ಣಂ |

೧೦-೧೨. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರದ ಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಒಬ್ಬ ದುರಾಚಾರಿಯೂ ಶತನೂ ಆದ ಬೇಡನೊಬ್ಬನು ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆತನು ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯರಹಿತನಾಗಿದ್ದು ಎರಡನೆಯ ಯಮನಂತೆಯೇ ಭಯಂಕರನಾಗಿದ್ದನು. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹೋಲುವ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ಸೋಮಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ಕ್ರೂರಕರ್ಮಿಯಾದ ಆ ಬೇಡನು ಆತನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಆತನ ಕುಂಡಲಾದ್ಯಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನೂ, ಭತ್ತಿಯನ್ನೂ ರುದ್ರಾಕ್ಷಗಳ ಜಪಮಾಲೆಯನ್ನೂ, ಕಮಂಡಲವನ್ನೂ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಕಸಿದುಕೊಂಡನು.

೧೩. ಬಳಿಕ ಮೂಢಾತ್ಮನಾದ ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚಿ ಆತನಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿಂದು ಹೇಳಿದನು.

೧೪. ಆಗ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮರಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಸೂರ್ಯನ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಕಾದಿರುವುದೂ, ಜಲವರ್ಜಿತವೂ, ನೊರಜುಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ತೀಕ್ಷ್ಣವೂ ಆದ ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆಯುತ್ತ, ಕಾಲುಗಳು ಸುಡುತ್ತಿರಲು ಉಪವಾಸದಿಂದ ಕೃಶನಾಗಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲುಗಳನ್ನಿಡಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೫. ಆತನು ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಗ ನಡೆದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತ ಕೆಲವೆಡೆ

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮುನಿಂ ಖಿದ್ಯಮಾನಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ

ಮಧ್ಯಂಗತೇ ಪೂಷ್ಣಿ ದಯಾಬಭೂವ

|| ೧೫ ||

ವ್ಯಾಧಸ್ಯ ಧರ್ಮನಿಮುಖಸ್ಯ ಚ ಪಾಪಬುದ್ಧೇ

ಸ್ತಸ್ಮೈದದಾಮಿ ಸುಖದಾಂ ಖಲು ಪಾದರಕ್ಷಾಂ |

ಚೌರ್ಯೇಣೈವ ಸ್ವಧರ್ಮೇಣ ಯಾ ಗೃಹಿತಾ ವನಾಂತರೇ |

ತದೀಯಮೇವ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಧಾನಾಂ ಧರ್ಮನಿರ್ಣಯಃ

|| ೧೬ ||

ತಸ್ಮಾದುಪಾಸಹೌ ದಾಸ್ಯೇ ಮುಹುದ್ದುಃ ಪಾಪನುತ್ತಯೇ

ತೇನ ಶ್ರೇಯೋ ಭವೇದ್ಯಚ್ಛ ತದ್ಭವೇನ್ಮಮ ಪಾಪಿನಃ

|| ೧೭ ||

ಜೀರ್ಣೇ ಚೋಪಾಸಹೌ ದ್ವೇ ಚ ವರ್ತತೇ ಪಾದಯೋರ್ಮಮ |

ನ ತಾಭ್ಯಾಮಸ್ತಿ ಮೇ ಕೃತ್ಯಂ ತಸ್ಮಾತ್ತೇ ವೈ ದದಾಮ್ಯಹಂ

|| ೧೮ ||

ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಮನಸಿ ತೂರ್ಣಂ ಗತ್ವಾ ದದೌಚ ತೇ |

ಶರ್ಕರಾತಪ್ತಪಾದಾಯ ದ್ವಿಜವರ್ಯಾಯ ಸೀದತೇ

|| ೧೯ ||

ಗಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುತ್ತ, ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಸೂರ್ಯನು ಆಕಾಶ ಮಧ್ಯಗತನಾಗಲು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕಟದಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಆ ಮಹಾ ಮುನಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಬೇಡನಿಗೂ ದಯೆಯುಂಟಾಯಿತು.

೧೬. ಸಕಲ ಧರ್ಮವಿಮುಖನೂ, ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯೂ ಆದ ಆ ವ್ಯಾಧನು ಇಂತೆಂದು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. “ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಈ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಆತನಿಗೇತಕ್ಕೆ ಕೊಡಬಾರದು? ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಧರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವಾದ ಚೌರ್ಯದಿಂದ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವರೋ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವರಿಗೇ ಸೇರಿರುತ್ತವೆ. ಇದೇ ಅವರ ವೃತ್ತಿಧರ್ಮವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೧೭. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಅವನಿಗೆ ಎರಡು ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡುವೆನು. ಆ ದಾನದಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟಾಗುವುದಾದರೆ ಪಾಪಿಯಾದ ನನಗೆ ಅದೂ ಲಭಿಸಲಿ.

೧೮. ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳೂ ಜೀರ್ಣಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರುವುವು. ಅವುಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಆತನಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವೆನು.”

೧೯. ಇಂತೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮರಳಿನಿಂದ

ಉಪಾನಹೌ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತೇ ನಿರ್ವೃತ್ತಿಂ ಚ ಪರಾಂ ಯಯೌ |
 ಸುಖೀಭವೇತಿ ತಂ ವ್ಯಾಧಮಾಶೀರ್ಭಿರಭಿನಂದ್ಯ ಚ || ೨೦ ||
 ನೂನಂ ಸುಪಕ್ವಪುಣ್ಯೋಽಯಂ ವೈಶಾಖೇ ದತ್ತವಾನಮೂ |
 ವ್ಯಾಧಸ್ಯಾಪಿ ಚ ದುರ್ಬುದ್ಧೇಃ ಪ್ರಾಯೋವಿಷ್ಟುಃ ಪ್ರಸೀದತಿ |
 ಸರ್ವಸ್ಯಾಽಪ್ರಾಚ ಭೂಯೋಽಪಿ ಯತ್ಸುಖಂ ತದಭೂನ್ಮನು || ೨೧ ||
 ತತೋಽಭಿಶ್ರುತ್ಯ ತದ್ವಾಕ್ಯಂ ಕಿಮೇತದಿತಿ ವಿಸ್ಮಿತಃ |
 ವ್ಯಾಜಹಾರ ಮುನಿರ್ವಿಪ್ರಂ ಬ್ರಹ್ಮಿಷ್ಠಂ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಂ || ೨೨ ||
 ತ್ವದೀಯಂ ತು ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಕಥಂ ಪುಣ್ಯಂ ಭವೇನ್ಮನು |
 ಪ್ರಶಂಸಸಿ ಚ ವೈಶಾಖಂ ಹರಿಸ್ತುಷ್ಪೋ ಭವೇದಿತಿ || ೨೩ ||
 ಏತದಾಚಕ್ಷ್ವ ನೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಕೋ ವೈಶಾಖಸ್ತು ಕೋ ಹರಿಃ |
 ಕೋ ಧರ್ಮಃ ಕಿಂ ಫಲಂ ತಸ್ಯ ಶುಶ್ರೂಷೋರ್ನೋ ದಯಾನಿಧೇ || ೨೪ ||

ಕಾದ ಕಾಲುಗಳುಳ್ಳ ದುಃಖಿತನಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿದನು.

೨೦. ಆ ವಿಪ್ರನು ಎರಡು ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮೆಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅಮಿತವಾದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಬಹಳಕಾಲ ಸುಖಿಯಾಗಿಬಾಳೆಂದು ಆ ವ್ಯಾಧನನ್ನು ಅನೇಕ ವಚನಗಳಿಂದ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದನು.

೨೧. “ಈ ಬೇಡನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪರಿಪಾಕಗೊಂಡ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿರಬೇಕು. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಈ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿರುವನು. ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಾದ ಈ ವ್ಯಾಧನಿಗೂ ಪ್ರಾಯಶಃ ಮಹಾ ವಿಷ್ಟುವಿನ ಅನುಗ್ರಹವುಂಟಾಗಬಹುದು. ಈತನ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ಸುಖವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದು.”

೨೨. ಆ ವ್ಯಾಧನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಇದು ಏನೆಂದು ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡನು. ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೂ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಸಂಪನ್ನನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು.

೨೩. “ನಿನ್ನಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿಯೇ ನಾನು ನಿನಗೆ ಈ ಸವೆದುಹೋದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆನು. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು? ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವನೆಂದು ವೈಶಾಖಮಾಸದ ದಾನವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ.

೨೪. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳು. ವೈಶಾಖಮಾಸವೆಂಬುದು ಯಾವುದು! ಶ್ರೀ ಹರಿಯೆಂಬವನು

ಇತಿ ವ್ಯಾಧನಚಃ ಶೃತ್ವಾ ಶಂಖಸ್ತುಷ್ಪಮನಾ ಅಭೂತ್ |

ಪ್ರಶಂಸನ್ನ ಚ ವೈಶಾಖಂ ಪುನರ್ವಿಸ್ಥಿತಮಾನಸಃ

|| ೨೫ ||

ಇದಾನೀಂ ದತ್ತನಾನ್ ಸಾದತ್ರಾಣೇ ಮೇ ಲುಬ್ಧಕಃ ಶತಃ |

ಯದ್ಬುರ್ಬುದ್ಧೇಶ್ಚ ವೈಷಮ್ಯಂ ಜಾತಂ ಚಿತ್ರಮಹೋ ಬತ

|| ೨೬ ||

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಫಲಂ ಜನ್ಮಾಂತರೇಷು ವೈ |

ವೈಶಾಖಮಾಸಧರ್ಮಾಣಾಂ ಫಲಂ ಸದ್ಯಃ ಕ್ಷಣೇ ನೃಣಾಂ

|| ೨೭ ||

ಸಾಸಾಚಾರಸ್ಯ ದುರ್ಬುದ್ಧೇರ್ವ್ಯಾಧಸ್ಯಾಪಿ ದುರಾತ್ಮನಃ |

ದೈನಾದುಪಾಸಹೋದಾರ್ಥನಾತ್ಸತ್ತ್ವಶುದ್ಧಿರಭೂದಹೋ

|| ೨೮ ||

ಯಚ್ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಿಯಂ ಕರ್ಮ ಯತ್ತತ್ಸಂತೋಷನಿರ್ಮಲಂ |

ತದೇವ ಧರ್ಮಮಿತ್ಯಾಹುರ್ಮನ್ವಾದ್ಯಾ ಧರ್ಮವಿತ್ತಮಾಃ

|| ೨೯ ||

ಯಾರು ? ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಯಾವುದು ? ಅದನ್ನು ಆಚರಿಸಿದುದರಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಫಲವು ಯಾವುದು ? ದಯಾಸಮುದ್ರನಾದ ನೀನು ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸು.”

೨೫. ಇಂತೆಂದ ಆ ವ್ಯಾಧನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಂಖಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗನಾದನು. ಮತ್ತು ಅವನಿಗೂ ಈ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಳ್ಳುತ್ತ ವೈಶಾಖ ವ್ರತವನ್ನು ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಹೊಗಳಿಕೊಂಡನು.

೨೬. “ಶತನಾದ ಈ ವ್ಯಾಧನು ಈಗತಾನೆ ನನಗೆ ಸಾದರಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಈ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಗೂ ಸಹ ಆಗಲೇ ಧರ್ಮಧರ್ಮಗಳ ವೈಷಮ್ಯ ಭಾವವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದೇನು ?

೨೭. ಇತರ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಚರಿಸಲು ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಆದರೆ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಫಲಗಳು ಕೈಗೊಡುವುವಲ್ಲವೇ.

೨೮. ‘ಪಾಪಕೃತ್ಯನಿರತನೂ, ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯೂ, ದುರಾತ್ಮನೂ ಆದ ಈ ವ್ಯಾಧನಿಗೂ ಕೂಡ ಯಾದೃಚ್ಛಿಕವಾದ ಸಾದರಕ್ಕೆಗಳ ದಾನದ ಫಲವಾಗಿ ಸತ್ತ್ವಗುಣೋದಯವುಂಟಾಯಿತು. ಇದು ಆತ್ಮಾಶ್ಚರ್ಯಕರವೇ ಸರಿ.

೨೯. ಯಾವ ಕಾರ್ಯವು ಶ್ರೀಮನ್ಮಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವೋ, ಯಾವುದು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೋ, ಅದೇ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವೆಂದು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮನುನೇ ನೊದಲಾದವರು ಹೇಳಿರುವರು.

ಧರ್ಮಾ ನಾಥವನಾಸೀಯಾಃ ಪ್ರಿಯಾ ವಿಷ್ಣೋರತೀನ ತೇ || ೩೦ ||
 ಧರ್ಮೈರ್ಮಾಧವನಾಸೀಯೈರ್ಯಥಾ ತುಷ್ಯತಿ ಕೇಶವಃ |
 ನ ತಥಾ ಸರ್ವದಾನೈಶ್ಚ ತಪೋಭಿಶ್ಚ ಮಹಾನುಖೈಃ || ೩೧ ||
 ನಾನೇನ ಸದೃಶೋ ಧರ್ಮಃ ಸರ್ವಧರ್ಮೇಷು ವಿದ್ಯತೇ |
 ಮಾ ಗಯಾಂ ಯಾಂತು ಮಾ ಗಂಗಾಂ ಮಾ ಪ್ರಯಾಗಂ ತು ಪುಷ್ಕರಂ ||
 ಮಾ ಕೇದಾರಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಮಾ ಪ್ರಭಾಸಂ ಸ್ಯಮಂತಕಂ |
 ಮಾ ಗೋದಾಂ ಮಾ ಚ ಕೃಷ್ಣಾಂ ಚ ಮಾ ಸೇತುಂ ಮಾ ಮರುದ್ವೃಧಾಂ ||
 ವೈಶಾಖಧರ್ಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಶಂಸಂತೀ ಚ ಯಥಾಪಗಾ |
 ತತ್ರ ಸ್ನಾತಸ್ಯ ವೈ ವಿಷ್ಣುಃ ಸದ್ಯೋ ಹೃದ್ಯವರುದ್ಯತೇ || ೩೪ ||
 ಮಾಸೇ ಮಾಧವಸಂಜ್ಞಾಃ ಸ್ಮಿನ್ ಯತ್ಸ್ವಲ್ಪೇನೈವ ಸಾಧ್ಯತೇ |
 ನ ತದ್ಬಹುವ್ಯಯೈರ್ಧಾರ್ವನೈರ್ಧರ್ಮೈರ್ವಾಃ ಪಿ ವೈ ಮುಖೈಃ || ೩೫ ||

೩೦. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಧರ್ಮಗಳೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದುವುಗಳು.

೩೧. ಈ ವೈಶಾಖಮಾಸಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಕೇಶವನು ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವನೋ, ಅಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಕಲದಾನಗಳಿಂದಲೂ, ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ, ಮಹಾಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ ಸುಪ್ರೀತವಾಗಲಾರನಷ್ಟೆ.

೩೨. ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನು ಸರಿಹೋಲುವ ಧರ್ಮವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನನುಸರಿಸುವ ಜನರು ಗಯಾಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಲಿ, ಗಂಗೆಗಾಗಲಿ, ಪುಷ್ಕರಕ್ಕಾಗಲಿ, ಪ್ರಯಾಗಕ್ಕಾಗಲಿ ಹೋಗಿ ಸೇವಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

೩೩. ಕೇದಾರ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ಪ್ರಭಾಸ, ಸ್ಯಮಂತಪಂಚಕ, ಗೋದಾವರಿ, ಕೃಷ್ಣಾ, ಸೇತುಬಂಧ ರಾಮೇಶ್ವರ, ಮರುದ್ವೃಧ ಮುಂತಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೂ ಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೩೪-೩೫. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಸತ್ಪಥಿಯೇ ದಿವ್ಯನದಿಯು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿಯೇ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ವೈಶಾಖನಾಮಕವಾದ ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅತಿಸ್ವಲ್ಪ ಧರ್ಮದಿಂದಲೂ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಅದನ್ನು ಇತರ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ವ್ಯಯದಿಂದಲೂ, ದಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪಡೆಯಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು.”

ಮಾಸೋಯಂ ಮಾಧವೋ ನಾನು ವ್ಯಾಧಪುಣ್ಯವಿವರ್ಧನಃ |
 ತಸ್ಮಿನ್ ಮಹ್ಯಂ ತ್ವಯಾ ದತ್ತೇ ಪಾದುಕೇತಾಪನಾಶನೇ || ೩೬ ||
 ತೇನ ತೇ ಪೂರ್ವಕಾಲೀನಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪಾಪಮುಪಾಗತಂ |
 ತುಷ್ಪಸ್ತು ಭಗವಾನ್ ಸ್ತ್ರಾಯಃ ಶ್ರೇಯೋ ವ್ಯಾಧ ವಿಧಾಸ್ಯತಿ || ೩೭ ||
 ಅನ್ಯಥಾ ತೇ ಕಥಂ ಭೂಯಾತ್ ಋದ್ಧಿರೇತಾದೃಶೀ ಶುಭಾ |
 ಮುನಾನೇನಂ ಬ್ರುವಾಣೇ ಚ ಮೃತ್ಯುನಾ ಪ್ರೇರಿತೋ ಬಲೀ |
 ಸಿಂಹೋ ವ್ಯಾಘ್ರವಧಾರ್ಥಾಯ ಸ್ತ್ರಾದ್ರವತ್ಕ್ರೋಧವಿಹ್ವಲಃ || ೩೮ ||
 ಮಥ್ಯೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ಮಾತಂಗಂ ದೈವಾದ್ವೇನೇನ ಕಲ್ಪಿತಂ |
 ತಂ ಹಂತುಮುದ್ಯತೋಗಚ್ಛತ್ ಪದಾಕ್ರಾಂತಂ ನ್ಯವಸ್ಥಿತಂ || ೩೯ ||
 ತಯೋರ್ಯುದ್ಧಮಭೂದ್ರಾಜನ್ ಸಿಂಹಮಾತಂಗಯೋರ್ವನೇ |
 ಶ್ರಾಂತೌ ಯುದ್ಧಾಚ್ಚ ವಿರತೌ ನಿರೀಕ್ಷಂತೌ ಚ ತಸ್ಯ ತುಃ || ೪೦ ||
 ವ್ಯಾಧಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಯಚ್ಛೋಕ್ತಂ ಮುನಿನಾ ಚ ಮಹಾತ್ಮನಾ |
 ಸಮಸ್ತಪಾತಕ ಧ್ವಂಸಿ ದೈವಾಚ್ಛುಶ್ಯವತುಶ್ಚತೌ || ೪೧ ||

೩೬-೩೭. “ಎಲೈ ವ್ಯಾಧನೆ! ಈ ಮಾಸವೇ ವೈಶಾಖವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಕಲ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು. ಅಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವಂತಹ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನೀನು ನನಗೆ ದಾನಮಾಡಿರುವೆ. ಅದರಿಂದ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಇಂದು ಪರಿಪಕ್ವವೆನಿಸಿ ಬಂದಿತು. ಅಯ್ಯಾ ಬೇಡನೆ! ಭಗವಂತನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ನಿನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನಂಟುಮಾಡುವನು.

೩೮. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆನಿನಗೆ ಇಂತಹ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಬುದ್ಧಿಯು ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು?” ಇಂತು ಮಹಾಮುನಿಯಾದ ಶಂಖನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಅವರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾದುದೊ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಸಿಂಹವೊಂದು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಕಿಡಿ ಕಿಡಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಹುಲಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿತು.

೩೯-೪೦. ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿದ್ದ ಆನೆ ಯೊಂದನ್ನು ಆ ಸಿಂಹವು ಕಂಡು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳನ್ನೂ ಬಲವಾಗಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಊರಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದ ಅದನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ದುಷ್ಟಮೃಗಗಳಾದ ಸಿಂಹ ಮಾತಂಗಗಳಿಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಿತು. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಎರಡೂ ಬಳಲಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಒಂದನ್ನೊಂದು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡುವು.

೪೧. ಮತ್ತು ಆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಮುನಿಯು ವ್ಯಾಧನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳು

ತೇನೈವ ಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಶ್ರವಣೇನಾನುಲಾಶಯೌ |
 ಶಾಸಾನುಕ್ತೌ ಚ ತೌ ದೇಹಾತ್ ಸದ್ಯೋಮುಕ್ತೌ ದಿನಂಗತೌ || ೪೨ ||
 ದಿವ್ಯರೂಪಧರೌ ದಿವ್ಯೌ ದಿವ್ಯಗಂಧಾನುಲೇಪನೌ |
 ದಿವ್ಯಂ ವಿನೂನಮಾರೂಢೌ ದಿವ್ಯನಾರೀನಿಷೇವಿತೌ || ೪೩ ||
 ಸದ್ಯೋವನತಮೂರ್ಧಾನೌ ಸ್ರಾಂಜಲೀ ಚೋಪತಸ್ಥತುಃ |
 ಮುನೀಂದ್ರೋ ಧರ್ಮವಕ್ತಾಚಿ ವ್ಯಾಧಮುದ್ದಿಶ್ಯ ನೈ ಪಥಿ || ೪೪ ||
 ತೌ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಸ್ಮಿತಃ ಸ್ರಾಹ ಕೌ ಯುವಾಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಲಃ |
 ದುರ್ಯೋನೌ ತು ಕುತೋ ಜನ್ಮ ಯುಮಯೋರ್ವಾ ಕಥಂ ನೃತಿಃ || ೪೫ ||
 ಅಹೇತೋರ್ವಿಪಿನೇ ಚಾಸ್ತೀನ್ ಪರಸ್ಮರನಧೋದ್ಯತೌ |
 ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಸುವಿಸ್ತಾರ್ಯ ಸಮ್ಯಗ್ವದತ ಮೇನನಘೌ || ೪೬ ||
 ಇತ್ಯುಕ್ತೌ ಮುನಿನಾ ತೇನ ವಚಃ ಪ್ರತ್ಯಾಚತುಃ ಪುನಃ
 ಮತಂಗಸ್ಯ ಮುನೇಃ ಪುತ್ರೌ ದಂತಿಲಃ ಕೋಹಲೋಽಪರಃ || ೪೭ ||

ತ್ತಿದ್ದ ಸಕಲಪಾತಕಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಮೈಶಾಖಧರ್ಮದ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಆ ಮೃಗಗಳೆರಡೂ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿದುವು.

೪೨. ಆ ಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಶ್ರವಣದಿಂದಲೇ ಅವುಗಳು ನಿರ್ಮಲಾಂತಃ ಕರಣವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಶಾಸದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ದೇಹಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟವು.

೪೩. ಆ ಮೃಗದೇಹಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪುರುಷರು ಸುಂದರರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಸ್ವರ್ಗಯೋಗ್ಯರಾಗಿ, ಉತ್ತಮಪರಿಮಳ ಗಂಧಗಳನ್ನು ಮೈಗಳಿಗೆ ಲೇಪಿಸಿ ಕೊಂಡು, ತಮಗಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದ ವಿಮಾನವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಪರಿಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

೪೪. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ತಲೆಗಳನ್ನು ಬಾಗಿಸಿ, ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಮುನಿವರ್ಯನಾದ ಶಂಖನು ವ್ಯಾಧನಿಗೆ ಮೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರು.

೪೫. ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಆತನು ಅಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಯಾರು? ನಿಮಗೆ ಈ ನೀಚ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಗಳು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು? ನಿಮಗೆ ಮರಣವು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸಿತು?

೪೬. ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ವಧಿಸಲು ಹೇಗೆ ಉದ್ಯುಕ್ತರಾದಿರಿ? ಎಲೌ ಪಾಪರಹಿತರಿರಾ! ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

೪೭. ಇಂತೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅವರು ಆ ಮಹಾಮುನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯು

ಶಾಪದೋಷೇಣ ತೌ ಜಾತೌ ನಾಮ್ನಾದಂತಿಲಕೋಹಲೌ |
 ರೂಪಯೌವನಸಂಪನ್ನೌ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದೌ || ೪೮ ||
 ಆನಾಮುದ್ವಿತ್ಯ ಪೋನಾಚ ಪಿತಾ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕೋವಿದಃ |
 ಮತಂಗೋ ನಾಮ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಃ ಸರ್ವಧರ್ಮವಿದುತ್ತಮಃ || ೪೯ ||
 ವೈಶಾಖೇ ಮಾಸಿ ತನಯೌ ಮಧುಸೂದನವಲ್ಲಭೇ |
 ಪ್ರಪಾಂ ಕುರುತ ಮಾರ್ಗೇ ಚ ಜನಾನ್ವೀಜಯತಂ ಕ್ಷಣಂ || ೫೦ ||
 ಮಾರ್ಗೇ ಛಾಯಾಂ ವಿಧತ್ತಾಂ ಚ ಭೂರ್ಯನ್ಮಂ ಶೀತಲಾಂಬು ಚ |
 ಕುರುತಂ ಸ್ನಾನಮುಷಸಿ ತಥೈವಾರ್ಚಯತಂ ವಿಭುಂ || ೫೧ ||
 ಕಥಾಂ ಚ ಶೃಣುತಂ ನಿತ್ಯಂ ಯಯಾ ಬಂಧೋ ನಿವರ್ತತೇ || ೫೨ ||
 ಏನಂ ಚ ಬಹುಭಿರ್ವಾಕ್ಯೈಃ ಬೋಧಿತಾವಪಿ ದುರ್ಮತೀ |
 ಕ್ರುದ್ಧೋಽಭವಂ ದಂತಿಲೋಹಂ ಮತ್ತೋಹಂ ಕೋಹಲಾಹ್ವಯಃ ||

ತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಮತಂಗಮಹರ್ಷಿಯ ಪುತ್ರರು. ನಾನು ದಂತಿಲನೆಂಬುವನು. ಈತನ ಹೆಸರು ಕೋಹಲನು.

೪೮. ದಂತಿಲಕೋಹಲರೆಂಬ ನಾವೀರ್ವರೂ ಶಾಪವನ್ನು ಪಡೆದ ದೋಷದ ಫಲವಾಗಿ ಸಿಂಹ ಮತ್ತು ಆನೆಗಳಾಗಿ ನೀಚಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದವು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸುಂದರರೂಪದಿಂದಲೂ ಯೌವನದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದವು.

೪೯. ಒಮ್ಮೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಸಕಲ ಧರ್ಮಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನೂ ಎನಿಸಿದ ಮತಂಗನೆಂಬ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು.

೫೦. ಪುತ್ರರಿರಾ! ಮಧುಸೂದನನಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯವಾದ ವೈಶಾಖ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ನೀವು ದಾರಿಗರಿಗಾಗಿ ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರಿ. ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಬೀಸಣಿಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಆಯಾಸಪರಿಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ.

೫೧. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನೆರಳಿನ ಚಪ್ಪರಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿರಿ. ಮೃಷ್ಟಾನ್ನಗಳನ್ನೂ ತಂಪಾದ ಪಾನೀಯಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿರಿ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಹಿರ್ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವಿಧಿವಿಹಿತರೀತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿರಿ.

೫೨. ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧನವಾಗಿರುವ ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ನಿರಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳುತ್ತಿರಿ.

೫೩. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಅನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಂದೆಯು ನಮಗೆ ಉಪದೇಶ

ಕೃದ್ಧಃ ಶಶಾಪ ತೌ ಸದ್ಯಃ ಪಿತಾ ಧರ್ಮೇಷು ಲಾಲಸಃ || ೫೪ ||
 ಪುತ್ರಂ ಚ ಧರ್ಮವಿಮುಖಂ ಭಾರ್ಯಾಂ ಚಾಪ್ರಿಯವಾದಿನೀಂ |
 ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ ಚ ರಾಜಾನಂ ತ್ಯಜೇತ್ಸದ್ಯೋ ನ ಚೇತ್ಸತೇತ್ || ೫೫ ||
 ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾದರ್ಥಲೋಭಾದ್ವಾ ಸಂಸರ್ಗಂ ಯೇ ಪ್ರಕುರ್ವತೇ |
 ತೇ ಸರ್ವೇ ನರಕಂ ಯಾಂತಿ ಯಾವದಿಂದ್ರಾಶ್ಚ ತುರ್ದಶ |
 ಇತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶಶಾಪಾವಾಂ ಮದಕ್ರೋಧಪರಿಪ್ಲುತೌ || ೫೬ ||
 ಕೃದ್ಧೋಽಯಂ ದಂತಿಲೋ ಭೂಯಾತ್ ಸಿಂಹಃ ಕ್ರೋಧಪರಿಪ್ಲುತಃ |
 ಮತ್ತಸ್ತು ಕೋಹಲೋ ಭೂಯಾತ್ ಮತ್ತೋ ಮಾತಂಗಯಾಧಪಃ ||
 ಕೃತಾನುತಾಪೌ ಪಶ್ಚಾತ್ತ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾವೋ ವಿಮೋಚನಂ |
 ಆವಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿತೋ ಭೂಯೋ ವಿಶಾಪಂ ಚ ದದೌ ಪಿತಾ || ೫೭ ||

ವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ನಾವು ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾದೆವು. ದಂತಿಲನಾದ ನಾನು ಕೋಪಗೊಂಡೆನು. ಕೋಹಲನಾಮಕನಾದ ನಾನು ಉನ್ಮತ್ತನಾಗಿದ್ದೆನು.

೫೪. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಕ್ರೋಧಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡುವವನಾದನು.

೫೫. ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನದವನು ಧರ್ಮವಿಮುಖನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನೂ, ಅಪ್ರಿಯಗಳನ್ನಾಡುವ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪರಿಪಾಲಕನಲ್ಲದ ರಾಜನನ್ನೂ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ತ್ಯಾಗಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನಾಗುವ ಸಂಭವವುಂಟು.

೫೬. ಪತ್ತೀಪುತ್ರರೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದಾಗಲಿ, ಐಶ್ವರ್ಯವಂತನಾದ ದೊರೆಯೆಂದು ಅರ್ಥಲೋಭದಿಂದಾಗಲಿ ಯಾರು ಅವರೊಡನೆ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವರೋ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಹೇಂದ್ರರಾಗುವ ಪರ್ಯಂತವೂ ನರಕಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಸಂಭವಿಸುವರು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದೇ ಮತಂಗಮಹರ್ಷಿಯು ಕೋಪಮದಗಳಿಂದ ಉದ್ಧತರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಶಾಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

೫೭. ಕೋಪಗೊಂಡ ಈ ದಂತಿಲನು ಅಮಿತಕ್ರೋಧಾವಿಷ್ಟವಾದ ಸಿಂಹದ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿ. ಉನ್ಮತ್ತನಾದ ಕೋಹಲನು ಮದೋದಕವನ್ನು ಸ್ರವಿಸುತ್ತ ಆನೆಗಳ ಹಿಂಡಿಗೆ ಕಾವಲುಗಾರನಾದ ಸಲಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಲಿ.

೫೮. ಈ ಶಾಪಗಳಿಂದ ನಾವು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗೊಂಡವರಾಗಿ ಶಾಪವಿಮೋಚನವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಆತನನ್ನು ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆವು. ಆಗ ತಂದೆಯಾದ ಮತಂಗಮಹರ್ಷಿಯು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ ವಿಶಾಪವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿದನು.

ಯುವಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಚ ದುರ್ಯೋನೀ ಕಿಯತ್ಕಾಲಾಂತರೇಽಪಿ ಚ |
 ಸಂಗಮೋ ಭವಿತಾ ತತ್ರ ಪರಸ್ಪರವಧೈಷಿಣೋಃ || ೫೯ ||
 ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಹಿ ಸಮಯೇ ಸಂವಾದೋ ವ್ಯಾಧಶಂಖಯೋಃ |
 ವೈಶಾಖಧರ್ಮವಿಷಯೋ ದೈವಾದ್ವಾಂ ಶ್ರವಣೇಽಪಿ ಚ || ೬೦ ||
 ಗಮಿಸ್ಯತಿ ಕ್ಷಣಾದೇವ ತಸ್ಮಾನ್ಮುಕ್ತಿರ್ಭವಿಸ್ಯತಿ |
 ಶಾಸಾನ್ಮುಕ್ತೌ ಪೂರ್ವಮೇವ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ಪುತ್ರಕೌ || ೬೧ ||
 ಮಾಮೇವ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಸತಂ ನಾನ್ಯಥಾ ಮೇ ವಚೋ ಭವೇತ್ |
 ಇತಿ ಶಸ್ತ್ರಾ ಚ ಗುರುಣಾ ದುರ್ಯೋನಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ದುರ್ಮತೀ || ೬೨ ||
 ಪ್ರಾಪ್ಯ ದೈವಾತ್ಸಂಗತಿಂ ಚ ಪರಸ್ಪರವಧೈಷಿಣೌ |
 ಸಂವಾದಂ ಯುವಯೋರ್ದಿವ್ಯಂ ಶುಭಂ ತಂ ಶುಶ್ರುವಾನಹೇ || ೬೩ ||
 ತೇನ ಸದ್ಯೋವಿಮುಕ್ತಿಶ್ಚ ಕ್ಷಣಾದೇವಾಽನಯೋರಭೂತ್ |
 ಇತಿ ಸರ್ವಂ ಸಮಾಖ್ಯಾಯ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ ಮುನೀಶ್ವರಂ || ೬೪ ||

೫೯. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನೀಚಯೋನಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕಾಲವು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ನಿಮಗೆ ಸಂಗಮವುಂಟಾಗಿ ಸಹಜವೈರವುಳ್ಳ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಪರಸ್ಪರವಧೆಯ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಕಾಳೆಗವುಂಟಾಗುವುದು.

೬೦-೬೧. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಮ್ಮ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಶಂಖಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಿಗೂ, ಒಬ್ಬ ವ್ಯಾಧನಿಗೂ ವೈಶಾಖಮಾಸ ಧರ್ಮಗಳ ವಿಷಯವಾದ ಸಂವಾದವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಅವರ ಮಾತುಗಳು ದೈವಯೋಗದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುವು. ಆ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಮಗೆ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುವುದು. ಮಕ್ಕಳಿರಾ! ಇಂತು ನೀವು ಶಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಈಗಿನ ರೂಪಗಳನ್ನೇ ಪುನಃ ಪಡೆಯುವಿರಿ.

೬೨. ಬಳಿಕ ನನ್ನ ಸಮೀಪವನ್ನೇ ಸೇರಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಿರಿ. ಈ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳು ಎಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ಇಂತೆಂದು ಪೂಜ್ಯನಾದ ತಂದೆಯಿಂದ ಶಾಪವನ್ನು ಪಡೆದು ದುರ್ಬುದ್ಧಿಗಳಾದ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ನೀಚಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದೆವು.

೬೩. ಅದೃಷ್ಟವಶದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸಂಧಿಸಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೊಲ್ಲಲು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದ ನಾವು ಸರ್ವೋತ್ತಮವೂ ಮಂಗಳಶ್ವರವೂ ಆದ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸಂವಾದವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವವರಾದೆವು.

೬೪. ಆ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಮಗೆ ಸದ್ಯೋವಿಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಇಂತೆಂದು ದಂತಿಲಕೋಹಲ

ಸಮಾನುಂತ್ಯಾಭ್ಯನುಜ್ಞಾತೌ ಜಗ್ಮತುಃ ಪಿತುರಂತಿಕಂ ।

ತದೇವಂ ಸಂಪ್ರದೃಶ್ಯಾಹ ಮುನಿವ್ಯಾಧಂ ದಯಾನಿಧಿಃ

|| ೬೫ ||

ಪಶ್ಯ ವೈಶಾಖಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಶ್ರವಣಸ್ಯ ಫಲಂ ಮಹತ್ ।

ಮುಹೂರ್ತಶ್ರವಣಾದೇವ ತಯೋರ್ಮುಕ್ತಿಃ ಕರೇ ಸ್ಥಿತಾ

|| ೬೬ ||

ಇತಿ ಬ್ರುವಾಣಂ ಮುನಿಪುಂಗವಂ ತಂ

ದಯಾನಿಧಿಂ ನಿಸ್ಸೃಹಮುಗ್ಧಬುದ್ಧಿಂ ।

ವಿಶುದ್ಧಸತ್ತ್ವಂ ಸುಕೃತ್ಯೈಕಪಾತ್ರಂ

ಸ ನ್ಯಸ್ತಶಸ್ತ್ರಃ ಪುನರಾಹ ವ್ಯಾಧಃ

|| ೬೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ ದಂತಿಲಕೋಹಲ ಮುಕ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತಿ ವೃತ್ತಾಂತವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮ ಸಪ್ತದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ರೀರ್ವರೂ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಆ ಶಂಖಮುನಿಗೆ
ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

೬೫. ಬಳಿಕ ಆತನನ್ನು ಶ್ಲಾಘನೆಮಾಡಿ ಆತನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು
ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಮತಂಗಮಹರ್ಷಿಯದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಇದೆಲ್ಲ
ವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಂಖನು ಕೃಪಾಸಮುದ್ರನಾಗಿ ವ್ಯಾಧನನ್ನು ಕುರಿತು
ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೬೬. ವ್ಯಾಧನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇವಲ ಶ್ರವಣ
ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಎಂತಹ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವದೆಂಬುದನ್ನು
ನೋಡಿದೆಯಾ! ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದು
ದರಿಂದಲೇ ದಂತಿಲಕೋಹಲರೀರ್ವರಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವು ಕರತಲಗತವಾಯಿತು.

೬೭. ಮಹರ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ದಯಾನಿಧಿಯೂ, ಸಕಲಾಶಾವರ್ಜಿತನೂ,
ಕುಶಾಗ್ರಬುದ್ಧಿಯೂ, ಶುದ್ಧ ಸತ್ತ್ವಗುಣಪ್ರಾಧಾನ್ಯವುಳ್ಳವನೂ, ಸಮಸ್ತ
ಪುಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಏಕಾಶ್ರಯನೂ ಆದ ಶಂಖಮುನಿಯು ಇಂತು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರಲು
ಆ ವ್ಯಾಧನು ತನ್ನ ಅಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಸುಟು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ದಂತಿಲಕೋಹಲ ಮುಕ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತಿ ವೃತ್ತಾಂತ
ವರ್ಣನಂ ” ವೆಂಬ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಅಷ್ಟಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ನ್ಯಾಥೋಪಾಖ್ಯಾನ-ನ್ಯಾಥಸ್ಯ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕಥನಂ

ನ್ಯಾಥ ಉವಾಚ :-

ಭವತಾನುಗ್ರಹೀತೋಽಸ್ಮಿ ಮುನೇ ಸಾಪೋತಿದುಷ್ಟಧೀಃ |

ದಯಾಲವೋ ಮಹಾಂತೋ ಹಿ ಸ್ವಭಾವಾದೇವ ಸಾಧವಃ

॥ ೧ ॥

ಕ್ಷ್ವ ನ್ಯಾಥಶ್ಚಾಕುಲೀನೋಽಹಂ ಕ್ಷ ಚ ವಾ ಮತಿರೀದೃಶೀ |

ಕೇವಲಂ ಭವತಾಮೇವ ಮನ್ಯೇನುಗ್ರಹಮುತ್ತಮಂ

॥ ೨ ॥

ಅಥ ಸಾಧೋ ಚ ಶಿಷ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ಕೃಪಾಸಾತ್ರೋಽಸ್ಮಿ ಮಾನದ |

ಅನುಗ್ರಾಹ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ಪುತ್ರೋಽಸ್ಮಿ ಕೃಪಾಂ ಕುರು ದಯಾನಿಧೇ

॥ ೩ ॥

ಯಥಾ ಮೇ ನ ಪುನರ್ಭೂಯಾತ್ ಅಸಂತತಿರನರ್ಥದಾ |

ಸದ್ಭಿಸ್ತು ಸಂಗತೇಃ ಕ್ವಾಪಿ ನ ಭೂಯೋ ದುಃಖಮಶ್ನುತೇ

॥ ೪ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ಬೋಧಯ ಮಾಂ ನಿಪ್ರ ಸೂಕ್ತೈಸ್ತ್ಯರ್ವಜನಾಪಹೈಃ |

ಯೇನಾಧ್ವನಾ ತರಿಷ್ಯಂತಿ ಸಂಸಾರಾಬ್ಧಿಂ ಮುಮುಕ್ಷುಃ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನ್ಯಾಥೋಪಾಖ್ಯಾನ- ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕಥನವು

೧. ನ್ಯಾಥನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ನಿನ್ನಿಂದ ಅಪಾರವಾದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆನು. ನಾನು ಪಾಪಿಯು. ಅತ್ಯಂತ ದುಷ್ಟವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು. ಮಹಾತ್ಮರು ದಯಾಳುಗಳೂ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಸಾಧುಪುರುಷರೂ ಆಗಿರುವರಲ್ಲವೆ.

೨. ನೀಚಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವ ನಾನೆಷ್ಟರವನು? ಇಂತಹ ಸದ್ಧರ್ಮ ನಿರತವಾಗಿರುವ ಬುದ್ಧಿಯು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿನದು? ಈ ಜ್ಞಾನೋದಯವು ಕೇವಲ ನಿಮ್ಮ ಉತ್ತಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು.

೩. ಸಾಧುವೇ! ಸತ್ಪುರುಷನೇ! ದಯಾನಿಧಿಯೇ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯನ್ನು ತೋರುವವನಾಗು.

೪. ಸಕಲ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾದ ನೀಚಬುದ್ಧಿಯು ಪುನಃ ನನಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪುನಃ ದುಃಖವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ.

೫. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೇ! ಆದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಗಳಾದವರು

ಸಾಧೂನಾಂ ಸಮುಚಿತ್ತಾನಾಂ ತಥಾ ಭೂತದಯಾವತಾಂ ।

ನ ಚ ಹೀನೋತ್ತಮಃ ಕ್ವಾಪಿ ನಾತ್ಮೀಯೋ ಹಿ ಪರಸ್ತಥಾ ॥ ೬ ॥

ಏಕಾಗ್ರೇಣ ನಿಚಿಂತ್ಯಾಥ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಂ ಚ ಪೃಚ್ಛತಿ ।

ಸರ್ವದೋಷಯುತೋ ವಾಪಿ ಸರ್ವಧರ್ಮೋಜ್ಞಿ ತೋಽಪಿ ನಾ ॥ ೭ ॥

ಕೃತಾನುತಾಪಶ್ಚ ಯದಾ ಯದಾ ಪೃಚ್ಛತಿ ವೈ ಗುರುನಾಂ ।

ತದೈವೋಪದಿಶಂತ್ಯಾದ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಂ ಸಂಸಾರಮೋಚಕಂ ॥ ೮ ॥

ಯಥಾ ಗಂಗಾ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಪಾಪನಾಶಸ್ಯ ಭಾವಿನೀ ।

ತಥಾ ಮಂದಸಮುದ್ಧಾರಸ್ವಭಾವಾಃ ಸಾಧವಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥ ೯ ॥

ಮಾ ವಿಚಾರಯ ಮಾಂ ಬೋದ್ಧುಂ ದಯಾಲೋ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ।

ಶುಶ್ರೂಷುತ್ವಾನ್ನತತ್ವಾಚ್ಚ ಶುದ್ಧತ್ವಾತ್ತವ ಸಂಗತೇಃ ॥ ೧೦ ॥

ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದ ಕಡೆಹಾಯುವರೋ, ಅದನ್ನು ಕಲ್ಮಷನಾಶಕಗಳಾದ ನಿನ್ನ ಸವಿನುಡಿಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡು.

೬. ಸಾಧುಗಳೂ, ಸಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಸರ್ವಭೂತದಯಾಪರರೂ ಆದ ನಿನ್ನಂತಹ ಮಹಾಪುರುಷರಿಗೆ ನೀಚರೆಂಬವರಲ್ಲಿ ಅವಜ್ಞೆಯಾಗಲಿ, ಉತ್ತಮರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಲಿ, ತಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವಾಗಲಿ, ಪರರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವಾಗಲಿ ಇರಲಾರದು.

೭. ಸಮಸ್ತ ದೋಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಲಿ, ಸಕಲಧರ್ಮಗಳಿಂದ ದೂರನಾದವನಾಗಲಿ, ತದೇಕನಿಷ್ಠನಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪೂರ್ವಾಪರಗಳನ್ನೂ ಲೋಚಿಸಿಯೇ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವನು.

೮. ಯಾವಾಗ ತನ್ನ ಪೂರ್ವವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೋ, ಆಗ ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯನು ಗುರುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳುವನು. ಅಂತಹವರಿಗೇ ಗುರುಗಳೂ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಸಂಸಾರಬಂಧವನ್ನು ನೀಗಿಸುವ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವರು.

೯. ಗಂಗಾನದಿಯು ಸಕಲಮನುಷ್ಯರ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಸಾಧುಗಳೂ ಸಹ ಮಂದಬುದ್ಧಿಗಳಾದ ನಮ್ಮಂತಹ ಜನರನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರೆಂದು ಕೇಳಿರುವೆನು.

೧೦. ದಯಾಪರನೂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ನಿನ್ನ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಿನಗೇ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿರುವ ನನಗೆ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲು ನೀನು ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

ಇತಿ ವ್ಯಾಧನಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪುನರ್ವಿಸ್ತೃತಮಾನಸಃ |

ಸಾಧುಸಾಧ್ವಿತಿ ಸಂಭಾಷ್ಯ ಧರ್ಮಾನೇತಾನುನಾಚ ಹ

|| ೧೧ ||

ಶಂಖ ಉವಾಚ :-

ವಿಷ್ಣು ಪ್ರೀತಿಕರಾನ್ ದಿವ್ಯಾನ್ ಸಂಸಾರಾಬ್ಧಿವಿನೋಚಕಾನ್ |

ಕುರು ಧರ್ಮಾಂಶ್ಚ ವೈಶಾಖೇ ಯದಿ ವ್ಯಾಧ ಶಮಿಚ್ಛಸಿ

|| ೧೨ ||

ಆತಪೋ ಬಾಧತೇ ಘೋರೋ ನ ಛಾಯಾ ನಾಂಬು ಚಾತ್ರ ಚ |

ತಸ್ಮಾತ್ಸ್ಥಲಾಂತರಂ ಯಾವೋ ಯತ್ರ ಛಾಯಾ ತು ವರ್ತತೇ

|| ೧೩ ||

ತತ್ರ ಗತ್ವಾ ಜಲಂ ಪೀತ್ವಾ ಸುಚ್ಯಾಯಾಂ ಚ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ |

ತತ್ರ ತೇ ವರ್ಣಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸಾಪನಾಶನಂ |

ವಿಷ್ಣೋರ್ಮಾಧನಮಾಸಸ್ಯ ಯಥಾದೃಷ್ಟ್ಯಂ ಯಥಾಶ್ರುತಂ

|| ೧೪ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ಮುನಿನಾ ತೇನ ವ್ಯಾಧಃ ಪ್ರಾಹ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ |

ಇತೋ ವಿದೂರೇ ಸಲಿಲಂ ವರ್ತತೇ ಚ ಸರೋವರೇ

|| ೧೫ ||

೧೧. ಇಂತೆಂದು ಹೇಳಿದ ವ್ಯಾಧನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಂಖಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆತನ ಕುಶಲಬುದ್ಧಿಗಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಶ್ವರ್ಯಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಾಧುಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ವೈಶಾಖ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆತನಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸತೊಡಗಿದನು.

೧೨. ಶಂಖನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಎಲೈ ವ್ಯಾಧನೆ! ನಿನಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿದ್ದರೆ ವಿಷ್ಣು ಪ್ರೀತಿಕರಗಳೂ, ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠಗಳೂ, ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ಕಡೆಹಾಯಿಸುವುವುಗಳೂ ಎನಿಸಿದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸು.

೧೩. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಬಿಸಿಲು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ನೆರಳಾಗಲಿ ನೀರಾಗಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ತಂಪಾಗಿರುವ ಮರದ ನೆರಳಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ.

೧೪. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶೀತಲೋದಕವನ್ನು ಕುಡಿದು ನೆರಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಬಳಿಕ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ವೈಶಾಖ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವೆನು. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಂಡುದನ್ನೂ ಕೇಳಿರುವುದನ್ನೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು.

೧೫. ಇಂತೆಂದು ಆ ಮಹಾಮುನಿಯು ಹೇಳಲು ವ್ಯಾಧನು ಅಂಜಲಿ ಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಸರೋವರವಿರುವುದು: ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಉದಕವು ಲಭಿಸುವುದು.

ಕಪಿತ್ಥಾಸ್ತತ್ರ ನೈ ಸಂತಿ ಫಲಭಾರೇಣ ಪೀಡಿತಾಃ |

ಗಚ್ಛಾವಸ್ತತ್ರ ಸಂತುಷ್ಟಿರ್ಭವಿತಾ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೬ ||

ವ್ಯಾಭೇನೈವಂ ಸಮಾದಿಷ್ಟಸ್ತೇನ ಸಾಕಂ ಯಯೌ ಮುನಿಃ |

ಕಿಯದ್ಧೂರಂ ತತೋ ಗತ್ವಾ ದದರ್ಶಾಗ್ರೇ ಸರೋವರಂ || ೧೭ ||

ಬಕಕಾರಂಡವಾಕೀರ್ಣಂ ಚಕ್ರವಾಕೋಪಶೋಭಿತಂ |

ಹಂಸಸಾರಸಕ್ರೌಂಚಾದ್ಯೈಃ ಸಮಂತಾತ್ಪರಿಶೋಭಿತಂ || ೧೮ ||

ಕೀಚಕೈಶ್ಚ ಸುಘೋಷೈಶ್ಚ ಕೂಜಿತಂ ಭ್ರಮರೈರಪಿ |

ನಕ್ರಕಚ್ಛಪವಿನಾನಾದ್ಯೈರ್ವಿಗಾಹ್ಯಂ ಸುಮನೋಹರಂ || ೧೯ ||

ಕುಮುದೋತ್ಪಲಕಹ್ಲಾರಪುಂಡರೀಕಾದಿಭಿರ್ಮಹತ್ |

ಶತಪತ್ಯೈಃ ಕೋಕನದೈಃ ಸಮಂತಾತ್ಪರಿಶೋಭಿತಂ || ೨೦ ||

ಪಕ್ಷಿಣಾಂ ಚ ಕಲಾರಾವೈರ್ಮುಖರಂ ನಯನೋತ್ಸವಂ |

ತಟೇ ಕೀಚಕಗುಲ್ಮೈಶ್ಚ ತಥಾ ವೃಕ್ಷೈಶ್ಚ ಶೋಭಿತಂ || ೨೧ ||

೧೬. ಹಣ್ಣುಗಳ ಭಾರದಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಾಗಿರುವ ಬೇಲದ ಮರಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವುವು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣ. ಅಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದು. ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೭. ಇಂತು ವ್ಯಾಧನಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ ಮನಿವರ್ಯನು ಆತನೊಡನೆ ಹೊರಟನು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಸರೋವರವೊಂದನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತುಷ್ಟನಾದನು.

೧೮. ಬಕಪಕ್ಷಿಗಳು, ಕಾರಂಡವಗಳು, ಚಕ್ರವಾಕಗಳು, ಹಂಸಗಳು, ಸಾರಸಗಳು, ಕ್ರೌಂಚಗಳು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಜಾತಿಗಳ ಸಕ್ಕಿಗಳಿಂದ ಆ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ ಅತ್ಯಂತ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೧೯. ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಬಿದಿರುಮೆಳೆಗಳಿಂದಲೂ, ಝೇಂಕರಿಸುತ್ತಿರುವ ದುಂಬಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದುದಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಲುತ್ತಿರುವ ಮೊಸಳೆಗಳು, ಆಮೆಗಳು, ಮೀನುಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಜಲಜಂತುಗಳಿಂದ ಆ ಸರೋವರವು ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದಿತು.

೨೦. ಮತ್ತು ಕುಮುದ, ಉತ್ಪಲ, ಕಲ್ಪಾರ, ಕಮಲ, ನೂರೆಲೆಯ ಕೆಂದಾವರೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಜಲವು ಕಾಣದಂತಾಗಿ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಮಹದಾನಂದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೨೧. ಜಲಚರಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಲಕಲ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಜಲಾಶಯವು ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತೀರಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಬಿದಿರುಮೆಳೆಗಳಿಂದಲೂ ಮಹಾ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ವಟ್ಟಿಃ ಕರಂಜೈರ್ನೀಹೈಶ್ಚ ಚಿಂಚಿಣೇಭಿಸ್ತಥೈವ ಚ	
ನಿಂಬಪ್ಲಕ್ಷಪ್ರಿಯಾಲೈಶ್ಚ ಚಂಪಕೈರ್ಬಕುಲೈಃ ಶುಭೈಃ	೨೨
ಪುನ್ನಾಗೈಸ್ತುಂಬರೈಶ್ಚೈವ ಕಪಿತಾಢ್ಯಮಲಕೈರಪಿ	
ನಿಷ್ಪೇಷಣೈಶ್ಚ ಜಂಬೂಭಿಃ ಸಮಂತಾತ್ಪರಿಶೋಭಿತಂ	೨೩
ವನ್ಯಮಾತಂಗಸಾರಂಗನರಾಹಮಹಿಷಾದಿಭಿಃ	
ಶಶೈಶ್ಚ ಶಲ್ಯಕೈಶ್ಚೈವ ಗವಯೈರುಪಶೋಭಿತಂ	೨೪
ಖಡ್ಗನಾಭಿನ್ಯುಗಾದ್ಯೈಶ್ಚ ವ್ಯಾಘ್ರೈಃ ಸಿಂಹೈರ್ವ್ಯಕೈರಪಿ	
ಖರಾಂತಕೈಶ್ಚ ಶರಭೈಶ್ಚ ಮರೀಚಿಃ ಸುಮಂಡಿತಂ	೨೫
ಶಾಖಾಚ್ಛಾಖಾಂತರಂ ಶೀಘ್ರಂ ಪ್ಲವಮಾನೈಃ ಪ್ಲವಂಗಮೈಃ	
ಮಾರ್ಜಾರೈಶ್ಚೈವ ಭಲ್ಲೂಕೈರ್ಭೀಷಣಂ ರುರುಭಿಸ್ತಥಾ	೨೬
ಝುಲ್ಲೀಶಬೈಶ್ಚ ಕ್ರೇಂಕಾರೈಃ ಕೀಚಕಾನಾಂ ರವೈಸ್ತಥಾ	
ಘೋರನಾಯುನಿವಿಘ್ನಾತದಾರುಭಾರೈಃ ಸಮನ್ವಿತಂ	೨೭
ಏತಾದೃಶಂ ಸರೋ ದಿವ್ಯಂ ವ್ಯಾಧೇನೈವ ಪ್ರದರ್ಶಿತಂ	
ದದರ್ಶ ಮುನಿಶಾದೂರ್ಲಸ್ತ್ಯುಷಯಾ ಬಾಧಿತೋ ಭೃಶಂ	೨೮

೨೨-೨೩. ಆಲ, ಕರಂಜ, ಕದಂಬ, ಹುಣಸೆ, ಬೇವು, ಅತ್ತಿ, ಪ್ರಿಯಾಲ, ಸಂಪಗೆ, ಬಕುಳ, ನಾಗಕೇಸರ, ತುಂಬರ, ಬೇಲ, ನೆಲ್ಲಿ, ನೇರಳೆ ಮುಂತಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ವೃಕ್ಷಗಳು ಆ ಸರೋವರದ ಸುತ್ತಲೂ ಬೆಳೆದು ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

೨೪. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಆನೆಗಳೂ, ಜಿಂಕೆಗಳೂ, ಕಾಡುಹಂದಿಗಳೂ, ಕಾಡೆಮ್ಮೆಗಳೂ, ಮೊಲಗಳೂ, ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಗಳೂ, ಗವಯ ಮೃಗಗಳೂ ತಮ್ಮ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದವು.

೨೫. ಗೇಂಡಾವೃಗಗಳು, ಕಸ್ತೂರಿ ಜಿಂಕೆಗಳು, ಹುಲಿಗಳು, ಸಿಂಹಗಳು, ತೋಳಗಳು, ಗರ್ದಭಗಳು, ಶರಭಗಳು, ಚಮರೀ ಮೃಗಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಆ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದಿತು.

೨೬. ಮರಗಳ ಕೊಂಬೆಗಳಿಂದ ಕೊಂಬೆಗಳಿಗೆ ಹಾರುತ್ತಿರುವ ಕೋತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಬೆಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ, ಕರಡಿಗಳಿಂದಲೂ, ರುರುಗಳೆಂಬ ಜಿಂಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಅರಣ್ಯವು ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೨೭. ಝಿಲ್ಲೀಕೇಟಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ, ಆನೆಗಳ ಕ್ರೇಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಬಿದಿರುಗಳು ಉಜ್ಜುವ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ, ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಮುರಿದು ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಮರಗಳ ಭಟಭಟಾಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಅರಣ್ಯವು ತುಂಬಿದ್ದಿತು.

೨೮. ವ್ಯಾಧನಿಂದ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ವಿಧವಾದ ದಿವ್ಯ ಸರೋವರವನ್ನು

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇಲಾಯಾಂ ಸರಸ್ವಸ್ಥಿನ್ಮನೋರಮೇ || ೨೯ ||
 ವಾಸಸೀ ಪರಿಧಾಯಾಫ ಕೃತ್ವಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕೀಃ ಕ್ರಿಯಾಃ |
 ದೇವಪೂಜಾಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಫಲಮತಂದ್ರಿತಃ || ೩೦ ||
 ವ್ಯಾಧೋಪನೀತಂ ಸುಸ್ವಾದು ಕಪಿತ್ಥಂ ಶ್ರಮಹಾರಿ ಚ |
 ಸುಖೋಪವಿಷ್ಟಃ ಪಪ್ರಚ್ಛ ವ್ಯಾಧಂ ಧರ್ಮರತಂ ಪುನಃ || ೩೧ ||
 ಕಿಂ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಮಯಾ ಹ್ಯದ್ಯ ತನಾದೌ ಧರ್ಮತತ್ಪರ |
 ಧರ್ಮಾಶ್ಚ ಬಹವಃ ಸಂತಿ ನಾನಾಮಾರ್ಗಾಃ ಪೃಥಗ್ವಿಧಾಃ || ೩೨ ||
 ತತ್ರ ವೈಶಾಖಮಾಸೋಕ್ತಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಃ ಅಪಿ ಮಹಾರ್ಥದಾಃ |
 ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಜಂತೂನಾಮಿಹಾಮುತ್ರ ಫಲಪ್ರದಾಃ || ೩೩ ||
 ಯತ್ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾಂ ಮನಸಿ ತೇ ಯಚ್ಚಾದೌ ತಚ್ಚ ಪೃಚ್ಛ್ಯತಾಂ |
 ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ಮುನಿನಾ ತೇನ ವ್ಯಾಧಃ ಸ್ರಾಂಜಲಿರಬ್ರವೀತ್ || ೩೪ ||

ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಬಹಳ ಬೇಗುದಿಗೊಂಡ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ನೋಡುವವನಾದನು.

೨೯-೩೦. ಬಳಿಕ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಆ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಮಡಿಗಳನ್ನುಟ್ಟು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನೋಚಿತಗಳಾದ ಆಹ್ನಿಕಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿ, ಬಳಿಕ ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನೆಸಗಿ, ವ್ಯಾಧನು ಆರಿಸಿ ತಂದ ರುಚಿಕರಗಳೂ, ಆಯಾಸಹರಗಳೂ ಆದ ಬೇಲದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಸೇವನೆ ಮಾಡಿ, ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಸುಖಾಸನಾಸೀನನಾಗಿ, ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಆ ವ್ಯಾಧನನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೩೧. ಅಯ್ಯಾ, ಧರ್ಮೋಕನಿರತನಾದ ಬೇಡನೆ! ಮೊದಲು ನಿನಗೆ ಹೇಳ ಬೇಕಾದುದೇನು? ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ಧರ್ಮಗಳು ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ನುಸುಸಿರುವುವು. ಅವುಗಳಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಫಲಗಳೂ ಬಹು ವಿಧಗಳಾಗಿರುವುವು.

೩೨. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೈಶಾಖಮಾಸಧರ್ಮಗಳೇ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೂ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯಗಳೂ ಆದರೂ ಮಹಾ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡುವುವು. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಫಲಪ್ರದಗಳಾಗಿರುವುವು.

೩೩. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲ ವುಂಟಾಗಿರುವುದೋ, ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸುವೆಯೋ, ಅದನ್ನು ಕೇಳುವವನಾಗು. ಇಂತೆಂದು ಮುನಿನಿವರ್ಯನಾದ ಶಂಖನು ಹೇಳಲು ವ್ಯಾಧನು ಅಂಜಲಿಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು.

ವ್ಯಾಧ ಉವಾಚ :-

ಕೇನ ವಾ ಕರ್ಮಣಾ ಚಾಸೀದ್ವ್ಯಾಧಜನ್ಮ ತಮೋಮಯಂ ।

ಕೇನ ವಾ ಚೇದೃಶೀ ಬುದ್ಧಿಃ ಸಂಗತಿರ್ವಾ ಮಹಾತ್ಮನಃ ॥ ೩೫ ॥

ಏತಚ್ಚಾನ್ಯತ್ಸಮಾಚಕ್ಷ್ಯ ಯದಿ ಮಾಂ ಮನ್ಯಸೇ ಪ್ರಭೋ ।

ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಪುನರಪ್ಯಾಹ ಶಂಖೋನಾಮ ಮಹಾಮುನಿಃ ।

ಮೇಘಗಂಭೀರಯಾ ವಾಚಾ ಸ್ಮಯಮಾನಮುಖಾಂಬುಜಃ ॥ ೩೬ ॥

ಶಂಖ ಉವಾಚ :-

ಶಾಕಲೇ ನಗರೇ ಪೂರ್ವಂ ದ್ವಿಜಸ್ತ್ವಂ ವೇದಪಾರಗಃ ।

ಸ್ತಂಬೋನಾಮ ಮಹಾತೇಜಾಸ್ತಥಾ ಶ್ರೀವತ್ಸಗೋತ್ರಜಃ ॥ ೩೭ ॥

ತನೇಷ್ಟಾ ಗಣಿಕಾ ಕಾಚಿದಾಸೀತ್ತತ್ಸಂಗದೋಷತಃ ।

ತೃಕ್ತ್ವಾ ನಿತ್ಯಕ್ರಿಯಾ ನಿತ್ಯಂ ಶೂದ್ರವದ್ಗೃಹಮಾಗತಃ ॥ ೩೮ ॥

ಶೂನ್ಯಾಚಾರಸ್ಯ ದುಷ್ಟಸ್ಯ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಕ್ರಿಯಸ್ಯ ಚ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಚ ತದಾ ಚಾಸೀದ್ಭಾರ್ಯಾ ಕಾಂತಿಮತೀ ತವ ॥ ೩೯ ॥

೩೫. ವ್ಯಾಧನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:-ತಮೋಗುಣ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ಬೇಡರ ಜನ್ಮವು ನನಗೆ ಯಾವ ದುಷ್ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ಲಭಿಸಿತು? ಈಗ ಈ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾದುದು ಹೇಗೆ? ಯಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ ಲಾಭವು ನನಗೆ ದೊರೆಯಿತು?

೩೬. ಸರ್ವಜ್ಞನೆ! ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪವಿರುವುದಾದರೆ ಈ ವಿಷಯ ವನ್ನೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾ ಮುನಿಯಾದ ಶಂಖಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮೇಘಗಂಭೀರವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಆ ವ್ಯಾಧನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೩೭. ಶಂಖನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಎಲೈ ಬೇಡನೆ! ನೀನು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶಾಕಲನಗರದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ವೇದವೇದಾಂತಪಾರಂಗತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ್ದೆ. ಶ್ರೀವತ್ಸಗೋತ್ರೋದ್ಭವನಾಗಿ ಸ್ತಂಬನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೀನು ಅಪಾರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದೆ.

೩೮. ಆದರೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಒಬ್ಬ ವೇಶ್ಯೆಯೊಡನೆ ಸಮಾಗಮ ವುಂಟಾಯಿತು. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ ನೀನು ಆಕೆಯ ಸಂಸರ್ಗದ ದೋಷದಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸ್ನಾನಾಹ್ನಿಕಾದಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶೂದ್ರನಂತೆ ಮನೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದೆ.

೩೯. ಇಂತು ಆಚಾರವರ್ಜಿತನೂ, ದುಷ್ಟಸ್ವಭಾವದವನೂ, ಸ್ವಾಶ್ರಮ ವರ್ಣೋಚಿತಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ಕಾಂತಿಮತಿ ನಾಮಕಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಳು.

ಸಾ ತ್ವಾಂ ಪರ್ಯಚರತ್ಸುಭ್ರಾಃ ಸವೇಶ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮಂ |
 ಉಭಯೋಃ ಕ್ಷಾಲಯಂತೀ ಚ ಸಾದಾಂಸ್ತ್ವತ್ತಿಯುಕಾರಿಣೇ || ೪೦ ||
 ಉಭಯೋರಪ್ಯಧಃ ಶೇತೇ ಉಭಯೋರ್ವಚನೇ ರತಾ |
 ನೇಶ್ಯಯಾ ವಾರ್ಯಮಾಣಾಃ ಪಿ ಪಾತಿನ್ರತ್ಯನ್ರತಸ್ಥಿತಾ || ೪೧ ||
 ಏನಂ ಶುಶ್ರೂಷಯಂತ್ಯಾ ಹಿ ಭರ್ತಾರಂ ನೇಶ್ಯಯಾ ಸಹ |
 ಜಗಾನು ಸುನುಹಾನ್ ಕಾಲೋ ದುಃಖಿತಾಯಾ ಮಹೀತಲೇ || ೪೨ ||
 ಅಪರಸ್ಮಿನ್ ದಿನೇ ಭರ್ತಾ ಮಾಷಂ ಚ ಮೂಲಕಾನ್ವಿತಂ |
 ಅಭಕ್ಷ್ಯಯಚ್ಛೂದ್ರಧರ್ಮಾನ್ನಿಷ್ಪಾವಾಂಸ್ತಿಲಮಿಶ್ರಿತಾನ್ || ೪೩ ||
 ತದಪತ್ಯಮುಶಿತಾ ತು ವನುಂಶ್ಚೈವ ವಿರೇಚಯನ್ |
 ಅಪಥ್ಯಾದ್ವಾರುಣೋ ರೋಗೋ ವ್ಯಜಾಯತ ಭಗಂದರಃ || ೪೪ ||
 ಸ ದಹ್ಯಮಾನೋ ರೋಗೇಣ ದಿನಾರಾತ್ರಂ ತು ಭೂರಿಶಃ |
 ಯಾವದಾಸ್ತೇ ಗೃಹೇ ವಿತ್ತಂ ತಾನದ್ವೇಶ್ಯಾ ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಾ || ೪೫ ||

೪೦. ಆಕೆಯಾದರೂ ವೇಶ್ಯಾಲೋಲನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

೪೧. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರಲು ಆಕೆಯು ಕೆಳಗೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಳು. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮೀರದೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ವೇಶ್ಯೆಯು ಬೇಡವೆಂದರೂ ತಾನು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತಳಾಗಿದ್ದಳು.

೪೨. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಗಂಡನಿಗೂ ಆತನ ವೇಶ್ಯೆಗೂ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಿತಳಾಗಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರಲು ಬಹಳ ಕಾಲವು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು.

೪೩. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ನೀನು ಶೂದ್ರಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೂರದೆ ಕಲ್ಮಷಯುಕ್ತವಾದ ಎಳ್ಳನ್ನೂ ಮೊಳಕೆ ಬಂದಿರುವ ಕಾಳನ್ನೂ ಬೆರಸಿ ಸೇವಿಸುವವನಾದೆ.

೪೪-೪೫. ಅಪಥ್ಯವಾದ ಈ ಸದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಂದು ನಿನಗೆ ವಾಂತಿಯೂ ವಿರೇಚನವೂ ಉಂಟಾದುವು. ಅಭಕ್ಷ್ಯಭಕ್ಷಣದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನಿನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಭಗಂದರವೆಂಬ ಮಹಾ ವ್ಯಾಧಿಯು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಬಳಿಕ ನೀನು ಆ ರೋಗದಿಂದ ಅಹೋರಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುವಾಗಿ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆ. ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಣವಿರುವವರೆವಿಗೂ ಆ ವೇಶ್ಯೆಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಳು.

ಗೃಹೀತ್ವಾ ತಸ್ಯ ಸಾ ವಿತ್ತಂ ಪಶ್ಚಾನ್ನೋವಾಸ ಮಂದಿರೇ |

ಅನ್ಯಸ್ಯ ಪಾರ್ಶ್ವಮಾಸಾದ್ಯ ಗತಾ ಘೋರಾ ಸುನಿರ್ಘೃಣಾ || ೪೬ ||

ತತಃ ಸ ದೀನವಚನೋ ವ್ಯಾಧಿಬಾಧಾಸುಪೀಡಿತಃ |

ಉಕ್ತವಾನ್ ಸ ರುದನ್ ಭಾರ್ಯಾಂ ರುಜಾ ವ್ಯಾಕುಲಮಾನಸಃ || ೪೭ ||

ಪರಿಸಾಲಯ ಮಾಂ ದೇವಿ ವೇಶ್ಯಾಃ ಸಕ್ರಂ ಸುನಿಷ್ಕರಂ |

ನ ಮಯೋಪಕೃತಂ ಕಿಂಚಿತ್ತ್ವಯಿ ಸುಂದರಿ ಪಾನನಿ || ೪೮ ||

ಕೋ ಭಾರ್ಯಾಂ ಪ್ರಣತಾಂ ಪಾಪೋ ನಾನುಮನ್ಯೇತ ಗರ್ಹಿತಃ |

ಸ ಷಂಡೋ ಭವಿತಾ ಭದ್ರೇ ದಶಪಂಚಸು ಜನ್ಮಸು || ೪೯ ||

ದಿನಾರಾತ್ರಂ ಮಹಾಭಾಗೇ ನಿಂದಿತಃ ಸಾಧುಭಿರ್ಜನ್ಯಃ |

ಪಾಪಯೋನಿಮವಾಸ್ಪ್ಯಾಮಿ ತ್ವಾಂ ಸಾಧ್ವೀಮವಮನ್ಯ ವೈ || ೫೦ ||

ಅಹಂ ಕ್ರೋಧೇನ ದಗ್ಧೋಽಸ್ಮಿ ತವಾಪಮಾನಜೇನ ವೈ |

ಏನಂ ಬ್ರುವಾಣಂ ಭರ್ತಾರಂ ಕೃತಾಂಜಲಿಪುಟಾಃ ಬ್ರವೀತ್ || ೫೧ ||

೪೬. ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ನಿನ್ನ ಧನವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಷ್ಟನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಅವಳು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಘೋರಳೂ ನಿರ್ದಯಳೂ ಆದ ವೇಶ್ಯೆಯು ಧನಿಕನಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪುರುಷನ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದಳು.

೪೭. ಬಳಿಕ ನೀನು ಕಾಂತಿಗುಂದಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ರೋಗದ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡು ರೋದನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಪತಿಶುಶ್ರೂಷಾಪರಾಯಣೆಯಾದ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ನೀನು ಹೇಳ ತೊಡಗಿದೆ.

೪೮-೪೯. ದೇವಿಯೆ! ವೇಶ್ಯಾನುರಕ್ತನೂ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣ ಹೃದಯನೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಡು. ಪವಿತ್ರಳಾದ ಸುಂದರಿಯೆ! ನಿನಗೆ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಸಂತೋಷವನ್ನಂಟುಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೆ! ಎಂತಹ ಪಾಪಿಯೂ ನೀಚನೂ ಆದರೂ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನೆ ತನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಆದರಿಸುವುದಿಲ್ಲ? ಹಾಗೆ ಆದರಿಸದವನು ಮುಂದೆ ಹದಿನೈದು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು.

೫೦. ಮಹಾಭಾಗಳೆ! ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ನಾನು ನಿರಂತರವೂ ಸಕಲ ಸಾಧು ಜನರ ದೂಷಣೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವೆನು. ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಅವಮಾನಮಾಡಿದುದರ ಫಲವಾಗಿ ನಾನು ನೀಚಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೫೧. ನಿನ್ನನ್ನು ಅವಮಾನಮಾಡಿದುದರಿಂದಂಟಾದ ಕ್ರೋಧದಿಂದ

ನ ದೈನ್ಯಂ ಭವತಾ ಕಾರ್ಯಂ ನ ಪ್ರೀಡಾ ಕಾಂತ ಮಾಂ ಪ್ರತಿ |
 ನ ಚಾಃಪಿ ತ್ವಯಿ ಮೇ ಕ್ರೋಧೋ ಯೇನ ದಗ್ಧೋ ವದಸ್ಯಥ || ೫೨ ||
 ಪುರಾಕೃತಾನಿ ಸಾಸಾನಿ ದುಃಖಾನೀಹ ಭವಂತಿ ಹಿ |
 ತಾನಿ ಯಾ ಕ್ಷಮತೇ ಸಾಧ್ವೀ ಪುರುಷೋ ವಾ ಸ ಉತ್ತಮಃ || ೫೩ ||
 ಯನ್ಮಯಾ ಸಾಪಯಾ ಸಾಪಂ ಕೃತಂ ನೈ ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಿ |
 ತದ್ಭಂಜತ್ಯಾ ನ ಮೇ ದುಃಖಂ ನ ವಿಷಾದಃ ಕಥಂಚನ || ೫೪ ||
 ಇತ್ಯೇವಮುಕ್ತ್ವಾ ಭರ್ತಾರಂ ಸಾ ಸುಭ್ರಾಸ್ತಮಸಾಲಯತ್ |
 ಅನೀಯ ಜನಕಾದ್ವಿತ್ತಂ ಬಂಧುಭ್ಯೋ ವರವರ್ಣನೀ || ೫೫ ||
 ಕ್ಷೀರೋದನಾಸಿನಂ ದೇವಂ ಭರ್ತಾರಂ ಸಾ ತ್ವಚಿಂತಯತ್ |
 ಶೋಧಯಂತೀ ದಿನಾರಾತ್ರೌ ಪುರೀಷಂ ಮೂತ್ರಮೇವ ಚ || ೫೬ ||

ನಾನು ದಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಇಂತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಪತಿದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಪತಿವ್ರತೆಯು ತನ್ನ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದು ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು.

೫೨. ಪ್ರಾಣನಾಥನೆ! ನೀನು ಈ ವಿಧವಾದ ದೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬಾರದು. ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾಚಿಕೆಪಡಬೇಕಾದ ಅನಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲವು. ಮತ್ತು ನನ್ನ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ನೀನು ದಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಂತಹ ಕೋಪವು ಎಂದೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವು.

೫೩. ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳೇ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದುಃಖಗಳಾಗಿ ಒದಗುವುವೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವೃಥಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯಾವ ಪತಿವ್ರತೆಯರೂ ಪುರುಷರೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರೋ, ಅವರೇ ಉತ್ತಮ ಮಾನವರು.

೫೪. ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪಾಪನಿರತಳಾಗಿ ಯಾವ ಯಾವ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೆನೋ, ಅವುಗಳ ಫಲಗಳನ್ನೇ ಈಗ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆ ನಾದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ದುಃಖವಾಗಲಿ ವಿಷಾದವಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು.

೫೫. ಇಂತೆಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನಿತ್ತು ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದಲೂ ಬಂಧುಗಳಿಂದಲೂ ಧನವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಗಂಡನನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

೫೬. ತನ್ನ ಪತಿಯೇ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಶಾಯಿಯಾದ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವೆಂದು ಆಕೆಯು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಹೋರಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಲಗಿರುವ ಪತಿಯ ಮೂತ್ರಪುರೀಷಗಳನ್ನೂ ತಾನೇ ತೆಗೆದು ಶುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ನಖೇನ ಕರ್ಷತೀ ಭರ್ತುಃ ಕೃಮೀನ್ಮಷ್ಟಾಚ್ಛನ್ಯೈಃ ಶನ್ಯೈಃ ।
 ನ ಸಾ ಸ್ವಪಿತಿ ರಾತ್ರೌ ತು ನ ದಿನಾ ವರವರ್ಣಿನೀ ॥ ೫೭ ॥
 ಭರ್ತುರ್ದುಃಖೇನ ಸಂತಪ್ತಾ ದುಃಖಿತೇದಮವೋಚತ ।
 ದೇನಾಶ್ಚ ಸಾಂತು ಭರ್ತಾರಂ ಪಿತರೋ ಯೇ ಚ ವಿಶ್ರುತಾಃ ॥ ೫೮ ॥
 ಕುರ್ವಂತು ರೋಗಹೀನಂ ಮೇ ಭರ್ತಾರಂ ಗತಕಲ್ಮಷಂ ।
 ಚಂಡಿಕಾಯೈ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ರಕ್ತಮಾಂಸಸಮುದ್ಭವಂ ॥ ೫೯ ॥
 ಸುಷ್ಪ್ತೌ ನ್ನಂ ಮಾಹಿಷೋಪೇತಂ ಭರ್ತುರಾರೋಗ್ಯಹೇತವೇ ।
 ಮೋದಕಾನ್ಯಾರಯಿಷ್ಯಾಮಿ ವಿಘ್ನೇಶಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ ॥ ೬೦ ॥
 ಮಂದವಾರೇ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಚೋಪವಾಸಾನ್ ದಶೈವ ತು ।
 ನೋಪಭುಂಜಾಮಿ ಮಧುರಂ ನೋಪಭುಂಜಾಮಿ ವೈ ಘೃತಂ ॥ ೬೧ ॥
 ತೈಲಾಭ್ಯಂಗವಿಹೀನಾಹಂ ಸ್ಥಾಸ್ಯೇ ನೈವಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ।
 ಜೀವತಾದ್ರೋಗಹೀನೋಽಯಂ ಭರ್ತಾ ಮೇ ಶರದಾಂ ಶತಂ ॥ ೬೨ ॥

೫೭. ಆತನ ಹುಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕ್ರಿಮಿಗಳನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ತನ್ನ ನಖಗಳಿಂದಲೇ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯು ಹಗಲಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ನಿದ್ರೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

೫೮. ಗಂಡನ ಸಂಕಟದಿಂದ ಸಂತಪ್ತಳಾಗಿ ದುಃಖಗೊಂಡು ಹರಕೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. ನನ್ನ ಪತಿದೇವನನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತರಾದ ಪಿತೃಗಳೂ ಕಾಪಾಡಲಿ.

೫೯-೬೦. ನನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಅವರು ರೋಗಹೀನನ್ನಾಗಿಯೂ ಪಾಪರಹಿತನನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡುವವರಾಗಲಿ. ಆತನಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರೆ ಚಂಡಿಕಾದೇವಿಗೆ ಎಮ್ಮೆಯ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಪಕ್ವಮಾಡಿದ ಉತ್ತಮಾನ್ನವನ್ನು ನಿವೇದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ.

೬೧. ಹತ್ತು ಶನಿವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ವ್ರತವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪತಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯವಾಗುವವರೆವಿಗೂ ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನಾಗಲಿ ತುಪ್ಪವನ್ನಾಗಲಿ ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೬೨. ನಾನು ಎಣ್ಣೆಯ ನೀರನ್ನೇ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವೆನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ನನ್ನ ಪತಿಯು ರೋಗದಿಂದ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆವಿಗೂ ಜೀವಂತನಾಗಿರಲಿ.

ಏನಂ ಸಾ ವ್ಯಾಹರದ್ವೇನೀ ವಾಸರೇ ವಾಸರೇ ಗತೇ ।

ತದಾ ಚಾಃಗಾನ್ಮುನಿಃ ಕಶ್ಚಿನ್ನಹಾತ್ಮಾ ದೇವಲಾಹ್ವಯಃ ॥ ೬೩ ॥

ವೈಶಾಖೇ ಮಾಸಿ ಘರ್ವಾರ್ತಃ ಸಾಯಾಹ್ನೇ ತಸ್ಯ ವೈ ಗೃಹಂ ।

ತದಾ ವೈ ಭಾರ್ಯಯಾ ಚೋಕ್ತಂ ಭಿಷಗ್ವೈ ಗೃಹಮಾಗತಃ ॥ ೬೪ ॥

ತೇನ ವೈ ರೋಗಹಾನಿಃ ಸ್ಯಾತ್ಸ್ಯಾಃತಿಥ್ಯಂ ಕರೋಮ್ಯಹಂ ।

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಧರ್ಮವಿಮುಖಂ ಭಿಷಗ್ವ್ಯಾಜೇನ ವಂಚಿತಃ ॥ ೬೫ ॥

ಸಾದಾನನೇಜನಂ ಕೃತ್ವಾ ತಜ್ಜಲಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಸಾಂಕ್ಷಿಪತ್ ।

ಪಾನಕಂ ಚ ದದೌ ತಸ್ಮೈ ಘರ್ವಾರ್ತಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ ॥ ೬೬ ॥

ತ್ವಯಾನುವೇದಿತಾ ಸಾಯಂ ಘರ್ವತಾಪನಿವಾರಕಂ ।

ಸ ಪ್ರಾತರುದಿತೇ ಸೂರ್ಯೇ ಮುನಿಃ ಪ್ರಾಯಾದ್ಯಥಾಗತಃ ॥ ೬೭ ॥

ಅಥ ಚಾಲ್ಪೇನ ಕಾಲೇನ ಸನ್ನಿಪಾತೋಭವತ್ತವ ।

ತ್ರಿಕಟ್ವಾಂ ನೀಯಮಾನಾಯಾಂ ಭರ್ತಾಂಗುಲಿಮುಖಂಡಯತ್ ॥ ೬೮ ॥

೬೩. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆ ದೇವಿಯು ದಿವಸದಿವಸದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ದಿನ ದೇವಲನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಮುನಿಯೊಬ್ಬನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದನು.

೬೪. ರೋಗಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಬಳಲಿದವನಾಗಿ ಆತನು ಒಂದು ವೈಶಾಖಮಾಸದ ದಿನದ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದನು. ಆಗ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ವೈದ್ಯನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವನು.

೬೫. ಆತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನ್ನ ರೋಗವು ನಾಶವಾಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಧರ್ಮವಿಮುಖನಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದೇ ಆಕೆಯು ಬಂದವನು ವೈದ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿ ನಿನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದಳು.

೬೬. ಆ ಅತಿಥಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಆಕೆಯು ಪಾದಾರ್ಪಣವನ್ನು ನಿನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಿಸಿದಳು. ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದಿಂದ ಬಸವಳಿದಿದ್ದ ಆ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಪಾನಕವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದಳು.

೬೭. ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಆ ಅತಿಥ್ಯವು ನಿನ್ನ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗಲು ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಬಂದಂತೆಯೇ ಯಾದೃಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

೬೮. ಬಳಿಕ ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಸನ್ನಿಪಾತವು ಕಾಣಿಸಿ

ಉಭಯೋರ್ಧಂತಯೋಃ ಶ್ಲೇಷಃ ಸಹಸಾ ಸಮಪದ್ಯತ |

ತತ್ಪಂಡಮಂಗುಲೇರ್ವಕ್ತ್ರೇ ಸ್ಥಿತಂ ಭರ್ತುಃ ಸುಕೋಮಲಂ || ೬೯ ||

ಖಂಡಯಿತ್ವಾಂಗುಲಿಂ ಭರ್ತಾ ಪಂಚತ್ವನುಗನುತ್ತದಾ |

ಶಯ್ಯಾಯಾಂ ಸುನುನೋಜ್ಞಾಯಾಂ ಸ್ಮರಂಸ್ತಾಂ ಪುಂಶ್ಚಲೀಂ ಶುಭಾಂ ||

ಮೃತಂ ವಿಜ್ಞಾಯ ಭರ್ತಾರಂ ಭಾರ್ಯಾ ಕಾಂತಿಮತೀ ತವ |

ವಿಕ್ರೀಯ ಚಾಪಿ ವಲಯಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಚೇಂಧನಂ ಬಹು || ೭೦ ||

ಚಕ್ರೇ ಚಿತಿಂ ತೇನ ಸಾಧ್ವೀ ಮಧ್ಯೇ ಕೃತ್ವಾ ಪತಿಂ ತದಾ |

ಅವಗೃಹ್ಯ ಭುಜಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಸಾದೌ ಚಾಸ್ತಿಸ್ಯ ಸಾದಯೋಃ || ೭೧ ||

ಮುಖೇ ಮುಖಂ ವಿನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಹೃದಯಂ ಹೃದಯೇ ತಥಾ |

ಜಘನೇ ಜಘನಂ ದೇವೀ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಸನ್ನಿವೇಶ್ಯ ಚ || ೭೨ ||

ದಾಹಯಾಮಾಸ ಕಲ್ಯಾಣೇ ಭರ್ತೃದೇಹಂ ರುಜಾನ್ವಿತಂ |

ಆತ್ಮನಾ ಸಹ ಕಲ್ಯಾಣೇ ಜ್ವಲಿತೇ ಜಾತನೇದಸಿ || ೭೩ ||

ಕೊಂಡಿತು. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ತ್ರಿಕಟುಕದ ಕಷಾಯವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಿರಲು ಒಂದು ದಿನ ನೀನು ಆಕೆಯ ಕೈಬೆರಳನ್ನು ಕಡಿದೆ.

೬೯. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಹಲ್ಲಿನ ಸಾಲುಗಳೆರಡೂ ಕೂಡಿ ನಿಶ್ಚಲ ಗಳಾದವು. ಕೋಮಲವಾದ ಆಕೆಯ ಬೆರಳಿನ ಖಂಡವೊಂದು ಪತಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿತು.

೭೦. ಸುಖಾನ್ವಿತವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ನೀನು ಇಂತು ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಕಡಿದು ಶುಭಾಂಗಿಯಾದ ಆ ವೇಶ್ಯೆಯನ್ನೇ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಅಂದಿನ ದಿನವೇ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

೭೧-೭೨. ಪತಿಯು ಮೃತನಾದನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಕಾಂತಿಮತಿಯು ತನ್ನ ನಡುವಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಡ್ಡಾಣವನ್ನು ಮಾರಿ ಬಂದ ಹಣದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಪತಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸುತ್ತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಚಿತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದಳು. ಬಳಿಕ ಪತಿಯ ದೇಹವನ್ನು ತನ್ನ ಭುಜಗಳಿಂದ ಅಲಿಂಗನೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಾದಗಳಿಂದ ಆತನ ಪಾದಗಳನ್ನಾವರಿಸಿದಳು.

೭೩-೭೪. ಆತನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನೂ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಎದೆಯನ್ನೂ, ತೊಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡೆಗಳನ್ನೂ, ಸೇರಿಸಿ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಮೃತದೇಹದೊಡನೆ ಒಂದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಚಿತೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನೊಡ್ಡಿ ಆ ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯು ರೋಗಾವಿಷ್ಯವಾದ ಪತಿಯ ದೇಹವನ್ನೂ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೂ ದಹನಮಾಡಿದಳು.

ನಿಮುಚ್ಯ ದೇಹಂ ಸಹಸಾ ಜಗಾನು
 ಪತಿಂ ಸಮಾಲಿಂಗ್ಯ ಮುರಾರಿಲೋಕಂ ।
 ಪಾನೀಯದಾನೇನ ಚ ಮಾಧವೇಽಸ್ಮಿನ್
 ಪಾದಾವನೇಜಾದಸಿ ಯೋಗಿಗಮ್ಯಂ ॥ ೭೫ ॥
 ತ್ವನಂತಕಾಲೇ ಗಣಿಕಾವಿಚಿಂತಯಾ
 ದೇಹಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಮುಕ್ತಸಮಸ್ತಕಲ್ಪಿಷಃ ।
 ಜನ್ಮ ವ್ಯಾಧ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಸೇ ಘೋರರೂಪಂ
 ಹಿಂಸಾಸಕ್ತಃ ಸರ್ವದೋದ್ವೇಗಕಾರೀ ॥ ೭೬ ॥
 ದತ್ತಾ ತ್ವಯಾ ಪಾನಕಸ್ಯಾಪಿ ದಾನೇ
 ದತ್ತೇನುಜ್ಞಾ ಮಾಧವೇ ಸಾಧು ಜಾನೇ ।
 ವ್ಯಾಧೋ ಜಾತಸ್ತೇನ ಜಾತಾ ಸುಬುದ್ಧಿ
 ಧರ್ಮಾನ್ ಪ್ರಪ್ತ್ವಾಂ ಸರ್ವಸೌಖ್ಯೈಕಹೇತುಂ ॥ ೭೭ ॥
 ಧೃತಂ ಮೂರ್ಛಾ ಪಾದಶೌಚಾವಶಿಷ್ಟಂ
 ಜಲಂ ಮುನೇಃ ಸರ್ವಪಾಪಾಪಹಾರಿ ।

೭೫. ಇಂತು ಪತಿಯನ್ನೇ ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ
 ಆ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯು ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಪಾನೀಯ
 ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷದ ಫಲವಾಗಿ ಮಹಾ
 ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಕ್ಷಣ
 ದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

೭೬. ನೀನೂ ಸಹ ಆಕೆಯ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಮೋದಿಸಿದವ
 ನಾದುದರಿಂದ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡರೂ, ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ
 ಆ ವೇಶ್ಯೆಯನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುದರಿಂದ ಹಿಂಸಕೃತ್ಯಾನಿರತನೂ
 ಯಾವಾಗಲೂ ಜನರಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ ಆಗಿ ಘೋರರೂಪನಾದ
 ಈ ವ್ಯಾಧನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆ.

೭೭. ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಗೆ ಪತಿಯಾದ ನೀನು ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಪಾನೀಯವನ್ನು ಕೊಡಲು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು
 ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆಯಾದ ಕಾರಣ ವ್ಯಾಧನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ್ದರೂ ಸಕಲ ಸೌಖ್ಯಗಳಿಗೆ
 ಕಾರಣಗಳೆನಿಸಿದ ವೈಶಾಖಮಾಸ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ
 ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯು ಈಗ ನಿನಗೆ ಸಂಭವಿಸಿತು.

೭೮. ದೇವಲನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಸಕಲ
 ಪಾತಕಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ಆ ತೀರ್ಥೋದಕವನ್ನು ನೀನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತಳೆದೆ.

ತೇನೇಯಂ ತೇ ಸಂಗತಿರ್ಮೇ ವನೇಸ್ಥಿನ್

ಯಯಾ ಭೂಯಃ ಸಂಪದಃ ಸಂತತಿಶ್ಚ || ೭೮ ||

ಇತ್ಯೇತತ್ಪೂರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಿ ಯತ್ಕೃತಂ |

ಕರ್ಮ ಪುಣ್ಯಂ ಪಾಪಕಂ ಚ ದೃಷ್ಟಂ ದಿವ್ಯೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ || ೭೯ ||

ಗೋಪ್ಯಂ ನಾ ತೇ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯದ್ಭವಾಂಘ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಸಿ |

ಜಾತಾ ತೇ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿರ್ವೈ ಸ್ವಸ್ಮಿ ಭೂಯಾನ್ಮಹಾನುತೇ || ೮೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ವ್ಯಾಧೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ವ್ಯಾಧಸ್ಯ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕಥನಂ” ನಾಮ
ಅಷ್ಟಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಸಮಾಗಮವು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಇದರಿಂದಲೂ ನಿನಗೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಸೌಖ್ಯವರಂಪರೆಯೂ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿ ಸಂತತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುವು.

೭೯. ಎಲೈ ವ್ಯಾಧನೆ! ಇಂತು ನೀನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಕರ್ಮವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸಿರುವೆನು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುವೆನು.

೮೦. ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೆ! ನೀನು ಕೇಳಬಯಸುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಯಾವ ರಹಸ್ಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದರೂ ನಿನಗೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿನಗೀಗ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತಶುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಿರುವುದು ಸಂತೋಷವೇ ಸರಿ. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ವ್ಯಾಧೋಪಾಖ್ಯಾನ — ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕಥನ” ಎಂಬ
ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಭೈಕೋನವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ನಾಯುಶಾಸಕಥನಂ

ವ್ಯಾಧ ಉವಾಚ:-

ವಿಷ್ಣು ಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಧರ್ಮಾ ಭಾಗವತಾಃ ಶುಭಾಃ |

ತತ್ರಾಪಿ ಮಾಧವೀಯಾಶ್ಚ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ತು ತ್ವಯಾ ಪುರಾ || ೧ ||

ಸ ವಿಷ್ಣುಃ ಕೀದೃಶೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಕಿಂ ವಾ ತಸ್ಯ ಹಿ ಲಕ್ಷಣಂ |

ಕಿಂ ಮಾನಂ ತಸ್ಯ ಸದ್ಭಾವೈಃ ಕೈರ್ಜ್ಞೇಯೋ ಭಗವಾನ್ ವಿಭುಃ || ೨ ||

ಕೀದೃಶಾ ನೈಷ್ಠವಾ ಧರ್ಮಾಃ ಕೇನಾಸೌ ಪ್ರೀಯತೇ ಹರಿಃ |

ಏತದಾಚಕ್ಷ್ಯ ನೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಕಿಂಕರಾಯ ಮಹಾಮತೇ || ೩ ||

ಇತಿ ಪೃಷ್ಠಸ್ತು ವ್ಯಾಧೇನ ಪುನಃ ಪ್ರಾಹ ಸ ನೈ ದ್ವಿಜಃ |

ಪ್ರಣಮ್ಯ ಜಗತಾಮಿಶಂ ನಾರಾಯಣಮನಾಮಯಂ || ೪ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನಾಯುಶಾಸಕಥನವು

೧. ವ್ಯಾಧನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ:-ವಿಪ್ರೋತ್ತಮನೆ! ಸರಮಮಂಗಳ ಕರಗಳಾದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನದ್ದೇಶಿಸಿ ಆತನ ಪ್ರೀತಿ ಗಾಗಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೈಶಾಖಮಾಸಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆ.

೨. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ! ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಎಂತಹವನು? ಆತನ ಲಕ್ಷಣವೇನು? ಸದಾಚಾರಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣ ಗಳಿರುವುವು? ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಹಿತನೂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ ಆದ ಆತನು ಯಾವ ಸಾಧಕರ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ವಿಷಯನಾಗುವನು?

೩. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಯಾವ ವಿಧವಾದ ವುಗಳು? ಯಾವ ಧರ್ಮದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸುಪ್ರೀತನಾಗುವನು? ಮಹಾ ಮತಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ! ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳುವವನಾಗು.

೪. ಇಂತೆಂದು ಕೇಳಿದ ವ್ಯಾಧನನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಶಂಖಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಅಧೀಶ್ವರನೂ ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತರಹಿತನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಂದಿಸಿ ಪುನಃ ನಿರೂಪಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಶಂಖ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣು ವ್ಯಾಧ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ವಿಷ್ಣುರೂಪಮಕಲ್ಮಷಂ ।
ಯದಚಿಂತ್ಯಂ ವಿರಿಂಚಾದ್ವೈರ್ಮುನಿಭಿರ್ಭಾವಿತಾತ್ಮಭಿಃ ॥ ೫ ॥
ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿಃ ಪೂರ್ಣಗುಣೋ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಃ ಸಕಲೇಶ್ವರಃ ।
ನಿರ್ಗುಣೋ ನಿಷ್ಕಲೋನಂತಃ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದವಿಗ್ರಹಃ ॥ ೬ ॥
ಯದೇತದಖಿಲಂ ವಿಶ್ವಂ ಚರಾಚರಮನೀದೃಶಂ ।
ಸಾಧಿಶಂಸಾಃಶ್ರಯಂ ಯಚ್ಚ ಯದ್ವಶೇ ನಿಯತಂ ಸ್ಥಿತಂ ॥ ೭ ॥
ಅಥ ತೇ ಲಕ್ಷಣಂ ವಚ್ಛಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ।
ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಾ ಹ್ಯಾ ವೃತ್ತಿನಿಯಮಸ್ತಥಾ ॥ ೮ ॥
ಪ್ರಕಾಶೋ ಬಂಧಮೋಕ್ಷೌ ಚ ವೃತ್ತಿಯಸ್ಮಾದ್ಭವಂತ್ಯನಿವಾ ।
ಸ ವಿಷ್ಣುಃ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಜ್ಞೋಽಸೌ ಕವೀನಾಂ ಸಮೃತೋ ವಿಭುಃ ॥ ೯ ॥

೫-೬. ಶಂಖನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಎಲೈ ವ್ಯಾಧನೆ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ರೂಪವು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿರುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮುನಿಗಳಿಗೂ ಸಹ ಅಚಿಂತ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಆತನು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯುಕ್ತನು. ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣವಿಭೂಷಿತನು. ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವನು. ಸತ್ಪರಜಸ್ತಮಗಳೆಂಬ ಗುಣತ್ರಯಗಳಿಗೆ ಅತೀತನಾಗಿರುವನು. ಸಕಲ ದೋಷಗಳಿಂದಲೂ ವರ್ಜಿತನು. ಶಾಶ್ವತನು. ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾನಂದಾತ್ಮಕವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು.

೭. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ನಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೋಚರವಾಗಿರುವುದೋ, ಇದಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ದೇಹವು ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆತನ ವಶದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲವೂ ನಿಯತರೂಪದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು.

೮-೯. ಇನ್ನು ನಿನಗೆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನೂ ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮನೂ ಆದ ಆತನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರ, ಜೀವರ ಲೋಕಾಂತರಗಮನಗಳು, ಆಜ್ಞಾನುವರ್ತಿತ್ವ, ಜ್ಞಾನವು, ಸಂಸಾರ ಬಂಧ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಎಂಟು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವನು. ಆತನಿಂದಲೇ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುವು. ಆತನೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು. ಆತನನ್ನೇ ಬ್ರಹ್ಮಪದದ ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವರು. ಪ್ರಪಂಚದ ಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಆತನು ಪರಮಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವನು. ಸಕಲವನ್ನೂ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು.

ಸಾಕ್ಷಾದ್ಬ್ರಹ್ಮತೀತಂ ಪ್ರಾಹುಃ ಪಶ್ಚಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಕಾನಪಿ |
 ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಂ ಸೋಪಪದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಷು ವಿದೋ ವಿದುಃ || ೧೦ ||
 ನಾನ್ಯೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮತಾ ಕ್ವಾಪಿ ತಚ್ಚಕ್ಷೇಕಾಂಶಭಾಗಿನಾಂ |
 ತದೇತಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಗಮ್ಯಂ ಹಿ ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಮಹಾವಿಭೋಃ || ೧೧ ||
 ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚ ವೇದಾಃ ಸ್ತೃತಯಃ ಪುರಾಣಂ ವೈ ತದಾತ್ಮಕಂ |
 ಇತಿಹಾಸಃ ಪಂಚರಾತ್ರಂ ಭಾರತಂ ಚ ಮಹಾಮತೇ || ೧೨ ||
 ಏತೈರೇವ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಜ್ಞೇಯೋ ನಾನ್ಯೈಃ ಕಥಂಚನ |
 ನಾವೇದವಿದಮುಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಮನುತೇ ಚ ನರಃ ಕ್ವಚಿತ್ || ೧೩ ||
 ನೇಂದ್ರಿಯೈರ್ನಾನುಮಾನೈಶ್ಚ ನ ತರ್ಕೈಃ ಶಕ್ಯತೇ ವಿಭುಂ |
 ಜ್ಞಾತುಂ ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಂ ವೇದವೇದ್ಯಂ ಸನಾತನಂ || ೧೪ ||

೧೦. ಆತನನ್ನೇ ಬ್ರಹ್ಮಪದದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು. ಬಳಿಕ ಆತನ ಅನಂತ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಂಶದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಚತುರ್ಮುಖನೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೂ ಆ ಪದವು ಉಪಚರಿತಾರ್ಥವಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವು ಶಕ್ತ್ಯಂಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಉಪಪದವೆಂದೇ ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುವರು.

೧೧. ಆತನ ಶಕ್ತಿಯ ಏಕಾಂಶದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಇತರರಿಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಎಂದಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಪದದ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವು ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳು ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಸಹಿತನೂ ಆದ ಆತನಿಂದ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾದುವೆಂಬ ವಿಷಯವು ಕೇವಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಬಲದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು.

೧೨. ಎಲೈ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೆ! ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು, ಸ್ಮೃತಿಗ್ರಂಥಗಳು, ಅವುಗಳ ನಿರ್ಣೇತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಪುರಾಣಗಳು, ಇತಿಹಾಸಗಳು, ಪಂಚರಾತ್ರಾಗಮವು ಮತ್ತು ಮಹಾಭಾರತವು — ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕು.

೧೩. ಇವುಗಳಿಂದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವನು. ಇತರ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಜ್ಞೇಯನಾಗಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದ ವೇದಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದ ಮಾನವನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಯಾವನೂ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರನು.

೧೪. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ದೇವದೇವನೂ, ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೂ, ಸನಾತನನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ,

ಅಸ್ಯೈವ ಜನ್ಮಕರ್ಮಾಣಿ ಗುಣಾನ್ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಯಥಾಮತಿ |
 ಮುಚ್ಯಂತೇ ಜೀವಸಂಘಾಶ್ಚ ಸದಾ ತದ್ವಶವರ್ತಿನಃ || ೧೫ ||
 ಕ್ರಮಾದ್ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಯಥಾ ಸಾತಿಶಯಂ ಭವೇತ್ |
 ಏಕೈಕಸ್ಮಿನ್ ಸ್ಥಿತಾ ಶಕ್ತಿದೇವರ್ಷಿಪಿತೃಮಾತೃಕೇ || ೧೬ ||
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣಾಃಗಮೇನಾಪಿ ತಥೈವಾನುಮಯಾಪಿ ಚ |
 ಆದೌ ನರೋತ್ತಮಂ ವಿದ್ಯಾದ್ಬಲೇ ಜ್ಞಾನೇ ಮುಖೇ ತಥಾ || ೧೭ ||
 ತಸ್ಮಾದ್ಭೂತಂ ಶತಗುಣಂ ವಿದ್ಯಾಜ್ಞಾನಾದಿಭಿರ್ಯುತಂ |
 ಭೂತಾನ್ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವಾನ್ವಿದ್ಯಾಚ್ಛತಗುಣಾಧಿಕಾನ್ || ೧೮ ||
 ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿನೋ ದೇವಾನ್ತೇಭ್ಯೋ ವಿದ್ಯಾಚ್ಛತಾಧಿಕಾನ್ |
 ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವೇಭ್ಯಃ ಸಪ್ತೈವ ಋಷಯೋ ವರಾಃ || ೧೯ ||

ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಉಹಾಪೋಹಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ತರ್ಕದಿಂದಾಗಲಿ
 ತಿಳಿಯಲು ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೫. ಭೂಭಾರಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ
 ಜನ್ಮಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಕರ್ಮವಿಶೇಷಗಳನ್ನೂ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಪುರಾಣಾದಿಗಳಿಂದ
 ಜೀವಕೋಟಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು
 ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಆತನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯೇ ವರ್ತಿಸುವವರಾಗಿ ಸಂಸಾರ
 ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೧೬. ಇನ್ನು ದೇವತೆಗಳು, ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ಮಾತೃಗಳು
 ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕ್ರಮದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ
 ಶಕ್ತಿಯು ಅಧಿಕತರವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿ ಆತನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸು
 ತ್ತಿರುವುದೆಂಬಂಶವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆನು.

೧೭. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದಲೂ, ಕೆಲವನ್ನು
 ವೇದಾದಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೂ, ಉಳಿದವನ್ನು ತರ್ಕವಷ್ಟಂಭ
 ಸಹಿತವಾದ ಅನುಮಾನದಿಂದಲೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ
 ಬಲದಿಂದಲೂ, ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ಸೌಖ್ಯದಿಂದಲೂ ಸಕಲ ಮಾನವರಿಗಿಂತ
 ಮಹಾರಾಜನು ಉತ್ತಮನೆಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು.

೧೮. ಆತನಿಗಿಂತಲೂ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣಭರಿತನಾದ ಮಾನವನು
 ನೂರುಮಡಿ ಉತ್ತಮನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಿಂತಲೂ ಮನುಷ್ಯ
 ಗಂಧರ್ವರೆಂಬವರು ನೂರುಮಡಿ ಅಧಿಕರಾಗಿರುವರು.

೧೯. ಆ ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವರಿಗಿಂತಲೂ ನೂರರಷ್ಟು ಅಧಿಕವನ್ನು
 ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಪಡೆದಿರುವರು. ಆ ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆ

ಸಪ್ತರ್ಷಿಭ್ಯೋ ನರೋ ಹ್ಯಗ್ನಿರಗ್ನೇಃ ಸೂರ್ಯಾದಯಸ್ತಥಾ |
 ಸೂರ್ಯಾದ್ಗುರುಗುರೋಃ ಪ್ರಾಣಃ ಪ್ರಾಣಾದಿಂದ್ರೋ ಮಹಾಬಲಃ ||
 ಇಂದ್ರಾಚ್ಚ ಗಿರಿಜಾ ದೇವೀ ದೇವ್ಯಾಃ ಶಂಭುರ್ಜಗದ್ಗುರುಃ |
 ಶಂಭೋರ್ಬುದ್ಧಿರ್ಮಹಾದೇವೀ ಬುದ್ಧೀಃ ಪ್ರಾಣೋ ಬಲಾಧಿಕಃ || ೨೦ ||
 ನ ಪ್ರಾಣಾತ್ಪರಮಂ ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರಾಣೇ ಸರ್ವಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ |
 ಪ್ರಾಣಾಜ್ಜಾತಮಿದಂ ವಿಶ್ವಂ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಕಮಿದಂ ಜಗತ್ || ೨೧ ||
 ಪ್ರಾಣೇ ಪ್ರೋತಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಾಣಾದೇವ ಹಿ ಚೇಷ್ಟತೇ |
 ಸರ್ವಾಧಾರಮಿಮಂ ಪ್ರಾಣಃ ಸೂತ್ರಂ ನೀಲಾಂಬುಧಪ್ರಭಂ || ೨೨ ||
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷಮಾತ್ರೇಣ ಪ್ರಾಣಸ್ಯಾಸ್ಯ ಸ್ಥಿತಿರ್ಭವೇತ್ |
 ಸಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ದೇವದೇವಸ್ಯ ಕೃಪಾಲೇಶೈಕಭಾಜಿನೀ || ೨೩ ||

ಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮರೀಚಿ, ಅತ್ತಿ, ಅಂಗಿರ, ಪುಲಹ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಕೃತು ಮತ್ತು
 ವಸಿಷ್ಠರೆಂಬ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಉತ್ತಮರೆನಿಸಿರುವರು.

೨೦. ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಗ್ನಿಯು ಉತ್ತಮನು. ಹಾಗೆಯೇ
 ಅಗ್ನಿಗಿಂತಲೂ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು
 ದೊಡ್ಡವನು. ಆತನಿಗಿಂತ ವಾಯುವೂ, ವಾಯುವಿಗಿಂತ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿ
 ಯಾದ ಮಹೇಂದ್ರನೂ ಉತ್ತಮರಾಗಿರುವರು.

೨೧. ಇಂದ್ರನಿಗಿಂತಲೂ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯು ಉತ್ತಮಳು. ದೇವಿ
 ಗಿಂತಲೂ ಲೋಕಗುರುವಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಅಧಿಕನು. ಶಂಭುವಿಗಿಂತಲೂ
 ಬುದ್ಧಿಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯು ಶ್ರೇಷ್ಠಳು. ಬುದ್ಧಿಗಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು
 ಬಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕನು.

೨೨. ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯವಾದುದು ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು.
 ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲವೂ ನೆಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ
 ನೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಣದಿಂದಲೇ ವ್ಯಾಕೃತವಾಗಿರುವುದು. ಜಗತ್ತೂ ಸಹ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಕ
 ನಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು.

೨೩. ದೃಶ್ಯಮಾನ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಸೂತವಾಗಿ
 ರುವುದು. ಪ್ರಾಣಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಚಲನವಲನವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸು
 ತಿರುವುದು. ನೀಲಮೇಘದ ಕಾಂತಿಯೊಡಗೂಡಿದ ಈ ಪ್ರಾಣಶಕ್ತಿಯನ್ನೇ
 ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಆಧಾರವೆಂದೂ ಚೇಷ್ಟಾಪ್ರೇರಕವೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಹೇಳುವರು.

೨೪. ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಈ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ
 ಇಷ್ಟು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ದೇವತಾ

ನ ನಿಷ್ಕೋಲಃ ಪರಮಂ ಕಿಂಚಿನ್ನ ಸಮೋ ವಾ ಕಥಂಚನ |

ವ್ಯಾಧ ಉವಾಚ :-

ಕಥಂ ಜೀವೇಷ್ಟಯಂ ಪ್ರಾಣಃ ಸೂತ್ರನಾಮಾಧಿಕೋಲಭನತ್ || ೨೫ ||

ನಿರ್ಣಯೋ ವಾ ಕಥಂ ಹ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ್ಯಂ ಕಥಂ ವಿಭೋ |

ಏತದಾಚಕ್ಷ್ಯ ನೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಕಥಂ ಪ್ರಾಣಾದ್ವಿಭುಃ ಪರಃ || ೨೬ ||

ಶಂಖ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣು ವ್ಯಾಧ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯತ್ಪ್ರುಷ್ಠೋ ನಿರ್ಣಯಸ್ತ್ವಯಾ |

ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ್ಯಂ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಜೀವೈಶ್ಚ ಸಕಲೈರಪಿ || ೨೭ ||

ಪುರಾ ನಾರಾಯಣೋ ದೇವಃ ಪದ್ಮಸೃಷ್ಟೌ ಸನಾತನಃ |

ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಕಾನ್ ದೇವಾನಿದಂ ಪ್ರಾಹ ಜನಾರ್ದನಃ || ೨೮ ||

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯೇಹಂ ಸ್ಥಾಪಯೇಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಃ ಪತಿಂ ಪ್ರಭುಂ |

ಯೋ ಯುಷ್ಮಾಸ್ವಧಿಕೋ ದೇವೋ ಯೌವರಾಜ್ಯೇ ಸುರೇಶ್ವರಾಃ |

ತಂ ಸ್ಥಾಪಯತ ಶೀಲಾಥ್ಯಂ ಶೌರ್ಯೌದಾರ್ಯಗುಣಾನ್ವಿತಂ || ೨೯ ||

ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಕೃಪಾವಲೋಕನದ ಒಂದಂಶಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಪಾತ್ರಳಾಗಿರುವಳು.

೨೫. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿದುದಾಗಲಿ, ಆತನಿಗೆ ಸಮಾನವೆನಿಸಿದುದಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಧನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ:- ಈ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಸಕಲ ಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ ಚೇಷ್ಟಾಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿ ಸರ್ವಾಧಿಕನೆನಿಸಿದುದು ಹೇಗೆ?

೨೬. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ನಿರ್ಣಯಮಾಡಲಾಯಿತು? ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮತ್ವವು ಬಂದುದು ಹೇಗೆ? ಎಲೈ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೇಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದನು? ಈ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ನಿರೂಪಿಸುವವನಾಗು.

೨೭. ಶಂಖನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಎಲೈ ವ್ಯಾಧನೆ! ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಾಣಾಧಿಕ್ಯವಿಷಯಕವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ಸಕಲ ಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಉತ್ತಮನಾದುದನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು.

೨೮-೨೯. ಪದ್ಮಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ದೇವೋತ್ತಮನೂ, ಅನಾದಿನಿಧನನೂ, ಜನಾರ್ದನನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ನಿಮಗೆಲ್ಲ ನಾಯಕನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಭುವಾಗಿಯೂ ಈ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವೆನು. ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ

ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ವಿಭುನಾ ದೇವಾಃ ಸರ್ವೇ ಶಕ್ತೃಪುರೋಗಮಾಃ ।

ಏನಂ ವಿನದಿರೇನ್ಯೋನ್ಯಮಹಂ ಭೂಯಾಮಹಂ ತ್ವಿತಿ ॥ ೩೦ ॥

ಸರ್ವೇ ವಿನದಮಾನಾಶ್ಚ ಸೂರ್ಯಂ ಕೇಚಿತ್ಪರಂ ವಿದುಃ ।

ಶಕ್ರಂ ಕೇಚಿತ್ಪರಂ ಕಾಮಂ ಕೇಚಿತ್ಪ್ರಾಪ್ನೋತು ತಸ್ಮಿರೇ ॥ ೩೧ ॥

ತೇ ನಿರ್ಣಯಮಪಶ್ಯಂತಃ ಪ್ರಷ್ಠ್ಯಂ ನಾರಾಯಣಂ ಯಯುಃ ।

ನಮಸ್ತುತ್ಯ ಪುನಃ ಪ್ರಾಹುಃ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಾಂಜಲಯೋಽಮರಾಃ ॥ ೩೨ ॥

ವಿಚಾರಿತಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣೋ ಸರ್ವೈರಸ್ಮಾಭಿರಂಜಸಾ ।

ಅಸ್ಮಾಸು ದೇವಮಧಿಕಂ ನೈವ ವಿದ್ವಃ ಕಥಂಚನ ॥ ೩೩ ॥

ತ್ವಮೇವ ನಿರ್ಣಯಂ ಬ್ರೂಹಿ ದೇವಾಃ ಸಂಶಯಿನಃ ಖಲು ।

ಇತಿ ಪೃಷ್ಠೋಽಮರೈಃ ಸರ್ವೈಃ ಪ್ರಹಸನ್ನಿದಮಬ್ರವೀತ್ ॥ ೩೪ ॥

ಯಾವನು ಬಲಾಧಿಕನೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿದಿರುವಿರೋ, ಯಾವನು ಸೌಶೀಲ್ಯವಂತನೋ ಶೌರ್ಯ, ಔದಾರ್ಯಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನೋ ಆಗಿರುವನೋ, ಅಂತಹ ಪುರುಷನನ್ನು ನೀವೇ ಯಾವರಾಜ್ಯಪದವಿಗೆ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

೩೦. ಇಂತೆಂದು ಲೋಕೇಶ್ವರನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಮಹೇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ “ನಾನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನು; ನಾನೇ ಉತ್ತಮನು” ಎಂಬುದಾಗಿ ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ವಿನಾದಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

೩೧. ಇಂತು ಎಲ್ಲರೂ ಜಗಳವನ್ನಾಡುವರಾಗಿ ಕೆಲವರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಉತ್ತಮನೆಂದು ಕರೆದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಇಂದ್ರನೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹಲವರು ತಮಗೆ ಈ ಗೊಡವೆಯೇ ಬೇಡವೆಂದು ಮಾತನಾಡದೆ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟರು.

೩೨. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ವಿನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದವರಾಗಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟರು. ಮತ್ತು ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಆ ದೇವತೆಗಳು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು.

೩೩. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ! ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇವನು ಅಧಿಕನೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹುವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದೆವು. ಆದರೂ ಯಾರ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲು ನಾವು ಶಕ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲವು.

೩೪. ದೇವತೆಗಳಾದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ರುವೆವಾದುದರಿಂದ ನೀನೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳುವವನಾಗು. ಇಂತೆಂದು ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೇಳಲು ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಗುತ್ತ ಅವರಿಗಿಂತೆಂದನು.

ದೇಹಾದಸ್ಮಾಚ್ಚ ನೈರಾಜಾದ್ಯಸ್ಮಿನ್ನಿಷ್ಟಾನ್ಮುತಿ ಹ್ಯಯಂ	೩೫
ಪತಿಷ್ಯತಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟೇ ತು ಯಸ್ಮಿನ್ವೈ ಹ್ಯುತ್ಥಿತೋ ಭವೇತ್	
ಸ ದೇವೋ ಹ್ಯಧಿಕೋ ನೂನಂ ನಾಪರಸ್ತು ಕಥಂಚನ	೩೬
ಇತ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತೇ ತತಃ ಸರ್ವೇ ತಥಾಸ್ವಿತ್ವಿತಿ ವಚೋಽಬ್ರವನ್	
ನಿಶ್ಚಕ್ರಾನ್ ಜಯಂತಾಹ್ವಃ ಪಾದಾತ್ಪೂರ್ವಂ ಸುರೇಶ್ವರಃ	೩೭
ತದಾ ಪಂಗುನುನುಂ ಪ್ರಾಹುರ್ನ ದೇಹಃ ಪತಿತಸ್ತದಾ	
ಶೃಣ್ವನ್ ಪಿಬನ್ ವದಂಜಿಘ್ರನ್ ಪಶ್ಯನ್ನಾಸ್ತೇ ಚಲನ್ನಪಿ	೩೮
ಪಶ್ಯದ್ಗುಹ್ಯಾದ್ವಿನಿಷ್ಟಾನ್ಮುತೋ ದಕ್ಷೋನಾಮ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ	
ತದಾ ಷಂಡನುನುಂ ಪ್ರಾಹುರ್ನ ದೇಹಃ ಪತಿತಸ್ತದಾ	೩೯
ಶೃಣ್ವನ್ ಪಿಬನ್ನದನ್ ಜಿಘ್ರನ್ ಪಶ್ಯನ್ನಾಸ್ತೇ ಚಲನ್ನಪಿ	
ಪಶ್ಯದ್ಧಸ್ತಾದ್ವಿನಿಷ್ಟಾನ್ಮುತ ಇಂದ್ರಃ ಸರ್ವಾಮುರೇಶ್ವರಃ	೪೦

೩೫-೩೬. ಈ ವಿರಾಡ್ವೇದದಿಂದ ಯಾವ ದೇವತೆಯು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ದೇಹವು ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೋ, ಯಾವನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಲು ಶರೀರವು ಎದ್ದು ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವುದೋ, ಅವನೇ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಾಧಿಕನಾಗಿರುವವನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಯಾವನೂ ಜೀವೋತ್ತಮನಾಗಲಾರನು.

೩೭. ಇಂತೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರೂಪಿಸಲು ಹಾಗೆಯೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಮೊದಲು ಚಲನಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅಧಿದೇವತೆಯಾದ ಜಯಂತನೆಂಬ ದೇವತೆಯು ಪಾದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟನು.

೩೮. ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕುಂಟನೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸಿದರೇ ಹೊರತು ಆತನಿಗೆ ದೇಹಪಾತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಓಡಾಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮುನ್ನಿನಂತೆಯೇ ಆತನು ಕೇಳುತ್ತಲೂ, ಕುಡಿಯುತ್ತಲೂ, ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೂ, ವಾಸನೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೂ, ನೋಟವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು.

೩೯. ದಕ್ಷನೆಂಬ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಶಿಶುಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟನು. ಆಗಲೂ ಆತನನ್ನು ಜನರು ನಪುಂಸಕನೆಂದು ಮಾತ್ರ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇಹವು ಮಾತ್ರ ಶಿಥಿಲವಾಗಲಿಲ್ಲವು.

೪೦. ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಕೇಳುತ್ತಲೂ, ಕುಡಿಯುತ್ತಲೂ, ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೂ, ಮೊಸಿನೋಡುತ್ತಲೂ, ನೋಡುತ್ತಲೂ, ಓಡಾಡುತ್ತಲೂ

ಹಸ್ತಹೀನಮುಮುಂ ಪ್ರಾಹುರ್ನ ದೇಹಃ ಪತಿತಸ್ತದಾ |

ಶೃಣ್ವನ್ ಪಿಬನ್ವದನ್ ಜಿಘ್ರನ್ ಪಶ್ಯನ್ನಾಸ್ತೇ ಚಲನ್ನಪಿ || ೪೧ ||

ಲೋಚನಾಭ್ಯಾಂ ನಿಶಿಷ್ಕಾಂತಃ ಸೂರ್ಯಸ್ತೇಜಸ್ವಿನಾಂ ವರಃ |

ತದಾ ಕಾಣಮುಮುಂ ಪ್ರಾಹುರ್ನ ದೇಹಃ ಪತಿತಸ್ತದಾ || ೪೨ ||

ಶೃಣ್ವನ್ ಪಿಬನ್ವದನ್ ಜಿಘ್ರನ್ಸೃಶನ್ನಾಸ್ತೇ ಚಲನ್ನಪಿ |

ಘ್ರಾಣಾತ್ಪಶ್ಚಾದ್ವಿಶಿಷ್ಕಾಂತೌ ನಾಸತ್ಯಾ ನಿಶ್ವಭೇಷಜೌ |

ಅಜಿಘ್ರಾಣಮುಮುಂ ಪ್ರಾಹುರ್ನ ದೇಹಃ ಪತಿತಸ್ತದಾ || ೪೩ ||

ಶೃಣ್ವನ್ ಪಿಬನ್ವದನ್ನೇವಾಜಿಘ್ರನ್ನಾಸ್ತೇ ಚಲನ್ನಪಿ |

ಶ್ರೋತ್ರಾದ್ವಿಶೋ ನಿಶಿಷ್ಕಾಂತಾ ನ ದೇಹಃ ಪತಿತಸ್ತದಾ |

ತದಾಮುಂ ಬಧಿರಂ ಪ್ರಾಹುರ್ನ್ಯೂತಂ ನೈವ ಕಥಂಚನ || ೪೪ ||

ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಳಿಕ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಯೆನಿಸಿದ ಇಂದ್ರನು ಕೈಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದನು.

೪೧. ಅದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕೈಯಿಲ್ಲದವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಆಗಲೂ ದೇಹವಾತವು ಮಾತ್ರ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಕೇಳುತ್ತಲೂ, ಕುಡಿಯುತ್ತಲೂ, ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೂ, ವಾಸನೆನೋಡುತ್ತಲೂ, ನೋಡುತ್ತಲೂ, ಓಡಾಡುತ್ತಲೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು.

೪೨. ಬಳಿಕ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿ ಹೋದನು. ಆಗಲೂ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕುರುಡನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ದೇಹವು ಮಾತ್ರ ಪತಿತವಾಗಲಿಲ್ಲ.

೪೩. ಮುನ್ನಿನಂತೆಯೇ ಕೇಳುತ್ತಲೂ, ಕುಡಿಯುತ್ತಲೂ, ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೂ, ವಾಸನೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಲೂ, ಓಡಾಡುತ್ತಲೂ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಳಿಕ ಲೋಕವೈದ್ಯರೆನಿಸಿದ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಆಗ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಮೂಗಿಲ್ಲದವನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ದೇಹವು ಮಾತ್ರ ಪತಿತವಾಗಲಿಲ್ಲ.

೪೪. ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಕೇಳುತ್ತಲೂ, ಕುಡಿಯುತ್ತಲೂ, ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ವಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಿಡಿಯಲಾರದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಳಿಕ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದಿಗಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯರು ಹೊರಟರು. ಆಗಲೂ ದೇಹವು ಶಿಥಿಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕಿವುಡನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಯಾರೂ ಮೃತನೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಪಿಬನ್ವದನ್ನಪಿ ತದಾ ಹ್ಯಶೃಣ್ವನ್ನಚಲನ್ನಪಿ ।

ವರುಣೋ ರಸನಾಯಾಸ್ತು ವಿನಿಷ್ಕಾಂತಸ್ತತಃ ಪರಂ ।

ತದಾ ರಸಜ್ಞನೇವಾಹುರ್ನ ದೇಹಃ ಪತಿತಸ್ತದಾ

॥ ೪೫ ॥

ಜೀವಂಶ್ಚಲನ್ನದನ್ನಾಸ್ತೇ ತಥಾ ಜಾನನ್ ಶ್ವಸನ್ನಪಿ ।

ತತೋ ವಾಚೋ ವಿನಿಷ್ಕಾಂತೋ ವಹ್ನಿರ್ವಾಗೀಶ್ವರೋ ವಿಭೌಃ ॥ ೪೬ ॥

ತದಾ ಮೂಕಮಮುಂ ಪ್ರಾಹುರ್ನ ದೇಹಃ ಪತಿತಸ್ತದಾ ।

ಜೀವಂಶ್ಚಲನ್ನದನ್ನಾಸ್ತೇ ತಥಾ ಜಾನನ್ ಶ್ವಸನ್ನಪಿ

॥ ೪೭ ॥

ಪಶ್ಚಾದ್ಬ್ರೂಯೋ ವಿನಿಷ್ಕಾಂತೋ ಮನಸೋ ಬೋಧನಾತ್ಮಕಃ ।

ತದಾ ಜಡಮಮುಂ ಪ್ರಾಹುರ್ನ ದೇಹಃ ಪತಿತಸ್ತದಾ

॥ ೪೮ ॥

ಜೀವಂಶ್ಚಲನ್ನದನ್ನಾಸ್ತೇ ತಥಾ ಜಾನನ್ ಶ್ವಸನ್ನಪಿ ।

ಪಶ್ಚಾತ್ಪ್ರಾಣೋ ವಿನಿಷ್ಕಾಂತೋ ಮೃತಮೇನಂ ತದಾ ವಿದುಃ ।

ಪುನರೇವಂ ತದಾ ಪ್ರಾಹುರ್ದೇವಾ ವಿಸ್ಮಿತಮಾನಸಾಃ

॥ ೪೯ ॥

೪೫. ಮನುಷ್ಯನು ಕೇಳಲಾರದೆ ಚಲಿಸಲಾರದೆ ಇದ್ದರೂ ಕುಡಿಯುತ್ತಲೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ವರುಣನು ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಆಗ ಆತನು ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಅರುಚಿಯುಳ್ಳವನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದನೇ ವಿನಹ ದೇಹಸಾತವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

೪೬. ಉಚ್ಛ್ವಾಸ ನಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಓಡಾಡುತ್ತ, ತಿನ್ನುತ್ತ, ತಿಳಿಯುತ್ತ, ಜೀವಂತನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಳಿಕ ವಾಗಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನೂ ಆದ ಆಗ್ನಿದೇವನು ನಾಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟನು.

೪೭. ಆಗ ಆತನನ್ನು ಮೂಗನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇಹವು ಮಾತ್ರ ಆಗಲೂ ಪತಿತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಜೀವಂತನಾಗಿ, ಓಡಾಡುತ್ತ, ತಿನ್ನುತ್ತ, ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಉಸಿರಾಡುತ್ತ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಇದ್ದನು.

೪೮. ಬಳಿಕ ಜ್ಞಾನಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯಾದ ಮಹಾರುದ್ರನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದನು. ಆದರೂ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಮೂಢನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಮೃತನಾದನೆಂದು ಜನರು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

೪೯. ಆತನು ಜೀವದಿಂದಿದ್ದು, ಓಡಾಡುತ್ತ, ತಿನ್ನುತ್ತ, ತಿಳಿಯುತ್ತ, ಉಸಿರಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿತು. ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ ಅ ಮನುಷ್ಯನು ಮೃತನಾದನೆಂದು ತಿಳಿದರು. ಇದರಿಂದ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪುನಃ ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಇಂತೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ದೇಹಮುತ್ಥಾಪಯೇದ್ಯಸ್ತು ಪುನರೇವಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ	
ಸ ಏವ ಹ್ಯಧಿಕೋಽಸ್ತಾಸು ಯುವರಾಜಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ	೫೦
ಇತ್ಯೇವಂ ತು ಪ್ರತಿಶ್ರುತ್ಯ ವಿವಿಶುಶ್ಚ ಯಥಾಕ್ರಮಂ	
ಜಯಂತಃ ಪ್ರಾವಿಶತ್ಪಾದೌ ನೋತ್ತಸ್ಥೌ ತತ್ಕಲೇವರಂ	೫೧
ಗುಹ್ಯಂ ಚಿ ಪ್ರಾವಿಶದ್ಧಕ್ಷೋ ನೋತ್ತಸ್ಥೌ ತತ್ಕಲೇವರಂ	
ಇಂದ್ರೋ ಹಸ್ತೌ ವಿವೇಶಾಂಥ ನೋತ್ತಸ್ಥೌ ತತ್ಕಲೇವರಂ	೫೨
ಚಕ್ಷುಃ ಸೂರ್ಯಃ ಪ್ರವಿಷ್ವೋಽಭೂನ್ನೋತ್ತಸ್ಥೌ ತತ್ಕಲೇವರಂ	
ದಿಶಃ ಶ್ರೋತ್ರೇ ಪ್ರವಿವಿಶುರ್ನೋತ್ತಸ್ಥೌ ತತ್ಕಲೇವರಂ	೫೩
ವರುಣಃ ಪ್ರಾವಿಶಜಿಹ್ವಾಂ ನೋತ್ತಸ್ಥೌ ತತ್ಕಲೇವರಂ	
ನಾಸಾಂ ವಿವಿಶತುರ್ಧಸ್ತೌ ನೋತ್ತಸ್ಥೌ ತತ್ಕಲೇವರಂ	೫೪
ವಹ್ನಿಶ್ಚ ಪ್ರಾವಿಶದ್ವಾಚಂ ನೋತ್ತಸ್ಥೌ ತತ್ಕಲೇವರಂ	
ಮನಶ್ಚ ಪ್ರಾವಿಶದ್ರುದ್ರೋ ನೋತ್ತಸ್ಥೌ ತತ್ಕಲೇವರಂ	೫೫
ಪಶ್ಚಾತ್ಪಾಣೋ ವಿವೇಶಾಸೌ ತದೋತ್ತಸ್ಥೌ ಕಲೇವರಂ	
ತದಾ ದೇವಾ ನಿವಿಶ್ವಿತ್ಯ ಸ್ರಾಣಂ ದೇಹಾಧಿಕಂ ವಿಭುಂ	೫೬

೫೦. ಪುನಃ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಯಾವನು ಇದನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆಬಿಟ್ಟುಸುವನೋ, ಅವನೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಧಿಕನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡೋಣ. ಆತನೇ ನಮಗೆ ಯುವರಾಜನಾಗಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿ.

೫೧. ಈ ವಿಧವಾದ ನಿಯಮವನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪುನಃ ಮೃತ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರು. ಜಯಂತನು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡನು. ದೇಹವು ಮಾತ್ರ ಎದ್ದು ಓಡಾಡಲಿಲ್ಲ.

೫೨. ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಗುಹ್ಯಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಮಹೇಂದ್ರನು ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆದರೂ ದೇಹವು ಚೇತನಯುಕ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲ.

೫೩. ಸೂರ್ಯನು ನೇತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ದಿಗಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಕರ್ಣಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ದೇಹವು ಮಾತ್ರ ಸವ್ಯಾಪಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ.

೫೪. ವರುಣದೇವನು ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡನು. ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಯರು ನಾಸಿಕವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಕಳೇಬರವು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

೫೫. ಅಗ್ನಿಯು ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ರುದ್ರನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೂಡಿದನು. ಆದರೂ ದೇಹವು ಮಾತ್ರ ಮೇಲಕ್ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

೫೬-೫೭. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣವು ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಆಗ ಕಳೇಬರವು ಎದ್ದು ವ್ಯಾಪಾರಮಾಡತೊಡಗಿತು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ

ಬಲೇ ಜ್ಞಾನೇ ಚ ಧೈರ್ಯೇ ಚ ವೈರಾಗ್ಯೇ ಪ್ರಾಣನೇಷಿ ಚ |

ತದಾಽಭಿಷೇಚಯಾಂಚಕ್ರುರ್ಯೌವರಾಜ್ಯೇ ಮಹಾಪ್ರಭುಂ || ೫೭ ||

ಉತ್ಕೃಷ್ಟಸ್ಥಿತಿಹೇತುತ್ವಾದುಕ್ಲಮೇಕಂ ತದಾ ಜಗುಃ |

ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಕಂ ವಿಶ್ವಂ ಸರ್ವಂ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಂ || ೫೮ ||

ಅಂಶೈಃ ಪೂರ್ಣೈರ್ಬಲಾಧೈಶ್ಚ ಪೂರ್ಣೋಽಯಂ ಜಗತಾಂ ಪತಿಃ || ೫೯ ||

ನ ಪ್ರಾಣಹೀನಂ ಜಗದಸ್ತಿ ಕಂಚಿ

ತ್ಪ್ರಾಣೇನ ಹೀನಂ ನ ಚ ವೈ ಸಮೇಧತೇ |

ನ ಪ್ರಾಣಹೀನಂ ಸ್ಥಿತಮತ್ರ ಕಂಚಿ

ತ್ಪ್ರಾಣೇನ ಹೀನಂ ನ ಚ ಕಂಚಿದಸ್ತಿ

|| ೬೦ ||

ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಣಃ ಸರ್ವಜೀವಾಧಿಕೋಽಭೂ-

ದ್ಬಲಾಧಿಕಃ ಸರ್ವಜೀವಾಂತರಾತ್ಮಾ |

ಪ್ರಾಣಾತ್ಮೋಽಪಿ ಹ್ಯಧಿಕೋ ವಾ ಸಮೋ ವಾ

ಶಾಸ್ತ್ರೇ ದೃಷ್ಟಃ ಶ್ರುತಪೂರ್ವೋ ನ ಚಾಸ್ತೇ

|| ೬೧ ||

ಸರ್ವಾತ್ಮಕನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೇ ಬಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ಧೈರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ವೈರಾಗ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂಜೀವನಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ದೇವೋತ್ತಮನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹಾಪ್ರಭುವಾದ ಆತನನ್ನೇ ಯುವರಾಜಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

೫೮. ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ದೇಹದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತನಾದುದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಉಕ್ಲವೆಂಬ ಸಾಮವೇದ ಮಂತ್ರವೊಂದನ್ನು ಪಠಿಸಿದರು. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೫೯. ಲೋಕಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಪರಿಪೂರ್ಣಗಳೂ, ಬಲಾನ್ವಿತಗಳೂ ಆದ ತನ್ನ ಅಂಶಗಳಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವನು.

೬೦. ಪ್ರಾಣರಹಿತವಾದುದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು. ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲದ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ. ಪ್ರಾಣಹೀನವಾದ ಯಾವುದೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರದು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾಣಹೀನವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೬೧. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಸಕಲ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕನೂ, ಬಲದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮನೂ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಂತರಾತ್ಮನೂ ಆಗಿರುವನು. ಪ್ರಾಣದೇವನಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕನಾದವನಾಗಲಿ, ಆತನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದವನಾಗಲಿ

ತತಃ ಕಾರ್ಯಾನುಗಃ ಪ್ರಾಣೋ ಹ್ಯೇಕೋ ದೇವೋ ಹ್ಯನೇಕಧಾ ।

ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಣಂ ವರಂ ಪ್ರಾಹುಃ ಪ್ರಾಣೋಪಾಸನತತ್ಪರಾಃ ।

ಲೀಲಯೈವ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಂ ಹಂತುಂ ಪಾಲಯಿತುಂ ಪ್ರಭುಃ ॥ ೬೨ ॥

ಶೇಷಾ ಹಿ ಶಿವಶಕ್ರಾದ್ಯಾಃ ಚೇತನಾಶ್ಚ ಜಡಾ ಅಪಿ ।

ವಾಸುದೇವಾದ್ಯತೇ ಕೋಽಪಿ ನೈನಂ ಪರಿಭವಿಷ್ಯತಿ ॥ ೬೩ ॥

ಸರ್ವದೇವಾತ್ಮಕಃ ಪ್ರಾಣಃ ಸರ್ವದೇವಮಯೋ ವಿಭುಃ ।

ವಾಸುದೇವಾನುಗೋ ನಿತ್ಯಂ ತಥಾ ನಿಷ್ಣುವಶೇ ಸ್ಥಿತಃ ॥ ೬೪ ॥

ವಾಸುದೇವಪ್ರತೀಪಂ ತು ನ ಶೃಣೋತಿ ನ ಪಶ್ಯತಿ ।

ದೇವಾಃ ಪ್ರತೀಪಂ ಕುರ್ವಂತಿ ರುದ್ರೇಂದ್ರಾದ್ಯಾಃ ಸುರೇಶ್ವರಾಃ ॥ ೬೫ ॥

ಪ್ರತೀಪಂ ಕ್ವಾಪಿ ಕುರುತೇ ನ ಪ್ರಾಣಃ ಸರ್ವಗೋಚರಃ ।

ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಣೋ ಮಹಾವಿಷ್ಣೋರ್ಬಲಮಾಹುರ್ಮನೀಷಿಣಃ ॥ ೬೬ ॥

ಇರುವುದನ್ನು ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಂದಲೂ ಕೇಳಿಲ್ಲ.

೬೨. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಒಬ್ಬನೇ ದೇವನಾದರೂ ಅನೇಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣೋಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾದ ಜನರು ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಆತನು ಕೇವಲ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೆಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ, ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ನಾಗಿರುವನು.

೬೩. ಆದಿಶೇಷನು, ಪರಮಶಿವನು, ಮಹೇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮ ಜೀವರೂ, ಜಡರೂ ಕೂಡ ಆತನನ್ನು ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಲಾರರು. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಶಕ್ತನಾಗಿರುವನು.

೬೪. ಪ್ರಾಣದೇವನು ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವ ದೇವಮಯನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಪ್ರಣೆಗಳನ್ನೇ ಪಾಲಿಸುತ್ತ ನಿತ್ಯವೂ ಆತನ ಅನುಚರನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು.

೬೫. ಆತನು ಎಂದೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ವಿಪ್ರಿಯವನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ರುದ್ರ, ಮಹೇಂದ್ರನೇ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೬೬. ಸಕಲ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ

• ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಹಾವಿಷ್ಣೋರ್ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಲಕ್ಷಣಂ ತಥಾ |

ಪೂರ್ವಬಂಧಾನುಗಂ ಲಿಂಗಂ ಜೀರ್ಣಾಂ ತ್ವಚಮಿವೋರಗಃ |

ವಿಸ್ವಜ್ಯ ಪರಮಂ ಯಾತಿ ನಾರಾಯಣಮನಾಮಯಂ || ೬೭ ||

ಶ್ರುತ್ವಾ ಶಂಖೋದಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಪುನರ್ವ್ಯಾಧಃ ಪ್ರಸನ್ನಧೀಃ |

ಪ್ರಶ್ರಯಾನತೋ ಭೂತ್ವಾ ಪುನಃ ಪಪ್ರಚ್ಛ ತಂ ಮುನಿಂ || ೬೮ ||

ಬ್ರಹ್ಮನ್ಮಹಾನುಭಾವಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಸ್ಯಾಸ್ಯ ಜಗದ್ಗುರೋಃ |

ನ ಖ್ಯಾತೋ ಮಹಿಮಾ ಲೋಕೇ ಕಥಂ ಸರ್ವೇಶ್ವರಸ್ಯ ವೈ || ೬೯ ||

ದೇವಾನಾಂ ಚ ಮುನೀನಾಂ ಚ ಭೂಷಾಣಾಂ ಚ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ |

ಮಹಿಮಾ ಶ್ರೂಯತೇ ಲೋಕೇ ಪುರಾಣೇಷು ಸಹಸ್ರಶಃ || ೭೦ ||

ಏತದಾಚಕ್ಷ್ಣ ಮೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಶ್ರೋತುಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ || ೭೧ ||

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಉಪೋದ್ಬಲಕನೆಂದು ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುವರು.

೬೭. ಮು ಮು ಕ್ಷು ಗಳಾದವರು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ, ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಸರ್ಪವು ಪೊರೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಂತೆ ಅನಾದಿಯಾದ ಅವಿದ್ಯೆಯ ಬಲದಿಂದ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಲಿಂಗ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪರಾತ್ಪರನೂ, ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನ ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.”

೬೮. ಇಂತು, ಶಂಖಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ವ್ಯಾಧನು ನಿರ್ಮಲನಾದ ಅಂತಃಕರಣವುಳ್ಳವನಾಗಿ ವಿನಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹಾ ಮುನಿಯಾದ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಪುನಃ ಕೇಳತೊಡಗಿದನು.

೬೯. “ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಇಂತಹ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳವನೂ, ಜಗದ್ಗುರುವೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ಈ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಮಹಿಮೆಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು ?

೭೦. ಸಕಲ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆಯಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ, ಮಹಾ ಮುನಿಗಳ, ಮಹಾರಾಜರ ಮತ್ತು ಇತರ ಅನೇಕ ಮಹಾತ್ಮರ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳು ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವುವು.

೭೧. ವಿಪ್ರವರ್ಯನೆ! ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ಕೇಳಲು ನನಗೆ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದು.”

ಶಂಖ ಉವಾಚ :-

ಪುರಾ ಸ್ತೋತ್ರೋ ಹರಿಂ ದೇವಂ ನಾರಾಯಣಮನಾಮಯಂ ।

ಅಶ್ವಮೇಧೈರ್ಯಷ್ಟಾಕಾಮೋ ಗಂಗಾತಿರಂ ಯಯೌ ಮುದಾ ॥ ೭೨ ॥

ಹಲೈಶ್ಚ ಕಾರ ಭೂಶುದ್ಧಿಂ ನಾನಾಮುನಿಗಣೈರ್ಯುತಃ ।

ಅಂತರ್ವಲ್ಮೀಕಲೀನಸ್ತು ಕಣ್ವೋ ನಾಮ ಸಮಾಧಿಗಃ ॥ ೭೩ ॥

ಹಲೋತ್ಪನ್ನೋ ವಿನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಃ ಕ್ರೋಧಾದಿದಮುವಾಚ ಹ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುರಸ್ಥಿತಂ ಸ್ತ್ರಾಣಂ ಶಶಾಪ ಹ ಮಹಾವಿಭುಂ ॥ ೭೪ ॥

ಅದ್ಯ ಪ್ರಭೃತಿ ನ ಖ್ಯಾತಂ ಮಹಿಮಾ ಭುವನತ್ರಯೇ ।

ತವ ಸ್ತೋತ್ರೋತಿ ದೇವೇಶ ಭೂಲೋಕೇ ತು ವಿಶೇಷತಃ ॥ ೭೫ ॥

ಪ್ರಖ್ಯಾತಾಸ್ತೇ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಹ್ಯವತಾರಾ ಜಗತ್ರಯೇ ।

ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ಮುನಿನಾ ತೇನ ವಾಯುಃ ಕ್ರೋಧಾತ್ತಮಬ್ರವೀತ್ ॥ ೭೬ ॥

೭೨. ಶಂಖನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಹಿಂದೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣದೇವನು, ಶ್ರೀಹರಿಯೂ ದೇವೋತ್ತಮನೂ ಅದ್ಭುತರಹಿತನೂ ಅದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲು ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಗಂಗಾನದಿಯ ತೀರವನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಿದನು.

೭೩-೭೪. ಅನೇಕ ಮಹಾಮುನಿಗಳೊಡಗೂಡಿ ಭೂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ನೇಗಿಲುಗಳಿಂದ ಉಳುತ್ತಿರಲು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಕಣ್ವ ನಾಮಕನಾದ ಮಹಾಮುನಿಯೊಬ್ಬನು ಸಮಾಧಿಸ್ಥನಾಗಿ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ತಿಳಿಯದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವನ ನೇಗಿಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೀಳುತ್ತ ಆ ಹುತ್ತವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಒಳಗಿದ್ದಾತನನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿತು. ಆಗ ಸಮಾಧಿಭಂಗವಾಗಲು ಆತನು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕೋಪದಿಂದ ಮಾತನಾಡ ತೊಡಗಿದನು. ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೂ ಆತನು ಈರಿತಿ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡುವವನಾದನು.

೭೫. “ಎಲೈ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಇಂದು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ನಿನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದಿರಲಿ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿ.

೭೬. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಅವತಾರಗಳು ಮಾತ್ರ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಗಳಾಗುವುವು.” ಇಂತೆಂದು ಕಣ್ವಮುನಿಯು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಾಣದೇವನು ಕೋಪಗೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದನು.

ವಿನಾಪರಾಧಂ ಶಪ್ತೋಸ್ತಿ ತಿತಿಕ್ಷುಂ ನಾಂ ನಿರಾಗಸಂ ।

ತಸ್ಮಾತ್ಕಣ್ವ ಮಹಾಬಾಹೋ ಗುರುದ್ರೋಹೀ ಭವಾಽಶು ಚ ॥ ೭೭ ॥
ಲೋಕೇ ನಿಂದಿತವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಭವೇತ್ಯಾಹ ಸದಾಗತಿಃ ।

ತತಃ ಪ್ರಭೃತಿ ಲೋಕೇಽಸ್ತೀನ್ ಪ್ರಾಣಸ್ಯಾಸ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಭೋ ॥ ೭೮ ॥
ನ ಖ್ಯಾತೋ ಮಹಿಮಾ ಲೋಕೇ ಭೂಲೋಕೇ ತು ವಿಶೇಷತಃ ।

ಶಾಸಾತ್ಯಣ್ಣೋ ಗುರುಂ ಜಗ್ಧ್ವಾ ಸೂರ್ಯಶಿಷ್ಯೋಽಭವತ್ಪದಾ ॥ ೭೯ ॥
ಇತ್ಯೇತಕ್ಕೃಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ಯತ್ಪುಷ್ಪಂ ತತ್ತ್ವಯಾಽಧುನಾ ।

ಯಚ್ಛೋತ್ರೇತನ್ಯಮಿತೋ ವ್ಯಾಧ ಪೃಚ್ಛ ನಾಂ ನಾ ವಿಚಾರಯ ॥ ೮೦ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖನಾಸಮಾಹಾತ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ವಾಯುಶಾಪಕಥನಂ” ನಾಮೈಕೋನವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೭೭. “ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಯಾದ ಎಲೈ ಕಣ್ವನೆ! ಸಹನಶೀಲನೂ, ನಿಷ್ಪಾಪನೂ
ಆದ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿಯೇ ಶಪಿಸಿರುವೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ
ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ಗುರುದ್ರೋಹಿಯಾಗು.

೭೮-೭೯. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀಚನಾದ ವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಜೀವಿಸುವವನಾಗು.”
ಎಂಬದಾಗಿ ವಾಯುದೇವನು ಪ್ರತಿಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಎಲೈ ವ್ಯಾಧನೆ!
ಆ ದಿನದಿಂದ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಮಹಿಮೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ
ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ವಮುನಿಯೂ ಸಹ ವಾಯುದೇವನ ಶಾಪದ
ಫಲವಾಗಿ ತನ್ನ ಗುರುವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನಾದನು.

೮೦. ಅಯ್ಯಾ ಬೇಡನೆ! ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೂ
ಸಮಗ್ರವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆನು. ಇನ್ನೂ ಈಗ ಕೇಳಬೇಕಾದ
ವಿಷಯಗಳೇನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದರೆ ವಿಚಾರಮಾಡದೆ ನನ್ನನ್ನು
ಕೇಳುವವನಾಗು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖನಾಸಮಾಹಾತ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ವಾಯುಶಾಪಕಥನ”ವೆಂಬ
ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಭಾಗವತಧರ್ಮಕಥನಂ

ವ್ಯಾಧ ಉವಾಚ :-

ಕಿಂ ಜೀವಾ ವಿಭುನಾ ಸೃಷ್ಟಾಃ ಕೋಟಿಶೋಧ ಸಹಸ್ರಶಃ ।

ದೃಶ್ಯಂತೇ ಭಿನ್ನಕರ್ಮಾಣೋ ನಾನಾಮಾರ್ಗಾಃ ಸನಾತನಾಃ

॥ ೧ ॥

ನೈಕಸ್ವಭಾವಾ ಏತೇ ಹಿ ಕುತ ಏವ ಮಹಾಮತೇ ।

ಸರ್ವಂ ತತ್ಪುಚ್ಯತೇ ಮಹ್ಯಂ ವಿಸ್ತರಾತ್ಪ್ರತ್ಯತೋ ವದ

॥ ೨ ॥

ಶಂಖ ಉವಾಚ :-

ತ್ರಿವಿಧಾ ಜೀವಸಂಘಾ ಹಿ ರಜಃ ಸತ್ಯತಮೋಗುಣಾಃ ।

ರಾಜಸಾ ರಾಜಸಂ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಂತಃ ಫಲಭಾಗಿನಃ

॥ ೩ ॥

ಸಾತ್ವಿಕಾಃ ಸಾತ್ವಿಕಂ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಂತ್ಯೇತೇ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ।

ಕ್ಷಚಿಕ್ಷು ಗುಣವೈಷಮ್ಯಂ ಏತೇಷಾಂ ಸಂಸೃತೌ ಭವೇತ್

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಭಾಗವತಧರ್ಮಕಥನ

೧. ವ್ಯಾಧನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ಅನೇಕ ಕೋಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಹಸ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಲಾರದ ಈ ಜೀವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು? ಅವರು ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರೂ, ಅನೇಕ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರೂ, ಅದ್ಯಂತರಹಿತರೂ ಆಗಿರುವರಲ್ಲವೆ.

೨. ಎಲೈ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಯೆ! ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಈ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಹೇಳುವವನಾಗು.”

೩-೪. ಶಂಖನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಜೀವಕೋಟಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಾತ್ವಿಕ, ರಾಜಸ, ತಾಮಸರೆಂದು ಗುಣಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮೂರು ವಿಧಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು. ರಾಜಸ ಜೀವರು ರಾಜಸ ಕರ್ಮವನ್ನೂ, ತಾಮಸರು ತಮೋಗುಣಪ್ರಚುರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಸಾತ್ವಿಕರು ಸತ್ವೋದ್ರಿಕ್ತಗಳಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಜೀವರ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣವೈಷಮ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದು.

ತೇನೈವೋಚ್ಚಾನಚಂ ಕರ್ಮ ಕುರ್ಮಂತಃ ಫಲಭಾಗಿನಃ |

ಕ್ಷಚಿತ್ಸುಖಂ ಕ್ಷಚಿದ್ಧುಃಖಂ ಕ್ಷಚಿಚ್ಛೋಭಯಮೇವಚ || ೫ ||

ಗುಣಾನಾಮೇವ ವೈಷಮ್ಯಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ನುಂತಿ ನರಾ ಇಮೇ |

ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಾ ಇಮೇ ಜೀನಾ ಬದ್ಧಾ ಏತೈರ್ಗುಣಸ್ಥಿಭಿಃ || ೬ ||

ಗುಣಕರ್ಮಾನುರೂಪೇಣ ಕರ್ಮಣಾಂ ವ್ಯತ್ಯಯಃ ಫಲಂ |

ಗುಣಾನುಗುಣ್ಯಂ ಭೂಯಸ್ತೋ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಯಾತ್ಯಮಿಾ ಜನಾಃ || ೭ ||

ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಾಃ ಪ್ರಾಕೃತಿಕಾ ಗುಣಕರ್ಮಾಭಿನೂರ್ಛಿತಾಃ |

ಗತಿಂ ಪ್ರಾಕೃತಿಕೀಂ ಯಾಂತಿ ವ್ಯತ್ಯಯಃ ಪ್ರಕೃತೇರ್ನಹಿ || ೮ ||

ತಾನುಸಾ ದುಃಖಬಹುಲಾಃ ಸದಾ ತಾನುಸವೃತ್ತಯಃ |

ನಿರ್ದಯಾ ನಿಷ್ಕುರಾ ಲೋಕೇ ಸದಾ ದ್ವೇಷೈಕಜೀವಿನಃ || ೯ ||

೫. ಇಂತು ಸತ್ಕರ್ಮದುಷ್ಟಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಅವುಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಜೀವನಿಗೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಸುಖವೂ, ಕೆಲವು ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖವೂ, ಹಲವು ವೇಳೆ ಮಿಶ್ರಫಲವೂ ಲಭಿಸುತ್ತಿರುವುವು.

೬. ತ್ರಿಗುಣಗಳ ವೈಷಮ್ಯದ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಮನುಷ್ಯರು ಈ ಸುಖ ದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಸಕಲಜೀವರೂ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿರುವರಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳ ಬಂಧನಕ್ಕೂ ಸಿಲುಕಿರುವರು.

೭. ಜೀವರ ಗುಣಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿಯೇ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಕರ್ಮಿಗಳಾದ ಜೀವರಾದರೂ, ಪುನಃ ಪುನಃ ಸಂಚಿತಕರ್ಮಗಳಿಗನುಗುಣವಾದ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಂದಲೇ ಕೂಡಿ ಜನಿಸುವರು.

೮. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿಯೇ ತಾವು ನೆಲೆಸಿದವರಾಗಿ, ಗುಣ ಕರ್ಮಚಕ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದು ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿ, ಪ್ರಾಕೃತರೆನಿಸುವರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗತಿಯನ್ನೇ ಪಡೆಯುವರು. ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗಲಾರದಷ್ಟೆ.

೯. ಆ ತ್ರಿವಿಧ ಜೀವರಲ್ಲಿ ತಾನುಸರು ಬಹಳ ದುಃಖಗಳಿಗೊಳಗಾಗುವರು. ಯಾವಾಗಲೂ ತಾನುಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿರುವರು. ದಯಾ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವರ್ಜಿತರೂ, ಕ್ರೂರಕರ್ಮಿಗಳೂ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ದ್ವೇಷ ಸಾಧನೆಯಿಂದಲೂ, ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಉದ್ರೇಕಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ರಾಕ್ಷಸಾದ್ಯಾ ಪಿಶಾಚಾಂತಾಃ ತಾನುಸೀಂ ಯಾಂತಿ ವೈ ಗತಿಂ |
 ರಾಜಸಾ ಮಿಶ್ರಮತಯಃ ಕರ್ತಾರಃ ಪುಣ್ಯಪಾಪಯೋಃ || ೧೦ ||
 ಪುಣ್ಯಾತ್ಸ್ವರ್ಗಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಂತಿ ಕ್ವಚಿತ್ಸಾಪಾಶ್ಚ ಯಾತನಾಂ |
 ಅತ ಏತೇ ಮಂದಭಾಗ್ಯಾ ಆನರ್ತಂತೇ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೧೧ ||
 ಧರ್ಮಶೀಲಾ ದಯಾವಂತಃ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತೋಽನಸೂಯಕಾಃ |
 ಸಾತ್ವಿಕಾಃ ಸಾತ್ವಿಕೀಂ ವೃತ್ತಿಂ ಅನುತಿಷ್ಠಂತ ಆಸತೇ || ೧೨ ||
 ತೇ ಚೋರ್ಧ್ವಂ ಯಾಂತಿ ವಿಮಲಾ ಗುಣಾಪಾಯೇ ಮಹೌಜಸಃ |
 ನಿಭಿನ್ನಕರ್ಮಣಾಂ ಚಾತಃ ಪೃಥಗ್ಭಾವಾಃ ಪೃಥಗ್ವಿಧಾಃ || ೧೩ ||
 ಗುಣಕರ್ಮಾನುರೂಪೇಣ ತೇಷಾಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಹಾಪ್ರಭುಃ |
 ಕರ್ಮಾಣಿ ಕಾರಯತ್ಯಾದ್ಯಾ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾಪ್ತಯೇ ವಿಭುಃ || ೧೪ ||

೧೦. ರಾಕ್ಷಸರು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಪಿಶಾಚಗಳವರೆಗಿನ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಾನುಸಗತಿಯನ್ನೇ ಹೊಂದುವರು. ರಾಜಸಜೀವರು ಮಿಶ್ರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೧೧. ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಉತ್ತಮ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನರಕಯಾತನೆಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಪಭಾಗ್ಯರಾದ ಇವರು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೧೨. ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಜೀವರು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಆದರವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಕೈಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರಾಗಿಯೂ, ಇತರ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೂಯಾರಹಿತರಾಗಿಯೂ ಸತ್ಪುರುಷರಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಜೀವನೋಪಾಯವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತಿರುವರು.

೧೩. ಅವರು ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಿಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಂಧವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿ ವೈಕುಂಠಾದಿ ಉರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಬುದ್ಧಿಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರರೂ ಆಗಿರುವರು.

೧೪. ಸಕಲರಿಗೂ ಅಧೀಶ್ವರನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಎಲ್ಲರೂ ತನ್ನನ್ನೇ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆಯಾ ಜೀವರ ಗುಣಕರ್ಮಗಳನುಗುಣಗಳಾದ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗಳನ್ನೇ ಅವರವರಿಂದ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ವಿಷ್ಣೋರ್ವೈಷಮ್ಯೈರ್ಘೃಣೈಃ ಪೂರ್ಣಕಾಮಸ್ಯ ವೈ ನ ಹಿ ।

ಸೃಷ್ಟಿಂ ಸ್ಥಿತಿಂ ಹೃತಿಂ ಚೈವ ಸಮಾನೋವ ಕರೋತ್ಯಯಂ ॥ ೧೫ ॥

ಸ್ವಗುಣಾದೇವ ತೇ ಸರ್ವೇ ಕರ್ಮಣಃ ಫಲಭಾಗಿನಃ ।

ಆರಾನೋಪ್ತಾನ್ಯಥಾ ಸರ್ವಾನ್ ಸಮಂ ವರ್ಷಯತಿ ದ್ರುಮಾನ್ ॥ ೧೬ ॥

ಏಕಕುಲ್ಯಾ ಜಲಾಹ್ಯಂಗ ದ್ರುಮಾಶ್ಚ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಗತಾಃ ।

ನಾರಾನೋಪ್ತರಿ ವೈಷಮ್ಯಂ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಂ ವಾ ಕಥಂಚನ ॥ ೧೭ ॥

ವ್ಯಾಧ ಉವಾಚ :-

ಜನಾನಾಂ ಪೂರ್ಣಭೋಗಾನಾಂ ಕದಾ ಮುಕ್ತಿರ್ಭವೇನ್ಮನೇ ।

ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲೇಽಥವಾ ಹ್ಯಂತಕಾಲೇ ವಾ ಸ್ಥಾಪನಸ್ಯ ಚ ॥ ೧೮ ॥

ಕ್ಷಚಿಚ್ಛ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲಸ್ಯ ಸಂಹಾರಸ್ಯಾಪಿ ವೈ ಸ್ಥಿತೇಃ ।

ಏತದ್ವಿಸ್ತಾಯಾ ಮೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಭಗವಚ್ಚೇಷ್ಟಿತಂ ವದ ॥ ೧೯ ॥

೧೫. ಸಂಸಿದ್ಧಮನೋರಥನಾದ ಆತನಿಗೆ ಜೀವರಲ್ಲಿ ವೈಷಮ್ಯಭಾವವಾಗಲಿ ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ. ಆತನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಉದಾಸೀನಭಾವದಿಂದ ಜೀವರ ಉದ್ಭಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

೧೬. ಆ ಜೀವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವರು. ಒಂದು ತೋಟದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾದ ಗಿಡಗಳೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೂ ಮೇಘವು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿಯೇ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ.

೧೭. ಪ್ರಿಯನಾದ ವ್ಯಾಧನೆ! ಒಂದೇ ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನೀರು ತೋಟದಲ್ಲಿರುವ ಗಿಡಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಬೆಳೆಯುವುವಲ್ಲವೇ. ಆ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ ಕಹಿ ಹಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಗಿಡಗಳು ಬೆಳೆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ತೋಟಗಾರನ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘೃಣ್ಯಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ.

೧೮. ವ್ಯಾಧನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ:—“ಎಲೈ ಮಹಾಮುನಿಯೆ! ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿರುವ ಜೀವರಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದು? ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ, ಅಥವಾ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿಯೆ? ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಿತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೋ?”

೧೯. ಅಥವಾ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಗಳ ಕಾಲದ ನಿಯಮವೇ ಇಲ್ಲದೆ ನಿರಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯುವುದೋ? ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಲೀಲೆಯು ಹೇಗಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು.

ಶಂಖ ಉವಾಚ :-

ಚತುರ್ಯುಗಸಹಸ್ರಾಣಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ದಿನಮುಚ್ಯತೇ |
 ರಾತ್ರಿಶ್ಚ ತಾವತೀ ತತ್ರ ಹೃದೋರಾತ್ರಂ ದಿನಂ ಭವೇತ್ || ೨೦ ||
 ದಶಸಂಚದಿನಾನ್ಯಾಹುಃ ಪಕ್ಷಂ ಮಾಸೋ ದ್ವಯಾತ್ಮಕಃ |
 ಮಾಸದ್ವಯಮೃತುಂ ಸ್ರಾಹುಃ ಅಯನಂ ಚ ಋತುತ್ರಯಂ || ೨೧ ||
 ಅಯನೇ ದ್ವೇ ವತ್ಸರಸ್ತಾದ್ಯಕ್ಷತಸಮಾ ಯದಿ |
 ಗಚ್ಛಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಯಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪಂ ತದಾ ವಿದುಃ || ೨೨ ||
 ತಾವಾನ್ ಹಿ ಪ್ರಲಯಃ ಕಾಲ ಇತಿ ನೇದವಿದಾಂ ಮತಂ |
 ಪ್ರಲಯಸ್ತ್ರಿವಿಧಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಮಾನವೋ ಮಾನವಾತ್ಮಯೇ || ೨೩ ||
 ದೈನಂದಿನೋ ದ್ವಿತೀಯೋ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ದಿವಸಾತ್ಮಯೇ |
 ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽಥ ಲಯೇ ಪಶ್ಚಾದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಚ ಪ್ರಲಯಂ ವಿದುಃ || ೨೪ ||

೨೦. ಶಂಖನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನಮ್ಮ ಗಣನೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಮಹಾಯುಗಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಒಂದು ಹಗಲೆನಿಸುವುವು. ಆತನಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯೂ ಆ ಪ್ರಮಾಣದ್ದೇ ಆಗಿರುವುದು. ಇವುಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿದರೆ ಒಂದು ದಿವಸವಾಗುವುದು.

೨೧. ಇಂತಹ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಾಗಲು ಒಂದು ಪಕ್ಷವೂ, ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳಾಗಲು ಒಂದು ಮಾಸವೂ ಆಗುವುವು. ಎರಡು ಮಾಸಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಒಂದು ಋತುವೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಮೂರು ಋತುಗಳಾಗಲು ಒಂದು ಅಯನವೆನಿಸುವುದು.

೨೨. ಉತ್ತರಾಯಣ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಗಳೆರಡೂ ಕೂಡಿ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರವೆನಿಸುವುದು. ಈ ರೀತಿಯಾದ ಒಂದು ನೂರು ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಕಳೆಯಲು ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಯುರ್ದಾಯವು ಕಳೆಯುವುದು. ಈ ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣವನ್ನೇ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪವೆಂದು ಪ್ರಾಜ್ಞರು ತಿಳಿಯುವರು.

೨೩. ಬಳಿಕ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದ ಪ್ರಳಯಕಾಲವು ಸಂಭವಿಸುವುದೆಂಬುದು ವೇದಜ್ಞರ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಪ್ರಳಯವೆಂಬುದು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನ್ವಂತರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಪ್ರಳಯಕ್ಕೆ ಮಾನವಪ್ರಳಯವೆಂದು ಹೆಸರು.

೨೪. ಎರಡನೆಯದು ದೈನಂದಿನ ಪ್ರಳಯವು. ಇದು ಚತುರ್ಮುಖನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಗಲು ಕಳೆದು ರಾತ್ರಿಯಾಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಮೂರನೆಯದೇ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಯುರವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಪ್ರಳಯವೆಂದು ಕಾಲಜ್ಞರು ಹೇಳುವರು.

ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತು ಮುಹೂರ್ತೇ ತು ಮನೋಸ್ತು ಪ್ರಲಯಂ ವಿದುಃ |
 ಪ್ರಲಯೇಷು ವ್ಯತೀತೇಷು ಚತುರ್ದಶಸು ವೈ ಕ್ರಮಾತ್ || ೨೫ ||
 ದೈನಂದಿನಲಯಂ ಪ್ರಾಹುಃ ಪ್ರಲಯಾನಾಂ ಸ್ಥಿತಿಂ ಪುನಃ |
 ತ್ರಯಾಣಾಮೇವ ಲೋಕಾನಾಂ ಲಯೋ ಮನ್ವಂತರೇ ಭವೇತ್ || ೨೬ ||
 ಚೇತನಾನಾಂ ತದಾ ನಾಶೋ ನ ಲೋಕಾನಾಂ ಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ |
 ಉದಕೈರೇವ ಪೂರ್ತಿಶ್ಚ ಯಥಾ ಪೂರ್ವಂ ಯಥಾ ಪುನಃ || ೨೭ ||
 ಮನ್ವಂತರಾಂತೇ ಭೂಯಾತ್ತ್ವ ಚೇತನಾನಾಂ ಪುನರ್ಭವಃ |
 ದೈನಂದಿನಲಯೇ ನ್ಯಾಧ ಸರ್ವಸ್ಯಾಪಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ || ೨೮ ||
 ಸತ್ಯಲೋಕಂ ವಿನಾ ಸರ್ವೇ ಲೋಕಾ ನಶ್ಯಂತಿ ಸಾಧಿಪಾಃ |
 ಸಚೇತನಾಃ ಸಾಧಿಭೂತಾಃ ಪ್ರಸುಪ್ತೇ ಚತುರಾನನೇ || ೨೯ ||
 ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿನೋ ದೇವಾಃ ಕೇಚಿಚ್ಛ ಮುನಯಸ್ತಥಾ |
 ಶಿಷ್ಯಂತಿ ಸುಪ್ತಾಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಸತ್ಯಲೋಕವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ || ೩೦ ||

೨೫. ಬ್ರಹ್ಮನ ದಿವಸದ ಒಂದೊಂದು ಮುಹೂರ್ತದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಮಾನವಪ್ರಳಯವಾಗುವುದು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಾನವ ಪ್ರಳಯಗಳು ಕಳೆಯಲು ಬ್ರಹ್ಮನ ಒಂದು ದಿವಸವು ಮುಗಿದುಹೋಗುವುದು.

೨೬. ಆಗ ದೈನಂದಿನಪ್ರಳಯವುಂಟಾಗುವುದು. ಇನ್ನು ಆ ತ್ರಿವಿಧ ಪ್ರಳಯಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು. ಮನ್ವಂತರದ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಳಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ತ್ಯ, ಪಾತಾಳಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಲಯವು ಮಾತ್ರ ಉಂಟಾಗುವುದು.

೨೭. ಆಗ ಜೀವರ ನಾಶವಾಗಲಿ, ಇತರ ಲೋಕಗಳ ಕ್ಷಯವಾಗಲಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜಲದಿಂದಾವೃತವಾಗಿರುವುವು. ಮತ್ತು ಪ್ರಳಯಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಲೋಕವಿಭಾಗವು ನಡೆಯುವುದು.

೨೮. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನ್ವಂತರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪುನಃ ಜೀವರ ಸೃಷ್ಟಿಯುಂಟಾಗುವುದು. (ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಗಮನಾಗಮನಗಳುಂಟಾಗುವುವು.) ಎಲೈ ವ್ಯಾಧನೆ! ದೈನಂದಿನಲಯದಲ್ಲಿಯಾದರೂ, ಸಕಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ನಾಶವೂ ಉಂಟಾಗುವುದು.

೨೯. ಆಗ ಸತ್ಯಲೋಕವೊಂದನ್ನುಳಿದು ಸಕಲ ಲೋಕಗಳೂ ತಮ್ಮ ಅಧಿಪತಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ಜೀವರೊಡನೆಯೂ, ಪಂಚಭೂತಗಳೊಡನೆಯೂ, ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು. ಆಗ ಚತುರ್ಮುಖನು ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು.

೩೦. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮತ್ತು

ತಿಷ್ಠಂತಿ ಸುಹ್ರಿಮಾಪನ್ನಾ ಯಾನತ್ಕಲ್ಪಮತೀಂದ್ರಿಯಾಃ |
 ಪುನರ್ನಿಶಾತ್ಯಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಯಥಾಪೂರ್ವಮಕಲ್ಪಯತ್ || ೩೧ ||
 ಋಷೀ ದೇವಾ ಪಿತೃ ಲೋಕಾರ್ಥಮಾರ್ಘಾ ನರ್ಣಾ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ |
 ಪುನರ್ದಶಾನತಾರಾ ಹಿ ನಿಷ್ಕೋರ್ದೇವಸ್ಯ ಚಕ್ರಿಣಃ |
 ನಿಯಮೇನ ಭವಂತ್ಯೇತೇ ಯಥಾನ್ಯೇ ಪಿ ಚ ಭೂರಿಶಃ || ೩೨ ||
 ದೇವತಾ ಋಷಯಶ್ಚೈವ ಅಕಲ್ಪಂ ಚ ಗಿರಾಂಪತೇಃ |
 ಪುನರೇವಾಭಿವರ್ತಂತೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ ಮುಕ್ತಿಗಾಃ || ೩೩ ||
 ಭೂಪಾಶ್ಚ ಸಾಧವೋ ಯೇ ಚ ಸಿದ್ಧಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಪರಂಗತಾಃ |
 ತೇನೈವ ಚಾಭಿವರ್ತಂತೇ ಸತ್ಯಲೋಕವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ || ೩೪ ||
 ತದ್ರಾಶಿಗಾಃ ಪುನರ್ಯಾಂತಿ ತನ್ನಾಮ್ನಾ ಶ್ರುತಿಸಂಸ್ಥಿತಾಃ |
 ತತ್ತದ್ಗೋತ್ರೇಷು ಜಾಯಂತೇ ತತ್ತತ್ಕರ್ಮರತಾಃ ಸದಾ || ೩೫ ||

ಕೆಲವು ಮಹಾಮುನಿಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಅವಶೇಷರಾಗಿ ಉಳಿಯುವರು.

೩೧. ಇಂತು ಪ್ರಳಯವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವವರೆಗೂ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಿಂದಾವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು. ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದು ಪ್ರಭಾತವಾಗಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪುನಃ ಪೂರ್ವದಿನದಲ್ಲಿ ದ್ವಂತೆಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹುವನು.

೩೨. ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ, ಚತುರ್ದಶ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಸೃಜಿಸುವನು. ಚಕ್ರಪಾಣಿಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಪುನಃ ದಶಾನತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ದುಷ್ಪನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಈ ಹತ್ತು ಅವತಾರಗಳು ನಿಯಮದಿಂದ ನಡೆಯುವುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಕಾಲಾನುಗುಣವಾಗಿ ಇತರ ಅನೇಕ ಅವತಾರಗಳೂ ಆಗುತ್ತಿರುವುವು.

೩೩. ದೇವತೆಗಳೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಕಲ್ಪದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವವರಾಗಿ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲ ವೊದಗಲು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಆತನೊಡನೆಯೇ ಹಿಂದಿರುಗುವರು.

೩೪. ಯಾವ ಭೂಪಾಲಕರೂ ಸಾಧುಗಳೂ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಸೇರಿರುವರೋ, ಅವರೂ ಸಹ ಚತುರ್ಮುಖನೊಡನೆಯೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೩೫. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಜನಿಸಿ, ಆ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೇ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ತಮಗೆ

ದೈತ್ಯಾನಾಮುಪಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಯದಾ ಕಲಿಯುಗಾತ್ಮಯಃ |

ಕಲಿನಾ ಸಹ ಗಚ್ಛಂತಿ ಸ್ವಾಂ ಗತಿಂ ನಿರಯಾಲಯಾಃ || ೩೬ ||

ತೇಷಾಂ ಚ ರಾಶಿಸಂಸ್ಥಾ ಯೇ ತನ್ನಾ ನಾನೋಽಪರೀಽಪಿ ಚ |

ಜಾಯಂತೇ ಕರ್ಮಣಾ ಸ್ನೇನ ತತ್ತತ್ಕರ್ಮವಿಧಾಯಕಾಃ || ೩೭ ||

ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಮುಕ್ತಿಕಾಲಂ ತಥೈವ ಚ |

ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಚ ದೇವಾನಾಂ ಸಮಾಹಿತಮನಾ ಭವ || ೩೮ ||

ನಿರ್ಮೇಷೋ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪಸಮೋ ಮತಃ |

ತಸ್ಯಾವಸಾನೇ ಚೋನ್ಮೇಷೋ ದೇವದೇವತಿಶಾಹುಜೀವಃ || ೩೯ ||

ನಿರ್ಮೇಷಾಂತೇ ಭವೇದಿಚ್ಛಾ ಸ್ಪಷ್ಟಂ ಲೋಕಾಂಶ್ಚ ಕುಕ್ಷುಗಾನ್ |

ಸೋಽಪಶ್ಯತ್ಪೋದರೇ ಸರ್ವಾನ್ ಜೀವಸಂಘಾನನೇಕಶಃ || ೪೦ ||

ಸೃಜ್ಯನ್ಮುಕ್ತಾನಮೂನ್ಸರ್ವಾನ್ ಲಿಂಗಭಂಗಮುಪಾಗತಾನ್ |

ಸುಪ್ತಾಃ ಸೃತಿಸ್ಥಾಃ ಸರ್ವೇ ಪಿ ತಮೋಗಾ ಅಪಿ ಸರ್ವಶಃ || ೪೧ ||

ಸ್ವಾಭಾವಿಕಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿ ಆಯಾ ಗೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೩೬. ಯಾವಾಗ ಕಲಿಯುಗವು ಕೊನೆಗಾಣುವುದೋ, ಆಗ ಸಮಸ್ತ ದೈತ್ಯರೂ ಕಲಿವುರುಷರೊಡನೆಯೇ ಹೊರಟು ತಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವರು.

೩೭. ಅವರೂ ಸಹ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲವೊದಗಲು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ಹೋಲುವ ಇತರ ಜೀವರೊಡನೆಯೇ ಸ್ವಭಾವನಿಯತಗಳಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಪುನಃ ಜನಿಸುವರು.

೩೮. ಇನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲವನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳ ಮೋಕ್ಷಕಾಲವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು. ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೇಳುವವನಾಗು.

೩೯. ದೇವಾಧಿದೇವನು ಕಣ್ಣುರೆವೈಗಳನ್ನು ಬಡಿಯುವ ಸಮಯವೇ ಜಗತ್ತಿನ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪದ ಅವಕಾಶವಾಗಿರುವುದು. ಅದರ ಅವಸಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಮವುರುಷನಾದ ಆತನು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವನು.

೪೦. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುವ ಸಮಯದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಅಡಗಿರುವ ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಆಗ ಅನೇಕ ಜೀವಸಮೂಹಗಳು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಗಳಿಂದಿರುವುದನ್ನು ಆತನು ನೋಡುವನು.

೪೧. ಸಂಸಾರಿಗಳು, ಮುಕ್ತರು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಆಗ ಲಿಂಗ

ಪೂರ್ವಕಲ್ಪೇ ಲಿಂಗಭಂಗಂ ಮಾಪನ್ನಾ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಾಃ |

ಮಾನವಾಂತಾ ಜೀವಕೋಶಾ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಾಶ್ಚ ಮುಕ್ತಿಗಾಃ || ೪೨ ||

ಪೂರ್ವಕಲ್ಪೇ ವಿನುಕ್ತಾಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾ ಮಾನವಾಂತಕಾಃ |

ಧ್ಯಾನಸಂಸ್ಥಾ ಹಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ ನಿಷ್ಕುಕ್ಸಗತಾ ಅಪಿ || ೪೩ ||

ಉನ್ನೇಷಸ್ಯಾದಿಮೇ ಭಾಗೇ ಚತುರ್ವ್ಯೂಹಾತ್ಮಕೋ ವಿಭುಃ |

ಭೂತ್ವಾ ತು ಪೂರ್ವಸಾದ್ಗುಣ್ಯಾತ್ ವಾಸುದೇವಾಶ್ಚ ವ್ಯೂಹಗಾತ್ || ೪೪ ||

ದತ್ವಾ ತು ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮುಕ್ತಿಂ ಸಾಯುಜ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ಮಹಾವಿಭುಃ |

ದತ್ವಾ ತದನು ಸಾಯುಜ್ಯಂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ || ೪೫ ||

ಸಾರೂಪ್ಯಂ ಚೈವ ಕೇಷಾಂಚಿತ್ ಸಾಮೀಪ್ಯಂ ಚ ತಥಾ ವಿಭುಃ |

ಸಾಲೋಕ್ಯಂ ಚ ತಥಾನ್ಯೇಷಾಂ ದತ್ವಾ ದೇವೋ ಜನಾರ್ದನಃ || ೪೬ ||

ಅನಿರುದ್ಧವಶೇ ಸರ್ವಾನ್ ಸ್ಥಿತಾನ್ ಲೋಕಾನಲೋಕಯತ್ |

ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಸ್ಯ ವಶೇ ದತ್ವಾ ಸೃಷ್ಟಿಂ ಕರ್ತುಂ ಮನೋ ದಧೇ || ೪೭ ||

ಶರೀರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಜೀವರೆಲ್ಲರೂ ತಮೋಗುಣದ ಪ್ರಾಚುರ್ಯದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿದ್ರಾಸಕ್ತರಾಗಿರುವರು.

೪೨. ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಮನುಷ್ಯವರೆವಿಗಿನ ಉತ್ತಮಜೀವರೆಲ್ಲರೂ ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೇ ಲಿಂಗಶರೀರಗಳ ಭಂಗವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು. ಇವರು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರೂ ಮೈಕುಂಠಯೋಗ್ಯರೂ ಆಗಿರುವರು.

೪೩. ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಸಾರಬಂಧನಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಮಾನವಾಂತ ಸಜ್ಜೀವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಆತನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿರುವರು.

೪೪-೪೭. ತನ್ನ ಉನ್ನೇಷದ ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ವಾಸುದೇವ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿರುದ್ಧ ಮತ್ತು ಸಂಕರ್ಷಣನಾಮಕರಾದ ಚತುರ್ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತ, ವಾಸುದೇವನೆಂಬ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಆತನು ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸದ್ಗುಣಭರಿತನಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯ ರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು. ಬಳಿಕ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ಕೆಲವು ಜೀವರಿಗೆ ಸಾರೂಪ್ಯವನ್ನೂ, ಹಲವರಿಗೆ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನೂ, ಇತರರಿಗೆ ಸಾಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು, ದೇವೇಶ್ವರನಾದ ಜನಾರ್ದನನು ಅನಿರುದ್ಧನ ವಶದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳೂ ನೆಲಸಿರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಮತ್ತು ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ವಶದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವನು.

ಮಾಯಾಂ ಜಯಾಂ ಕೃತಿಂ ಶಾಂತಿಂ ಉಪಯೇನೇ ಸ್ವಯಂ ಹರಿಃ |
 ಚತುರ್ವ್ಯೂಃ ಹೈ ಪೂರ್ಣಗುಣೈರ್ವಾಸುದೇವಾದಿಕೈಃ ಕ್ರಮಾತ್ || ೪೮ ||
 ತಾಭಿಯುಕ್ತೋ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಶ್ಚತುರ್ವ್ಯೂಹಾತ್ಮಕೋ ವಿಭುಃ |
 ಭಿನ್ನಕರ್ಮಾಶಯಂ ಲೋಕಂ ಪೂರ್ಣಕಾಮೋ ವ್ಯಜೀಜನತ್ || ೪೯ ||
 ಉನ್ನೇಷಾಂತೇ ಪುನರ್ನಿಷ್ಣಯೋಗಮಾಯಾಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ |
 ಸಂಕರ್ಷಣಾದ್ವ್ಯೂಹಗಾಚ್ಚ ಹರತ್ಯೇತಚ್ಚ ರಾಚರಂ || ೫೦ ||
 ತದೇತತ್ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಕಾರ್ಯಂ ಚಿಂತ್ಯಂ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಯದಚಿಂತ್ಯಂ ದುರ್ನಿಭಾವ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯೈರಪಿ ಯೋಗಿಭಿಃ || ೫೧ ||
 ವ್ಯಾಧ ಉವಾಚ :-

ಕೇ ನಾ ಭಾವಗತಾ ಧರ್ಮಾಃ ಕೈರ್ನಿಷ್ಣುಶ್ಚ ಪ್ರಸೀದತಿ |
 ತಾನಹಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಸಾಂಪ್ರತಂ ನದ ನೋ ಮುನೇ || ೫೨ ||

೪೮. ತನ್ನ ವಾಸುದೇವ, ಅನಿರುದ್ಧ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮತ್ತು ಸಂಕರ್ಷಣ ರೂಪಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣಸಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮಾಯಾ, ಜಯಾ, ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿಯರನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮರಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವನು.

೪೯. ಇಂತು ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನು ಅವರಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣಮನೋರಥನಾಗಿದ್ದರೂ ಆಯಾ ಜೀವರ ಪೂರ್ವ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳನ್ನನುಭವಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವನು.

೫೦. ಉನ್ನೇಷದ ಕಾಲವು ಕೊನೆಗಾಣಲು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಪುನಃ ತನ್ನ ಯೋಗಮಾಯೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಕರ್ಷಣಾತ್ಮಕವಾದ ತನ್ನ ದೇಹದೊಳಕ್ಕೆ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಪಸಂಹರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವನು.

೫೧. ಎಲೈ ವ್ಯಾಧನೆ! ಇಂತು ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ವಾಸುದೇವನು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಪ್ರರಿಸಿರುವನು. ಈ ವ್ಯಾಸಾರದ ಸಂಪೂರ್ಣತತ್ತ್ವವು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮಹಾ ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಸಹ ಅಚಿಂತ್ಯವೂ ಉಹಿಸಲಸದಳವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೫೨. ವ್ಯಾಧನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ:-ಮಹಾಮುನಿಯೆ! ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಯಾವುವು? ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು? ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಈಗ ನಾನು ಕೇಳುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆನು. ಅವುಗಳನ್ನು ನನಗೆ ವರ್ಣಿಸು.

ಶಂಖ ಉವಾಚ :-

ಯೇನ ಚಿತ್ತನಿಶುದ್ಧಿಸ್ಸ್ಯತ್ ಯಃ ಸತಾಮುಪಕಾರಕಃ |

ತಂ ವಿದ್ಧಿ ಸಾತ್ವಿಕಂ ಧರ್ಮಂ ಯಚ್ಚ ಕೇನಾಪ್ಯನಿಂದಿತಃ || ೫೩ ||

ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯುದಿತೋ ಯಸ್ತು ಯದಿ ನಿಷ್ಕಾಮಿಕೋ ಭವೇತ್ |

ಯಸ್ತು ಲೋಕಾನಿರುದ್ಧೋಽಪಿ ತಂ ಧರ್ಮಂ ಸಾತ್ವಿಕಂ ವಿದುಃ || ೫೪ ||

ಚತುರ್ವಿಧಾ ಹಿ ತೇ ಧರ್ಮಾಃ ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಭಾಗತಃ |

ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾಃ ಕಾಮ್ಯಾ ಇತಿ ತೇ ಚ ತ್ರಿಧಾ ಮತಾಃ || ೫೫ ||

ತೇ ಸರ್ವೇ ಸ್ವಸ್ವಧರ್ಮಾಶ್ಚ ಯದಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಮರ್ಪಿತಾಃ |

ತದಾ ನೈ ಸಾತ್ವಿಕಾ ಜ್ಞೇಯಾ ಧರ್ಮಾ ಭಾಗವತಾಃ ಶುಭಾಃ || ೫೬ ||

ದೇವತಾಂತರದೈವತ್ಯಾಃ ಸಕಾಮಾ ರಾಜಸಾ ಮತಾಃ || ೫೭ ||

ಯಕ್ಷರಕ್ಷಾಃ ಸಿಶಾಚಾದಿ ದೈವತ್ಯಾ ಲೋಕನಿಷ್ಕರಾಃ |

ಹಿಂಸಾತ್ಮಕಾ ನಿಂದಿತಾಶ್ಚ ಧರ್ಮಸ್ತೇ ತಾನುಸಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ || ೫೮ ||

೫೩. ಶಂಖನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಯಾವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದೋ, ಯಾವುದು ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಉಪಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದೋ, ಯಾವ ಧರ್ಮವು ಯಾರಿಂದಲೂ ನಿಂದಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅದನ್ನು ಸಾತ್ವಿಕಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೫೪. ಯಾವುದು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿರುವುದೋ, ಯಾವುದು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುವುದೋ, ಯಾವುದು ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅದೇ ಸಾತ್ವಿಕ ಧರ್ಮವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ತಿಳಿದು ಆಚರಿಸುವರು.

೫೫. ಆ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳ ವಿಭಾಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ನಿತ್ಯ, ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಕಾಮ್ಯಗಳೆಂದು ಮೂರು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಭಕ್ತಗಳಾಗಿರುವುವು.

೫೬. ಸಕಲ ಮಾನವರೂ ಯಾವಾಗ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತಗಳಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಫಲಗಳನ್ನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವರೋ, ಆಗ ಮಾತ್ರ ಅವು ಸಾತ್ವಿಕಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಂತಹವುಗಳೇ ಮಂಗಳಕರಗಳಾದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಗಳು.

೫೭-೫೮. ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಅವರ ಅನುಗ್ರಹದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳು ರಾಜಸಗಳೆನ್ನಲ್ಪಡುವುವು. ಯಕ್ಷರು, ರಾಕ್ಷಸರು,

ಸತ್ತ್ವಸ್ಥಾಃ ಸಾತ್ವಿಕಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ವಿಷ್ಣು ಪ್ರೀತಿಕರಾಂಚ್ಛುಭಾನ್ |
 ಕುರ್ವಂತನೀಹಯಾ ನಿತ್ಯಂ ತೇ ನೈ ಭಾಗವತಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ || ೫೯ ||
 ಯೇಷಾಂ ಚಿತ್ತಂ ಸದಾ ವಿಷ್ಣು ಚಿಹ್ವಾಯಾಂ ನಾನು ನೈ ವಿಭೋಃ |
 ಪಾದೌ ಚ ಹೃದಯೇ ಯೇಷಾಂ ತೇ ನೈ ಭಾಗವತಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ || ೬೦ ||
 ಸದಾಚಾರರತಾ ಯೇ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಮುಪಕಾರಕಾಃ |
 ಸದೈವ ಮಮತಾಹೀನಾಃ ತೇ ನೈ ಭಾಗವತಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ || ೬೧ ||
 ಯೇಷಾಂ ಚ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ವಿಶ್ವಾಸೋ ಗುರೌ ಸಾಧುಷು ಕರ್ಮಸು |
 ಯೇ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಾಃ ಸತತಂ ತೇ ನೈ ಭಾಗವತಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ || ೬೨ ||
 ಯೇಷಾಂ ಹಿ ಸಮ್ಮತಾ ಧರ್ಮಾಃ ಶಾಶ್ವತಾ ವಿಷ್ಣು ನಲ್ಲಭಾಃ |
 ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯುದಿತಾ ಯೇ ಚ ತೇ ಧರ್ಮಾಃ ಶಾಶ್ವತಾ ಮತಾಃ || ೬೩ ||

ಪಿಶಾಚರು, ಮುಂತಾದವರನ್ನು ದೇವತೆಗಳನ್ನಾಗಿ ನೆನೆದು ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಲೋಕ ನಿಷ್ಕರಗಳೂ, ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವವುಗಳೂ, ಸಜ್ಜನರಿಂದ ನಿಂದಿತಗಳೂ ಆದ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಾನುಸಗಳೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಗಳಾಗಿರುವವು.

೫೯-೬೦. ಸಾತ್ವಿಕಜೀವರು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರಗಳೂ, ಶುಭ ಕಾರಕಗಳೂ ಆದ ಸತ್ತ್ವೋದ್ರಿಕ್ತಗಳಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿರಂತರವೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅಂತಹರನ್ನೇ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ತೈಲಧಾರೆಯಂತೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವುದೋ, ಯಾರ ನಾಲಿಗೆಯು ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ನಾಮಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ, ಯಾರ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದದ್ವಂದ್ವಗಳು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುವೋ, ಅವರೇ ಭಾಗವತರೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತಿರುವವು.

೬೧. ಯಾರು ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸದ್ಧರ್ಮಸದಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿರುವರೋ, ಯಾರು ಸಕಲ ಜನರಿಗೂ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಮಮತಾಹಂಕಾರಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರೇ ಭಾಗವತರು.

೬೨. ಯಾರಿಗೆ ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ, ಸಾಧುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಉಚಿತ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ವಾಸವಿರುವುದೋ, ಯಾರು ನಿರಂತರವೂ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾಗಿರುವರೋ, ಅವರೇ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು.

೬೩. ಯಾರಿಗೆ ಶಾಶ್ವತಗಳೂ ವಿಷ್ಣು ಪ್ರೀತಿಕರಗಳೂ ಆದ ಧರ್ಮಗಳೇ

ಅಟಿನಂ ಸರ್ವದೇಶೇಷು ನೀಕ್ಷಣಂ ಸರ್ವಕರ್ಮಣಾಂ |

ಶ್ರವಣಂ ಸರ್ವಧರ್ಮಾಣಾಂ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಚೇತಸಾಂ || ೬೪ ||

ಅಕಿಂಚಿತ್ಪರಮೇತೇಷಾಂ ಸಂಡಸ್ಯೇನ ವರಸ್ತ್ರಿಯಃ |

ಸಾಧೂನಾಂ ದರ್ಶನೇನೈವ ಮನೋ ದ್ರವತಿ ವೈ ಸತಾಂ || ೬೫ ||

ಚಂದ್ರಸ್ಯ ಕೌಮುದೀಸಂಗಾಚ್ಚಂದ್ರಕಾಂತಶಿಲಾ ಯಥಾ |

ಕ್ಷಚಿತ್ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣಾತ್ ವಿಷಯೈ ರಹಿತಂ ಮನಃ || ೬೬ ||

ತಿಷ್ಠತ್ಯೇನ ಸತಾಂ ಪುಂಸಾಂ ತೇಜೋರೂಪಂ ಹ್ಯಕಲ್ಮಷಂ |

ಪದ್ಮಬಂಧೋಃ ಪ್ರಭಾಸಂಘಾತ್ ಸೂರ್ಯಕಾಂತಶಿಲಾ ಯಥಾ || ೬೭ ||

ನಿಷ್ಕಾಮೈರ್ಹಿ ಜನ್ಯೈರ್ಯಸ್ತು ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಸಮುಪಾಶ್ರಿತಃ |

ಯೋ ವಿಷ್ಣು ವಲ್ಲಭೋ ನಿತ್ಯಂ ಧರ್ಮೋ ಭಾಗವತೋ ಮತಃ || ೬೮ ||

ಯಾವಾಗಲೂ ಆಚರಣೀಯಗಳೂ, ಅವರೇ ಭಾಗವತರು. ಶೃತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳಿರುವುವೋ, ಅವುಗಳೇ ಸನಾತನಗಳೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವು.

೬೪. ಸಕಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಗಳು, ಸಕಲ ಧರ್ಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಸಮಸ್ತ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದು ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಷಯಾನುರಾಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಾಧನಗಳು.

೬೫. ಅವರಿಗೂ ಸಹ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನವುಂಸಕನ ಮುಂದೆ ಸುಳಿದಾಡುವ ಯುವತಿಯರಂತೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸತ್ಪುರುಷರಿಗಾದರೂ ಸಾಧುಗಳ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮನಸ್ಸು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿ ಹೋಗುವುದು.

೬೬. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದ್ರನ ಬೆಳದಿಂಗಳಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಶಿಲೆಯು ಹೇಗೆ ಕರಗಿ ನೀರಾಗುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಚ್ಚೇತನರ ಮನಸ್ಸೂ ಕೂಡ ಒಮ್ಮೆ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದುದರಿಂದಲೇ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿಮುಖವಾಗುವುದು.

೬೭. ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಸೂರ್ಯಕಾಂತ ಶಿಲೆಯು ಹೇಗೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಅಧಿಕತೇಜಸ್ಸನ್ನೊಳಕೊಂಡು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ಪುರುಷರ ತೇಜೋರೂಪವು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿ ಭಾಗವತಧರ್ಮಗಳ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಉತ್ತರೋತ್ತರಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು.

೬೮. ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಯಿಲ್ಲದ ಭಕ್ತಜನರು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ

ತೈರ್ವೃಷ್ಟಾ ಬಹವೋ ಧರ್ಮಾ ಇಹಾಮುತ್ರ ಫಲಪ್ರದಾಃ |
 ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಃ ಸರ್ವದುಃಖವಿನೋಚಕಾಃ || ೬೯ ||
 ದಧ್ನಃ ಸಾರಮಿವೋದ್ಧತ್ಯ ಧರ್ಮಂ ಮೈಶಾಖಸಂಭವಂ |
 ರಮಾಯೈ ಭಗವಾನಾಹ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧೌ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ || ೭೦ ||
 ಮಾರ್ಗಚ್ಛಾಯಾವಿನಿರ್ಮಾಣಂ ಪ್ರಸಾದಾನಂ ಚ ನೈ ತಥಾ |
 ವ್ಯಜನೈರ್ವ್ಯಜನಂ ಚೈವ ಪ್ರಶ್ರಯಾಣಾಂ ಸಮರ್ಪಣಂ || ೭೧ ||
 ಛತ್ರಸ್ಯೋಪಾನಹೋದಾರ್ಥಾನಂ ದಾನಂ ಕರ್ಪೂರಗಂಧಯೋಃ |
 ನಾಪೀಕೂಪತಡಾಗಾನಾಂ ನಿರ್ಮಾಣಂ ವಿಭವೇ ಸತಿ || ೭೨ ||
 ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಸಾನಕಸ್ಯಾಪಿ ದಾನಂ ತು ಕುಸುಮಸ್ಯ ಚ |
 ತಾಂಬೂಲದಾನಂ ಪಾಪಘ್ನಂ ಗೋರಸಾನಾಂ ವಿಶೇಷತಃ || ೭೩ ||

ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಯಾವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವರೋ, ಅದೇ ಭಾಗವತಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೬೯. ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರು ಇಹಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಖ್ಯಪ್ರದಗಳೂ, ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರಗಳೂ, ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳೂ, ಸಕಲ ದುಃಖನಿವಾರಕಗಳೂ ಆದ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವರು.

೭೦. ಆ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮೈಶಾಖಮಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಧರ್ಮವು ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಡೆದು ತೆಗೆದ ಬೆಣ್ಣೆಯಂತೆ ಸಾರಭೂತವಾಗಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ಲೋಕಹಿತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನೇ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದನು.

೭೧. ಅದರ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು. ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ನೆರಳಿನ ಚಾವಣಿಗಳನ್ನು ಹಾಕುವುದು, ಅರವಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಬಸವಳಿದು ಬಂದ ಪಾಂಥರಿಗೆ ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಬೀಸುವುದು, ನಮಸ್ಕಾರಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು ;

೭೨. ಛತ್ರಿ ಮತ್ತು ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳ ದಾನ, ಕರ್ಪೂರ, ಶ್ರೀಗಂಧಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಶೀತಲ ದ್ರವ್ಯಗಳ ದಾನ, ದ್ರವ್ಯಾನುಕೂಲವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬಾವಿಗಳು, ಕೊಳಗಳು ಮತ್ತು ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದು ;

೭೩. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾನಕ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದು, ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ತಾಂಬೂಲದ ದಾನ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗೋರಸಗಳಾದ ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಬೆಣ್ಣೆ, ತುಪ್ಪಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವುದು ;

ಲವಣಾನ್ವಿತತಕ್ರಸ್ಯ ದಾನಂ ಶ್ರಾಂತಾಯ ವೈ ಪಥಿ |

ಅಭ್ಯಂಗಕರಣಂ ಚೈವ ದ್ವಿಜಸಾದಾವನೇಜನಾಂ

|| ೭೪ ||

ಕಟಿಕಂಬಲಪರ್ಯಂಕದಾನಂ ಗೋದಾನಮೇವ ಚ |

ಮಧುಯುಕ್ತತಿಲಾನಾಂ ಚ ದಾನಂ ಪಾಪವಿನಾಶನಂ

|| ೭೫ ||

ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಚೇಕ್ಷು ದಂಡಾನಾಂ ದಾನಮುರ್ವಾರುಕಸ್ಯ ಚ |

ರಸಾಯನಪ್ರದಾನಂ ಚ ಪಿತ್ತನಿರ್ವಾಪಣಂ ತಥಾ

|| ೭೬ ||

ಏತೇ ಧರ್ಮಾಹಿ ಶಿಷ್ಯೋಕ್ತಾ ಮಾಸೇಽಸ್ಮಿನ್ಮಾಧವಪ್ರಿಯೇ |

ಪ್ರಾತಃ ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶೃಣ್ವನ್ ದ್ವಿಜಕುಲೇರಿತಂ

|| ೭೭ ||

ನಿತ್ಯಕರ್ಮಾಣಿ ಕೃತ್ವೈವಂ ಮಧುಸೂದನಮರ್ಚಯೇತ್ |

ಕಥಾಂ ಮಾಧವಮಾಸೀಯಾಂ ಶೃಣುಯಾಚ್ಚ ಸಮಾಹಿತಃ

|| ೭೮ ||

ತೈಲಾಭ್ಯಂಗಂ ವರ್ಜಯೇಚ್ಚ ಕಾಂಸ್ಯಪಾತ್ರೇ ತು ಭೋಜನಂ |

ನಿಷಿದ್ಧಭಕ್ಷಣಂ ಚೈವ ವೃಥಾಲಾಪಂ ತು ವರ್ಜಯೇತ್

|| ೭೯ ||

೭೪. ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು ಆಯಾಸಗೊಂಡವನಿಗೆ ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿದ ಮಜ್ಜೆಗೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಬಂದವರಿಗೆ ಅಭ್ಯಂಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದು;

೭೫. ಚಾಪೆ, ಕಂಬಳಿ, ಹಾಸಿಗೆ, ಮಂಚಗಳ ದಾನಗಳು, ಗೋದಾನ, ಪಾಪವಿವಾರಕವಾದ ಜೇನುತುಪ್ಪದೊಡನೆ ಬೆರೆಸಿದ ಎಳ್ಳಿನ ದಾನ;

೭೬. ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿನ ಜಲ್ಲೆಗಳನ್ನೂ ಸೌತೆಕಾಯಿಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡುವುದು, ಸಕಲ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ರಸಾಯನದ ದಾನ;

೭೭-೭೮. ಮಧುಸೂದನನಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯವಾದ ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಶೇಷ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿಸಂಘಗಳ ಕಲಕಲಾರಾವವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೆದ್ದು ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಹಿಸ್ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಹ್ನಿಕಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಳಿಕ ಮಧುಸೂದನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಬೇಕು.

೭೯. ಆ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ತೈಲಾಭ್ಯಂಜನವನ್ನೂ, ಕಂಚಿನ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನವನ್ನೂ, ನಿಷಿದ್ಧಪದಾರ್ಥಗಳ ಸೇವನೆಯನ್ನೂ, ಕಾಡುಹರಟೆಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

ಅಲಾಬುಂ ಗೃಂಜರಂ ಚೈವ ಲಶುನಂ ತಿಲಪಿಷ್ಟಕಂ ।
 ಅರನಾಲಂ ಭಿಸ್ಸಟಿಂಚ ಘೃತಕೋಶಾತಕೀಂ ತಥಾ ॥ ೮೦ ॥
 ಉಪೋತಕಂ ಕಲಿಂಗಂ ಚ ಶಿಗ್ರಶಾಕಂ ಚ ವರ್ಜಯೇತ್ ।
 ನಿಷ್ಪಾಪಾನಿ ಕುಲಿತ್ಥಾನಿ ಮಸೂರಾಣಿ ಚ ವರ್ಜಯೇತ್ ॥ ೮೧ ॥
 ವೃಂತಾಕಾನಿ ಕಲಿಂಗಾನಿ ಕೋದ್ರವಾಣಿ ಚ ವರ್ಜಯೇತ್ ।
 ತಂದುಲೀಯಕಶಾಕಂ ಚ ಕೌಸುಂಭಂ ಮೂಲಕಂ ತಥಾ ॥ ೮೨ ॥
 ಔದುಂಬರಂ ಬಿಲ್ವಫಲಂ ತಥಾ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಕೀಫಲಂ ।
 ಸರ್ವಥಾ ವರ್ಜಯೇದ್ವಿದ್ವಾನ್ ಮಾಸೇಽಸ್ಮಿನ್ ಮಾಧವಪ್ರಿಯೇ ॥ ೮೩ ॥
 ಏತೇಷ್ಟನ್ಯತಮಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಸ ಚಾಂಡಾಲೋ ಭವೇದ್ಧೃವಂ ।
 ತೀರ್ಯಗ್ಯೋನಿಶತಂ ಯಾತಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ ॥ ೮೪ ॥
 ಏವಂ ಮಾಸವ್ರತಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರೀತಯೇ ಮಧುಘಾತಿನಃ ।
 ಏವಂ ವ್ರತೇ ಸಮಾಪ್ತೇ ತು ಪ್ರತಿಮಾಂ ಕಾರಯೇದ್ವಿಭೋಃ ॥ ೮೫ ॥
 ಮಧುಸೂಧನದೈವತ್ಯಾಂ ಸವಸ್ತ್ರಾಂ ಚ ಸದಕ್ಷಿಣಾಂ ।
 ಸ್ವರ್ಚಿತಾಂ ವಿಭವೈಸರ್ವೈರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ನಿವೇದಯೇತ್ ॥ ೮೬ ॥

೮೦. ಸೋರಿಕಾಯಿ, ಕೆಂಪುಮೂಲಂಗಿ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಎಳ್ಳಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಅನ್ನದ ಗಂಜಿ, ಸೀದ ಅನ್ನ, ತುಪ್ಪದ ಹೀರೆ ಇವುಗಳ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

೮೧. ಗರುಗದಸೊಪ್ಪು, ಕಳಿಂಗ ಮತ್ತು ನುಗ್ಗೆಯಸೊಪ್ಪುಗಳನ್ನೂ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೂರಿ ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸದ ಹೆಸರು, ಕಡಲೆಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೮೨. ಬದನೆಯಕಾಯಿ, ಕಲ್ಲಂಗಡಿಹಣ್ಣು, ನವಣೆ, ತಂದುಲೀಯಕ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಮೂಲಂಗಿಗಳನ್ನೂ ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ವರ್ಜಿಸಬೇಕು.

೮೩. ಮತ್ತು ಮಾಧವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಈ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಯಹಣ್ಣು, ಬಿಲ್ವಫಲ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಕಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದವನು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ತ್ಯಾಗಮಾಡಬೇಕು.

೮೪. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವೊಂದನ್ನೂ ಸೇವಿಸಿದರೂ ಮನುಷ್ಯನು ಖಂಡಿತ ವಾಗಿಯೂ ಚಂಡಾಲನಾಗುವನು. ಮತ್ತು ತೀರ್ಯಗ್ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೂರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

೮೫. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಮಧುಸೂಧನನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮೈಶಾಖ ಮಾಸದ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಆ ವ್ರತವು ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೮೬. ಮಧುಸೂಧನಸ್ವಾಮಿಯ ಆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ತನ್ನ ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯ

ವೈಶಾಖಸಿತದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ದದ್ಯಾದ್ಧಧ್ಯನ್ನಮಂಜಸಾ |
 ಸೋದಕುಂಭಂ ಸತಾಂಬೂಲಂ ಸಫಲಂ ಚ ಸದಕ್ಷಿಣಾಂ || ೮೭ ||
 ದದಾಮಿ ಧರ್ಮರಾಜಾಯ ತೇನ ಪ್ರೀಣಾತು ಮೈ ಯಮುಃ |
 ಅಪಸನ್ಯಾತ್ಸಮುಚ್ಚಾರ್ಯ ನಾಮಗೋತ್ರೇ ಪಿತೃಸ್ತತಃ || ೮೮ ||
 ದದ್ಯಾದ್ಧಧ್ಯನ್ನಮಕ್ಷಯ್ಯಂ ಪಿತೃಣಾಂ ತೃಪ್ತಿಹೇತವೇ |
 ಗುರುಭ್ಯಶ್ಚ ತಥಾ ದದ್ಯಾತ್ಪಶ್ಚಾದ್ಧದ್ಯಾಚ್ಚ ವಿಷ್ಣವೇ || ೮೯ ||
 ಶೀತಲೋದಕದಧ್ಯನ್ನಂ ಕಾಂಸ್ಯಸಾತ್ರಸ್ಥ ಮುತ್ತಮಂ |
 ಸದಕ್ಷಿಣಂ ಸತಾಂಬೂಲಂ ಸಭಕ್ಷ್ಯಂ ಚ ಫಲಾನ್ನಿತಂ || ೯೦ ||
 ದದಾಮಿ ವಿಷ್ಣವೇ ತುಭ್ಯಂ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಜಿಗೀಷಯಾ |
 ಇತಿ ದತ್ತ್ವಾ ಯಥಾಶಕ್ತ್ಯಾ ಗಾಂ ಚ ದದ್ಯಾತ್ಕುಟುಂಬಿನೇ || ೯೧ ||
 ಏನಂ ಮಾಸವ್ರತಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಯೋ ದಂಭೇನ ವಿನರ್ಜಿತಃ |
 ಸ ಸರ್ವೈಃ ಪಾತಕೈರ್ಹೀನಃ ಕುಲಮುದ್ಧೃತ್ಯ ವೈ ಶತಂ || ೯೨ ||

ದಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಿ, ವಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣೆಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

೮೭. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಉದಕುಂಭ, ತಾಂಬೂಲ, ಫಲ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣೆಗಳೊಡನೆ ದಧ್ಯನ್ನವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೮೮-೮೯. ದಾನಮಾಡುವಾಗ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಬೇಕು. “ಈ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಧರ್ಮರಾಜನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ದಾನಮಾಡುವೆನು. ಅದರಿಂದ ಯಮನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಲಿ.” ಬಳಿಕ ಅಪಸನ್ಯಾದಿಂದ ತಂದೆಯ ನಾಮಗೋತ್ರಗಳನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಕ್ಷಯಫಲದಾಯಕವಾದ ದಧ್ಯನ್ನವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ತರುವಾಯ ಗುರುಗಳಿಗೂ ಆ ಮೇಲೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ನಿವೇದನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೯೦-೯೧. ತಂಪಾದ ಉದಕವನ್ನೂ, ದಧ್ಯನ್ನವನ್ನೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ತಂದು, ದಕ್ಷಿಣೆ, ತಾಂಬೂಲ, ಭಕ್ಷ್ಯಗಳು, ಫಲಗಳೊಡನೆ “ವಿಷ್ಣು ಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ದಾನಮಾಡುವೆನು” ಎಂಬ ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಶಕ್ಯನುಸಾರವಾದ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕುಟುಂಬಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಗೋದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

೯೨-೯೩. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಯಾವ ಮಾನವನು ದಂಭಾಹಂಕಾರವರ್ಜಿತನಾಗಿ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ

ಪಶ್ಯತಾನೇವ ಭೂತಾನಾಂ ಭಿತ್ವಾ ವೈ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಂ ।

ಯಾತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಂಧಾನು ಯೋಗಿನಾಮುಪಿ ದುರ್ಲಭಂ ॥ ೯೩ ॥

ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೇನಂ ದ್ವಿಜಕುಲವರೇ

ಮಾಧವೀಯಾಂಶ್ಚ ಧರ್ಮಾನ್

ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿಷ್ಣಾನತಿಮಹಿತರಾ

ನ್ವ್ಯಾಧಪೃಷ್ಠಾನ್ ಸಮಸ್ತಾನ್ ।

ವಟಃ ಸದ್ಯಃ ಪಶ್ಯತಾನೇವ ಭೂಮೌ

ಪಸಾತಾಹೋ ಪಂಚಶಾಖೀ ದ್ರುನೋಽಯಂ ॥ ೯೪ ॥

ವೃಕ್ಷಾತ್ತಸ್ಮಾತ್ಕೋಟಿರೇ ಸಂಸ್ಥಿತೋ ಹಿ

ವ್ಯಾಲಃ ಕಶ್ಚಿದ್ವೀರ್ಘದೇಹೀ ಕರಾಲಃ ।

ಹಿತ್ವಾ ದೇಹಂ ಸಾಪಯೋನಿಂ ಚ ಸದ್ಯಃ

ಸ ವೈ ತಸ್ಮಾ ಪ್ರಾಂಜಲಿರ್ನಮ್ರಮೂರ್ಘಾ ॥ ೯೫ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಶಾಹಸ್ತ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ಭಾಗವತಧರ್ಮಕಥನಂ” ನಾಮ ವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಮುಕ್ತನಾಗಿ, ಒಂದು ನೂರು ಕುಲದವರನ್ನದ್ದರಿಸಿ, ಸಕಲ ಜನರೂ ನೋಡು
ತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಗೂ
ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವೆನಿಸಿದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.”

೯೪-೯೫. ಇಂತು ವ್ಯಾಧನಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮ
ನಾದ ಶಂಖನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಹಾ ಪುಣ್ಯ
ಪ್ರದಗಳಾದ ಸಕಲ ವೈಶಾಖಮಾಸಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿ
ಸುತ್ತಿರಲು, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಐದು
ಶಾಖೆಗಳುಳ್ಳ ವಿಶಾಲವಾದ ಅಲದ ಮರವೊಂದು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿಯೇ ಮುರಿದು
ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಆ ಮರದ ಒಳಗಿನ ಪೊಟರೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ
ನೆಲಿಸಿದ್ದ ದೀರ್ಘದೇಹವುಳ್ಳದುದೂ ಭಯಂಕರವೂ ಆದ ಸರ್ಪವೊಂದು ಹೊರ
ಬಿದ್ದಿತು. ಬಳಿಕ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನೀಚಯೋಗಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆ ಸರ್ಪ
ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಅಂಜಲಿಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿ
ಕೊಂಡು ವಿನಯದಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ಬಾಗಿ ಅವರ ಮುಂದೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಭಾಗವತಧರ್ಮಕಥನಂ”ವೆಂಬ
ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಭ್ಯಾಸವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ನಾಲ್ಕೇರ್ಜನ್ಮಕಥನಂ

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ :-

ತತಃ ಸ ವಿಸ್ಮಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಶಂಖೋ ನ್ಯಾಧಸಮುನ್ವಿತಃ |

ಕೋ ಭವಾನಿತಿ ತಂ ಪ್ರಾಹ ದಶೈಷಾ ಚ ಕುತಸ್ತವ || ೧ ||

ಕೇನ ನಾ ಕರ್ಮಣಾ ಸೌಮ್ಯ ಮತಿಸ್ತವ ಶುಭಾವಹ |

ಅಕಸ್ಮಾತ್ತೇ ಕಥಂ ಮುಕ್ತಿರೇತದಾಚಕ್ಷ್ವ ವಿಸ್ತರಾತ್ || ೨ ||

ಶಂಖೇನೈವ ತದಾ ಪೃಷ್ಠೋ ದಂಡವತ್ಪ್ರತಿತೋ ಭುವಿ |

ಪ್ರಶ್ರಯಾನ್ವನತೋ ಭೂತ್ವಾ ಪ್ರಾಂಜಲಿವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ || ೩ ||

ಅಹಂ ಪುರಾ ದ್ವಿಜಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಪ್ರಯಾಗೇ ಬಹುಭಾಷಣಃ |

ರೂಪಯೌ ನನಸಂಪನ್ನೋ ವಿದ್ಯಾಮದಸುಗರ್ವಿತಃ || ೪ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನಾಲ್ಕೇರ್ಜನ್ಮಕಥನ

೧. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿರಾಜನೆ! ಲಾಲಿಸು. ಇಂತು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ನಿಂತ ಪುರುಷನನ್ನು ಕಂಡು ವ್ಯಾಧನೊಡನಿದ್ದ ಶಂಖ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡತೊಡಗಿದನು. “ಅಯ್ಯಾ! ನೀನು ಯಾರು? ಈ ನೀಚಜನ್ಮವು ನಿನಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು?

೨. ಎಲೈ ಪುಣ್ಯಪುರುಷನೆ! ಯಾವ ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಮಂಗಳಕರ ವಾದ ಈ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಯಿತು? ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿಯೇ ಈಗ ನಿನಗೆ ಈ ನೀಚ ಶರೀರದಿಂದ ಹೇಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯುಂಟಾಯಿತು? ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಮಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಹೇಳು.”

೩. ಇಂತು ಶಂಖನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಆತನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ದಂಡಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎದ್ದು ವಿನಯದಿಂದ ಮೈಯನ್ನು ಸಂಕೋಚ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದು ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದನು.

೪. “ಹಿಂದೆ ನಾನು ಪ್ರಯಾಗಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಬಹಳ ಮಾತಿನವನೂ, ರೂಪಯೌವನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ವಿದ್ಯಾವಂತನೆಂಬ ಮದದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಗರ್ವಿಷ್ಠನೂ ಆಗಿದ್ದೆನು.

ಧನಾಥ್ಯೋ ಬಹುಪುತ್ರಾಡ್ಯಃ ಸದಾಹಂಕಾರದೂಷಿತಃ |
 ಕುಸೀದಸ್ಯ ಮುನೇಃ ಪುತ್ರೋ ನಾನು ರೋಚನ ಇತ್ಯಹಂ || ೫ ||
 ಆಸನಂ ಶಯನಂ ನಿದ್ರಾ ವ್ಯವಯೋಕ್ಸ ಪರಿಕ್ರಿಯಾಃ |
 ಲೋಕನಾರ್ತಾ ಕುಸೀದಂ ನಾ ಪ್ಯಾಪಾರಾಸ್ತೇ ನುಮಾಂಭವನ್ || ೬ ||
 ತಂತುನಾತ್ರಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಲೋಕನಿಂದಾವಿಶಂಕಿತಃ |
 ಸದಂಭಶ್ಚ ಸದಾ ಕುರ್ವೇ ನ ಶ್ರದ್ಧಾ ಮೇ ಕದಾಚನ || ೭ ||
 ದುರ್ಬುದ್ಧೇರ್ಮಮ ದುಷ್ಟಸ್ಯ ಕಿಯತ್ಕಾಲೋ ಗತೋಽಭವತ್ |
 ತದಾ ವೈಶಾಖಮಾಸೇಽಸ್ಮಿನ್ ಜಯಂತೋ ನಾನು ವೈ ದ್ವಿಜಃ || ೮ ||
 ಶ್ರಾವಯಾಮಾಸ ತನ್ಮಾಸಧರ್ಮಾನ್ಭಾಗವತಪ್ರಿಯಾನ್ |
 ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರೇ ವಾಸಿನಾಂ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಣಾಂ ಚ ದ್ವಿಜನ್ಮನಾಂ || ೯ ||
 ನಾರೀನರಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಶ್ಚ ವೈಶ್ಯಾಃ ಶೂದ್ರಾಃ ಸಹಸ್ರಶಃ |
 ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಮಧುಸೂದನಮನ್ಯಯಂ
 ಕಥಾಂ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಸತತಂ ಜಯಂತೇನ ಸಮಾರಿತಾಂ || ೧೦ ||

೫. ನಾನು ಬಹಳ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತನೂ, ಅನೇಕ ಪುತ್ರಪೌತ್ರ ಸಂತಾನ ವುಳ್ಳವನೂ, ನಿರಂತರವೂ ಅಹಂಕಾರದೋಷಸಹಿತನೂ ಆಗಿದ್ದೆನು. ಕುಸೀದನೆಂಬ ಮಹಾಮುನಿಗೆ ಪುತ್ರನಾದ ನಾನು ರೋಚನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದೆನು.

೬. ಕೂಡುವುದು, ಮಲಗುವುದು, ನಿದ್ರೆ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ಜೂಜಾಟಗಳು, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಲೋಕವಾರ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ಹಣದ ಲೇವಾದೇವಿಗಳೇ ನನಗೆ ನಿರಂತರ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಾಗಿದ್ದುವು.

೭. ಜನರ ನಿಂದೆಗೆ ಭಯಗೊಂಡವನಾಗಿ ನಾನು ನೆಪಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಹಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದೆನು. ನನಗೆ ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

೮-೧೦. ಇಂತು ನಾನು ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯೂ, ದುರಾಚಾರಿಯೂ ಆಗಿ ಬಹಳ ಕಾಲವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆದೆನು. ಒಮ್ಮೆ ವೈಶಾಖಮಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಜಯಂತನಾಮಕನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೊಬ್ಬನು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಕರಗಳಾದ ಆ ಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಗೆ ಶ್ರವಣಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರೆಂಬ ಇತರ ತೈವರ್ಣಿಕರ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರೂ ಸಹ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸನಾತನನಾದ

ಶುಚಿಭೂತ್ವಾ ಮೌನಧರಾ ವಾಸುದೇವಕಥಾರತಾಃ |

ವೈಶಾಖಧರ್ಮನಿರತಾ ದಂಭಾಲಸ್ಯನಿವರ್ಜಿತಾಃ || ೧೧ ||

ತಾಂ ಸಭಾಂ ಚ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋಽಹಂ ಕೌತುಕಾಚ್ಚ ದಿದೃಕ್ಷುಯಾ |

ಸೋಷ್ಣೀಷೇಣ ಮಯಾ ಮೂರ್ಛಾ ನಮಸ್ಕಾರೋ ಪಿ ನ ಕೃತಃ || ೧೨ ||

ತಾಂಬೂಲಂ ಚ ಮುಖೇ ಕೃತ್ವಾ ಕಂಚುಕಂಚ ಮಯಾ ಧೃತಂ |

ಕಥಾವಿಕ್ಷೇಪಮಚರಂ ಲೋಕವಾರ್ತಾಭಿರಂಜನಾತ್ || ೧೩ ||

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಚಿತ್ತಚಾಂಚಲ್ಯಂ ಅಭೂದ್ವೈ ಲೋಕವಾರ್ತಯಾ |

ಕ್ಷಚಿದ್ವಾಸಃ ಪ್ರಸಾರ್ಯಾಹಂ ಕ್ವಚಿನ್ನಿಂದನ್ ಕ್ವಚಿದ್ಧಸನ್ || ೧೪ ||

ಏವಂ ಕಾಲೋ ಮಯಾ ನೀತಃ ಕಥಾ ಯಾವತ್ಸಮಾಪ್ಯತೇ || ೧೫ ||

ಪಶ್ಚಾತ್ತೇನೈವ ದೋಷೇಣ ಸದ್ಯೋಽಲ್ಪಾಯುರ್ವಿನಷ್ಟಧೀಃ |

ಸನ್ನಿಪಾತೇನ ಪಂಚತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋಽಹಂ ಚ ಪರೇದಿನೇ || ೧೬ ||

ಮಧುಸೂದನನ ಪೂಜೆಯನ್ನೆಸಗಿ, ಆ ಜಯಂತನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಸತ್ಯಭೇ
ಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೧. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಶೌಚತತ್ಪರರು. ಕಥಾಶ್ರವಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೌನವನ್ನು
ಧರಿಸಿರುವರು. ವಾಸುದೇವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿರುವರು. ವೈಶಾಖ
ಮಾಸ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಡೆಸುವವರು. ಅಹಂಕಾರ ಮತ್ತು ಆಲಸ್ಯ
ಗಳೆಂಬ ದುರ್ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದವರು.

೧೨-೧೩. ಒಂದು ದಿನ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ನೋಡ
ಲೆಳಸಿ ಆ ಸಭಾಮಂಟಪವನ್ನು ನಾನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದೆನು. ರುಮಾಲನ್ನು ತಲೆಗೆ
ಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾನು ಪೌರಾಣಿಕನಾದ ಆ ಜಯಂತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನೂ
ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲುತ್ತ ಆಂಗಿಯನ್ನು
ಧರಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೆನು. ಮತ್ತು ಲೋಕದ ಸಮಾಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ
ವರ್ಣಿಸುತ್ತ ಸತ್ಯಧಾಕಾಲಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.

೧೪. ಈ ನನ್ನ ಲೋಕವಾರ್ತೆಗಳಿಂದ ಸಕಲರಿಗೂ ಮನಶ್ಚಾಂಚಲ್ಯ
ವುಂಟಾಯಿತು. ನಾನೂ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಬೀಸುತ್ತ, ಪೌರಾಣಿಕನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತ,
ಆತನನ್ನು ಅಣಕಿಸಿ ನಗುತ್ತ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆನು.

೧೫-೧೬. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಕಥಾಕಾಲಕ್ಷೇಪವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವವರೆಗೂ
ನಾನು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಬಳಿಕ ಈ ದೋಷದ ಫಲವಾಗಿಯೇ
ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯವಂತನೂ, ಸಪ್ತಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ
ಆಗಿ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಮರಣವನ್ನು
ಹೊಂದಿದೆನು.

ತಪ್ತಸೀಸಜಲೈಃ ಪೂರ್ಣಂ ನಿರಯಂ ಚ ಹಲಾಹಲಂ ।
 ಸ್ರಾಪ್ಯ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಯಾತನಾಂ ಚ ಮನ್ವಂತಾನಿ ಚತುರ್ದಶ ॥ ೧೭ ॥
 ಯುಕ್ತೇಷ್ಟಥ ಚ ಲಕ್ಷೇಷು ಯಥಾ ಚತುರಶೀತಿಭಿಃ ।
 ಕ್ರಮಾದ್ಯೋನಿಷು ಜಾತೋಹಂ ಮಿದಾನೀಂ ಚಾವಸನ್ದ್ರಮೇ ॥ ೧೮ ॥
 ದಶಯೋಜನವಿಸ್ತೀರ್ಣೇ ಶತಯೋಜನಮುನ್ಮತೇ ।
 ನ್ಯಾಲೋಹಂ ತಾಮಸಃ ಕ್ರೂರಃ ಸಪ್ತಯೋಜನಕೋಟಿರೇ ॥ ೧೯ ॥
 ಭೂತ್ವಾ ವಸಾಮಿ ವಿಪ್ರರ್ಷೇ ಕರ್ಮಣಾ ಬಾಧಿತಃ ಪುರಾ ।
 ಆಯುತಂ ಚ ಸಮಾಯಾತಾ ನಿರಾಹಾರಸ್ಯ ಕೋಟಿರೇ ॥ ೨೦ ॥
 ದೈನಾತ್ತನ ಮುಖಾಂಭೋಜಸಮಾರಿತಕಥಾಮೃತಂ ।
 ಶ್ರುತ್ವಾ ಚತುರ್ದಶಯೋನಾಹಂ ಸದ್ಯೋ ಧ್ವಸ್ತಾಶುಭೋ ಮುನೇ ॥ ೨೧ ॥
 ವ್ಯಾಲಯೋನಿಂ ವಿಸ್ತೃಜ್ಯಾಹಂ ದಿವ್ಯರೂಪಧರಃ ಪುಮಾನ್ ।
 ಸ್ರಾಂಜಲಿಃ ಪ್ರಣತೋ ಭೂತ್ವಾ ಸಾದೌ ತೇ ಶರಣಂ ಗತಃ ॥ ೨೨ ॥

೧೭. ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕಾದ ಸೀಸದ ದ್ರವದಿಂದ ತುಂಬಿದ ನರಕವನ್ನೂ, ಹಲಾಹಲವಿಷದ ನರಕವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನ್ವಂತರಗಳು ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ ಅನೇಕ ಯಾತನೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿದೆನು.

೧೮. ಬಳಿಕ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಎಂಬತ್ತನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಪ್ರಕಾರಗಳಾದ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಈಗ ಈ ಅಲದ ಮರದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಶರೀರವನ್ನು ತಾಳಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.

೧೯. ಹತ್ತು ಯೋಜನಗಳ ಸುತ್ತಳತೆಯೂ ನೂರು ಯೋಜನಗಳ ಎತ್ತರವೂ ಉಳ್ಳ ಈ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಏಳು ಯೋಜನಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪೊಟರೆ ಯೊಂದಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ತಮೋಗುಣಪ್ರಧಾನವೂ, ಕ್ರೂರವೂ ಆದ ಸರ್ಪನಾಗಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.

೨೦. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಇಂತು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದುಷ್ಕರ್ಮದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರಲು, ತರುಕೋಟರದಲ್ಲಿ ಅನ್ನಾಹಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುಹೋದುವು.

೨೧. ಎಲೈ ಮಹಾಮುನಿಯೆ! ದೈವಯೋಗದಿಂದ ನಿನ್ನ ಆಗಮನವಾಗಲು ನಿನ್ನ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಮೈಶಾಖಮಾಸದ ಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದುವು.

೨೨. ಆಗಲೇ ನಾನು ಸರ್ಪಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನು.

ಕಸ್ಮಿನ್ ಜನ್ಮನಿ ತ್ವಂ ಬಂಧುರ್ನ ಜಾನೇ ಮುನಿಸತ್ತಮ |
 ನ ಮಯೋಪಕೃತಂ ಕ್ವಾಪಿ ಸಾನುಕಂಪಃ ಕುತಃ ಸತಾಂ || ೨೩ ||
 ಸಾಧೂನಾಂ ಸಮಚಿತ್ತಾನಾಂ ಸದಾ ಭೂತದಯಾತಾಂ |
 ಪರೋಪಕಾರಃ ಪ್ರಕೃತಿಃ ನ ಚೈಷಾಮನ್ಯಥಾ ಮತಿಃ || ೨೪ ||
 ಮಾನುಷ್ಯಾನುಗೃಹಾಣ ತ್ವಂ ಯಥಾ ಧರ್ಮೇ ಮತಿರ್ಭವೇತ್ |
 ನ ಭೂಯಾದ್ವಿಸ್ತೃತಿಃ ಕ್ವಾಪಿ ವಿಷ್ಣೋರ್ದೇವಸ್ಯ ಚಕ್ರಿಣಃ || ೨೫ ||
 ಮಹತಾಂ ಸಾಧುವೃತ್ತಾನಾಂ ಸಂಗತಿಶ್ಚ ಸದಾ ಭವೇತ್ |
 ದಾರಿದ್ರ್ಯಮೇಕಮೇವ ಸ್ಯಾನ್ನದಾಂಧಪರಮಾಂಜನಂ || ೨೬ ||
 ಇತಿ ತಂ ಬಹುಧಾ ಸ್ತುತ್ವಾ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ |
 ಪ್ರಾಂಜಲಿಃ ಪ್ರಣತಸ್ತಸ್ಮಾ ತೂಷ್ಣೀಮೇವತದಗ್ರತಃ || ೨೭ ||
 ಶಂಖೋ ದೋಭ್ಯಾಂ ಸಮುತ್ಥಾಪ್ಯ ಪೂರ್ಣಪ್ರೇಮಪರಿಪ್ಲುತಃ |
 ಪಸ್ಪರ್ಶ ಪಾಣಿನಾ ಚಾಂಗಂ ಶಂತಮೇನ ಗತಾಧ್ವಸಃ || ೨೮ ||

೨೩. ಮುನಿವರ್ಯನೆ! ಯಾವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನಗೆ ಬಂಧುವಾಗಿದ್ದಿ ಯೆಂಬುದನ್ನರಿಯೆನು. ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಉಪಕಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಯಾವ ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಕರುಣೆಯನ್ನು ತೋರಿದವನಲ್ಲ.

೨೪. ಸಾಧುಗಳೂ, ಸಮಾಹಿತಮನಸ್ಕರೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಭೂತದಯಾ ಪರರೂ ಆಗಿರುವ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಪರೋಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಯು ಪ್ರಕೃತಿಸಿದ್ಧವೇ ಆಗಿರುವುದು. ಅವರಿಗೆ ವಿಪರೀತಬುದ್ಧಿಯೆಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು.

೨೫. ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ ನನಗೆ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬುದ್ಧಿಯು ನೆಲಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡು. ದೇವದೇವನೂ ಚಕ್ರಾಯುಧಪಾಣಿಯೂ ಆದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿಸ್ಮರಣೆಯು ನನಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗದಿರಲಿ.

೨೬. ಮಹಾತ್ಮರೂ ಸಾಧುಚರಿತರೂ ಆದವರ ಸಹವಾಸವೇ ನನಗೆ ನಿತ್ಯವೂ ಲಭಿಸುತ್ತಿರಲಿ. ಗರ್ವವೆಂಬ ಅಂಧತೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಪರಮಾಂಜನ ರೂಪವಾದ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೇ ನನಗೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿರಲಿ.”

೨೭. ಇಂತೆಂದು ಆ ಶಂಖನನ್ನು ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಅಂಜಲಿಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿನೀತನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಆತನ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು.

೨೮. ಶಂಖಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ಅತ್ಯಂತ ಆದರದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಹೃದಯ

ಚಕ್ರೇ ಸೋನುಗ್ರಹಂ ತಸ್ಮಿನ್ ದಿವ್ಯರೂಪಧರೇ ದ್ವಿಜೇ |
 ಪ್ರಾಹ ತಂ ಕೃಪಯಾವಿಷ್ಟೋ ಭಾವಿವೃತ್ತಾಂತಮಂಜಸಾ || ೨೯ ||
 ದ್ವಿಜ ತ್ವಂ ಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಶ್ರವಣಾಚ್ಚ ಹರೀರಸಿ |
 ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಶ್ರವಣಾತ್ಸದ್ಯೋ ನಿಧ್ವಸ್ತಾಖಿಲಬಂಧನಃ || ೩೦ ||
 ಅತಿಹಾಯ ಕಲಂಕಂ ಚ ಕ್ರಮಾದ್ಗತ್ವಾ ಪುನರ್ಭುವಿ |
 ದಶಾರ್ಣೇ ವಿಷಯೇ ಪುಣ್ಯೇ ಭವಿತಾ ತ್ವಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ || ೩೧ ||
 ವೇದಶರ್ಮೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತಃ ಸರ್ವವೇದ ವಿಶಾರದಃ |
 ತತ್ರ ತೇ ಭವಿತಾ ಜಾತಿಸ್ಸ್ಮೃತಿರಾತ್ಯಂತಿಕೀ ಶುಭಾ || ೩೨ ||
 ತಥಾ ಸ್ಮೃತಾನುಬಂಧಸ್ತ್ವಂ ತ್ಯಕ್ತಸರ್ವೇಷಣಃ ಶುಭಃ |
 ಕರೋಷಿ ಸಕಲಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ವೈಶಾಖೋಕ್ತಾನ್ ಹರಿಸ್ರಿಯಾನ್ ||
 ನಿರ್ವ್ಹಂದ್ಯೋ ನಿಃಸ್ಪೃಹೋಸಂಗೋ ಗುರುಭಕ್ತೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |
 ಸದಾ ವಿಷ್ಣು ಕಥಾಲಾಪೋ ಭವಿತಾ ತತ್ರ ಜನ್ಮನಿ || ೩೪ ||

ವುಳ್ಳವನಾಗಿ ತನ್ನ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಳಿದು ಸುಖಸ್ವರ್ಗಗಳಾದ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ಆತನ ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಡವಿದನು.

೨೯. ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹ ವನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು. ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗೌರವವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು.

೩೦. “ಅಯ್ಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ನೀನು ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾ ತ್ಮ್ಯದ ಶ್ರವಣದಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದುದರಿಂದಲೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲ ಭವಬಂಧನಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವವನಾದೆ.

೩೧. ನೀನು ನೀಚಜನ್ಮದ ಕಳಂಕವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪುನಃ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಂದು ದಶಾರ್ಣವೆಂಬ ಪುಣ್ಯದೇಶದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ತ್ತಮನಾಗಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಳೆಯುವೆ.

೩೨. ನೀನು ವೇದಶರ್ಮನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಕಲವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶಾರದನಾಗಿರುವೆ. ಆಗಲೂ ನಿನಗೆ ಪವಿತ್ರವಾದ ಪೂಜನ್ಯಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವಾಗಿರುವುದು.

೩೩. ಇಂತು ಕರ್ಮಾನುಬಂಧವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ನೀನು ಸಕಲವಿಷಯಾಭಿ ಲಾಷೆಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರಗಳಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸುವೆ.

೩೪. ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ದ್ವಂದ್ವರಹಿತನೂ, ನಿರಪೇಕ್ಷನೂ, ಸಂಗ

ತತಃ ಸಿದ್ಧಿಂ ಸಮಾಸ್ಯಾಥ ವಿಧ್ವಸ್ತಾಖಿಲಬಂಧನಃ |

ಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ಪರಮಂ ಧಾನು ಯೋಗೈರಪಿ ದುರಾಸದಂ || ೩೫ ||

ನಾಭೈಷೀಃ ಪುತ್ರ ಭದ್ರಂ ತೇ ಭವಿತಾ ನುತ್ಯಸಾದತಃ |

ಹಾಸ್ಯಾಧ್ವಯಾತ್ಮಥಾ ಕ್ರೋಧಾದ್ವೇಷಾತ್ಕಾಮಾದಘಾತಃ ಪಿವಾ || ೩೬ ||

ಸ್ನೇಹಾದ್ವಾ ಸಕೃದುಚ್ಚಾರ್ಯ ವಿಷ್ಣೋರ್ನಾಮಾಘಾಹಾರಿ ಚ |

ಪಾಪಿಷ್ಠಾ ಅಪಿ ಗಚ್ಛಂತಿ ವಿಷ್ಣೋರ್ಧಾಮ ನಿರಾನುಯಂ || ೩೭ ||

ಕಿಮು ತಚ್ಛ್ರದ್ಧಯಾ ಯುಕ್ತಾ ಜಿತಕ್ರೋಧಾ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ |

ದಯಾವಂತಃ ಕಥಾಂ ಶೃತ್ವಾ ಗಚ್ಛಂತೀತಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ || ೩೮ ||

ಕೇಚಿತ್ಕೇವಲಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಕಥಾಲಾಪೈಕತತ್ಪರಾಃ |

ಸರ್ವಧರ್ಮೋಜ್ಞಿತಾ ವಾಪಿ ಯಾಂತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಂ ಪದಂ || ೩೯ ||

ದ್ವೇಷಾದಿನಾ ಚ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಾ ಕೇಚಿದ್ವಿಷ್ಣು ಮುಪಾಸತೇ |

ತೇಽಪಿ ಯಾಂತಿ ಪರಂಧಾನು ಪೂತನೇನಾಸುಹಾರಿಣೇ || ೪೦ ||

ದೂರನೂ, ಗುರುಭಕ್ತನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ನಿರಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಲೀಲೆಗಳ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೇ ಕೇಳುತ್ತಿರುವವನೂ ಆಗಿರುವೆ.

೩೫. ಬಳಿಕ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಸಕಲಸಂಸಾರ ಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಅತ್ಯಂತದುರ್ಲಭವೆನಿಸಿದ ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ.

೩೬-೩೭. ವತ್ಸನೆ! ಭಯಗೊಳ್ಳಬೇಡ. ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವುಂಟಾಗುವುದು. ಹಾಸ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ, ಭಯದಿಂದಾಗಲಿ, ಕೋಪದಿಂದಾಗಲಿ, ದ್ವೇಷದಿಂದಾಗಲಿ, ಕಾಮದಿಂದಲಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಸ್ನೇಹದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ, ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಹದಗೆಡಿಸುವ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಮವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೂ ಸಹ ಸಕಲಪಾಪಿಗಳೂ ದುಃಖರಹಿತವಾದ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವರು.

೩೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಇನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರೂ, ಕ್ರೋಧಾದಿ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವರೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ, ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಯುಕ್ತರೂ ಆದವರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಪಡೆಯುವರೆಂದು ಹೇಳಲೇಕೆ?

೩೯. ಕೆಲವರು ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಕೂಡಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ದಿವ್ಯಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ಪರಾತ್ಪರವಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೪೦. ಕೆಲವರು ದ್ವೇಷರೂಪವಾದ ಅನನ್ಯಭಾವದಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು

ಮಹದ್ಭಿಃ ಸಂಗತೋ ನಿತ್ಯಂ ವಾಗ್ವಿಸರ್ಗಸ್ತದಾಶ್ರಯಃ |

ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಂ ಚ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಸ ವಿಧಿಃ ಶ್ರುತಿಚೋದಿತಃ || ೪೧ ||

ಸ ವಾಗ್ವಿಸರ್ಗೋ ಜನತಾಘವಿಪ್ಲವೋ

ಯಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರತಿಶ್ಲೋಕಮಬದ್ಧವತ್ಯಸಿ |

ನಾಮಾನ್ಯನಂತಸ್ಯ ಯಶೋಽಂಕತಾನಿ

ಯಚ್ಛೃಣ್ವಂತಿ ಗಾಯಂತಿ ಗೃಣಂತಿ ಸಾಧವಃ || ೪೨ ||

ಯಃ ಕಷ್ಟಸೇವಾಂ ನ ಚ ಕಾಂಕ್ಷತೇ ವಿಭುಃ

ನ ವಾಸನಂ ಭೂರಿ ನ ರೂಪಯೌವನೇ |

ಸ್ತುತಃ ಸಕೃದ್ಗಚ್ಛತಿ ಧಾಮ ಭಾಸ್ವರಂ

ಕಂ ವಾ ದಯಾಲುಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜೇತ || ೪೩ ||

ತನೋವ ಶರಣಂ ಯಾಹಿ ನಾರಾಯಣಮನಾಮಯಂ |

ಭಕ್ತವತ್ಸಲಮನ್ಯಕ್ತಂ ಚೇತೋಗಮ್ಯಂ ದಯಾನಿಧಿಂ || ೪೪ ||

ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವರು. ಅವರೂ ಸಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನಪಹರಿಸಲು ಪ್ರಾಪ್ತಳಾದ ಪೂತನೆಯಂತೆ ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೪೧. ಮಹಾತ್ಮರೊಡನೆ ನಿತ್ಯವೂ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತ ಅವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮುಮುಕ್ಷು ವಾದವನು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.

೪೨. ಯಾವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತೂ ಅಬದ್ಧಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದರೂ ಅಚಿಂತ್ಯಮಹಿಮನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ನಾಮಗಳು ತುಂಬಿರುವುವೋ, ಯಾವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಾಧುಗಳು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವರೋ, ಕೀರ್ತನಮಾಡುವರೋ ಮತ್ತು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವರೋ, ಆ ಮಾತು ಗಳ ಧೋರಣೆಯೇ ಜನರ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸುವುದು.

೪೩. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಯಾವನು ಕಾಯಕ್ಷೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸೇವೆ ಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಉತ್ತಮಾಸನವನ್ನಾಗಲಿ, ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ರೂಪಯೌವನ ಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸನೋ, ಯಾವನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಸ್ಮರಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಭಕ್ತನು ತೇಜೋಮಯವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೋ, ಅಂತಹ ದಯಾಳು ವನ್ನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದಬೇಕು ?

೪೪. ನೀನೂ ಕೂಡ ಜರಾಮರಣವರ್ಜಿತನೂ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೂ, ಸ್ಥೂಲ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಗೋಚರನೂ, ಕೇವಲ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡತಕ್ಕವನೂ, ದಯಾಸಮುದ್ರನೂ ಆದ ಆ ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಶರಣುಹೊಂದುವವನಾಗು.

ಕುರು ಸರ್ವಾನಿಮಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ವೈಶಾಖೋಕ್ತಾನ್ಮಹಾಮತೇ |

ತೇನ ತುಷ್ಟೋ ಜಗನ್ನಾಥಃ ಶರ್ಮ ತೇ ಚ ನಿಧಾಸ್ಮತಿ || ೪೫ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ನಿರರಾಮಾಥ ವ್ಯಾಧಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸುನಿಸ್ಥಿತಃ |

ಸ ದಿವ್ಯಃ ಪುರುಷಃ ಸ್ವಾಹ ಪುನಸ್ತಂ ಮುನಿಪುಂಗವಂ || ೪೬ ||

ದಿವ್ಯಪುರುಷ ಉವಾಚ:-

ಧನ್ಯೋಽಸ್ಮ್ಯನುಗ್ರಹೀತೋಽಸ್ಮಿ ತ್ವಯಾ ಶಂಖ ದಯಾಲುನಾ |

ದಿಷ್ಟ್ವಾ ಗತಾ ಮೇ ದುರ್ಯೋನಿ ಯಾರ್ಯಾಂ ಚೈವ ಪರಾಂ ಗತಿಂ || ೪೭ ||

ಇತಿ ತಂ ಚ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಹ್ಯನುಜ್ಞಾತೋ ದಿವಂ ಯಯೌ |

ತತಃ ಸಾಯಮನುಭೂದ್ರಾಜನ್ ಶಂಖೋ ವ್ಯಾಧೇನ ತೋಷಿತಃ || ೪೮ ||

ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸಾಯಂತನೀಂ ಕೃತ್ವಾ ರಾತ್ರಿಶೇಷಂ ನಿನಾಯ ಚ |

ನಾನಾಖ್ಯಾನೈಶ್ಚ ಭೂಪಾನಾಂ ದೇವನಾಂ ಚ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ || ೪೯ ||

ಲೀಲಾಭಿರವತಾರಾಣಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಗೋಷ್ಠಿಭಿರೇವಚ |

ಬ್ರಾಹ್ಮೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ಚೋಕ್ತಾ ಯ ಪಾದೌ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ವಾಗ್ಮತಃ ||೫೦||

೪೫. ಮಹಾಬುದ್ಧಿಯೇ! ವೈಶಾಖಮಾಸಕರ್ತವ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನೂ ನೆರವೇರಿಸು. ಅವುಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಜಗನ್ನಾಥನು ನಿನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು.”

೪೬. ಇಂತೆಂದು ಶಂಖಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳಿ ವಿಸ್ಮಿತಹೃದಯನಾಗಿ ವ್ಯಾಧನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಆ ದಿವ್ಯಪುರುಷನಾದರೂ ಪುನಃ ಮುನಿಪುಂಗವನಾದ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೪೭. ದಿವ್ಯಪುರುಷನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ಶಂಖನೆ! ನಾನೇ ಧನ್ಯನು. ದಯಾಳುವಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿತನಾಗಿರುವೆನು. ದೈವಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನ ನೀಚಜನ್ಮವು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಇನ್ನು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವೆನು.”

೪೮. ಇಂತೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಎಲೈ ಶೃತಕೀರ್ತಿಯೇ! ಬಳಿಕ ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗಲು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವ್ಯಾಧನಿಂದ ಬಹುವಾಗಿ ಉಪಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು.

೪೯-೫೦. ಆತನು ಸಾಯಂಸಮಯದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದ ವ್ಯಾಧಸಮೂಹಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ರಾತ್ರಿಶೇಷವನ್ನೆಲ್ಲ ಭೂಪಾಲಕರ, ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಮಹಾತ್ಮರ ಬಹುವಿಧ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿಂದಲೂ, ಭಗವಂತನ ಅವತಾರಗಳ ಲೀಲಾಖ್ಯಾನಗಳಿಂದಲೂ ಕಳೆದು,

ಧ್ಯಾಯಂಶ್ಚ ತಾರಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಕೃತ್ವಾ ಶೌಚಾದಿಸತ್ಕ್ರಿಯಾಂ ।

ವೈಶಾಖೇ ಮೇಷಗೇ ಸೂರ್ಯೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸ್ವಾಕ್ಷ ಭಗೋದಯಾತ್ ॥೫೦॥

ಕೃತ್ವಾ ಸಂಧ್ಯಾದಿಕಂ ಕರ್ಮ ಯಥಾ ಸಂತಪ್ಯ ಚಾಪಿಲಾನ್ ।

ವ್ಯಾಧಮಾಹೂಯ ಹೃಷ್ಯತ್ಮಾ ಮೂರ್ಛಿ ಪ್ರೋಕ್ಷ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ಚ ॥೫೧॥

ರಾಮೇತಿ ದ್ವ್ಯಕ್ಷುರಂ ನಾನು ದದೌ ವೇದಾಧಿಕಂ ಶುಭಂ ।

ವಿಷ್ಣೋರೇಕೈಕನಾಮಾಪಿ ಸರ್ವವೇದಾಧಿಕಂ ಮತಂ ॥ ೫೨ ॥

ತೇಭ್ಯಶ್ಚಾಂತನಾಮಭ್ಯೋಽಧಿಕ ನಾಮ್ನಾಂ ಸಹಸ್ರಕಂ ।

ತಾದ್ಯಜ್ಞಾನುಸಹಸ್ರೇಣ ರಾಮನಾನು ಸಮಂ ಮತಂ ॥ ೫೪ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ರಾಮೇತಿ ತನ್ನಾನು ಜಪ ವ್ಯಾಧ ನಿರಂತರಂ ।

ಧರ್ಮಾನೇತಾನ್ ಕುರು ವ್ಯಾಧ ಯಾವದಾಮರಣಾಂತಿಕಂ ॥ ೫೫ ॥

ತತಸ್ತೇ ಭವಿತಾ ಜನ್ಮ ವಲ್ಮೀಕಸ್ಯ ಋಷೇಃ ಕುಲೇ ।

ವಾಲ್ಮೀಕಿರಿತಿ ನಾಮ್ನಾ ಚ ಭೂಮೌ ಖ್ಯಾತಿನುವಾಪ್ಸ್ಯಸಿ ॥ ೫೬ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣುಹೂರ್ತವೆಂಬ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕೈ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು, ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಾರಕಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತನೆಯನ್ನುಮಾಡಿ, ಶೌಚವೇ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಗತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಸಂಧ್ಯಾಗಾಯತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ದೇವರ್ಷಿಪಿತೃಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಚಿತರೀತಿಯಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ, ಸಂಹೃಷ್ಟಾಂತರಂಗನಾಗಿ ವ್ಯಾಧನನ್ನು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥೋದಕವನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ ವೇದವಾಕ್ಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವೂ ಮಂಗಳಪ್ರದವೂ ಆದ “ರಾಮ” ಎಂಬ ಎರಡಕ್ಷರದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. “ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಒಂದೊಂದು ನಾಮವೂ ಚತುರ್ವೇದಗಳಿಗೂ ಅಧಿಕವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೫೪. ಆತನ ಅನಂತಗಳಾದ ನಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಸ್ರನಾಮ ಕದಂಬವು ಉತ್ತಮವು. ಶ್ರೀರಾಮನಾಮವಾದರೂ, ಅಂತಹ ಮಹಾಮಹಿಮಾನ್ವಿತವಾದ ಒಂದು ಸಹಸ್ರನಾಮಕ್ಕೆ ಸಮವೆನಿಸಿರುವುದು.

೫೫. ಎಲೈ ವ್ಯಾಧನೆ! ಆದುದರಿಂದ “ರಾಮ” ಎಂಬುವ ಸ್ವಾಮಿಯ ನಾಮವನ್ನೇ ಜಪಿಸುತ್ತಿರು. ಮತ್ತು ನಾನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರಣಕಾಲದ ಪರ್ಯಂತವೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಿರು.

೫೬. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ನಿನಗೆ ವಲ್ಮೀಕನೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಯ ಉತ್ತಮ

ಇತಿ ವ್ಯಾಧಂ ಸಮಾದಿಶ್ಯ ಪ್ರತಸ್ಥೇ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದಿಶಂ ।

ವ್ಯಾಧೋಽಪಿ ತಂ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥ ೫೭ ॥

ಕಿಂಚಿದ್ಗುರಾನುಗೋ ಭೂತ್ವಾ ಸ ರುದನ್ವಿರಹಾತುರಃ ।

ಯಾವದ್ವೃಷ್ಟಿಪಥಂ ತಾವತ್ ಪಶ್ಯಂಸ್ತಸ್ಯ ಗತಿಂ ಪುನಃ ॥ ೫೮ ॥

ಪುನರ್ನಿವವೃತೇ ಕೃಚ್ಛ್ರಾತ್ ತಮೇವ ಹೃದಿ ಚಿಂತಯನ್ ।

ವನಂ ನಿರ್ಮಾಯ ತನ್ಮಾರ್ಗೇ ಪ್ರಪಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಸುನಿರ್ಮಲಾಂ ॥ ೫೯ ॥

ಅತಿಯೋಗ್ಯಾನಿಮಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ವೈಶಾಖೋಕ್ತಾಂಶ್ಚ ಕಾರ ಹ ।

ವನ್ಯೈಃ ಕಪಿತ್ಥಪನಸೈರ್ಜಂಬೂಚೂತಾದಿಭಿಃ ಫಲೈಃ ॥ ೬೦ ॥

ಮಾರ್ಗಗಾನಾಂ ಶ್ರಮಾರ್ತಾನಾಂ ಆಹಾರಂ ಪರಿಕಲ್ಪಯನ್ ।

ಉಪಾನದ್ವಿಶ್ವಂದನೈಶ್ಚ ಛತ್ವೈಶ್ಚ ವ್ಯಜನೈರಪಿ ॥ ೬೧ ॥

ವಾಲುಕಾಸ್ತರಣೋಪೇತಚ್ಛಾಯಾಭಿಶ್ಚ ಕ್ವಚಿತ್ಕೃಚಿತ್ ।

ಆಜಹಾರಾಥ ಸಾಂಘಾನಾಂ ಶ್ರಮಂ ಸ್ವೇದೋದ್ಭವಂ ತಥಾ ॥ ೬೨ ॥

ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವುಂಟಾಗುವುದು. ನೀನು ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ.”

೫೭. ಇಂತೆಂದು ವ್ಯಾಧನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಶಂಖಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ವ್ಯಾಧನೂ ಸಹ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

೫೮-೫೯. ಸ್ವಲ್ಪದೂರದವರೆವಿಗೂ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಆತನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ದುಃಖಗೊಂಡು ಅಳುತ್ತ, ಆತನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವವರೆಗೂ ಆತನ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ, ಆತನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ತನ್ನ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಛಾಯಾರಹಿತವಾದ ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮರಗಳನ್ನು ನೆಡಿಸಿ ವನವನ್ನು ಬೆಳಸಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಪಾನೀಯಶಾಲೆಯೊಂದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದನು.

೬೦. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಬೇಲ, ಹಲಸು, ನೇರಿಕೆ, ಮಾವು ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಫಲಗಳಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಗಳಾದ ಈ ವೈಶಾಖ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶ್ರದ್ಧಾನ್ವಿತನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೬೧. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೆಡಿದು ಬಂದು ಆಯಾಸಗೊಂಡವರಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳಿಂದಲೂ, ಚಂದನಗಳಿಂದಲೂ, ಛತ್ರದಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಬೀಸಣಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ ಅವರನ್ನು ಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೬೨. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮರಗಳ ನೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ತಂಪಾದ ಮರಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ

ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದಿನಾರಾತ್ರಂ ಜಪನ್ಮಾನೇತಿ ವೈ ಮನುಂ ।
 ವ್ಯಾಧಜನ್ಮನಿ ನಾಮಾಸೌ ವಲ್ಮೀಕಸ್ಯ ಸುತೋಽಭವತ್ ॥ ೬೩ ॥
 ಕೃಣುರ್ನಾಮಮುನಿಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಸರೋವರೇ ।
 ತಪೋ ವೈ ದುಸ್ತರಂ ತೇಪೇ ಬಾಹ್ಯವ್ಯಾಸಾರವರ್ಜಿತಃ ॥ ೬೪ ॥
 ವಲ್ಮೀಕಮಭವದ್ವೇಹೇ ತಸ್ಯ ಕಾಲೇನ ಭೂಯಸಾ ।
 ವಲ್ಮೀಕ ಇತಿ ತಂ ಪ್ರಾಹುಃ ಅತೋ ವೈ ಮುನಿಪುಂಗವಂ ॥ ೬೫ ॥
 ಪಶ್ಚಾತ್ತಪೋವಿರಾಮಾಂತೇ ಕೃಷ್ಣಾ ಸ್ತೃತಿಪಥಂಗತೇ ।
 ಸ್ತ್ರೀಯೋನುಸ್ಕರತೋ ರಾಜನ್ ಸ್ವಲಿತಂ ಚೇಂದ್ರಿಯಂ ಮುನೇಃ ॥ ೬೬ ॥
 ಜಗ್ರಾಹ ಶೈಲುಷೀ ಕಾಚಿತ್ ತಸ್ಯಾಂ ಜಜ್ಞೇ ವನೇಚರಃ ।
 ವಾಲ್ಮೀಕಿರಿತಿ ವಿಖ್ಯಾತೋ ಭುವನೇಷು ಮಹಾಯಶಾಃ ॥ ೬೭ ॥
 ಯೋ ವೈ ರಾಮಕಥಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ಸ್ವೈಃ ಪ್ರಬಂಧೈರ್ಮನೋಹರೈಃ ।
 ಲೋಕೇ ಪ್ರಖ್ಯಾಪಯಾಮಾಸ ಕರ್ಮಬಂಧನಿಕೃಂತನೀಂ ॥ ೬೮ ॥

ಅದರ ಮೇಲೆ ಚಾಪೆಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ ಪಥಿಕರ ಮೈಬೆವರಿಂದಾಗುವ ಶ್ರಮವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

೬೩. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಹೋರಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ರಾಮನಾಮವನ್ನೇ ಜಪಿಸುತ್ತ ವ್ಯಾಧನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಉಚಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಲ್ಮೀಕಮಹರ್ಷಿಯ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು.

೬೪. ಕೃಣುವೆಂಬ ಆ ಮಹಾಮುನಿಯು ಆ ಸರೋವರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ದುಸ್ತರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಪಂಚದ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೇ ವರ್ಜಿಸಿದ್ದನು.

೬೫. ಇಂತು ಬಹಳವಾದ ಕಾಲವು ಕಳೆದುಹೋಗಲು ಆತನ ಸುತ್ತಲೂ ಒಂದು ಹುತ್ತವು ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು ವಲ್ಮೀಕನೆಂದೇ ಕರೆಯತೊಡಗಿದರು.

೬೬. ತನ್ನ ತಪಸ್ಸು ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಆ ಕೃಣು ಮಹರ್ಷಿಯು ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆತನೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಲವು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಆ ಮಹಾಮುನಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಸ್ಥಲನವಾಯಿತು.

೬೭. ಅದನ್ನು ಒಬ್ಬ ಗಂಧರ್ವಸ್ತ್ರೀಯಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಳು. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವನೇಚರನು ಧೈವಿಸಿದನು. ಆತನೇ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಿಖ್ಯಾತನಾಗಿ ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದನು.

೬೮. ಆತನೇ ಸಕಲ ಕರ್ಮಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಡಿದುಹಾಕುವ ದಿವ್ಯವಾದ

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ :-

ಪಶ್ಯ ಮೈಶಾಖಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಭೂಸಾಲಾದ್ಯಾಪಿ ಭೂತಿದಂ ।

ವ್ಯಾಧೋಽಪ್ಯುಪಾನಹೌ ದತ್ವಾ ಋಷಿತ್ವಂ ಸ್ವಾಪ ದುರ್ಲಭಂ ॥ ೬೯ ॥

ಯ ಇದಂ ಪರಮಾಖ್ಯಾನಂ ಸಾಪಕ್ಷ್ಯಂ ರೋಮಹರ್ಷಣಂ ।

ಶೃಣುಯಾಚ್ಛ್ರಾವಯೇದ್ವಾಪಿ ನ ಭೂಯಃ ಸ್ತನಪೋ ಭವೇತ್ ॥ ೭೦ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ವ್ಯಾಧೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀರ್ಜನ್ಮಕಥನಂ” ನಾಮೈಕವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ರಾಮಕಥೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮನೋಹರಗಳಾದ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಂದ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರುವಂತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

೬೯. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಮೈಶಾಖ
ಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ! ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ಇದು ಸಕಲೈ
ಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೂಡಿಸುವುದು. ನೀಚನಾದ ವ್ಯಾಧನೂ ಸಹ ಪಾದರಕ್ಷೆ
ಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾದ ಮಹರ್ಷಿತ್ವ
ವನ್ನು ಪಡೆದನು.

೭೦. ಸಕಲಕಲ್ಮಷನಾಶಕವೂ, ರೋಮಾಂಚವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ
ಆದ ಈ ಅದ್ಭುತ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಯಾವ ಮಾನವನು ಕೇಳುವನೋ, ಯಾವನು
ಇತರಿಗೆ ಶ್ರವಣಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ಪುನಃ ತಾಯಿಯ ಸ್ತನೈವನ್ನು ಪಾನ
ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ವಾಲ್ಮೀಕೀರ್ಜನ್ಮಕಥನ”ವೆಂಬ
ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಾವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಕಲಿಧರ್ಮನಿರೂಪಣೇ ಏತ್ಯಮುಕ್ತಿವರ್ಣನಂ

ಮೈಥಿಲೇಯ ಉವಾಚ:-

ಕಾ ಹ್ಯಸ್ಮಿನ್ನಿತ್ಥಯಃ ಪುಣ್ಯಾ ಮಾಸೇ ನೈಶಾಖಸಂಜ್ಞಕೇ ।

ಕಾನಿ ದಾನಾನಿ ಶಸ್ತ್ರಾನಿ ತಾಸು ತಾಸು ನಿಶೇಷತಃ

ಕಾಃ ಪ್ರಖ್ಯಾತಾಶ್ಚ ನೈಲೋಕ ಏತದಾಚಕ್ಷ್ಯ ವಿಸ್ತರಾತ್ ॥ ೧ ॥

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ:-

ತ್ರಿಂಶಚ್ಚ ತಿಥಯಃ ಪುಣ್ಯಾ ನೈಶಾಖೇ ಮೇಷಗೇ ರವೌ ।

ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ಕೃತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಕೋಟಿಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ ॥ ೨ ॥

ಸರ್ವದಾನೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಯತ್ಫಲಂ ।

ಸಮನಾಪ್ನೋತಿ ನೈಶಾಖ ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ಜಲಾಪ್ಲುತಃ ॥ ೩ ॥

ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ತಪೋ ಹೋಮೋ ದೇವತಾರ್ಚನ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾಃ ।

ಕಥಾಯಾಃ ಶ್ರವಣಂ ಚೈವ ಸದ್ಯೋಮುಕ್ತಿವಿಧಾಯಕಂ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಲಿಮಾಹಾತ್ಮನಿರೂಪಣ-ಏತ್ಯಮುಕ್ತಿ ವರ್ಣನವು

೧. ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ನೈಶಾಖವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ತಿಥಿಗಳು ಪುಣ್ಯಪ್ರದಗಳು? ಆಯಾ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ದಾನಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಶಸ್ತಗಳಾಗಿರುವುವು? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಿಥಿಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳಾಗಿರುವುವು? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು.

೨. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಯಲ್ಲಿರಲು ನೈಶಾಖಮಾಸದ ಮುನ್ನತ್ರು ತಿಥಿಗಳೂ ಪುಣ್ಯಕಾಲಗಳೇ ಆಗಿರುವುವು. ಆದರೆ ಏಕಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವು ಕೋಟಿಕೋಟಿಗುಣಿತವಾದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೩. ಸಕಲ ದಾನಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ಯಾವ ಫಲವೊದಗುವುದೋ, ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೈಶಾಖ ಮಾಸದ ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬಹಿಸ್ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುರುಷನು ಪಡೆಯುವನು.

೪. ಆ ದಿವಸದ ಸ್ನಾನವು, ದಾನವು, ತಪಸ್ಸು, ಹೋಮ, ದೇವಪೂಜನವೇ

ರೋಗಾದ್ಯುಪಹತೋ ಯಸ್ತು ದಾರಿದ್ರ್ಯೇಣಾಪಿ ಪೀಡಿತಃ |

ಶ್ರುತ್ವಾ ಕಥಾಮಿನಾಂ ಪುಣ್ಯಾಂ ಕೃತಕೃತ್ಯೋ ಭವೇನ್ನರಃ || ೫ ||

ಅಸ್ತತ್ತ್ವಾ ಚಾಪ್ಯದತ್ತ್ವಾ ಚ ಯೇನ ನೀತಾ ಇಮಾ ಶುಭಾಃ |

ಸ ಗೋಘ್ನಶ್ಚ ಕೃತಘ್ನಶ್ಚ ಪಿತೃಘ್ನಶ್ಚ ಮಹಾನ್ ಸ್ಮೃತಃ || ೬ ||

ಜಲಾಶಯಾಶ್ಚ ಸ್ವಾಧೀನಾಃ ಸ್ವಾಧೀನಂ ಚ ಕಲೇವರಂ |

ಮಾಧವೋ ಮನಸಾ ಸೇವ್ಯಃ ಕಾಲಶ್ಚ ಸುಗುಣೋತ್ತಮಃ || ೭ ||

ಸಾಧವಶ್ಚ ದಯಾವಂತಃ ಕೋ ನ ಸೇವೇತ ಮಾಧವಂ

|| ೮ ||

ದರಿದ್ರೈಶ್ಚ ಧನಾಢ್ಯೈಶ್ಚ ಸಂಗುಭಿಶ್ಚಾಂಧಕೈಸ್ತಥಾ |

ಷಂಡೈಶ್ಚ ನಿಧನಾಭಿಶ್ಚ ನಾರೀಭಿಶ್ಚ ನರೈಸ್ತಥಾ |

|| ೯ ||

ಕುಮಾರಯುವವೃದ್ಧೈಶ್ಚ ರೋಗಾತ್ಪ್ರೇರಪಿ ಭೂಮಿಪ

ಅತೀವ ಸುಖಸಾಧ್ಯೋ ಹಿ ಧರ್ಮೋ ವೈಶಾಖಗೋಚರಃ || ೧೦ ||

ಮೊದಲಾದ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಗಳು, ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣವು ಮುಂತಾದುದೆಲ್ಲವೂ ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದು.

೫. ಯಾವನು ರೋಗಾದಿಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿರುವನೋ, ಯಾವನು ದಾರಿದ್ರ್ಯದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಅವನು ಈ ಪುಣ್ಯಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು.

೬. ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡದೆಯೂ ದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡದೆಯೂ ಯಾವನು ಈ ಮುಂಜ್ಞತ್ತು ತಿಥಿಗಳನ್ನೂ ಕಳೆಯುವನೋ, ಅವನೇ ಗೋಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು, ಕೃತಘ್ನನು, ಪಿತೃಮಾತೃಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದವನೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಹೇಳುವುವು.

೭. ಜಲಾಶಯಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿರುವುವು. ಶರೀರವೂ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಸಕಲ ಸತ್ಪಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಉತ್ತಮವಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೮. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳೂ ದಯಾಭರಿತರಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವರು. ಅಂಥಹ ವೈಶಾಖಮಾಸವನ್ನು ಯಾವನು ತಾನೆ ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ ?

೯-೧೦. ದರಿದ್ರರಿಗೂ, ಧನವಂತರಿಗೂ, ಕುಂಟರಿಗೂ, ಕುರುಡರಿಗೂ, ನಪುಂಸಕರಿಗೂ, ವಿಧವೆಯಿರಿಗೂ, ಸ್ತ್ರೀಯಿರಿಗೂ, ಪುರುಷರಿಗೂ, ಮಕ್ಕಳಿಗೂ, ಯುವಕಯುವತಿಯರಿಗೂ, ವೃದ್ಧರಿಗೂ, ರೋಗಪೀಡಿತರಾದವರಿಗೂ ಕೂಡ

ಮಾಸಮೇನಮನುಪ್ರಾಪ್ಯ ಧರ್ಮಾನ್ಕುರು ಇಮಾನ್ ಶುಭಾನ್ |
 ಕೋ ನ ಯತ್ನಂ ಚ ಕುರುತೇ ತಸ್ಮಾತ್ಕೋ ನ ಪರಃ ಶುಭಃ || ೧೧ ||
 ಯೋಃ ತೀವಸುಲಭಾನ್ ಧರ್ಮಾನ್ ನ ಕರೋತಿ ನರಾಧಮಃ |
 ತಸ್ಯೈವ ಸುಲಭಾ ಲೋಕಾ ನಾರಕಾ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೨ ||
 ಅಥಾತಃ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ತಸ್ಮಿನ್ನಾಸೇ ಚ ಕೋತ್ತಮಾ |
 ತಾಂ ತಿಥೀಂ ಸರ್ವಪಾಪಘ್ನೀಂ ದದ್ಧ್ವಾಸ್ಸಾರಮಿವೋದ್ಧೃತಾಂ || ೧೩ ||
 ಚೈತ್ರೇ ಮಾಸಿ ಮಹಾಪುಣ್ಯೇ ಮೇಷಸಂಸ್ಥೇ ದಿನಾಕರೇ |
 ಪಾಪಘ್ನೀ ಪಿತೃದೈವತ್ಯಾ ಗಯಾಕೋಟಿಫಲಪ್ರದಾ || ೧೪ ||
 ಅತ್ಯೈವ ಶ್ರೂಯತೇ ಪುಣ್ಯಾ ಪಿತೃಗಾಥಾ ಪುರಾತನೀ |
 ಶೃಣು ತಾಂ ಸತ್ಕಥಾಂ ರಾಜನ್ ಸಾವರ್ಣೌ ಶಾಸತಿ ಕ್ಷಿತಿಂ || ೧೫ ||

ವೈಶಾಖಮಾಸ ಕರ್ತವ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು.

೧೧. ಈ ಮಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಹಿಂದೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಸಕಲ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರದಗಳಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವನು ತಾನೆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ? ಆತನಿಗಿಂತಲೂ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದವನು ಬೇರೆ ಯಾವನಿರುವನು?

೧೨. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯಾಧಮನು ಬಹಳ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯಗಳಾದ ಈ ಧರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನಿಗೆ ನರಕಲೋಕದ ಕಷ್ಟಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೧೩. ಇನ್ನು ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಿಥಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆಂದು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಮಜ್ಜಿಗೆಯಿಂದ ಸಾರವಾದ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದಂತೆ ಸಕಲ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು.

೧೪. ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಸ್ಥನಾಗಿರಲು ಪರಮ ಪುಣ್ಯತಮವಾದ ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪಿತೃದೈವತ್ಯವೆಂಬ ಅಷ್ಟಕಾತಿಥಿಯು ಕೋಟಿಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧಗಳ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿರುವುದು.

೧೫. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವರ್ಧಕವೂ ಪುರಾತನವೂ ಆದ ಪಿತೃಚರಿತ್ರೆ ಯೊಂದನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆನು. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಸಾವರ್ಣಮನುವು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸತ್ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವನಾಗು.

ತ್ರಿಂಶತ್ಕಲಿಯುಗಸ್ಯಾಂತೇ ಸರ್ವಧರ್ಮವಿವರ್ಜಿತೇ ।

ಆನರ್ತೇ ತು ದ್ವಿಜಃ ಕಕ್ಷಿತ್ ಧರ್ಮವರ್ಣ ಇತಿ ಶ್ರುತಃ ॥ ೧೬ ॥

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಲಿಯುಗೇ ರಾಜನ್ ಜನಾನ್ಪಾಪರತಾನ್ ಮುನಿಃ ।

ತಸ್ಯೈವ ಪ್ರಥಮೇ ಪಾದೇ ವರ್ಣಧರ್ಮವಿವರ್ಜಿತೇ ॥ ೧೭ ॥

ಸ ಕದಾಚಿತ್ಸತ್ರಯಾಗಂ ಮುನೀನಾಂ ತು ಮಹಾತ್ಮನಾಂ ।

ಅಗಮತ್ಪುಷ್ಕರೇ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಕುರ್ವತಾಂ ಮೌನಧಾರಿಣಾಂ ॥ ೧೮ ॥

ತತ್ರ ಚಾಸನ್ ಪುಣ್ಯಕಥಾ ಋಷೀಣಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಗೋಚರಾಃ ।

ತತ್ರ ಕೇಚಿತ್ಕಲಿಯುಗಂ ಪ್ರಶಂಸುಃ ಧೃತವ್ರತಾಃ ॥ ೧೯ ॥

ಕೃತೇ ಯದ್ವತ್ಸರಾತ್ಸಾಧ್ಯಂ ಪುಣ್ಯಂ ಮಾಧವತೋಷಣಂ ।

ಶ್ರೇತಾಯಾಂ ಮಾಸತಸ್ಸಾಧ್ಯಂ ದ್ವಾಪರೇ ಪಕ್ಷತೋ ನೃಪ ॥ ೨೦ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ವಶಗುಣಂ ಪುಣ್ಯಂ ಕಲೌ ವಿಷ್ಣು ಸ್ಮೃತೇರ್ಭವೇತ್ ।

ಅತ್ಯಲ್ಪಮಪಿ ವೈ ಪುಣ್ಯಂ ಕಲೌ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ ॥ ೨೧ ॥

೧೬. ಆ ಮನ್ವಂತರದ ಮುಪ್ಪತ್ತನೆಯು ಮಹಾ ಯುಗದ ಅಂತ್ಯ ಭಾಗವಾದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳೂ ನಷ್ಟಗಳಾಗಿರಲು ಆನರ್ತವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವರ್ಣನಾಮಕನಾದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೊಬ್ಬನು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೭-೧೮. ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಕಲಿಯುಗದ ಪ್ರಥಮಪಾದವೇ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮರಹಿತವಾಗಿರಲು ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಮಹಾಮುನಿಯು ಒಮ್ಮೆ ಪುಷ್ಕರ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮೌನಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದನು.

೧೯. ಅಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯಕಥೆಗಳು ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಅನುವಾದಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ರತಧಾರಿಗಳಾದ ಕೆಲವರು ಕಲಿಯುಗವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದುದೆಂದು ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೨೦. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರದ ಪ್ರಯಾಸ ದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯ ರೂಪವಾದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಅದನ್ನೇ ಶ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿಯೂ, ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷದಿಂದಲೂ ಪಡೆಯಬಹುದು.

೨೧. ಆದರೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಂದು ಸಲ ಮಾತ್ರ ವಿಷ್ಣು ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ದಶಗುಣವಾದ ಫಲವು

ದಯಾಪುಣ್ಯವಿಹೀನೇ ತು ದಾನಧರ್ಮವಿವರ್ಜಿತೇ |

ದಯಾದಾನಂ ಚ ಕುರುತೇ ಸಕೃದುಚ್ಚಾರ್ಯ ವೈ ಹರಿಂ || ೨೨ ||

ಸ ಏವ ಚೋರ್ಧ್ವಗೋ ನೂನಂ ದುರ್ಭಿಕ್ಷೇ ಚಾನ್ನದಸ್ತಥಾ |

ಏತತ್ಪ್ರಸಂಗಾವಸರೇ ನಾರದೋಽಭ್ಯೇತ್ಯ ವೈ ಮುನಿಃ || ೨೩ ||

ಕರೇಣೈಕೇನ ಶಿಶ್ನಂ ಚ ಜಿಹ್ವಾಂ ಚೈಕೇನ ವೈ ಹಸನ್ |

ಪ್ರಗೃಹ್ಯೋನ್ಮತ್ತವತ್ತತ್ರ ನನರ್ತ ಮುನಿಸತ್ತಮಃ || ೨೪ ||

ಸಭ್ಯಾಸ್ತದಾ ತನುತ್ಯೂಚುಃ ಕಿಮೇತದಿತಿ ನಾರದ |

ಪ್ರತ್ಯುನಾಚ ಸ ತಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ನೃತ್ಯಂ ಕುರ್ವನ್ದಸನ್ ಸುಧೀಃ || ೨೫ ||

ಸಂತೋಷಾದ್ಯದಿಹ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ನೃತ್ಯಾದಿಭಾವಿತಾತ್ಮಭಿಃ |

ಸಿದ್ಧಾ ವಯಂ ನ ಸಂದೇಹಃ ಪುಣ್ಯೋಽಯಂ ಕಲಿರಾಗತಃ || ೨೬ ||

ತತ್ಸತ್ಯಂ ನ ಚ ಸಂದೇಹೋ ಬಹುಸ್ವಪ್ನೇನ ಸಾಧ್ಯತೇ |

ಸ್ವರಣಾತ್ತೋಷಮಾಯಾತಿ ಕೇಶವಃ ಕ್ಲೇಶನಾಶನಃ || ೨೭ ||

ಲಭಿಸುವುದು. ಆಗ ಮಾಡಿದ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವಾದರೂ ಕೋಟಿ ಗುಣಿತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೨೨. ದಯಾಪುಣ್ಯರಹಿತವೂ ದಾನಧರ್ಮವರ್ಜಿತವೂ ಆದ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲವಾದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಮವನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೩-೨೪. ಆತನೇ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಉರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಅರ್ಹನಾದವನು. ಆತನಂತೆಯೇ ದುರ್ಭಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅನ್ನದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಇಂತೆಂದು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನಾರದನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಿಶ್ನವನ್ನೂ ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗುತ್ತ ಉನ್ಮತ್ತನಂತೆ ಅವರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ನರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೨೫-೨೬. ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಸಭಾಸದರಿಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ನಾರದನೆ? ಈ ನಿನ್ನ ಅಶ್ಲೀಲ ನರ್ತನದ ಅರ್ಥವಾದರೂ ಏನು?” ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು ಆ ಪ್ರಾಜ್ಞನು ನಗುತ್ತಲೇ ನರ್ತಿಸುತ್ತಲೇ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನನಿರತರಾದ ನೀವು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತ “ನಾವು ಕೃತಕೃತ್ಯರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ; ಪಾವನವಾದ ಕಲಿಯುಗವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದು” ಎಂದು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿರಲ್ಲವೆ.

೨೭. ಅದು ಯಥಾರ್ಥವು. ಅದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ

ತಥಾಪಿ ನಃ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ದುರ್ಘಟಿಂ ಚ ದ್ವಯಂ ಧೃವಂ ।

ಶಿಶ್ನಸ್ಯ ನಿಗ್ರಹಃ ಪುತ್ರಾ ಜಿಹ್ವಾಯಾ ಅಪಿ ನಿತ್ಯಶಃ ॥ ೨೮ ॥

ದ್ವಯಂ ಯದ್ಧಿ ಭವೇದ್ಯಸ್ಯ ಸ ಏವ ಸ್ಯಾಜ್ಜನಾರ್ದನಃ ।

ಭವದ್ಭಿರ್ನಾತ್ರ ಸ್ಥಾತವ್ಯಂ ತಸ್ಮಾತ್ಕಲಿಯುಗಾಗಮೇ ॥ ೨೯ ॥

ಪಾಖಂಡಂ ಭಾರತಂ ಹಿತ್ವಾ ಸಂಚರಧ್ವಂ ಯಥಾಸುಖಂ ।

ಯತ್ರ ಕುತ್ರಾಪಿ ದೇಶೇಷು ಮನೋ ಯತ್ರ ಪ್ರಸೀದತಿ ॥ ೩೦ ॥

ಇತಿ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮುನಯಃ ಶಂಸಿತವ್ರತಾಃ ।

ಸತ್ರಂ ಸಮಾಪ್ಯ ಸಹಸಾ ಯಯುಸ್ತೇ ಚ ಯಥಾಸುಖಂ ॥ ೩೧ ॥

ಧರ್ಮವರ್ಣೇನ ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ತ್ಯಕ್ತಂ ಭೂಮಿಂ ಮನೋ ದಧೇ ।

ಸ ವ್ರತಂ ಚೋರ್ಧ್ವತೇಜಸ್ಯಂ ಧೃತ್ವಾ ದಂಡಕಮಂಡಲಾ ॥ ೩೨ ॥

ಇಲ್ಲವು. ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಧನೆಯಿಂದಲೇ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಕೇವಲ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವನು.

೨೮. ಮಕ್ಕಳಿರಾ! ಆದರೂ ನಿಮಗೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಎರಡು ಕಾರ್ಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯಗಳಾಗಿರುವುವು. ಮೊದಲನೆಯದು ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯದ ನಿಗ್ರಹವು. ನಿರಂತರವೂ ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದೇ ಎರಡನೆಯದು.

೨೯. ಈ ಎರಡೂ ಯಾವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದೋ, ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಜನಾರ್ದನನೇ ಆಗಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಕಲಿಯುಗವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ನೀವುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವು.

೩೦. ಪಾಖಂಡಭೂಮಿಸ್ಥನಾದ ಈ ಭಾರತಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುವೋ, ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಿ.

೩೧. ಇಂತೆಂದ ನಾರದನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವ್ರತನಿರತರಾಗಿದ್ದ ಆ ಮಹಾಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಸತ್ರವನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮನಬಂದಂತೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಚೆದರಿಹೋದರು.

೩೨. ಧರ್ಮವರ್ಣನೂ ಸಹ ಈ ಸಂವಾದವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ಮನಸ್ಸನ್ನುಮಾಡಿದನು. ಆತನು ಉತ್ತಮವಾದ ಊರ್ಧ್ವರೇತಸರ ವ್ರತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದಂಡಕಮಂಡಲುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದನು.

ಜಟಾನಲ್ಕಲಧಾರೀ ಚ ಭೂತ್ವಾ ಚೈವಂ ಯಯೌ ಪುನಃ |
 ಕಲೌ ಯುಗೇ ತ್ವನಾಚಾರಾನ್ ದ್ರಷ್ಟುಂ ವಿಸ್ತಿತಮಾನಸಃ || ೩೩ ||
 ತತ್ರಾಪಶ್ಯಜ್ಞನಾನ್ಪೋರಾನ್ ಪಾಪಾಚಾರರತಾನ್ ಖಲಾನ್ |
 ಪಾಖಂಡಿನೋ ದ್ವಿಚಾಸ್ತರ್ವೇ ಶೂದ್ರಾ ಪ್ರವ್ರಾಜಿನಸ್ತಥಾ || ೩೪ ||
 ಭರ್ತಾರಂ ದ್ವೇಷ್ಟಿ ಭಾರ್ಯಾ ಚ ಶಿಷ್ಯೋ ದ್ವೇಷ್ಟಿ ಗುರುಂ ತಥಾ |
 ಭೃತ್ಯಶ್ಚ ಸ್ವಾಮಿಹಂತಾ ಚ ಪುತ್ರಃ ಪಿತೃವಧೇ ರತಃ || ೩೫ ||
 ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರಾಯಾಃ ದ್ವಿಜಾಃ ಸರ್ವೇ ಬಸ್ತಸ್ತ್ರಾಯಾಶ್ಚ ಧೇನವಃ |
 ಗಾಧಾಸ್ತ್ರಾಯಾಸ್ತಥಾ ವೇದಾಃ ಕ್ರಿಯಾಸಾಮ್ಯಾ ಕ್ರಿಯಾಶ್ಚುಭಾಃ || ೩೬ ||
 ಭೂತಪ್ರೇತಪಿತಾಚಾದ್ಯಾಃ ಫಲದಾಸ್ತತ್ರದೇವತಾಃ |
 ತಾನೇನ ಶ್ರದ್ಧಯಾರ್ಚಂತಿ ಜನಾ ಪಾಪರತಾ ಶಿತಾಃ || ೩೭ ||
 ಸರ್ವೇ ವ್ಯವಾಯನಿರತಾಃ ತದರ್ಥೇ ತ್ಯಕ್ತಜೀವಿತಾಃ |
 ಕೂಟಿಸಾಕ್ಷ್ಯಪ್ರವಕ್ತಾರಃ ಸದಾ ಕೈತವಮಾನಸಾಃ || ೩೮ ||

೩೩. ಜಡೆಗಳನ್ನೂ ನಾರುಡೆಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಅನಾಚಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಲು ಪುನಃ ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

೩೪. ಅಲ್ಲಿ ಜನರು ಘೋರರೂ, ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರೂ, ದುಷ್ಟರೂ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಮ್ಲೇಚ್ಛಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಶೂದ್ರರು ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೩೫. ಹೆಂಡತಿಯು ಗಂಡನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವಳು. ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವನು. ಭೃತ್ಯನು ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವನು. ಮಗನು ತಂದೆಯ ವಧೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವನು.

೩೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಆಚಾರಹೀನರಾಗಿ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಸಮಾನರಾಗಿದ್ದರು. ಆಕಳುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಡುಗಳಂತೆ ಪ್ರಮಾಣಹೀನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ವೇದಗಳು ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯನಾಟಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾನಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡುವು. ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಹಿತಗಳಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳು ಲೌಕಿಕವ್ಯಾಪಾರಸದೃಶಗಳೆಂದೆಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು.

೩೭. ಭೂತಗಳು, ಪ್ರೇತಗಳು, ಪಿತಾಚಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಗಣಗಳೇ ದೇವತಾಸಮಾನಗಳಾಗಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಜನರೂ ಕೂಡ ಪಾಪ ಕರ್ಮನಿರತರೂ, ಕ್ರೂರಿಗಳೂ ಆಗಿ ಅವರನ್ನೇ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

೩೮. ಸಕಲರೂ ಮೈಥುನಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ

ಮನಸ್ಯೇಕಂ ವಚಸ್ಯೇಕಂ ಕರ್ಮಣ್ಯೇಕಂ ಸದಾ ಕಲೌ ।

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಹೈತುಕೀ ವಿದ್ಯಾ ಸಾ ಪೂಜ್ಯಾ ನೃಪಮಂದಿರೇ ॥ ೩೯ ॥

ಗಿತಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಕಲಾವಿದ್ಯಾ ನೃಪಾಣಾಂ ಚ ಪಿಯಾವಹಾಃ ।

ಹೀನಾಶ್ಚ ಪೂಜ್ಯತಾಂ ಯಾಂತಿ ನೋತ್ತಮಾಶ್ಚ ಕಲೌ ಯುಗೇ ॥ ೪೦ ॥

ಶ್ರೋತ್ರಿಯಾಶ್ಚ ದ್ವಿಜಾಸ್ಸರ್ವೇ ದರಿದ್ರಾಸ್ಸುಃ ಕಲೌ ಯುಗೇ ।

ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿನರಾಣಾಂ ತು ಸ್ರಾಯಶೋ ನೈವ ವರ್ತತೇ ॥ ೪೧ ॥

ಸ್ರಾಯಃ ಪಾಖಂಡಭೂಯಿಷ್ಠಂ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ।

ಶೂದ್ರಾ ಧರ್ಮಪ್ರವಕ್ತಾರೋ ಜಟಿಲಾಸ್ತಾಪಸಾಃ ಕಲೌ ॥ ೪೨ ॥

ಸರ್ವೇ ಚಾಲ್ಪಾಯುಷೋ ಮರ್ತ್ಯಾ ದಯಾಹೀನಾಃ ಶಠಾ ಜನಾಃ ।

ಸರ್ವೇ ಧರ್ಮಪ್ರವಕ್ತಾರಃ ಸರ್ವೇ ಚ ಗ್ರಹಣೋತ್ಸವಾಃ ॥ ೪೩ ॥

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಳ್ಳುಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಯಾವಾಗಲೂ ಕುಟಿಲವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು.

೩೯-೪೦. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದೇ ಒಂದು. ಮಾತನಾಡುವುದು ಮತ್ತೊಂದು. ಕಾರ್ಯವೇ ಬೇರೊಂದು ವಿಧವಾಗಿರುವುದು. ಯಾವಾಗಲೂ ಜನರು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಲಿಯುವರು. ಅಂತಹ ನೀಚವಿದ್ಯೆಯೇ ರಾಜಾಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು. ಸಂಗೀತವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿದ್ಯೆಯೇ ರಾಜರಿಗೆ ಸಂತೋಷದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು. ಹೀನರಾದವರು ಸಭಾಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರಿಗೆಂದಿಗೂ ಪೂಜ್ಯತೆಯು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ.

೪೧. ಈ ಯುಗದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಶ್ರೋತ್ರಿಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ದರಿದ್ರರೇ ಆಗಿರುವರು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಎಂದಿಗೂ ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲವು.

೪೨. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೂ ಅನಾಚಾರನಿರತರಿಂದಲೇ ತುಂಬಿರುವುದಾಗಿರುವುದು. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರೇ ಜಡೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿಗಳೆನಿಸಿ ಜನರಿಗೆ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೪೩. ಸಕಲ ಮಾನವರೂ ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು. ನಾಗರಿಕರು ದಯಾರಹಿತರೂ ಮೂರ್ಖರೂ ಆಗಿರುವರು. ಎಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕರೇ ಆಗಿರುವರು. ಎಲ್ಲರೂ ಪರದ್ರವ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತರು.

ಸ್ವಾರ್ಚನಂ ಚಾಪಿ ಹೀಚ್ಛಂತಿ ಹೃದಾ ನಿಂದಾಪರಾಯಣಾಃ |
 ಅಸೂಯಾನಿರತಾಃ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಭೌ ಸ್ವಗೃಹಮಾಗತೇ || ೪೪ ||
 ಭ್ರಾತಾ ಚ ಭಗಿನೀಗಂತಾ ಪಿತಾ ಪುತ್ರೀಂ ಚ ನೈ ಕಲೌ |
 ಸರ್ವೇಽಪಿ ಶೂದ್ರೀನಿರತಾಃ ಸರ್ವೇ ವಾರಾಂಗನಾರತಾಃ || ೪೫ ||
 ಸಾಧೂನ್ನೈವ ವಿಜಾನಂತಿ ಬಹುಸಾಪಾಂಶ್ಚ ಮನ್ಯತೇ |
 ವ್ಯಕ್ತೀಕುರ್ವಂತಿ ಸಾಧೂನಾಂ ದೋಷಮೇಕಂ ದುರಾಗ್ರಹಾಃ || ೪೬ ||
 ಸಾಪಾನಾಂ ದೋಷಜಾತಾನಿ ಗುಣತ್ವೇನ ವದಂತಿ ಹಿ |
 ದೋಷಮೇವ ಪ್ರಗೃಹ್ಣಂತಿ ಕಲೌ ತು ವಿಗುಣಾ ಜನಾಃ || ೪೭ ||
 ಜಲೌಕಾ ಧರ್ಮಸಂಯುಕ್ತಾ ರಕ್ತಂ ಪಿಬತಿ ನೋ ಪಯಃ |
 ಔಷಧ್ಯಃ ಸತ್ಯಹೀನಾ ಹಿ ಋತೂನಾಂ ವ್ಯತ್ಯಯಾಸ್ತಥಾ || ೪೮ ||
 ದುರ್ಭಿಕ್ಷುಂ ಸರ್ವರಾಷ್ಟ್ರೇಷು ಕನ್ಯಾ ಕಾಲೇ ನ ಸೂಯತೇ |
 ನಟನರ್ತಕವಿದ್ಯಾಸು ಪ್ರೀತಿಮಂತೋ ನರಾಃ ಕಲೌ || ೪೯ ||

೪೪. ಜನರು ತಮಗೆ ಇತರರೆಲ್ಲರೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೇ ಬಯಸುತ್ತಿರುವರು. ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿಯೇ ಇತರರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿರುವರು. ಎಲ್ಲರೂ ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ ಧನಾಧ್ಯನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರರು.

೪೫. ಭ್ರಾತೃವು ಸಹೋದರಿಯನ್ನೂ, ತಂದೆಯು ಮಗಳನ್ನೂ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಸೇರುವರು. ಸಕಲರೂ ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವರು. ಸರ್ವರೂ ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೪೬. ಸಾಧುಸತ್ಪುರುಷರನ್ನು ಜನರು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಅನೇಕ ಪಾಪ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರನ್ನೇ ಬಹುಮಾನದಿಂದ ಕಾಣುವರು. ದುರಾಗ್ರಹವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸಾಧುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಲ್ಪದೋಷವೊಂದನ್ನಾದರೂ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವರು.

೪೭. ಪಾಪಿಷ್ಠರಾದವರ ದೋಷಸಮೂಹಗಳನ್ನು ಸದ್ಗುಣಗಳೆಂದೇ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜನರು ಸ್ವತಃ ಗುಣಹೀನರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇತರರ ದೋಷಗಳನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವರನ್ನೇ ಅನುಕರಣಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೪೮. ಹಾಲನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಕ್ತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವ ಜಲೌಕನೆಂಬ ಕೀಟವೂ ಧರ್ಮಯುಕ್ತವೆಂದೆನಿಸುವುದು. ಒಷಧಿವನಸ್ಪತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸತ್ಪುರುಷರಾಗಲಿ ಗುರುವು. ಷಡ್ರತುಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಾಗುವುವು.

೪೯. ಸಕಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದುರ್ಭಿಕ್ಷುವು ವ್ಯಾಪಿಸುವುದು. ಸ್ತ್ರೀಯರು

ವೇದವೇದಾಂತವಿದ್ಯಾಸು ನಿರತಾ ಯೇ ಗುಣಾಧಿಕಾಃ ।

ಭೃತ್ಯಾನ್ನಶ್ಯಂತಿ ತಾನ್ಮೂಢಾಸ್ತೇ ಭ್ರಷ್ಟಾಶ್ಚಾಖಿಲಾ ನೃಪ ॥ ೫೦ ॥

ತೃಕ್ತಶ್ಚಾದ್ಧಕ್ರಿಯಾಃ ಸರ್ವೇ ತೃಕ್ತವೇದೋದಿತಕ್ರಿಯಾಃ ।

ಜಿಹ್ವಾಯಾಂ ವಿಷ್ಣುನಾಮಾನಿ ನ ವರ್ತಂತೇ ಕದಾಚನ ।

ಶೃಂಗಾರರಸನಿರ್ವಾಣಾಸ್ತದ್ಗೀತಾನೇವ ತೇ ಜಗುಃ ॥ ೫೧ ॥

ನ ವಿಷ್ಣುಸೇವಾ ನ ಚ ಶಾಸ್ತ್ರವಾರ್ತಾ

ನ ಯಾಗದೀಕ್ಷಾ ನ ವಿಚಾರಲೇಶಃ ।

ನ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ನ ಚ ದಾನಧರ್ಮಾಃ

ಕಲಾ ಜನೇ ಕ್ವಾಪಿ ಬಭೂವ ಚಿತ್ರಂ

॥ ೫೨ ॥

ತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧರ್ಮವರ್ಣೋಽಪಿ ಸ ಭೀತೋಽತ್ಯಂತವಿಸ್ಮಿತಃ ।

ವಂಶಂ ಸಾಪಾತ್ ಕ್ಷಯಂ ಯಾಂತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದ್ವೀಪಾಂತರೇ ಯಯೌ॥

ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ನಟರ ಮತ್ತು ನರ್ತಕರ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿಮಾನವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು.

೫೦. ವೇದಗಳು, ವೇದಾಂತಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಸದ್ಗುಣವಂತರಾದವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಮೂಢಮಾನವರು ಅವರನ್ನು ಸೇವಕರಂತೆ ಹೀನವಾಗಿ ಕಾಣುವರು. ಸಕಲರೂ ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರೇ ಆಗಿರುವರು.

೫೧. ಸಕಲ ಜನರೂ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವರು. ದೇವತಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ದೂರಮಾಡುವರು. ಅವರ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂತನಾಮಗಳ ಕೀರ್ತನವೆಂಬುದೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು. ಶೃಂಗಾರ ರಸವನ್ನೇ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಗೀತಗಳನ್ನೇ ಹಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೫೨. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವತ್ತೇವೆಯಾಗಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳಾಗಲಿ, ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳ ದೀಕ್ಷೆಯಾಗಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳ ವಿಚಾರದ ಲವಲೇಶವಾಗಲಿ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳಾಗಲಿ, ದಾನ ಧರ್ಮಾದಿ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಲಿ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಧರ್ಮವರ್ಣನು ವಿಚಿತ್ರವೆಂದೆಣಿಸಿದನು.

೫೩. ಇಂತಹ ಜನರನ್ನು ಕಂಡು ಧರ್ಮವರ್ಣನು ಭಯದಿಂದಲೂ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ತನ್ನ ವಂಶವು ಸಾಪದಿಂದ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಜಂಬೂದ್ವೀಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬೇರೆ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

ಸ ಚರನ್ನರ್ವದ್ವೀಪೇಷು ಲೋಕೇಷ್ಟೇವ ತು ಸರ್ವಶಃ |

ಪಿತೃಲೋಕಂ ಯಯೌ ಧಿಮಾನ್ ಕದಾಚಿತ್ಕೃತುಕಾನ್ವಿತಃ || ೫೪ ||

ತತ್ರಾಪಶ್ಯನ್ನಹಾಘೋರಾನ್ ಶ್ರಾಮ್ಯಮಾಣಾಂಶ್ಚ ಕರ್ಮಭಿಃ |

ಧಾವತೋ ರುದಮಾನಾಂಶ್ಚ ಪತತಃ ಪತಿತಾನಪಿ || ೫೫ ||

ತತ್ರಾಪಶ್ಯಂಧಕೂಪೇ ಪತಿತಾನ್ಸ್ಯಾನ್ ಪಿತೃನಧಃ |

ದೂರ್ವಾಗ್ರಲಂಬಿನೋ ದೀನಾನ್ ದೂರ್ವಾಚ್ಛೇದೇ ಹಿ ಶಂಕಿತಾನ್ || ೫೬ ||

ತದಾ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕೋಽಪಿ ಚಾಖುದೂರ್ವಾಮೂಲಂ ತದಾಶ್ರಯಂ |

ತೇನ ಭಾಗತ್ರಯಂ ಚಾತ್ರಮೇಕೋ ಭಾಗೋವಶೇಷಿತಃ || ೫೭ ||

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತೇ ಕ್ಷೇಯಮಾಣಂ ಮೂಲಂ ದುಃಖೇನ ಕರ್ಷಿತಾಃ |

ಅಥೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚಾಂಧಕೂಪಂ ತಟಿಸಾತಾದಿಭೀಷಣಂ || ೫೮ ||

ದುರುತ್ತಾರಂ ಮಹಾಘೋರಂ ಕರ್ಮಣಾಪ್ತಂ ಸುದುಃಖಿತಾಃ |

ಅಗ್ರೇ ಚಾಂಪಿ ದುರುತ್ತಾರಂ ಅವಲಂಬಿನವರ್ಜಿತಂ || ೫೯ ||

೫೪. ಇಂತು ಆತನು ಭೂಲೋಕದ ಸಕಲ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪಿತೃಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟನು.

೫೫. ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜೀವರು ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಘೋರ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಳೆದು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತ ಓಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ರೋದನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವರನ್ನೂ, ಬಿದ್ದಿರುವರನ್ನೂ ನೋಡಿದನು.

೫೬. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೂ ಅಧೋಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಂಧಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡನು. ಅವರು ದೀನರಾಗಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಜೋಲಾಡುತ್ತ ಆ ಕಡ್ಡಿಯು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬೀಳುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಕಾತರರಾಗಿದ್ದರು.

೫೭. ಆಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ಇಲಿಯು ಬಂದು ಅವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿದ್ದ ಹುಲ್ಲಿನ ಮೂಲವನ್ನು ಕಡಿಯತೊಡಗಿತು. ಇಲಿಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಭಾಗವನ್ನು ಕಡಿದು ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋಯಿತು.

೫೮. ಇಂತು ದೂರ್ವಾಮೂಲವು ಕ್ಷಯಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡು ದುಃಖದಿಂದ ಕೃಶರಾಗಿದ್ದರು. ಕೆಳಗೆ ನೋಡಲು ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವರಿಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಅಂಧಕೂಪವು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಿತು.

೫೯. ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಫಲವಾಗಿ ಆರ್ಜಸಪ್ಪಟ್ಟ ದುಸ್ತಾರವೂ ಮಹಾ

ತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಸ್ಮಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ದಯಾಲುವಾಕ್ಯಮುಬ್ರವೀತ್ |

ಕೇ ಯೂಯಂ ಪತಿತಾ ಹ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಕೇನ ದುಸ್ತರಕರ್ಮಣಾ || ೬೦ ||

ಕಸ್ಯ ಗೋತ್ರೇ ಸಮುತ್ಪನ್ನಾಃ ಕಥಂ ವೋ ಮುಕ್ತಿರೂರ್ಜಿತಾ |

ಏತದ್ವ್ಯಯಂ ವದಧ್ವಂ ನೇ ಶರ್ಮ ವೋಽಥ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೬೧ ||

ಇತ್ಯೇವ ಮುದಿತಾಸ್ತೇನ ಪಿತರೋಽಥ ಸುದುಃಖತಾಃ |

ತಮೂಚುಃ ಕರುಣಾಂ ನಾಚಂ ಧರ್ಮಶ್ರುತಿಪುರಃಸರಾಃ || ೬೨ ||

ಪಿತರ ಉಚುಃ:-

ವಯಂ ಶ್ರೀವತ್ಸಗೋತ್ರೀಯಾ ಭುವಿ ಸಂತಾನವರ್ಜಿತಾಃ

ಪಿಂಡಶ್ರಾದ್ಧವಿಹೀನಾಶ್ಚ ತೇನ ಪಾಚ್ಯಾಮಹೇ ವಯಂ || ೬೩ ||

ನಿಸಂತಾನೋಽಪಿ ನೋ ವಂಶೋ ಜಾತಃ ಪಾಪೈಃ ಕಲೌ ಯುಗೇ |

ನಾಸ್ಮಾಕಂ ಪಿಂಡದಶ್ವಾಸ್ತಿ ವಂಶೇ ಪಾಪಾತ್ ಕ್ಷಯಂ ಗತೇ || ೬೪ ||

ಘೋರವೂ ಆದ ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಮೇಲೂ ಕೂಡ ದಾಟಿಹೋಗದಂತೆ ಅನ್ಯಾವಲಂಬನವರ್ಜಿತವಾದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದಿತು.

೬೦-೬೧. ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡು ದಯಾಳುವಾದ ಧರ್ಮ ವರ್ಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು. ನೀವು ಯಾರು? ಯಾವ ದುಷ್ಟರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ನೀವು ಈ ಅಂಧಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವಿರಿ? ಯಾವ ಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರು? ನಿಮಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಮುಕ್ತಿಯು ದೊರಕುವ ಮಾರ್ಗವಾವುದು? ಇದನ್ನು ನೀವು ನನಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ತಿಳಿಸಿರಿ. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿಮಗೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಸೌಖ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು.

೬೨. ಇಂತೆಂದು ಆತನಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮಶ್ರುತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಗೊಂಡು ದೀನಸ್ವರದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು.

೬೩. ಪಿತೃಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-ನಾವು ಶ್ರೀವತ್ಸಗೋತ್ರೋದ್ಭವರು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಂತಾನವು ನಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ನಾವು ಪಿಂಡಶ್ರಾದ್ಧಗಳಿಲ್ಲ ದವರಾಗಿರುವೆವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇಂತು ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವೆವು.

೬೪. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಪಾಪಗಳ ಬಾಹುಳ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ವಂಶವು ಸಂತಾನ ರಹಿತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವುದು. ನಮಗೆ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನು ಒಬ್ಬನೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಪಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ನಮ್ಮ ವಂಶವೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು.

ತೇನಾಂಧಕೂಪೇ ಪತನಂ ನಿಸ್ತಂತೂನಾಂ ದುರಾತ್ಮನಾಂ |
 ಏಕೋ ಹಿ ವರ್ತತೇ ವಂಶೇ ಧರ್ಮವರ್ಣೋ ಮಹಾಯಶಾಃ || ೬೫ ||
 ಸ ವಿರಕ್ತಶ್ಚ ರನ್ನೇಕೋ ನ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಮುಪೇಯಿನಾನ್ |
 ತಂತುನಾ ತೇನ ಬಿಭ್ರಾಮೋ ದೂರ್ವಾನಾಲಾವಲಂಬಿತಾಃ || ೬೬ ||
 ನಿಸ್ತಂತುತ್ವಾಚ್ಚ ತನ್ಮೂಲಮಾಖುಃ ಖಾದತಿ ಪ್ರತ್ಯಹಂ |
 ಏಕಸ್ಯೈವಾವಶಿಷ್ಟತ್ವಾತ್ತಿಂಚಿನ್ನಾಲೋಽವಶೇಷಿತಃ || ೬೭ ||
 ಆಖುನಾ ಖಾದ್ಯಮಾನಶ್ಚ ವರ್ತತೇ ಸೌಮ್ಯ ಪಶ್ಯತಾಂ |
 ತಸ್ಯಚಾಃಯುಃಕ್ಷಯೇ ತಾತ ಶೇಷಮಾಖುರ್ಹರಿಷ್ಯತಿ || ೬೮ ||
 ಪಶ್ಚಾತ್ಕೂಪೇ ಪತಿಷ್ಯಾನೋ ದುರುತ್ತಾರೇಽಂಧತಾನುಸೇ || ೬೯ ||
 ತಸ್ಮಾತ್ತಂ ಚ ಭುವಂ ಗತ್ವಾ ಧರ್ಮವರ್ಣಂ ಪ್ರಚೋದಯ |
 ಅಸ್ಮದ್ವಾಕ್ಯೈರ್ದಯಾಪಾತ್ರೈರ್ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯೇ ವಿಮುಖಂ ಮುನಿಂ || ೭೦ ||

೬೫. ಅದುದರಿಂದ ಸಂತಾನರಹಿತರೂ ದುರಾತ್ಮರೂ ಆದ ನಮಗೆ ಅಂಧಕೂಪ ಪತನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದು. ನಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾಯಶಸ್ಸಂಪನ್ನನಾದ ಧರ್ಮವರ್ಣನೆಂಬುವನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೬೬. ಆದರೆ ಅವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದಿರುವನು. ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಸಂತಾನಬೀಜನಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ದೂರ್ವದ ಒಂದಂಶವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ತೂಗಾಡುತ್ತಿರುವೆವು.

೬೭. ನಾವು ಸಂತಾನರಹಿತರಾದುದರಿಂದ ಆ ಇಲಿಯು ಬಂದು ನಿತ್ಯವೂ ಹುಲ್ಲಿನ ಬುಡವನ್ನು ಕಡಿದುಹಾಕುತ್ತಿರುವುದು. ಆತನೊಬ್ಬನಿನ್ನೂ ಉಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಲಂಬನವು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುದು.

೬೮. ಎಲೈ ಸೌಮ್ಯನೆ! ಇಲಿಯು ದೂರ್ವಮೂಲವನ್ನು ಕಡಿದುಹಾಕುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿದೆಯೇ? ವತ್ಸನೆ! ಆತನೊಬ್ಬನು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಉಳಿದ ಶೇಷವನ್ನೂ ಈ ಇಲಿಯು ಭಕ್ಷಣಮಾಡಿಬಿಡುವುದು.

೬೯-೭೦. ಆ ಬಳಿಕ ನಾವು ದಾಟಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಈ ಅಂಧತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವೆವು. ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಧರ್ಮವರ್ಣನಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಎಚ್ಚರಿಸು. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿಮುಖನಾದ ಆ ಮಹಾಮುನಿಗೆ ದಯೆಯಿಂದ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹಳಾದ ನಮ್ಮ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸು.

ಪಿತರಸ್ತೇ ಭೃಶಾರ್ತಾ ಹಿ ನರಕೇ ಪತಿತಾ ಮಯಾ ।

ಅಂಧಕೂಪೇ ದುರುತ್ತಾರೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೂರ್ವಾವಲಂಬಿತಾಃ ॥ ೭೧ ॥

ಸಾ ದೂರ್ವಾ ವಂಶರೂಪಾ ಹಿ ತನ್ಮೂಲಂ ಸತತಂ ಮುನೇ ।

ಕಾಲಾಖ್ಯೋ ಮೂಷಕಸ್ತಸ್ಯ ಮೂಲಂ ಖಾದತಿ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ॥ ೭೨ ॥

ವಂಶನಾಶೋಽನುಕ್ರಮತ ಏಕಸ್ತ್ವಂ ತ್ವನಶೇಷಿತಃ ।

ತೇನ ಮೂಲಶ್ಚ ದೂರ್ವಾಯಾ ನಷ್ಟಂ ಭಾಗತ್ರಯಂ ಮುನೇ ॥ ೭೩ ॥

ಏಕೋ ಭಾಗೋಽವಶಿಷ್ಟೋಽತ್ರ ಯತಸ್ತ್ವಂ ವರ್ತಸೇ ಭುವಿ ।

ಕಂಚಿತ್ಪಾದತಿ ನೈ ತ್ವಾಽಽಮುಸ್ತವ ಚಾಽಯುಃಕ್ಷಯಕ್ರಮಾತ್ ॥ ೭೪ ॥

ಪರೇತೇ ತ್ವಯಿ ಚಾಽಸ್ಮಾಕಂ ತನಾಪಿ ಪತನಂ ಭವೇತ್ ।

ಕೂಪ ಏವಾಂಧತಾನಿಸ್ರೇ ಸಂತಾನೇಽಪಿ ಕ್ಷಯಂ ಗತೇ ॥ ೭೫ ॥

ತಸ್ಮಾದ್ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಮಾಸಾದ್ಯ ಕುರು ಸಂತತಿವರ್ಧನಂ ।

ತೇನಾಸ್ಮಾಕಂ ತನಾಪಿ ಸ್ಯಾದ್ಗತಿರೂರ್ಧ್ವಾ ನ ಸಂಶಯಃ ॥ ೭೬ ॥

೭೧. ನಿನ್ನ ಪಿತೃಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಆರ್ತರಾಗಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ದುಸ್ತಾರವಾದ ಅಂಧಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕೇವಲ ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ತೂಗಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೆನು.

೭೨. ಎಲೈ ಮುನಿಯೆ! ಆ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯು ಸಂತತಿರೂಪವಾದುದು. ಅದರ ಮೂಲವನ್ನು ಕಾಲವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮೂಷಕವೊಂದು ನಿತ್ಯವೂ ತಿಂದು ಹಾಕುತ್ತಿರುವುದು.

೭೩. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅವರ ವಂಶವು ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುದು. ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಉತ್ತರ ಸಂತಾನದ ಬೀಜವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವೆ. ಮುನಿಯೆ! ಆದುದರಿಂದ ಆ ಹುಲ್ಲಿನ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗವು ಈಗಾಗಲೇ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು.

೭೪. ನೀನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣವು ಕಳೆಯುವುದನ್ನನುಸರಿಸಿ ಆ ಇಲಿಯೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅವರ ಅವಲಂಬನವನ್ನು ತಿಂದುಹಾಕುತ್ತಿರುವುದು.

೭೫. ನೀನು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಲು ನಮಗೂ ನಿನಗೂ ಅಧಃಪತನವು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಸಂತಾನವು ಸರ್ವನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಲು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಂಧತಮಿಸ್ತಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವೆವು.

೭೬. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಂತಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡು. ಅದರಿಂದ ನಮಗೂ ನಿನಗೂ ಉತ್ತಮ ಲೋಕಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಏಷ್ಯನ್ಯಾ ಬಹವಃ ಪುತ್ರಾ ಯದ್ಯೇಕೋಽಪಿ ಗಯಾಂ ವೃಜೇತ್ |
 ಯಜೇತ ವಾಶ್ವನೇಧಂ ಚ ನೀಲಂ ವಾ ವೃಷಮುತ್ಪಜೇತ್ || ೭೭ ||
 ಯದ್ಯೇಕೋಽಪಿ ಚ ವೈಶಾಖೇ ಮಾಘೇ ವಾ ಕಾರ್ತಿಕೇಽಪಿ ಚ |
 ಅಸ್ಮಾನ್ದಿಶ್ಯ ವೈ ಸ್ನಾನಂ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ದಾನಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ || ೭೮ ||
 ತೇನ ಚೋರ್ಧ್ವಗತಿಭೂಯಾನ್ನ ರಕಾದುದ್ಧತಿಶ್ಚ ನಃ |
 ಏಕೋ ವಾ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಸ್ಸ್ಯಾ ದೇಕೋ ವಾ ಹರಿವಾಸರೇ || ೭೯ ||
 ಏಕೋ ವಾ ಶೃಣುಯಾದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಕಥಾಂ ಪಾಪವಿನಾಶಿನೀಂ |
 ತಸ್ಯಾತೀತಂ ಕುಲಶತಂ ಭಾವಿ ಚಾಽಪಿ ಕುಲಂ ಶತಂ || ೮೦ ||
 ಅಪಿ ಪಾಪವೃತಂ ಕ್ವಾಽಪಿ ನರಕಂ ನೈವ ಪಶ್ಯತಿ |
 ಕಿಮನ್ಯೈರ್ಬಹುಭಿಃ ಪುತ್ರೈಃ ದಯಾಧರ್ಮವಿವರ್ಜಿತೈಃ |
 ಯೇ ಜಾತಾ ನಾರ್ಚಯಂತ್ಯದ್ಧಾವಿಷ್ಣುಂ ನಾರಾಯಣಂ ಕುಲೇ || ೮೧ ||
 ನಾಪುತ್ರಸ್ಯ ಹಿ ಲೋಕೋಽಸ್ತಿ ಸರ್ವಮೇತಜ್ಜ ನಾ ವಿದುಃ |
 ತತ್ರಾಪಿ ಚ ದಯಾಯುಕ್ತಂ ತತ್ಸಂತಾನಂ ಚ ದುರ್ಲಭಂ || ೮೨ ||

೭೭. ಮನುಷ್ಯನು ಅನೇಕ ಪುತ್ರರನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಗಯೆಗೆ ಹೋಗುವನು. ಅಥವಾ ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರೇತದಶಾಹದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀಲಿಯ ವೃಷಭವನ್ನಾದರೂ ಉತ್ಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೭೮. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವೊಬ್ಬನಾದರೂ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ನಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನೂ, ದಾನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವನು.

೭೯. ಆತನಿಂದ ನಮಗೆ ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧಾರವೂ, ಉರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಅಥವಾ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾಗಬಹುದು. ಒಬ್ಬನು ಏಕಾದಶೀವ್ರತನಿರತನಾಗಬಹುದು.

೮೦. ಯಾವನಾದರೂ ಸಕಲ ಕಲ್ಮಷಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ವಿಷ್ಣುಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವನು. ಅಂತಹವನ ಹಿಂದಿನ ನೂರು ತಲೆಗಳವರೂ ಅನಂತರದ ನೂರು ತಲೆಗಳವರೂ ಪುನೀತರಾಗುವರು.

೮೧-೮೨. ಅವರು ಕೇವಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿದವರಾದರೂ ನರಕವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಕುಲಸ್ರಸೂತರಾಗಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಯಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಭಕ್ತಿಭರಿತರಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ ದಯಾಧರ್ಮಾದಿ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಹೀನರಾದ ಅನೇಕ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಪುತ್ರನಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಪರಲೋಕವಿಲ್ಲವೆಂಬ

ಇತಿ ತಂ ಬೋಧಯಿತ್ವಾ ತು ವಾಕ್ಯೈರೇತೈಶ್ಚ ಸೂನ್ಯತೈಃ |
 ವಿರಕ್ತಸ್ಯೋರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಯ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯೇ ತ್ವಂ ಮುನಿಂ ಕುರು || ೮೩ ||
 ಪಿತ್ರೋಽಪಿ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಧರ್ಮವರ್ಣೋಽಪಿ ನಿಸ್ಸ್ಮಿತಃ |
 ಪ್ರಣಮ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಂ ಪ್ರಾಹ ರುದನ್ಯೈ ಜಾತವೇಷಠುಃ || ೮೪ ||
 ನಾಮಾಸಂಧಂ ಧರ್ಮವರ್ಣಶ್ಚ ಯುಷ್ಮದ್ವಂಶೋ ದುರಾಗ್ರಹೀ |
 ಸತ್ವೇ ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ವಚನಂ ನಾರದಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೮೫ ||
 ಜಿಹ್ವಾದಾಡ್ಯಂ ಗುಹ್ಯದಾಡ್ಯಂ ನ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಕಲೌ ಯುಗೇ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭುವಿ ಚ ಸಾಪಿಷ್ಠಾಂಸ್ತಜ್ಜ ನಾನಪಿ ಶಂಕಿತಃ || ೮೬ ||
 ಭೀತೋ ದುರ್ಜನಸಂಗತ್ಯಾ ಚರನ್ ದ್ವೀಪಾಂತರೇ ವಸನ್ |
 ಸಾದಾಸ್ತ್ರಯೋ ಗತಾ ಹ್ಯಸ್ಯ ಕಲೇಃ ಸಾದೇಃಂತ್ಯಕೇಽಪಿ ಚ || ೮೭ ||
 ಗತಾ ಸಾರ್ಥತ್ರಯೋ ಭಾಗಾ ಇದಾನೀಂ ಜನಕಾ ಇವೇ |
 ನಾಸಹಂ ವೇದ್ಮಿ ಭವದ್ವೇಷಂ ವೃಥಾ ಜನ್ಮ ಗತಂ ಮಮ || ೮೮ ||

ಸಕಲ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದಿರುವರು. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದಯಾ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂತಾನವು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವು.

೮೩. ಸತ್ಯಸಮ್ಮಿತಗಳಾದ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನೀನು ಧರ್ಮವರ್ಣನಿಗೆ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿರಕ್ತನೂ ಅಖಂಡಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಆತನಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡು.

೮೪. ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಧರ್ಮವರ್ಣನು ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿದನು. ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಂಜಲಿಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರೋದನಮಾಡುತ್ತ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ನಡುಗುತ್ತಿರಲು ಇಂತೆಂದನು.

೮೫-೮೬. ನಾನೇ ಧರ್ಮವರ್ಣನಂಬ ಹೆಸರಿನವನು. ನಿಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದುರಾಗ್ರಹವಂತನು. ಒಮ್ಮೆ ಪುಷ್ಕರಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಮುನಿಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸತ್ರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನಾರದನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು “ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜಿಹ್ವಾಜಯವೂ ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯ ಜಯವೂ ಯಾವನಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು. ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರೂ ಸಹ ಅತ್ಯಂತ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವುದನ್ನೇ ಕಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನ ಗೊಂಡವನಾದೆನು.

೮೭-೮೮. ದುರ್ಜನರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಭಯಗೊಂಡು ನಾನು ಅನೇಕ ದ್ವೀಪಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಈ ಕಲಿಯುಗದ ಮೊದಲನೆಯ ಮೂರು ಪಾದಗಳೂ ಕಳೆದುಹೋದುವು. ಕೊನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ

ಯಸ್ಮಿನ್ ಕುಲೇ ತ್ವಹಂ ಜಾತಃ ಋಣಂ ಪಿತ್ರೋರ್ನ ವೈ ಹೃತಂ ।

ಕಿಂ ತೇನ ಜಾತಮಾತ್ರೇಣ ಭೂಭಾರೇಣಾತ್ರ ಶತ್ರುಣಾ ॥ ೮೯ ॥

ಯೋ ಜಾತೋ ನಾರ್ಚಯೇದ್ವಿಷ್ಣುಂ

ಪಿತ್ರಾನ್ ದೇವಾನ್ ಋಷೀನ್ ಸ್ತಥಾ ।

ಯುಷ್ಮದಾಜ್ಞಾಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ

ಮಾನಾಃಽಜ್ಞಾ ಪಯತಕ್ಷಿತೌ

॥ ೯೦ ॥

ಯಥಾ ನ ಕಲಿಬಾಧಾ ಸ್ಯಾತ್ತತ್ರ ಸಂಸಾರತೋಽಪಿ ವಾ ।

ಕರ್ತವ್ಯಾನ್ಯಸಿ ಕೃತ್ಯಾನಿ ಮಯಾ ಪುತ್ರೇಣ ಭೂತಲೇ ॥ ೯೧ ॥

ಇತ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತೇನ ವಂಶ್ಯೇನ ಧರ್ಮವರ್ಣೇನ ಧೀಮತಾ ।

ಕಿಂಚಿದಾಶ್ವಸ್ತಮನಸ ಇದಮೂಚುರ್ಮಹೀಪತೇ ॥ ೯೨ ॥

ಪುತ್ರ ಪಶ್ಯ ದಶಾನೇತಾಂ ಪಿತ್ರಾಣಾಂ ತೇ ಮಹಾತ್ಮನಾಂ ।

ಸಂತತ್ಯಭಾನಾತ್ಪತತಾಂ ದೂರ್ವಾಮಾತ್ರಾಽವಲಂಬಿನಾಂ ॥ ೯೩ ॥

ಮೂರೂವರೆ ಭಾಗಗಳು ಇಲ್ಲಿಯವರೆವಿಗೆ ಆಗಿಹೋಗಿರುವುವು. ಪಿತೃಗಳಿರಾ! ನಾನು ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಕಷ್ಟವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಜನ್ಮವೆಲ್ಲವೂ ವೃಥಾವಾಗಿಯೇ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು.

೮೯. ಯಾವ ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ಜನಿಸಿದೆನೋ, ಆ ಕುಲಪಿತೃಗಳ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಾನು ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರಪ್ರಾಯನಾದ ಕುಲ ಶತ್ರುವೇ ಆಗಿರುವೆನು.

೯೦. ನಾನು ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಮಾತ್ರವನ್ನು ಪಡೆದೆನೇ ಹೊರತು ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವನ್ನಾಗಲಿ, ಪಿತೃಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ದೇವತೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಎಂದೂ ಪೂಜಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಈಗ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೇ ನಡೆಸಿ ಕೊಂಡು ಬರುವೆನು. ನನಗೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ.

೯೧. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಕಲಿಸಂಕರವು ಆಗದಿರುವಂತಹ ಕ್ರಮವನ್ನೂ, ನಿಮ್ಮ ಪುತ್ರನಾದ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರಿ.

೯೨. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ತಮ್ಮ ವಂಶೋದ್ಭವನೂ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಪನ್ನನೂ ಆದ ಧರ್ಮವರ್ಣನು ಇಂತು ಬಿನ್ನುವಿಸುತ್ತಿರಲು ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು.

೯೩. ಮಗನೆ! ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಿನ್ನ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ಕಷ್ಟದಶೆಯನ್ನು

ತ್ವಂ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಮುಪಾಲಭ್ಯ ಸಂತತ್ಯಾಸ್ಮಾನ್ ಸಮುದ್ಧರ || ೯೪ ||
 ಯೇ ಚ ವಿಷ್ಣುಕಥಾರಕ್ತಾ ಯೇ ಸ್ಮರಂತ್ಯನಿಶಂ ಹರಿಂ |
 ಯೇ ಸದಾಚಾರನಿರತಾ ನ ತಾನ್ ವೈ ಬಾಧತೇ ಕಲಿಃ || ೯೫ ||
 ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಶಿಲಾ ಯಸ್ಯ ಗೃಹೇ ತಿಷ್ಠತಿ ಮಾನದ |
 ಅಥ ವಾ ಭಾರತಂ ಗೇಹೇ ನ ತಂ ವೈ ಬಾಧತೇ ಕಲಿಃ || ೯೬ ||
 ಯಶ್ಚ ವೈಶಾಖನಿರತೋ ಮಾಘಸ್ಮಾನಪರಶ್ಚ ಯಃ |
 ಕಾರ್ತಿಕೇ ದೀಪದಾತಾ ಯೋ ನ ತಂ ವೈ ಬಾಧತೇ ಕಲಿಃ || ೯೭ ||
 ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಶೃಣುಯಾದ್ಯಸ್ತು ಕಥಾಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಪಾಪಘ್ನೀಂ ಮೋಕ್ಷದಾಂ ದಿವ್ಯಾಂ ನ ತಂ ವೈ ಬಾಧತೇ ಕಲಿಃ || ೯೮ ||
 ಯದ್ಗೃಹೇ ವೈಶ್ವದೇವಶ್ಚ ಯದ್ಗೃಹೇ ತುಲಸೀ ಶುಭಾ |
 ಯದಂಗಣೇ ಶುಭಾ ಗೌಶ್ಚ ನ ತಂ ವೈ ಬಾಧತೇ ಕಲಿಃ || ೯೯ ||

ನೋಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ. ಅವರು ಸಂತಾನಾಭಾವದಿಂದ ಅಂಧತಮಸ್ಸಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು.

೯೪-೯೫. ನೀನು ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತ ಸಂತತಿಯನ್ನಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಈ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸು. ಯಾರು ವಿಷ್ಣು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವರೋ, ಯಾರು ನಿರಂತರವೂ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಯಾರು ಸದಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗಿರುವರೋ, ಅವರನ್ನು ಕಲಿಯು ಎಂದಿಗೂ ಬಾಧಿಸಲಾರನು.

೯೬. ವತ್ಸನೆ! ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಶಿಲೆಯಿರುವುದೋ, ಅಥವಾ ಭಾರತ ಗ್ರಂಥದ ಪಠನಶ್ರವಣಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುವೋ, ಅವನನ್ನು ಕಲಿಪುರುಷನು ಎಂದಿಗೂ ಕಷ್ಟಪಡಿಸಲಾರನು.

೯೭. ಯಾವನು ವೈಶಾಖಮಾಸದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನೋ, ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನನ್ನು ಕಲಿಪುರುಷನು ಬಾಧಿಸಲು ಶಕ್ತನಲ್ಲ.

೯೮. ಯಾವನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಪಾಪಾಪನೋದಕವೂ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವೂ, ಆದ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾನಿಷ್ಠತನಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿರುವನೋ, ಅವನನ್ನು ಕಲಿಯು ಬಾಧೆಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೯೯. ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೈಶ್ವದೇವಾಗ್ನಿಯಿರುವುದೋ, ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ತುಲಸೀ ಬೃಂದಾವನವಿರುವುದೋ, ಯಾವನ

ತಸ್ಮಾನ್ನೋ ಭೀತಿಸ್ತೀಹ ಯುಗೇ ಪಾಪಾತ್ಮಕೇಽಪಿ ಚ |
 ಶೀಘ್ರಂ ಗಚ್ಛ ಭುವಂ ಪುತ್ರ ಮಾಸೋಽಯಂ ಮಾಧವಾಹ್ವಯಃ ||೧೦೦||
 ಸರ್ವೇಷಾಮುಪಕಾರಾಯ ಮೇಷಸಂಸ್ಥೇ ದಿನಾಕರೇ |
 ತ್ರಿಂಶಶ್ಚ ತಿಥಯಃ ಪುಣ್ಯಾ ಮೇಷಸಂಸ್ಥೇ ದಿನಾಕರೇ || ೧೦೧ ||
 ಏಕೈಕಸ್ಯಾಂ ಕೃತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಕೋಟಿಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ |
 ತತ್ರಾಪಿ ಚೈತ್ರಬಹುಲೋ ದರ್ಶೋ ನೃಣಾಂ ಚ ಮುಕ್ತಿದಃ || ೧೦೨ ||
 ಪ್ರಿಯಶ್ಚ ಪಿತೃದೇವಾನಾಂ ಸದ್ಯೋಮುಕ್ತವಿಧಾಯಕಃ |
 ಯೇ ವೈ ಪಿತೃನ್ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕುರ್ವಂತಿ ತದ್ವಿನೇ
 ಸೋದಕುಂಭಂ ಪಿಂಡದಾನಂ ತದಕ್ಷಯ್ಯಫಲಂ ಭವೇತ್ || ೧೦೩ ||
 ಯೇ ಚ ಕುರ್ವಂತಿ ವೈ ಶ್ರಾದ್ಧಮನಾಮಾಯಾಂ ಚ ಮಥೌ ಸುತ |
 ತೈಃ ಕೃತಂ ತು ಗಯಾಕ್ಷೇತ್ರೇ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ ||೧೦೪||

ಗೃಹಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಶುಭಲಕ್ಷಣವಾದ ಗೋವು ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅವನನ್ನು ಕಲಿಯು ಬಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೦೦. ಆದುದರಿಂದ ಕಲಿಯು ಮಹಾ ಪಾಪಾತ್ಮಕವಾದ |ಯುಗವೆನಿಸಿ ದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಿನಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಭಯಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಪುತ್ರನೆ! ನೀನು ಬೇಗನೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಡು. ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ವೈಶಾಖಮಾಸವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು.

೧೦೧. ಸೂರ್ಯದೇವನು ಮೇಷರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲು ಸಕಲ ರಿಗೂ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮುನ್ಸತ್ತು ತಿಥಿಗಳೂ ಪ್ರಶಸ್ತಗಳಾಗಿರುವುವು.

೧೦೨. ಒಂದೊಂದು ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವೂ ಕೋಟಿ ಗುಣಿತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಬಹುಳಾಮಾವಸ್ಯೆಯ ತಿಥಿಯು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಕೈಗೂಡಿಸುವುದು.

೧೦೩. ಆ ದಿನವವು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಯಾವ ಮಾನವರೂ ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉದಕುಂಭವನ್ನೂ ಪಿಂಡಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡುವರೋ, ಅವರ ಕರ್ಮವು ಅಕ್ಷಯಫಲದಾಯಕವಾಗುವುದು.

೧೦೪. ಪುತ್ರನೆ! ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಪಿತೃ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರಿಂದ ಗಯಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ಎಣಿಸಬೇಕು.

ಯದಿ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ನುಥೌ ದರ್ಶೇ ಶಾಕೇನಾಪಿ ಕರೋತಿ ಚ |
 ಕೋಟಿಶ್ರಾದ್ಧಂ ಗಯಾಯಾಂ ತು ಕೃತಂ ತೇನ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೦೫ ||
 ಕುಂಭಂ ಚ ಪಾನಕೈಃ ಪೂರ್ಣಂ ಕರ್ಪೂರಾಗುರುನಾಸಿತಂ |
 ಯೋ ನ ದದ್ಯಾನ್ಮಥೌ ದರ್ಶೇ ಸ ಪಿತೃಘ್ನೋ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೦೬ ||
 ಯೋ ದದ್ಯಾಚ್ಚ ನುಥೌ ದರ್ಶೇ ಸಪಾನೀಯಂ ಕರೀರಕಂ |
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಚ ಭಕ್ತಿಸಂಯುಕ್ತಃ ಕುರುತೇ ಚ ಕುಲೋದ್ಧತಿಂ || ೧೦೭ ||
 ಪಿತ್ರಾಣಾಂ ಚ ತಥಾ ಲೋಕೇ ನದೀ ಚಾಽನ್ಯತವರ್ಷಿಣೀ || ೧೦೮ ||
 ಕುಂಭದಾನಾತ್ಪ್ರಸರತಿ ಶ್ರಾದ್ಧದಾನಾದಿದಾಯಿನಾಂ |
 ಅನ್ನಸೂಪಘೃತಾಪೂಪಲೇಹ್ಯಪಾಯಸಕರ್ದಮಾನ್ || ೧೦೯ ||
 ತಸ್ಮಾಜ್ಞು ಟಿತಿ ತ್ವಂ ಗಚ್ಛ ಯದಾ ವಾಮಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
 ಕುರು ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಪಿಂಡದಾನಂ ಸೋದಕುಂಭಂ ಮಹಾನುತೇ || ೧೧೦ ||

೧೦೫. ಚೈತ್ರಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಶಾಕದಿಂದಲಾದರೂ ಪಿತ್ರ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಗಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಟಿ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೦೬. ಕರ್ಪೂರ, ಅಗರುಗಳಿಂದ ಸುವಾಸನೆಗೊಳಿಸಿದ ಪಾನಕದ ಕುಂಭ ವನ್ನು ಚೈತ್ರಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಪಿತೃಘಾತಕನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇರಲಾರದು.

೧೦೭. ಆ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಪಾನೀಯವನ್ನೂ ಉದಕುಂಭವನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮವನ್ನು ಯಾವನು ಆಚರಿಸುವನೋ, ಅವನು ತನ್ನ ಕುಲದ ಉದ್ಧಾರವನ್ನೇ ಮಾಡುವನು.

೧೦೮-೧೦೯. ಯಾವನು ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಉದಕುಂಭವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವನೋ, ಅವನ ದಾನದಿಂದ ಪಿತ್ರ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವೃತ್ತೋದಕದಿಂದ ಕೂಡಿದ ನದಿಯೇ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಅವರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದು. ಆ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅನ್ನ, ತೊವೈ, ತುಪ್ಪ, ಅಪೂಪಗಳು, ಲೇಹ್ಯಗಳು, ಕರ್ದಮಸದೃಶಗಳಾದ ಪಾಯಸಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

೧೧೦. ಎಲೈ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೆ! ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಬೇಗನೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಡು. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯು ಸಂಭವಿಸುವ ದಿನದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ವನ್ನೂ, ಪಿಂಡದಾನವನ್ನೂ, ಉದಕುಂಭದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡುವವನಾಗು.

ಸರ್ವೇಷಾಮುಪಕಾರಾಯ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಂ ಚ ಸಮಾಶ್ರಯ |
 ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮೈಃ ಸಂತುಷ್ಟಃ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸಂತಾನಮುತ್ತಮಂ || ೧೧೧ ||
 ಪುನಶ್ಚ ಮುನಿವೃತ್ತಿಸ್ತ್ವಂ ಸುಖಂ ದ್ವೀಪೇಷು ಸಂಚರ |
 ಇತ್ಯಾದಿಷ್ಟಃ ಪಿತೃಭಿಶ್ಚ ತೂರ್ಣಂ ಭೂಮಿಂ ಯಯೌ ಮುನಿಃ || ೧೧೨ ||
 ಜೈತ್ರೇ ಮಾಸೇ ಮೇಷಸಂಸ್ಥೇ ಪುಣ್ಯೇ ಮಾಸೇ ದಿನಾಕರೇ |
 ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚ ಸಂತಪ್ಯ ಪಿತೃಣಾಂ ದೇವಾಣಾಂ ಋಷೀನ್ಸ್ಮೃತಾಃ ||
 ಸೋದಕುಂಭಂ ತಥಾ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಪಾಪನಿವಾರಣಂ |
 ತೇನ ದತ್ತ್ವಾ ಪಿತೃಣಾಂ ಚ ಮುಕ್ತಿನಾವೃತ್ತಿವರ್ಜಿತಾಂ || ೧೧೪ ||
 ಸ್ವಯಂ ನಿವಾಹಮಕರೋತ್ಸಂತತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವೈ ಸತೀಂ |
 ಲೋಕೇ ಪ್ರಖ್ಯಾಪಯಾಮಾಸ ತಾಂ ತಿಥಿಂ ಪಾಪನಾಶಿನೀಂ || ೧೧೫ ||
 ಸ್ವಯಂ ಪುನರ್ಮುಢಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗಂಧಮಾದನಮಾಯಯೌ || ೧೧೬ ||

೧೧೧-೧೧೨. ಸಕಲರಿಗೂ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೀನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸು. ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮಗಳೆಂಬ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆದು, ವಂಶವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಬಳಿಕ ಪುನಃ ಸನ್ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಯಥಾಸುಖವಾಗಿ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರು. ಇಂತೆಂದು ಪಿತೃಗಳಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪ್ತನಾದ ಧರ್ಮವರ್ಣನು ಮರು ಮಾತನ್ನಾಡದೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು.

೧೧೩. ಜೈತ್ರವೆಂಬ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಮಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಋಷಿಗಳಿಗೂ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೧೧೪. ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಉದಕುಂಭಹಿತವಾದ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿವರ್ಜಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

೧೧೫. ಬಳಿಕ ತಾನೂ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ವ್ರತಪಂಚದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಆ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಕಲಾಪವನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು.

೧೧೬. ಬಹಳ ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ತಾನೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತ

ತಸ್ಮಾತ್ಪುಣ್ಯತಮಾ ಚೈಷಾ ಮಧೌದರ್ಶಾಹ್ವಯಾ ತಿಥಿಃ |

ನಾಃನಯಾ ಸದೃಶೀ ಲೋಕೇ ತಿಥಿದ್ವಿಷ್ವಾಶ್ಚ ಶ್ರುತಾಪಿ ವಾ || ೧೧೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ಕಲಿಧರ್ಮನಿರೂಪಣೇ ಪಿತೃಮುಕ್ತಿವರ್ಣನಂ” ನಾಮ ದ್ವಾವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಾರಾಧಿಸಲು ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತವನ್ನು ಕುರಿತು
ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾದನು.

೧೧೭. ಆದುದರಿಂದ ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ತಿಥಿಯು ಅತ್ಯಂತ
ಪುಣ್ಯತಮವಾದುದೆನಿಸಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮತ್ತೊಂದು
ತಿಥಿಯನ್ನು ನಾನು ಎಂದೂ ನೋಡಿದುದಿಲ್ಲ, ಕೇಳಿದುದೂ ಇಲ್ಲವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಕಲಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯನಿರೂಪಣ—
ಪಿತೃಮುಕ್ತಿವರ್ಣನ” ವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಅಕ್ಷಯತೃತೀಯಾಯಾಃ ಶ್ರೀಷ್ಠಕಥನಂ

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ:—

ಅಥಾತಃ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪಾಪನಾಶನಂ ।

ಅಕ್ಷಯ್ಯಾಯಾಸ್ತೃತೀಯಾಯಾಃ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಚ ಮಾಧವೇ ॥ ೧ ॥

ಯೇ ಕುವಂತಿ ಚ ತಸ್ಯಾಂ ನೈ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ಭಗೋದಯೇ ।

ತೇ ಸರ್ವೇ ಪಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಯಾಂತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಂ ಪದಂ ॥ ೨ ॥

ದೇವಾನ್ ಪಿತೃನ್ ಮುನೀನ್ಯಸ್ತು ಕುರ್ಯಾದುದ್ವಿಶ್ಯ ತರ್ಪಣಂ ।

ತೇನಾಧೀತಂ ಚ ತೇನೇಷ್ಟಂ ತೇನ ಶ್ರಾದ್ಧಶತಂ ಕೃತಂ ॥ ೩ ॥

ಮಧುಸೂದನಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಕಥಾಂ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾಃ ।

ಅಕ್ಷಯ್ಯಾಯಾಂ ತೃತೀಯಾಯಾಂ ತೇ ನರಾ ಮುಕ್ತಿಭಾಗಿನಃ ॥ ೪ ॥

ಯೇ ದಾನಂ ತತ್ರ ಕುವಂತಿ ಮಧುದ್ವಿಟ್ ಪ್ರೀತಯೇ ಶುಭಂ ।

ತದಕ್ಷಯ್ಯಂ ಫಲತೈವ ಮಧುಶಾಸನಶಾಸನಾತ್ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅಕ್ಷಯತೃತೀಯಾಶ್ರೀಷ್ಠ ವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಇನ್ನು ನೈಶಾಖಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಕ್ಷಯತೃತೀಯೆಯೆಂಬ ತಿಥಿಯ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು.

೨. ಯಾರು ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ಎಲ್ಲರೂ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರಾತ್ಪರವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವರು.

೩. ಯಾವನು ಅಂದು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನೋ, ಅವನ ಅಧ್ಯಯನವೂ ಯಜ್ಞವೂ ಸಫಲವಾಗಿ ಒಂದು ನೂರು ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ದೊರಕುವುದು.

೪. ಅಕ್ಷಯತೃತೀಯೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾನವರು ಮಧುಸೂದನನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತನ ಲೀಲೆಗಳ ಸತ್ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವರೋ, ಅವರು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಗಳಾಗುವರು.

೫. ಯಾರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರ ದಾನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅಕ್ಷಯ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

ದೇವರ್ಷಿಸಿತ್ಯದೈವತ್ಯಾ ತಿಥಿರೇಷಾ ಮಹಾಶುಭಾ |

ತ್ರಯಾಣಾಂ ತೃಪ್ತಿದಾತ್ರೀ ಚ ಕೃತೇ ಧರ್ಮೇ ಸನಾತನೇ || ೬ ||

ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಶ್ಚ ತಿಥೇರಸ್ಯಾಃ ಕೇನ ಚಾಸ್ತಿ ತದಪ್ಯಹಂ |

ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ನೃಪಶಾರ್ದೂಲ ಸಾವಧಾನಮನಾಃ ಶೃಣು || ೭ ||

ಪುರಾ ಪುರಂದರಸ್ಯಾಃ ಸೀದ್ಯದ್ಧಂ ಚ ಬಲಿನಾ ಸಹ |

ದೇವಾನಾಂ ಚೈವ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧಮಭೂತ್ಯತಃ || ೮ ||

ಸ ನಿರ್ಜಿತ್ಯ ಬಲಿಂ ದೈತ್ಯಂ ಪಾತಾಲತಲವಾಸಿನಂ |

ಪುನರ್ಭುವಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಚೋತಥ್ಯಸ್ಯಾಶ್ರಮಂ ಯಯೌ || ೯ ||

ತತ್ರಾಪಶ್ಯಚ್ಚ ತತ್ಪತ್ನೀಂ ಗುರ್ವಿಣೀಂ ಮಂದಗಾಮಿನೀಂ |

ಚಲಚ್ಛೋಣಿತಟಾಬದ್ಧಕಾಂಚೀದಾಮ್ನಾ ಸುಮಂಡಿತಾಂ || ೧೦ ||

ಕ್ಷಣತ್ಯಂಕಣನಿಘೋಷಜಿತಮತ್ತಾಲಿಕೋಕಿಲಾಂ |

ವಲ್ಲಚಿತ್ರಾಂಬರಾಂ ರಾಮಾಂ ಮಂಜುನಾಚಂ ಶುಚಿಸ್ಮಿತಾಂ || ೧೧ ||

೬. ಈ ತಿಥಿಯು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವಾಗಿರುವುದು. ಅಂದು ಸನಾತನಧರ್ಮಗಳಾದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನಾಚರಿಸಲು ಆ ಮೂರು ವರ್ಗದವರೂ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೭. ಮಹಾರಾಜಕುಲೋತ್ತಂಗನೆ! ಈ ಪುಣ್ಯದಿವಸದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದಂಟಾಯಿತೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾನು ಈಗ ವಿವರಿಸುವೆನು. ಸಾವಧಾನಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೇಳುವವನಾಗು.

೮. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೊಮ್ಮೆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೊಡನೆ ಯುದ್ಧವು ಪ್ರಸಕ್ತವಾಯಿತು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದೈತ್ಯರಿಗೂ ಭಯಂಕರವಾದ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವು ಸಂಭವಿಸಿತು.

೯. ಆಗ ಮಹೇಂದ್ರನು ಪಾತಾಲ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ದೈತ್ಯರಾಜನಾದ ಬಲಿಯನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಉತಥ್ಯನೆಂಬ ಮಹಾ ಪುರುಷನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

೧೦. ಅಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವ ಆತನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಆಕೆಯು ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿತಂಬಗಳ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಕಾಂಚೀದಾಮದಿಂದಲಂಕೃತಳಾಗಿದ್ದಳು.

೧೧. ತನ್ನ ಕೈಬಳೆಗಳ ಶಿಂಚಿತದಿಂದ ಮದಿಸಿದ ದುಂಬಿಗಳನ್ನೂ ಕೋಗಿಲೆಗಳನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವಿಚಿತ್ರ ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು ಮೃದು ವಾಣಿಯಿಂದಲೂ ಶುಚಿಯಾದ ಎಳನಗೆಯಿಂದಲೂ ಮನೋಹರಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಲಸತ್ಕುಂಭಸ್ಥಲಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಕುಚಾಭ್ಯಾಮುಪಶೋಭಿತಾಂ |
 ಲಸತ್ಪದ್ಮಮುಖಾಂ ದಿನ್ಯಾಂ ನೀಲೋತ್ಪಲಸುಲೋಚನಾಂ || ೧೨ ||
 ಕೇತಕ್ಯುದರಸಾಂಡುಭ್ಯಾಂ ಗಂಡಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಮನೋರಮಾಂ |
 ಶ್ರಮೋಚ್ಛ್ರಸಂತೀಂ ದೀನಾಕ್ಷೀಂ ಪರ್ಣಶಾಲಾಮುಖೇ ಸ್ಥಿತಾಂ || ೧೩ ||
 ಸ್ವಪತೀಂ ಶಯನೇ ಕ್ವಾಪಿ ತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮೋಹಮಾಗತಃ |
 ಬಲಾತ್ಕಾರೇಣ ಬುಭುಜೇ ಗುರ್ವಿಣೀಂ ಸಾಕಶಾಸನಃ || ೧೪ ||
 ಗರ್ಭಸ್ಥಸ್ತು ತದಾ ಪಿಂಡಃ ಸ್ವಸ್ಯ ಪಾತವಿಶಂಕಯಾ |
 ಛಾದಯಾಮಾಸ ಮೈ ಯೋನಿಂ ದ್ವಾರೇ ಸಾದೇನ ದುಃಖಿತಃ || ೧೫ ||
 ತತಶ್ಚ ಸ್ಯಂದ ವೀರ್ಯಂ ತದ್ಭೂಮಾವೇನ ಬಲಿದ್ವಿಷಃ |
 ಗರ್ಭಸ್ಥಾಯ ಚುಕೋಪಾಸೌ ಭಗವಾನ್ ಸಾಕಶಾಸನಃ || ೧೬ ||
 ತಂ ಶಶಾಪ ಚ ಗರ್ಭಸ್ಥಂ ರುಷಾ ತಾಮ್ರಾಂತಲೋಚನಃ |
 ಜಾತ್ಯಂಧೋ ಭವ ದುರ್ಬುದ್ಧೇ ಮಾನವಮಂಸ್ಥಾ ಯತಃ ಪದಾ || ೧೭ ||

೧೨. ಉನ್ನತಗಲಾದ ಅನೆಯ ಕುಂಭಸ್ಥಳಗಳಂತೆ ತೋರುವ ಕುಚಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವವಳಾಗಿ ನಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಮಲ ಮುಖದಿಂದಲೂ, ನೀಲೋತ್ಪಲಗಳನ್ನು ಹೋಲುವ ನೇತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ದಿವ್ಯಸುಂದರಿಯೆನಿಸಿದ್ದಳು.

೧೩. ಆಕೆಯು ಕೇತಕೀವುಷ್ಟದ ಗರ್ಭದಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಕಪೋಲಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸನ್ನಾಕರ್ಷಿಸುತ್ತ, ಶ್ರಮದಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ, ದೀನದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಳು.

೧೪. ಇಂತು ಉತ್ತಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮಹೇಂದ್ರನು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಹವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಮತ್ತು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಆಕೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಪುಚ್ಛಿಸಿದನು.

೧೫. ಆಕೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಿಂಡವು ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಹೊಸ ಗರ್ಭದಿಂದ ತನ್ನ ಪತನವಾಗುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಕಾತರಗೊಂಡು ಯೋನಿಯ ದ್ವಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಪಾದದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟಿತು.

೧೬. ಅದುದರಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರನ ವೀರ್ಯವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದು ಹೋಯಿತು. ಆಗ ಅಮೋಘವೀರ್ಯನಾದ ಮಹೇಂದ್ರನು ಆ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಿಂಡದ ಮೇಲೆ ಆಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೧೭. ಕೋಪದಿಂದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಾರುವ ಕುಡಿಗಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ಗರ್ಭಸ್ಥನಾದ ಶಿಶುವನ್ನು ಕುರಿತು “ ಎಲೈ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯೆ ! ನನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಪಾದದಿಂದೊದೆದು ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿದೆಯಾದಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು ಹುಟ್ಟು ಕುರುಡನಾಗಿ ಜನಿಸು ” ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಪ್ರಚ್ಛಾದ್ಯ ಯೋನಿದ್ವಾರಂ ಚ ತತೋ ದೀರ್ಘತಪಾಹ್ವಯಃ |
 ಪದಾ ಪ್ರಸ್ತಂ ದಿತಾದ್ವೀರ್ಯಾಜ್ವಾಲತಸ್ಸಮಜಾಯತ || ೧೮ ||
 ಪಶ್ಚಾದಿಂದ್ರೋ ಯಯೌ ಶೀಘ್ರಮೃಷೇಃ ಶಾಪವಿಶಂಕಿತಃ |
 ಪಲಾಯಂತಂ ಹರಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜಹಸುರ್ಬಟವೋಽಖಿಲಾಃ || ೧೯ ||
 ತತಸ್ತು ನೀಡಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಯಯೌ ನೇರೋರ್ಗುಹಾಂ ಶುಭಾಂ |
 ತತ್ರ ಲೀನಶ್ಚ ಚಾರಾಸೌ ದುಸ್ತರಂ ನೈ ತಪೋ ಮಹತ್ || ೨೦ ||
 ಮೇಠೌ ನಿಲೀಯ ವಸತಿ ದೇವೇಂದ್ರೇ ಲಜ್ಜಯಾನ್ವಿತೇ
 ಗೂಢೈರ್ನಿಜ್ಜಾಯ ತಾಂ ನಾರ್ತಾಂ ದೈತೇಯಾ ಬಲಿಪೂರ್ವಕಾಃ |
 ಸುರಾನಾಕ್ರಮ್ಯ ಬುಭುಜುರ್ಬಲೀಂದ್ರಶ್ಚಾ ಮರಾವತೀಂ || ೨೧ ||
 ದಿಕ್ಪಾಲಾನಾಂ ವಿಭೂತಿಶ್ಚ ಶಂಬರಾದ್ಯಾ ಬಲೀಯಸಃ |
 ಬಲಾದ್ಬುಭುಜಿರೇ ಹೀನನಾಥೇ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ದಿನೌಕಸಾಂ || ೨೨ ||

೧೮. ಇಂತು ತಾಯಿಯ ಯೋನಿದ್ವಾರವು ಪ್ರಚ್ಛಾದಿತವಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬಿದ್ದ ವೀರ್ಯದಿಂದ ದೀರ್ಘತಪನೆಂಬ ಮಹಾತ್ಮನೊಬ್ಬನು ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದನು.

೧೯. ಬಳಿಕ ಮಹೇಂದ್ರನು ಉತಥ್ಯ ಮಹರ್ಷಿಯ ಶಾಪದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಭಯಗೊಂಡವನಾಗಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟನು. ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು.

೨೦. ಅದರಿಂದ ನಾಚಿಕೆಗೊಂಡು ಇಂದ್ರನು ಪವಿತ್ರವಾದ ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯೊಂದನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಪಾಪದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಬಹು ದುಸ್ತರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

೨೧. ಇಂತು ದೇವೇಂದ್ರನು ಲಜ್ಜಾಭರದಿಂದ ಕೂಡಿ ಮೇರುಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿಕೊಂಡು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರಲು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ ಮುಂತಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ತಮ್ಮ ಗೂಢಚಾರರ ಮೂಲಕ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಐಶ್ವರ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಲಿಯು ಅಮರಾವತಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು.

೨೨. ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಶಂಬರನೇ ಮೊದಲಾದ ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಉಪಭೋಗಿಸುತ್ತಿರಲು ದೇವತೆಗಳ ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಅನಾಯಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು.

ರಕ್ಷಿತಾರಮಜಾನಂತಃ ದೇವಾಶ್ಚಾಗ್ನಿಪುರೋಗಮಾಃ |
 ಸಪ್ರಚ್ಛುರ್ಧಿಷಣಂ ದೇವಂ ದೇವಾಚಾರ್ಯಮಕಲ್ಮಷಂ || ೨೩ ||
 ಸಪ್ರಚ್ಛುರಿಂದ್ರವೃತ್ತಾಂತಂ ಕ್ವ ಸ್ವಿತ್ತಿಷ್ಠತಿ ನಃ ಪ್ರಭುಃ |
 ದೈತ್ಯಾಕ್ರಾಂತಮಿದಂ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಹೀನನಾಥಂ ದಿನೌಕಸಾಂ || ೨೪ ||
 ಕುತೋ ನಾಸಯಾತಿ ದೇವೋಽಸೌ ಭೂಯಾನ್ಮಾಲೋ ಗತೋ ವಿಭೋ |
 ತಂ ಯಾನೋ ಯತ್ರ ಧಿಷಣ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಶ್ಚ ತಂ ವಿಭುಂ || ೨೫ ||
 ಇತಿ ಸೃಷ್ಟಸ್ತದಾ ದೇವಾನ್ ಧಿಷಣಸ್ತಾನುನಾಚ ಹ || ೨೬ ||
 ರಸಾತಲೇ ಬಲಿಂ ಜಿತ್ವಾ ಚೋತಥ್ಯಸ್ಯಾಶ್ರಮಂ ಯಯೌ |
 ಭುಕ್ತ್ವಾ ಸತ್ನೀಂ ಚ ದಾರ್ಥ್ಯೇನ ತಚ್ಛಿಷ್ಯೈರೇವ ನಿಂದಿತಃ || ೨೭ ||
 ವ್ರೀಡಿತಸ್ತು ದಿವಂ ಯಾತುಂ ಗುಹಾಂ ಮೇರೋರ್ವಿವೇಶ ಹ |
 ತತ್ಪ್ರವಾಸೇ ಶಚೀಯುಕ್ತಃ ಸ್ವಕೃತಂ ಚಿಂತಯನ್ವಿಭುಃ || ೨೮ ||

೨೩. ಆಗ ಅಗ್ನಿಯೇ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನೂ, ದೇವತೆಗಳ ಗುರುವೂ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನೂ ಆದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

೨೪. ಮಹೇಂದ್ರನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅವರು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದರು. ಎಲೈ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೇ! ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಮಹೇಂದ್ರನು ಈಗ ಎಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವನು? ನಾಯಕರಹಿತವಾಗಿರುವ ಈ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು.

೨೫. ಗುರುವೇ? ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯು ಏಕೆ ಬಾರದಿರುವನು? ಆತನು ಕಾಣದೆ ಬಹಳ ಕಾಲವು ಕಳೆದು ಹೋಗಿರುವುದಲ್ಲವೆ. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೇ! ಆತನಿರುವೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಒಡೆಯನಾದ ಆತನನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸೋಣ.

೨೬. ಇಂತೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ಕಾತರರಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯನು ಅವರಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

೨೭. ಮಹೇಂದ್ರನು ಹಿಂದೆ ರಸಾತಲಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಲಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದು ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತಥ್ಯಮಹಾಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಂದನು. ಆತನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಂಡು ಆಕೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಸುಭೋಗಿಸಿ ಶಿಷ್ಯಮಂಡಲಿಯ ತೀವ್ರ ನಂದಿಗೆ ಗುರಿಯಾದನು.

೨೮. ಮತ್ತು ಪುನಃ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರಲು ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೇರುಪರ್ವತದ ಒಂದು ಗುಹೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಈಗಲೂ ಆತನು

ಇತಿ ತಸ್ಯ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ದೇವಾ ಅಗ್ನಿಪುರೋಗಮಾಃ |
 ಗುಹಾಂ ಮೇರೋರ್ಯುರ್ಯುಶ್ಚೀಘ್ರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತುಂ ನಿಭುಂ ||
 ತತ್ರ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಗುಹಾಲೀನಂ ದೇವೇಂದ್ರಂ ಪಾಕಶಾಸನಂ |
 ತುಷ್ಟುವರ್ವಿವಿಧೈಸ್ತೋತ್ರೈಸ್ತದೀಯೈರ್ಲೋಕವಿಶ್ರುತೈಃ || ೩೦ ||
 ಇಂದ್ರ ತುಭ್ಯಂ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ಸರ್ವದೇವಾಃ ಧಿಪಾಯ ತೇ |
 ವಯಂ ದೈತ್ಯೈರರ್ಧಿತಾಶ್ಚ ತ್ವಯಾ ಹೀನಾ ಭೃಶಾರ್ದಿತಾಃ || ೩೧ ||
 ಸ್ಥಾನಭ್ರಷ್ಟಾಶ್ಚ ರಾಮೋಽಂಗ ನಾನಾದೇಶೇಷು ದುಃಖಿತಾಃ |
 ತಸ್ಮಾದಾಗತ್ಯ ದೇವೇಂದ್ರ ಜಹಿ ಶತ್ರುನರಂದಮ || ೩೨ ||
 ಇತಿ ಸ್ತುತಸ್ತದಾ ದೇವೈರ್ನಿಶ್ಚಕ್ರಾಮ ಗುಹಾಮುಖಾತ್ |
 ಲಜ್ಜಯಾವನತೋ ಭೂತ್ವಾ ಪಶ್ಯನ್ ಭೂಮಿಂ ಚ ಚಕ್ಷುಷಾ || ೩೩ ||
 ನ ಕಿಂಚದಪಿ ಚೋನಾಚ ದುಃಖಾದ್ಗದ್ಗದಭಾಷಣಃ |
 ತದ್ವಾತ್ಸಾ ಧಿಷಣಃ ಪ್ರಾಹ ತಂ ಸುರೇಂದ್ರಂ ಭಯಾನಕಂ || ೩೪ ||

ತಾನು ಮಾಡಿದ ಮಹದಪಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಶಚೀಸಮೇತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

೨೯. ಇಂತೆಂದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಗ್ನಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ದೇವೇಶ್ವರನನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ವೇಗವಾಗಿ ಮೇರುಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟರು.

೩೦. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಕಶಾಸನನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಕಂಡು ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತಗಳಾದ ಆತನ ಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವ ಬಹುವಿಧಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು.

೩೧. ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಸಹಿತನೂ ಸಕಲದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಧೀಶ್ವರನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು. ನಾವು ನಾಯಕನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ತೃಕ್ತರಾಗಿ ದೈತ್ಯರಿಂದ ಬಹುವಾಗಿ ಪರಾಭವವನ್ನು ಪಡೆದು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವೆವು.

೩೨. ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನಾವು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆವು. ಶತ್ರುನಾಶಕನಾದ ಮಹೇಂದ್ರನೇ! ನೀನು ಒಂದು ಶತ್ರುಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿಗ್ರಹಿಸು.

೩೩. ಇಂತೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರಲು ದೇವೇಂದ್ರನು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಗುಹೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬಂದನು.

೩೪. ದುಃಖದಿಂದ ಕಂಠವು ಗದ್ಗದಿತವಾಗುತ್ತಿರಲು ಆತನು ಏನನ್ನೂ

ಮಾ ಶಂಕಾ ತೇ ಸುರಪತೇ ಕರ್ಮಾಧೀನನಿಮಿದಂ ಜಗತ್ |
 ಮಾನಾಮಾನೌ ಸುಖಂ ದುಃಖಂ ಲಾಭಾಲಾಭೌ ಜಯಾಜಯೌ || ೩೫ ||
 ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನುರೋಧೇನ ಭವಂತೈತೇ ನ ಶಂಶಯಃ |
 ಜೀವಃ ಕರ್ಮಾನುಗೋ ದುಃಖಂ ದಿಷ್ಟಂ ದೈವೇನ ಕಾಲತಃ || ೩೬ ||
 ಪ್ರಾಜ್ಞಾಃ ಪ್ರಾಯೋ ನ ಶೋಚಂತಿ ನ ಪ್ರಹೃಷ್ಯಂತಿ ನೈ ಸುಖಾತ್ |
 ತಸ್ಮಾತ್ಪಾರಬ್ಧತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ದುಃಖಂ ಚೇದಂ ತನ ಪ್ರಭೋ || ೩೭ ||
 ತತ್ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಘವನ್ ದುಃಖಂ ನೈವ ಶೋಚಿತುಮರ್ಹಸಿ |
 ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ಗುರುಣಾ ಚಾಹ ಮಘವಾನನುರಾಧಿಸಾನ್ || ೩೮ ||
 ಇಂದ್ರ ಉವಾಚ:-

ಪರಸ್ತ್ರೀಸಂಗದೋಷೇಣ ಬಲಂ ವೀರ್ಯಂ ಯಶೋನುಲಂ |
 ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಶ್ಯಾಸ್ತ್ರಶಕ್ತಿರ್ವಿದ್ಯಾಶಕ್ತಿಶ್ಚ ಮಾನದ || ೩೯ ||

ಹೇಳಲಾರದವನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಆತನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು
 ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೩೫-೩೬. ಸುರನಾಯಕನೆ! ನಿನ್ನ ದುಷ್ಟತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯನ್ನು
 ಮಾಡಬೇಡ. ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಕರ್ಮಾಧೀನವಾಗಿರುವುದು. ಮಾನ,
 ಅವಮಾನ, ಸುಖ, ದುಃಖ, ಲಾಭ, ನಷ್ಟ, ಜಯ, ಪರಾಜಯಗಳೇ ಮೊದಲಾದ
 ಸಕಲ ದ್ವಂದ್ವಗಳೂ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಗಳ ಪರಿಪಾಕದ ರೂಪವಾಗಿಯೇ ಸಂಭವಿ
 ಸುವುವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಜೀವನು ತನ್ನ ಕರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ
 ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಮಫಲಗಳನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿದೇ
 ದೈವವು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು.

೩೭. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಕಷ್ಟಗಳು ಸಂಭವಿಸಲು ಪ್ರಾಯಕ
 ವಾಗಿ ದುಃಖಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಖಗಳುಂಟಾಗಲು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದುವು
 ದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮಿಯೆ! ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಈ ದುಃಖವು ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮದ
 ಫಲವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದು.

೩೮. ಮಹೇಂದ್ರನೆ! ಆದುದರಿಂದ ಈ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಾತ್ರ
 ದಿಂದಲೇ ನೀನು ಶೋಕಗೊಳ್ಳಬಾರದು. ಇಂತೆಂದು ದೇವಗುರುವಾದ ಬೃಹ
 ಸ್ಪತಿಯು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರಲು ಮಹೇಂದ್ರನು ದೇವೋತ್ತಮರನ್ನು ಕುರಿತು
 ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೩೯-೪೦. ಇಂದ್ರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಪೂಜ್ಯನಾದ ಆಚಾರ್ಯನೆ!
 ಪರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಸಂಭೋಗಿಸಿದ ಕಾರಣ ನನ್ನ ಬಲವೂ,
 ಪರಾಕ್ರಮವೂ, ನಿರ್ಮಲವಾದ ಯಶಸ್ಸೂ, ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯೂ, ಶಾಸ್ತ್ರ

ಅಭವನ್ನಷ್ಟವೀರ್ಯಂ ಮೇ ತೂಷ್ಟೀಂ ತೇನ ವಸಾಮ್ಯಹಂ ।

ಪಾಕಶಾಸನವಾಕ್ಯಂ ತು ಶ್ರುತ್ವಾ ಸ್ವಾಚಾರ್ಯಸಂಯುತಾಃ ॥ ೪೦ ॥

ಮಂತ್ರಯಾಮಾಸುರೇಕಾಂತೇ ಪುನಸ್ತಸ್ಯ ಬಲಾಪ್ತಯೇ ।

ತದಾ ಗುರುಶ್ಚ ತಾನ್ ಸ್ವಾಹ ಕರುಣಂ ಚ ವಿದುತ್ತಮಃ ॥ ೪೧ ॥

ಬೃಹಸ್ಪತಿರುವಾಚ :-

ಮಾಸೋ ವೈಶಾಖನಾಮಾಸಯಂ ಪ್ರಿಯೋ ವೈ ಮಧುಘಾತಿನಃ ।

ಸರ್ವಾಶ್ಚ ತಿಥಯಃ ಪುಣ್ಯಾ ಮಾಸೇಃಸ್ಥಿನ್ ಮಾಧವಪ್ರಿಯೇ ॥ ೪೨ ॥

ತತ್ರಾಪಿ ಚ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಮಾಸೇಃಸ್ಥಿನ್ ಅಕ್ಷಯಾಹ್ವಯಾ ।

ಯಾ ತಸ್ಯಾಂ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಚ ಕರೋತಿ ವೈ ॥ ೪೩ ॥

ತಸ್ಯ ಸಾಪಸಹಸ್ರಾಣಿ ನಶ್ಯಂತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ ।

ಅನವದ್ಯಂ ತಥೈಶ್ವರ್ಯಂ ಬಲಂ ಧೈರ್ಯಂ ಭವಂತಿ ಚ ॥ ೪೪ ॥

ತಸ್ಯಾತ್ಮಸ್ಯಾಂ ತೃತೀಯಾಯಾಂ ಹರಿಣಾ ಬಲವಿದ್ವಿಷಾ ।

ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಸದ್ಧರ್ಮಾನ್ ಕಾರಯಾಮೋ ಹಿತಾಪ್ತಯೇ ॥ ೪೫ ॥

ಜ್ಞಾನವೂ, ವಿದ್ಯಾಬಲವೂ ವೀರ್ಯರಹಿತಗಳಾಗಿ ಹತಪ್ರಾಯಗಳೆನಿಸಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಇಂತೆಂದ ಪಾಕಶಾಸನನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೊಡನೆ ಒಂದು ಏಕಾಂತಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪುನಃ ಬಲವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಮಾರ್ಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೀಸರನಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಕನಿಕರಗೊಂಡು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

೪೨. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ಈಗ ವೈಶಾಖಮಾಸವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ತಿಂಗಳು ಮಧುಸೂದನನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದು. ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ತಿಥಿಗಳೂ ಪುಣ್ಯಪ್ರದಗಳಾಗಿರುವುವು.

೪೩. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಿಥಿಯು ಅಕ್ಷಯ ತೃತೀಯೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದೋ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಸ್ನಾನದಾನಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು.

೪೪. ಆತನಿಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಪಾತಕಗಳೂ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲವು. ಮತ್ತು ಆತನು ನಾಶರಹಿತವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ಬಲವನ್ನೂ, ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೪೫. ಆದುದರಿಂದ ಆ ತೃತೀಯಾದಿನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ

ಭವಿಷ್ಯತಿ ಚ ಸಾ ಶಕ್ತಿರ್ವಿದ್ಯಾಯಾ ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರಯೋಃ |
 ಬಲಂ ಧೈರ್ಯಂ ಯಶಶ್ಚೈವ ಯಥಾಪೂರ್ವಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೪೬ ||
 ಇತ್ಯೇವಂ ತು ವಿಚಾರ್ಯಾಥ ಗುರುರ್ದೇವೈಸ್ಸಮಾಹಿತಃ |
 ಇಂದ್ರೇಣ ಕಾರಯಾಮಾಸ ಧರ್ಮಾನೇತಾನ್ ಹರಿಪ್ರಿಯಾನ್ || ೪೭ ||
 ಅಕ್ಷಯ್ಯಾಯಾಂ ತೃತೀಯಾಯಾಂ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಫಲಪ್ರದಾನ್ |
 ತೇನ ಪೂರ್ವನದೇವಾಸೀದ್ಬಲಂ ಧೈರ್ಯಾದಿಕಂ ವಿಭೋಃ || ೪೮ ||
 ಪರಸ್ತ್ರೀಸಂಗದೋಷೋಽಪಿ ಸದ್ಯ ಏವ ವ್ಯಲೀಯತ |
 ಪಶ್ಚಾದ್ಧತಾಶುಭಃ ಶಕ್ನೋ ರಾಹೋರ್ಮುಕ್ತ ಇವೋಽಡುಪಃ || ೪೯ ||
 ದೇವತಾನಾಂ ತಥಾ ಮಧ್ಯೇ ಶುಶುಭೇ ಚ ಹರಿಯಥಾ |
 ಪಶ್ಚಾದ್ಧೇವೈಃ ಸಮಾಯುಕ್ತೋ ವಿನಿರ್ಜಿತ್ಯ ತಥಾಃಸುರಾನ್ || ೫೦ ||
 ತೃತೀಯಾಯಾಶ್ಚ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾದ್ಭಾಗ್ಯಯುಕ್ತೋಽನುರಾವತೀಂ |
 ವಿನೇಶ ವಿಭವೈಸ್ಸಾರ್ಧಂ ಶಂಖತೂರ್ಯಾದಿನಿಷ್ಪನ್ನೈಃ || ೫೧ ||

ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಲವೈರಿಯಾದ ಮಹೇಂದ್ರನೊಡಗೂಡಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನ, ದಾನ
 ಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸೋಣ.

೪೬. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆತನಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಶಕ್ತಿಯೂ,
 ಮಂತ್ರಬಲವೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವೂ ಪುನಃ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ
 ಬಲವೂ, ಧೈರ್ಯವೂ, ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯೂ ಮತ್ತೆ ಲಭಿಸುವುವು.”

೪೭. ಇಂತೆಂದು ಹೇಳಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಸಕಲದೇವತೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ
 ಇಂದ್ರನ ಕೈಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರಗಳಾದ ವೈಶಾಖಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ
 ಅಕ್ಷಯ ತೃತೀಯೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದನು.

೪೮. ಇಂತು ಅಕ್ಷಯ ತೃತೀಯೆಯ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ
 ಫಲಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಡುವ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೆ ಹಿಂದಿ
 ದ್ದಂತೆಯೇ ಬಲವೂ, ಧೈರ್ಯವೂ, ಇತರ ಸದ್ಗುಣಗಳೂ ಉಂಟಾದುವು.

೪೯. ಪರಸ್ತ್ರೀಸಂಪರ್ಕದಿಂದಂಟಾದ ದೋಷವೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ
 ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಬಳಿಕ ಮಹೇಂದ್ರನು ಸಮಸ್ತಪಾತಕಗಳಿಂದಲೂ
 ಮುಕ್ತನಾಗಿ ರಾಹುವಿನ ಕೈಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಚಂದ್ರನಂತೆ
 ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು.

೫೦-೫೧. ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ಮಹಾವಿಷ್ಣು
 ವಿನಂತೆಯೇ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಳಿಕ ಆ ದೇವತೆಗಳ ಸೈನ್ಯದಿಂದೊಡ
 ಗೂಡಿದವನಾಗಿ ಸಕಲ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ಅಕ್ಷಯ ತೃತೀಯೆಯ ವ್ರತದ

ಅನುಜ್ಞಾತಾಶ್ಚ ಶಕ್ರೇಣ ಸ್ವಧಾಮಾನಿ ಯಯುಃ ಪುರಾಃ |

ತತಸ್ತೇ ಯಜ್ಞಭಾಗಾಂಶ್ಚ ಲೇಭಿರೇ ಚ ಯಥಾಪುರಾ || ೫೨ ||

ಪಿಂಡಭಾಗಾಂಶ್ಚ ಪಿತರೋ ಯಥಾಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಪೇದಿರೇ |

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೇ ಮುನಯಸ್ತುಷ್ಟ್ವಾದೈತ್ಯಾನಾಂ ಚ ಪರಾಜಯಃ || ೫೩ ||

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ ತೃತೀಯಾ ಚಾಂಕ್ಷಯಾಹ್ವಯಾ |

ಪ್ರಖ್ಯಾತಾ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ದೇವರ್ಷಿಪಿತೃತುಷ್ಪಿದಾ || ೫೪ ||

ತಸ್ಮಾತ್ಪುಣ್ಯತಮಾ ಚೈಷಾ ಸರ್ವಕರ್ಮನಿಕ್ರಂತಿನೀ |

ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾ ನೃಣಾಂ ತೃತೀಯಾ ಚಾಂಕ್ಷಯಾಹ್ವಯಾ || ೫೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಷ್ಠಾಹಾರಾಣೀ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ಅಕ್ಷಯ ತೃತೀಯಾಯಾಃ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವಕಥನಂ” ನಾಮ ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಶಂಖ ಭೇರ್ಯಾದಿ ವಾದ್ಯಗಳು ಭೋಗರೆಯು
ತ್ತಿರಲು ಸಕಲ ವೈಭವಗಳೊಡನೆ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಅಮರಾವತೀ ನಗರವನ್ನು
ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೫೨. ಬಳಿಕ ಆತನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಇತರ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ
ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮತ್ತು ಮುನ್ನಿ
ನಂತೆಯೇ ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಖವಾಗಿದ್ದರು.

೫೩. ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ತಮ್ಮ ಪಿಂಡಭಾಗಗಳನ್ನು
ಹೊಂದಿದವರಾದರು. ಮಹಾಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ವೇದಾಧ್ಯಯನ
ಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಪರಾಜಯವುಂಟಾಯಿತು.

೫೪. ಅಂದು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಈ ಅಕ್ಷಯತೃತೀಯೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ
ಶುಭತಿಥಿಯು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಲೋಕಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು
ಪಡೆದು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೂ, ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ಸಂತೋಷಕಾರಕ
ವಾಗಿರುವುದು.

೫೫. ಆದುದರಿಂದ ಅಕ್ಷಯಫಲದಾಯಕವಾದ ಈ ತೃತೀಯಾತಿಥಿಯು
ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರತಮವೂ, ಸಕಲ ಕರ್ಮಬಂಧಚ್ಛೇದಕವೂ, ಮಾನವರಿಗೆ ಭುಕ್ತಿ
ಮುಕ್ತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡುವ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳದೂ ಆಗಿರುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಅಕ್ಷಯತೃತೀಯಾಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ ವರ್ಣನ”ವೆಂಬ
ಇಪ್ಪತ್ತುಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುರ್ವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶುನೀಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನ

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ:-

ತಿಥಿಷ್ಟೇತಾಸು ಪುಣ್ಯಾಸು ದ್ವಾದಶೀ ಸಿತಪಕ್ಷಿಣೇ ।

ವೈಶಾಖಮಾಸೇ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸರ್ವಾಘೌಘವಿನಾಶಿನೀ ॥ ೧ ॥

ಕಿಂ ದಾನೈಃ ಕಿಂ ತಪೋಭಿಶ್ಚ ಕಿಮುಪೋಷ್ಯೈರ್ವ್ರತೈಶ್ಚ ಕಿಂ ।

ಕಿಮಿಷ್ಟೈಶ್ಚೈವ ಪೂರ್ತ್ವೈಶ್ಚ ದ್ವಾದಶೀ ಯೈರ್ನಸೇವಿತಾ ॥ ೨ ॥

ಗಂಗಾಯಾಮುಪರಾಗೇ ತು ಯೋ ದದ್ಯಾದ್ಗೋಸಹಸ್ರಕಂ ।

ತತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಹರೇರ್ದಿನೇ ॥ ೩ ॥

ಯದ್ವತ್ತಂ ಚಾರ್ಹತೇ ಚಾನ್ಮಂ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಚ ಸಿತೇ ಶುಭೇ ।

ಸಿಕ್ಕೇ ಸಿಕ್ಕೇ ಭವೇತ್ತಸ್ಯ ಕೋಟಿಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನಂ ॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶುನೀಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ ವರ್ಣನ

೧. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಸಕಲ ತಿಥಿಗಳೂ ಪುಣ್ಯತಮಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶೀ ತಿಥಿಯು ಸಕಲ ಪಾಪಸಮೂಹಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು.

೨. ಯಾರು ಈ ದ್ವಾದಶೀಯ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರು ಮಾಡುವ ದಾನಗಳಿಂದಲೂ, ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪವಾಸಗಳಿಂದಲೂ, ವ್ರತಾಚರಣೆಗಳಿಂದಲೂ, ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳಿಂದಲೂ, ವಾಪೀನಿರ್ಮಾಣಾದಿ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಫಲವೇನು ?

೩. ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರಿಯದಿನವಾದ ಈ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಸುಕೃತವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೪. ಯಾವನು ಪವಿತ್ರವಾದ ಈ ದ್ವಾದಶೀಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕರೆದು ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡುವನೋ, ಅವನು ಭೋಜನಮಾಡುವ ಒಂದೊಂದು ತುತ್ತಿಗೂ ಕೋಟಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು. -

ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ತಿಲಪಾತ್ರಂ ತು ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಮಧುಸಂಯುತಂ ।

ನಿರ್ಧೂತಾಖಿಲಬಂಧಸ್ತು ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ॥ ೫ ॥

ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಕುರ್ಯಾಜ್ಜಾಗರಣಂ ಹರೇಃ ।

ಸ ಜೀವನ್ನೇವ ಮುಕ್ತಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪುಷ್ಪಾಃ ಸ್ಯುಃ ಸರ್ವದೇವತಾಃ ॥ ೬ ॥

ಕೋಟೀಂದುಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣೇ ತೀರ್ಥಾನ್ಯುತ್ಪ್ಲವ್ಯ ಯತ್ಫಲಂ ।

ತತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಸ್ವಾತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಹರೇರ್ದೀನೇ ॥ ೭ ॥

ತುಲಸ್ಯಾಃ ಕೋಮುಲೈಃ ಪತ್ಮದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣು ಮರ್ಚಯೇತ್ ।

ಸಮಸ್ತಕುಲಮುದ್ಧತ್ಯ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಾಧಿಪೋ ಭವೇತ್ ॥ ೮ ॥

(ಕ್ಷೇಪಕಃ - ತುಲಸೀಪತ್ರಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ನೈಶಾಖೇಽಶ್ವತ್ಥಪೂಜನಂ ।

ಪುಷ್ಪಾದ್ಯಭಾವೇ ಧಾನ್ಯೈರ್ವ ಪೂಜಯೇನ್ನಧುಸೂದನಂ॥)

ಯಮಂ ಪಿತೃಣಾಂ ಗುರುಣಾಂ ದೇವಾಣಾಂ ವಿಷ್ಣುಮುದ್ಧಿಶ್ಯ ಮಾನವಃ ।

ಮಾಧವೇ ಶುಕ್ಲದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಸೋದಕುಂಭಂ ಸ ದಕ್ಷಿಣಂ ॥ ೯ ॥

೫. ಯಾವನು ಜೇನುತುಪ್ಪದೊಡನೆ ತಿಲಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಸಂಸಾರಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೬. ಆ ದಿನದ ಹಿಂದಿನ ಏಕಾದಶಿಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂತಹನು ಜೀವಂತನಾಗಿಯೇ ಮುಕ್ತನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಆತನಿಂದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೭. ಒಂದು ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ಗ್ರಹಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವುಂಟೋ, ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮನುಷ್ಯನು ಆ ಫಲವನ್ನೇ ಪಡೆಯುವನು.

೮. ದ್ವಾದಶೀದಿನದಲ್ಲಿ ತುಲಸಿಯ ಕೋಮಲಗಳಾದ ದಳಗಳಿಂದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂತಹನು ತನ್ನ ಸಕಲ ಕುಲದವರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವನು.

(ನೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತುಲಸೀದಳಗಳಿಂದಲೂ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪುಷ್ಪಾದಿ ಪರಿಕರಗಳಲ್ಲದಿರಲು ಮಧುಸೂದನನನ್ನು ಅಕ್ಕಿ, ಗೋಧಿಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದಾದರೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.)

೯-೧೧. ಯಮಧರ್ಮನನ್ನೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಗುರುಗಳನ್ನೂ,

ದಧ್ಯನ್ನಂ ಚೈವ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಸಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು |

ಪ್ರಯಾಗೇ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಚೈವ ಕುರ್ಯಾದ್ಯಃ ಕೋಟಿಭೋಜನಂ || ೧೦ ||

ಯಾವತ್ಸವಂತ್ಸರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಷಡ್ರಸಾನ್ನೈರ್ಮನೋರಮೈಃ |

ತತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಮಧುಶಾಸನಶಾಸನಾತ್ || ೧೧ ||

ಶಾಲಿಗ್ರಾಮಶಿಲಾದಾನಂ ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ವಾದಶೀದಿನೇ |

ವೈಶಾಖೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ತು ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೧೨ ||

ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಪಯಸಾ ಯಸ್ತು ಸ್ನಾಪಯೇತ್ಸನ್ನಧುಸೂದನಂ |

ರಾಜಸೂಯಾಶ್ವಮೇಧಾಭ್ಯಾಂ ಯತ್ಫಲಂ ಪರಿಜಾಯತೇ || ೧೩ ||

ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ಯಜೇದ್ವಿಷ್ಟಂ ಪಯೋದಧಿವಿಮಿಶ್ರಿತೈಃ |

ಶರ್ಕರಾಮಧುಭಿದ್ರವ್ಯೈರ್ಮಧುಸೂದನಪ್ರೀತಯೇ |

ತತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಗಂಗಾಯಾಂ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೪ ||

ಪಂಚಾನ್ಯತೈಶ್ಚ ಯೋ ವಿಷ್ಟಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂಸ್ನಾಪಯೇದ್ವಿಭುಂ |

ಸ ಸರ್ವಕುಲಮುದ್ಧೃತ್ಯ ವಿಷ್ಟಂ ಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೧೫ ||

ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಮಹಾವಿಷ್ಟವನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾನವನು ಉದಕುಂಭ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣೆಗಳೊಡನೆ ದಧ್ಯನ್ನವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೇಳು. ಪ್ರಯಾಗಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರದ ಪರ್ಯಂತವೂ ಮನೋಹರಗಳಾದ ಷಡ್ರಸಾನ್ನಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿದಿವಸವೂ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಾವನು ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನೋ, ಆ ಫಲವನ್ನೇ ದ್ವಾದಶೀ ದಧ್ಯನ್ನದಾತ್ಮವು ಪಡೆಯುವನೆಂದು ಮಧುಸೂದನನ ಶಾಸನವಾಗಿರುವುದು.

೧೨. ಈ ದ್ವಾದಶೀ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಸಾಲಗ್ರಾಮ ಶಿಲೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೩. ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಮಹಾವಿಷ್ಟವಿಗೆ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ರಾಜಸೂಯ ಮತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಮಹಾ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೪. ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿವಸ ಹಾಲು ಮೊಸರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಕ್ಕರೆ ಯಿಂದ ಸಿಹಿಗೊಳಿಸಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಮಹಾವಿಷ್ಟವಿನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಆತನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗುವನು. ಮತ್ತು ಗಂಗಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಭಕ್ತನು ಅದೇ ಫಲವನ್ನೇ ಪಡೆಯುವನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೧೫. ಯಾವನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ

ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಪಾನಕಂ ಹ್ಯಸ್ಯಾಂ ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಪ್ರೀತಯೇ ಹರೇಃ |

ಜೀರ್ಣಂ ಪಾಪಂ ಜಹಾತ್ಯಾಶು ಜೀರ್ಣಾಂ ತ್ವಚಮಿವೋರಗಃ || ೧೬ ||

ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಚೈವ ಯೋ ದದ್ಯಾದುರ್ವಾರುಕರಸಾಯನಂ |

ಭವೇನ್ಮುಕ್ತಃ ಕರ್ಮಬಂಧಾದುರ್ವಾರುಕರಸಾಯನಾತ್ || ೧೭ ||

ಇಕ್ಷುದಂಡಂ ಚೂತಫಲಂ ದದ್ಯಾದ್ಧಾನ್ಯಾಫಲಾನಿ ಚ |

ನ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಃ ಸಂತತೇಸ್ಯಾತ್ಮಸ್ಯ ವೈ ಶತಪೂರುಷಂ || ೧೮ ||

ಯೋ ದದ್ಯಾದ್ಗಂಧಲೇಪಂ ತು ಸಾಯಾಹ್ನೇ ದ್ವಾದಶೀದಿನೇ |

ಬಾಹ್ಯೋಪಘಾತೈಃ ಸಕಲೈರ್ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೯ ||

ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಪುರುತೇ ಪುಣ್ಯಂ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ರಾಜಸತ್ತಮ |

ಮಾಧವೇ ತು ಸಿತೇಪಕ್ಷೇ ತದಕ್ಷಯ್ಯಫಲಂ ಭವೇತ್ || ೨೦ ||

ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಮಸ್ಯಾ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯೇನ ಜಾತಾ ಭುವೀತಿ ಚ |

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷೀಣಂ ಸರ್ವಮಂಗಲದಾಯಿನೀಂ || ೨೧ ||

ಪಂಚಾಮೃತಗಳಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸುವನೋ, ಅವನು ತನ್ನ ಕುಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನರಕದಿಂದುದ್ಧರಿಸಿ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

೧೬. ಯಾವನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಶ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಅಂದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾನಕವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸರ್ವವು ಜೀರ್ಣಚರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಂತೆ ತನ್ನ ಪಾಪಸಮೂಹವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

೧೭. ಯಾವನು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಕ್ಕರಿಕೆಹಣ್ಣಿನ ರಸಾಯನವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ದಾನದ ಫಲವಾಗಿ ಕರ್ಮಪಾಶದ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೮. ಕಬ್ಬಿನಜಲ್ಲೆ, ಮಾವಿನಹಣ್ಣು, ದ್ರಾಕ್ಷಾಫಲಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಭಕ್ತನ ಸಂತಾನವು ನೂರು ತಲೆಗಳು ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ ವಿಚ್ಛೇದವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೧೯. ಶುಕ್ಲದ್ವಾದಶೀದಿನದ ಸಾಯಂಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಇತರರಿಗೆ ಸುಗಂಧಲೇಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವನೋ, ಅವನು ಹೊರಗಿನ ವಾಹನಭಯಾದಿ ಸಕಲ ಉಪಘಾತಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲವು.

೨೦-೨೧. ರಾಜೇಶ್ವರನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಶುದ್ಧ ಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವ ಸ್ವಲ್ಪ ಪುಣ್ಯವಾದರೂ ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಕಲ ಜನರ ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವ ಈ ಶುಭದಿನದ ಮಹಿಮೆಯು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

ಪುರಾ ಕಾಶ್ಮೀರದೇಶೇ ತು ದ್ವಿಜೋ ದೇವವ್ರತಾಃಪ್ರಯಃ |

ತಸ್ಯಾಸೀನ್ನಾಲಿನೀನಾನು ತನಯಾ ಚಾರುರೂಪಿಣೀ

|| ೨೨ ||

ದದೌ ತಾಂ ಸತ್ಯಶೀಲಾಯ ವಿಪ್ರವರ್ಯಾಯ ಧೀಮತೇ |

ತಾನುದ್ವಾಹ್ಯ ಯಯೌ ಧೀಮಾನ್ ಸ್ವದೇಶಂ ಯವನಾಃಪ್ರಯಂ || ೨೩ ||

ರೂಪಯೌವನಸಂಪನ್ನಾ ತಸ್ಯ ನೈವ ಪ್ರಿಯಾಃಭವತ್ |

ಸದಾ ವಿದ್ವೇಷಸಂಯುಕ್ತಾ ಸ್ತಸ್ಯಾಂ ತಿಷ್ಠತಿ ನಿಷ್ಠುರಃ

|| ೨೪ ||

ನಾನ್ಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯಚಿದ್ವೇಷಿ ತಾಂ ವಿನಾ ನೃಪತೇ ಪತಿಃ |

ತಸ್ಮಿನ್ ಸಾ ಕ್ರೋಧಸಂಯುಕ್ತಾ ವಶೀಕರಣಲಂಪಟಾ

|| ೨೫ ||

ಅಪೃಚ್ಛತ್ಪನುದಾ ರಾಜನ್ ತ್ಯಕ್ತಾರ್ಜ್ವ ಪತಿಭಿಃ ಪುರಾ |

ತಾಭಿರುಕ್ತಾ ತು ಸಾಭೂಪ ವಶ್ಯೋಭರ್ತಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ

|| ೨೬ ||

ಅಸ್ಮಾಕಂ ಪ್ರತ್ಯಯೋ ಜಾತೋ ಭರ್ತೃತ್ಯಾಗಾವಮಾನಿನಾಂ |

ಪ್ರಯುಜ್ಯ ಭೇಷಜಂ ವಶ್ಯಂ ನೀತಾ ಹಿ ಪತಯಃ ಪುರಾ

|| ೨೭ ||

೨೨. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೇವವ್ರತನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಮಾಲಿನಿಯೆಂಬ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರಿಯಾದ ಮಗಳೊಬ್ಬಳಿದ್ದಳು.

೨೩. ಆಕೆಯನ್ನು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಸತ್ಯಶೀಲನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆತನೂ ವಿನಾಹಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳವಾದ ಯವನದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು.

೨೪. ಆಕೆಯು ರೂಪಯೌವನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯ ಪತ್ನಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಕ್ರೂರಿಯಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಕೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

೨೫. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆಕೆಯನ್ನುಳಿದು ಆತನು ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಆತನಲ್ಲಿ ಆಕೆಯೂ ಕೋಪಗೊಂಡವಳಾಗಿ ಆತನನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು.

೨೬. ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಆಕೆಯು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗಂಡಂದಿರಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತರಾದ ಕೆಲವು ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಳು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆಕೆಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. “ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ನಿನಗೆ ವಶನಾಗುವನು.

೨೭. ಗಂಡಂದಿರಿಂದ ತ್ಯಕ್ತರಾಗಿ ಅವಮಾನಗೊಂಡಿರುವ ನಮಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಹಿಂದೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ

ಯೋಗಿನೀಂ ತ್ವಂ ತು ಗಚ್ಛ್ಯಾದ್ಯ ದಾಸ್ಯತೇ ಭೇಷಜಂ ಶುಭಂ ।
 ನ ವಿಕಲ್ಪಸ್ತ್ವಯಾ ಕಾರ್ಯೋ ಭವಿತಾ ದಾಸವತ್ಪತಿಃ ॥ ೨೮ ॥
 ಯೋಗಿನೀನುಂದಿರೇ ಗತ್ವಾ ತಾಸಾಂ ವಾಕ್ಯೇನ ಭೂಪತೇ ।
 ಪ್ರಸಾದಮತುಲಂ ತಸ್ಯಾ ಲೇಭೇ ದುಶ್ಚಾರಿಣೇ ಸತೀ ॥ ೨೯ ॥
 ಶತಸ್ತಂಭಸನಾಯುಕ್ತಾಂ ಕುಟೀಂ ಭೇಜೇ ತ್ವರಾನ್ವಿತಾ ।
 ಸುವಿಶ್ರುತಾಂ ಸವರ್ಚಸ್ಥಾಂ ತಥೈವಾಸ್ಯಾತಯಾಮಿಕಾಂ ॥ ೩೦ ॥
 ಪ್ರಾವೃತಾ ದೀರ್ಘವಸ್ತ್ರೇಣ ಸನ್ನಿಧಿಂ ತೇನ ಯೋಗಿನೀ ।
 ದೀರ್ಘಾಭಿಶ್ಚ ಸಟಾಭಿಸ್ತು ಪ್ರಾವೃತಾ ದೀಪ್ತಿಸಂಯುತಾ ॥ ೩೧ ॥
 ಪರಿಚಾರಸಮೋಪೇತಾ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣಾ ಶನೈಶ್ಚನೈಃ ।
 ಅಕ್ಷಸೂತ್ರಕರಾ ಸಾತು ಜಪಂತೀ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಾ ತಯಾ ॥ ೩೨ ॥
 ದದೌ ವತ್ಸಕರಂ ನುಂತ್ರಂ ಕ್ಷೋಭಕಂ ಪ್ರತ್ಯಯಾತ್ಮಕಂ ।
 ತತಃ ಸಾ ಪ್ರಣತಾಭೂತ್ವಾ ದದೌ ದ್ರವ್ಯಾಂಗುಲೀಯಕಂ ॥ ೩೩ ॥

ಒಂದಾನೊಂದು ಔಷಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ನಮ್ಮ ಪತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥಿನಕೊಳ್ಳಪಟ್ಟರು.

೨೮-೨೯. ನೀನು ಇಂದೇ ಯೋಗಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗು. ಆಕೆಯು ನಿನಗೆ ಸರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಔಷಧವೊಂದನ್ನು ಕೊಡುವಳು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಂದೇಹಗೊಳ್ಳಬೇಡ. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪತಿಯು ನಿನಗೆ ದಾಸಸದೃಶನಾಗುವನು.” ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಲಿನಿಯು ಆ ಯೋಗಿನಿಯ ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರಿದಳು. ದುಶ್ಚರಿತ್ರೆಯಾದ ಆಕೆಯು ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ಅಸಮಾನವಾದ ಔಷಧವೊಂದನ್ನು ಪಡೆದಳು.

೩೦. ಆಕೆಯು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆ ಯೋಗಿನಿಯ ಗುಡಿಸಲಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಅವಳ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯು ನೂರು ಕಂಭಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ವಿಶಾಲವೂ, ತೇಜೋಯುಕ್ತವೂ, ಅತ್ಯಂತ ನೂತನವೂ ಆಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೩೧. ಆ ಯೋಗಿನಿಯಾದರೊ, ಅವಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು. ಅವಳೂ ಉದ್ದವಾದ ವಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಾವರಣವನ್ನು (ಬುರ್ಕಿಯನ್ನು) ಧರಿಸಿದವಳಾಗಿ, ಉದ್ದವಾದ ಜಡೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

೩೨. ತನ್ನ ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರಿಂದ ಕೂಡಿದವಳಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂತಹ ಯೋಗಿನಿಯನ್ನು ಮಾಲಿನಿಯು ವಶೀಕರಣಾಷಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು.

೩೩. ಆಕೆಯೂ ಅವಳ ಗಂಡನಿಗೆ ಕ್ಷೋಭೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ

ವಜ್ರಮಾಣಿಕ್ಯಸಂಯುಕ್ತಂ ಅತಿರಕ್ತಪ್ರಭಾನ್ವಿತಂ ।

ಮೃದುಕಾಂಚನಸಂಯುಕ್ತಂ ಭಾನುರಶ್ಮಿಸಮದ್ಯುತಿ ॥ ೩೪ ॥

ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ಸಂತುಷ್ಟಾ ಸಾದಸ್ಥಂ ಚಾಂಗುಲೀಯಕಂ ।

ಹೃದಯಂ ಚ ತಯಾ ಜ್ಞಾತಂ ತತ್ಪತೇರವಮಾನಜಂ ॥ ೩೫ ॥

ತದೋಕ್ತಾ ಹಿ ತಯಾ ಭೂಪ ತಾಪಸ್ಯಾಹಿತಯುಕ್ತಯಾ ।

ಚೂರ್ಣೋ ರಕ್ಷಾನ್ವಿತೋ ಹ್ಯೇಷ ಸರ್ವಭೂತವಶಂಕರಃ ॥ ೩೬ ॥

ಚೂರ್ಣಂ ಭರ್ತರಿ ಸಂಯುಜ್ಯ ರಕ್ಷಾಂ ಗ್ರೀವಾಶ್ರಯಾಂ ಕುರು ।

ಭವಿಷ್ಯತಿ ಪತಿರ್ವಶ್ಯೋ ನಾನ್ಯಾಂ ಯಾಸ್ಯತಿ ಸುಂದರೀಂ ॥ ೩೭ ॥

ನಾಪ್ರಿಯಂ ವದತಿ ಕ್ವಾಪಿ ದುಶ್ಚಾರಿಣ್ಯಾಸ್ತವಾಪಿ ಚ ।

ಚೂರ್ಣರಕ್ಷಾಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಸಾ ಪ್ರಾಪ ಭರ್ತ್ಯಗೃಹಂ ಪುನಃ ॥ ೩೮ ॥

ಅನುರಾಗವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ಒಂದು ವತೀಕರಣ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದಳು. ಬಳಿಕ ಮಾಲಿನಿಯು ಆ ಯೋಗಿನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವ್ಯವಾದ ಒಂದು ಉಂಗುರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದಳು.

೩೪. ಆ ಉಂಗುರವು ವಜ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಮಾಣಿಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಖಚಿತವಾದುದೂ, ಕೆಂಪಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದುದೂ, ಮೃದುವಾದ ಅಪರಂಜಿಯ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದೂ, ಸೂರ್ಯನ ರಶ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದೂ ಆಗಿದ್ದಿತು.

೩೫-೩೬. ಆ ಯೋಗಿನಿಯಾದರೂ, ತನ್ನ ವಾದತಲದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷಗೊಂಡಳಲ್ಲದೆ ಗಂಡನಿಂದ ಅವಮಾನಿತಳಾದ ಮಾಲಿನಿಯ ಅಂತರಂಗವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಳು. ಭೂಪಾಲಕನೆ! ಬಳಿಕ ಅಹಿತಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತಳಾಗಿದ್ದ ಆ ತಾಪಸಿಯು ಆಕೆಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. “ರಕ್ಷೆಯಿಂದ (ಯಂತ್ರದಿಂದ) ಒಡಗೂಡಿದ ಈ ಚೂರ್ಣವು ಸಕಲ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ವಶಪಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದು.

೩೭. ಈ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಆತನ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿ ಈ ರಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅವನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವವಳಾಗು. ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ನಿನಗೆ ವಶನಾಗಿರುವನು. ಬೇರೆ ಯಾವ ಸುಂದರಿಯನ್ನೂ ಅವನು ಸೇರಲಾರನು.

೩೮. ನೀನು ಎಷ್ಟೇ ದುರಾಚಾರನಿರತಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಒಂದು ಅಪ್ರಿಯವಚನವನ್ನಾದರೂ ಆಡುವುದಿಲ್ಲ.” ಇಂತೆಂದ ಯೋಗಿನಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಕೆಯು ಚೂರ್ಣವನ್ನೂ ರಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪುನಃ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಳು.

ಪ್ರದೇಶೇ ಪಯಸಾ ಯುಕ್ತಶ್ಚೂರ್ಣೋ ಭರ್ತರಿ ಯೋಜಿತಃ |
 ಗ್ರೀವಾಯಾಂ ಹಿ ಕೃತಾ ರಕ್ಷಾ ನ ವಿಚಾರಃ ಕೃತಸ್ತಯಾ || ೩೯ ||
 ತದಾ ಸ ಪೀತಚೂರ್ಣಸ್ತು ಭರ್ತಾ ನೃಪವರೋತ್ತಮ |
 ತಚ್ಚೂರ್ಣಾತ್ ಕ್ಷಯ ರೋಗೋಽಭೂತ್ಪತಿಃ ಕ್ಷೀಣೋ ದಿನೇದಿನೇ || ೪೦ ||
 ಗುಹ್ಯೇತು ಕೃಮಯೋ ಜಾತಾ ಘೋರಾ ದುಷ್ಟವ್ರಣೋದ್ಭವಾಃ |
 ದಿನೈಃ ಕತಿಪಯೈ ರಾಜನ್ ಪತ್ಯುರ್ನೈವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ || ೪೧ ||
 ಉನಾಸ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಸಾಹಿ ಪುಂಶ್ಚಲೀ ದುಷ್ಟಚಾರಿಣೀ |
 ಹತತೇಜಾಸ್ತತೋ ಭರ್ತಾ ತಾನುನಾಚಾಃ ಕುಲೇಂದ್ರಿಯಃ || ೪೨ ||
 ಕ್ರಂದಮಾನೋ ದಿನಾರಾತ್ರೌ ದಾಸೋಸ್ಥಿ ತವ ಶೋಭನೇ |
 ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಶರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ನೇಚ್ಛೇಹಮಪರಾಂ ಸ್ತ್ರಿಯಂ || ೪೩ ||
 ತತ್ತಸ್ಯ ನಿಧಿತಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭೀತಾ ಸಾ ಮೇದಿನೀಪತೇ |
 ಅಲಂಕಾರಕೃತೇ ಪತ್ಯುರ್ಜೀವನೇಚ್ಛುರ್ನವೈ ಹಿತಾ || ೪೪ ||

೩೯. ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಚೂರ್ಣವು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಲ್ಪಟ್ಟು ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜಿತವಾಯಿತು. ಆ ರಕ್ಷಾಯಂತ್ರವೂ ಗಂಡನ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮೂಢಳಾದ ಆಕೆಯು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಾ ಲೋಚನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೪೦. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನರ್ಯನೆ! ಪತಿಯಾದ ಸತ್ಯಶೀಲನು ಆ ಚೂರ್ಣ ಸಹಿತವಾದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದುದರ ಫಲವಾಗಿ ಕ್ಷಯರೋಗಸಹಿತನಾಗಿ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೂ ಕೃಶನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು.

೪೧. ಗುಹ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟವ್ರಣವೊಂದು ಸಂಭವಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಯಂ ಕರಗಳಾದ ಕ್ರಿಮಿಗಳುಂಟಾದುವು. ರಾಜನೆ! ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಕಳೆಯಲಾಗಿ ಪತಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು.

೪೨. ಬಳಿಕ ಅವಳು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತ ವಿಟಪುರುಷರನ್ನೇ ಕೂಡಿ ಕೊಂಡು ದುರಾಚಾರನಿರತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಆಗ ಪತಿಯು ನಿಶ್ವೇಜಸ್ತನಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪಾಶಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ವ್ಯಾಕುಲಪಡುತ್ತ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೪೩. “ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೆ! ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರೋಗದಿಂದ ನರಳುತ್ತ ಆಕ್ರಂದನಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಾನು ನಿನಗೆ ದಾಸನಾಗಿರುವೆನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು. ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯಳನ್ನೂ ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ.”

೪೪. ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಮಹಾರಾಜನೆ! ಗಂಡನ ಈ ಮಾತುಗಳ ಗೂಢಾರ್ಥ ವನ್ನು ತಿಳಿದು ಆ ಮಾಲಿನಿಯು ಭಯಗ್ರಸ್ತಳಾದಳು. ಗಂಡನು ಪರಲೋಕ

ಯೋಗಿನೀಂ ಚ ಯಯೌ ಶೀಘ್ರಂ ತಸ್ಯೈ ಸರ್ವಂ ನ್ಯವೇದಯತ್ |

ತಯಾ ಚ ಭೇಷಜಂ ದತ್ತಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ದಾಹಶಾಂತಯೇ || ೪೫ ||

ದತ್ತೇ ಚ ಭೇಷಜೇತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಸ್ಥೋಽಭೂತ್ಕೃಣಾತ್ವತಿಃ |

ತಿಷ್ಠತ್ಯುಪಸತಿರ್ಗೇಹೇ ಗೃಹಕೃತ್ಯಾಪದೇಶತಃ || ೪೬ ||

ಸರ್ವವರ್ಣಸಮುದ್ಭೂತಾ ಜಾರಾಸ್ತಿಷ್ಯಂತಿ ವೈ ಗೃಹೇ |

ನ ಕಿಂಚಿದ್ವಚನೇ ಶಕ್ತಿರ್ಭರ್ತುರ್ಜಾತಾ ಕಥಂಚನ || ೪೭ ||

ತತಸ್ತೇನೈವ ದೋಷೇಣ ಸರ್ವಾಂಗೇಷು ಚ ಜಜ್ಞಿರೇ |

ಕೃಮಯಶ್ಚಾಸ್ಥಿ ಭೇತ್ತಾರಃ ಕಾಲಾಂತಕಯುರ್ಮೋಪಮಾಃ || ೪೮ ||

ತೈರ್ನಾಸಾಜಿಹ್ವಯೋಶ್ಚಾಸ್ತಿಸೀಚ್ಛೇದಃ ಕರ್ಣದ್ವಯಸ್ಯ ಚ |

ಸ್ತನಯೋಶ್ಚಾಂಗುಲೀನಾಂ ಚ ಪಂಗುತ್ವಂ ಚಾಭಿಚಾಸಗತಂ || ೪೯ ||

ತೇನ ಪಂಚತ್ವಮಾಪನ್ನಾ ಗತಾ ನರಕಯಾತನಾಃ |

ತಾನ್ಪ್ರಭಾಂಡೇ ಚ ಸಾ ದಗ್ಧಾಽಯುತಾನಿ ದಶಪಂಚ ಚ || ೫೦ ||

ಗತನಾಗಲು ತಾನು ಅಲಂಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಲವಕಾಶವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಆತನು ಜೀವಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿದಳೇ ಹೊರತು ಆತನ ಹಿತದಲ್ಲೊಂದಿಗೂ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳಲ್ಲ.

೪೫. ವೇಗವಾಗಿ ಪುನಃ ಯೋಗಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಕಲವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ಅವಳಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದಳು. ಆತನ ದಾಹವು ಶಾಂತವಾಗಲು ಯೋಗಿನಿಯು ಎರಡನೆಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು.

೪೬. ಆ ಔಷಧವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಸೇವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಡಲು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ನೀರೋಗಿಯಾದನು. ಬಳಿಕ ಆತನು ಗೃಹಕೃತ್ಯವನ್ನನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರನಾಗಿ ಕೇವಲ ವಿಟಪುರುಷನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

೪೭. ಸಕಲವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ವಿಟಪುರುಷರೂ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಡನಾದರೂ ಹೆಂಡತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನಾದರೂ ಆಡಲು ಶಕ್ತನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

೪೮. ಕೆಲವುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಆ ದೋಷದಿಂದಲೇ ಅವಳಿಗೆ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಯಮನಿಗೆ ಸಮಾನಗಳಾದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡುವು.

೪೯. ಅವುಗಳಿಂದ ಮೂಗು, ನಾಲಿಗೆ, ಕಿವಿಗಳು, ಸ್ತನಗಳು, ಬೆರಳುಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣನಾಶವಾಗಿ ಕುಂಟತನವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

೫೦. ಆ ರೋಗದಿಂದಲೇ ಅವಳು ಮೃತಳಾಗಿ ಬಹುವಿಧನರಕಯಾತನೆ

ಶ್ವಾನಯೋನಿಷು ಸಂಜಾತಾ ಶತವಾರಂ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೫೧ ||
 ಛಿನ್ನನಾಸಾ ಛಿನ್ನಕರ್ಣಾ ಕೃಮಿಮೂರ್ಧಾ ನಿರಂತರಂ |
 ಛಿನ್ನಪುಚ್ಛಾ ಭಗ್ನಸಾದಾ ತಾಡಿತಾ ಚ ಗೃಹೇ ಗೃಹೇ || ೫೨ ||
 ಪಶ್ಚಾತ್ಸಾವೀರದೇಶೇಷು ಪದ್ಮಬಂಧೋದ್ವಿಜಸ್ಯ ಚ |
 ದಾಸ್ಯಾ ಗೃಹೇ ಶುನೀ ಜಾತಾ ಬಹುದುಃಖಸಮಾಕುಲಾ || ೫೩ ||
 ಛಿನ್ನಕರ್ಣಾ ಛಿನ್ನನಾಸಾ ಛಿನ್ನಪುಚ್ಛಾಂಘ್ರಿರಾತುರಾ |
 ಕೃಮಿಪೂರ್ಣಶಿರಾ ನಿತ್ಯಂ ಕೃಮಿಯೋನಿಶ್ಚ ತಿಷ್ಠತಿ || ೫೪ ||
 ಏವಂ ತ್ರಿಂಶದ್ಗತಾ ವರ್ಷಾ ಅಸ್ತಿನ ಜನ್ಮನಿ ಭೂಮಿಪ |
 ದೈವಾತ್ಮಮರ್ವಿಪಾಕೇನ ವೈಶಾಖೇ ಮೇಷಗೇ ರವೌ || ೫೫ ||
 ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ತು ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಪದ್ಮಬಂಧೋಸ್ತನೂದ್ಭವಃ |
 ನದ್ಯಾಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶುಚಿಭೂತಾ ಸಾದ್ರ್ಯವಸ್ತ್ರೋ ಗೃಹಂ ಯಯೌ || ೫೬ ||
 ತುಲಸೀನೇದಿಕಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸಾದಾಽವನವಿಜೇ ನಿಜೌ |
 ನೇದಿಕಾಯಾಮಧೋದೇಶೇ ಸಾಶುನೀ ಸ್ವಾಪಮಾಗತಾ || ೫೭ ||

ಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿದಳು. ಹದಿನೈದು ಅಯುತ (ಒಂದೂವರೆ ಲಕ್ಷ) ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ ತಾಮ್ರಭಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳು.

೫೧-೫೨. ನೂರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಾಯಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದಳು. ಎಲ್ಲ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳಿಗೆ ಮೂಗು, ಕಿವಿ, ಬಾಲ, ಕಾಲುಗಳ ಭಗ್ನತೆಯುಂಟಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರಲು ಮನೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪೆಟ್ಟುತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು.

೫೩-೫೪. ಬಳಿಕ ಸಾವೀರದೇಶಸ್ಥನಾದ ಪದ್ಮಬಂಧುವೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನ ದಾಸಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುವಿಧ ರೋಗಯುಕ್ತನಾದ ಹೆಣ್ಣುನಾಯಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದಳು. ಮೂಗು, ಕಿವಿ, ಬಾಲ, ಕಾಲುಗಳು ಭೇದವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲು ಕಾತರಗೊಂಡು ತಲೆಯ ತುಂಬ ಕ್ರಿಮಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕ್ರಿಮಿಪೂರಿತ ಯೋನಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು.

೫೫-೫೬. ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇಂತು ಆ ಹೆಣ್ಣುನಾಯಿಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳಿಗೆ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುಹೋದುವು. ಒಮ್ಮೆ ಅವಳ ಕರ್ಮದ ಪರಿಪಕ್ವದೇಸೆಯಿಂದಲೂ, ದೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿಗತನಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶೀದಿನದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಬಂಧು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬನು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶುಚಿಭೂತನಾಗಿ ಒದ್ದೆಯ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

೫೭. ಬಳಿಕ ತುಲಸೀಬೃಂದಾವನದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಪಾದಗಳೆರ

ಪ್ರಾಕ್ಸೂರ್ಯೋದಯನೇಲಾಯಾಂ ಸಾದೋದಕಪರಿಪ್ಲುತಾ ।
 ಸದೋ ಧ್ವಸ್ತಾಽಶುಭಾ ಜಾತಾ ಜಾತಸ್ತುತಿರಭೂತ್ಕೃಣಾತ್ ॥ ೫೮ ॥
 ಸ್ತುತ್ವಾ ಕರ್ಮ ಕೃತಂ ಪೂರ್ವಂ ಸಾಶುನೀ ತಾಪಸಂ ತದಾ ।
 ಚುಕ್ರೋಶ ಕರುಣಾ ದೀನಾ ಮುನೇ ತ್ರಾಹೀತಿ ವೈ ಪುನಃ ॥ ೫೯ ॥
 ಸ್ವಕರ್ಮ ಚ ಮುನೀಂದ್ರಾಯ ಸ್ತುತ್ವಾ ಚಖ್ಯೇ ಭಯಾಕುಲಾ ।
 ಭರ್ತುರ್ವಿಷಪ್ರಯೋಗಂ ತು ಸ್ವಸ್ಯ ದುಶ್ಚರಿತಂ ತಥಾ ॥ ೬೦ ॥
 ಯಾನ್ಯಾಪಿ ಯುವತೀ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಭರ್ತುರ್ವಶ್ಯಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ।
 ವೃಥಾ ಧರ್ಮಾ ದುರಾಚಾರಾ ಪಚ್ಯತೇ ತಾಮ್ರಭಾಜನೇ ॥ ೬೧ ॥
 ಭರ್ತಾ ನಾಥೋ ಗುರುರ್ಭರ್ತಾ ಭರ್ತಾದೈವತಮುತ್ತಮಂ ।
 ವಿಕ್ರಿಯಾಂ ಕೃತ್ಯ ಸಾಧ್ವೀ ಸಾ ಕಥಂ ಸುಖಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೬೨ ॥

ಡನ್ನೂ ತೊಳೆದುಕೊಂಡನು. ಆ ಬೃಂದಾವನದ ಕೆಳಗಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಣ್ಣು ನಾಯಿಯೂ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೫೮. ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ನಾಯಿಯು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಸಾದೋದಕದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಿತವಾಯಿತು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳೂ ನಾಶವಾಗಲು ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾಯಿತು.

೫೯. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ನಾಯಿಯು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಕರುಣೆಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ದೀನ ಸ್ವರದಿಂದ “ಮಹಾ ಮುನಿಯೆ! ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಅಕ್ರಂದನವನ್ನು ಮಾಡಿತು.

೬೦. ಭಯದಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಾಚಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಗಂಡನಿಗೆ ವಿಷಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದುದು, ತನ್ನ ದುಶ್ಚಾರಿತ್ರ ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ಆ ಮುನೀಂದ್ರನಿಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿತು.

೬೧. “ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಯಾವ ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯು ಗಂಡನ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ವಶ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಳೋ, ಅವಳ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಅವಳು ತಾಮ್ರಭಾಜನ ನರಕದಲ್ಲಿ ತಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವಳು.

೬೨. ಸ್ತ್ರೀಯಳಿಗೆ ಗಂಡನೇ ಯಜಮಾನನು. ಅವನೇ ಗುರುವು. ಅವನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ದೈವತವು. ಸಾಧುಸ್ತ್ರೀಯಾದವಳು ಆತನಿಗೆ ಅಹಿತ ವನ್ನಾಚರಿಸಿ ಹೇಗೆತಾನೆ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಾಳು?

ತಿಯಗ್ಗೋನಿಶತಂ ಯಾತಿ ಕ್ರಿಮಿಕೋಟಿಶತಾನಿ ಚ |

ತಸ್ಮಾದ್ಭೂಸುರ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಸ್ತ್ರೀಭಿರ್ಭರ್ತುರ್ವಚಃ ಸದಾ || ೬೩ ||

ಸಾಹಂ ಪಶ್ಯ ಪುನರ್ಯೋನಿಂ ಕುತ್ಸಿತಾಂ ಯಾತನಾನ್ವಿತಾಂ |

ಯದಿ ನೋದ್ಧರಸೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನದ್ಯ ತ್ವದ್ವೃಷ್ಟಿಸಂಮುಖಾಂ || ೬೪ ||

ತಸ್ಮಾದುದ್ಧರ ಮಾಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ದುಷ್ಪತಾಂ ಪಾಪಚಾರಿಣೀಂ |

ಸುಕೃತಸ್ಯ ಪ್ರದಾನೇನ ವೈಶಾಖೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷಕೇ || ೬೫ ||

ಯಾ ಕೃತಾ ತು ತ್ವಯಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ದ್ವಾದಶೀ ಪುಣ್ಯವರ್ಧಿನೀ |

ತಸ್ಯಾಂ ತ್ವಯಾ ಕೃತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ನಾನದಾನಾನ್ನಭೋಜನೈಃ |

ದುಶ್ಚಾರಿಣ್ಯಾ ಅಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಂ ಸ್ತೇನ ಮುಕ್ತರ್ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೬೬ ||

ಯಸ್ಯಾಂ ತು ಭೂಸುರಃ ಸ್ನಾತಃ ಸ್ವಗೃಹೇ ಮನುಜಃ ಕಿಲ |

ಸರ್ವತೀರ್ಥಫಲಾಂವಾಪ್ತಿರ್ಲಭತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೬೭ ||

ತಪ್ತಂ ದತ್ತಂ ಹುತಂ ಯತ್ರ ಕೃತಂ ದೇವಾರ್ಚನಾದಿ ಯತ್ |

ತದಕ್ಷಯ್ಯಫಲಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಯತ್ಕೃತಂ ದ್ವಾದಶೀದಿನೇ || ೬೮ ||

೬೩-೬೪. ಅಂತಹ ಹೆಂಗಸು ತಿಯಗ್ಗೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ನೂರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ನೂರುಕೋಟಿಕ್ರಿಮಿಗಳ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಎಲೈ ಭೂಸುರನೆ! ಆದುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರ ಮಾತುಗಳನ್ನೇಕೇಳುತ್ತ ವಿಧೇಯರಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂತಹ ದುಶ್ಚರಿತ್ರೆಯಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಪಥಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿರುವೆನು. ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಯಾತನೆಗಳ ನೆಲೆವೀಡಾದ ನೀಚಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳಬೇಕಾಗುವುದು.

೬೫. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆ! ಆದುದರಿಂದ ವೈಶಾಖ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ದುಷ್ಕಾರ್ಯನಿರತಳೂ ಪಾಪ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡು.

೬೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ನೀನು ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯ ಪುಣ್ಯ ವರ್ಧಕವಾದ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿರುವೆಯಷ್ಟೆ. ಅಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನಾದಿಗಳಿಂದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆಯೋ, ಅದನ್ನು ದುಷ್ಪಚಾರಿತ್ರಳಾದ ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಅದರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಮೋಚನೆಯುಂಟಾಗುವುದು.

೬೭. ಆ ತಿಥಿಯ ದಿವಸದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಸಹ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೬೮. ಆ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ಹೋಮ,

ಏವಂ ನಿಧಫಲಂ ಯತ್ಸ್ಯಾತ್ತ್ವದ್ವೇಹಿ ಸಕಲಂ ಮನು || ೬೯ ||
 ದ್ವಾದಶ್ಯಾಮುಪವಾಸೇನ ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ತು ಸಾರಣಾತ್ |
 ಯತ್ಫಲಂ ಸ್ಯಾತ್ತ್ವದಸ್ಯದ್ಧಾ ತೇನ ಮುಕ್ತರ್ಭವಿಸ್ಯತಿ || ೭೦ ||
 ದಯಾಂ ಕುರು ಮಹಾಭಾಗ ದೀನಾಯಾಂ ದೀನವತ್ಸಲ |
 ದೀನನಾಥೋ ಜಗನ್ನಾಥೋ ಯುಷ್ಮನ್ನಾಥೋ ಜನಾರ್ದನಃ || ೭೧ ||
 ತದೀಯಾಸ್ತಾದ್ಯಶ್ಯಾವ ಯಥಾರಾಜಾ ತಥಾಪ್ರಜಾಃ |
 ನೈವಸ್ತತಪದಧ್ವಂಸಿನ್ ಪರಿತ್ರಾಹಿ ಸುದುಃಖಿತಾಂ || ೭೨ ||
 ತ್ವದ್ಧಾರವಾಸಿನೀಂ ದೀನಾಂ ಶುನೀಂ ಮಾಂ ದೀನವತ್ಸಲ |
 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಸಹಸ್ರಂ ನಾ ಗೋಹತ್ಯಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಕಂ || ೭೩ ||
 ಅಗಮ್ಯಾನಾಂ ಚ ಕೋಟೀಶ್ಚ ದಹತ್ಯೇವ ಶುಭಾ ತಿಥಿಃ |
 ತಸ್ಯಾಂ ಕೃತಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಮಹ್ಯಂ ದತ್ತ್ವಾ ಮಹಾಮುನೇ || ೭೪ ||

ದೇವತಾರ್ಚನೆ ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳೂ ಅಕ್ಷಯಗುಣಿತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೬೯-೭೦. ಈ ವಿಧವಾದ ಫಲವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವುದಿರುವುದೋ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ದಾನಮಾಡು. ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವಿರುವುದೋ, ಅದನ್ನೂ ಸಹ ಈಗಲೇ ನನಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದುಕೊಡು. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದು.

೭೧. ಮಹಾಭಾಗನೆ! ದೀನಾನುಕಂಪಿಯೆ! ದೀನಳಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರು. ನಿನ್ನ ನಾಥನೂ ಜಗದೊಡೆಯನೂ ಆದ ಜನಾರ್ದನನೂ ದೀನಾನಾಥರಿಗೆ ನಾಥನಾಗಿರುವನಲ್ಲವೆ.

೭೨. ಆತನ ಭಕ್ತರೂ ಆತನಂತೆಯೇ ಇರುವರು. ರಾಜನು ಹೇಗೆ ಮೇಲ್ಪಜ್ಞೆಯನ್ನಿಡುವನೋ, ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಯಮಧರ್ಮನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿರುವ ಮಹನೀಯನೆ! ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

೭೩-೭೪. ದೀನಾನುಕಂಪಿಯಾದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೆಣ್ಣುನಾಯಿಯಾಗಿರುವ ದೀನಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಈ ದ್ವಾದಶೀಶುಭತಿಥಿಯು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಳ ಪಾಪವನ್ನೂ, ಒಂದು ಸಾವಿರ ಗೋಹತ್ಯೆಗಳನ್ನೂ, ಕೋಟಿ ಅಗಮ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಗದ ದೋಷವನ್ನೂ ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವುದು. ಮಹಾಮುನಿಯೆ! ಆ ಶುಭ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಗಳಿಸಿರುವ ಮಹಾ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ದಾನಮಾಡು.

ಮಾಮುದ್ಧರ ಸಮುದ್ವಿಗ್ನಾಂ ದೀನಾಂ ನಾಥ ಸಮುದ್ಧರ |
 ಅಂತೇ ತುಭ್ಯಂ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರಾಯ ನಮ ಉಕ್ತಿಂ ವದಾಮ್ಯಹಂ || ೭೫ ||
 ಇತಿ ತಸ್ಯಾ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶುನೀಮಾಹ ಮುನೇಃ ಸುತಃ |
 ಸ್ವಕೃತಂ ಜಂತವೋಶ್ಚಂತಿ ಸುಖದುಃಖಾತ್ಮಕಂ ಶುನಿ || ೭೬ ||
 ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಿಮು ತ್ವಯಾ ಕಾರ್ಯಂ ಕ್ಷುದ್ರಯಾ ಪಾಪಶೀಲಯಾ |
 ಯಯಾ ಭರ್ತಾ ವಶಂ ನೀತೋ ರಕ್ಷಾಚೂರ್ಣಾದಿಭಿದ್ವಿಜಃ || ೭೭ ||
 ಸಾಧುಭ್ಯೋ ಯತ್ಪತಂ ಪಾಪಂ ಸ್ವಸ್ಯ ದುಃಖಕರಂ ಭವೇತ್ |
 ಸಾಧುಭ್ಯೋ ಯತ್ಪತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ವಸ್ಯ ದುಃಖಹರಂ ಭವೇತ್ || ೭೮ ||
 ಉಭಯಂ ಭ್ರಂಶತಾನೇತಿ ಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಯತ್ಪತಂ ಭವೇತ್ |
 ಶರ್ಕರಾಮಿಶ್ರಿತಂ ಕ್ಷೀರಂ ಕಾದ್ರವೇಯನಿವೇದಿತಂ || ೭೯ ||
 ವಿಷವದ್ಭಿಷಕರಂ ದೃಷ್ಟವೇವಂ ಪಾಪಕರಂ ಭವೇತ್ || ೮೦ ||

೭೫. ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ತೊಳಲಿ ಬಳಲಿ ಉದ್ವಿಗ್ನಳಾಗಿರುವ ದೀನಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡು. ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಾದ ನಿನಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು.”

೭೬. ಇಂತೆಂದ ನಾಯಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪುತ್ರನು ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. “ನಾಯಿಯೆ! ಸಕಲ ಜಂತುಗಳೂ ಪೂರ್ವ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನೇ ಸುಖದುಃಖಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೭೭. ಆದುದರಿಂದ ನೀಚಯೋನಿಜನಿತೆಯೂ ಪಾಪಕೃತ್ಯನಿರತಳೂ ಆದ ನೀನು ಯಾವ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆ? ಹಿಂದೆ ಗಂಡನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಚೂರ್ಣ, ರಕ್ಷಾದಿ ನೀಚೋಪಾಯಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೆ?

೭೮. ಸಾಧುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ವಲ್ಪವಾದ ಪಾಪವೂ ದುಃಖ ಕಾರಕವೇ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು. ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಸೇವಾದಿ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮವು ಮನುಷ್ಯನ ದುಃಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

೭೯. ಆದರೆ ಪಾಪಿಷ್ಠರಾದವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಸತ್ಕರ್ಮದುಷ್ಟಕರ್ಮಗಳೆರಡೂ ಕೇವಲ ನಿಷ್ಫಲಗಳಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸುವುವು. ಅಲ್ಲದೆ ವಿಷಸರ್ಪಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರೆಸಿದ ಹಾಲಿನಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವೂ ವಿಪರೀತವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು.

೮೦. ಹೇಗೆ ಹಾವುಗಳ ಪಯಃಪಾನವು ಕೇವಲ ವಿಷವರ್ಧಕವಾಗುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪಾಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವೂ ಪಾಪಕರವೇ ಆಗುವುದು.”

ವದತ್ಕೇವಂ ಮುನಿಸುತೇ ಶುನೀ ದುಃಖೈಕರೂಪಿಣೇ |

ಪುನಶ್ಚುಕ್ರೋಶೋರ್ಧ್ವಸ್ವರಂ ತತ್ಪ್ರೀತೇ ಬಹುಭಾಷಿಣೇ || ೮೧ ||

ಪದ್ಮಬಂಧೋ ಪರಿತ್ರಾಹಿ ಶುನೀಂ ತ್ವದ್ಧಾರವಾಸಿನೀಂ |

ತ್ವದುಚ್ಚಿಷ್ವಾಶಿನೀಂ ನಿತ್ಯಂ ತ್ವಂ ಸಾಹೀತಿ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೮೨ ||

ಸ್ವಪೋಷ್ಯಾಯೇ ಹಿ ವರ್ತಂತೇ ಗೃಹಸ್ಥಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |

ತೇಷಾಮುದ್ಧರಣಂ ಕಾರ್ಯಮಿತಿವೇದವಿದಾಂ ಮತಂ || ೮೩ ||

ಚಂಡಾಲಾ ನಾಯಸಾಶ್ಚೈವ ಸಾರಮೇಯಾಶ್ಚ ನಿತ್ಯಶಃ |

ಗೃಹಸ್ಥಾನಾಂ ದಯಾಪಾತ್ರಂ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಬಲಿಭೋಜಿನಃ || ೮೪ ||

ಅಶಕ್ತಂ ನೋದ್ಧರೇತ್ ಪೋಷ್ಯಂ ರೋಗಾದ್ಯುಪಹತಂ ಯದಿ |

ಸೋಽಧಃಪತೇನ್ನ ಸಂದೇಹ ಇತಿ ವೇದವಿದಾಂ ಮತಂ || ೮೫ ||

ಕರ್ತಾರಮೇಕಂ ಜಗತಾಂ ಹಿ ಕರ್ತಾ

ಕೃತ್ವಾತ್ಮನಾ ಪಾತಿ ಸಮಸ್ತಜಂತೂನ್ |

ದಾರಾದಿರೂಪವ್ಯಪದೇಶತೋ ಹರಿ

ಸ್ತಸ್ಮಾತ್ತದಾಜ್ಞಾಖಲು ಪೋಷ್ಯರಕ್ಷಾ || ೮೬ ||

೮೧. ಮುನಿಪುತ್ರನು ಇಂತು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರಲು ಕೇವಲ ದುಃಖದ ರೂಪವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಆ ನಾಯಿಯು ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಪುನಃ ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗುತ್ತ ಆತನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿತು.

೮೨. “ಪದ್ಮಬಂಧುವೆ! ನಿನ್ನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ನಾಯಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸು. ನಿತ್ಯವೂ ನಿನ್ನ ಉಚ್ಚಿಷ್ಠವನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀನೇ ಕಾಪಾಡಬೇಕು.

೮೩. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಮನೆಯ ಪೋಷ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಯಾರಿರುವರೋ, ಅವರೆಲ್ಲರ ಉದ್ಧಾರವೂ ಯಜಮಾನನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬುದಾಗಿ ವೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವರ ಮತವಾಗಿರುವುದು.

೮೪. ಚಂಡಾಲರಾಗಲಿ, ಕಾಗೆಗಳಾಗಲಿ, ನಾಯಿಗಳಾಗಲಿ, ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರ ಮನೆಯ ಬಲಿಯನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಗೃಹಸ್ಥನಾದವನ ದಯೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿರುವರು.

೮೫. ಪೋಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅಶಕ್ತನನ್ನೂ ರೋಗಾದಿಪೀಡಿತನನ್ನೂ ಕಾಪಾಡದಿರುವ ಗೃಹಸ್ಥನು ಅಭೋಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವುದು.

೮೬. ಲೋಕಗಳ ಕರ್ತೃವಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಜಗತ್ಪ್ರಪ್ತವಾದ

ಸ್ವಪೋಷ್ಯರಕ್ಷಾಂ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಜಂತು

ದೈವೇನ ಕ್ಲಪ್ತಂ ಯದಿ ವರ್ತತೇನಧೀಃ ।

ಸ ದೇವದ್ರೋಗಾಢ ಸಕಲಸ್ಯ ಹಂತಾ

ಕೀನಾಶಲೋಕಾನನು ಸಂಪ್ರಯಾತಿ

॥ ೮೭ ॥

ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾದ್ವಯಾಲುತ್ತಾದೇತಾನುದ್ಧರ ದುರ್ಮತಿಂ ।

ಇತಿ ತಸ್ಯಾ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ದುಃಖಾರ್ತಾಯಾ ಗೃಹೇ ಸುತಃ ।

ನಿಶ್ಚಕ್ರಾನ್ಮ ಗೃಹಾತ್ಪೂರ್ಣಂ ಪದ್ಮಬಂಧುರ್ದಯಾನಿಧಿಃ

॥ ೮೮ ॥

ಕಿಮೇತದಿತಿ ತಾಂ ಪ್ರಾಹ ಪುತ್ರಃ ಸರ್ವಂ ನ್ಯನೇದಯತ್ ।

ಸ ತತ್ ಪುತ್ರವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ತನೇವಂ ಪ್ರಾಹ ವಿಸ್ಮಿತಃ

॥ ೮೯ ॥

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೊಬ್ಬನನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ತನ್ನ ಅಂಶರೂಪನಾದ ಆತನ ಮೂಲಕ ವಾಗಿಯೇ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೆಂಬ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಾಗಿ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಪೋಷ್ಯವರ್ಗದವರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೂ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಕ್ರಮವೇ ಆಗಿರುವುದು.

(ಜಗತ್ಕರ್ತೃವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಅಂಶದಿಂದಲೇ ಗೃಹಸ್ವಾಮಿ ಯೆಂಬೊಬ್ಬನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ, ಪತ್ನೀವೃತ್ತಾದಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿ, ಸಕಲ ಜಂತುಗಳನ್ನೂ ತಾನೇ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಆತನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಪೋಷ್ಯವರ್ಗದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲವೆ.)

೮೭. ಯಾವನು ಇಂತು ದೈವಯೋಗದಿಂದ ನಿಯಮಿತವಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಭೃತ್ಯವರ್ಗದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಗ್ರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗುವನೋ, ಅವನೇ ದೇವದ್ರೋಹಿಯು. ತನ್ನ ಸಕಲ ಕರ್ಮವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೀಚಗಳಾದ ಪಾತಾಳಾದಿ ಯಮಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ದುಃಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವನು.

೮೮. ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ನೀನು ದಯಾಳುವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡು.” ಇಂತೆಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ ಆ ಹೆಣ್ಣುನಾಯಿಯ ಆಕ್ರಂದನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುನಿಪುತ್ರನು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದಯಾಸಮುದ್ರನಾದ ಪದ್ಮಬಂಧುವೂ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

೮೯. ನಿನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವೇನೆಂದು ತಂದೆಯು ನಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ

ಪದ್ಮಬಂಧುರುವಾಚ:-

ಮನೂತ್ಮಜ ಕಥಂ ವಾಕ್ಯನಿಾದೃಶಂ ವ್ಯಾಹೃತಂ ತ್ವಯಾ |
 ನ ಸಾಧೂನಾಮಿದಂ ವಾಕ್ಯಂ ಭವತೀಹ ವರಾನನ || ೯೦ ||
 ಆತ್ಮಸೌಖ್ಯಕರಾಃ ಸಾಸಾ ಭವಂತಿ ಪರಿಭಾವಿತಾಃ |
 ಪಶ್ಯ ಪುತ್ರ ಜನಾಃ ಸರ್ವೇ ಪರೋಪಕರಣಾಯ ವೈ || ೯೧ ||
 ಶಶೀ ಸೂರ್ಯೋಽಥ ಪವನೋ ರಜನೀ ಹುತಭುಗ್ಲಲಂ |
 ಚಂದನಂ ಸಾದಸಾಸ್ಸಂತಃ ಪರೋಪಕರಣೇ ಸ್ಥಿತಾಃ || ೯೨ ||
 ಅಸ್ಥಿದಾನಂ ಕೃತಂ ಪುತ್ರ ಕೃಪಯಾ ಹಿ ದಧೀಚಿನಾ |
 ದೇವಾನಾಮುಪಕಾರಾಯ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ದೈತ್ಯಾನ್ಮಹಾಬಲಾನ್ || ೯೩ ||
 ಕಪೋತಾರ್ಥೇ ಸ ಮಾಂಸಾನಿ ಶಿಬಿನಾ ಭೂಭುಜಾ ಪುರಾ |
 ಪ್ರದತ್ತಾನಿ ಮಹಾಭಾಗ ಶೈನಾಯ ಕ್ಷುಧಿತಾಯ ವೈ || ೯೪ ||

ತ್ತಿರಲು ಮಗನು ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು. ಆತನೂ ಮಗನ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡು ಇಂತೆಂದು ಹೇಳ ತೊಡಗಿದನು.

೯೦. ಪದ್ಮಬಂಧುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಇಂತಹ ಕಠಿನವಾಕ್ಯವು ಹೇಗೆ ಹೊರಬಂದಿತು? ಸುಮುಖನೆ! ಸಾಧುಗಳಿಗೆಂದಿಗೂ ಈ ವಿಧವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಡುವುದಿಲ್ಲವು.

೯೧. ತಮ್ಮ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪಾಪಿಜನಗಳು ನಿತ್ಯವೂ ಪರಿಭವಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವರು. ಮಗನೆ! ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ! ಸಕಲ ಜನರೂ ಪರೋಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವರಲ್ಲವೇ?

೯೨. ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ವಾಯುದೇವ, ರಾತ್ರಿ, ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ಚಂದನ ವೃಕ್ಷ, ಇತರ ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಎಲ್ಲವೂ ಪರರಿಗೆ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವಲ್ಲವೇ.

೯೩. ಪುತ್ರನೆ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರು ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ದಧೀಚಿಯೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಬೆನ್ನು ಮೂಳೆಯನ್ನೇ ದಾನಮಾಡಿದನು.

೯೪. ಶಿಬಿಯೆಂಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಮುನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದಿದ ಕಪೋತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಾರದೆ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಆತುರಗೊಂಡಿದ್ದ ಗಿಡುಗನಿಗೆ ತನ್ನ ಮೈಯೊಳಗಿನ ಮ್ನಾಂಸಖಂಡಗಳನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ಜೀಮೂತವಾಹನೋ ರಾಜಾ ಪುರಾಸೀತ್ ಕ್ಷುತಿಮುಂಡಲೇ |

ತೇನಾಪಿ ಜೀವಿತಂ ದತ್ತಂ ಗರುಡಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ || ೯೫ ||

ತಸ್ಮಾದ್ಧಯಾಲುನಾ ಭಾವ್ಯಂ ಭೂಸುರೇಣ ಪಿಪತ್ತಿತಾ |

ಶುದ್ಧೇ ವರ್ಷತಿ ದೇವಸ್ತು ಕಿಮುಶುದ್ಧೇನ ವರ್ಷತಿ || ೯೬ ||

ಕಿನ್ನ ದೀಪಯತೇ ಚಂದ್ರಶ್ಚಂಡಾಲಾನಾಂ ಗೃಹೇ ಸದಾ |

ತಸ್ಮಾದಹಂ ಶುನೀನೇತಾಂ ಯಾಚಂತೀಂ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೯೭ ||

ಉದ್ಧರಿಸ್ಯೇ ನಿಜೈಃ ಪುಣ್ಯೈಃ ಸಂಕಮಗ್ನಾಂ ಚ ಗಾಂ ಯಥಾ |

ಇತಿ ಪುತ್ರಂ ನಿರಾಕೃತ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೇ ಮಹಾಮತಿಃ || ೯೮ ||

ದತ್ತಂ ದತ್ತಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ದ್ವಾದಶೀದಿನಸಂಭವಂ |

ಶುನಿ ಗಚ್ಛ ಹರೇರ್ಧಾಮ ನಿರ್ಧೂತಾಃಖಿಲಕಲ್ಮಷಾ || ೯೯ ||

ತದ್ವಾಕ್ಯಾತ್ಸಹಸಾ ಭೂಪ ದಿವ್ಯಾಭರಣಭೂಷಿತಾ |

ವಿಮುಚ್ಯ ದೇಹಂ ಜೀರ್ಣಂ ತು ದಿವ್ಯರೂಪಧರಾ ಶುಭಾ || ೧೦೦ ||

೯೫. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೀಮೂತವಾಹನನೆಂಬ ಮಹಾರಾಜನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಅವನೂ ಸಹ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಗರುಡನಿಗೆ ಆಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನೇ ದಾನಮಾಡಿದನು.

೯೬. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದಯಾಳುವಾಗಿರಬೇಕು. ಪಾತ್ರಾಪಾತ್ರಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾಡಬಾರದು. ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಮಹೇಂದ್ರನು ಶುದ್ಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವರ್ಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಶುದ್ಧ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯದಿರುವನೆ?

೯೭-೯೮. ಲೋಕಾಹ್ಲಾದಕರನಾದ ಚಂದ್ರನು ನಿತ್ಯವೂ ಚಂಡಾಲರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಅಮೃತಕಿರಣಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಯಾಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೆಣ್ಣು ನಾಯಿಯನ್ನು ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಕೊಂಡ ಹಸುವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕಿತ್ತುವಂತೆ ನನ್ನ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಬಲದಿಂದ ಉದ್ಧಾರಮಾಡುತ್ತೇನೆ.” ಇಂತೆಂದು ಮಗನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಮಹಾಮತಿಯಾದ ಸದ್ಬ್ರಹ್ಮಧುವು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೯೯. “ಎಲೈ ನಾಯಿಯೆ! ನಾನು ದ್ವಾದಶೀದಿನದ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿ ದುದರಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಮಹಾ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯಾಗಿ ನಿನಗೆ ದಾನಮಾಡಿರುವೆನು. ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಸಕಲ ಕಲ್ಮಷಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಿವ್ಯಧಾಮವನ್ನು ಸೇರು.”

೧೦೦. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಾತನಾಡಿದ ಉತ್ತರ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ನಾಯಿಯು ಜರ್ಘ್ನರಿತವಾದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ

ಶತಾಽದಿತ್ಯಪ್ರಭಾ ಜಾತಾ ಸಾವಿತ್ರೀಪ್ರತಿಮಾ ಯಥಾ |

ಜಗಾಮಾಃನುಂತ್ಯ ತಂ ವಿಸ್ತಂ ದ್ಯೋತಯಂತೀ ದಿಶೋ ದಶ || ೧೦೧ ||

ಭುಕ್ತ್ವಾ ದಿವಿ ಮಹಾಭೋಗಾನ್ನಶ್ಚಾ ಜ್ಞಾತಾ ಮಹೀತಲೇ |

ನರನಾರಾಯಣಾದ್ಧೇನಾದುರ್ವಶೀ ನಾಮ ನಾಮತಃ || ೧೦೨ ||

ವೈಶಾಖಶುದ್ಧದ್ವಾದಶ್ಯಾಃ ಪ್ರಭಾವೇಣ ವರಾಂಗನಾ |

ದೇವಾನಾಂ ಚ ಪ್ರಿಯಾ ಜಾತಾ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ವಂ ಚ ಸಾ ಯಯೌ || ೧೦೩ ||

ಯದ್ಯೋಗಿಗಮ್ಯಂ ಹುತಭುಕ್ತಕಾಶಂ

ವರಂ ವರೇಣ್ಯಂ ಪರಮಾರ್ಥರೂಪಂ |

ಯತ್ಪಾಪ್ಯ ಸಂತೋಃಪಿ ಹಿ ಯಾಂತಿ ಮೋಹಂ

ತತ್ಪಾಪ ರೂಪಂ ಚ ಶುನೀ ಹಿ ದೇವೀ || ೧೦೪ ||

ಪಶ್ಚಾತ್ನ ಪದ್ಮಬಂಧುರ್ಹಿ ತಾಂ ತಿಥಿಂ ಪುಣ್ಯವರ್ಧಿನೀಂ |

ಲೋನೇಟೀಂ ಖ್ಯಾಪಯಾಮಾಸ ಮಧುದ್ವಿಟ್ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭಾಂ || ೧೦೫ ||

ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತೆಯಾಗಿ ದಿವ್ಯರೂಪದಿಂದ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು.

೧೦೧. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ನೂರು ಸೂರ್ಯರ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ ಸಾವಿತ್ರಿಗೆ ಸಮಾನಳೆನಿಸಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ದೇಹಕಾಂತಿಯಿಂದ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸುತ್ತ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

೧೦೨. ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆವಿಗೂ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನರನಾರಾಯಣರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಉರ್ವಶಿಯೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಳಾದ ಮಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದಳು.

೧೦೩. ವೈಶಾಖಶುದ್ಧದ್ವಾದಶೀವ್ರತದ ಫಲದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಸ್ತ್ರೀ ರತ್ನವು ದೇವತೆಗಳ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿ ಅಪ್ಸರಸೆಯಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಳು.

೧೦೪. ಯಾವುದನ್ನು ನೋಡಲು ಸತ್ಪುರುಷರೂ ಕೂಡ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವರೋ, ಯಾವುದು ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ ಸುಂದರವೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮವೂ ಆದ ಪರಮಾರ್ಥರೂಪವೇ ಆಗಿರುವುದೋ, ಅಂತಹ ಸುಂದರರೂಪವನ್ನು ತಳೆದು ಹೆಣ್ಣುನಾಯಿಯು ದೇವತೆಯಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

೧೦೫. ಬಳಿಕ ಪದ್ಮಬಂಧುವೆಂಬ ಆ ಬಾಹ್ಯೋತ್ತಮನು ಸಕಲ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವುದೂ ಮಧುಸೂದನನಿಗೆ ಪ್ರಾಣದಂತೆ ಪ್ರಿಯತಮ

ಕೋಟೀಂದುಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಾಧಿಕಾ ಸಾ

ಸಮಸ್ತರೂಪಾಧಿಕ ಪುಣ್ಯರೂಪಾ ।

ಯಜ್ಞೈ ಸಮಸ್ತೈರತಿರಿಚ್ಯಮಾಣಾ

ದ್ವಿಜೇನ ಖ್ಯಾತಾ ಭುವನತ್ರಯೇ ಚ

॥ ೧೦೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ ಶುನೀಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ ಚತುರ್ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವಾಗಿರುವುದೂ ಆದ ಈ ದ್ವಾದಶೀ ತಿಥಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಲೋವೇಟೆಯೆಂಬ
ಹೆಸರಿನಿಂದ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಡೆಯು
ವಂತೆ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು.

೧೦೬. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ
ದ್ವಾದಶೀವ್ರತವು ಒಂದುಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಗ್ರಹಣಾಚರಣೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ
ಅಧಿಕಫಲದಾಯಕವೂ, ಸಕಲ ವ್ರತಾದಿಗಳ ರೂಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕಪುಣ್ಯ
ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾರಿದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳದ್ದೂ
ಆಗಿರುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ ಶುನೀಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿವರ್ಣನಂ ” ಎಂಬ
ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಪಂಚವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಫಲಶ್ರುತಿಕಥನಂ

ಶ್ರುತದೇವ ಉವಾಚ :-

ಯಾಸ್ತಿಸ್ತಸ್ತಿಥಯಃ ಪುಣ್ಯಾ ಅಂತಿನಾ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷಕೇ |
ವೈಶಾಖಮಾಸಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪೂರ್ಣಿಮಾಂತಾಃ ಶುಭಾವಹಾಃ || ೧ ||
ಅಂತ್ಯಾ ಪುಷ್ಯರಿಣೀಸಂಜ್ಞಾಃ ಸರ್ವಪಾಪಕ್ಷಯಾವಹಾಃ |
ಮಾಧವೇ ಮಾಸಿ ಯಃ ಪೂರ್ಣಂ ಸ್ನಾನಂ ಕರ್ತುಂ ನ ಚ ಕ್ಷಮಃ || ೨ ||
ತಿಥಿಸ್ವೇತಾಸು ಸಸ್ನಾಯಾತ್ ಪೂರ್ಣಮೇವ ಫಲಂ ಲಭೇತ್ |
ಸರ್ವೇ ದೇವಾಸ್ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಜಂತೂನ್ ಪುನಂತಿ ಹಿ || ೩ ||
ಪೂರ್ಣಾಯಾಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೈಶ್ಚ ವಿಷ್ಣುನಾ ಸಹ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ |
ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಸಯಜ್ಞಾಶ್ಚ ದೇವಾ ಏತಾನ್ ಪುನಂತಿ ಹಿ || ೪ ||
ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನಂ ವಾ ಸುರಾಪಂ ವಾ ಸರ್ವಾನೇತಾನ್ ಪುನಂತಿ ಹಿ |
ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ಪುರಾ ಜಜ್ಞೇ ವೈಶಾಖ್ಯಾನುನ್ಯತಂ ಶುಭಂ || ೫ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಫಲಶ್ರುತಿಕಥನ

೧. ಶ್ರುತದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪೂರ್ಣಿಮಾಂತಗಳಾದ ಯಾವ ಮೂರು ತಿಥಿಗಳಿರುವುವೋ, ಅವುಗಳು ಪುಣ್ಯಗಳೂ ಶುಭಾವಹಗಳೂ ಆಗಿರುವುವು.

೨-೩. ಈ ಸಕ್ಷಾಂತ್ಯದ ಮೂರುತಿಥಿಗಳೂ ಪುಷ್ಯರಿಣೀ ನಾಮದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳಾಗಿ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ಕಳೆಯುವ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರುವುವು. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮುವ್ವತ್ತು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವನು ಉಷಃಕಾಲದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನು ಈ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣಮಾಸದ ಸ್ನಾನದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿನ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವರು.

೪. ಪೂರ್ಣಮಾ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳೂ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವರು. ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿವಸ ಯಜ್ಞಸಹಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಜನರನ್ನು ಪುನೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವರು.

೫. ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕನು, ಸುರಾಪಾನರತನು ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ಜಂತು

ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಫಲಿತಂ ತಚ್ಚ ವಿಷ್ಣುನಾ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣುನಾ |
 ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ಸುಧಾಂ ದೇವಾನ್ ಪಾಯಯಾಮಾಸ ವೈ ಹರಿಃ || ೬ ||
 ಜಘಾತ ಚ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ದೈತ್ಯಾನ್ ದೇವನಿರೋಧಿನಃ |
 ಪೂರ್ಣಾಯಾಂ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಃ ಸ್ವಿರ್ಭೂವ ಹ || ೭ ||
 ತತೋ ದೇವಾಃ ಸುಸಂತ್ರ ಸ್ವಾ ಏತಾಸಾಂ ಚ ವರಂ ದದುಃ |
 ತಿಸ್ರಾಣಾಂ ಚ ತಿಥೀನಾಂ ವೈ ಪ್ರೀತ್ಯೋತ್ಪಲ್ಲವಿಲೋಚನಾಃ || ೮ ||
 ಏತಾ ವೈಶಾಖಮಾಸಸ್ಯ ತಿಸ್ರಶ್ಚ ತಿಥಯಃ ಶುಭಾಃ |
 ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಫಲದಾ ನರಾಣಾಂ ಪಾಪಹಾನಿದಾಃ || ೯ ||
 ಯೋಃ ಸ್ತ್ರೀನ್ಮಾಸೇ ಚ ಸಂಪೂರ್ಣೇ ನ ಸ್ನಾತೋ ಮನುಜಾಧಮಃ |
 ತಿಥಿತ್ರಯೇ ತು ಸ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂರ್ಣಮೇವ ಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೧೦ ||
 ತಿಥಿತ್ರಯೇಽಪ್ಯಕುರ್ವಾಣಃ ಸ್ನಾನಾದಾನಾದಿಕಂ ನರಃ |
 ಚಾಂಡಾಲೀಂ ಯೋನಿನಾಸಾದ್ಯ ಪಶ್ಚಾದ್ರೋರವಮಶ್ನುತೇ || ೧೧ ||

ಗಳನ್ನೂ ದೇವತೆಗಳು ಆ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವರು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಶುಕ್ಲೈಕಾದಶಿಯ ದಿವಸವೇ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಅಮೃತವು ಉದ್ಭವಿಸಿತು.

೬. ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕರ್ತನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಅವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ತ್ರಯೋದಶಿಯ ದಿನವೇ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಮೃತಪ್ರಾಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು.

೭. ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಆಧಿಪತ್ಯವು ದೊರಕಿತು.

೮. ಆದುದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ಈ ಮೂರು ತಿಥಿಗಳಿಗೂ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವವರಾದರು.

೯. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಶುಕ್ಲತ್ರಯೋದಶಿ, ಚತುರ್ದಶಿ, ಪೌರ್ಣಮಿಗಳು ಶುಭ ತಿಥಿಗಳಾಗಿರುವುವು. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪುತ್ರಪೌತ್ರ ಸಂತಾನವನ್ನೂ ಪಾತಕಗಳ ಹಾನಿಯನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡುವುವು.

೧೦. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯಾಧಮನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಈ ಮೂರು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯಂತ ಮಾಸಸ್ನಾನದ ಫಲವನ್ನೇ ಪಡೆಯುವನು.

೧೧. ಈ ಮೂರು ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವ

ಉಷ್ಣೋದಕೇನ ಯಃ ಸ್ನಾತಿ ಮಾಧವೇ ಚ ತಿಥಿತ್ರಯೇ |

ರೌರವಂ ನರಕಂ ಯಾತಿ ಯಾವದಿಂದ್ರಾಶ್ವತುರ್ದಶ || ೧೨ ||

ಪಿತೃಣಾಂ ದೇವಾಣಾಂ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ದಧ್ಯನ್ನಂ ನ ದದಾತಿ ಯಃ |

ಪೈಶಾಚೀಂ ಯೋನಿನಾಸಾದ್ಯ ತಿಷ್ಠತ್ಯಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೧೩ ||

ಪ್ರವೃತ್ತಾನಾಂ ಚ ಕಾಮಾನಾಂ ಮಾಧವೇ ನಿಯತೇ ಕೃತೇ |

ಅವಶ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುಸಾಯುಜ್ಯಂ ಯುಜ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೪ ||

ಅಮಾಸಂ ನಿಯಮಾಸಕ್ತಃ ಕುರ್ಯಾದ್ಯದಿ ದಿನತ್ರಯೇ |

ತೇನ ಪೂರ್ಣಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮೋದತೇ ವಿಷ್ಣು ಮಂದಿರೇ || ೧೫ ||

ಯೋ ವೈ ದೇವಾನ್ ಪಿತೃಣಾಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಗುರುಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಮಾನವಃ |

ನ ಸ್ನಾನಾದಿ ಕರೋತ್ಯದ್ಧಾಂ ಮುಷ್ಯ ಶಾಪಪ್ರದಾ ವಯಂ || ೧೬ ||

ನಿಸಂತಾನೋ ನಿರಾಯುಶ್ಚ ನಿಶ್ರೇಯಸ್ಕೋ ಭವೇದಿತಿ |

ಇತಿ ದೇವಾ ವರಂ ದತ್ವಾ ಸ್ವಧಾಮಾನಿ ಯಯುಃ ಪುರಾ || ೧೭ ||

ಮನುಷ್ಯನು ಚಂಡಾಲ ಸ್ತ್ರೀಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಳಿಕ ರೌರವ ನರಕಯಾತನೆಯನ್ನು ಭವಿಸುವನು.

೧೨. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಈ ಮೂರು ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಹೇಂದ್ರಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೂ ರೌರವನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವನು.

೧೩. ಈ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ದಧ್ಯನ್ನವನ್ನು ದಾನಮಾಡದಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಮಹಾ ಪ್ರಳಯವಾಗುವವರೆಗೂ ಪಿಶಾಚದ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದು ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನು.

೧೪. ವೈಶಾಖ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದಾಚರಿಸಲು ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೂ ಕೈಗೊಡುವುವು. ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿಯೂ ದೊರಕುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೫. ಮಾಸದ ಆದ್ಯಂತವೂ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಅಶಕ್ತನಾದವನು ಈ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಿಯಮಸಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮಾಸಾಚರಣೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವನು.

೧೬. ಯಾವನು ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ, ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ, ಗುರುವನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನಲ್ಲಿ ನಾವು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡುವೆವು.

೧೭. ಅವನು ಸಂತಾನರಹಿತನೂ, ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯವಂತನೂ, ಐಶ್ವರ್ಯ

ತಸ್ಮಾತ್ತಿಥಿತ್ರಯಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಾಘೌಘವಿನಾಶನಂ ।

ಅಂತ್ಯಂ ಪುಷ್ಕರಿಣೀಸಂಜ್ಞಂ ಪುತ್ರಸೌತ್ರನಿವರ್ಧನಂ ॥ ೧೮ ॥

ಯಾ ನಾರೀ ಸುಭಗಾಃಪೂಪಸಾಯಸಂ ಪೂರ್ಣಮಾದಿನೇ ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಸಕೃದ್ದದ್ಯಾತ್ಕೀರ್ತಿಮಂತಂ ಸುತಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೧೯ ॥

ಗೀತಾಪಾಠಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾದಂತಿಮೇ ಚ ದಿನತ್ರಯೇ ।

ದಿನೇ ದಿನೇಶ್ವರೇಧಾನಾಂ ಫಲಮೇತಿ ನ ಸಂಶಯಃ ॥ ೨೦ ॥

ಸಹಸ್ರನಾಮಪಠನಂ ಯಃ ಕುರ್ಯಾಚ್ಚ ದಿನತ್ರಯೇ ।

ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ಕಃ ಶಕ್ನೋ ದಿವಿ ವಾ ಭುವಿ ॥ ೨೧ ॥

ಸಹಸ್ರನಾಮಭಿರ್ದೇವಂ ಪೂರ್ಣಾಯಾಂ ಮಧುಸೂದನಂ ।

ಪಯಸಾ ಸ್ನಾಪ್ಯ ವೈ ಯಾತಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಮಕಲ್ಮಷಂ ॥ ೨೨ ॥

ರಹಿತನೂ ಆಗಿರುವಂತೆ ಶಸಿಸುವೆವು. ಇಂತೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ಆ ಮೂರು ತಿಥಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

೧೮. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮೂರು ತಿಥಿಗಳ ಕಾಲವು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವು. ಸಕಲ ಪಾತಕಸಮೂಹವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು. ಪುಷ್ಕರಿಣೀ ನಾಮಕವಾದ ಈ ಪಕ್ಷಾಂತೃಕಾಲವು ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂತತಿಯನ್ನಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು.

೧೯. ಸುಮಂಗಲಿಯಾದ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯಳು ಪೂರ್ಣಿಮಾ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಅಪೂಪ ಪಾಯಸಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ದಾನಮಾಡುವಳೋ, ಅವಳು ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಉತ್ತಮ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು.

೨೦. ಯಾವನು ಈ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಒಂದೊಂದು ದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೨೧. ಈ ದಿನತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮದ ಪಠನವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡುವನೋ, ಆತನು ಆರ್ಜುನ ಅಪಾರವಾದ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಹೇಳಲು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲಿ ಯಾರು ತಾನೆ ಶಕ್ತರಿರುವರು ?

೨೨. ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿಯನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ ದೇವದೇವನಾದ ಮಧುಸೂದನನಿಗೆ ನಾಮನಾಮಕ್ಕೂ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು

ಸಮಸ್ತನಿಭವೈರ್ಯಸ್ತು ಪೂಜಯೇನ್ಮಧುಸೂದನಂ ।

ನ ತಸ್ಯ ಲೋಕಾಃ ಸ್ವೀಯಂತೇ ಯುಗಕಲ್ಪಾದಿವ್ಯತ್ಯಯೇ ॥ ೨೩ ॥

ಅಸ್ತತ್ತ್ವಾ ಚಾಪ್ಯದತ್ತ್ವಾ ಚ ವೈಶಾಖೋ ನಯತೇ ಯದಿ ।

ಸ ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಗುರುಘ್ನಶ್ಚ ಪಿತೃಣಾಂ ಘಾತಕಸ್ತಥಾ ॥ ೨೪ ॥

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಂ ಶ್ಲೋಕಪಾದಂ ವಾ ನಿತ್ಯಂ ಭಾಗವತೋದ್ಭವಂ ।

ವೈಶಾಖೇ ಚ ಪಠನ್ಮತುರ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂಚೋಪಪದ್ಯತೇ ॥ ೨೫ ॥

ಯೋ ವೈ ಭಾಗವತಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಶೃಣೋತ್ಕೇತದ್ವಿನತ್ರಯೇ ।

ನ ಪಾಪೈರ್ಲಿಪ್ಯತೇ ಕ್ವಾಪಿ ಪದ್ಮಪತ್ರಮಿವಾಂಭಸಾ ॥ ೨೬ ॥

ದೇವತ್ವಂ ಮನುಷ್ಯಃ ಸ್ವಾಪ್ತಂ ಕೈಶ್ಚಿತ್ ಸಿದ್ಧತ್ವಮೇವ ಚ ।

ಕೈಶ್ಚಿತ್ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಭಾವೋ ದಿನತ್ರಯನಿಷೇವಣಾತ್ ॥ ೨೭ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನೇನ ವೈ ಮುಕ್ತಿಃ ಪ್ರಯಾಗಮರಣೇನ ವಾ ।

ಅಥವಾ ಮಾಸಿ ವೈಶಾಖೇ ನಿಯಮೇನ ಜಲಾಪ್ನುತೇಃ ॥ ೨೮ ॥

ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೨೩. ಯಾವನು ತನ್ನ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಈ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುಸೂದನನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಯುಗಕಲ್ಪಾದಿಗಳ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾದರೂ ಉರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳ ಸೌಖ್ಯಗಳು ಕ್ಷಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವು.

೨೪. ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ದಾನಗಳನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಯಾವನು ವೈಶಾಖಮಾಸವನ್ನು ವೃಥಾವಾಗಿಯೇ ಕಳೆಯುವನೋ, ಅವನೇ ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕನು; ಗುರುದ್ರೋಹಿಯು; ಪಿತೃಘಾತಕನೂ ಅವನೇ ಆಗಿರುವನು.

೨೫. ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವನ್ನಾಗಲಿ, ಶ್ಲೋಕದ ಪಾದವನ್ನಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಗ್ರಂಥದಿಂದ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೨೬. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಭಾಗವತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವನೋ, ಅವನು ಜಲಬಿಂದುಗಳನ್ನೊಳಕೊಂಡ ಪದ್ಮಪತ್ರದಂತೆ ಪಾಪಗಳ ಲೇಪವನ್ನು ಹೊಂದದಿರುವನು.

೨೭. ಈ ಮೂರು ದಿವಸಗಳ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ವ್ರತಾಚರಣೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಮನುಷ್ಯರು ದೇವತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು. ಕೆಲವರು ಸಿದ್ಧಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು. ಕೆಲವರು ಬ್ರಹ್ಮಭಾವವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವರು.

೨೮. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಗಳು ಮೂರೇ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪ

ನೀಲಂ ವೃಷಂ ಸಮುತ್ಪುಜ್ಯ ವೈಶಾಖ್ಯಾಂ ಚ ಜಲಾಪ್ಲುತೇಃ |

ಸಮಸ್ತಬಂಧನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಪುಮಾನ್ಯಾತಿ ಪರಂ ಪದಂ || ೨೯ ||

ಗಾಂ ಸವತ್ಸಾಂ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರಾಯ ಸೀದತೇ ಚ ಕುಟುಂಬಿನೇ |

ಇಹಾಪಮೃತ್ಯುನಿರ್ಮುಕ್ತಃ ಪರತ್ರ ಚ ಪರಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೩೦ ||

ಸ್ನಾನದಾನವಿಹೀನಸ್ತು ವೈಶಾಖೀಂ ಚೈವ ಯೋ ನಯೇತ್ |

ಶ್ವಾನಯೋನಿಶತಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿಷ್ಕಾಯಾಂ ಜಾಯತೇ ಕ್ರಿಮಿಃ || ೩೧ ||

ತಿಸ್ರಃ ಕೋಟ್ಯೋರ್ಧಕೋಟಿಶ್ಚ ತೀರ್ಥಾನಿ ಭುವನತ್ರಯೇ |

ಸಂಭೂಯ ಮಂತ್ರಯಾಂಚಕ್ರುಃ ಪಾಪಸಂಘಾತಶಂಕಿತಾಃ || ೩೨ ||

ಜನಾ ಅಸ್ಮಾಸು ಪಾಪಿಷ್ಠಾ ವಿಸೃಜಂತಿ ಸ್ವಕಂ ಮಲಂ |

ತದಸ್ಮಾಕಂ ಕಥಂ ಗಚ್ಛೇದಿತಿ ಚಿಂತಾಸಮನ್ವಿತಾಃ || ೩೩ ||

ಟೈರುವುವು. ಮೊದಲನೆಯದು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವು. ಎರಡನೆಯದು ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗವು. ಮೂರನೆಯದೇ ಸುಲಭತರವಾದ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಸಹಿತವಾಗಿ ತೀರ್ಥೋದಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡುವುದು.

೨೯. ನೀಲವರ್ಣದ ಕರುವಿನ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗದಿಂದಲೂ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಶೀತೋದಕ ಸ್ನಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲಕರ್ಮಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪರಮಪದವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೩೦. ಈ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರನೂ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಿಗೆ ಕರುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕರೆಯುವ ಆಕಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಇಲ್ಲಿ ಅಪಮೃತ್ಯುವಿನ ಭಯವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೩೧. ಸ್ನಾನವನ್ನಾಗಲಿ, ದಾನವನ್ನಾಗಲಿ ಮಾಡದೆ ಯಾವನು ವೈಶಾಖಮಾಸವನ್ನು ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಕಳೆಯುವನೋ, ಅವನು ಒಂದು ನೂರು ಸಲ ನಾಯಿಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಳಿಕ ಅಮೇಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಕ್ಲೇಶಪಡುವನು.

೩೨. ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮೂರುವರೆ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲಸಿರುವುವು. ಒಮ್ಮೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಗೂಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಶೇಖರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪಾಪಸಮೂಹಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಭಯಗೊಂಡು ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದುವು.

೩೩. ಪಾಪಿಗಳಾದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಕಲ್ಮಷವನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸಿ ಪವಿತ್ರರಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗುವರು. ಇಂತು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗುತ್ತಿರುವ

ತೀರ್ಥಸಾದಂ ಹರಿಂ ಜಗ್ಮುಃ ಶರಣ್ಯಂ ಶರಣಂ ನಿಭುಂ ।

ಸ್ತುತ್ವಾ ತು ಬಹುಭಿಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಾಸುರಂಜಸಾ ॥ ೩೪ ॥

ದೇವದೇವ ಜಗನ್ನಾಥ ಸರ್ವಾಘೌಘವಿನಾಶನ ।

ಜನಾ ಅಸ್ಮಾಸು ಸಾಪಿಷ್ಠಾಃ ಸ್ತುತ್ವಾ ಪಾಪಾನಿ ಸರ್ವಶಃ ॥ ೩೫ ॥

ವಿಸ್ತೃಜ್ಯ ತ್ವತ್ಪದಂ ಯಾಂತಿ ತ್ವದಾಜ್ಞಾಧಾರಿಣೋ ಭುವಿ ।

ಅಸ್ಮಾಕಂ ಚೈವ ತತ್ಪಾಪಂ ಕಥಂ ಗಚ್ಛೇಜ್ಜ ನಾರ್ದನ ।

ತದುಪಾಯಂ ವದಾಸ್ಮಾಕಂ ತ್ವತ್ಪಾದಶರಣೈಷಿಣಾಂ ॥ ೩೬ ॥

ಇತಿ ತೀರ್ಥೈಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಸ್ತು ಭಗವಾನ್ ಭೂತಭಾವನಃ ।

ಪ್ರಹಸನ್ ಪ್ರಾಹ ತೀರ್ಥಾನಿ ಮೇಘಗಂಭೀರಯಾ ಗಿರಾ ॥ ೩೭ ॥

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ :-

ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಮೇಷಸೂರ್ಯೇ ವೈಶಾಖಾಂತೇ ದಿನತ್ರಯೇ ।

ಸರ್ವತೀರ್ಥನುಯೇ ಪುಣ್ಯೇ ನುಮಾಪಿ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭೇ ॥ ೩೮ ॥

ಪಾಪರಾಶಿಯು ಹೇಗೆ ನಾಶವಾಗುವುದು ? ಇಂತೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವು ಗಳಾಗಿದ್ದುವು.

೩೪. ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಗಂಗೆಯನ್ನೇ ಪಾದದಲ್ಲಿ ತಳೆದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಕನೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಆಗಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವನ ಬಳಿಗೈದಿ ಬಹುವಿಧಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದವು.

೩೫-೩೬. “ ದೇವೇಶ್ವರನೆ ! ಜಗನ್ನಾಥನೆ ! ಸಕಲಪಾತಕಕೋಟಿಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವನೆ ! ಭೂಲೋಕದ ಪಾಪಿಗಳಾದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಪುನೀತರಾಗಿ ನಿನ್ನ ನಿವಾಸವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವರು. ನಾವಾದರೂ ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ತಿರಸಾವಹಿಸಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವು, ಜನಾರ್ದನನೆ ! ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಕೂಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಪಾತಕರಾಶಿಯು ಹೇಗೆ ಪರಿಹರಿಸಲ್ಪಡುವುದು ? ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನೇ ಶರಣಾಗತಿಸ್ಥಾನವೆಂದು ನಂಬಿ ಬಂದಿರುವ ನಮಗೆ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳು.”

೩೭. ಇಂತು ತೀರ್ಥಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತನು ನಗುತ್ತ ಮೇಘಗರ್ಜನೆಯಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು :-

೩೮. ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- “ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಷರಾಶಿ

ಯೂಯಂ ಭಗೋದಯಾತ್ಪೂರ್ವಂ ಬಹಿಃಸಂಸ್ಥಜಲಾಪ್ತುತಾಃ ।
 ವಿಮುಕ್ತಾಃ ಪುಣ್ಯರೂಪಾ ಭವಂತಾಶು ಸುನಿರ್ಮಲಾಃ ॥ ೩೯ ॥
 ಭವದ್ಭಿಶ್ಚ ವಿಮುಕ್ತಾಃಪ್ರಿಯೇ ನ ಸ್ನಾತಾ ದಿನತ್ರಯೇ ।
 ತೇಷು ತಿಷ್ಠತು ತತ್ಪಾಪಂ ಜನೈರ್ಯುಷ್ಮದ್ವಿರೇಚಿತಂ ॥ ೪೦ ॥
 ಇತಿ ತೀರ್ಥಪದೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಚ ವರಂ ದದೌ ।
 ಅನುಜ್ಞಾಸ್ಯ ಚ ತಾನೋಗಾತ್ರತ್ವೈವಾಂತರಧೀಯತ ॥ ೪೧ ॥
 ಸ್ವಧಾನಾನಿ ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ನಿತ್ಯಶಃ ॥ ೪೨ ॥
 ಪ್ರತಿವರ್ಷಂ ತು ವೈಶಾಖೇ ತಥೈವಾಂತ್ಯದಿನತ್ರಯೇ ।
 ತೇನಾಘಾಘಂ ವಿಮುಚ್ಛ್ಯವ ಯಾಂತಿ ನಿರ್ಮಲತಾಮಹೋ ॥ ೪೩ ॥
 ಯೇ ತು ಸ್ನಾನಂ ನ ಕುರ್ವಂತಿ ವೈಶಾಖಾಂತದಿನತ್ರಯೇ ।
 ತೇ ಭವಂತು ಸಮಸ್ತಾನಾಂ ಜನಾನಾಂ ಪಾತಕಾಶ್ರಯಾಃ ॥ ೪೪ ॥

ಯಲ್ಲಿರಲು ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಅವಕಾಶವು ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಪರಮಪಾವನವೂ, ನನಗೂ ಸಹ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯತಮವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೩೯. ಆ ಮೂರು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಹೊರಗಿರುವ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಪಾಪರಹಿತರೂ, ಪುಣ್ಯರೂಪರೂ, ಪರಿಶುದ್ಧಗಾತ್ರರೂ ಆಗುವಿರಿ.

೪೦. ಯಾರು ಆ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತು ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಪಾಪರಾದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಗೆಡಹಿದ ಪಾಪರಾಶಿಯು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಿ."

೪೧. ಇಂತೆಂದು ತೀರ್ಥಪಾದನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೂ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಯೋಗಶಕ್ತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅವರು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು.

೪೨-೪೩. ಬಳಿಕ ಆ ತೀರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ಅಂದು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಪ್ರತಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿಯೂ ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷಾಂತ್ಯದ ಮೂರು ದಿವಸಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಿಃಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಪಾಪರಾಶಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಿರ್ಮಲತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವುವು.

೪೪. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಈ ಮೂರು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ಜಲಾಶಯ

ಇತಿ ಶಾಪಂ ಚ ತೀರ್ಥಾನಿ ಹ್ಯಸ್ನಾತಾನಾಂ ವದಂತಿ ಚ |
 ನ ತೇನ ಸದೃಶಃ ಪಾಪೋ ಯೋ ನ ಸ್ನಾತೋ ದಿನತ್ರಯೇ || ೪೫ ||
 ವಿಚಾರಿತೇಷು ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ನ ದೃಷ್ಟೋ ನ ಚ ನೈ ಶ್ರುತಃ |
 ತಸ್ಮಾದ್ವಿನತ್ರಯೇ ಕಾರ್ಯಂ ಸ್ನಾನದಾನಾರ್ಚನಾದಿಕಂ || ೪೬ ||
 ಅನ್ಯಥಾ ನರಕಂ ಯಾತಿ ಯಾವದಿಂದ್ರಾಶ್ಚ ತುರ್ದಶ |
 ಇತ್ಯೇತತ್ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಶ್ರುತಕೀರ್ತೇ ಮಹಾನುತೇ || ೪೭ ||
 ದೃಷ್ಟಂ ವೈಶಾಖಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಯಥಾದೃಷ್ಟಂ ಯಥಾಶ್ರುತಂ |
 ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಸ್ಯ ಚ ಲೇಖೋಯಂ ಮಾಧವಸ್ಯ ಚ ವರ್ಣಿತಃ || ೪೮ ||
 ಕಾತ್ಯಾಯ್ನಿವ್ಯಕ್ತಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾಪಿ ನಾಽಲಂ ವರ್ಷಶತೈರಪಿ |
 ಪುರಾ ಕೈಲಾಸಶಿಖರೇ ಸಾರ್ವತ್ಯೈಶಂಕರಃ ಸ್ವಯಂ || ೪೯ ||
 ಆಹ ಮಾಧವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸೃಚ್ಛತ್ಯೈ ಶತವತ್ಸರಂ |
 ತಥಾಪಿ ನಾಂತಮನುದಶಕ್ತೋ ವಿರರಾಮ ಸಃ || ೫೦ ||

ಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವರು ಸಮಸ್ತ ಜನರ ಪಾತಕ
 ಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯಭೂತರಾಗಲಿ.

೪೫. ಇಂತೆಂದು ತೀರ್ಥಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು ಸ್ನಾನಮಾಡದವರ
 ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮೂರು
 ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಪಾಪಿಯು
 ಬೇರೊಬ್ಬನಿಲ್ಲ.

೪೬. ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿದರೂ ಅಂತಹ ಪಾತಕಿಯು
 ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ದಿನತ್ರಯದಲ್ಲಿ
 ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ದೇವತಾರ್ಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೪೭. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರರು ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ ಮನುಷ್ಯನು
 ನರಕಭಾಜನನಾಗುವನು. ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ಮಹಾರಾಜನೇ!
 ಇಂತು ನಿನಗೆ ಸಕಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿರುವೆನು.

೪೮. ನೀನು ಕೇಳಿದ ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ನಾನು
 ಹಿಂದೆ ಕೇಳಿ ನೋಡಿರುವಂತೆ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಮತ್ತು
 ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿಯಮಾವಳಿಯೂ ನಿನಗೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿ
 ರುವುದು.

೪೯-೫೦. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಲು ಬ್ರಹ್ಮ
 ದೇವನಿಗೂ ಸಹ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
 ಕೈಲಾಸಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಈ ವೈಶಾಖ

ಕೋ ಹಿ ವರ್ಣಯಿತುಂ ಶಕ್ತಃ ಕಾತ್ಸರ್ಯನ್ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ ।
 ವಿನಾ ವಿಷ್ಣುಂ ಜಗನ್ನಾಥಂ ನಾರಾಯಣಮನಾನುಯಂ ॥ ೫೧ ॥
 ಪುರಾ ಸರ್ವೇಷು ಋಷಯೋ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಪಾಪನಾಶನಂ ।
 ಲೇಶಸ್ಯ ಲೇಶಂ ವ್ಯಾಚಕ್ಮುರ್ಜನಾನಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ॥ ೫೨ ॥
 ನಾಂತಃ ಕೇನಾಪಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೋ ಹ್ಯಶಕ್ತತ್ವಾನ್ಮಹೀಪತೇ ।
 ತ್ವಂ ಚ ಮಾಸೇ ತು ವೈಶಾಖೇ ಕುರು ದಾನಾದಿಸತ್ಕ್ರಿಯಾಃ ॥ ೫೩ ॥
 ತೇನ ಭುಕ್ತಿಂ ಚ ಮುಕ್ತಿಂ ಚ ಸಂಪ್ರಾಪ್ನೋಷಿ ನ ಸಂಶಯಃ ।
 ಇತಿ ತಾಂ ಬೋಧಯಿತ್ವಾ ಚ ಮೈಥಿಲಂ ಜನಕಾಹ್ವಯಂ ॥ ೫೪ ॥
 ಶ್ರುತದೇವಸ್ತಮಾನುಂತ್ಯ ಗಂತುಂ ಚಕ್ರೇ ಮನಸ್ತತಃ ।
 ಜಾತಾಹ್ಲಾದಃ ಸ ರಾಜಸಿರ್ಗಲದ್ಭಾಷ್ಪಾಕುಲೇಕ್ಷಣಃ ॥ ೫೫ ॥

ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಗೆ ತಾನೇ ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ವಿವರಿಸಿದನು. ಹಾಗಾದರೂ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಗದೆ ಅಶಕ್ತನಾಗಿ ಮೌನವನ್ನು ತಾಳಿದನು.

೫೧. ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕನೂ, ಲೋಕೇಶ್ವರನೂ, ವಿಕಾರರಹಿತನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನನ್ನುಳಿದರೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲು ಯಾವನು ತಾನೆ ಸಮರ್ಥನಾಗುವನು ?

೫೨. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಕಲಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡಿ ಜನಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸುವ ಈ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಒಂದಂಶದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿರುವರು.

೫೩. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಎಲ್ಲರೂ ಅಶಕ್ತರಾದುದರಿಂದ ಇದರ ಅಂತವನ್ನು ಯಾರೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲವು. ನೀನು ಮಾತ್ರ ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಡೆಸುವವನಾಗು.

೫೪-೫೫. ಅದರಿಂದ ಇಹದಲ್ಲಿ ಭುಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಪರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುವೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇಂತೆಂದು ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿರಾಜನಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆತನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಇಂತೆಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಜನಕನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷಗೊಂಡವನಾಗಿ ತೊಟ್ಟಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು.

ಉತ್ಸವಃ ಕಾರಯಾಮಾಸ ಸ್ವಾಮಿವೃದ್ಧೈ ಮನೋರಮಂ ।
 ಗ್ರಾಮಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತ್ಯ ಶಿಬಿಕಾಮಧಿರೋಪ್ಯ ತಂ ॥ ೫೬ ॥
 ಚತುರಂಗಬಲೈರ್ಯುಕ್ತಃ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೃಷ್ಠಮಥಾನ್ವಗಾತ್ ।
 ಪುನಶ್ಚಾಂತಃಪುರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸಕಲೈರ್ವಿಭವೈರಪಿ ॥ ೫೭ ॥
 ವಸ್ತ್ರೈರಾಭರಣೈಶ್ಚೈವ ಗೋಭೂತಿಲಹಿರಣ್ಯಕೈಃ ।
 ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ತಸ್ಯಾ ಸ್ರಾಂಜಲಿರಗ್ರತಃ ॥ ೫೮ ॥
 ತತಃ ಸ ತು ಮಹಾತೇಜಾಃ ಶ್ರುತದೇವೋ ಮಹಾಯಶಾಃ ।
 ಸಂತುಷ್ಟಃ ಪರಮಪ್ರೀತೋ ಯಯೌ ಧಾಮ ಸ್ವಕಂ ಮುನಿಃ ॥ ೫೯ ॥
 ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಪೌರ್ಣಮಾಸ್ಯಾಂ ಚ ಮಾಧವೇ ।
 ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ಭೋಜನಂ ಚ ಕಥಾಶ್ರವಣಮೇವ ಚ ॥ ೬೦ ॥
 ವೈಶಾಖಧರ್ಮನಿರತಃ ಸ ವೈ ಮೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ ।
 ಧನಶರ್ಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ಚ ಪ್ರೇತಾಶ್ಚೈವ ಯಥಾ ಪುರಾ ॥ ೬೧ ॥

೫೬-೫೮. ಬಳಿಕ ತನ್ನ ವಂಶದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೇ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಮನೋಹರವಾದ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಆತನನ್ನು ಒಂದು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಗ್ರಾಮ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತ ತಾನೂ ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯಸಮೇತನಾಗಿ ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಆತನನ್ನು ಅಂತಃಪುರದೊಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಸಕಲ ವೈಭವವನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಆಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಗೋಭೂತಿಲಹಿರಣ್ಯಾದಿ ದಶಮಹಾದಾನಗಳಿಂದಲೂ ಆತನನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈದು ಅಂಜಲಿಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆತನೆದುರಿನಲ್ಲಿ ವಿನೀತನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು.

೫೯. ಬಳಿಕ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸಂಪನ್ನನೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಯಶಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಆ ಶ್ರುತದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಆತನಲ್ಲಿ ಪಥಮಾನು ಗ್ರಹ ವನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ನಿವಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟುಹೋದನು.

೬೦-೬೧. ಯಾವನು ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿ, ಚತುರ್ದಶಿ ಮತ್ತು ಪೌರ್ಣಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಿಷ್ಟೀರ್ಥಸ್ನಾನವನ್ನೂ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರ ವಾದ ದಾನಗಳನ್ನೂ, ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆಯನ್ನೂ, ವಿಷ್ಣುಸತ್ಯಧಾಶ್ರವಣವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತ ವೈಶಾಖಮಾಸವೃತ್ತದ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಧನಶರ್ಮನೂ ಪ್ರೇತಗಳೂ ಹಿಂದೆ ಮುಕ್ತರಾದಂತೆ ತಾನೂ ಮೋಕ್ಷಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ನಾರದ ಉವಾಚ :—

ಇತ್ಯೇತತ್ಪರಮಾಖ್ಯಾನಮಂಬರೀಷ ತವೋದಿತಂ ।

ಶ್ರವಣಾತ್ಸರ್ವಸಾಪಘ್ನಂ ಸರ್ವಸಂಪದ್ವಿಧಾಯಕಂ ॥ ೬೨ ॥

ತೇನ ಭುಕ್ತಿಂ ಚ ಮುಕ್ತಿಂ ಚ ಜ್ಞಾನಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಚ ವಿಂದತಿ ॥ ೬೩ ॥

ಇತಿ ತಸ್ಯ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಅಂಬರೀಷೋ ಮಹಾಯಶಾಃ ।

ಪ್ರಹೃಷ್ಟಾಂತರನ್ವತ್ತಿಶ್ಚ ಬಾಹ್ಯವ್ಯಾಪಾರವರ್ಜಿತಃ ॥ ೬೪ ॥

ಪ್ರಣನಾಮ ತಥಾ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ದಂಡವತ್ಪತಿಸೋ ಭುವಿ ।

ವಿಭವೈರಖಿಲೈಶ್ಚಾಪಿ ಪೂಜಯಾಮಾಸ ತಂ ಪುನಃ ॥ ೬೫ ॥

ಸಂಪೂಜಿತಸ್ತನಾಮಂತ್ರೈ ನಾರದೋ ಭಗವಾನ್ಮನಿಃ ।

ಲೋಕಾಂತರಂ ಯಯೌ ಧೀಮಾನ್ ಶಾಪಾನ್ಮೈಕತ್ರ ಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥ ೬೬ ॥

ಅಂಬರೀಷೋಽಪಿ ರಾಜರ್ಷಿರ್ನಾರದೋಕ್ತಾನ್ ಇಮಾನ್ ಶುಭಾನ್ ।

ಧರ್ಮಾನ್ ಕೃತ್ವಾ ವಿಲೀನೋ ಭೂತ್ ಪರೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ನಿರ್ಗುಣೇ ॥ ೬೭ ॥

೬೨-೬೩. ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ಎಲೈ ಅಂಬರೀಷ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇಂತು ನಿನಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಈ ಚರಿತ್ರೆಯು ಕೇಳುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮೂಲ ಗೊಳಿಸಿ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೂಡಿಸುವುದು. ಇದರ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಭುಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯನು ಪಡೆಯುವನು.”

೬೪. ಇಂತೆಂದ ನಾರದನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಅಂಬರೀಷ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಆಂತರಂಗವೆಲ್ಲವೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರಲು ಲೌಕಿಕ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೇ ಮರೆತು ನಿಂತಿದ್ದನು.

೬೫. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ದಂಡದಂತೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತಲೆಯನ್ನು ಆತನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಅಖಿಲ ವೈಭವಗಳಿಂದಲೂ ಆತನಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಸತ್ಕಾರವನ್ನೆಸಗಿದನು.

೬೬. ಆತನ ಪೂಜೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಯು ಲೋಕಾಂತರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಬುದ್ಧಿ ಸಾಗರ ನಾದ ಆತನಿಗೂ ಶಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ.

೬೭. ಅಂಬರೀಷ ಮಹಾರಾಜನೂ ನಾರದನಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪವಿತ್ರಗಳಾದ ಈ ವೈಶಾಖ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದವನಾಗಿ ತ್ರಿಗುಣಾತೀತವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ಯ ಇದಂ ಪರಮಾಖ್ಯಾನಂ ಸಾಪಕ್ಷಂ ಪುಣ್ಯವರ್ಧನಂ ।

ಶ್ರುಣುಯಾದ್ವಾ ಪಠೇದ್ವಾಪಿ ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ

॥ ೬೮ ॥

ಲಿಖಿತಂ ಪುಸ್ತಕಂ ಯೇಷಾಂ ಗೃಹೇ ತಿಷ್ಠತಿ ಮಾನದಾಃ ।

ತೇಷಾಂ ಮುಕ್ತಿಃ ಕರಸ್ಥಾ ಹಿ ಕಿಮು ತಚ್ಛ್ರವಣಾತ್ಮನಾಂ

॥ ೬೯ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದ್ವಿತೀಯೇ ವೈಷ್ಣವಖಂಡೇ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಯೇ ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದೇ
“ಫಲಶ್ರುತಿ ಕಥನಂ” ನಾಮ ಪಂಚವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ

೬೮. ಸೂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಮಷಾಪನೋದಕವೂ ಪುಣ್ಯ ವರ್ಧಕವೂ ಆದ ಈ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಉಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಕೇಳುವನೋ, ಅಥವಾ ಓದುವನೋ, ಅವನು ಪರಾತ್ಪರನಾದ ವೈಕುಂಠಪದವನ್ನು ಸೇರುವನು.

೬೯. ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿರಾ! ಈ ಉಪಾಖ್ಯಾನದ ಕೈಬರಹದ ಪುಸ್ತಕವು ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅವರಿಗೇ ಮುಕ್ತಿಯು ಕರತಲಾಮಲಕದಂತೆ ಸುಲಭವಾಗಿರುವುದೆಂದಮೇಲೆ ಅದರ ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮಾನವರ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೇರೆ ಹೇಳಲೇಕೆ?

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಎರಡನೆಯ ವೈಷ್ಣವಖಂಡದ ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ
ನಾರದಾಂಬರೀಷಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಫಲಶ್ರುತಿ ಕಥನಂ” ಎಂಬ
ಇಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ವೈಶಾಖಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು

